Sedm pražských dnů

21. – 27. srpen 1968

DOKUMENTACE

Historický ústav ČSAV

SEDM PRAŽSKÝCH DNŮ

21. - 27. srpen 1968

Dokumentace

Studijní materiál -- pouze pro vnitřní potřebu

Vydáno v září 1968

O B S A H

Úvod

Prolog - 20. srpna 1

Středa 21. srpna 6

Čtvrtek 22. srpna 74

Pátek 23. srpna 172

Sobota 24. srpna 222

Neděle 25. srpna 271

Pondělí 26. srpna 316

Úterý 27. srpna 357

Epilog 411

Přílohy 470

ÚVODNÍ SLOVO

Při zpracování mnohých epizod dějinného vývoje stojí historik před problémem nedostatku pramenného materiálu; je to zpravidla tehdy, když "normální" běh událostí zrychlí své tempo natolik, že se "historický" čas nepočítá na roky a měsíce, ale na dny, hodiny a někdy i na minuty. Pokusy po létech dohnat to, na co současníci neměli čas anebo možnost myslet, bývají zřídkakdy úspěšné; i nejpečlivější heuristika je s to shromáždit obvykle jen torzo i těch často nejdůležitějších pramenů. A výpovědi pamětníků sbírané po deseti dvaceti letech už dávno ztrácí svou autentičnost.

Tato trpká zkušenost generací historiků nás vedla k pokusu, který předkládáme k posouzení. Vycházeli jsme zároveň i z povinnosti, kterou má Historický ústav jako badatelské středisko a v neposlední řadě jsme chtěli dát podnět - snad i základ - k tomu, aby obdobná dokumentace vznikla i jinde, v krajích, v okresech či na závodech.

Studijní materiál, který na následujících stránkách předkládáme, je dílčí dokumentací k problematice první fáze vývoje vyvolaného vstupem cizích vojsk na území Československa. Nemohli jsme si dát větší úkol, než sestavit dokumentaci k událostem v Praze a takto jsme ji zcela záměrně tématicky omezili. Přitom jsme ovšem vzali plně v úvahu skutečnost, že Praha je sídlem centrálních státních, stranických a společenských orgánů a institucí. Pokud jde

o časové vymezení, měli jsme na mysli - hovoříme-li o první fázi - období od noci z 20. na 21. srpna do 27. srpna večer, tedy do chvíle, kdy se čs. lid seznámil s obsahem moskevského komuniké a na ně navazujícími projevy prezidenta L. Svobody a prvního tajemníka ÚV KSČ A. Dubčeka.

Vůči takto tématicky a časově pojatému úkolu jsme udělali dvě koncese: první v tom, že jsme zařadili údaje o některých nejdůležitějších událostech, jež se odehrály před 23. hodinou 20. srpna a jež těsně souvisejí s tím, co následovalo. A dále v tom, že jsme v závěru dokumentace k událostem 27. srpna přičlenili projevy a dokumenty státních činitelů a orgánů, které sice byly proneseny anebo zveřejněny až ve dnech 28. a 29. srpna, ale těsně se váží k moskevskému komuniké.

Některé další problémy vyplývající z tématického a časového omezení dokumentace jsme vyřešili dvěma přílohami. Jedna z nich obsahuje část materiálu ze zasedání Rady bezpečnosti OSN k československé otázce. Tyto události sice neprobíhaly v Praze, ale byly tu v oněch dnech - v rozhlase i v tisku - všudypřítomné, byly součástí zdejší atmosféry a nebylo možné je obejít. Do druhé přílohy jsme zařadili některé bezprostřední ohlasy na moskevské komuniké a na jeho přijetí, jak se projevilo "dole" - v pražských stranických a odborářských organizacích, v kolektivech závodů, úřadů, škol, ústavů apod.

Jinak jsme ovšem ponechali stranou vše, co se nestalo v Praze ve dnech 21.-27. srpna, tedy také události související se sjezdem KSS. A z propagačního materiálu cizích vojsk či sdělovacích prostředků pěti států jsme zařadili jen ty,

jež byly masově rozšiřovány v Praze v podobě tiskovin anebo rozhlasových vysílaní těch cizích stanic, jež tu byly slyšitelné.

Omezení, o nichž je tu řeč, byla dána našimi možnostmi technickými i časem, který jsme měli pro sestavení dokumentace k dispozici. Mimoto je tu ovšem i řada mezer nechtěných. Napomoci k jejich odstranění je základním smyslem, proč tato dokumentace vlastně vznikla. Jde nám totiž o vaši pomoc. Jde nám o to, abychom ve spolupráci se všemi, kdož mohou upřesnit fakta, jež uvádíme, obohatit dokumentaci o další materiál, přispět osobními vzpomínkami nebo svědectvími, vytvořili základnu pro historiky v budoucnu.

Obracíme se na pražské závody, jejichž materiál nám chyběl snad nejvíce ze všeho, na novináře, pracovníky rozhlasu a televize, na kolegy z jiných historických pracovišť, na kolegy muzejníky, archiváře a knihovníky, na pracovníky centrálních úřadů, Národního výboru města Prahy i obvodních národních výborů, na funkcionáře všech stran a organizací Národní fronty, na všechny, jimž se tento interní studijní materiál dostane do rukou s prosbou o pomoc, radu a také o upozornění na jakýkoli další materiál.

Obracíme se však nejen k Pražanům v tom nejširším slova smyslu. Naše výzva je adresována do celé republiky. A proto uvádíme i svou adresu, pokud byste nám chtěli pomoci a poslat nám materiál či upozornění na něj, nebo dokonce vlastní tématickou či regionální dokumentaci anebo nabídnout vlastní sbírku k ofotografování. Naše adresa je Historický ústav ČSAV, Praha 1 - Hrad, Jiřská 3, tel. čís-

lo 53 92 44.

x x x

Předkládaná dokumentace není edicí pramenů a také proto nemá poznámkový aparát. Až na výjimky nejsou označovány rozdíly ve znění jednotlivých projevů anebo dokumentů, což v oněch dnech nebylo výjimkou. Snažili jsme se ovšem, pokud to bylo v našich silách, texty porovnávat a vybírali jsme k uveřejnění to znění, jež jsme považovali za nejautentičtější. Zpravidla u každého údaje je odkaz na pramen; u osobních svědectví jsme použili zkratky OS. Zprávy Čs. rozhlasu jsou sice zestručněny, ale s maximálním ohledem na autentičnost obsahu i jazyka.

Závěrem, nikoli však v poslední řadě, děkujeme co nejsrdečněji všem, kdož nám byli nápomocni při tom, aby tento studijní materiál mohl vzniknout a kdož nám pomohli k tomu, abychom jako historikové svého lidu mohli splnit svou profesionální povinnost.

Historický ústav ČSAV v Praze

V září 1968

PROLOG – 20. SRPNA

14.oo hod. Začalo zasedání předsednictva ÚV KSČ, původně svolané na 10 hodin dopoledne. (OS)

16.oo hod. Mimořádná porada vybraných pracovníků Státní bezpečnosti u náměstka ministra vnitra V. Šalgoviče, kde byly podány informace o připravené okupaci Československa a rozděleny úkoly pro noc z 20. na 21. srpna. (OS)

Kolem 18 hod. Tehdejší ústřední ředitel ČTK M. Sulek se po neočekávaném návratu z dovolené v SSSR dostavil do své kanceláře a vyhradil si, že bez jeho vědomí nesmí být do zahraničí odeslána žádná zpráva o Československu. (OS)

Ve večerních hodinách. Na ruzyňské letiště v Praze postupně přiletělo několik civilních letadel ze Sovětského svazu, jež později v noci řídila letecký výsadek sovětských ozbrojených sil. Časové údaje se poněkud rozcházejí. (Tisk)

Ruzyň v noci na středu

Jako každý večer i v úterý večer nastoupili pracovníci pražského ruzyňského letiště nic netušíce do pravidelných služeb. První překvapení na ně čekalo před půl devátou, kdy zde přistálo mimořádné letadlo z Moskvy. O hodinu později přistálo další mimořádné sovětské letadlo, tentokráte ze Lvova. Asi po půlhodinové přestávce odletělo údajně zpět do Lvova. To bylo krátce po desáté hodině večer. Od této doby až téměř do půlnoci zde byl klid. Po půlnoci se dispečer letiště od arogantních pánů v telefonu dozvěděl, přesto že se čekala letadla z Jugoslávie a Bulharska, že letiště nesmí přijímat ani odtud odlétat. Do letištní budovy se

v této době začali sjíždět nenápadní pánové v civilu a v doprovodu zástupce sovětského Aeroflotu se v budově ukázal i sovětský plukovník.

Nikdo ze zaměstnanců ani ze zahraničních cestujících mu stejně jako pánům v civilu nepřikládal mimořádnou pozornost a věnovali se dále svým povinnostem. Ale ne nadlouho. Krátce po půl druhé totiž přistála na letištní ploše první dvě obrovská letadla se sovětskými znaky a z nich se vyhrnulo několik desítek ozbrojených sovětských vojáků. Okamžitě obklíčili hlavní letištní budovu a jednotlivými vchody začali vnikat do budovy. Odtud okamžitě začali vyhánět na prostranství před budovou letištní personál a čekající cestující (byl mezi nimi i jeden Angličan). Velké většině z nich nedovolili ani se pořádně obléknout a vzít si své věci.

Venku před budovou nás rozdělili, zvlášť muže, (nás nechali venku) a ženy, kterým dovolili si sednout v odletové hale. Asi po půlhodinovém čekání, během kterého, stejně jako při obsazování, přistávalo v téměř minutových intervalech jedno letadlo za druhým, vpustili do odletové haly i nás muže.

Zde za hluku přilétajících a odlétajících letadel a hřmotu přejíždějících tanků a obrněných transportérů nás nechali čekat přes veškeré protesty a možnosti telefonického spojení až asi do půl šesté. V této době se dostavil sovětský major a oznámil letištnímu personálu, cestujícím a náhodným návštěvníkům letiště jako jsem byl já, že se můžeme odebrat domů. Na otázku dopravy nám odpověděl: "Přece pěšky. Naše vojska musí také absolvovat množství kilometrů pěšky". Nic nepomohly protesty, všichni, včetně zahraničních cestujících, se museli dostat domů pěšky.

Odejít museli všichni. Letiště převzala pod svoji správu sovětská a německá vojska, která se na letištní ploše a okolních silnicích rozložila. Na dotaz, kdy mají nastoupit do práce, jim bylo odpovězeno ve smyslu, že se to dovědí včas. V době, kdy jsme opouštěli pražské ruzyňské letiště, přilétávala nad něj stále ještě těžká vojenská letadla, z jejichž útrob spolu s tanky a ostatní vojenskou technikou vystupovali vojáci. Okamžitě po vyložení nákladu opouštěla sovětská vojenská letadla prostor letiště.

V době čekání jsme se několikrát pokoušeli promluvit s našimi

vězniteli, mladými sovětskými vojáky. Přesto, že mnoho mluvit nechtěli nebo nesměli, dověděli jsme se, že přilétají z Polska a NDR a že cestu do Československa dostali jako rozkaz. Na dotaz, jestli vědí, že jsme je sem nepozvali, nám odpovídali: "My věříme našemu vedení a to nám dalo rozkaz, a to je pro nás rozhodující." Všichni do jednoho se shodli i v tom, že pevně věří tomu, co píše sovětský tisk, zejména Pravda.

Při naší cestě z ruzyňského letiště zpět do středu Prahy nás neustále míjely kolony sovětských vojáků na sovětských i našich automobilech, tancích a obrněných transportérech. Byla to neradostná cesta domů. (fl)

(Zemědělské noviny, 21.8.1968)

Neobvyklá noc!

Probudil jsem se ještě za tmy neobvyklým hlukem, tak jako většina Pražanů. Kolem mých oken ujížděly dolů do centra města jeden tank za druhým. Nemohl jsem pochopit, ale i nezvykle velký provoz na ruzyňském letišti mě přinutil rychle odejít do kanceláře. Dostal jsem se na místo něco málo před šestou hodinou. Automaticky jsem zapnul dálnopis pro spojení s operační kontrolou na ruzyňském letišti. Ozval se ... To nevím a ono to ani není důležité. Vyťukával zprávu, která se v následujících hodinách stávala dokumentem nesmírné ceny.

Do zpráv o obsazení naší vlasti spojeneckými vojsky vyťukával dálnopis pravdu o průběhu operace na ruzyňském letišti, kde to vlastně opravdu začalo. Přesto, že někteří čtenáři již vědí některé podrobnosti, myslím, že bych je měl zopakovat.

Na dvaadvacátou hodinu byl na Ruzyň hlášen speciál z Moskvy. Nebylo to nic neobvyklého, hodně letadel Aeroflotu bylo vedených jako speciál. Opravdu přiletěl. Byl to civilní AN-24. Letadlo zůstalo na letišti. Ve třiadvacet hodin přiletěl další speciál AN-24 tentokráte ze Lvova. Z něj vystoupilo množství civilistů, kteří byli velmi srdečně vítáni na celnici. Posléze se odebrali do města a letadlo asi po půl hodině odletělo. Pak byl na letišti klid. Zvýšenou činnost zaznamenala jen celní služba. Jindy je v těchto místech jen několik lidí. V těchto pozdních hodinách zde však bylo neobvykle mnoho zaměstnanců. Všimli si toho snad všichni na Ruzyni, ale nikdo nechápal proč a pro své

STŘEDA 21. SRPNA

Kolem 1.oo hod. Čs. rozhlas v Praze vyzval posluchače, aby čekali u přijímačů na důležitou zprávu Ústředního výboru KSČ. (OS)

Krátce po 1.oo hod. Předsednictvo ÚV KSČ odhlasovalo většinou hlasů proti čtyřem (Biľak, Kolder, Rigo, Švestka) text provolání Všemu lidu Československé socialistické republiky. (OS)

Všemu lidu Československé socialistické republiky

Včera dne 20. srpna 1968 kolem 23. hod. večer překročila vojska SSSR, Polské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Maďarské lidové republiky a Bulharské lidové republiky státní hranice ČSSR. Stalo se tak bez vědomí presidenta republiky, předsednictva Národního shromáždění, předsednictva vlády i prvního tajemníka ÚV KSČ a bez vědomí těchto orgánů. V těchto hodinách zasedalo předsednictvo ÚV KSČ a zabývalo se přípravou XIV. sjezdu strany. Předsednictvo ÚV KSČ vyzývá všechny občany republiky, aby zachovali klid a nekladli postupujícím vojskům odpor, protože obrana našich státních hranic je nyní nemožná.

Proto ani naše armáda, Bezpečnost a Lidové milice nedostaly rozkaz k obraně země. Předsednictvo ÚV KSČ považuje tento akt za odporující nejen základním zásadám vztahů mezi socialistickými státy, ale za popření základních norem mezinárodního práva.

Všichni vedoucí funkcionáři strany a Národní fronty zůstávají ve svých funkcích, do nichž byli jako představitelé lidu a členy svých orgánů zvoleni podle zákonů a jiných nařízení, platných v ČSSR. Ústavními činiteli je okamžitě svoláno zasedání Národního shromáždění, vlády republiky, a předsednictvo ÚV KSČ svolává plénum ÚV strany k projednání vzniklé situace.

Předsednictvo ÚV KSČ

(Práce, 21.8.1968)

Mezi 1,15 a 1,3o hod. Z budovy ÚV KSČ byl telefonicky oznámen Čs. rozhlasu v Praze text provolání Všemu lidu ČSSR. (OS)

Po 1,3o hod. Ve vysílání Čs. rozhlasu byl až do dvou hodin několikrát přečten text prohlášení předsednictva ÚV KSČ. Na příkaz ředitele Ústřední správy spojů Karla Hoffmana však byl z provozu vyřazen vysílač na středních vlnách, takže většina posluchačů zaslechla jen část první věty provolání. Vysílání bylo pravděpodobně slyšitelné jen v pražském rozhlase po drátě. (OS)

2,oo hod. (?) Na letišti v Ruzyni začaly přistávat v minutových intervalech sovětské vojenské letouny AN-12 s vojáky a těžkou bojovou technikou. (Tisk.)

Po 2,oo hod. Vedoucí tajemník MV KSČ v Praze B. Šimon odešel sdělit A. Dubčekovi návrhy vedení MV KSČ na některá naléhavá opatření: 1. svolat poradu delegátů zvolených na XIV. mimořádný sjezd KSČ, 2. připravit generální stávku, 3. připravit provolání komunistickým stranám světa. (OS)

Kolem 3,oo hod. V budově předsednictva vlády byl zatčen sovětskými výsadkáři předseda čs. vlády inž. O. Černík. (Tisk.)

Jak byl zatčen Oldřich Černík

Podle informací od pracovníků z předsednictva vlády ve tři ráno dne 21. srpna vnikli do kanceláře předsedy vlády sovětští parašutisté, postavili všechny pracovníky přítomné v jeho kanceláři ke zdi a Oldřicha Černíka vyvedli pod bajonety. Dvacet minut poté volal předsedu vlády Alexander Dubček, chtěl s Oldřichem Černíkem hovořit, ale pracovník ministerstva už mohl Alexandru Dubčekovi pouze oznámit, že nemůže s Černíkem mluvit, že byl odveden. Pracovník telefonoval tak pod vojenským dozorem. Alexander Dubček řekl, že on zatím na tom není tak zle a aby se drželi. Celá budova předsednictva vlády byla obsazena vojsky a pracovníci internováni do pěti hodin odpoledne. Vojáci rovněž úplně rozbili telefonní centrálu se všemi důležitými linkami. Někteří pracovníci ministerstva při této akci přišli o svoje hodinky.

Po 3,oo hod. (?) B. Šimon byl znovu vyslán k jednání s A. Dubčekem. Když však bylo zjištěno, že s A. Dubčekem už není možné se spojit, vyvíjelo vedení MV KSČ v Praze iniciativu podle původních návrhů. (OS)

Po 4,oo hod. K budově sekretariátu ÚV KSČ v Praze dorazily první sovětské obrněné vozy. Asi za hodinu poté započala akce k obsazení budovy. První tajemník ÚV KSČ a řada vedoucích funkcionářů byla v budově internována až do odpoledne.

Informace o osudné noci

Co se dělo na posledním zasedání předsednictva ÚV KSČ

Československý rozhlas vysílal ve čtvrtek magnetofonový záznam výpovědi jednoho z odpovědných stranických pracovníků ÚV KSČ, který byl přítomen na posledním jednání předsednictva ÚV KSČ oné osudné noci. Přinášíme podstatný výtah z výpovědi tohoto očitého svědka.

Bez papíru, bez poznámek vám chci říct, co jsem si zapamatoval. Pravděpodobně nevíte, a bude vás to zajímat, jak probíhala jednání posledního předsednictva ÚVKSČ, které bylo zahájeno toto úterý ve dvě hodiny odpoledne a které skončilo takovým tragickým způsobem.

Na tomto předsednictvu byly projednávány dva body. První zařadil soudruh Dubček a byl to návrh zprávy Ústředního výboru KSČ mimořádnému XIV. sjezdu KSČ a zároveň návrh na rezoluci tohoto sjezdu. Jako druhý bod jednání byl ten - který byl na toto sezení přesunut z předcházející schůze předsednictva ÚV KSČ. Totiž také na předcházející schůzi bylo jeho projednávání již odloženo a bylo zároveň usneseno, aby pod vedením soudruha Indry komise, složená z vedoucích pracovníků oddělení aparátu ÚV KSČ, připravila návrh opatření, která by měla být učiněna.

Když soudruh Dubček skončil výklad k bodu o zprávě ÚV KSČ k mimořádnému sjezdu, ujal se slova soudruh Kolder a navrhl, aby se o tom bodu nejednalo, ale přešlo se ihned k jednání o druhém bodu. To bylo odmítnuto a předsednictvo jednalo dál o přípravě referátu a návrhu rezoluce pro XIV. mimořádný sjezd.

V pozdních večerních hodinách se přikročilo k jednání o 2. bodu. Na tomto jednání jsem byl skoro náhodou přítomen - prominte, že neříkám svoje jméno - ale mohu vás ujistit, že mám naprosto autentické zprávy o jednání o tomto bodu. Nejprve musím charakterizovat obsah tohoto bodu, o jaký materiál šlo. - Byl to soubor informací předložený soudruhem Kašparem. Tento materiál byl nepřesný, polovědecký pokus o analýzu vnitropolitické situaci od Čierné a Bratislavy. Materiál obsahoval celou řadu správných konstatování a tendencí, ale zároveň byl obsažen tendenční aspekt. Totiž ukazoval, nebo snažil se dokazovat, že síly, které jsou pro progresivní vývoj, nemají určitou trvalost, jdou po povrchu, nejsou stálé. Byly v tom tendence, které nahrávají konzervativnímu vývoji, ale které jsou "trvalé", "stálé" a že se budou prohlubovat.

Tato analýza, která se tvářila vědecky, vypouštěla celou řadu podstatných okolností, nebyla zpracována odpovědnými tajemníky za jednotlivé úseky a tím se stalo, že vyzdvihovala pouze některé jevy a jiné, ale velmi podstatné, ponechává stranou. Tento materiál sám o sobě by však nemohl vyvolat nějakou krizi. Ale už na předminulé schůzi se velice zalíbil některým "proslulým" členům předsednictva jako soudruhu Koldrovi, tajemníku Indrovi a jiným, kteří upozorňovali, že je to významný materiál, že předsednictvo takový ani nikdy nemělo. Tím vlastně už naznačovali, že s ním chtějí něco podniknout. A to se také stalo. Vracím se k tomu, co už jsem říkal: Bylo usneseno, že komise vedená soudruhem Indrou má vypracovat návrh opatření, avšak soudruh Indra tuto komisi nesvolal, a místo toho spolu se soudruhem Koldrem vypracoval tzv. stanovisko, tuším asi 15 stránkové, které neobsahovalo žádné opatření, ale oni dva soudruzi předložili toto stanovisko předsednictvu s návrhem, aby ho předsednictvo přijalo jako stanovisko své.

Dostavil jsem se na schůzi předsednictva v okamžiku, kdy hovořil soudruh Černík. Stručně řečeno, označil stanovisko těch dvou za zradu. Soudruh Kriegel stanovisko rozebral velmi kriticky, charakterisoval ho jako materiál, který přijímá obsah dopisu varšavských signatářů s tím, že likviduje výsledky Čierné a Bratislavy, a že kdyby to bylo přijato, že by to znamenalo přistoupení na stanovisko Varšavského dopisu. Soudruh Kriegel

požadoval nejenom aby předsednictvo nepřijalo tento dokument, ale aby ho rázně odmítlo, a odmítl také to, co žádal soudruh Kolder - totiž že když to předsednictvo nepřijme, že on s tím stanoviskem vystoupí. Potom hovořili další členové předsednictva a tajemníci a vesměs onen dokument odmítali. Asi kolem půl jedenácté vystoupil soudruh Biľak, který stanovisko dvou soudruhů považoval za správné. S ním vystupovali další, např. s. Rigo. Jednání bylo přerušeno v okamžiku, kdy hovořil - poměrně sympaticky - o tomto materiálu soudruh Kapek. Ještě předtím hovořil soudruh Piller, který prohlásil o tom materiálu, který předložil soudruh Kašpar, že je to velmi úctyhodná práce, i když má své nedokonalosti, ale že můžeme tento způsob práce podporovat a že je pro to, aby se neuveřejnil ani ten materiál, ani to stanovisko, ale jinak že útvar svobodné informace by měl v tomto duchu dále pracovat.

Chtěl bych předeslat ještě jednu věc. Už na předminulé schůzi byly určité náznaky od některých soudruhů, kritizovat osobu soudruha Dubčeka, že prý má příliš velkou popularitu a že by jí měl využít k tomu, aby stoupla více autorita orgánu, že je to jeho osobní popularita, ale ne autorita předsednictva. Tyto náznaky kritiky se stupňovaly zejména ze strany soudruha Biľaka a některých dalších. Tato kritika byla odmítnuta především soudruhem Sádovským, který pravil, že autorita orgánu roste s autoritou osob. Tato věc pak byla vzata z pořadu v okamžiku, kdy soudruh Mlynář prohlásil, aby si všichni uvědomili, že osobní autorita je závislá na výsledcích jejich osobní práce. To pro mne znamená dohad, že tedy existovala určitá příprava ke kritice soudruha Dubčeka. To, co hovořili ve stanovisku Indra a Kolder, mělo za cíl, v situaci která už nastala v předsednictvu, vyvolat bojovou situaci v předsednictvu, která měla rozhodnout, především aby soudruh Dubček se přidal na jejich stranu a tím aby měli připravenu půdu pro to, co následovalo.

V té době, kdy se jednalo o této zprávě, o tom stanovisku, odchází soudruh Černík občas do předpokoje telefonovat. Z telefonu jsem zaslechl, bylo zřejmé, že shání zprávy, jaká je situace kolem našich hranic, poněvadž tu byly určité hlášky. Ve 23,40 hod. se vrátil soudruh Černík od telefonu naposledy a sdělil předsednictvu, po přerušení, které ožnámil soudruh Dubček, toto: "Vojska pěti stran překročila hranice naší republiky a

obsazují nás."

Předsednictvo bylo šokováno. Alespoň tedy někteří, nejvíce soudruh Dubček, který prohlásil, to je tragédie, nečekal jsem, že se to stane. V tomto smyslu reagovali i někteří další. Pokud jsem mohl pozorovat Biľaka, Koldra, Indru, nezdálo se mi, že byli překvapeni a nemyslím, že bych to mohl říct o Švestkovi. Poté přečtl soudruh Dubček dopis, který dostal z pondělka na úterý, od ÚV KSSS, tedy od soudruha Brežněva. Tento dopis dosud nikdo neviděl. ÚV KSSS vytýkal v něm naší straně, že nerespektuje to, co bylo dohodnuto v Čierné a v Bratislavě, že jsou u nás nadále kontrarevoluční tendence, prostě znova se opakovaly výtky Varšavského dopisu, ale s tím, že byly ostřejší. V průběhu čtení tohoto dopisu soudruh Dubček okamžitě na některé pasáže reagoval. Prohlásil např.: "Toto tvrdí oni, ale vůbec nepřihlížejí k tomu, jaká je skutečnost, vždyť my přece děláme opatření." Pokračoval ve čtení dopisu, v němž, podotýkám, nebyla ani zmínka, ani náznak, že by chtěli řešit situaci tak, jak ji řešili, to jest vojenským obsazením Československa. Soudruh Dubček prohlásil: "Na čest komunisty prohlašuji, že jsem neměl ani tušení, ani náznak, že by někdo chtěl takový krok proti nám učinit!" Ačkoliv - a snad neprozradím nějaké zvláštní tajemství - ještě v sobotu volal soudruh Kádár, a soudruh Dubček - pokud vím z druhé ruky - s ním jednal na Slovensku. Až tedy do poslední chvíle vedoucí soudruzi tzv. bratrských stran soudruhu Dubčekovi nijakým způsobem nenaznačili, jaký zákrok chtějí udělat. Byl jsem potom pověřen určitými úkoly a už jsem nebyl jednání předsednictva trvale přítomen, odcházel jsem a zase přicházel.

Po přečtení tohoto dopisu přicházeli soudruzi, hodnotili situaci, viděli, že je to obrovská tragedie celého dělnického a komunistického hnutí, že tento zákrok má historicky tragický výsledek. Prostě byli z toho mimořádně rozrušeni. Pamatuji, že soudruh Dubček prohlásil: "Já který jsem zasvětil celý život spolupráci se Sovětským svazem, to udělali mně, to je pro mne životní tragedie." Viděl jsem slzy v očích soudruha Dubčeka, který znovu svolal předsednictvo s tím, že připraví návrh prohlášení (toho prohlášení, které jste četli).

Tomu jednání jsem byl opět přítomen, vím, že když se začalo jednat, chyběli někteří soudruzi, jmenovitě např. soudruh Indra, Soudruh Dubček se ptal důrazně, kde je, aby ho zavolali, což udělali a jednalo se o prohlášení do tisku.

Když jsem se vrátil do budovy ÚV KSČ asi v půl druhé v noci, nebylo ještě prohlášení hotovo. Soudruzi novináři upozorňovali, že rozhlas jde do dvou hodin v noci atd. Prohlášení vyšlo asi ve 3/4 na 2 a předsednictvo se rozešlo. Někteří soudruzi odešli, někteří zůstali v budově ÚV KSČ. Když jsem odtamtud odcházel asi mezi 4. a 5. hodinou, byli tam soudruzi Dubček, Smrkovský, viděl jsem soudruha Slavíka, soudruha Špačka, Kriegla, byli tam ještě další, celá řada lidí i někteří vedoucí oddělení. Odcházel jsem v tom okamžiku, kdy docházely zprávy, že jedou tanky od letiště. To jsem zapomněl říci: po druhé hodině odjel soudruh Černík na zasedání vlády, pak přišla zpráva, že vláda je internována a že tanky míří k ústřednímu výboru. Vyšel jsem přesně v ten okamžik, kdy černá volha sovětského velvyslanectví zaváděla před budovu ÚV tuším tři obrněné vozy. Volha zastavila před vchodem, podařilo se mi odejít vpravo, kde jsem měl připraveno auto a pozoroval jsem chvíli situaci. Viděl jsem přijíždět další sovětské obrněné vozy a jak zabraňují příchodu a odchodu z budovy ÚV KSČ.

Soudruzi a soudružky, vážení přátelé, občané, chtěl bych poznamenat ještě takovou věc, kterou nemám naprosto přesně ověřenou, ale kterou jsem v průběhu událostí zpozoroval. Víte, že když se začalo vysílat prohlášení předsednictva ÚV KSČ, to bylo asi za pět minut dvě hodiny v noci, bylo okamžitě vysílání přerušeno. V rozhlase jsme zjistili, že ředitel správy spojů Karel Hofman, dal dispečerům pokyn - nevysílat. Dal příkazy také na to, nepřipustit žádné meziměstské hovory a chci-li meziměsto abych se spojil s kabinetem Hofmana, ten že by mi mohl souhlas dát. Zjistil jsem že ředitel ČTK Šulek přišel asi v šest hodin do četky a dal pokyn, aby všechny informace šly přes něj, ačkoliv byl na dovolené! Některým soudruhům je známo, že Karel Hofman se několik dní před tím pohyboval velmi často v prostoru ÚV KSČ a jednal s Alois Indrou. To je třeba říct, a myslím že nebudeme daleko od pravdy, když budeme hodnotit návrh stanoviska, který vypracovali Kolder a Indra, jako přípravu k to-

mu, co se stalo, jako pokus změnit Dubčekovo vedení strany. To harmonuje především s tím, že proti přijetí zveřejněnému stanovisku předsednictva hlasovali 4 členové předsednictva Švestka, Biľak, Rigo, Kolder. Indra jako tajemník nehlasuje, ale jako tajemník se s ním plně solidarizoval soudruh Sádovský.

Chtěl bych vás upozornit na jednu věc, to není zatím známo, že soudruh Barbírek nehovořil v tom smyslu, že by zastupoval stanovisko, které přednesl soudruh Indra a Kolder. Pokud vím, soudruh Barbírek se nesolidarizuje s oním prohlášením části ústředního výboru, který zasedal v hotelu Praha a kterým chtěli přijmout okupační režim.

Považoval jsem za nutné prozradit tuto informaci z předsednictva, poněvadž samozřejmě jednání bylo tajné a já tedy dělám tento přestupek proto, abyste byli informováni o lidech, kteří k vám možná za chvíli, za nějaký čas budou chtít hovořit jménem strany. Nevěřte jim, protože nestáli a nestojí pevně, nestáli ani dříve za soudruhem Dubčekem. Soudruh Dubček je soudruh velmi charakterní, který se snažil tyto rozpory určitým způsobem a po celou dobu vyrovnávat způsobem skutečně demokratickým až do 14. mimořádného sjezdu. Tento pokus, který by zabránil svolání 14. mim. sjezdu se zřejmě nepodařil. Doufejme, že se nepodaří ani nyní, kdy bylo použito jiného, mnohem ostřejšího prostředku, který nemá obdoby v dějinách revolučního dělnického hnutí. Věřím, že toto revoluční dělnické hnutí bude mít dostatek sil, aby stejně odmítlo tuto nehoráznou věc, která se stala, aby plně odmítlo okupaci svobodného, socialistického, a to podtrhuji, socialistického Československa, které bylo vždycky věrné komunismu, které bylo věrné dělnickému revolučnímu hnutí. Děkuji vám za pozornost a omlouvám se, že jsem hovořil nesoustavně.

(Rudé právo, 23.8.1968)

Zpráva o situaci v Praze.

Noc na 21. srpna

Nad Prahou křižovala tu noc těžká letadla s cizími značkami. Rozhlas přestal fungovat. Uprostřed věty "Včera dne

20. srpna 1968 kolem 23. hodiny překročila vojska..." nastalo ticho. Postupně byly umlčeny všechny stanice. A na vlně 210 metrů se ozvala rozhlasová stanice Vltava, česky a slovenský hlásila prohlášení TASS. Prý se "osobnosti KSČ obrátily na SSSR s prosbou o vojenskou pomoc, protože je naše republika ohrožena kontrarevolucí a protisocialistickými elementy, které jsou ve spojení s vnějšími silami..." Několik gramatických chyb, špatná výslovnost a celá stylizace připomínají doby, na které se nezapomíná.

Stojím před budovou ústředního výboru KSČ. Přišli sem novináři i mladí lidé z různých vrstev. Diskutují, nesouhlasí s okupací, některé dívky pláčí. Chceme mluvit s Alexandrem Dubčekem nebo s jinými představiteli komunistické strany. Není to možné. A co vláda? Proč dosud nevydala nějaké prohlášení k situaci, proč nikdo nic neříká? Strakovka je prý obsazena.

V tom přichází zpráva: Sovětská vojska jedou od Ruzyně. A hned v zápětí druhá: Už jsou na mostě!

Jsou 4 hodiny 30 minut - před budovu ÚV KSČ přijíždějí sovětské tanky a obrněná vozidla. Do chmurné těžké tmy vyskakují sovětští vojáci. Dostávají povely a obsazují budovu. Rozestavují se kolem, stojí od sebe ve vzdálenosti asi 20 metrů s automaty. Přistupuji k jednomu z nich: "Jsme přece bratři. Já jsem český člověk..." Přiskakuje velitel a odhání mě. "S nikým nemluv," křičí na vojáka. Jdu za chvíli za druhým: "V roce 1945 jsme vítali sovětské vojáky v Praze v máji..." "S nikým nehovořit!", slyším opět křik. Voják proti mně odjišťuje zbraň a odhání mě. "Budem streljat." Další tanky přijíždějí ze tmy.

Podivná stanice Vltava zkouší opět svou lámanou češtinou vysvětlit okupaci. "Pod rouškem lživých frází o demokracii" a "provokateři, které u vás..." Vojska prý budou stažena, až bude odstraněna nebezpečí hrozící socialismu. Okupace není prý namířena proti jakémukoliv státu a "slouží věci míru a jsou diktovány zájmem bezpečnosti v Evropě ..."

Jsme zvyklí na veliké licoměrnosti, naše dějiny jsou plny pravd a lží. Na tuto lež a toto násilí však nikdy nezapomeneme. Nemůžeme. Nesmíme.

Dovídám se, že cizí letadla shazují letáky - kdy je natiskli? - že presidentem republiky je Antonín Novotný, který prý byl svržen protisocialistickou klikou...

Jak naivní jsou tito generálové a "státníci", kteří si myslí, že srazí na kolena naši svobodu, naši víru. Naivní? Ne, taková slova v těchto chvílích navždy odkládáme.

Všichni jsme prožili tuto tragickou noc jako čestní čeští lidí. Jen zrádci v těchto chvílích, kdy naše země krvácí, prožívají své štěstí, štěstí proradných zrádců, dogmatiků a nepřátel vlastního lidu.

Prožil jsem na pražských ulicích, na ulicích svého hrdinného města mnichovskou potupu, na Příkopech jsme 15. března 1939 hrozili nacistům, 28. října 1939 jsme manifestovali za svobodu, v máji 1945 jsme uvítali novou svobodu prvními čísly Mladé fronty, po lednu 1968 jsme otevřeli cestu k novému životu.

Naše dějiny jsou posety tragédiemi. Mnohokrát jsme byli potlačováni. Ale vždy jsme se dočkali svobody. I tentokrát vzejde svoboda v našich zemích.

(Mladá fronta, 21.8.1968)

4,3o hod. Čs. rozhlas v Praze začal normální ranní provoz. Vysílal provolání předsednictva ÚV KSČ a další zprávy a komentáře ke vstupu cizích vojsk na suverénní čs. území. Započala čtrnáctidenní hrdinská epopej Čs. rozhlasu.

Časně ráno. Koordinovaně s vojenskou akcí zahájila provoz ilegální vysílačka "Vltava", která měla politicky podporovat akci okupantů.

Velitelství okupačních vojsk rozšiřovalo prohlášení k občanům ČSSR.

Naši bratři, Češi a Slováci!

Obracejí se k vám vlády Bulharské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky a Svazu sovětských socialistických republik.

Odpovídajíce na žádost o pomoc, s níž se na nás obrátili vedoucí straničtí a státní představitelé Československa věrní věci socialismu, jsme dali svým ozbrojeným silám po-

kyby aby dělnické třídě a všemu československému lidu poskytly [illegible] při obraně jeho socialistických vymožeností, stále vytrvalejí ohrožovaných úklady domácí a mezinárodní reakce.

Právě [illegible] akce vyplývají z kolektivního závazku, který přijaly v Bratislavě komunistické a dělnické strany bratrských zemí, [illegible] společně podporovat, upevňovat a hájit socialistické vymoženosti každého národa, čelit imperialistickým úkladům.

Kontrarevolucionáři podněcovaní a podporovaní imperialisty se [illegible]. Protisocialistické síly, které se zmocnily pozicí v tisku, rozhlasu a televizi, osočovaly a očerňovaly všechno, co bylo vytvořeno rukama pracovitých Čechů a Slováků za dvacet let boje za socialismus.

Nepřátelé štvali proti kádrům oddaným socialismu, podkopávali základy zákonnosti a právního řádu, hrubě odstraňovali uvědomělé dělníky a rolníky od politického života země, pronásledovali čestné příslušníky inteligence, kteří se nechtěli účastnit protilidových akcí. Pošlapávajíce socialistické zákony, kontrarevoluční síly v průběhu příprav k uchopení moci vytvořily své organizace. A všechno to se maskovalo demagogickými frázemi o demokratizaci! Věříme, že to neoklame československý lid oddaný ideálům socialistické demokracie. Skutečná svoboda a demokracie může být zajištěna jenom upevňováním vedoucí úlohy dělnické třídy a jejího předvoje – slavné Komunistické strany Československa.

Právě k dosažení tohoto cíle vyzývalo lednové zasedání ÚV KSČ, které znamenalo začátek nápravy chyb z minulosti. Naše strany a národy podpořily oprávněné snahy o upevňování a další zdokonalování socialistické demokracie.

V posledních měsících protisocialistické síly, které se rafinovaně maskovaly, však soustředily své úsilí na podkopání základů socialismu. Řada osob, které pronikly do státního a stranického vedení Československa, tyto podvratné akce fakticky kryly a tím poměhaly kontrarevoluci soustředit síly pro závěrečnou etapu v boji za uchopení moci.

Českoslovenští představitelé prohlašovali na sovětsko-československé schůzce v Čierne nad Tisou a na Bratislavské poradě komunistických a dělnických stran, že hodlají stát na stráži

zájmů pracujících a zmařit akce reakce zaměřené na podkopání socialismu. Slíbili, že budou upevňovat jednotu Československa s bratrskými socialistickými zeměmi.

Tato ujištění a závazky nebyly však splněny, což ještě více povzbudilo protisocialistické síly a jejich zahraniční ochránce k zesílení nepřátelské činnosti. Nepřátelé se chystali uvrhnout zemi do chaosu, obětovat svobodu a nezávislost vlasti ve svém kořistném sobeckém zájmu.

Kontrarevolucionáři počítali s tím, že v komplikované a napjaté mezinárodní situaci, kterou vyvolaly agresivní akce amerického imperialismu a zejména aktivizace revanšistických sil západního Německa, se jim podaří vytrhnout Československo ze společenství socialistických států. Tyto naděje jsou však marné. Socialistické státy mají dostatečnou sílu, aby se postavily za bratrskou zemi a uhájily věc socialismu.

Drazí přátelé!

Dnes vám na pomoc přišli třídní bratři.

Nepřišli k vám proto, aby se vměšovali do vašich vnitřních záležitostí, nýbrž aby spolu s vámi čelili kontrarevoluci, uhájili věc socialismu a odstranili nebezpečí hrozící suverenitě, nezávislost a bezpečnosti vaší vlasti.

Vojska bratrských spojeneckých zemí k vám přišla, aby nikdo vám nemohl vzít svobodu, vydobytou v našem společném boji proti fašismu, aby nikdo vám nemohl zabránit při postupu zářnou socialistickou cestou. Tato vojska opustí vaše území po odstranění nebezpečí pro svobodu a nezávislost Československa.

Věříme, že jednota a semknutost bratrských národů socialistického společenství zvítězí nad pikly nepřátel.

Ať žije socialistické Československo!

Ať žije přátelství a bratrství národů socialistických zemí!

Rada ministrů Bulharské lidové republiky
Rada ministrů Maďarské lidové republiky
Rada ministrů Německé demokratické republiky
Rada ministrů Polské lidové republiky
Rada ministrů Svazu sovětských socialistických republik

(Podle letáků shazovaného z helikoptér a letadel)

Kolem 5,25 hod. Ilegální vysílač Vltava rozšiřoval v české a slovenské řeči prohlášení TASS k obsazení Československa. (Zahr. pramen.)

TASS je zplnomocněn prohlásit, že straničtí a vládní činitelé Československé socialistické republiky se obrátili na Sovětský svaz a ostatní členské státy se žádostí o poskytnutí bezodkladné pomoci bratrskému československému lidu včetně ozbrojených sil. Tato žádost byla vyvolána vzniklým ohrožením socialistického zřízení a státnosti dané ústavou, jež existuje v Československu, ze strany kontrarevolučních sil, které se dohodly s vnějšími silami nepřátelskými socialismu.

Události v Československu a okolo něj byly nejednou předmětem výměny názorů představitelů bratrských socialistických zemí včetně představitelů Československa. Tyto země jsou jednotné v tom, že podpora, upevnění a obrana socialistických vymožeností lidu je společnou mezinárodní povinností všech socialistických států. Tato jejich společná pozice byla slavnostně uvedena i v komuniké z Bratislavy.

Další zostření situace v Československu se dotýká životních zájmů Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí, zájmů bezpečnosti států socialistického bloku. Hrozba socialistickému zřízení v Československu znamená zároveň i ohrožení základů evropského míru.

Sovětská vláda a vlády spojeneckých zemí - Bulharské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Německé demokratické republiky a Polské lidové republiky, vycházejíce z principů nerozlučitelného přátelství a spolupráce a vzhledem k existujícím smluvním závazkům, se rozhodly vyhovět uvedené žádosti o poskytnutí nutné pomoci bratrskému československému lidu.

Toto rozhodnutí je v plném souladu s právem států na individuální a kolektivní sebeobranu, obsaženém v členských dohodách, uzavřených mezi bratrskými socialistickými zeměmi. Toto právo odpovídá také základním zájmům našich zemí na uhájení evropského míru proti silám imperialismu, agrese a revanšismu, které ne jednou vrhaly evropské národy do války.

Sovětské vojenské jednotky spolu s jednotkami jmenovaných členských zemí vstoupily 21. srpna na území Československa. Budou okamžitě odvolány z ČSSR, jakmile vzniklé ohrožení socialistických vymožeností v Československu, ohrožení bezpečnosti zemí socialistického bloku bude zlikvidováno a zákonné moci zjistí, že nadále není nutný pobyt těchto vojenských jednotek.
Podniknutá opatření nejsou namířena proti žádnému státu a v žádném případě nepoškozují státní zájmy kohokoliv. Slouží mírovým cílům a jsou diktována snahou o upevnění míru.

Bratrské země tvrdě a rozhodně staví proti jakémukoli vnějšímu ohrožení svoji nezničitelnou solidaritu. Nikomu a nikdy nebude dovoleno vytrhnout ani jeden článek ze společenství socialistických zemí.

(Pravda, 21.8.1968)

Text prohlášení blíže neurčené skupiny čs. státních a stranických činitelů, kteří údajně požádali Sovětský svaz a další socialistické země o pomoc na "záchranu socialismu" v Československu.
(Text prohlášení zveřejnil dne 21. srpna TASS.) Podle některých osobních svědectví mělo být prohlášení zveřejněno v Československu těsně před vstupem okupačních vojsk na území Československa. Prohlášení doručil 21. srpna v 8 hod. ráno do ČTK její bývalý ústřední ředitel M. Sulek. ČTK však prohlášení nevydala.

Občané Československa, dělníci, rolníci, příslušníci pracující inteligence, muži, ženy, mládeži.

Vy všichni, bez rozdílu politické příslušnosti, národnosti, náboženství i společenského postavení, kterým je naše socialistická vlast drahá a kterým je skutečným domovem, k vám všem se obracíme v této osudové chvíli, která navždy zůstane klíčovým okamžikem našich dějin i našeho dalšího socialistického a demokratického vývoje, kdy nám všem jde o hodnoty vykoupené naším dvacetiletým úsilím, našimi obětmi, naší prací, ve chvíli, v níž jde o vše.

Obracíme se na vás v okamžicích, kdy výsledky našeho socialistického zřízení ohrozily síly, zneužívající progresivní kroky, k nimž dala podnět sama strana na lednovém plénu ústředního výboru KSČ a které jsou od té doby upřímně uskutečňovány stranou v zájmu dosažení skutečné demokracie a skutečné humanity, ideálů to všech čestných občanů naší vlasti.

Z iniciativy strany jsme se v lednu vydali neprozkoumanou cestou hledání a nacházení nové tváře socialismu, který by odpovídal našim národním podmínkám, způsobu života a myšlení našeho lidu a s níž by spojoval své společenské i osobní perspektivy. Strana otevřeně kritizovala chyby minulosti. Rozhodně se zřekla systému osobní moci, který deformoval vpravdě humánní a demokratickou podobu socialismu. Za aktivní účasti a podpory všech čestně smýšlejících vlastenců rozhodně vykročila do nového období s nejčestnějšími úmysly napravit chyby minulosti a vytvořit podmínky pro plnokrevný, bohatý a šťastný život v naší vlasti.

Základní občanská práva, která byla vždy bytostně spjata s představami našeho lidu o demokracii a humanitě, byla znovu obnovena v myšlenkách a v progresivním duchu akčního programu KSČ, v této dlouhodobé platformě našeho socialistického vzestupu, což se setkalo s nebývalou širokou podporou našeho lidu.

Především tato masová podpora vyjádřila oprávněnost, sílu a přitažlivost naší nové cesty. Zejména tato skutečnost dokázala, že přes všechny nedostatky předlednového období jsou ideje socialismu v našem lidu hluboce zakořeněny, že socialismus považuje náš lid za přirozené prostředí svého života a že jeho hluboký smysl pro právo a spravedlnost našel svůj pravý výraz právě v progresivních myšlenkách otevřených lednovým plénem. Tyto myšlenky vymanily společnost z nezdravé lhostejnosti a otevřely naplno stavidla mocnému proudu zdravé, neopotřebované iniciativy. Náš lid v této historické zkoušce skvěle obstál a znovu osvědčil svoji vysokou vyspělost a zralost.

Bohužel toto období hledání a přetváření naší společnosti zneužily pro své cíle, pro aktivní vstup na politickou scénu i síly, které po dlouhá léta čekaly na takový příhodný okamžik, aby diskreditovaly stranu a upřely jí politické i mravní právo vést společnost. Těmto pravicovým silám fakticky vycházely vstříc i určité síly uvnitř strany a ve stranických orgánech, čímž se do-

staly do rozporu s principy a cíli strany, s myšlenkami proletářského internacionalismu. Společně se zaměřily na soustavné narušování ústavního charakteru naší politické reformy a soustředily se proti pozitivnímu úsilí strany i státních orgánů při realizování záměrů ledna. Zorganizovaly štvavé kampaně s cílem zkompromitovat jednotlivé funkcionáře strany, a to i z nového vedení KSČ, ty, kteří se odvážili veřejně upozornit na hrozící nebezpečí a viděli situaci v celé její složitosti. Narušovaly veřejný pořádek, rozpoutaly zaostalé nacionální vášně. Neštítily se ani pomluv naší československé socialistické vlasti, poctivé práce našeho lidu, naší strany, armády a bezpečnosti, žádaly změnu čs. zahraniční politiky. Jejich štvavá kampaň vyvrcholila útoky proti spojenectví se Sovětským svazem zejména v souvislosti se štábním cvičením ozbrojených sil Varšavské dohody, jakož i útoky proti přátelství se socialistickými zeměmi, čímž vytvořily ovzduší naprosto nepřijatelné pro socialistickou zemi.

Komunistická strana, vláda republiky, Národní shromáždění, i Národní fronta zachovávaly svrchovanou míru trpělivosti a porozumění. Nejednou, zvláště však na květnovém plénu ÚV KSČ bylo proto zdůrazněno, že prvořadým úkolem je zmařit záměry pravicových protisocialistických sil, nedopustit ohrožení realizace akčního programu žádným chybným krokem, zajistit, aby o další linii strany nerozhodovali zastánci extrémních názorů ale zdravé, progresivní jádro strany, a veřejně dát plnou podporu stranickému i státnímu aparátu, armádě, bezpečnosti, prokuratuře, soudům, lidovým milicím, slovem - konzolidovat vnitropolitickou situaci.

Avšak extrémní pravicové síly, které viděly v této velkorysosti a trpělivosti i ve skutečně demokratickém způsobu řešení vážné politické otázky stranou ne její sílu, ale její slabost, ještě více zintenzivěly svoji činnost. V Praze, jak je známo, po dobu živelných mnohatisícových každodenních shromážděních došlo k hrubým nepřístojnostem, kdy různé živly napadaly a urážely stranu i její představitele, jejichž účast si nejednou samy přímo vynutily. V centru města se započala veřejná podpisová akce za zrušení lidových milicí. Komunisté, kteří na nepovolených uličních shromážděních vystupovali v diskusích se svými

názory, byli umlčováni hrubým způsobem a nejednou i brutálním násilím. Mnozí ze signatářů dopisu z pražského závodu Praga byli hanebným způsobem pronásledováni, včetně propouštění z práce, nadále pokračuje v tisku - i když nepřímo - skandalizování vedoucích funkcionářů jinými, rafinovanějšími způsoby. Tato organizovaná rozvratná činnost vyvrcholila v posledních dnech dokonce otevřeným útokem na budovu sekretariátu ÚV KSČ v Praze. Extrémní síly tedy nevzaly na vědomí výzvy strany, ale ještě více stupňují svoji rozvratnou činnost ve snaze vyvolat u naší zemi stůj co stůj konflikt. Vznikla tak situace, kdy se veřejně soustavně porušují závazky, které vyplývají z bratislavské deklarace šesti bratrských komunistických a dělnických stran, pod níž jsou i podpisy představitelů naší strany.

V sázce je dnes, soudružky a soudruzi, spoluobčané a spoluobčanky vše, co náš pracující lid za posledních dvacet let vytvořil, v sázce jsou všechny vymoženosti socialismu, je ohrožena nejen naše cesta socialistické demokracie, kterou jsme v lednu nastoupili, ale i samotná podstata socialismu, naše republika.

Vědomi si nejvyšší odpovědnosti vůči našemu lidu, pocitu opravdového vlastenectví, mezinárodní socialistické solidarity, vědomi si svých internacionálních závazků vzali jsme na sebe iniciativu k semknutí všech vlasteneckých sil ve jménu socialistické budoucnosti naší vlasti. Nebezpečí bratrovražedného boje, který připravovala reakce a který by byl tragickým opakováním novodobých Lipan, postavilo nás před nezbytnost přijetí historického rozhodnutí, abychom se obrátili o pomoc k Sovětskému svazu a k dalším bratrským socialistickým zemím. Naši spojenci nám poskytli tuto pomoc obdobně jako v roce 1945, kdy šlo o naše bytí či nebytí.

Vyzýváme všechno obyvatelstvo, aby poskytlo veškerou podporu vojenským jednotkám našich spojenců. Po zlikvidování nebezpečí reakčního převratu opustí spojenecká vojska území Československa. Všichni cizinci, kteří se v této době nacházejí na území ČSSR, mohou nadále využívat našeho pohostinství, jejich bezpečnost a nedotknutelnost - budou-li se řídit našimi zákony - je zaručena.

Vedeni pocitem nejhlubší odpovědnosti vůči našemu lidu, vůči naší dělnické třídě, vůči našim národům, vůči mezinárodní děl-

nické třídě a světovému komunistickému hnutí, obracíme se v této vážné chvíli k vám, občanům republiky, abyste se semkli okolo realisticky smýšlejícího jádra strany, kterému je drahá věc socialismu, pokroku, nové polednové cesty, jemuž je drahá věc přátelství s lidem Sovětského svazu a ostatních bratrských zemí.

Vyzýváme vás, všechny občany naší vlasti, dělníky, rolníky, příslušníky inteligence, muže, ženy, mládež, zdravé síly Národní fronty, příslušníky armády, bezpečnosti, komunisty i nekomunisty, všechny čestné lidi, pevně důvěřující ve vaši rozvážnost, zralost a politickou vyspělost, abyste konkrétními činy zabránili jakýmkoliv silám ať vně či uvnitř strany v kontrarevolučním nástupu. Nedopusťte živelnost, rozvrat, anarchii, zachovejte klid a pořádek!

Odmítáme prakticky předlednové politiky. Nedovolíme jakýkoliv náznak návratu ke zkrompromitovaným metodám předchozího období, které se setkaly s drtivým odporem naprosté většiny našeho lidu, které ohrožovaly vedoucí úlohu strany i socialistické vymoženosti našich pracujících, které napomáhaly vytvářet situaci, v níž by skutečně mohlo dojít k mocenskému konfliktu. Naopak chceme ubránit a do důsledků uskutečnit progresivní myšlenky ledna, které nás povedou k vytvoření socialistické skutečně moderní, obrozené a humánní společnosti, jakou měli na mysli zakladatelé učení marxismu-leninismu i ti, kteří tyto ideje začali po vítězném Říjnu přeměňovat ve skutečnost. Dovedeme do důsledku státoprávní uspořádání naší republiky na federativním základě.

Jsme a budeme důsledně věrni našim progresivním národním tradicím, spjatým s 50. výročím vzniku samostatné republiky, odkazu protifašistického odboje, národním i demokratickým hodnotám Slovenského národního povstání, pražského květnového povstání z roku 1945 i revoluční výzvě z Února 1948 - kupředu, zpátky ni krok! Budeme střežit jako oko v hlavě naše bratrské svazky spojenectví a přátelství se Sovětským svazem a jeho lidem, národy všech zemí světového socialistického společenství a se všemi silami míru, demokracie, pokroku a socialismu - tuto velikou jistotu naší samostatnosti, nezávislosti, národní i státní suverenity, bez níž bychom znovu stáli tváří v tvář hrozbě nového Mnichova i těm, kdož jej v roce 1938 zosnovali. Československo se může rozvíjet jenom jako socialistická země a jako nedílná sou-

část socialistického společenství. Jeho pevnost a síla tvoří předpoklady dalších perspektiv mezinárodního revolučního hnutí. Každé oslabení a narušení socialistického tábora by způsobilo nedozírné škody věci revolučního pokroku a socialismu ve světě.

Obracíme se na vás v plné důvěře, že společným nástupem postavíme hráz hrozícímu nebezpečí, že společným úsilím překonáme současnou těžkou situaci a zabezpečíme pro naši vlast, současné i budoucí pokolení šťastnou přítomnost i budoucnost.

Občané a občanky, vyzýváme vás všechny - od šumavských pohraničních hor až po Čiernou nad Tisou, od Krkonoš až po břehy Dunaje, abyste pochopili velikost a vážnost těchto dnů, kdy nám jde o všechno, s čím spojujeme jméno demokracie a socialismu, abyste si uvědomovali svoji odpovědnost, zachovali jednotu a vzájemnou důvěru, s nimiž musíme vstupovat do příštích dnů. Naši vůdčí zásadou musí být prozíravost, pořádek, pravda, pokrok, perspektiva socialismu, státní suverenita a sjednocená solidarita.

Nechť rozkvétá demokratické, socialistické Československo!

Členové Ústředního výboru KSČ vlády a Národního shromáždění, kteří požádali o pomoc vlády a strany komunistické bratrských zemí.

5.45 hod. Ilegální vysílač Vltava rozšiřoval provolání vrchních velení pěti zemí, podílejících se na agresi, adresované Čs. lidové armádě s výzvou, aby se nedala zneužít provokatéry a aby byla připravena k společné akci proti všem útokům na socialistické vymoženosti. (Zahr. pramen.)

Kolem 6.oo hod. Čs. rozhlas v Praze vysílal osobní vzkaz A. Dubčeka. Soudruh Dubček se obrací na čs. pracující s prosbou, aby nastoupili na svá obvyklá pracoviště, neboť to je v tomto okamžiku jediná možnost.

Kolem 6.oo hod. Dva pracovníci Státní bezpečnosti odvezli tajemníka ÚV KSČ a předsedu České národní rady Č. Císaře z jeho bytu na velitelství bezpečnosti v Bartolomějské ulici a

vyslýchali ho. (OS)

Po 6.oo hod. Podle zpráv Čs. rozhlasu shazovala cizí letadla nad Prahou letáky, v nichž je A. Novotný označován za legálního presidenta ČSSR. (R.)

Krátce po 6.3o hod. Čs. rozhlaz vysílal výzvu členů předsednictva Nár. shromáždění Zedníka, Žiaka a Poledňáka všem členům předsednictva NS, aby se dostavili na zasedání.

6.35 hod. Čs.rozhlas vysílal další výzvu k lidu, aby zachoval klid a čelil obsazení pasivní resistencí.

6.45 hod. Opakovaná výzva Čs. rozhlasu ke klidu; nevyvolávat žádné ozbrojené konflikty.

6.5o hod. Výzva k mládeži, aby zachovávala klid a nevyvolávala konflikty (R.)

6.5o hod. Čs. rozhlas vysílal výzvu vládních orgánů k obyvatelstvu, aby zbytečně nevycházelo do ulic a pokud možno setrvalo na svých pracovištích.

Krátce před 7.oo hod. Zahájeno vysílání Čs. televize v Praze. Vzhledem k tomu, že vysílač na Petříně v Praze byl obsazen sovětskými vojáky, vysílal přímo vysílač Cukrák u Zbraslavi. Po obsazení strahovské stanice, přenášející signál na Cukrák (v 11 hod.), zajistili technici improvizované přímé spojení. (Čs. rozhlas a Lid. demokracie, 21.8.1968.)

Před 7.oo hod. K mimořádnému zasedání se sešlo presidium ČSAV v Praze. V 7 hodin bylo přijato prohlášení, jež v 8,12 hod. vysílala Čs. televize. Presidium ČSAV zasedalo pak i nadále a denně projednávalo naléhavé otázky práce pracovišť ČSAV. Přijalo celou řadu dokumentů, prohlášení a výzev, adresovaných velvyslanectví SSSR (protest proti nezákonné okupaci), sovětským vojákům, vědcům celého světa apod. (Materiály ČSAV.)

DOKUMENT 1

Presidium Československé akademie věd k okupaci ČSSR

V první den protiprávní okupace Československé socialistické republiky, uskutečněné proti vůli československých

ústavních činitelů a všeho lidu, dne 21. srpna 1968, se v časných ranních hodinách sešlo presidium Československé akademie věd.

Presidium ČSAV projednalo situaci a vydalo toto prohlášení:

Československá akademie věd stojí jednoznačně za Dubčekovým vedením strany, legálně zvoleným presidentem republiky Ludvíkem Svobodou a Černíkovou vládou.

Odsuzujeme okupaci Československa vojsky Varšavského paktu, která nemá nic společného se spojeneckými závazky a je hrubým porušením zásad mezinárodního práva, státní suverenity a ve svých důsledcích velmi poškozuje věc socialismu v očích národů celého světa.

Presidiu ČSAV se podařilo navázat spojení s velkou částí členů Akademie a s většinou pracovišť ČSAV. Všichni vyslovili souhlas s tímto prohlášením a podporu všem dalším akcím presidia ČSAV.

Dále odeslalo presidium ČSAV telegram vyslanectví SSSR v Praze:

Vážení soudruzi,

protože nemáme možnost navázat styk se sovětskými vědci, prosíme Vás, abyste předali vedení Akademie SSSR, s níž nás spojuje těsná dlouholetá soudružská spolupráce při rozvíjení pokrokové vědy, náš protest proti násilné, nezákonné a protiprávní okupaci Československa.

Jménem ČSAV podepsali akademik Ivan Málek, akademik J. Macek, člen korespondent J. Pluhař, Ladislav Němec, člen korespondent F. Vodička, akademik J. Filip, člen korespondent B. Rosický, dr. J. Mach, dr. M. Šmidák.

Presidium ČSAV se dále obrátilo na vědce celého světa s výzvou v několika světových jazycích:

Ve chvíli, kdy je naše země obsazena protiprávně okupačními vojsky, obracíme se na Vás s naléhavou výzvou, abyste všemi prostředky pomohli naší spravedlivé věci.

V Praze dne 21.8.1968

Jménem českých a slovenských vědců
Čs. akademie věd

Tuto výzvu se podařilo poslat také UNESCO do Paříže.

7.oo hod. Čs. rozhlasu došla rezoluce vojenské jednotky Mladá, která vyzývala k okamžitému svolání mimořádného XIV. sjezdu KSČ.

Po 7.oo hod. Čs. rozhlas vysílal výzvu OV KSČ Praha 2 se žádostí, aby bylo okamžitě svoláno pokračování městské konference KSČ a aby byl svolán mimořádný XIV. sjezd KSČ.

7.1o hod. Čs. rozhlas oznámil všem Pražanům, kteří přišli k budově rozhlasu, že budova ÚV KSČ je obsazena sovětskými jednotkami. Tím se vysvětluje, proč nikdo z vedoucích představitelů dosud veřejně nevystoupil.

7.1o hod. Čs. rozhlas oznámil, že v Praze se tvoří před potravinovými obchody fronty.

Chleba bude

Už od časných ranních hodin se před prodejnami potravin a mlékárnami tvořily dlouhé fronty občanů. Matky i otcové rodin projevovali obavy ze zhoršeného zásobování. Je to zcela pochopitelná obava, protože okupační vojska zatarasila svými tanky pražské ulice a mosty. Potravin je ovšem dost a tak není důvod k obavám. Telefonovali jsme hned dopoledne do Pražských pekaren v Holešovicích. Výroba chleba jede naplno. Chléb se nakládá a rozvážÍ, ovšem jsou potíže při průjezdu zásobovacích aut ulicemi. V pražských mlékárnách v Radlicích, Vysočanech, v Hostivicích a v ostatních mlékárnách nezaznamenali dosud žádné potíže v přísunu mléka a slibují, že cisterny s mlékem se dostanou do mlékárny a mléko do obchodů tak jako v ostatní dny, i kdyby auta s mlékem musela hlavní centra Prahy objíždět oklikami. Z Potravin Praha vzkazují: aby nevznikla panika v zásobování, zavedli jsme "Prodej do jedné ruky". Prodáváme každému kupujícímu 2 kg mouky, 1 kg cukru, půl kila másla, čtvrt kila sádla, pět vajec a jeden kus mýdla, tři konzervy a 5 kilo brambor. Nemějte obavy, potravin je dost, jde jen o to, dostat je do obchodů, což je zatím problém pouze v Praze.

Myslím, že mohu všem matkám s nákupními taškami - neboť jsem také matka a stejně jako ony zastižena okupací nepřipravena - říci: Vydržte, nepodlehněte okamžité panice! Jídla bude dost pro naše děti i pro nás.
(Druhá zvláštní Mladá fronta, 21.8.1968.)

7.15 hod. Čs. rozhlas žádá občany Prahy, kteří se shromažďují na Staroměstském náměstí, aby se rozešli a zachovali klid a rozvahu. To je naše nejlepší zbraň.

7.15 hod. Čs. rozhlas oznamuje, že dnes se svolává mimořádné zasedání Čs. strany socialistické na dopoledne.

7.15 hod. Čs. rozhlas znovu prosí, aby občané nestavěli barikády. Potřebujeme volné ulice. Dále oznamuje, že došlo k prvním srážkám s okupačním vojskem.

7.2o hod. Čs. rozhlas vysílal výzvu všem členům Svazu protifašistických bojovníků, aby se dostavili v 8,oo hod. na společnou schůzku.

7.2o hod. Čs. rozhlas vysílal zprávu z Vysočan, kde je zatím klid a většina pracujících nastoupila do práce. K pracujícím mnohde promluvili ředitelé závodů a seznámili je se situací.

7.25 hod. (kolem 7.3O hod.) Čelo kolony sovětských tanků dorazilo do blízkého okolí budovy Čs. rozhlasu v Praze-Vinohradech.

7.3o hod. Čs. rozhlas hlásí: pod rozhlasem stojí 6 tanků, neví se, jak dlouho ještě bude možno vysílat.

Jak hlásil rozhlas

Zpráva o příchodu okupačních jednotek Varšavské smlouvy na naše území zastihla lidi zcela nepřipraveny. Tato skutečnost však neznamená, že by občané ztratili hlavu. Postávají v hloučcích na nárožích i v rušných ulicích, není jim do řeči, některé ženy pláčou. To kalné ráno připomíná...

Stanicím rozhlasu, které zatím mohly vysílat, začaly okamžitě přicházet rezoluce a prohlášení okresních a krajských výborů strany, že pevně stojí na straně jediné legální vlády a jediné legální strany v tomto státě za presidentem ČSSR Ludvíkem Svobodou a prvním tajemníkem ÚV KSČ Alexandrem Dubčekem.

Události se vyvíjejí samozřejmě rychle, zaznamenat minutu po minutě považujeme v této době nejen za prospěšné a potřebné, ale za historicky nutné - za dokument, který dokáže rozvahu, klid, rozum i statečnost našich národů v nej-

těžších chvílích.

6,36: Ústavní orgány svolaly prostřednictvím rozhlasu schůzi členů předsednictva NS. Zároveň rozhlas oznámil, že Rudé právo, které připravovalo zvláštní vydání, už zřejmě není v rukou redakce. Dále ohlásil, že dnes v 8 hodin ráno se schází předsednictvo Československého svazu novinářů, které se vyjádří k současné situaci a míní prohlásit, že nikomu jinému nebudeme sloužit než legálnímu vedení, v naději, že nám věří většina československého obyvatelstva.

6.41 minut: Rozhlas znovu volá členy předsednictva Národního shromáždění. Jejich účast je velmi naléhavá: "Využijte všech dopravních prostředků k příjezdu do parlamentu."

Rozhlas se snaží navázat spojení s předsednictvem NS...

Vysílá zprávu z Karlína - ulicí projíždí okupační jednotka a proti nim jdou občané s trikolórami. Zachovejte klid.

Přichází zpráva, že redakce Rudého práva pracuje a rotačky jedou.

6.46 minut: Předsednictvo OV KSČ v Hradci Králové se plně staví za demokratizační proces. Kolektiv RP expeduje zvláštní vydání a připravuje další.

6.48 minut: Čs. televize stojí za stranickým vedením, pracovníci rozhlasu v Brně uvítají okamžité svolání XIV. sjezdu strany.

6.50 minut: Ostravská stanice Čs. rozhlasu je obsazena.

6.53 minut: Začíná vysílat Čs. televize.

6.54 minut: Množí se žádosti o okamžité svolání mimořádného sjezdu KSČ.

Víc už jsme nestačili zaznamenat v časovém sledu. Těsně před uzávěrkou našeho zvláštního vydání jsme dostali zprávy,že už došlo k prvním srážkám.

Vyzýváme ke klidu, rozvaze. Nenechte se vyprovokovat. Vojenská obrana nepřichází v úvahu. Přicházejí zprávy, že se ozývají první výstřely před pražskou budovou Čs. rozhlasu, kde stojí šest tanků, jednotky střílejí světelnými náboji (snad i ostrými), nevíme, jak dlouho ještě bude rozhlas mít možnost vysílat.

Spěcháme. Ještě jedna zpráva: Čestmír Císař byl odvezen

dvěma muži v civilu na neznámé místo z budovy ÚV KSČ, která je obsazena. Lidé na Václavském náměstí se snaží hradbou těl zabránit pronikajícím vozidlům okupačních jednotek.

7.18 minut: Vzkaz od Alexandra Dubčeka: Prosím, abyste byli klidní, abyste důstojně nesli situaci. Prosím vás o klid.

My též!

7.35 minut: Vysílání Čs. rozhlasu končí, zaznívá státní hymna, a nám je strašně smutno...

To znamená, že rozhlas je obsazen.

Ovšem za okamžik po hymně oznámil známý hlas z rozhlasu, že ještě ve studiu jsou, a dokud budou moci, tak budou vysílat zprávy.

Pokud uslyšíte z rozhlasu jiné hlasy, ne dosavadních hlasatelů, nevěřte jim.

(Mladá fronta, 21.8.1968)

7.35 hod. Čs. rozhlas hlásí, že jednotky okupantů blížící se k rozhlasu, pálí světelné i ostré náboje. Jsou několik desítek metrů od rozhlasu.

7.35 hod. Čs. rozhlas: směrem od Václavského náměstí navršena barikáda a několik set lidí se snaží těly zabránit tankům v postupu. Na budovu rozhlasu dopadly desítky střel a nad ní přelétají letadla typu Antonov s obřími stíhačkami. Čs. rozhlas vyzývá, aby se lidé snažili diskutovat s vojáky - je to naše jediná zbraň.

7.35 hod. Čs. rozhlas: ÚV ČSM svolává na dnešek mimořádné zasedání do Prahy do budovy na náměstí Maxima Gorkého.

V ranních hodinách. Vyšla zvláštní vydání hlavních čs. deníků s provoláním předsednictva ÚV KSČ Všemu lidu Československé socialistické republiky.

Provolání redakce Rudého práva

Redakční kolektiv Rudého práva v této vážné hodině stojí bez výhrad za předsednictvem ústředního výboru Komunistické strany Československa a ztotožňuje se s jeho prohlášením k vzniklé situaci.

Stojíme pevně za Dubčekovým vedením Komunistické strany

Československa, za presidentem Československé socialistické republiky L. Svobodou, za Černíkovou vládou republiky.

Obracíme se na všechny československé komunisty, na všechny občany Československé socialistické republiky. Soudruzi, občané! V této vážné chvíli našich dějin nic není tak zapotřebí jako to, abychom všichni zachovali důstojný klid a rozvahu. Je to jediná možná cesta, jak vytvořit podmínky pro urychlenou likvidaci vzniklé situace. Prokažme, že československý lid je s to vyřešit si své životně závažné problémy samostatně, s klidnou rozvahou, s důstojností a smělostí, kterou již nejednou ve své historii prokázal.

Tato země a tento její lid nechce, aby se jeho vnitřní záležitosti řešily jakýmikoliv násilnými prostředky. V tradicích svých socialistických ideálů nesnese okupaci ani nepřátel, ani přátel. Jsme hluboce přesvědčeni, že názorový boj, který v těchto dnech vrcholil, se nemůže a nesmí stát důvodem k jakýmkoliv represím.

Vzhledem k vážnosti situace je třeba zachovat důstojný klid a důvěru k ústavním a stranickým orgánům, jejichž jednota prošla zkouškou několikaměsíčního vývoje.

Jsme přesvědčeni, že opatření spojeneckých armád je výsledkem nedokonalé informovanosti ostatních socialistických států o naší skutečné vnitřní situaci. Předpokládáme proto, že jde o opatření, které dozná změny v několika dnech: důvěřujeme proto plně našim vládním a stranickým orgánům, presidentovi republiky a Národnímu shromáždění, že po navázání přímých kontaktů s vládami socialistických států dosáhnou radikální změny politického postoje a že dojde k odstranění příčin vážných nedorozumění a vzniku a rozpoutání pocitu křivdy.

Myšlenky socialismu jsou natolik silné, že v našich demokratických podmínkách zvítězí bez podpory prostředků síly.

Zachovejte klid, sledujte práci našich vládních a stranických orgánů. Důvěřujte jim.

Jednota našich národů je velikou silou.

Socialistická jednota našeho lidu je nepřemožitelná.

(Rudé právo, zvláštní vydání 21.8.1968.)

Pozn.: Podobné prohlášení redakčních kolektivů otiskla řada dalších deníků, např. Mladá fronta, Zemědělské no-

viny,Práce, Večerní Praha, Lidová demokracie a d.

7.45 hod. Čs. rozhlas: Ministerstvo zahraničních věcí žádá Čs. rozhlas, aby několikráte opakoval, že tato okupace je neoprávněná. Ministerstvo zahraničních věcí je obklíčeno vojskem.

Staroměstské náměstí v hodině dvanácté.

Praha 21.8.1968, 8,oo ráno. Kulomety ve tvaru půlměsíce, obojživelníky, strnulé tváře sovětských vojáků a jejich velitelů. Kolem Husova pomníku stovky Pražanů. Jeden československý voják a jeden civil vynesli na vrchol pomníku československou státní vlajku. Přímo pod věží Staroměstské radnice zasloužilá umělkyně Vlasta Chramostová vede se sovětským kapitánem tento dialog: "Proč jste přišli? Vždyť jste naši přátelé. A přátelé na návštěvu se zbraní nechodí. My chceme klid, svobodu, suverenitu a přátelství." - Funkcionář SČSP se přidává: "Jsem dvacet pět let komunistou a přítelem Sovětského svazu. Devadesát procent národa stojí za Dubčekem. Dubček chce socialismus. Proč jste tedy přišli?"

Skupina sovětských vojáků na obojživelníku za asistence několika Pražanů diskutuje nad mimořádným vydáním Rudého práva. Z protější strany náměstí zní neustále volání "Dubček, Dubček, Dubček..." Příchod na Staroměstské náměstí z Celetné je uzavřen sovětskými vojáky. Prapory nad hlavou majestátního Husa neustále vlají. V jednom rohu náměstí zpívají občané státní hymnu. Diskuse se sovětským kapitánem pokračuje. Říká: "Všechno bude v pořádku." Lidé namítají: "Ale kdy? Až vy odejdete domů. Chcete být přece i dále naši přátelé."

V očích mnoha lidí jsou slzy. Kdyby přítomní sovětští vojáci a velitelé v nich dovedli číst, pochopili by. Ne, my nejsme zrádci.

(Práce, 2. zvláštní vydání, 21.8.1968.)

8.15 hod. Projev presidenta republiky L. Svobody, přenášený Čs. rozhlasem.

Drazí spoluobčané, v posledních hodinách vznikla v naší zemi složitá situace. V současné chvíli vám nemohu říci více k jejímu objasnění. Jako president Československé socia-

listické republiky se k vám obracím s plnou odpovědností, kterou jsem s přijetím této funkce převzal, a naléhavě vás žádám, abyste zachovali plnou rozvahu a naprostý klid.

U vědomí své občanské odpovědnosti a v zájmu naší republiky nedopusťte, aby došlo k nepředloženým akcím. S důstojností a kázní, kterou jste prokazovali v minulých dnech, vyčkejte dalších kroků ústavních orgánů republiky.

(Práce, 2. zvláštní vydání, 21.8.1968.)

Krátce před 9,oo hod. dočasně umlkli hlasatelé pražského rozhlasu. Budovu rozhlasu obsadili sovětští vojáci, je slyšet rachot kulometných a samopalných salv a československá státní hymna.

Zpráva o situaci v Praze.

Psáno horkým perem

Uprostřed Václavského náměstí se již za časného rána shromáždili mladí lidé, kteří sem přijeli z ruzyňského letiště, kde sledovali přílet okupačních jednotek. Zablokované Václavské náměstí a celé centrum města způsobilo, že lidé, jedoucí do zaměstnání museli opustit tramvaje a svoji cestu dojít pěšky.

Od lidí na Václavském náměstí jsme se dozvěděli, že se před ÚV KSČ na nábřeží střílelo. Jako corpus delikti svírali mladí československý prapor potřísněný krví.

Okamžitě jsme se rozjeli do nemocnice na Františku. Na ambulanci dosud ležel v bezvědomí mladý muž v saku (u kterého dosud nebyla zjištěna totožnost) s průstřelem hlavy. Jeho stav byl podle slov lékaře téměř beznadějný.

Další z postřelených, jak praví lékařský záznam, byl zraněn sovětským vojákem v 5.10 hod. Jeho zranění (průstřel ramene) není vážné.

Do třetice to nejsmutnější. Další z lidí, kteří byli postřeleni před budovou ÚV KSČ, zemřel.

Žena, o které se mezi lidmi tvrdilo, že byla přejeta okupačním transportérem, byla v nemocnici na Karlově náměstí. Její stav není vážný.

Poslední záběr: Před rozhlasem davy lidí s vlajkami. Transportéry se snažily proniknout k budově. Okamžitě je násle-

doval dav a okamžitě se barikády z aut přesouvaly do dalších přístupových ulic.

Nálada mezi lidmi se mění. Dochází někdy k diskusím, které by si vzájemně měly obě diskutující strany odpustit. Tato situace, kdy je Praha v obsazení okupačních jednotek, potřebuje klid a rozvahu, kterou zmůžeme daleko víc než diskusemi.

Dochází i k šíření nepravdivých informací. Zastavili jsme na cestě k rozhlasu řidiče sanitky rychlé pohotovostní služby. Sdělil nám, že jejich sanitky nechtějí okupační jednotky nikam pouštět. Že prý po našich lékařích střílejí. Jmenovitě u nemocnice na Františku. Byli jsme na tomto místě a k žádné střelbě na naše lékaře nedošlo.

Po příjezdu do redakce jsme zaslechli další poplašnou zprávu: V Karlíně jde průvod našich lidí s trikolorami a vlajkami proti ozbrojeným okupačním vojákům.

Napjatá situace v Praze stále trvá. Naše horké pero se zřejmě neochladí. Utíkáme do auta pro další informace.

Zachovejte prosím klid, nedopusťte, aby provokacemi došlo k dalšímu prolití krve!

x

Po dlouhých diskusích a tahanicích, aby okupační vojáci odešli od rozhlasu, se rozhodl pod nátlakem našich lidí jeden sovětský důstojník k odchodu.

Pro Pražany to již byla známá věc, která jen znamenala, že okupační vojska se pokusí obejít lidmi zablokovanou ulici z jiné strany. Proto se okamžitě jak lidé tak autobarikády přesunuly do příčných ulic.

Stál jsem v jedné z příčných ulic, když z jednoho sovětského transportéru vystřelil sovětský kapitán. To byl jen povel pro další vojáky v ostatních transportérech, aby jako barbaři ostřelovali již tak dost opryskané vinohradské domy. Stál jsem pět metrů od střílejících vojáků, a mohu říci, neznaje situaci německé okupace, že to ve mne vyvolalo dost nepříjemné pocity. Díval jsem se na utíkající a padající staré lidi.

Stál jsem s očima vytřeštěnýma nad bezbranností okolostojících Pražanů, a ptal jsem se, proč a nebo čím byl veden ten ruský voják, který dovedl stisknout spoušť samopalu v zemi jemu přátelské?

Co vyvolalo tuto střelbu? Sovětští vojáci ještě ve Vinohrad-

ské ulici použili zbraní, rozstříleli okna stojící tramvaje a demolovali osobní auto. Věřím, dívaje se na mladé okupační vojáky, že byli značně znervózněni. Nesmíme zapomenout, že mnoho Pražanů, obzvláště mladých, umí rusky, takže to, co říkali vojákům se zbraněmi v rukou, nebylo pro ně jistě příjemné.

Proč ta nervozita? Proč násilí? Proč používání zbraní? Kde je ta sovětská klidná diplomatická rozhodnost? Měl jsem rád sovětské lidi, především mladé lidi. A věřte mi, dívaje se na střílející sovětské jednotky, styděl jsem se za své tehdejší přátelství. Nejenom za sebe, ale především za ně.

To, co jsem napsal, bylo psáno horkým perem, které zřejmě dnes nevychladne. Pro novináře by se zdála tato situace dobrým soustem. Nevěřte tomu. Ze střelby, utíkajících a schovávajících se starých lidí je mi smutno.

Bylo 7.30 hod.

Okupační vojska putují sem tam, připadá mi to jako bludiště. Velitelé se dohadují. Vědí vůbec okupační vojáci, oč tady jde? Co chtějí, proč přišli? Ten pohyb bez cíle, střelba, vytřeštěné oči mladých sovětských chlapců v okupačních uniformách, kteří se bezradně soustřeďují kolem svých velitelů jen podtrhují moji domněnku, že nevědí vůbec co chtějí.

Kde je to sovětské "vot eto vaše dělo", které se ozývalo v minulých dnech?

x

8,15 hodin.

V 8.45: V tu chvíli Praha vyzvala Ostravu, aby převzala vysílání: Ostrava se okamžitě přihlásila ke slovu a začala předčítat telegramy a dopisy ze závodů celé republiky, které projevují své odhodlání poskytovat i nadále svou plnou podporu legálním orgánům naší republiky.

Zatímco naslouchámé televizi a rozhlasu, táhnou pod okny naší redakce davy Pražanů s čs. státními vlajkami a provolávají slávu Dubčekovi. Z druhé strany projíždějí sovětské tanky, vítané pískotem a sevřenými pěstmi Pražanů. Lidé na ulicích pláčí. Jsou to scény jako vystřižené z týdeníků 15. března 1939.

10 minut před devátou se na obrazovkách objevují televizní pracovníci z nového pracoviště: Chvíli slyšíme jejich hlas, pak obraz oněmí. Po několika minutách se zvuk vrací. Hlasatelé vyzývají k podpoře ústavních orgánů. Ale to je konečně zbytečné, protože v těchto chvílích není jediného charakterního člověka, kte-

rý by i bez výzev nejednal tak, jak mu káže jeho čest a svědomí.

x

Z redakce do ulice, tam a zpátky, to je dnešní novinářská činnost snad všech redaktorů v Praze. Je 8.30 hod. Vysílá Československý rozhlas. Nepřipomíná vám to památná slova, znějící z rozhlasových přístrojů v roce 1945? Ach,ano - dnes v úplně obráceném poměru.

Bylo 8,35 hod., kdy od rozhlasu vyjelo několik nákladních aut s Pražany. V rukou drželi vlajky a úplně první jelo auto, na jehož kapotě seděl asi 19letý chlapec s rozraženým čelem. Ptali jsme se ho, kde k ráně přišel. "Udeřil mne pažbou sovětský důstojník." Další chlapec na chodníku nám ukazoval projektily sovětských nábojů. Řada vozů se zpívajícími lidmi (Nad Tatrou sa blýská, hromy divo bijú) projížděla Václavským náměstím na Staroměstské náměstí. Hned za nimi sjížděly od rozhlasu sovětské transportéry a tanky.

Co si o nás a o našem dění myslí prostí vojáci s vyplašenými obličeji?

Záznam z rozhovoru:

Ruský desátník z transportéru poznávací značky 3-10 v bílém trojúhelníku: "Jsme tady pro udržení pořádku." Tak nevíme, k jakému udržení pořádku, když jsme tady žádný nepořádek neměli. Staré české přísloví praví: Udělej si pořádek před svým vlastním prahem.

Ještě jeden zajímavý poznatek z poslechu diskusí mezi Pražany a okupační sovětskou armádou.

Ruský desátník: "Nic vám neuděláme, nemáme zájem vám ubližovat. Vezmeme si jen pár lidí." Zase nás napadá: které lidi odvezou? A co to má znamenat, ptáme se se vší skromností. Kde je "vot eto vaše dělo"?

Jeden z Pražanů se zeptal: "A co Dubček, to je ten kapitalista?"

Sovětský voják: "Dubček je kapitalista, ano, ale také nacionalista." K tomu není zapotřebí komentáře.

8.50 hodin - Rozhlas.

Před budovou sovětské okupační jednotky. Zdemolovaná auta. - Sestřílená omítka ze zdí domů. Skla na ulicích. Okupační jednotky vytlačují silou naše občany od rozhlasu. Ani zde se to neobej-

jde bez násilností. Jaroslav Zelený, student, narozený v roce 1945, byl bodnut sovětským vojákem.

9 hod. - Václavské náměstí.

Auta, která jela na Staroměstské náměstí, se vracejí na Václavské náměstí. Z vozů se ozývá: Rusové go home.

Vyšli jsme opět do ulic, abychom se ocitli v palbě sovětských samopalů. Před budovou rozhlasu najel okupační tank do nákladního auta, které tvořilo barikádu. Nárazem vznikl oheň, který zachvátil nejen nákladní auto, ale i tank.

Mezi sovětskými vojáky nastal zmatek. Tanky ve snaze uniknout ohni přejely (doslova převálcovaly) autobusy a nákladní auta, která tvořila barikády.

Z Vinohradské k Muzeu se soustředilo přes patnáct tanků, ty začaly bez důvodu ostřelovat nejen okolní budovy, ale i památnou budovu Národního muzea. Po jejich zákroku vypadalo průčelí muzea jako cedník - jistě známý obraz z války.

Na schodišti před Muzeem leželi omítkou i střelami k zemi přibití lidé.

Po Václavském náměstí jde průvod Pražanů se zakrvácenou vlajkou.

Byli jsme mezi lidmi pod střelami přímo u rozhlasu. Kryli jsme se před sprškou střel. Můžeme podat reálný obraz této odporné situace. K tomu chceme jen dodat, že tento počin sovětských jednotek, nám je nepochopitelný.

(Svobodné slovo, 22.8.1968.)

9,30 hod.

Záznam o telefonickém rozhovoru poslance Poledňáka s presidentem republiky.

21. srpna 1968 v 9,30 hod. jsem volal Kancelář presidenta republiky. U telefonu byl vedoucí Kanceláře dr. Ladislav Novák. Žádal jsem ho, aby zprostředkoval členům předsednictva NS, které v této chvíli zasedá, přijetí u presidenta republiky.

Soudruh Novák konzultoval tuto žádost s presidentem republiky, který byl přítomen. Po krátké pauze převzal telefonický rozhovor president republiky Ludvík Svoboda. Vysvět-

řil jsem, že předsednictvo NS v tomto okamžiku vykonává funkci pléna NS a že považujeme za nutné poradit se o otevření pléna NS a konzultovat aktuální situaci.

Soudruh Svoboda mi sdělil, že právě požádal, aby mu byla poskytnuta možnost projet Prahou, vidět situaci a navštívit předsednictvo ÚV strany. Sdělil mi, že o jeho žádosti má být rozhodnuto. Neřekl mi, kým. Ptal se rovněž na přítomnost s. Smrkovského. Sdělil jsem mu, že není přítomen, že s ním nemáme spojení a nevíme, kde je.

Soudruh Svoboda pak projevil souhlas, že poté, kdy uskuteční projížďku Prahou a návštěvu předsednictva ústředního výboru - bude-li mu poskytnuta tato možnost - přijme delegaci předsednictva NS. Bude to pravděpodobně v poledních nebo odpoledních hodinách.

Hovořil posl. Poledňák

Poznámka redakce:

Ve své dopolední schůzi zvolilo předsednictvo NS delegaci (vedoucí posl. Zdeněk Fierlinger, členové: místopředsedové NS ss. Andrej Žiak a Josef Zedník, posl. Alois Poledňák, posl. Dušan Špálovský a generální tajemník NS s. Vladimír Kaigl), jejímž posláním bylo sdělit stanovisko předsednictva NS k situaci velvyslanci SSSR a ihned poté navázat osobní spojení s presidentem republiky s. Svobodou.

(Materiály Národního shromáždění.)

10,oo hod. Sovětské jednotky začaly vyklízet redakci a tiskárnu Rudého práva v Praze.

Občané, soudruzi, přátelé!

Redakce Rudého práva byla obsazena vojenskou jednotkou a postupně od 10. hodiny vyklizena. Pokud jsme mohli, setrvávali jsme na svých místech a pracovali. Ve 13.00 hod. ultimativně musí odejít všichni redaktoři, sazeči a tiskaři z areálu našeho vydavatelství.

Musíme dočasně přerušit vydávání našeho listu a doufáme, že ne na dlouho. Rudé právo bude bezvýhradně podporovat Dubčekovo vedení, bojovat za suverenitu našeho státu, za právo naší komunistické strany ve své zemi, hledat vlastní cestu budování socialismu. Hlavním heslem obrodného procesu socia-

lismu bylo

VRÁTIT SOCIALISMU LIDSKOU TVÁŘ!

Tomu zasvětíme všechno své úsilí. Víme, stejně jako vy všichni, že socialismus lidský se nedá budovat ve stínu dělových hlavní. Žádáme rezolutně představitele intervenujících států, aby odvolali svá vojska z našeho území!

Jsme dostatečně silní, abychom si své vlastní problémy řešili sami a dostatečně odpovědní, abychom věděli, jaké jsou naše povinnosti internacionální.

Komunisté, občané, mládeži: semkněte se v nerozborné jednotě! S rozvahou, ale s neodchylným důrazem stůjte za svým presidentem, za svou vládou, za svou komunistickou stranou!

Bude-li třeba, Rudé právo bude opět vycházet i za cenu nebezpečí života jeho redaktorů.

Kolektiv Rudého práva

10.07 hod. Zahájena 85. mimořádná schůze předsednictva Národního shromáždění (přerušena v 10,2o hod.). Předsednictvo NS přijalo výzvu adresovanou předsedům vlád a předsedům parlamentů pěti států podílejících se na obsazení Československa, podepsanou 16 členy PNS, schválilo dopis PNS sovětskému velvyslanectví a určilo delegaci, jejímž posláním bylo sdělit sovětskému velvyslanci stanovisko PNS k situaci a ihned poté navázat osobní styk s presidentem republiky. Složení delegace: poslanci Fierlinger (vedoucí delegace), Poledňák, Špálovský, Zedník, Žiak a gen. tajemník NS doc. Kaigl. Delegace odjela v 10,2o hod. na sovětské velvyslanectví.

Předsednictvo Národního shromáždění, řádně svolané na den 21.8.1968, přijalo na své schůzi toto prohlášení:

Předsedům vlád a předsedům parlamentů SSSR, PLR, MLR, NDR, BLR:

Předsednictvo Národního shromáždění vyjadřuje hluboký a zásadní nesouhlas s postupem spojeneckých vojsk, která dnes začala bezdůvodně obsazovat naši zemi. Došlo tak k porušení suverenity našeho státu, které je naprosto nepřípustné v našich vzájemných vztazích.

Žádáme Vás co nejnaléhavěji v okamžicích, kdy se na ulicích Prahy ozývají výstřely, abyste dali ihned rozkaz k o-

kamžitému stažení všech vojsk z území ČSSR.
V Praze 21.8.1968 Předsednictvo Národního shromáždění

Přítomni:	Fierlinger Zdeněk	Zedník Josef
	Valo Jozef	Žiak Andrej
	Petrusová Antónia	Pospíšil Antonín
	Hofman Leopold	Kučera Václav
	Pelikán Jiří	Poledňák Alois
	Lacina Jiří	Géryk Rudolf
	Bichler Antonín	Bilková Jarmila
	Čáp Josef	Laštovička Bohuslav
	pos. Borůvka Josef	Miková Marie

Generální tajemník NS: Vladimír Kaigl
Tajemník předsednictva NS: Oldřich Kučera
(Materiály Národního shromáždění.)

10,15 hod. Výzva představitelů tvůrčích a uměleckých svazů vysílaná v televizi, opakovaná v rozhlase: Ve 12.oo hod. bude dvouminutová manifestace, při níž se zastaví všechen provoz v ulicích. Tím také uctíme památku těch, kteří již padli.

Po 10,oo hod. MV KSČ vydal prohlášení ke komunistickým a dělnickým stranám světa a stanovisko k situaci adresované občanům hlavního města.

Po celý den a po celou noc až do 6 hod. ráno 22. srpna byl z budovy MV KSČ v Praze udržován telefonický styk s krajskými sekretariáty KSČ v českých zemích a s MV KSS v Bratislavě a průběžně zajišťováno soustředění delegátů zvolených na XIV. mimořádný sjezd KSČ. (OS)

Městský výbor KSČ v Praze zasedal nejprve v Celetné, později ve Sněmovní ulici. Dopoledne byly vyslány do krajů spojky, aby zajistily příjezd delegátů XIV. mimořádného sjezdu KSČ do Prahy. (OS)

Komunistickým a dělnickým stranám celého světa!

Soudruzi, Československá socialistická republika byla dnes proti vůli vlády, Národního shromáždění, vedení KSČ a všeho lidu okupována vojsky pěti států Varšavské smlouvy.

Vzhledem k tomu, že budova ÚV KSČ, kde zasedá předsednictvo ÚV KSČ, je obsazena okupačními vojsky, obrací se

městský výbor KSČ v Praze ke všem komunistickým a dělnickým stranám:

. Soudruzi, protestujte proti tomuto bezpříkladnému porušení socialistického internacionalismu!

. Žádejte ústřední výbory komunistických stran SSSR, Polska, Maďarska, Bulharska a NDR, aby přes dočasnou přítomnost okupačních jednotek nebyla paralyzována činnost ÚV v čele s A. Dubčekem a činnost Černíkovy vlády!

. Žádejte okamžité stažení okupačních vojsk!

. Vyzýváme vás, abyste uvážili potřebu okamžitého svolání porady komunistických a dělnických stran, která by zaujala patřičné stanovisko k aktu bezpráví vůči československému lidu a jeho KSČ.

Současně se předsednictvo rozhodlo informovat o vzniklé situaci rumunské a jugoslávské velvyslanectví a požádat je o vyřízení vzkazů ústředním výborům jejich komunistických stran. Požaduje, aby tyto orgány se urychleně zabývaly vzniklou situací v ČSSR.

Městský stranický orgán ujišťuje Pražany, že je v plné aktivitě a žádá o plnou podporu svých snah.

MĚSTSKÝ VÝBOR KSČ V PRAZE

(Večerní Praha, 21.8.1968.)

Stanovisko MV KSČ v Praze

Soudružky a soudruzi, drazí spoluobčané hlavního města!

Městský výbor Komunistické strany Československa v Praze se plně staví za prohlášení předsednictva ústředního výboru strany a vlády ve věci protiprávní okupace naší socialistické republiky. Vzhledem k tomu prohlašuje městský výbor:

1. Považujeme se za podporovatele a pokračovatele politiky Dubčekova vedení v Praze a za mluvčího pražského lidu.

2. Vysíláme delegaci na předsednictvo ÚV KSČ a žádáme o kontakt s ním. Vysílejte řádně označené delegace k našim legálním stranickým a státním orgánům a žádejte o kontakt s nimi.

3. Zachovejte klid v ulicích, nevystavujte se žádným nepředloženostem.

Dnes ráno projednalo předsednictvo MV KSČ současnou situaci na území hlavního města Prahy. Znovu apeluje na vše-

chny Pražany, aby zachovali klid v ulicích, nedali se získat k žádným provokacím a umožnili tak stranickým a státním orgánům navázat účinné kontakty k jednání.

(Večerní Praha, 21.8.1968.)

V průběhu dne zveřejnila řada organizací stanovisko k okupaci.

Prohlášení SPB

Předsednictvo ÚV Svazu protifašistických bojovníků a všechny odbojové složky vyslovují bezvýhradnou podporu ústavním představitelům ČSSR s presidentem republiky Ludvíkem Svobodou, plnou důvěru a podporu ústřednímu výboru KSČ v čele se s. Alexandrem Dubčekem a celému dubčekovskému vedení. Vyzýváme všechny české a slovenské odbojáře, aby ve spolupráci s ostatními organizacemi Národní fronty podporovali a plnili směrnice legální vlády v této závažné chvíli. Věříme, že tak jako tomu bylo v minulosti i nyní ukáží naši odbojáři vysokou politickou a národní uvědomělost a pohotovost v zájmu pomoci ohrožené vlasti.

(Práce, 2. zvláštní vydání, 21.8.1968.)

Prohlášení branného a bezpečnostního výboru NS

Branný a bezpečnostní výbor Národního shromáždění vyzývá všechny příslušníky Čs. lidové armády a Sboru národní bezpečnosti, aby zůstali věrni Alexandru Dubčekovi, ústřednímu výboru KSČ a presidentu republiky Ludvíku Svobodovi.

Branný a bezpečnostní výbor je vyzývá, aby odmítli propůjčit se k činům, které by poskvrnily čest těchto důležitých národních orgánů. K těmto slovům se připojují i členové branného a bezpečnostního výboru.

(Práce, 2. zvláštní vydání, 21.8.1968.)

Prohlášení předsednictva Svazu čs. novinářů

V těchto těžkých chvílích se sešlo předsednictvo Svazu českých novinářů, aby vyjádřilo znovu pevnou víru v cestu, kterou naše komunistická strana, naše vláda, celý náš národ nastoupily po lednu. Chceme znovu před celým národem prohlásit, že zůstaneme pevně za presidentem Svobodou, za řádně zvoleným předsednictvem ÚV KSČ a soudruhem Dubčekem,

za zákonnou vládou vedenou Oldřichem Černíkem, za vedením NS v čele se soudruhem Smrkovským. Nikomu jinému sloužit nechceme a nemůžeme. Vyzýváme všechny novináře, aby vytrvali v duchu pokrokových a demokratických tradic našeho lidu a neučinili nic, za co by se v budoucnu mohli stydět.

(Večerní Praha, 21.8.1968.)

Rada NVP: Zachovejte klid a pořádek

Rada Národního výboru hlavního města se obrací na všechny Pražany a vyzývá je, aby zachovali klid a rozvahu a pořádek v našem stověžatém městě. Provádí opatření, aby chod městského hospodářství včetně zásobování byl zajištěn. Žádá všechny Pražany, aby zbytečně netvořili fronty před obchody, zejména potravinářskými, protože zásobování všech obyvatel se zabezpečuje. Rada Národního výboru hlavního města Prahy se obrací na všechny pracovníky Dopravního podniku hlavního města Prahy s výzvou, aby svou ukázněností pomohli zabezpečit plynulý chod všech prostředků hromadné dopravy v Praze. Ty pracovníky, kteří zatím nenastoupili ještě do práce, žádáme, aby okamžitě nastoupili na svá místa.

(Večerní Praha, 21.8.1968)

Prohlášení sekretariátu ÚRO a předsedů ÚV odborových svazů

Sekretariát Ústřední rady odborů se zabýval na společné schůzi s předsedy ústředních výborů odborových svazů a vedoucích pracovníků ÚRO a ÚVOS situací,která vznikla obsazením našeho území spojeneckými vojsky Varšavské dohody.

Účastníci společné schůze se v této vážné situaci plně staví za presidenta republiky L. Svobodu, za vládu ČSSR, vedenou inž. Oldřichem Černíkem, za Národní shromáždění a za předsednictvo ÚV KSČ v čele s Alexandrem Dubčekem.

Obracíme se ke všem odborovým orgánům a organizacím, k odborovým funkcionářům a členům ROH a jejich prostřednictvím ke všem pracujícím, aby svým rozvážným postojem plně podpořili úsilí vlády, Národního shromáždění a vedení KSČ k zachování klidu a pořádku v naší zemi, které jsou rozhodující podmínkou našeho dalšího socialistického vývoje a státní a národní suverenity.

Vyzýváme všechny odboráře, všechny naše pracující:

Zabraňte panice a provokacím a usilujte na svých pracovištích o klid a pořádek!

Nedopusťte, aby došlo k poruchám v národním hospodářství, v dopravě a v zásobování obyvatelstva, které by mohly ještě více ztížit postup vlády a vedení strany v řešení vzniklých problémů.

Podporujte opatření a rozhodnutí vlády, Národního shromáždění, ÚV KSČ a Ústřední rady odborů. Projevte svoji socialistickou uvědomělost v důvěře v tyto orgány a nadále podporujte a rozvíjejte proud iniciativy k podpoře společných zájmů.

Sekretariát ÚRO a předsedové ÚVOS

Všem odborovým organizacím světa!

V noci z 20. na 21. srpna 1968 byla Československá socialistická republika okupována vojsky Sovětského svazu, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Bulharské lidové republiky a Maďarské lidové republiky.

Stalo se tak bez vědomí presidenta ČSSR, vlády, Národního shromáždění a ústředního výboru komunistické strany. Tato bezdůvodná, zákeřná okupace naší mírumilovné socialistické vlasti je v naprostém rozporu s mezinárodním právem a Chartou Spojených národů. Naše země byla okupována proto, že chceme dospět k socialismu lidskému a hluboce spravedlivému, cestou, která nejlépe odpovídá našim podmínkám a možnostem.

Vyzýváme vás jménem pěti a půl milionu československých odborářů a všech pracujících, abyste v zájmu lidskosti všemi prostředky protestovali proti tomuto násilnému činu!

Sekretariát Ústřední rady odborů a předsedové ústředních výborů odborových svazů

10.45 hod. Předsednictvo NS vydalo zprávu o průběhu svého zasedání a o krocích, jež podniká. Opakovalo výzvu všem poslancům, aby se dostavili na svolanou schůzi pléna NS. (Dopis presidenta republiky o svolání NS zaslán dodatečně.)

Zpráva z předsednictva NS - 21.8.1968 - 10.45 hod.

Předsednictvo NS na své mimořádné schůzi dne 21. srpna 1968 zasedá od ranních hodin a jedná o vážné situaci, která vznikla obsazením ČSSR vojsky SSSR, NDR, PLR, MLR a BLR.

Předsednictvo NS usiluje o navázání kontaktů k jednání s velvyslancem SSSR v Praze a s velitelem vojsk na území republiky.

Předsednictvo NS, opírajíc se o své ústavní postavení, je na svém místě. Snaží se o navázání spojení s presidentem republiky a předsednictvem vlády. O výsledcích jednání bude obyvatelstvo podle možností informováno.

Předsednictvo NS zdůrazňuje, že na území republiky platí zákony republiky, vyzývá obyvatelstvo k jejich respektování a žádá, aby se obyvatelé vystříhali všech akcí, které by mohly být považovány za provokace, aby se tak předešlo zbytečnému krveprolití.

Předsednictvo NS znovu vyzývá všechny poslance NS, aby se neprodleně dostavili na svolanou schůzi pléna NS. Žádá poslance, aby použili všech dostupných dopravních prostředků. Zároveň žádá KNV a ONV, aby pomohly dopravními prostředky poslancům NS.

J. Valo v.r.
I. místopředseda NS

(Materiály Národního shromáždění.)

11.30 hod. Čs. rozhlas: V dopoledních hodinách 21.8. zasedal ústřední výbor strany socialistické a vydal prohlášení k situaci.

Jediné řešení - odchod vojsk

Předsednictvo ústředního výboru Československé strany socialistické se na svém mimořádném zasedání zabývalo vážnou situací, která nastala okupací území Československé socialistické republiky spojeneckými vojsky Varšavské smlouvy. Předsednictvo konstatovalo, že žádný ústavní orgán ČSSR nepožádal ani jednoho z účastníků Varšavské smlouvy o podobný vojenský zásah - a že tudíž došlo k hrubému porušení naší státní suverenity. Pro takový zásah nebyly dány, zejména po jednání v Čierné nad Tisou a Bratislavě, žádné předpoklady.

Československá socialistická republika důsledně dodržovala všechny smluvní závazky vůči svým partnerům z Varšavské smlouvy: proto se domníváme, že akt okupace československého území je nejen hrubým porušováním smluvních závazků, ale také základních principů vztahů mezi civilizovanými, zejména pak socialistickými státy. Jsme přesvědčeni, že obsazení Československa navíc poškozuje zájmy nejen společenství socialistických zemí, ale i zájmy pokrokových sil ve světě. Vzhledem k těmto skutečnostem a k situaci, která se vytvořila, považuje předsednictvo ústředního výboru Čs. strany socialistické za jediné možné řešení okamžitý odchod okupačních vojsk ze svrchovaného území ČSSR, což je také jednomyslným přáním všeho našeho lidu. Tento postup je nezbytný, aby byla zachována legalita činnosti našich státních orgánů a dalšího jednání o požadavcích našich partnerů ve Varšavské smlouvě.

Československá strana socialistická se plně staví za prohlášení presidenta Československé socialistické republiky Ludvíka Svobody, v němž bylo zdůrazněno, že jedině legální orgány mají právo jednat za československý lid.

Jako politická strana plně stojíme za presidentem Československé socialistické republiky Ludvíkem Svobodou, jako jediným zákonným presidentem naší země, plně stojíme za naším Národním shromážděním v čele s jeho předsedou Josefem Smrkovským, za naší vládou v čele s jejím předsedou ing. Oldřichem Černíkem, a plně stojíme za dnešním vedením Komunistické strany Československa v čele s Alexandrem Dubčekem.

Směr nastoupený v souladu s humanistickými a demokratickými tradicemi našeho lidu po lednovém plénu ÚV KSČ je správný a plně odpovídá tužbám a přáním všeho našeho lidu.

Kdyby okupace Československa pěti armádami Varšavské smlouvy neměla být v nejkratší době skončena, pak veškeré důsledky za další vývoj v této zemi jde na vrub zemí, které nás okupují. Domníváme se, že žádná kolaborantská vláda nedokáže přesvědčit československý lid, že socialismus lze budovat pod bodáky, byť spojeneckých a bratrských armád. Taková vláda (i kdyby snad došlo k jejímu vytvoření) bude československým lidem nenáviděna a izolována, pod vedením takové vlády se Československo skutečně stane velmi slabým místem Varšavské smlouvy.

Předsednictvo Československé strany socialistické se obrací ke všem svým příslušníkům, ke všemu československému lidu, aby v těchto pohnutých dobách zachovali klid, věrnost zákonité vládě a všechny snahy lidí předlednového mocensko-byrokratického režimu o jejich návrat do funkcí a vedoucích míst otevřeně odmítlo. Zůstaňme věrni našim národně-demokratickým a humanistickým ideálům, zůstaňme jednotní ve svém postoji k okupaci Československa. Dějiny odsoudí tuto okupaci; naše spravedlivá věc, jak to bylo již mnohokrát v historii našeho lidu, zvítězí.
(Svobodné slovo, 22.8.1968.)

11,43 hod. Zahájena schůze poslanců Národního shromáždění, která po přerušení ve 12,15 hod. byla znovu zahájena ve 14,35 hod. jako 26. mimořádná schůze pléna NS. (Materiály NS.)

12,oo hod. Generální stávka. Přesně ve dvanáct hodin ustal v Praze veškerý pohyb v ulicích. Občané uposlechli výzvy představitelů tvůrčích a uměleckých svazů ke dvouminutové protestní stávce proti okupaci naší země. (Lidová demokracie, 21.8.1968.)

Kolem poledne. Sovětská vojska obsadila a tanky obklíčila vysílač Cukrák u Zbraslavi. (R.)

12,25 hod. Čs. rozhlas vysílal zprávu MV KSČ, aby se všechny KV KSČ vyjádřily k okamžitému svolání XIV. mimořádného sjezdu KSČ.

12,25 hod. Čs. rozhlas vysílal v několika jazycích výzvu spisovatelům, intelektuálům a umělcům celého světa, kde se mj. říká: Stalinismus znemožnil perspektivu lidského socialismu. ČSSR stála v čele nové cesty proti tomuto zlu. Okupace ČSSR zasadila ránu všem pokrokovým silám na světě. Žádáme, aby se pokrokové osobnosti na celém světě postavily nejen za naši zemi, ale i za sebe a nedovolily, aby bylo zneužito jejich jmen. Podepsán Svaz spisovatelů, výtvarných umělců, architektů, filmových a televizních pracovníků, novinářů ČSSR.

12,3o hod. Čs. rozhlas: Tragická bilance dnešního dopoledne: ČTK byla informována pražskou záchrannou službou, že v nemocnici

do této chvíle je 25 raněných od rozhlasu, z Klárova a Václavského náměstí; zranění byli střelnou zbraní. Jsou již také mrtví.

12.30 hod. Čs. rozhlas: ČTK obdržela neoficiální zprávu, že s. Dubček, Smrkovský, Černík, Kriegel jsou stále drženi v budově ÚV KSČ a s. Císař v Bartolomějské ulici.

12.55 hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení skupiny členů čs. vlády.

Vzhledem k tomu, že nebylo možno dokončit dnešní noční zasedání vlády, které mělo pokračovat ráno, aby se dále projednala vzniklá situace a schválil dopis vládám států Varšavské smlouvy, sešla se skupina podepsaných ministrů a prohlašuje:

1. Stojíme všichni pevně za všemi legálně zvolenými ústavními a politickými orgány a stojíme pevně za dnešním prohlášením předsednictva ÚV KSČ, určeným všemu lidu.

2. Považujeme obsazení ČSSR, které se událo bez souhlasu a bez vědomí čs. vlády, za nezákonný akt, odporující mezinárodnímu právu a zásadám socialistického internacionalismu.

Podepsaní ministři, kteří se mohli sejít, vynaloží veškeré úsilí, aby vláda mohla pokračovat ve své snaze o zachování suverenity naší socialistické republiky. Vyzýváme všechny občany, aby to vládě umožnili zachováním rozvahy a klidu.

Podepsáni ministři: Ing. Julius Hanus, prof. dr. Vladimír Kadlec, Ing. Josef Krejčí, Božena Machačová, František Penc, Ing. Stanislav Rázl, ing. Bohumil Sucharda, ing. Václav Valeš, Michal Štancel, dr. ing. Vladislav Vlček, Dr. Václav Hromádka (místopředseda ÚKLK).

Jak sdělil ČTK sekretariát ministra Valeše, připojují svůj podpis k prohlášení ministrů také ministři Galuška, Kučera a Pavel.

(Lidová demokracie, 2. zvl. vydání, 21.8.1968.)

Zpráva o situaci v Praze.

Omezená železniční doprava

Jak dnes po 13. hodině, informoval zpravodaje ČTK náčel-

ník Severozápadní dráhy ing. L. Kašpar, jsou okupována a vyřazena z provozu pražská nádraží Hlavní a Střed. Je znemožněn pohyb vlaků přes smíchovský železniční most v Praze. Vlaky dojíždějí do okrajových pražských nádraží.

Osobní přeprava je zablokována rovněž v Brně a Plzni. Nákladová doprava pracuje celkem normálně a soustřeďuje se na zásobování obyvatelstva. Na okupovaných nádražích cizí vojáci znemožňují železničním zaměstnancům pohyb a ruší i jejich telefonní spojení.

Veřejnost se vyzývá, aby omezila cesty po železnici.
(Lidová demokracie, 21.8.1968.)

13,3o hod. Čs. rozhlas zveřejnil provolání čs. zahraničních vojáků druhé světové války adresované sovětským vojákům, v němž se mj. praví:

My zahraniční vojáci druhé světové války, především my, kteří jsme po boku vás, sovětských vojáků, osvobozovali tuto republiku, bojovali proti německému fašismu, obracíme se na vás s touto výzvou! Naše republika až do dnešního dne žila poslední měsíce v klidu, nikým nebyla ohrožena. ÚV KSČ pod vedením s. Dubčeka, za kterým se shromáždil téměř celý národ, se právě připravuje na svůj vpravdě historický sjezd, který znamená důležitý mezník v historii socialismu. Nepotřebujeme žádné pomoci ze zahraničí, nikoho nevoláme na pomoc, kterou nepotřebujeme. Jako druhy ve zbrani vás zapřisahame, neznásilněte rudými zbraněmi malé národy Čechů a Slováků, přinesete nám neštěstí, přinesete ho i sobě. Násilím nelze prosazovat velkou myšlenku socialismu. Naopak tímto zásahem jste prokázali platnou službu našim odpůrcům. V čem by potom byl rozdíl proti našemu obsazení v r. 1939?

Ústřední výbor I. a II. odboje.

Zpráva o situaci v Praze.

Praha bez benzinu

Jak ve středu ve 14,oo hod. sdělil zpravodaji ČTK technický náměstek ředitele Pražského dopravního podniku J. Kučera, je autobusová a tramvajová doprava v Praze úplně zastavena. Nedostává se pohonných hmot, protože n.p. Benzina byl okupován cizími vojsky. Podle kusých hlášení bylo při

záboru Prahy poškozeno nebo zničeno asi 20 autobusů a asi 10 tramvajových souprav.

(Lidová demokracie, 21.8.1968.)

Krátce po 14.00 hod. A. Dubček, J. Smrkovský, Zd. Kriegel a J. Špaček byli převezeni sovětským obrněným transportérem z budovy ÚV KSČ na neznámé místo. (OS)

14.35 hod. Zahájena přerušená schůze poslanců NS, která jako 26. mimořádné zasedání pléna NS schválila dosavadní kroky předsednictva NS, projednala situaci a vydala toto prohlášení:

Poslanci Národního shromáždění, kteří se sešli na výzvu předsednictva Národního shromáždění v poledních hodinách dne 21. srpna, pokládají za nutné ve chvíli, kdy zákonná vláda a ostatní ústavní orgány nemohou sdělit své stanovisko k současné situaci a plnit své ústavní funkce, prohlásit:

1. Ztotožňujeme se s prohlášením předsednictva ÚV KSČ a předsednictva NS, které označuje okupaci Československa armádami pěti zemí Varšavské smlouvy za porušení mezinárodního práva, ustanovení Varšavské smlouvy a zásad rovnoprávných vztahů mezi národy.

2. Žádáme, aby ústavní činitelé především president republiky Ludvík Svoboda, předseda vlády Ing. Oldřich Černík, předseda Národního shromáždění Josef Smrkovský, první tajemník ÚV KSČ Alexander Dubček, předseda ÚV Národní fronty dr. František Kriegel, předseda České národní rady dr. Čestmír Císař a další byli propuštěni z internace a tak mohli vykonávat ústavní funkce, které jim svéprávný lid této země svěřil. Rovněž delegace Národního shromáždění, kterou jsme vyslali na sovětské velvyslanectví v dopoledních hodinách, se dosud nevrátila.

3. Protestujeme proti tomu, že Národnímu shromáždění, vládě, složkám Národní fronty a jejich představitelům je bráněno ve vykonávání jejich zákonných práv a trváme na svobodě jejich pohybu a shromažďování.

4. Žádáme kategoricky okamžitý odchod vojsk pěti států Varšavské smlouvy, dodržování Varšavské smlouvy a plné res-

pektování státní suverenity Československé socialistické republiky. Obracíme se na parlamenty všech zemí a světové veřejné mínění, aby podporovaly naše zákonné požadavky.

5. Pověřujeme delegaci NS ve složení: s. Marie Miková, Josef Macek, František Vodsloň, Pavlo Rapoš, Josef Pospíšil a Václav Kučera, aby vstoupila ve styk s předsedou NS s. Smrkovským, s presidentem republiky L. Svobodou a s předsedou vlády Ing. Černíkem, aby je informovala o tomto usnesení a dohodla s nimi další postup. O výsledcích jednání podá delegace NS bezprostředně zprávu československému lidu.

6. Vyzýváme všechen lid v naší zemi, aby se neuchyloval k násilným akcím proti okupačním vojskům, aby se nedal vyprovokovat různými silami, které si chtějí obstarat důkazy pro oprávněnost intervence a využít situaci k samozvaným akcím.

Pracující lidé, občané!

Zůstaňte na svých pracovištích a chraňte své závody. Použijte pro další rozvoj socialismu v Československu všechny demokratické prostředky.

Bude-li nutné, budete určitě schopni bránit se i generální stávkou. Dobrý život této země může zaručit jen lid, který v ní žije a pracuje.

Žijeme těžké hodiny.

Věříme, že z nich vyjdeme se vztyčenou hlavou a rovnou páteří.

Toto prohlášení bylo přijato všemi přítomnými poslanci.

J. Valo v.r.

I. místopředseda NS

(Materiály NS.)

V odpoledních hodinách. Na sekretariátu OV KSČ Praha-Východ se sešlo zasedání pléna KV KSČ Středočeského kraje. Rezoluce přijatá na zasedání nebyla zveřejněna. (OS)

Zpráva o situaci v Praze.

Václavské náměstí středa odpoledne. Na Vinohradské se ještě valí k obloze dým z hořících domů, potkáváme zakouřeného mladíka, odnášejícího si smutný suvenýr - nábojnici z 85mm děla. Fontána pod Muzeem tiše šumí, tak jako včera, jako by se nic nestalo. Ale když zvedneš oči k fasádě Muzea, str-

neš. Z temného podkladu svítí stovky bílých čobanců. Tank zavadil anténou o trolej - a to stačilo, aby vznikla palba, která na dlouhá léta poznačila památnou budovu vévodící Václavskému náměstí.

Vojáci, jděte domů! Rychle! - vyzývá rusky nápis, upevněný na podstavci sochy sv. Václava. A pod ním kolem sochy sedí tiše mladí i starší. Sv. Václav je ozdoben československými vlajkami. Je tu i několik letáků, vyzývajících okupační vojska k odchodu. Podpisy: Polygrafia Praha, Universita Karlova. Nápis na soše, kterého si normálně ani nevšimneme: "Nedej zahynout nám, ni budoucím", dostává dnes živý význam. Je doplněn transparentem vyjadřujícím názor nás všech: Dubček, hurá! Zasmušile sedí lidé na podstavci sochy. Na rohu postávají hloučky, poslouchají tranzistory. Den, na který nikdy nezapomeneme...

(Rudé právo, 22.8.1968.)

Leták Karlovy university v Praze, vydaný 21.8.1968.

Universita Karlova, věrna svým tradicím humanismu, vědy, pokroku a pravdy, co nejrozhodněji protestuje proti postupu pěti spřátelených vlád varšavské smlouvy, jímž byly porušeny zásady vztahů mezi socialistickými zeměmi a základní normy mezinárodního práva.

Věda a její lidskost může růst jen tam, kde panuje svoboda, samostatnost, státní suverenita a mír. Proto Universita Karlova všemi svými silami stojí za našimi představiteli státní moci a komunistické strany, kteří v polednovém období vytvářeli všechny podmínky pro mírový a úspěšný rozvoj života našeho socialistického státu. A proto žádá okamžitý odchod okupačních vojsk z území našeho státu.

UK také věří, že vědecký svět podpoří solidárně její stanovisko.

Leták University 17. listopadu v Praze

Wir ehemaligen Studenten, welche am 17. November 1939 in nazistische Konzentrationslager verschleppt wurden, erklären feierlich, dass wir fest und treu hinter unserem Präsidenten Armeegeneral Ludwig SVOBODA, hinter dem Vorsitzenden der Nationalversammlung, Josef SMRKOVSKÝ, hinter

der legalen Regierung der Tschechoslowakischen Sozialistischen Republik mit Ing. Oldřich ČERNÍK an der Spitze und hinter dem Aktionsprogramm der Kommunistischen Partei der Tschechoslowakei und ihres Zentralausschusses unter Führung des ersten Sekretärs Alexander DUBČEK stehen.

Wir wenden uns daher an die gesamte Weltöffentlichkeit mit der Bitte um Unterstützung, namentlich an die ehemaligen Häftlinge der nazistischen Konzentrationslager und an die Studenten der Welt mit der Aufforderung:

VERHÜTET DIE ZWEITE
OKKUPATION DER TSCHECHOSLOWAKEI !

Die Vereinigung "17. November"
Verband
der antifaschistischen Kämpfer

Prag, 21. August 1968

Výzva spojeneckým vojákům!

Soudruzi!

Přijeli jste k nám v přesvědčení, že budete ochraňovat věc socialismu v naší zemi. Sami jste se přesvědčili, že je u nás klid a že nepůsobí u nás žádné kontrarevoluční živly. Komunistická strana Československa vede lid dále na principech socialismu a učení marx-leninismu. Proto nevidíme důvodu k obsazení našeho území spojeneckými vojsky Varšavské smlouvy. Z vlastních smutných zkušeností s německým militarismem jsme schopni hájit západní hranici s vědomím, že ji hájíme nejen pro nás, ale pro celý socialistický mírový tábor, jehož jsme součástí. Proto se dnes na Váš příjezd k nám nedíváme tak, jako v roce 1945, kdy jste nás osvobodili od hitlerovského útlaku, ale jako na nežádoucí okupační armádu. Tento Váš ozbrojený zásah do suverenity našeho státu by narušil na dlouho naše vzájemné přátelské vztahy.

Žádáme Vás proto, odejděte z našeho území jako přátelé a nevměšujte se do našeho vnitřního vývoje. Pro naše vzájemné vztahy by bylo další stupňování Vaší činnosti u nás tragickým nedorozuměním.

Jménem všech pracujících
n.p. Polygrafia, Praha 2.

V Praze dne 21. srpna 1968

17,10 hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení České národní rady přijaté na odpolední schůzi.

Členové České národní rady přijali na včerejší odpolední schůzi v Praze 2 prohlášení.

V textu prvního píší: Bratrům Slovákům! My, členové České národní rady z Čech, Moravy a Slezska, kteří jsme se mohli sejít v této osudové chvíli, vás ujišťujeme, že jsme pevně přesvědčeni o zdaru díla, jež jsme započali. Ruku v ruce a ve vzájemné důvěře s vámi dovršíme federativní úpravu soužití našich národů v Československé federativní socialistické republice, jakmile budeme moci svobodně vyjádřit vůli našich národů. Neustupujeme ani za současné situace od rozhodnutí dovršit toto dílo k 28. říjnu.

Druhé prohlášení je následující: Členové České národní rady z Čech, Moravy a Slezska, kteří se mohli sejít v Praze, podávají jménem celé České národní rady rozhodný protest proti zatčení dr. Čestmíra Císaře.

Prohlašují, že všechny osoby, které spáchaly únos předsedy České národní rady, jsou za tento zločin plně odpovědny. Vyzýváme je, aby s tímto vědomím okamžitě soudruha Císaře propustily na svobodu.

(Svoboda, 22.8.1968.)

Kolem 17,oo hod. Při převážení z Bartolomějské ulice na sovětské velvyslanectví se Č. Císaři podařilo uniknot a odjet z Prahy. (OS)

Kolem 18,oo hod. B. Šimon byl odvezen z budovy ÚV KSČ sovětským vojenským vozidlem na neznámé místo. (OS)

V odpoledních hodinách. V nepřítomnosti předsedy a místopředsedů vlády se za předsednictví ministryně B. Machačové sešla mimořádná schůze vlády. (Tisk.)

Usnesení mimořádné schůze vlády ČSSR

1. Vláda schvaluje stanovisko skupiny ministrů vydané dnes v poledních hodinách.

2. Vládě je znemožněn řádný výkon funkce. Během celého dne nebyl dovolen jednotlivým členům vlády vstup do budovy předsednictva vlády a jakýkoli pracovní styk s předsedou

vlády s. O. Černíkem a jeho místopředsedy.

3. Stejně tak je zabráněno kontaktu vlády s předsedou Národního shromáždění s. Smrkovským.

4. Vláda se usnáší požádat presidenta ČSSR o neodkladné přijetí s tím, aby byly projednány otázky vnitropolitické, zahraničně politické a mezinárodní důsledky vojenského obsazení ČSSR, jakož i otázky související se zabezpečením řádného výkonu funkce ústavních a politických orgánů.

5. Vzít se souhlasem na vědomí, že ministerstvo zahraničních věcí prostřednictvím velvyslanectví v Moskvě, Varšavě, Budapešti, Berlíně a Sofii předalo diplomatickou nótu s požadavkem stažení těchto vojsk zemí Varšavské smlouvy z území Československa.

6. Usnáší se obrátit se na velvyslance zemí Varšavské smlouvy, aby jejich vlády vydaly pokyny vedení okupačních jednotek k umožnění vykonávání funkcí ústavních a politických orgánů zejména členů předsednictva strany, a aby byli současně uvolněni internovaní členové vlády.

7. Vzhledem k tomu, že vláda si je vědoma v prvé řadě politických důsledků okupace a současně své odpovědnosti za řádný chod národního hospodářství, obrací se ke všem pracujícím dělníkům, rolníkům a inteligenci, aby důsledně střežili linii obsaženou v prohlášení předsednictva ÚV KSČ z dnešního zasedání a současně obrátili svou pozornost k otázkám zabezpečení chodu průmyslové výroby, zemědělství, dopravy a zásobování a zabránili tak rozvratu národního hospodářství.

8. Zvláště se vláda obrací k mládeži - naději našich národů - aby zejména ona důstojným a sebevědomým klidem čelila vzniklé situaci a nedala v žádném případě sebemenší záminky k zbytečným obětem.

(Dokumenty a prameny MZV)

V průběhu dne vydalo čs. ministerstvo zahraničních věcí prohlášení k situaci a zaslalo velvyslancům ČSSR v Moskvě, Berlíně, Varšavě, Budapešti a Sofii dvě nóty k předání vládám, u nichž jsou akreditováni.

Prohlášení ministerstva zahraničních věcí ČSSR

Ministerstvo zahraničních věcí, z pověření vlády ČSSR a se souhlasem presidenta republiky, udělilo dnes pokyn velvyslancům v SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR, aby ihned předali vládám SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR energický protest, s požadavkem, aby okamžitě byla ukončena protiprávní okupace Československa a stažena všechna vojska z československého území. Vláda ČSSR mimo jiné vyslovila v této dějinné chvíli naději, že vlády a lid SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR pochopí vážnost situace vytvořené tímto aktem, jejž není možno nikterak vysvětlit, tím méně zdůvodnit, a umožní neprodleně československému lidu a jeho zákonným představitelům, aby mohli neprodleně pokračovat ve své normální činnosti.

(Dokumenty a prameny MZV)

Nóta MZV zaslané velvyslancům ČSSR v Moskvě, Varšavě, Berlíně, Budapešti a Sofii k předání vládám, u nichž jsou akreditováni

"Velvyslanectví ČSSR z pověření MZV ČSSR, jménem vlády a se souhlasem presidenta ČSSR sděluje MZV ..... toto:

V noci z 20. na 21. srpna 1968 došlo ke společné soustředěné invazi leteckých a pozemních sil SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR na území Československa. Vojska pronikla na území Československa současně z mnoha míst, obsadila důležitá místa a v krátké době okupovala celé území Československa.

Aby bylo zabráněno neodčinitelným katastrofálním důsledkům pro vztahy Československa k ..... a ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti, ústavní představitelé ČSSR a předsednictvo ÚV KSČ vyzvaly občany republiky, áby zachovali klid a nekladli postupujícím vojskům odpor. Armáda, bezpečnost a lidové milice ze stejného důvodu nedostaly rozkaz k obraně země.

Tento postoj vlády Československa tváří v tvář násilné okupaci země ocení historie jako přínos malé země pro záchranu mezinárodního míru.

Vláda ČSSR prohlašuje, že nikdy ani ona ani kterýkoli jiný ústavní orgán této země nedal souhlas k invazi a okupaci Československa.

Násilná okupace Československa je v rozporu s Chartou OSN, Varšavskou smlouvou a se základními zásadami mezinárodního práva. Kolektivní akcí pěti států byl podniknut útok na nezávislost ČSSR a neslýchaným způsobem porušena její územní nedotknutelnost.

Vláda ČSSR co nejrozhodněji protestuje proti tomuto kroku. Žádá vládu ..... jménem všeho československého lidu, jménem mezinárodního míru a spolupráce, aby okamžitě byla ukončena protiprávní okupace Československa a stažena všechna vojska z československého území.

Vláda ČSSR vyslovuje v této dějinné chvíli naději, že vláda a lid ..... pochopí vážnost situace vytvořené ozbrojenou akcí, jíž není možno nikterak vysvětlit, tím méně zdůvodnit, a umožní zákonným představitelům čs. lidu, jehož mají plnou podporu, aby mohli pokračovat ve své normální činnosti.

Vláda ČSSR si vyhrazuje právo podniknout všechna nezbytná opatření, jestliže její žádosti o okamžité ukončení okupace Československa nebude vyhověno."

(Dokumenty a prameny MZV)

Druhá nóta MZV zaslaná velvyslancům ČSSR v Moskvě, Varšavě, Berlíně, Budapešti a Sofii k předání vládám u nichž jsou akreditováni.

"Velvyslanectví ČSSR se odvolává na svou nótu z dnešního data, v níž co nejrozhodněji jménem vlády, se souhlasem presidenta ČSSRm protestovalo proti invazi a násilné okupaci československého území a v níž žádalo vládu ....., aby byla okamžitě ukončena protiprávní okupace Československa a stažena všechna vojska z čs. území.

Velvyslanectví upozorňuje vládu ....., že na území Československa je vážným způsobem znemožňována činnost ústavních orgánů státu, jako presidenta, vlády, Národního shromáždění, národních a místních orgánů státní moci. Vážný charakter situace vyplývá mimo jiné též z toho, že došlo k zadržení politických a veřejných činitelů naprosto protiprávním způsobem, např. předsedy České národní rady a tajemníka ústředního výboru KSČ. O osudu dr. Císaře nemají čs. státní či jiné orgány žádné další zprávy. Delegace Národního shromáždění, která byla vysláno na velvyslanectví SSSR v Praze se nevrátila. Okamžité propuštění dr. Císaře

Antonovy přistávají v Ruzyni

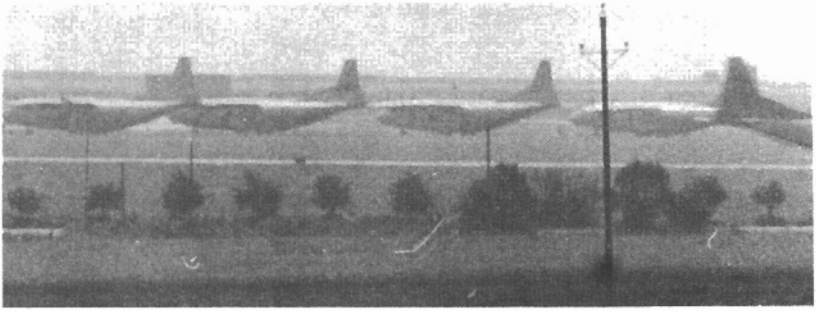

Letadla cizích vojsk odstavená na Ruzyňském letišti

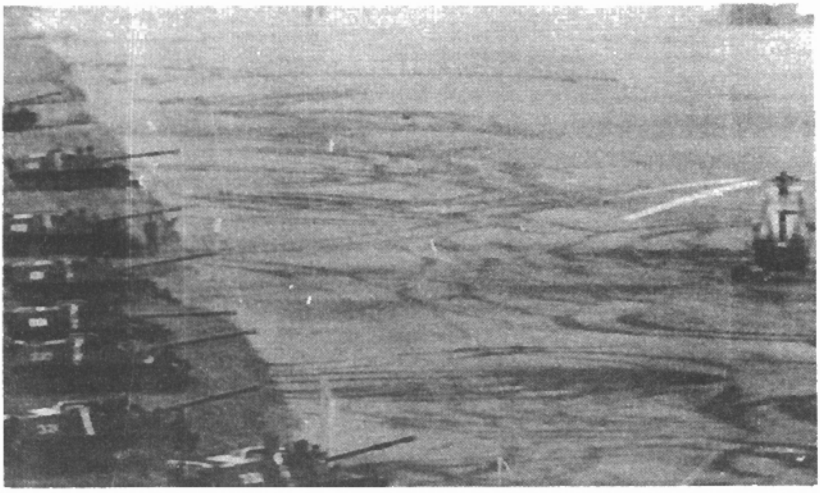

Tanky a helikoptery na letenské pláni

Vojska obsazují pražský Hrad

Tanky směřující z třídy Obránců míru do ulice Slovenského národního povstání

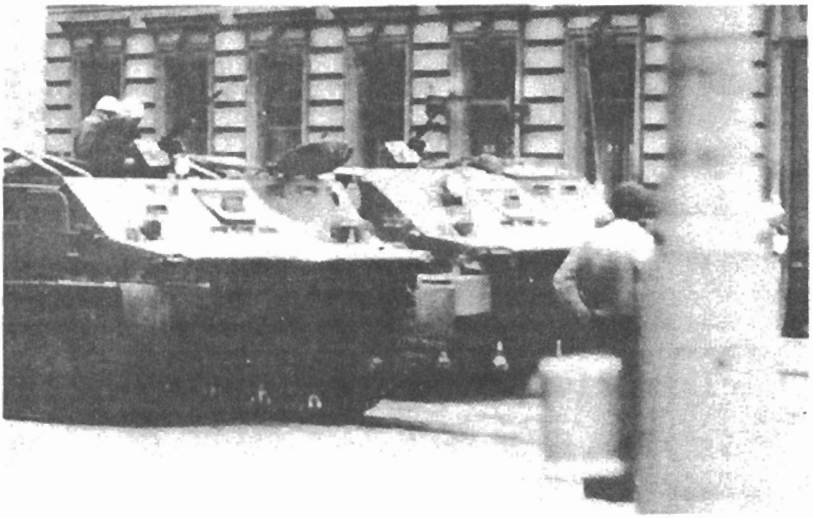

Obrněné transportéry uzavírají ulici kpt. Jaroše, přístup k předsednictvu vlády

Tankový kordon kolem budovy ÚV KSČ

Tanky od Hlávkova mostu na Těšnov (boční kordon kolem ÚV KSČ

Důstojník v okně pracovny A. Dubčeka

Zadní trakt ÚV KSČ

Obsazení mostů přes Vltavu: Čechův most

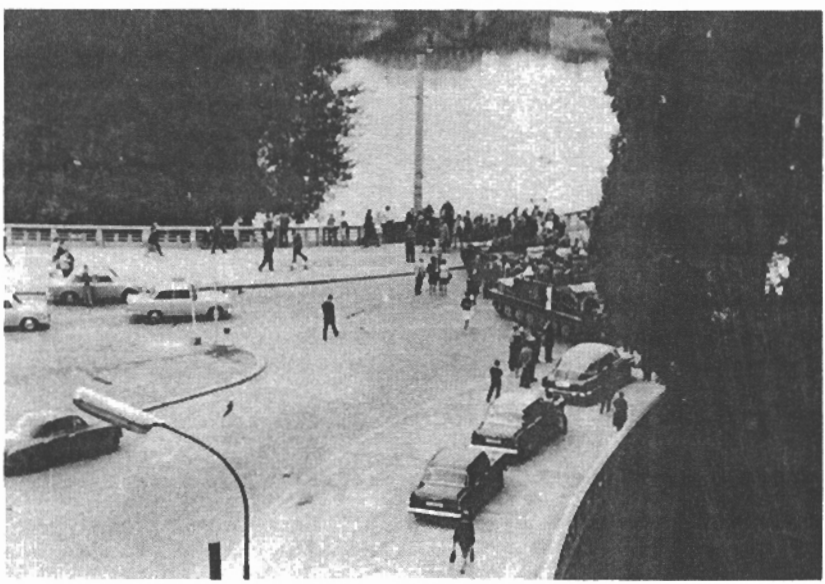

Obsazení mostů přes Vltavu: Jiráskův most ze Smíchovské strany

Náměstí sovětských tankistů

Náměstí republiky

Uzavření horní části Václavského náměstí

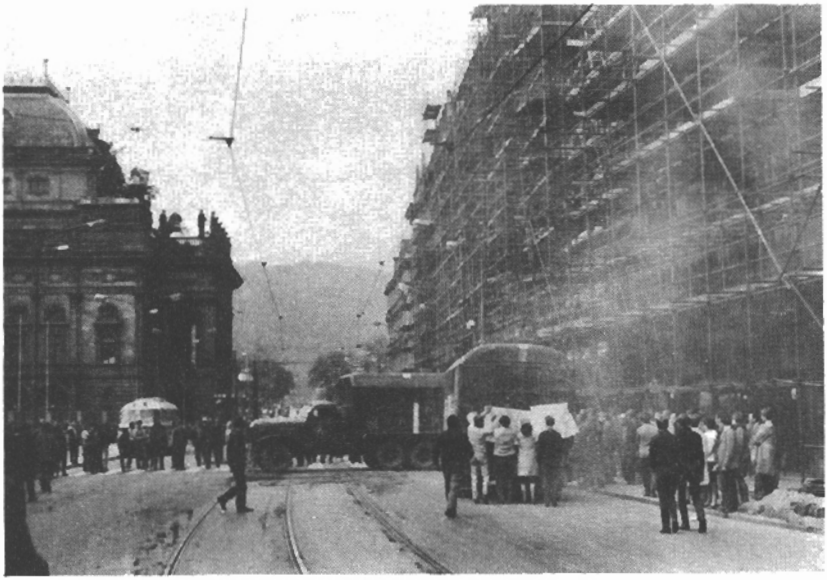

Obsazení budovy presidia ČSAV

a delegace Národního shromáždění je požadavkem, který odpovídá elementárnímu pojetí práva a čs. místa očekávají, že podobné případy se nebudou již za žádnou cenu a v žádném případě opakovat.

Na různých místech dochází také ke krveprolévání v řadách civilního obyvatelstva, ke škodám na veřejných i obytných budovách a k nedozírným ztrátám v celém národním hospodářství. Je ohrožováno zásobování obyvatelstva a poskytování lékařské péče raněným, ochromena doprava a komunikace. Mnohé veřejné budovy a veřejná zařízení byly obsazeny okupačními vojsky.

Velvyslanectví z pověření své vlády, kromě zcela zásadních požadavků obsažených ve své předchozí nótě, naléhavě vyzývá vládu ....., aby podnikla taková opatření, která umožní obnovu normálního života v zemi a aby neprodleně zastavila veškeré násilné akce proti obyvatelstvu Československa."

(Dokumenty a prameny MZV)

V průběhu dne (?)

Prohlášení předsednictva ÚV Národní fronty

Předsednictvo ÚV Národní fronty sešlo se v těchto vážných chvílích k mimořádné schůzi a přijalo toto prohlášení:

Obsazení svrchovaného území ČSSR ozbrojenými silami Sovětského svazu, Polska, Maďarska, Bulharska a NDR znamená hrubé porušení ustanovené Varšavské smlouvy. Protestujeme proti tomuto činu, který odporuje základním normám mezinárodního práva, jakož i přátelským a soudružským vztahům mezi socialistickými zeměmi. Předsednictvo ÚV NF vyslovuje přesvědčení, že v těchto vážných okamžicích projeví náš lid rozvahu a moudrost a v důstojném klidu bude dále plnit své úkoly ve prospěch naší socialistické vlasti a zůstane věrný svým řádně zvoleným ústavním a politickým činitelům. Obracíme se k Národním a Vlasteneckým frontám a všem politickým a společenským organizacím Sovětského svazu, Polska, Maďarska, Bulharska a NDR s naléhavou výzvou, aby působily na své vlády a odpovědné činitele, aby vydaly příkaz ke stažení svých vojsk z území ČSSR v zájmu přátelství a míru, v zájmu myšlenky socialismu na celém světě. Předsednictvo ÚV NF konsta-

tuje, že v tomto stanovisku je plně podporováno představiteli čs. politických stran a společenských organizací, které přijaly svá samostatná prohlášení.

(Práce, 21.8.1968)

Kolem 19,oo hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení vlády ČSSR Všemu lidu Československa.

Všemu lidu Československa!

Československo bylo proti vůli své vlády, Národního shromáždění, vedení KSČ a svého lidu, okupováno vojsky pěti států Varšavské smlouvy.

Tak se poprvé v dějinách mezinárodního komunistického hnutí odehrál akt agrese proti státu řízenému komunistickou stranou, provedený spojeneckými armádami socialistických zemí.

Krizový stav trval od časných ranních hodin. Ústavní orgány republiky jsou hluboce rozrušeny, jednotliví členové vlády, Národního shromáždění i vedení KSČ, Národní fronty a jiných organizací nemají možnost vzájemného styku, ani styku s obyvatelstvem této země, které jim v posledních měsících spontánně projevilo svoji důvěru.

Řada členů vlády a vedení strany, čelní funkcionáři Národního shromáždění a jiní jsou internováni, posledním spojovacím článkem zůstává poloilegální Československý rozhlas, udržovaný jen s krajním vypětím jeho pracovníků a postupně umlčovaný.

I za těchto okolností hhce čs. vláda a ústavní orgány, stejně jako vedení strany vykonávat svou ústavní funkci a zabezpečovat normální život naší země.

Obracíme se na vás, Češi, Slováci, občané národnostních menšin, všichni obyvatelé Československé republiky s touto výzvou:

1. Žádáme okamžitý odchod vojsk pěti států Varšavské smlouvy, její dodržování a plné respektování státní suverenity Československa.

2. Žádáme naléhavě vlády SSSR, NDR, PLR, MLR, BLR, aby vydaly příkaz k zastavení ozbrojených akcí, při kterých je prolévána krev a ničeny materiální hodnoty naší země.

3. Žádáme, aby byly okamžitě vytvořeny normální podmínky pro činnost československých ústavních a politických orgánů, zrušena internace jednotlivých členů těchto orgánů k tomu, aby mohly obnovit svoji činnost.

4. Žádáme okamžité svolání celého Národního shromáždění, před které by předstoupila celá čs. vláda se svým stanoviskem k řešení existující situace.

Všem občanům země!

Vyzýváme vás, abyste těmto požadavkům vlády byli nápomocní především tím:

1. Že projevíte, jako mnohokrát v uplynulé době potřebnou sebekritickou rozvahu a že sjednotíte své síly kolem řádně zvolené čs. vlády, která existuje a jíž jste dali v dubnu důvěru.

2. Že nepřipustíte, aby jakýmkoli jiným způsobem byla v čele naší republiky instalována vláda jiná, než zvolená za svobodných demokratických podmínek, při zachování všech zásad naší ústavy.

3. Že zaktivizujete osazenstva našich závodů, JZD a ostatních pracovišť, aby se obracela s prohlášením na podporu stanoviska čs. vlády na velitelství okupačních jednotek a na vlády pěti zemí Varšavské smlouvy.

4. Vytvářejte podmínky pro zachování pořádku, vylučte veškeré živelné akce zaměřené proti příslušníkům okupačních vojsk, zajistěte vlastními prostředky nezbytné zásobování obyvatelstva potravinami, vodou, plynem, energií apod. V každé oblasti se postarejte o ochranu závodů a důležitých zařízení a zabraňte vzniku dalších hospodářských škod.

Drazí spoluobčané!

Prožíváme těžké chvíle. Šťastný život této země může zaručit jen lid, který v ní žije a pracuje.

Věříme, že dáte v této chvíli své vládě plnou podporu a své síly plně do služeb naší socialistické republiky.

Občané a občanky!

Ještě je v naší moci s vaší pomocí dokončit velké dílo obrody, které jsme nastoupili v lednu. Vláda věří, že s vaší pomocí toto dokážeme bez zbytečných obětí a krveprolití.

Vláda ČSSR

(Práce, 22.8.1968.)

Ve večerních hodinách. Poslanci Národního shromáždění vyslechli zprávu delegace, jež navštívila sovětské velvyslanectví a odevzdala prohlášení NS. Rada S.I.Prasolov ujistil delegaci, že bude požadavky tlumočit na příslušných místech a telefonicky oznámí, kdy a s kým z vojenských velitelů bude moci NS jednat. (Slib nedodržel.)
Posl. M. Miková se pokoušela jednat v budově ÚV KSČ, nebyla však do budovy vpuštěna; také na sovětském velvyslanectví nebyla přijata. (Čs. rozhlas, 22.8., 9,oohod.)

Ve večerních hodinách. Agentura TASS vydala prohlášení o situaci v Československu.

Jak bylo oznámeno, Sovětský svaz a další spojenecké země vyhověly žádosti stranických a státních činitelů Československé socialistické republiky o poskytnutí neodkladné pomoci, včetně pomoci ozbrojené, bratrskému československému lidu.

V duchu tohoto rozhodnutí vstoupily vojenské oddíly spojeneckých socialistických zemí 21. srpna do Československa - do všech oblastí a měst, včetně Prahy a Bratislavy. Postup vojsk bratrských zemí probíhal bez odporu. Vojenské jednotky Československé lidové armády zůstávají na původních místech. Obyvatelstvo zachovává klid. Mnozí českoslovenští občané prokazují příslušníkům spojeneckých armád vděčnost za včasný příchod do Československa, za pomoc v boji proti kontrarevolučním silám.

V Praze a některých jiných místech však pravicové, protisocialistické živly organizují nepřátelské výpady proti zdravým silám v ČSSR a spojeneckým vojskům, která jim přišla na pomoc. Tyto nepřátelské akce se projevily organizováním provokačních akcí na ulicích, v rozšiřování nenávistných klepů a výmyslů, v rozhazování pomlouvačných letáků. Došlo i ke štvavým projevům v rozhlase, televizi a tisku.

Podvratnou činnost provádějí tytéž protisocialistické živly, které v posledních měsících den ze dne napadaly základy socialismu v ČSSR, Komunistickou stranu Československa a přátelství se Sovětským svazem a jinými socialistickými zeměmi. Za celou touto kontrarevoluční činností je patrná řídící ruka imperialistických kruhů.

Protisocialistické živly se uchylují k metodám provokací a vydírání a chtěly by rozsévat mezi obyvatelstvem nedůvěru v ony cíle, jež si postavily bratrské země, plnící svou internacionální povinnost při obraně socialistických vymožeností Československa.

Navzdory jasnému prohlášení spojeneckých zemí, že jejich vojenské jednotky nehodlají zasahovat do vnitřních záležitostí Československa, se šíří zvěsti, že prý je cílem dosadit do vedení země bývalého presidenta ČSSR A. Novotného, avšak bratrské strany a vlády spojeneckých zemí nejednou vyjádřily podporu usnesením lednového pléna ÚV KSČ, usilujícím o upevnění a rozvoj socialismu, vedoucí úlohy dělnické třídy a jejího předvoje komunistické strany v ČSSR.

Pokrokové síly Československa, jak vyplývá z uveřejněného provolání skupiny členů ÚV KSČ, vlády a národního shromáždění ČSSR, jsou pevně odhodlány pokračovat v linii, již vytyčila strana na lednovém plénu ÚV Komunistické strany Československa a již podporovala bratislavská porada.

Toto provolání, které je významným politickým dokumentem, nalézá podporu u všech, komu je drahá svoboda, nezávislost a svrchovanost socialistického Československa.

V celém Československu se během 21. srpna široce publikovalo prohlášení presidenta ČSSR Ludvíka Svobody, v němž vyzýval lid, aby zachovával rozvahu a klid u vědomí své občanské odpovědnosti a aby v zájmu republiky zabránil nepromyšleným činům.
(Svoboda, 22.8.1968.)

22,oo hod. Po vypálení barevných světlic zahájily sovětské jednotky na různých místech Prahy palbu. Tento manévr trvající vždy s přestávkami někdy až do 22,3o hod. se opakoval po několik dní. (OS)

22,3o hod. Čs. rozhlas vysílal druhý projev presidenta republiky L. Svobody k situaci. (Časový údaj podle Svobody, 22.8.1968.)

Drazí spoluobčané,

obracím se k Vám podruhé během dnešního osudového dne. Prožíváme mimořádně vážné chvíle v životě našich národů. Na území naší republiky vstoupily vojenské jednotky SSSR spolu s PLR, BLR, NDR, MLR. Stalo se tak bez souhlasu ústavních

orgánů státu, které však vycházejíce ze své zodpovědnosti k národům naší vlasti musí vzniklou situaci urychleně řešit a dosáhnout brzkého odchodu cizích vojsk.

V tomto směru jsme dnešního dne vyvíjel úsilí jaké mi současné podmínky umožnily. Mimo jiné jsem dnes svolal plenární zasedání Národního shromáždění. Večer jsem jednal s členy vlády o některých nejnaléhavějších problémech obnovení normálního života země a zajištění její integrity. Zítra budou jednání pokračovat - a jak věřím i s předsedou vlády inž. Oldřichem Černíkem. Jsem si vědom všech problémů a těžkostí, které současná situace vyvolává. Znovu se však na Vás, drazí spoluobčané, obracím s naléhavou prosbou, aby jste zachovali nejvyšší rozvahu a vyhnuli se čemukoliv co by mohlo vyvolat politováníhodné akce s nenapravitelnými důsledky. Zvláště Vás, naši mládež, o to upřímně žádám.

Vyzývám Vás všechny dělníky, rolníky, inteligenci, aby jste svým postojem znovu dokumentovali svůj vztah k socialismu, ke svobodě a k demokracii.

Pro nás není cesty zpátky. Akční program KSČ a programové prohlášení vlády Národní fronty vyjadřují životní zájmy a potřeby všeho lidu naší vlasti, a proto v započatém díle musíme dále pokračovat. Neupadneme do malověrnosti, semkneme se všichni a spolu s KSČ a Národní frontou setrváme v jednotě, v úsilí o lepší život našich národů.

(Dokumenty a prameny MZV)

Večer a v noci.

Schůze části členů ÚV KSČ v hotelu Praha

Podle hodnověrných informací se v noci ze středy 21. srpna na čtvrtek 22. srpna 1968 sešlo v hotelu Praha asi 50 členů Ústředního výboru Komunistické strany Československa, aby zaujali stanovisko k situaci vzniklé okupací naší republiky cizími vojsky. Sovětští důstojníci přišli do místnosti s některými představiteli ÚV KSČ - byli mezi nimi mj. Vasil Biľak, František Barbírek, Drahomír Kolder a Alois Indra - po celý čas neopustili zasedací síň. Z podnětu některých představitelů ÚV KSČ byla vydána rezoluce, jejíž snahou je kodifikovat dosavadní stav. V rezoluci není jediná zmínka o odchodu okupačních vojsk a o propuštění představitelů strany

a státu z internace.

(Zemědělské noviny, 22.8.1968.)

Po 23,oo hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení Historického ústavu ČSAV v Praze k situaci.

Drazí spoluobčané!

Končí první dlouhý den agrese a nevyhlášené války pěti států Varšavské smlouvy proti naší zemi. Okupantům se nepodařilo nás srazit na kolena, nepodařilo se jim instalovat kolaborantskou vládní garnituru, vyvolat zmatek, rozvrat, bratrovražednou válku, nevehnali nás do bezhlavých akcí vedoucích k masakrům. V nikdy dosud nepoznané situaci vytváří se nová jednota všech našich národů, národnostních skupin a sociálních vrstev, nesená odhodláním vytrvat až do konce v úsilí o suverenitu, demokracii, svobodu a socialismus. Nezměrná obětavost pracovníků rozhlasu udržuje naše spojení se světem a posiluje naši odvahu a vůli nevzdát se a nepodlehnout. V podmínkách agrese a krizového stavu, v situaci, kdy jsou rozrušeny ústavní a centrální politické orgány a kdy je řada čelných státních a stranických činitelů internována, vyvíjí čs. vláda jako jediná legální vláda ČSSR veškeré úsilí, aby splnila své funkce jako vláda suverénního státu a volá nás na pomoc.

Podporujeme toto úsilí vlády a připojujeme se k její výzvě a požadavkům. Zejména žádáme:

1. Žádáme okamžitý odchod vojsk pěti států z čs. státního území.

2. Zastavení všech agresivních akcí ze strany jejich vlád.

3. Žádáme obnovení normálních podmínek (včetně zrušení internace) pro činnost čs. ústavních a politických činitelů, orgánů a organizací.

Vynasnažíme se řídit ve své práci a činnosti v těchto hodinách a dnech výzvou vlády k státnické rozvaze a ke klidu. Dáváme vládě, stranickým a odborovým orgánům všechny své síly k dispozici nejen jako historici, publicisté, ale jako občané kdekoliv toho bude zapotřebí, včetně veškerých akcí nezbytných k zabezpečení zásobování a dalších služeb obyvatelstva a vytváříme operativní předpoklady k poskytnutí této pomoci.

Považujeme za nejcennější rys vnitropolitického vývoje naší země v krizi vytvořené vojenským přepadem skutečnost, že se nezformovala ani kolaborantská vrstva ani klika zrádců naší suverenity, jež by poskytla agresorům možnost krýt na mezinárodním fóru věrolomné porušení spojeneckých svazků a závazků a umožnila jim žádoucí politické aranžmá. Zabránit politické kolaboraci s okupanty považujeme nadále za nejnaléhavější požadavek dne. Je to v našich silách! Každý, kdo by chtěl rozbít zevnitř naši nynější jednotu a vrazit dýku do zad našim ústavním činitelům, si musí být vědom, že by byl smeten nenávistí všeho lidu a že by mu historie tento čin nikdy neodpustila. Osm.měsíců roku 1968, třebaže byl teprve počátek obrodného procesu, je pro nás živou připomínkou, že máme co ztratit! Je v sázce celé naše úsilí o humánní socialismus. Je v sázce také svoboda slova a tvůrčí vědecká práce, která nám historikům v posledních měsících umožňovala obracet se k vám svobodně s výsledky naší práce.

Dějiny našeho státu a národů znají už jeden Mnichov. Draze jsme za tuto kapitulaci zaplatili. Nejen ztrátou suverenity, nezměrným utrpením statisíců a milionů, ale také strašlivým otřesem, z něhož se náš národ dlouho vzpamatovával.

Pro nás není života na kolenou. Chceme žít a pracovat ve stoje. Je to v našich silách!

(Z technických důvodů přečteno pouze zčásti. Dokument z archivu HÚ ČSAV.)

Večer prvního dne v ulicích Prahy.

Proč?, Počemu?

Ozvuky celých desítek kulometných dávek mě ve středu pozdě večer přivedly před spořitelnu na Václavském náměstí. Pak jsme tam s kapitánem sovětské armády šlapali po střepech a patronách ještě kolem jedenácté, dokud naši výměnu názorů nepřerušil příjezd sanitky. Žádali toho kapitána, aby vůz doprovodil k raněnému na Jiráskově náměstí, kam se šlo dostat jen Resslovou ulicí, která je však právě pod palbou. Jel jsem s sebou a my všichni - ten sovětský kapitán, náš důstojník, dva sanitáci a já jsme se přece jen dostali na místo ve zdraví. Raněný mezitím zemřel. Tentokrát to byl sovětský voják zastřelen prý záškodníkem, snad z okna jedno-

ho z protějších domů...

Bylo to potom mnoho střelby, stáli jsme kryti pancéři tanků u Jiráskova mostu a opět - vzrušená beseda. Sovětský podplukovník velící tomu úseku od Resslovy ulice po Jiráskovo náměstí a na nábřeží k Mánesu - na otázku, proč jsou tady, odpovídal stejně jako další sovětští důstojníci přítomní té naší besedě. Přijeli nás prý chránit před kontrarevolucí... Byli jsme tu čtyři na čtyři, ti dva sanitáci, kteří již byli při pěti mrtvých, ten sovětský výsadkář byl jejich šestým padlým a rozvezli po nemocnicích přes 30 raněných. Pak tu byl kapitán naší armády, který se právě vrátil ze zásahu proti náhodnému požáru v domě na Náplavní ulici. Potom občan, který vážil cestu z Ruské třídy po několika pražských nemocnicích, kde nabízel krev, předtím dal sedmkrát svou krev pro Vietnam.

Uváděli jsme naše argumenty a když jsme se rozcházeli, řekli jsme shodně: Neřekneme vám nashledanou, nepopřejeme štěstí, ani ruku vám nepodáme. Snad tohle byl ten poslední argument. Opravdu jsme viděl v očích sovětského kapitána slzy. Zaškubalo to i v tváři podplukovníkově. Vojáci, kteří postávali kolem a předtím jenom poslouchali, zřetelně sklopili hlavy. Odcházeli jsme, ten kapitán ještě za námi pár kroků poodešel a řekl: Budeme přemýšlet, o čem tu byla řeč. Bojím se, že v lecčems máte pravdu vy. Je to strašná tragédie. A když chcete, napište to." Když je to tak, řekl jsem, možná, že si někdy a jinde snad přece zas podáme ruku.

(Rudé právo, 23.8.1968, Zvláštní sjezdové číslo.)

O vývoji událostí 20. a 21. srpna 1968 v aparátu Státní bezpečnosti.

V noci z 20. na 21.8.1968 byla vyhlášena úplná pohotovost Hlavní správy STB. Pracovníkům bylo kolem půlnoci sděleno, že naše hranice překročila sovětská a další vojska států, členů Varšavského paktu. Mnozí byli touto zprávou tak ohromeni a rozhořčeni, že okamžitě po příchodu na pracoviště vyjadřovali svůj odpor. Někteří náčelníci jako např. pplk. Vaněk odkazovali každého do"přísluŝných mezí". Již den před tím bylo možné pozorovat u jmenovaného pplk. Vaňka, jak mu značně stouplo sebevědomí. Shromážděným pracovníkům STB se proto neopomenul ihned pochlubit, že o příchodu vojsk do ČSSR byl informován již

20.8.68 v 16,oo hod. na mimořádné poradě u náměstka ministra Viliama Šalgoviče. Porady se zúčastnili podle jeho sdělení všichni náčelníci odborů II. správy ministerstva vnitra a již zde byly rozděleny úkoly a uložena opatření jednotlivým náčelníkům; např. 2. odbor měl za úkol obsadit všechny kapitalistické zastupitelské úřady a velvyslanectví Jugoslávie a Rumunska. Úkol zněl: zabránit čs. občanům v možnosti hledat asyl na těchto úřadech.

7. odbor na přímý rozkaz pplk. Josefa Rypla dostal za úkol zabránit, aby Čs. rozhlas mohl vysílat prohlášení předsednictva ÚV KSČ k okupaci ČSSR. Pplk. Vaněk později prohlásil, že vysílání bylo přerušeno zásahem orgánů STB. Když bylo 21.8.1968 ve 4,3o hod. vysíláno úplné prohlášení předsednictva ÚV, konstatoval, že jde o podvrh. Jeho působení značně ovlivnilo názory a myšlení ostatních. Pracovníci 7. odboru v noci z 21. na 22.8. (asi 40 lidí) pátralo po místech, odkud vysílaly naše legální rozhlasové stanice.

Na správě MV nebylo tajemstvím tvrzení, že již dne 17.8.1968 přistálo na ruzyňském letišti zvláštní letadlo, ve kterém byli pracovníci sovětského výboru státní bezpečnosti-KGB a ti s náčelníky STB připravovali opatření pro okupaci. Šalgovič při vydávání pokynů a rozkazů ještě 21.8.1968 tvrdil, že všechna opatření jsou prováděna v souhlasu s ÚV KSČ, a že má přímé telefonické spojení se s. Dubčekem. Toto své prohlášení později odvolal. Na zasedání CÚV KSČ, kde byl vyzýván, aby se vyjádřil k obvinění vysílanému legálními stanicemi a zaujal k němu jasné stanovisko a řekl, čí rozkazy vlastně plní, uvedl, že se bude zodpovídat jedině tomu, od koho je dostává. Šalgovič a J. Rypl svolávali porady, na kterých byli přítomni sovětští bezpečnostní pracovníci.

Při hlasování o rezoluci CÚV KSČ, odsuzující okupaci, se na 10. odboru zdrželo hlasování deset příslušníků v čele s náčelníkem Coufalem.

Pplk. Vaněk si při vyhlašování opatření neodpustil ponižující poznámky na adresu ministra s. Pavla v tom smyslu, že "ten šašek už bude zalezlý někde ve sklepě", "Hoška tam už nepustěj", "z kachlíkárny vyhnali Pavlovu operační skupinu" a různé jiné. Téměř všichni náčelníci brzdili práci stranických orgánů, které

měly nejlepší úmysl, aby byla řečena pravda a aby se každý komunista k událostem vyjádřil. Dělalo to dojem, že stále na něco čekají, na nějaký rozhodující krok, který měl přinést náhlý obrat v celé záležitosti. Toto očekávání jim však stále nevycházelo. Zřejmě byli informováni o strategickém i taktickém plánu postupu okupantů. Když už většina lidí byla jasně proti okupaci, počali během 22. srpna používat demagogických řečí o věšení a vyvražďování rodin příslušníků STB v případě odchodu sovětských jednotek.

Z KS STB Praha přišla informace, že pplk. Molnár z Bartolomějské ulice vyslal pracovníky, aby zatkli s. Smrkovského. Dal i příkaz k zatčení tzv. mladých příslušníků STB, kteří se postavili za s. Pavla.

Po vyhlášení pohotovosti přišel jako jeden z prvních do budovy Hlavní správy STB bývalý náměstek ministra Klíma. Tentýž den byl v budově přítomen i před několika týdny propuštěný náčelník VI. správy Bokr. Podle vyjádření některých soudruhů byl prý povolán, aby poradil, jak odhalovat místa vysílání legálních vysílaček.

Řízení rozvědky se opět ujal také funkce zbavený plk. Houska, bývalý zástupce náčelníka II. správy Špelina, bývalý náčelník inspekce Král a další. Soudruha Pešku, který byl spolu s dalšími soudruhy uvězněn, zatýkal osobně Rypl s pěti důstojníky bezpečnostních okupačních sborů. 22.8. vydával Vaněk rozkaz k zadržení britských žurnalistů, kteří měli na velvyslanectví doručit filmové a magnetofonové pásky, zaznamenávající řádění okupantů v Praze. Ještě 22.8. odpoledne obhajoval Vaněk proti většině soudruhů okupantské stanovisko. 23.8. potlačoval snahu lidí k otevřenému prohlášení stanoviska proti okupaci slovy: "Počkejte, až jak dopadne jednání v Moskvě, tam musí dojít k rozumnému kompromisu!"

Při vyhlášení pohotovosti na krajské správě STB v Praze v noci na 21.8.1968 byla část soudruhů opomenuta. Po příchodu do budovy byla část mladých příslušníků internována (ss. Beran, Kravčiak, Lapáček a další, kteřív červnu 1968 utvořili tzv. Aktiv mladých příslušníků pro min. Pavla).

Na správě se hovořilo, že je tam od rána s. Císař. Nikdo však nevěděl, zda je internován nebo jde-li o ochranu. V pátek bylo na aktivu řečeno, že s. Císaře pustil Molnár. Předtím se

však říkalo, že ve středu byl s. Císař odvezen někam pryč. a že prý prohlásil, že kdyby vojska přišla o dva dny později, on spolu se s. Smrkovským by u nás zostřili režim. Ve čtvrtek někteří šířili pomluvu o tom, že Císař a Smrkovský chtěli do ČSSR pozvat Bundeswehr.

Asi po 9,oo hod. ve středu 21.8. se v kanceláři plk. Molnára shromáždilo několik lidí. Byli mezi nimi Hofman st., Peroutka, Dubský, Šimoníček, Štambersky, Balabán, Lukáš, Klika, Zimmerhanzel, Časár a snad i další. Molnár těmto soudruhům ukázal na tři příslušníky sovětské KGB a řekl, že pojedou s nimi na ÚV KSČ, kde vezmou do ochrany soudruhy Dubčeka, Smrkovského, Kriegla a Pavla a převezou je na KS SNB Praha. Padl dotaz, zda si mají vzít a sebou pistole. Molnár řekl, že ano. Odjelo pět aut: dvě sovětské volhy a tři naše s řidiči Skoblou, Janíkem a dalším. Jelo se k sovětskému velvyslanectví. Tam do sovětských aut přisedl starší muž, který se ukázal jako vedoucí celé akce a dále sovětský plukovník a ještě jeden důstojník. Auta odjela na ÚV KSČ. V budově se hlásil major v polní uniformě ozbrojený samopalem. Šlo asi o velitele zvláštního oddílu sovětské armády, který měl za úkol obsadit ÚV KSČ. V prvním patře v kanceláři č. 70 se muž v brýlích ptal, kde mají kanceláři ss. Dubček, Smrkovský, Kriegel, Pavel a kdo prý zná soudruhy osobně. Říká se, že se našich pracovníků STB dále zeptal: "Kdo z vás je hrdina? Kdo půjde k Dubčekovi a řekne: Jménem revoluční vlády, vedené s. Indrou jste vzat do ochrany." Všichni prý odmítli. Později se přihlásil Hofman st. a horlivě se učil formuli. Šest vybraných bylo pak odvedeno do kanceláře s. Císaře, kam prý byli také přivedeni ss. Dubček, Smrkovský, Kriegel. V předpokoji byli další soudruzi z ÚV. Sovětští důstojníci velmi sháněli ministra Pavla. Když sověti přiváděli s. Smrkovského a Kriegela do kanceláře, musili zvednou ruce a byli prohledáni. Také s. Dubček měl být prohlédnut. Odpoledne byli soudruzi odvedení sovětskými orgány z místnosti. Z našich si aktivně počínali Hofman, Peroutka a Dubský.

V jiném poslání se velmi aktivně angažoval pplk. Zdeněk Macháček. Asi ve čtvrtek Molnár řekl, že viděl seznam vlády, který je přijatelný pro sověty i pro veřejnost. Vláda prý v pátek vystoupí, přihlásí se k usnesení lednového pléna ÚV KSČ a od-

soudí kontravevolucionáře.

xxx

Na HS-STB pracovník sovětské státní bezpečnosti Vinokurov tvrdil, že spojenci obsadili ČSSR, protože se neplnily podmínky uložené na poradách v Čierné a v Bratislavě. Místo potlačování kontrarevoluce se umožňovalo její rozvíjení. To se projevilo především v protisovětských projevech mládeže a podpisových akcích proti Lidovým milicím. Jelikož hrozilo reálné nebezpečí, že kontrarevoluce vystoupí otevřeně a může vypuknout každým dnem, vyslali spojenci na základě Varšavské smlouvy svá vojska.

Pokud jde o s. Dubčeka, vyjádřil se o něm jako o člověku slabé vůle, který se obklopil lidmi, nemajícími se socialismem nic společného. Konkrétně jmenoval soudruhy Kriegla a Smrkovského. O soudruhovi Císařovi řekl, že neví, co chce, a že je to anarchista.

Dále Vinokurov uvedl, že byla ohrožena čs. bezpečnost, že řada příslušníků STB byla zatčena, nebo propuštěna ze služeb, rodiny těchto příslušníků byly persekuovány jak v bydlišti tak v zaměstnání. Na námitky, že tomu tak není, argumentoval jmény: Houska (býv. náč. I. správy MV), Košnar (býv. náč. II. správy MV), Klíma (býv. nám.ministra a náčelník HS STB), Špelina (býv. zást. náč. II. správy). Těmto lidem bylo prý ublíženo. Jde v podstatě o jména těch lidí, za které intervenoval generál Kotov, hlavní poradce v ČSSR na ministerstvu vnitra, již dříve u s. Pavla, aby nebyli zbavováni funkcí.

V opatřeních , která byla prováděna II. správou MV ve prospěch okupantů, hrál zřejmě významnou roli 13. odbor II. správy (náčelník Hovorka), zejména pokud jde o manipulaci s vysílači a jejich vypnutím v noci z 20. na 21.8. Pokyny dával Hovorkovi pplk. Rypl. Akcí se zúčastňovali pracovníci Šašek, Netík, Gibic, Bauer, Vacík. O celé akci věděl a spolupracoval na ní zástupce náčelníka II. správy Hubina.

21.8.1968 v 8,oo byla z příkazu Coufala (sekretář Rypla) vytvořena skupina pracovníků II. správy: Beran, Šimon, Burián, Mráček, Jelínek, Kokta.

Tato skupina byla dána k dispozici sovětskému poradci Muchinovi. Kolem 9,3o odjela celá skupina s Muchinem a dalším neznámým orgánem KGB na velvyslanectví SSSR. Tam se Muchin setkal

s dalšími pracovníky KGB, zejména Vinokurovem a s bývalým poradcem na I. správě MV (do r. 1962) Molčanovem. Po desáté hodině si Muchin vyžádal čtyři pracovníky ze skupiny s tím, že ukáží kolonám aut různá místa v Praze. Burián a Jelínek vedli kolonu na ministerstvo spojů, do rozhlasu Mráček a na KS SNB k Molnárovi jel na výslovné přání Muchina Kokta.

V této době byli již v budově velvyslanectví SSSR Švestka, Piller, Indra a další a kolem 10,oo hod. přijel Lenárt.

Kolem 10,3o odjela kolona 19 tanků, kterou vedl Šimon na ÚV KSČ. S kolonou jel Muchin, několik dalších pracovníků KGB, z nichž jeden se pravděpodobně jmenuje Nalivajko (jde o vedoucího funkcionáře KGB).

Po příjezdu na ÚV KSČ, který byl již obsazen, bylo zjištěno, že je tam i 10 pracovníků KS STB Praha, kteří prováděli zatčení ss. Dubčeka, Smrkovského, Kriegla, Špačka. Na ÚV KSČ byl i další pracovník KGB, který byl během roku v Praze na II. správě MV při jednání po linii malých ambasád.

V budově ÚV KSČ zajišťovali KGB zejména odsun internovaných soudruhů a kontrolu celé budovy, přičemž jim zejména pomáhal s. David, vedoucí spojovacího oddělení ÚV KSČ. Dále pořizovali seznamy pracovníků ÚV a přitom jim pomáhal prý s. Kaska, pomocník s. Koldra. K jednotlivým jménům tento pracovník ÚV uváděl poznámky, zda je "dobrý" či ne. (OS)

V Ý Z V A

velitele spojeneckých vojsk v Praze a Středočeském kraji

V zájmu ochrany veřejného pořádku a normální, nerušené činnosti státních orgánů, bylo zřízeno vojenské velitelství v městě a Středočeském kraji.

Byl jsem pověřen povinnostmi vojenského velitele a z této své povinnosti v zájmu občanů hlavního města Prahy a Středočeského kraje v y h l a š u j i:

1. S cílem zajistit bezpečnost pracujících a ochránit obyvatele Prahy před nebezpečím ohrožení akcemi extrémních a chuligánských živlů, se kterými se setkávali Pražané v nedávných dnech, obracím se na všechny občany města s prosbou, aby není-li to nezbytné, nevycházeli ze svých domovů mezi 22,00 hod. večerní až 5,oo hod. ranní. Je ve vlastním zájmu občanů,

zejména dětí a mládeže, aby se v uvedené době nezdražovali na ulicích a v parcích.

2. Až do odvolání zákaz konání veřejných shromáždění a jiných podobných akcí s platností od půlnoci 21. srpna 1968.

3. Všem příslušným odpovědným funkcionářům zajistit plynulou činnost obchodní sítě, pravidelnost dopravy, plný chod elektráren a podniků zajišťujících služby obyvatelstvu.

4. Vzhledem ke vzniklé situaci považuji za nezbytné, aby rozhlasové a televizní vysílání a vydávání deníků, týdeníků a jiných tiskovin, bylo podmíněno souhlasem příslušných orgánů.

5. Obracím se na občany a všechny odpovědné funkcionáře Prahy a Středočeského kraje s naléhavou žádostí přísně dodržovat požadavky této mojí výzvy.

Vojenský velitel
v Praze a Středočeském kraji

gardový generál-poručík
I. Veličko

ČTVRTEK 22. SRPNA

1,30 hod. Skončila schůze části členů ÚV KSČ v hotelu Praha. /OS/

Zpráva M.Vaculíka o průběhu zasedání části ÚV KSČ v hotelu Praha, přednesená na XIV.mimořádném sjezdu KSČ:

21.srpna se sešlo odpoledne v hotelu Praha 22 členů ÚV, několik dalších se dostavilo v průběhu jednání. Večer přišli na zasedání pod ochranou zbraní okupantů Kolder, Indra, Bílak a Barbírek. Přítomnost sovětských důstojníků změnila předchozí postoj některých členů ÚV. Jasnými kolaboranty se ukázali Mestek, V.Nový, Jakeš, Indra a Kolder. K nim se přiřadil i Piller: žádal, aby ÚV přijal usnesení, v němž by nesouhlasil se svoláním mimořádného XIV.sjezdu - který by prý zostřil situaci. Piller žádal, aby delegáti byli posláni do krajů a okresů a uklidňovali napětí.

Přes přítomnost okupačních důstojníků nemohl nikdo z členů ÚV potvrdit, že by někdo neb některý československý orgán žádal o zásah a okupaci země ozbrojenými silami signatářů Varšavského dopisu.

Teprve před půlnocí 20.srpna dostalo předsednictvo ÚV KSČ dopis ÚV KSSS, v němž byla československá strana obviňována nedodržením dohod z Čierné a Bratislavy. Československo prý nezastavilo polemiku, kampaň proti signatářům Varšavského dopisu se prý naopak stupňovala /organizováním "výstřelků" na Staroměstském náměstí a před budovou ÚV KSČ, stejně jako podpisovou kampaní proti Lidovým milicím/ a vedení strany prý dovolilo tisku, rozhlasu a televizi, aby se zastaly generála Prchlíka a

jeho spolupracovníků. V dopise byl také ostře kritizován Čestmír Císař jako tajemník odpovědný za činnost čs. komunikačních prostředků.

Vedení naší strany, stejně jako předseda československé vlády inž.Černík, se tedy o úmyslech KSSS dověděl ve chvíli, kdy už okupační jednotky překročily naše výsostné hranice.

Zasedání ÚV, jehož se zúčastnila asi třetina jeho členů, přijalo 21.srpna komuniké. V komuniké se podporuje zejména ta část prohlášení předsednictva ÚV KSČ vyzývající ke klidu, rozvaze a pořádku. Dále zasedání třetinového ÚV potvrdilo, že nepřipustí návrat do předlednových poměrů a vzalo za základ další činnosti strany akční program. V závěru komuniké vyzývá k navazování kontaktů s veliteli okupačních jednotek. Komuniké vzalo, jak řekl M.Vaculík, okupaci Československa jako realitu, nevzalo však na vědomí druhou skutečnost - pobouření a jasný nesouhlas československého obyvatelstva s postupem signatářů Varšavského dopisu.

Kromě přijatého komuniké byly dálnopisně zaslány krajským výborům strany směrnice, které však zasedání třetinového ÚV neznalo. V těchto směrnicích, ostře se rozcházejících se smyslem komuniké, se ve skutečnosti dávaly příkazy ke kolaboraci s okupanty.

/Mladá fronta, 23.8.1968/

Leták n.p. Polygrafia Praha 2

Kdo mluví za národ?

V noci jsme slyšeli, že 4 nejmenovaní soudruzi, členové ÚV KSČ a revizní komise, se obracejí na krajské výbory strany a žádají zahájení jednání s okupačními jednotkami. Těch, kteří se v době nejisté, ale pro národ

životně důležité, zdráhají udat svá jména pod oficiální prohlášení, by se našlo možná více. Je to však projev obavy z toho, že budou národem odsouzeni jako zrádci, kteří svým jednáním nabádají národ ke zradě. Ke zradě vytýčených cílů a zapomenutí na s.Dubčeka a ostatní představitele strany. Ke zradě těch, kteří celým svým srdcem a duší dávají vše pro blaho společných zájmů občanů našeho státu a neváhají pro tuto spravedlivou věc položit i život.

Již dříve jsme u s.Biľaka, Koldera, Barbírka a Indry měli pochybnosti o tom, zda to s akčním programem naší strany myslí skutečně dobře. Říká se, že není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu. Obracíme se proto na všechny vedoucí představitele našeho státu, na členy ÚV KSČ i na delegáty sjezdu. Prověřte a odsuďte takový způsob jednání, který je cítit zradou svobody, socialismu a vrhá hanbu na naši stranu a celý náš národ.

Polygrafia, Praha 2

3,00 hod. Sovětská jednotka /se třemi obrněnými transportéry/ obsadila redakci a tiskárnu Svobodného slova. Všechen technický personál byl izolován a bylo znemožněno vyjití zvláštního vydání Svobodného slova. Ráno k 7.hod. byli zaměstnanci propuštěni domů z redakce bez dovolení vzít s sebou jakýkoliv tiskový materiál. /R/

V ranních hodinách. Situační leták zaměřený proti kolaborantům a zrádcům.

Naše odpověď zrádcům

Probudili jsme se do neveselého jitra, do druhého dne protiprávní okupace svobodného Československa. A kromě statečného hlasu legálního nezávislého Čs.rozhlasu

jsme zaslechli i hlas jiný, hlas těch, kteří z milosti okupačních úřadů se chtějí vydávat za mluvčí naší komunistické strany, za mluvčí českých a slovenských dělníků, rolníků, inteligence.

Je lhostejné, ponesou-li v příštích hodinách a dnech jejich výzvy jména Koldera či Kouckého nebo kohokoliv jiného. Našimi jedinými legálními představiteli je Dubčekův Ústřední výbor KSČ, president republiky Ludvík Svoboda, Černíkova vláda a Smrkovského parlament, naše Národní fronta. Věříme jim a oni věří nám. Tuto obapolnou důvěru nezklameme. A nesmíme ji zklamat zejména tím, že bychom popřáli sluchu hlasům lidí, pro něž slovo zrádce je jediným správným označením.

Stavíme se za slova články Ústředního výboru KSČ inž.Jankovcové pronesená dnes ráno ve svobodné Čs.televizi a rozhlase a požadující, aby ÚV strany zasedal permanentně a umožnil normalizovat náš život narušený okupací. Souhlasíme s její výzvou k Pražanům, aby byli ukáznění, neprovokovali okupační vojska a nezavdali jim tak příčinu k zákrokům, jejichž brutalitu dosvědčuje rozstřílená fasáda Národního musea, trosky před budovou rozhlasu a zbytečně prolitá krev našich lidí.

Věříme našim svobodně zvoleným zástupcům, naší straně a vládě, Národnímu shromáždění i České národní radě, nevěříme zrádcům a kolaborantům ochotným za mísu čočovice prodat naši socialistickou i národní čest, naše svědomí a upřímné odhodlání vybudovat demokratický socialismus.

Nesmí mít naši podporu, musí být zahrnuti naším opovržením a nenávistí. V tom jsme zajedno - komunisté, členové jiných stran, bezpartijní, lidé věřící i bezvěrci, všichni poctiví občané Československa. Naší zbraní nejsou tanky, děla a samopaly, ale naše jednota

a semknutost kolem legálních stranických a státních orgánů.

Odpověď zrádcům je tedy jediná - opovržení národa a odmítnutí mít s nimi cokoliv společného, neplnit jejich příkazy, být hluchými k jejich výzvám a lživým prohlášením.

Pryč se zrádci! Ať žije svobodná republika!

Výzva občanům

Ode dnešního rána začínají podpisové akce za propuštění Alexandra Dubčeka. Připojte i vy svůj podpis!

Netvořte však hloučky a neprovokujte okupanty - naší jedinou silnou zbraní v současné chvíli je důstojný klid a ignorování okupantů! Okupanti usilují o to, aby rozrušili naši jednotu a získali malověrné pro zradu naší vlasti. Nikdy to nesmíme dopustit!!

/cyklostylovaný leták/

V ranních hodinách /?/ vydali komunisté generálního štábu čs.armády tento leták:

Rezoluce komunistů generálního štábu

Komunisté generálního štábu ČSLA ostře protestují proti dále trvající protiprávní okupaci naší republiky vojsky Varšavské smlouvy, která porušila všechny normy mezinárodního práva a narušila základní vztahy mezi ČSLA a ostatními armádami Varšavské smlouvy, které se zúčastňují okupace naší vlasti.

Jednoznačně a důrazně požadujeme odchod okupačních vojsk z území ČSSR, uvolnění našich řádně a demokraticky zvolených stranických a státních činitelů, kteří jsou neprávem internováni okupačními orgány. Do opuštění

našeho území všemi okupačními vojsky žádáme, aby tato vojska ihned opustila naše města a umožnila tak plynulý chod našeho národního hospodářství.

Prohlašujeme, že nesouhlasíme s uměle vytvářenými jakýmikoliv frakcemi ÚV KSČ pod záštitou okupačních orgánů a s jakýmikoliv změnami v naší legální vládě.

Odsuzujeme kolaboraci s okupačními vojsky jako důstojníci - komunisté generálního štábu ČSLA se k ní nikdy nepropůjčíme, proti našemu lidu nikdy nevystoupíme, budeme respektovat jedině rozkazy našeho vrchního velitele presidenta republiky, armádního generála Ludvíka Svobody a jako komunisté budeme plnit usnesení a vydanou linii jedině Dubčekova stranického vedení.

Požadujeme okamžité konání XIV.mimořádného sjezdu KSČ za účasti řádně a demokraticky zvolených delegátů, včetně soudruhů Dubčeka, Smrkovského, Černíka, Kriegela, Císaře a Špačka a jsme připraveni zabezpečit nerušený průběh jednání XIV.sjezdu KSČ.

Prosíme, aby toto naše provolání bylo po celý dnešní den vysíláno a šířeno všemi dostupnými prostředky československého rozhlasu.

Praha 22.srpna 1968

Situační zpráva z Dětské fakultní nemocnice v Praze.

Operované děti leží na chodbách

Ortopedická klinika Dětské fakultní nemocnice se ocitla pod palbou zbraní od Palackého mostu. Byl zničen operační sál a poškozena celá budova. Operované děti leží na chodbách a je potřeba je přesunout do jiných budov. Vedení Dětské fakultní nemocnice žádá, aby se okamžitě přestalo se střílením na budovy a aby mohli být z budovy převezeni nemocní.

Ve chvíli, kdy jsme dostali s nemocnicí spojení, podepisovalo vedení a všichni zaměstnanci Dětské fakultní nemocnice UK v Praze, lékaři, vysokoškolští profesoři, laboranti, sestry, sanitáři a pomocný personál rezoluci proti okupaci naší země cizími vojsky Varšavské smlouvy. Žádají: 1/ okamžitý odchod všech cizích vojsk z našeho území, 2/ propuštění zatčených a internovaných představitelů státu a strany, 3/ okamžité svolání XIV. sjezdu KSČ za účasti všech demokraticky zvolených delegátů, za účasti vedení strany, jmenovitě Dubčeka, Smrkovského, Kriegla, Špačka a tajemníka ústředního výboru Císaře, 4/ umožnit činnost legálních představitelů našeho státu, presidenta L.Svobody, předsedy Národního shromáždění Smrkovského, vlády republiky a jejího předsedy Ing. Černíka, ÚV KSČ v čele s A.Dubčekem. Odsuzujeme kolaborační akce Indry, Koldera, Biľaka, Barbírka a všech, kteří budou následovat. A neochvějně věříme svým ideálům a lidu této země. Jestliže vlády SSSR, Polska, Maďarska a Bulharska nevyhoví našim požadavkům, zůstane z nás jen mrtvý národ.

/Lidová demokracie, 3.zvláštní vydání, 22.8.1968/

Po 8,00 hod. Skupina sovětských vojáků pronikla do budovy ČSAV na Národní třídě.

8,55 hod. Redakce Zemědělských novin byla obsazena sovětskými vojáky.

Ve čtvrtek 22.srpna v 8,55 hodin byla okupačními vojsky zabrána redakce Zemědělských novin a redaktoři byli z redakce vyhoštěni. Byla nám odebrána tiskárna a všechny prostředky pro normální vycházení našich novin. Přesto redakce Zemědělských novin pracuje dál, v obsaze-

ní, které znáte. Máme zatím možnost své noviny, i když v omezené míře, ještě tisknout.

Rozhodli jsme se, že budeme do poslední naší možnosti věrně sloužit našemu lidu a jeho pokrokovým ideálům demokracie a socialismu.

Uznáváme jen představitele naší státní moci, které jsme si v minulých měsících zvolili a kteří v této chvíli nezradili. Každý zrádce ztrácí mandát mluvit jménem našeho národa. Jsme rozhodnuti těmto zrádcům odmítnout poslušnost. Ve chvíli, kdy se pokusí jakýmkoliv způsobem zasáhnout do naší práce, přestaneme dále pracovat.

Vyzýváme i vás, naše přátele a čtenáře, abyste odmítali poslouchat kohokoliv, kdo si myslí, že přišla jeho chvíle, a dere se k moci a ke korytům! Podporujte čestné komunisty, kteří dlouho bojovali za obrat v naší politice, a po lednu 1968 - věrni našim národům - věnovali všechny síly pro obrodu naší vlasti, pro skutečně humánní, demokratický socialismus!

Ať žije soudruh Dubček, Smrkovský, Černík, Císař, Kriegel a další stateční synové této země, které okupant protiprávně zatkl nebo internoval!

Zachovejte klid a rozvahu, nedejte se vyprovokovat a neumožněte okupantským vojskům, aby zneužila provokací a zabíjela naše lidi.

Pamatujte: Okupantům ani jejich přisluhovačům nepomáháme, nic nevíme, nic neumíme, nic z jejich nařízení nevykonáváme.

kolektiv redakce Zemědělských hovin

Kolem 9,00 hod. začala opět vysílat čs.televize.

9,00 až 10,52 hod. pokračovala 26.mimořádná plenární schůze NS za účasti 162 poslanců. Plénum schválilo dopis parla-

mentům SSSR, PLR, NDR, MLR, BLR /poslanec Mestek se zdržel hlasování/ a protestní prohlášení adresované vládám a parlamentům těchto států. Plénum NS rozhodlo ve večerních hodinách zaslat oba tyto dokumenty na vědomí velvyslancům Rumunska, Jugoslávie, Albánie, Čínské lidové republiky, Mongolské lidové republiky, Korejské lidově demokratické republiky, Vietnamské demokratické republiky, reprezentaci Fronty národního osvobození Jižního Vietnamu a velvyslanectví Kubánské republiky. Plénum NS dále pověřilo předsednictvo vypracováním provolání k obyvatelstvu. /Materiály NS/

Národní shromáždění Československé socialistické republiky řádně zvolené československým lidem jako nejvyšší orgán státní moci suverenního státu a řádně svolané presidentem republiky

kategoricky protestuje u vlád a parlamentů pěti států Varšavské smlouvy /SSSR, NDR, PLR, MLR, BLR/ a před tváří celé světové veřejnosti

prohlašuje

1. že žádný ústavní orgán ČSSR nebyl zmocněn k jednání ani nedal k němu souhlas ani nepozval okupační jednotky pěti států Varšavské smlouvy,
2. že považuje okupaci ČSSR za samozvaný akt násilí v mezinárodním měřítku, jež odporuje zásadám spojeneckých smluv, které ČSSR s těmito státy má,
3. že vznáší ostrý protest vládám a parlamentům těchto zemí, které se okupace účastní a požaduje okamžité ukončení aktů násilí vůči Československu, jeho obyvatelstvu, okamžité stažení vojsk a normalizaci mezinárodních vztahů,

4. že současný stav považuje za stav kritický, kterým jsou ohroženy všechny dosud ujednané dohody a smlouvy s Československem a jmenovanými státy,
5. že je rozhodnuto podniknout všechna potřebná opatření pro zajištění suverenity československého lidu. Upozorňuje, že veškeré morální důsledky okupace, týkající se světového komunistického hnutí, dopadají v plném rozsahu na hlavy vlád těch zemí, které se okupace Československa účastní,
6. že jako jedinou zákonnou vládu Československa uznává vládu předsedy s.Ing.O.Černíka, které v květnu dalo důvěru a požaduje jeho okamžitý návrat do funkce.

Národní shromáždění vznáší rozhodně tyto okamžité požadavky na představitele okupačních jednotek v ČSSR:

1. Okamžité zastavení všech bojových akcí, veškerého používání bojové techniky, které ohrožují bezpečnost a životy našich občanů,
2. okamžitý odchod všech okupačních jednotek z ČSSR; před odsunem okamžité stažení všech jednotek z obvodů, měst a sídlišť,
3. nevměšování se okupačních orgánů do činnosti československých orgánů, úřadů, institucí, závodů apod.
4. okamžité vytvoření podmínek pro normální činnost všech státních a politických orgánů a jejich funkcionářů,
5. okamžité propuštění soudruhů Dubčeka, Smrkovského, Kriegla, Černíka, Špačka, Císaře a dalších; oznámení, kdo dal příkaz k jejich internaci, kdo ji prováděl, kdo vedl výslechy apod. a oznámení řešení důsledků u sovětských nebo jiných státních příslušníků okupačních jednotek,
6. okamžitý návrat do funkcí předsedy Národního shromáždění s.Smrkovského, předsedy ÚV NF s.Kriegla a před-

sedy ČNR s.Císaře,

7. okamžité navrácení veškerých prostředků dopravních a jiných, které si okupační jednotky bez vědomí a proti vůli našich orgánů přisvojily, okamžité propuštění všech zaměstnanců, kteří byli zadrženi,
8. obnovení spojů - rozhlasu, televize, dálnopisů, telefonních linek, poštovního styku vnitřního i mezinárodního, umožnění normální činnosti všem redakcím a polygrafickým zařízením.

Národní shromáždění kategoricky žádá, aby se neodkladně dostavil příslušný odpovídající politický činitel, nebo činitelé pěti států Varšavské smlouvy, který by nejvyššímu orgánu státní moci v Československu s konečnou platností vysvětlil nezákonné akty, k nimž došlo a zajistil splnění požadavků, které jsou zatím Národním shromážděním vládám pěti států Varšavské smlouvy a okupačnímu režimu předkládány.

V Praze dne 22.srpna 1968.

9,20 hod. Čs.rozhlas ohlásil výsledek podpisové akce v Gottwaldově na odvolání poslance Indry z funkce. Bylo sebráno nejméně 20.000 podpisů na jeho odvolání. Občané Gottwaldova litují, že byl kdysi jejich občanem.

9,55 hod. Čs.rozhlas vysílal zprávu, že telegrafní ústředna v Praze je okupována.

10,30 hod. Čs.rozhlas: náměstek ministra vnitra V.Šalgovič se spojil s okupačními vojsky a vydává příkazy k zatýkání našich občanů.

10,55 hod. Čs.rozhlas vysílal výzvu severočeského kraje ke

generální stávce dnes ve 12,00. Hodinová stávka má vyjádřit protest našeho lidu proti okupaci.

Situace v pražské dopravě a stanovisko pražských dopraváků.

Prohlášení komunistů a všech pracujících Dopravního podniku hl.m.Prahy!

Pražské veřejnosti, vládě a celému národu!

Komunisté a odboráři Dopravního podniku hl.m.Prahy projevují nesouhlas s posledními událostmi v našem státě a žádají:

- okamžitý odchod okupačních vojsk z našeho území,
- umožnění jednání za naše národy našim právoplatně zvoleným zástupcům, t.j. presidentu Svobodovi, s. Dubčekovi, inž.Černíkovi, s.Smrkovskému, dr.Císařovi a dr.Kriegelovi,
  zároveň žádáme zrušení jejich internace,
- označení členů ÚV KSČ, kteří se zpronevěřili myšlenkám a zájmům ÚV KSČ, za zrádce a kolaboranty.

Ujišťujeme, že komunisté a odboráři v DP se budou orientovat výhradně podle pokynů dosavadních řádně zvolených orgánů strany a vlády a že se nedají získat do různých politických a hospodářských funkcí, které jim budou nabízet okupanti. Udělají vše pro udržení klidu na našich pracovištích a nedopustí nucené změny v dosavadním vedení provozoven, závodů a podniků ze strany okupantů.

Podnikový výbor KSČ — Podnikový výbor ROH
Vedení Dopravního podniku — Podnikový výbor ČSM

/Dopravák, č. 33, 22.8.1968/

Pražští dopraváci stojí na svých místech a ve ztížených podmínkách obnovují chod městské dopravy. Přestože

v Praze byl vydán zákaz vycházení do 5 hodin, bylo od 5,00 do 6,30 hodin ze 49 autobusových linek v provozu plných 33. Personál se snaží dodržovat tratě a podle okamžité situace je upravovat. Tramvaje vyjely kolem 7. hodiny na některé trasy, pokud jim to narušení trolejového vedení a kolejí a postavení okupačních jednotek dovolilo.

/Večerní Praha, 22.8.1968/

Nádraží se snaží obnovit provoz

Doprava jednotlivými směry je organizována takto: z nádraží Smíchov odjíždějí vlaky na Plzeň, z Libně-Horního nádraží směr Pardubice, z Bubenče směr Kralupy, Most, Neratovice, z Vršovic směr České Budějovice, z vnitřních nádraží je v provozu jen Těšnov, odkud se vypravují vlaky ve směru Lysá nad Labem, Kolín /přes Nymburk/, Kralupy a Děčín. Hlavní nádraží a nádraží Střed jsou pod kontrolou okupačních vojsk a tudíž absolutně vyřazena z provozu.

O konsolidaci se snaží i autobusová doprava. Z Florence vyjíždějí spoje všemi směry. Spojení není pouze na linkách do Brna a Liberce. Poštovní úřady jsou i nadále uzavřeny. Meziměstská telefonní centrála však pracuje normálně.

Nemocnice na Karlově náměstí přijímá od ranních hodin stovky dárců krve, takže zásoby jsou zatím dostatečné.

/Večerní Praha, 22.8.1968/

Rezoluce n.p. Aritma Praha.

Nesouhlasíme s frakcionáři!

Pracující n.p. Aritma Praha vyjádřili nesouhlas

s činností frakční skupiny ÚV KSČ /Biľak, Kolder, Barbírek, Indra/.

Žádají okamžitý a bezpodmínečný odchod okupačních vojsk, bezodkladné propuštění internovaných ústavních a stranických činitelů a okamžité svolání XIV.sjezdu, jehož delegátům pracující Aritmy poskytnou plnou podporu.

Nebudou-li dnes do 18.hodiny všichni internovaní ústavní a straničtí činitelé propuštěni, připojuje se Aritma k výzvě VŽKG a okamžitě vstupuje do generální stávky. K této stávce vyzývá všechny závody naší vlasti.

/Večerní Praha, 22.8.1968/

Prohlášení Ústřední rady odborů vládám SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR

Plně podporujeme výzvu Národního shromáždění k československému lidu o situaci vytvořené násilnou okupací území ČSSR vojsky Varšavské smlouvy.

Vedení ÚRO znovu zdůrazňuje, že protiprávní okupace ČSSR vytvořila pro lid Československa nejen nepřijatelnou politickou situaci, ale začíná již vážně ohrožovat některé životně důležité úseky hospodářského života země. Jsou ohroženy doprava, zásobování, dodávky paliv a elektrické energie, vznikají poruchy ve zdravotnictví a dalších úsecích národního hospodářství.

Jménem 5,5 miliónů členů ROH obracíme se s naléhavou výzvou na vlády SSSR, PLR, NDR, MLR a BLR, aby respektovaly státní suverenitu ČSSR a ihned odvolaly svá vojska, která brání zákonné vládě ČSSR a ostatním právoplatně zvoleným orgánům ve výkonu jejich svrchovaných funkcí.

22.8.1968 /cyklostilovaný leták/

Výzva Světové radě míru

Vážení přátelé!

Se smutkem v srdcích se obracíme tentokrát na vás my, kteří jsme dosud stáli v předních řadách těch, kteří vždy odsuzovali násilí, agresi, ať již to bylo kdekoliv, vždy jsme projevovali účinnou solidaritu obětem.

Nyní jsme to my, kteří jsme obětí násilí! Nyní jsme to my, kdo potřebuje solidaritu. Jsme obviňováni z něčeho, čeho jsme se nikdy nedopustili a dopustit nechtěli. Může-li to někdo dobře posoudit, pak jste to i vy, kteří jste s námi vždy spolupracovali, znáte naše názory, a nejen naše názory, ale naše konkrétní činy.

Kdybychom byli obsazeni imperialistickou armádou, bylo by to bolestivé, avšak být obětí agrese svých nejlepších přátel, je nepochopitelné, vede k nedůvěře mezi všemi pokrokovými a mírovými silami.

Chtěli jsme svobodné, socialistické a demokratické Československo jako nedílnou součást socialistického tábora. Chtěli jsme socialismus hluboce lidský, kde si bude skutečně vládnout lid. Jsme členy Varšavského paktu, který nás měl chránit před agresí imperialismu, neuchránil nás však ani před okupací přátel.

Protože Světová rada míru vždy zaujímala stanovisko ke každé agresi, proti každému porušování lidských práv, očekáváme, že tak učiní i nyní. Podpořte, prosím, náš jasný a nekompromisní požadavek: okupanti naší země se musí ihned stáhnout, má-li být ještě něco zachráněno. Je to nejen v zájmu nás, ale i celého socialistického tábora i světového míru.

Spoléháme na vás! Informujte všechny mírové výbory, vždyť jde o světový mír!

Praha 22.8.1968 Československý výbor obránců míru

Prohlášení Obvodního výboru KSČ v Praze 4.

Občanům Prahy 4

Plénum Obvodního výboru KSČ v Praze 4 projednalo dne 22.srpna 1968 současnou situaci a na podkladě zpráv, které má k dispozici, prohlašuje:

1/ nadále trváme na okamžitém odchodu okupačních vojsk,

2/ žádáme okamžité propuštění internovaných členů vedení strany, členů vlády, Národního shromáždění, Národní fronty a Národní rady, kteří jsou jedině oprávnění jednat jménem našich národů a strany a zajistit v nejkratší době normalizaci politických a ústavních práv našeho lidu,

3/ souhlasíme s okamžitým svoláním sjezdu KSČ, který jediný má v této vážné době mandát rozhodnout jménem celé strany a ve prospěch svého lidu,

4/ odmítáme a distancujeme se od všech pokusů samozvaných jednotlivců či skupin, kteří by chtěli mluvit a jednat jménem strany a lidu,

5/ znovu zdůrazňujeme, že za své jediné představitele považujeme legálně zvoleného presidenta republiky Ludvíka Svobodu, vládu v čele s předsedou Ing.Černíkem, Národní shromáždění v čele s Josefem Smrkovským, Národní frontu v čele s dr.Krieglem, Českou národní radu v čele s dr.Čestmírem Císařem a vedení KSČ v čele s Alexandrem Dubčekem,

6/ Obvodní výbor KSČ Praha 4 děkuje komunistům a občanům obvodu, že v těchto složitých podmínkách zachovávají rozvahu a jednotně podporují legální vedení strany a naše ústavní orgány v čele s presidentem republiky armádním generálem Ludvíkem Svobodou.
OV KSČ se obrací na všechny komunisty, aby spolu s ostatními občany se postavili za stanovisko Obvod-

ního výboru KSČ, aby respektovali jen legální vedení strany a státu a vyjadřovali to v rezolucí a podpisy pod toto prohlášení a adresovali jej XIV.mimořádnému sjezdu strany, velitelství okupačních vojsk a velvyslanectvím pěti zúčastněných zemí.

OV KSČ nadále pracuje, budeme s Vámi ve spojení.

Jsme s vámi, buďte s námi!!!!

Stanovisko komunistů Čs.armády.

Armáda nekapituluje

Ohlas vojáků - příslušníků Čs.lidové armády znáte z legálního vysílání Čs.rozhlasu. Vojáci uposlechli rozkazu a nezasáhli. V současné době zůstávají ve svých kasárnách a věnují se běžnému výcviku se zbraněmi. Zachovávají pasivní rezistenci a očekávají další rozkazy velení armády, které od včerejšího dne - jak jsme se dověděli neoficiálně, ale z důvěryhodných pramenů - zasedá v čele s ministrem národní obrany v budově generálního štábu v Praze - Dejvicích.

Prohlášení komunistů v armádě:

V současné době je nejvýš nutné mít jednoznačné stanovisko k závažné politické situaci. Předsednictvo hlavního výboru KSČ na MNO a členové celoarmádního přípravného výboru KSČ prohlašují:

- I nadále plně podporujeme politiku, kterou prosazovalo vedení KSČ v čele se s.Dubčekem, vlády ČSSR vedené s.Černíkem a Národního shromáždění vedeného s. Smrkovským a vrchního velitele ozbrojených sil a presidenta republiky armádního generála Ludvíka Svobody.
- V zájmu všestranného posouzení situace vzniklé příchodem vojsk Varšavské smlouvy žádáme co nejrozhod-

něji, aby bylo umožněno celému ústřednímu výboru strany, vládě, Národnímu shromáždění a presidentu republiky jednat.

- Jsme přesvědčeni, že další směr politiky strany ve státě musí stanovit ÚV strany vedený s.Dubčekem. Nesouhlasíme, aby politické úkoly KSČ určovaly jakékoliv skupiny, navíc anonymně. Budeme se řídit jedině usnesením celého ÚV a celého předsednictva.
- Je nezbytné, aby na XIV.sjezdu KSČ bylo celé předsednictvo v čele se s.Dubčekem, ústřední kontrolní a revizní komisí a řádně zvolení delegáti na XIV. sjezd.
- Odmítáme obsazení republiky vojsky Varšavské smlouvy, požadujeme jejich odchod, protože je v silách našich ústavních orgánů zabezpečit budování socialismu u nás. Chceme toto stanovisko projednat s generálem Pavlovským /velitel sovětských okupačních vojsk/.

/Večerní Praha, 22.8.1968/

Podepsán za celoarmádní přípravný výbor KSČ plukovník M.Devera

11,05 hod. Čs.rozhlas: Vojenský velitel města Prahy a Středočeského kraje gardový genpor. I.Veličko vydal rozkaz, vyhlašující zákaz rozšiřovat plakáty, zákaz shromažďování a omezení vycházet v nočních hodinách. Všechny budovy sekretariátů obvodních výborů KSČ v Praze jsou už obsazeny.

Dopoledne: Plenární zasedání hlavního výboru KSČ ministerstva vnitra přijalo stanovisko k situaci, odsoudilo okupaci a vyslovilo plnou podporu legálním stranickým a státním

orgánům.

Dnes dopoledne skončilo plenární zasedání hlavního výboru KSČ složek ministerstva vnitra, který má statut okresního výboru KSČ. V plné míře a s naprostou jednomyslností odsoudilo okupaci Československa a veřejně vyzvalo náměstka ministra vnitra jako ústavního činitele a některé další své příslušníky, aby plnili jen ty úkoly, které dostanou od československých legálních orgánů a ne od jiných činitelů. Dále protestují proti obsazení budovy ministerstva vnitra v Praze na Letné, kde je také internován náměstek Kotál. Hlavní výbor MV žádá všechny delegáty složek MV na XIV.sjezd, aby se dostavili do Prahy a zúčastnili se jednání sjezdu.

/Rudé právo, 22.8.1968/

Prohlášení hlavního výboru KSČ na ministerstvu vnitra

Plénum hlavního výboru KSČ na MV projednalo dne 22.8.1968 současnou politickou situaci a jednomyslně se usneslo:

1. Souhlasí s výzvou předsednictva hlavního výboru ve znění:
   Předsednictvo hlavního výboru projednalo na své mimořádné schůzi 21.8.1968 v 10,00 hod. současnou politickou situaci a vyslovilo podporu legálnímu vedení strany a státu v čele se soudruhem Dubčekem a Svobodou. Příslušníci ministerstva vnitra se snaží v duchu prohlášení předsednictva ÚV KSČ zajistit klid a pořádek a předcházet konfliktním situacím. Využíváme této příležitosti a obracíme se i my na celou veřejnost s výzvou ke klidu, pořádku a uváženému jednání. Domníváme se, že je to jediná cesta k rychlému vyřešení situace. Nemůžeme souhlasit s násilným obsazením

našeho území vojsky Varšavské smlouvy bez vědomí a proti vůli našich stranických a státních orgánů a všech občanů. Předsednictvo HV KSČ v souhlase s názory řady organizací a celoútvarových výborů, které jsme do této doby obdrželi, prohlašuje, že se nenechá zneužít k akcím, které by byly v rozporu se zájmy našeho lidu.

2. Plně souhlasí s výzvou branného a bezpečnostního výboru Národního shromáždění, zvláště pokud jde o činnost bezpečnostních složek.
3. Obrací se na soudruha Šalgoviče, aby jako řádně jmenovaný náměstek ministerstva vnitra respektoval jen příkazy oficiálních stranických a státních orgánů, pracoval v souladu s Akčním programem strany a platnými zákony.
4. Vyzýváme všechny příslušníky bezpečnosti, aby plnili jen úkoly, které jsou vyžadovány legálními stranickými a vládními orgány.
   Zásadně neplnit příkazy okupačních jednotek!

Podepsáno: Plénum HV KSČ na ministerstvu vnitra

/Rudé právo, 23.8.1968/ /zvláštní sjezdové číslo/

11,18 hod. V jednom ze závodů ČKD v Praze - Vysočanech byl zahájen mimořádný XIV.sjezd KSČ. Sjezd přijal některé zásadní dokumenty vyjadřující stanovisko k okupaci a zvolil nový ústřední výbor. První zasedání sjezdu skončilo téhož dne ve 21,15 hod.

Ve chvílích zahájení bylo přítomno téměř tisíc soudruhů a soudružek - nadpoloviční většina delegátů řádně zvolených městskými a krajskými konferencemi strany. Ze Slovenska se do Prahy dostalo zatím pouze pět soudruhů.

Řada delegátů, vedených dr.Husákem a dr.Colotkou, byla zadržena okupanty u Břeclavi. Jménem zatčených slovenských spudruhů promluvil delegát jednoho slovenského kraje. Řekl, že všichni se snažili dostavit se do Prahy a chtěli se zúčastnit XIV.sjezdu KSČ. Tedy i slovenští delegáti dali najevo, že souhlasí se svoláním mimořádného sjezdu.

Zasedání nejvyššího stranického orgánu zahájil člen dosavadního ÚV KSČ soudruh Kabrna. Do pracovního předsednictva byli zvoleni všichni internovaní soudruzi - Dubček, Černík, Špaček, Smrkovský, Císař, přítomní členové československé vlády Machačová a Krejčí, dále M.Vaculík, Krček, Hejzlar, Goldstücker, Litera /tajemník MV KSČ v Praze/, O.Matějka /tajemník OV KSČ Prahy 9/, Marie Švermová a vždy dva delegáti každého kraje.

Sjezd vyzval všechny členy dosavadního ÚV KSČ, aby se dostavili na jednání a složili účty ze své činnosti.

Prohlášení mimořádného XIV.sjezdu KSČ občanům ČSSR

Soudružky a soudruzi, občané ČSSR,

dnes 22.srpna 1968 byl zahájen mimořádný sjezd KSČ, kterého se účastní řádně zvolení delegáti a který přijal toto úvodní prohlášení:

Československo je suverénním a svobodným socialistickým státem, opírajícím se o vůli a podporu svého lidu. Jeho suverenita byla však 21.srpna 1968 porušena okupací vojsk SSSR, Polska, NDR, Bulharska a Maďarska.

Tento čin je zdůvodňován ohrožením socialismu a tím, že o zásah bylo požádáno i některými vedoucími československými činiteli. Jak vyplynulo z včerejšího prohlášení ÚV KSČ, z druhého rozhlasového projevu presidenta republiky, z prohlášení Národního shromáždění i vlády republiky a z prohlášení předsednictva ÚV Národní

fronty, žádný kompetentní stranický ani ústavní orgán o takový zásah nepožádal.

V Československu nebyla žádná kontrarevoluce a nebyl ohrožen socialistický vývoj. Vzniklé problémy byli lid a strana schopni vyřešit sami, jak prokázala obrovská důvěra, které se nové vedení strany v čele se s.Dubčekem těšilo. Přistupovalo se naopak k realizování základních Marxových a Leninových představ o vývoji socialistické demokracie. Československo také neporušilo své spojenecké závazky a povinnosti a nemá ani do budoucnosti nejmenší zájem na tom, aby žilo v nepřátelském vztahu s ostatními socialistickými státy a jejich lidem. Tyto závazky byly však porušeny vojsky okupačních zemí.

Byla pošlapána svrchovanost Československa, spojenecké svazky a Varšavská smlouva i dohody v Čierné a v Bratislavě. Někteří vedoucí činitelé státu a strany byli protiprávně zatčeni, izolováni od lidu a sbaveni možnosti vykonávat funkce, byla obsazena řada objektů ústředních orgánů. Došlo tak k těžkým bezprávím.

Sjezd důrazně žádá, aby byly ihned vytvořeny normální podmínky pro činnost všech ústavních a politických orgánů a aby byli ihned propuštěni zadržení pracovníci a umožnil se jim výkon jejich funkcí.

V této těžké chvíli se stává jednota všeho lidu, jednota našich národů a semknutost kolem naší strany nejnaléhavějším požadavkem dne. Ani násilným zásahem nepřestal být lid Československa jediným oprávněným a svrchovaným vládcem své země. Obrana svobody v socialistické vlasti není jen záležitostí komunistů, ale všech Čechů a Slováků a dalších národností, všech dělníků, rolníků, příslušníků inteligence a mládeže, všech, jimž leží na srdci důstojný a svobodný život naší socialistické země. Komunisté mohou uskutečnit svou vedoucí roli pouze tím,

že se stanou nejaktivnějšími a nejobětavějšími organizátory úsilí o odchod cizích vojsk. Mohou dosáhnout tohoto cíle v nejužší jednotě se všemi vlastenci a se všemi aktivními demokratickými silami v naší společnosti.

Stav, který v naší zemi nastal 21.srpna, nemůže být trvalý. Socialistické Československo nikdy nepřijme ani vojenskou okupační správu ani domácí kolaborantskou moc, která by se o síly okupantů opírala.

Mimořádný XIV.sjezd strany prohlašuje, že uznává jedině zákonně zvolené ústavní činitele, presidenta republiky Ludvíka Svobodu, předsedu NS Josefa Smrkovského, předsedu vlády Oldřicha Černíka a další, stejně jako Alexandra Dubčeka v čele strany. Neuzná však ani jako členy strany ty členy dosavadního Ústředního výboru, kteří by v této těžké zkoušce neobstáli.

Základním požadavkem je samozřejmě odchod cizích vojsk. Nebudou-li uvedené požadavky splněny, zejména nebude-li do 24 hodin zahájeno jednání o odchodu cizích vojsk s našimi svobodnými ústavními a stranickými činiteli a neučiní-li o tom s.Dubček včas prohlášení k národu, vyzývá sjezd všechny pracující, aby pod vedením komunistů uskutečnili v pátek 23.srpna ve 12,00 hod. vpoledne protestní hodinovou stávku. Současně se usnáší, že v případě nesplnění požadavků bude přijímat další nezbytná opatření a po volbě Ústředního výboru pověří těmito opatřeními tento nově zvolený Ústřední výbor, který bude jediným zákonným reprezentantem strany.

Sjezd se obrací na všechny komunisty a na všechny občany naší země, aby i nadále byl zabezpečován klid, pořádek a disciplina a nedopustilo se, aby z naší strany došlo k činům, které by mohly přinést vážné škody zemi a občanům.

Sjezd ukládá všem stranickým organizacím a orgánům

plnou realizaci tohoto usnesení.

/Rudé právo, 23.8.1968/ /zvláštní sjezdové číslo/

Výzva delegátů mimořádného XIV.sjezdu KSČ komunistickým stranám světa

V odpoledních hodinách přijal mimořádný XIV.sjezd druhou svou rezoluci všem komunistickým a dělnickým stranám:

Obracíme se na všechny komunistické a dělnické strany světa, zvláště na stranu a lid Sovětského svazu, Polské lidové republiky, Bulharské lidové republiky, Německé demokratické republiky a Maďarské lidové republiky - jejichž vojska obsadila naši vlast.

Naše strana nastoupila v lednu cestu obrody socialismu. Začala důrazněji rozvíjet jeho demokratické a humanistické principy v souladu s podmínkami naší vývojové etapy. Věřila, že budou respektovány zásady svrchovanosti a nevměšování a jednáním řešeny všechny sporné otázky. Z toho vycházelo vedení naší strany při všech posledních dvoustranných a mnohostranných jednáních. Tato politika, obsažená v akčním programu ÚV KSČ a její postupná realizace získala naší straně nebývalou autoritu a podporu. Zajištění a urychlení této cesty mělo být předmětem jednání mimořádného XIV.sjezdu, jehož příprava se již dokončovala. V předvečer tohoto sjezdu vojska SSSR, PLR, BLR, NDR a MLR bez jakýchkoli důvodů a bez souhlasu legitimních vládních a stranických činitelů proti vůli našeho lidu násilně obsadila naše území, způsobila v zemi rozvrat, znemožnila a znemožňují pokračovat v nastoupené cestě. Stojíme před trpkou pravdou, že vojska zemí, jež jsme si zvykli vídat jako přátele, si počínají jako okupanti. Ústavní činitelé našeho státu a představitelé strany nemohou pokračovat ve výkonu

svých funkcí. Nemají možnost projednávat vzniklou situaci normálními ústavními formami. Nemají žádný styk s telekomunikačními prostředky. Významní vedoucí představitelé jsou internováni. Nelze pochybovat, že tento čin musí mít zhoubné následky pro celé mezinárodní a komunistické hnutí. Prohlašujeme, že náš lid a naše komunistická strana s ním nikdy nebudou souhlasit, odmítají jej a udělají vše pro obnovení podmínek normálního života v naší zemi.

Proto se na základě požadavků a přání komunistů a celé veřejnosti sešla více jak potřebná většina delegátů mimořádného XIV.sjezdu, zvolených právoplatně na obvodních a krajských konferencích a obrací se na vás s naléhavou výzvou a prosbou o pomoc.

Abychom mohli svobodně pokračovat v naší socialistické cestě, je třeba splnit tyto požadavky:

1. Propustit okamžitě na svobodu všechny internované představitele strany, vlády, Národního shromáždění, České národní rady a Národní fronty a umožnit jim, jakož i presidentu republiky, ničím nerušený výkon funkcí.

2. Okamžitě obnovit všechny občanské svobody a práva.

3. Neprodleně zahájit urychlený odchod okupačních armád.

Mimořádný XIV.sjezd strany prohlašuje, že neuznává žádné jiné představitele strany a vlády než ty, kteří byli zvoleni řádnou demokratickou cestou.

Vzhledem k tragickým důsledkům okupace naší země pro věc socialismu na celém světě vás, soudruzi, žádáme:

Podpořte politicky naši spravedlivou věc a vyjádřete svůj názor představitelům stran, které jsou odpovědny za kroky v naší zemi. Uvažte možnost a vhodnost svolání komunistických a dělnických stran, jejichž jednání by se zúčastnila i naše delegace. Jednejte pouze s těmi představiteli naší strany, kteří budou zvoleni na tomto

sjezdu.

Braňme lidskou tvář socialismu. Je to naše internacionální povinnost.

delegáti XIV.mimořádného sjezdu KSČ

/Rudé právo, 23.8.1968/ /zvláštní sjezdové číslo/

XIV.sjezd vyzývá všechny občany, naši mládež!

Obracíme se k vám znovu, tak jako ústavní orgány naší republiky, abyste v této napjaté situaci opět prokázali svou rozvahu, klid a národní hrdost. Jejím výrazem nejsou ani veřejné demonstrace ani neuvážené mítinky nebo manifestace. Nepomáhejte cizím vojskům, nevšímejte si jich, ignorujte je!

Nedělejte nic, co by mohlo vést ke zbytečným srážkám, konfliktům a nenahraditelným ztrátám na životech, zdraví a národním majetku.

Naši mladí přátelé! Provokace není naší zbraní. To je zbraň těch, kteří by chtěli legalizovat okupaci naší země a zavdat tak příčinu k brutálním zásahům. Je vám již známo, že jednomyslné mínění všech delegátů tohoto sjezdu je totožné s vaším - odchod okupačních vojsk z naší země, osvobození všech představitelů, obnova svrchovanosti a suverenity naší republiky.

Naléhavě potřebujeme vaši pomoc, proto se na vás obracíme s touto výzvou, abychom dovedli tento boj do vítězného konce.

XIV.sjezd KSČ

/Rudé právo, 23.8.1968/ /zvláštní sjezdové číslo/

Prevolanie ku slovenským komunistom a slovenskému národu

Mimoriadny XIV.zjazd KSČ sa schádzal za veľmi ťažkej situácie a veľmi ľutujeme, že sa na rokovanie mimoriad-

neho zjazdu bez vlastnej viny doteraz nedostavili všetci právoplatne zvolení delegáti zo Slovenska. Delegáti mimoriadneho zjazdu, ktorí sa na výzvu viacerých stranických organizácií republiky zišli na poradu pod ťarchou mimoriadnej situácie napričinenej okupačnými vojskami ako aj nesprávnym chovaním niektorých členov doterajšeho ústredného výboru strany a vzhľadom k tomu, že sa zišlo 1170 riadne zvolených delegátov s hlasom rozhodujúcim, mohlo sa začať rokovanie mimoriadneho XIV.zjazdu KSČS. Zjazd potvrzuje a ubezpečuje slovenský ľud a slovenských komunistov, že plne trvá na tom, aby sa uskutočnil akčný program strany, aby boli riešené základné otázky rovnoprávnosti našich národov formou socialistickej federácie, ktoré zatial na zjazde prerokovány neboli.

Požadujeme od vás, aby ste v plnom rozsahu podporovali prijaté uznesenia a výsledky tohto zjazdu a v duchu rokovania zjazdu aktivizovali prácu všetkých slovenských komunistov, národných výborov i celého slovenského národa.

Len v pevnej jednote všetkého ľudu našej vlasti môžeme odstrániť dôsledky tragédie, ktorá postíhla naše národy, jednotným a pevným postojom i aktívnou prácou vytvoriť i na Slovensku podmienky pre aktivizáciu slovenského ľudu a komunistov v tejto osudovej chvili našich národov.

Ubezpečujeme vas, že všetky výsledky rokovania mimoriadneho zjazdu budú dodatočne prerokované s neprítomnými delegátmi mimoriadneho zjazdu zo Slovenska.

Prítomní delegáti mimoriadneho zjazdu KSČS zo Slovenska považujú prijatie záverov rokovania zjazdu slovenskými komunistami a celým slovenským národom za základný predpoklad jednotného postupu celej strany. Prijaté uznesenia i ostatné dokumenty mimoriadneho zjazdu

KSČS sa musia stať najpevnejším putom medzi slovenskými a českými komunistami vo vzniklej politickej situácii i pri jej riešení. Plňte pokyny zvoleného ústredného výboru KSČS. Vyzývame komunistov tvoriacich slovenskú reprezentáciu v tomto ústrednom výbore, aby v duchu týchto záverov organizovala aktívny politický život na Slovensku i činnosť Komunistickej strany Slovenska.

Súdruhovia, pochopte, že v Prahe zasadá i naďalej časť bývalého Ústredného výboru, ktorého platnosť bola rokovaním mimoriadneho zjazdu zrušená, čím rozbíjajú jednotu strany a našich národov. Stanoviska niektorých členov bývalého Ústredného výboru dezorientujú prácu komunistickej strany, najmä činnosť komunistov na Slovensku. Títo súdruhovia odmietli pozvanie na rokovanie mimoriadneho zjazdu a ďalej pokračujú v zasadaní.

Pochopte mimoriadnu vážnosť tejto situácie, organizujte slovenských komunistov pre plnenie úloh prijatých mimoriadnym zjazdom KSČS. Slovenskí delegáti prítomní na rokovaní zjazdu urobí všetko pre prijatie správnych záverov.

Slovenskí komunisti, slovenský národ, príslušníci národnostných menšín!

Českí i slovenskí komunisti prítomní na rokovaní XIV.mimoriadneho zjazdu KSČS myslia na vás a sú presvedčení, že prijímajú závery i opatrenia podľa svojho komunistického presvedčenia a komunistickej cti, vedení jediným cieľom - podporiť s.Dubčeka, Svobodu, Černíka a Smrkovského a trvať na vytvorení normálnych podmienok pre prácu stranických a štátnych orgánov, ktoré riadia.

Verte nám a urobte všetko pre zodpovedný, ale najmä aktívny postup slovenských komunistov.

Mimoriadny XIV.zjazd KSČS

/Rudé právo, 24.8.1968/

Dopis s.Dubčekovi

Drahý soudruhu Dubčeku,

XIV.sjezd strany, který se dnes sešel, posílá Ti vřelé soudružské pozdravy. Vyjadřujeme Ti vděčnost za všechnu práci, kterou jsi pro stranu a republiku vykonal. Skandované volání Dubček, Dubček z úst naší mládeže, která nesla po Praze zkrvavenou státní vlajku za státní hymny a Internacionály, svědčí o tom, že Tvé jméno se stalo symbolem naší suverenity. Protestujeme proti Tvému nezákonnému věznění, stejně jako proti věznění ostatních soudruhů.

Sjezd Tě opět zvolil do nového ústředního výboru a vidíme v Tobě nadále našeho předního představitele. Pevně věříme, že vláda věcí českého a slovenského národa se vrátí do jeho rukou a že Ty se vrátíš mezi nás.

Delegáti XIV.sjezdu KSČ

/Večerní Praha, 24.8.1968/

Nově zvolený Ústřední výbor KSČ

Delegáti XIV.sjezdu KSČ zvolili za členy nového ústředního výboru tyto soudruhy:

1. Dubček Alexander
2. Černík Oldřich
3. Svoboda Ludvík
4. Špaček Josef
5. Císař Čestmír
6. Smrkovský Josef
7. Šimon Bohumil
8. Kriegel František
9. Černý Josef
10. Hájek Jiří
11. Hrdinová Libuše
12. Kadlec Vladimír
13. Krejčí Josef
14. Slavík Václav
15. Starý Oldřich
16. Šik Ota
17. Kabrna Vladimír
18. Šabata Jaroslav
19. Ondráček Karel
20. Přibyl Josef
21. Vojáček Bohumil
22. Zuda Josef

23. Pavlištík Karel
24. Vojáček Bořivoj
25. Petránek František
26. Salák Libor
27. Klága Petr
28. Doležal Zdeněk
29. Soukalová Olga
30. Mrázek Karel
31. Šmidke Vlado
32. Ploss Jiří
33. Mára Josef
34. Rybář Jaroslav
35. Polívka Miloš
36. Bejček Karel
37. Hlaváček Mojmír
38. Králík Bedřich
39. Hašek Josef
40. Zelenková Jiřina
41. Svoboda Jaroslav
42. Částečka Jan
43. Smolík Zdeněk
44. Matějíček Vojtěch
45. Dejl Ladislav
46. Kábele Antonín
47. Faloušek Rudolf
48. Káninský Josef
49. Černý Rudolf
50. Klinger Miloslav
51. Jindřich Václav
52. Sýkora Jaroslav
53. Loskot Josef
54. Paulus Zdeněk
55. Svoboda Josef
56. Trojánek Vojtěch
57. Šauer Břetislav
58. Šimeček Václav
59. Stoklasa Jiří
60. Klánský Jan
61. Koubek Josef
62. Kratochvíl Zdeněk
63. Tousa Václav
64. Jeřábek Jan
65. Němcová Jarmila
66. Jarolím Rudolf
67. Šimek Miroslav
68. Kargel Vladimír
69. Frank Jaromír
70. Oldina Josef
71. Popluda Jaromír
72. Falc Jaroslav
73. Pišer Josef
74. Hejzlar Zdeněk
75. Hrobek Antonín
76. Jelínek Jan
77. Haur Josef
78. Burián Václav
79. Smidka Josef
80. Galuška Miroslav
81. Goldstücker Eduard
82. Hanzelka Jiří
83. Pavel Josef
84. Erban Evžen
85. Pelikán Jiří
86. Hübl Milan
87. Litera Jaromír
88. Pavlíček František

89. Šilhan Věnek
90. Brož Bohumil
91. Judl Jiří
92. Kosík Karel
93. Kratěna Josef
94. Moc Zdeněk
95. Němčanský Miloš
96. Sochor Lubomír
97. Vorel Karel
98. Záruba Antonín
99. Vodsloň František
100. Vaculík Martin
101. Mlynář Zdeněk
102. Ťopek František
103. Šišovský Jozef
104. Husák Gustav
105. Hladký Milan
106. Colotka Peter
107. Pavlenda Viktor
108. Zrak Jozef
109. Kočtúch Hvezdoň
110. Novomeský Ladislav
111. Števček Pavol
112. Sádovský Štefan
113. Sedláková Mária
114. Klokoč Ondrej
115. Turček Július
116. Valo Ján
117. Nesveský Kliment
118. Malý Jozef
119. Opavský Jozef
120. Har Jozef
121. Jankech Anton
122. Ťažký Anton
123. Pepich Egyd
124. Repáš Minal
125. Dzúr Martin
126. Skalka Jozef
127. Belaj Jaroslav
128. Koscelanský Ján
129. Batta Alojz
130. Beder Jozef
131. Pirč Ján
132. Faraga Michail
133. Sabolčík Juraj
134. Varga Pavol
135. Pezler Otto
136. Puziová Pavlína
137. Marko Ján
138. Petruňa Fedor
139. Tröml Augustin
140. Procházka Ján
141. Graca Bohuslav
142. Zamek Andrej
143. Machačová Božena
144. Borůvka Josef

Současně byla také zvolena 37členná Ústřední kontrolní a revizní komise ÚV KSČ.

/Rudé právo, 23.8.1968/-/zvláštní sjezdové číslo/

Závěrečná rezoluce prvního zasedání mimořádného XIV. sjezdu KSČ

Mimořádný XIV.sjezd KSČ se sešel na svém prvním zasedání dne 22.srpna 1968 v Praze. Sjezdu se zúčastnilo přes výjimečné podmínky 1192 řádně zvolených delegátů z 1543. Přes značné úsilí se sjezdu nemohla zúčastnit většina slovenských delegátů, kterým to znemožnila okupační vojska.

Sjezd projednal:

1. Úvodní politické prohlášení
2. Výzvu ke komunistickým a dělnickým stranám celého světa
3. Zrušil mandát dosavadního ÚV strany a ÚKRK
4. Zvolil nový ústřední výbor strany a ÚKRK
5. Přijal Prohlášení k slovenskému národu
6. Schválil dopis prvnímu tajemníkovi ÚV s.Alexandru Dubčekovi, který je internován
7. Vzhledem k mimořádným podmínkám nemohl sjezd projednat celý stanovený program. Prohlásil se proto za permanentní a stanovy strany, otázky státoprávního uspořádání republiky a jiné základní otázky projedná na svém dalším zasedání. Sjezd ve svém jednání a závěrech vycházel z polednové linie strany, znovu zdůraznil význam akčního programu strany, který chce strana důsledně uskutečnit.

Ve vztahu k mezinárodnímu komunistickému a dělnickému hnutí bude strana usilovat o jeho jednotu.

Opírajíc se o vůli všeho lidu, bude strana svoji politiku uskutečňovat s jeho bezprostřední účastí a podporou.

Sjezd znovu slavnostně prohlašuje, že odmítá porušení suverenity ČSSR a žádá okamžité stažení okupačních vojsk.

Vycházejíc ze životních zájmů našeho lidu, bude strana usilovat o normalizaci hospodářského a politického života.

Nezbytnou podmínkou k tomu je obnovení činnosti zákonných státních a politických orgánů v čele s jejich představiteli, presidentem republiky Ludvíkem Svobodou, prvním tajemníkem ÚV KSČ Alexandrem Dubčekem, předsedou vlády Oldřichem Černíkem, předsedou Národního shromáždění Josefem Smrkovským a předsedou ÚV Národní fronty Františkem Krieglem.

Nově zvolený ústřední výbor bude dále upevňovat jednotu strany a všeho lidu.

Sjezd vyzývá všechny občany republiky, aby věnovali své síly upevňování ČSSR, řádnému chodu hospodářství, aby tak projevili důstojně, s rozvahou svou vůli spravovat si své státní a národní věci sami.

Sjezd končí své první zasedání s přesvědčením, že celá vlast pochopí vážnost situace, podpoří jeho jednání a bude je všemi silami uskutečňovat.

1.zasedání
mimořádného XIV.sjezdu KSČ

/Rudé právo, 24.8.1968/

Nemožné se stalo skutkem

První část sjezdu proběhla

Po celou noc ze středy i po celý čtvrtek přijížděli delegáti na 14.mimořádný sjezd strany. Těm šťastným se podařilo stihnout zahájení sjezdu, další přicházeli po celou dobu jednání. Snad nejvřeleji byli vítáni delegáti ze Slovenska. Jeden z pěti slovenských delegátů /z Trnavy/, kteří přijeli jako první na sjezd, mi řekl: "Cestu jsme měli dobrou, přijeli jsme osobním vozem,

ale naše delegace vedená soudruhy Husákem a Novomeským byla u Břeclavi zadržena. Vymlouvali se, že na sjezd nejedou, ale byli legitimováni a podle seznamu jim bylo dokázáno, že jsou delegáty sjezdu. Přesto se však během jednání dostavilo na sjezd padesát soudruhů ze Slovenska. Každá nová delegace byla vítána vřelým potleskem, ale současně se také ozývalo "Pst!" Každý hlasnější projev mohl prozradit místo, kde se sjezd konal.

Byl to vskutku historický sjezd, na němž, jak se říká, nesli delegáti na trh svoji kůži. Každou chvíli přišla zvěst: Blíží se okupantská vojska. Jednejme s co největší úsporou času. Ovšem časová stísněnost nebránila tomu, aby sjezd jednal podle všech pravidel. Každý měl možnost vyslovit svoje názory, obhajovat svoje stanoviska.

Pro mnohé nebylo lehké dostat se na místo. Například delegáti z Brna, kteří přijeli ke dvanácté hodině, byli v Poděbradech u benzínové stanice varováni: Máme vám vyřídit, abyste se ihned vrátili domů, v Praze se zatýká. Neuvěřili a šťastně dojeli.

Podařilo se mi mluvit s delegáty z Kladna. "Jsme zklamáni neúčastí soudruha Pillera na sjezdu", řekl soudruh Bejček. "Hlavně také proto, že u nás v Kladně byl volen, námi byl navrhován do ústředního výboru. My, jako nejsilnější organizace kraje, jsme tu kromě něho všichni. Dokonce i za tři soudruhy, kteří jsou na rekreaci v zahraničí, přijeli náhradníci."

Když ve večerních hodinách došlo k volbám nového ústředního výboru, byli nejprve zvoleni soudruzi, jimž bylo zabráněno přijít na sjezd. Soudruzi Svoboda, Dubček, Černík, Smrkovský, Císař, Šimon, Špaček, Kriegel. Pak byli zvoleni další členové ústředního výboru KSČ a členová Ústřední kontrolní a revizní komise.

Celé jednání sjezdu probíhalo v důstojném, klidném tónu. Všichni delegáti si byli vědomi závažnosti jednání i své velké odpovědnosti před celou stranou a vším československým lidem.

Dojemný byl pozdrav, který účastníkům sjezdu tlumočil trenčínský delegát od matky Alexandra Dubčeka. Než odjížděl na sjezd, prosila ho uplakaná, ustaraná o svého syna, aby tlumočil delegátům sjezdu její pozdravy a prosbu, aby i v budoucnu byli tak stateční jako dosud. Tichounkým, ale o to vřelejším potleskem a po té i hlasováním schválili delegáti dopis soudruhu Dubčekovi, v němž mu posílají vřelé, soudružské pozdravy, vyjadřují mu vděčnost za dosavadní práci a vzkazují mu, že mladí lidé, kteří po Praze pochodovali se zkrvavenou vlajkou, volali "Dubček! Dubček!" a protestovali proti okupaci. Dále delegáti sjezdu soudruhu Dubčekovi oznamují, že jej zvolili do ústředního výboru strany a že v něm vidí svého čelného představitele. Svůj dopis končí slovy: "Ty se vrátíš mezi nás."

/Svoboda, 24.8.1968/ /zvláštní vydání/

Před polednem. Ve chvílích, kdy začal zasedat XIV.mimořádný sjezd, sešel se hlavní výbor KSČ ministerstva národní obrany a zaslal mimořádnému sjezdu poselství, ve kterém mu vyslovuje hlubokou důvěru, podporu linie ledna a hluboké rozhořčení nad okupací.

/Čs.rozhlas, 22.8.1968, 17,35 hod./

11,50 hod. Situační zpráva Čs.rozhlasu: Na Václavském náměstí je před polednem několik tisíc lidí. Projíždějí tudy automobily s mládeží s vlajkami. Někdo mluvil u sochy sv.Václava. Ze dvou míst se stahovalo 6 sovětských obrněných vozů směrem k pomníku.

Jinak je po Praze poměrně klidno. Mosty doposud obsazeny. Na Hradě klid. Stráž se střídá - tanky vždy uvolní cestu hradní stráži a opět se postaví na své místo.

12,00 hod. V Praze byla zahájena hodinová protestní stávka.

Krátce po poledni. Vyšlo zvláštní vydání Mladé fronty s prohlášením redakčního kolektivu k obsazení redakce, s výzvou představitelů čs. dětských a mládežnických organizací a několika zásadními komentáři k otázce kolaborace.

Okupanti nás obsadili!

Dostáváte toto číslo Mladé fronty ve chvílích, kdy jsou v sázce osudy našich národů na dlouhá desetiletí. Večer 21.srpna obsadila sovětská okupantská vojska redakci a tiskárnu Mladé fronty v Panské ulici, zahnala nás do jedné místnosti a věznila nás se samopaly po celou noc.

Teprve dnes ráno před osmou hodinou se nám podařilo proniknout z obsazené budovy Mladé fronty. Můžeme konečně zase svobodně mluvit ke svým čtenářům. Poslední zvláštní vydání ze včerejška nám zabavili a znemožnili nám vydávat svobodnou Mladou frontu.

Vydáváme toto číslo Mladé fronty a neustaneme v pravdivém informování, dokud nám to násilná okupantská moc neznemožní. Nevěřte nikomu, kdo by se chtěl vydávat za novou redakci Mladé fronty a kolaborovat s okupantským režimem nebo s domácími zrádci.

Mladá fronta se v roce 1945 zrodila v duchu svobody. Tento svůj ideál nikdy neopustí, nikdy jej nezradí.

Kolektiv redakce
Mladé fronty

/Mladá fronta, 22,8.1968/ /zvláštní vydání/

Naše pravda zvítězí!

Představitelé všech dětských a mládežnických organizací v ČSSR a vedení ústředního výboru ČSM vydali toto prohlášení k delegátům XIV.sjezdu KSČ:

Ve vašich rukou leží osud obou našich národů i této republiky. Plně se stavíme za stanovisko PÚV KSČ v čele se s.Dubčekem i za prohlášení presidenta republiky L.Svobody a legální vládu naší republiky. Hanebná okupace musí být okamžitě skončena. Zásadně odmítáme vystoupení některých představitelů, kteří zrazují ústavu této republiky, pošlapávají její zákony a jsou ochotni pro své osobní ambice zaprodat i svobodu a nezávislost naší země ...

Zvolte do vedoucích orgánů KSČ ty, kterým již před touto okupací dal celý náš lid i mládež plnou důvěru, odsuďte zrádce, žádejte odchod okupantů!

Buďte svědomím národa!

Pravda zvítězí!

/Mladá fronta, 22.8.1968/ /zvláštní vydání/

Nevěřte zrádcům!

V nejbližších chvílích dojde patrně k tomu, že okupanti budou jmenovat z řad českých a slovenských zrádců novou vládou, nové vedení komunistické strany a dalších orgánů.

Odmítejte je, nespolupracujte s nimi!!! Jsou to zaprodanci našich národů, kteří již delší dobu připravovali v tajné dohodě s okupanty naše dnešní neštěstí a potupu.

Každý čestný Čech a Slovák zůstane věren svému národu, ideálům svobody a demokracie. Nepotřísní si ruce špinavou kolaborací s okupanty, vrahy našich lidí, ne-

přáteli naší svobody.

Čekají nás strašné a těžké dny. Ale ať se okupanti snaží jak chtějí, svobodu v našich srdcích neušlapou. Nikdy se jí nevzdáme. Budeme za ni bojovat - tak jako v minulosti - za všech podmínek legální i ilegální práce.

Nikdo se nesmí v těchto hodinách zkoušky zaprodat našim nepřátelům. Jednota našeho odporu musí být silná, jen tak nás nikdo nepřemůže.

/Mladá fronta, 22.8.1968/ /zvláštní vydání/

Mládež nebude kolaborovat

Přes otevřený odpor proti intervenci se naše mládež nenechala zneužít k provokaci a výstřelkům, které by mohly dodat punc legálnosti veliké nespravedlnosti spáchané na našich národech. Mladí lidé již dokázali, že stojí za zákonným vedením našeho státu v čele s presidentem republiky Ludvíkem Svobodou, prvním tajemníkem ÚV KSČ Alexandrem Dubčekem, za vládou pod vedením soudruha Černíka, za Národním shromážděním v čele s předsedou soudruhem Smrkovským. Dokázali, že mají dost rozumu a rozvahy. Nikdo nám nemusí řešit naše vnitřní záležitosti. Proto vás vyzýváme. Nenechte se vyprovokovat k žádným nepředloženým činům. Každé kapky naší krve po kulce okupanta je věčná škoda a věci nás všech to nepomůže. Nenechte se ale umlčet. Protestujte všemi dostupnými rozumnými prostředky proti okupaci. Nedejte na shahy okupantů a kolaborantů o legalizaci jejich aktu násilí. Nic není mladému člověku odpornější než zrádce a jiný výraz není možno použít vůči lidem, kteří ve svém osobním zájmu jsou proti vůli celého národa.

Nedejte se umlčet. Nenechte se zkolaborovat a věřte, že náš národ nepokoří, i kdyby vyhlásili všemi jim dostupnými prostředky jejich vítězství, vítězství násilí

a zvůle. Není možno proti naší vůli zlomit páteř všech mladých lidí. Zůstaňme nesmiřitelní s jakýmkoliv kompromisem s kolaboranty. Zůstaňme čestnými, nebojácnými a výsostně rozumnými lidmi.

/Mladá fronta, 22.8.1968/ /zvláštní vydání/

12,40 hod. Zpráva Čs.rozhlasu: Jeden z příslušníků sovětských jednotek spáchal nedaleko budovy ÚV KSČ sebevraždu.

Autentický příběh z tragických dní

Bylo to ve čtvrtek, to jsme s nimi ještě mluvili.

"Koljo, co tu děláš?"

Na tanku sedí devatenáctiletý chlapec, stěží mě poznává. Nikdy v době prehistorie, kterou se nyní stala moje návštěva v Sovětském svazu, neviděl v mých očích hrůzu. Nakonec mě poznal.

"Koljo, co tu děláš?"

"Dostali jsme rozkaz. Přijeli jsme - jako přátelé..."

"Jako přátelé - vždyť střílíte ..."

"Já nestřílel..."

"Co ti řekne Saša, tvoje sestra, až přijdeš domů..."

"Já nestřílel - poslali nás sem ..." Ukazuje zásobník.

"Ale střílejí jiní, zastřelili jste dvacetiletého chlapce, určitě vás měl rád, měli jsme vás všichni rádi..."

"Dostali jsme rozkaz, je tu kontrarevoluce, zmatek..."

"Koljo, byl tu klid, než jste přijeli - jen si představ, kdyby do Charkova vjelo tolik vojáků, taky by nastal zmatek, ne?"

Napadá mě spásná myšlenka: "Koljo, co to je podle tebe kontrarevoluce?"

"To je, když se nesouhlasí s Leninem."

"A Koljo, máš rád Stalina?"

"Ne, byl špatný."

"No vidíš a stejně tak špatný byl Novotný. A my ho nechtěli. Chtěli jsme si dělat všechno podle sebe, ne podle vás, vždyť jste veliká země, a tak to musí být jiné než v malé zemi ..."

"Já tomu nerozumím, dostali jsme rozkaz ..."

"Neřekli vám pravdu ..."

"Proč by nám lhali?"

Kolja dlouho nechápal. Předtím mluvil s desítkami jiných lidí a slyšel stále totéž: "Řekněte, proč jste přijeli, proč?"

x

Stála jsem opodál asi půl hodiny a byla svědkem otřesné události. Kolja zdvihl vlastní zbraň proti sobě a stiskl kohoutek ...

Alena

/Rudé právo, 27.8.1968/

13,00 hod. Sovětské jednotky ukončily obsazování budovy ČSAV na Národní třídě.

Obsazení budovy Československé akademie věd vojenskými okupačními jednotkami

Dne 22.srpna v poledních hodinách obsadily sovětské okupační jednotky budovu presidia Československé akademie věd v Praze 1, Národní třída 3 a donutily brutálním způsobem přítomné pracovníky Akademie k okamžitému opuštění budovy, aniž dovolily učinit jakákoliv opatření k zajištění další práce. K obsazení budovy byl vydán tento neslýchaný rozkaz:

Приказ.

Я, представитель войск Варшавского договора, старший лейтенант Орлов Юрий Александрович, приказываю прекратить работу дня 22 августа до 13 часов всем работникам и членам Президиума Чехословацкой Академии наук и освободить все помещения Академии наук ЧССР.

.....
подпись

K tomuto neuvěřitelnému, v historii naší vědy bezprecedentnímu opatření vydalo presidium ČSAV téhož dne toto prohlášení:

Presidium Československé akademie věd oznamuje, že budova naší vrcholné vědecké instituce byla přes jeho odpor brutálním způsobem obsazena okupačními vojsky.

Presidium ČSAV, které nadále pokračuje ve své práci, rozhodně protestuje proti tomuto nezákonnému aktu. Při této příležitosti znovu vyjadřuje svou podporu řádně zvoleným ústavním orgánům ČSSR a připojuje se k požadavkům legální vlády a Národního shromáždění na okamžitý odchod okupačních vojsk a obnovení normálních podmínek materiálního a duchovního života našich národů.

Presidium ČSAV

/Materiály ČSAV/

Návrh na odměnu vládním vyznamenáním velitele čety gardového nadporučíka Orlova Jurije Alexandroviče, člena strany

Soudruh Orlov J.A. při plnění úkolu obsazování budovy Československé akademie věd projevil velitelskou rozhodnost, odvahu, iniciativu, uskutečnil manévr do týlu objektu a rozhodným jednáním ovládl levé křídlo budovy. Dále v průběhu dne ovládl celou budovu a organizoval ochranu a obranu. V průběhu plnění úkolu a dále

při plnění jiných úkolů soudruh Orlov J.A. rozhodně zmařil pokusy reakčních elementů vést propagandu mezi sovětskými vojáky a fotografovat vojska a techniku. Vedl neustálou vysvětlovací práci mezi podřízenými, dodával jim odvahy k plnění úkolů.

Soudruh Orlov J.A., vysoce si zaslouživ čest sovětského vojáka, splnil internacionální povinnost pro upevnění pozic socialismu v Československu.

Domnívám se, že s.Orlov J.A. je hoden vládního vyznamenání řádem Rudé hvězdy.

22.8.1968 /Davydovskij/

/Přeloženo z fotokopie originálu rukopisného konceptu/

Návrh na vyznamenání zástupce velitele roty, politického oddílu, podporučíka zásobování Ginterise Romase Jozoviče, člena KSSS

Soudruh Ginteris R.J. plnil úkoly při obsazování a udržení důležitého objektu, projevil statečnost a odvahu. Systematicky vysvětloval podřízeným roli našich vojsk v probíhajících událostech. Svým politickým přesvědčováním, zásadovostí sjednocoval vojáky, seržanty a důstojníky k plnění stanovených úkolů.

Soudruh Ginteris R.J. projevil osobní chrabrost, iniciativu, osobním příkladem dodával odvahu podřízeným k plnění stanovených úkolů, rozhodně mařil pikle agentů imperialismu, kteří se pokoušeli vést antisocialistickou propagandu, fotografovat vojenské objekty a techniku.

Domnívám se, že komunista Ginteris R.J. je hoden vládního vyznamenání "Za bojové zásluhy".

22.8.1968 /Davydovskij/

/Přeloženo z fotokopie originálu rukopisného konceptu/

Представление для награждения
правительственной наградой командира
орудия гв. сержанта Тимофеева
Михаила Ивановича чл ВЛКСМ.

Товарищ Тимофеев М.И. при выполнении задания командования по захвату и последующей охране моста и Чехословацкой Академии наук проявил смелость, решительность и высокую командирскую требовательность.

Выполняя последующие задания командования по охране объектов гв сержант Тимофеев проявил высокую бдительность, личным примером воодушевлял подчиненных на выполнение задания командования.

Смело и решительно пресекал попытки контрреволюционных элементов распространять листовки антисоциалистического содержания и действия угрожающие жизни советских воинов.

В трудной обстановке комсомолец Тимофеев, М.И. с честью оправдал высокое звание - советский воин.

Считаю, что товарищ Тимофеев достоин награждения медалью „За отвагу"

22 августа 1968 г.

Командир 1 ПДБ гв. подполковник.

[подпись] = Давидовский =

1). 1947 года
2). чл. ВЛКСМ
3). русский
4). с 1965 года
5) [illegible] ПВК
[illegible]

Návrh na vládní vyznamenání velitele roty, gardového nadporučíka Gruta Anatolije Ivanoviče, člena KSSS

Soudruh Grut A.I. plnil úkol obsazení a udržení mostu přes řeku Vltavu, počínal si směle a rozhodně, umně vedl své družstvo, osobním příkladem dával odvahu podřízeným k plnění stanoveného úkolu. Neustále pracoval ve svém družstvu, vysvětloval situaci, ve které se ocitli sovětští vojáci. Směle mařil pokusy kontrarevolučních elementů vyprovokovat ozbrojený konflikt mezi sovětskými vojáky a obyvateli Prahy. V podmínkách neustálého morálního a fyzického vypětí vždy byl vzorem bodrosti, vytrvalosti a stranické zásadovosti.

Soudruh Grut dodával odvahu podřízeným osobním příkladem, projevil vysoké morální vlastnosti sovětského důstojníka a čestně splnil úkoly sovětské vlády a ÚV KSSS.

Domnívám se, že soudruh Grut je hoden vládního vyznamenání řádem Rudé hvězdy.

22.8.1968 /Davydovskij/

/Přeloženo z fotokopie originálu rukopisného konceptu/

13,25 hod. Čs.rozhlas vysílal provolání Národního shromáždění ČSSR k občanům Československa.

Občané Československa,

Národní shromáždění, které v těchto chvílích zasedá ve ztížených podmínkách, vytvořených nenormálním stavem, se k Vám znovu obrací, aby Vás informovalo o své činnosti. Považovali jsme za nutné vyslovit především oficiální protest vládám a parlamentům těch zemí, jejichž vojenské jednotky se nacházejí na našem území, proti svévolnému porušení suverenity státu.

Žádáme u příslušných vládních a parlamentních orgánů o okamžité stažení cizích vojenských jednotek. Žádáme dále, aby mohly normálně pokračovat všechny legální ústavní orgány, vláda, Národní shromáždění, orgány Národní fronty a České národní rady, za účasti jejich předsedů, kteří jsou stále internováni. Žádáme, aby došlo k jednání mezi vládami a vedením strany o normalizaci situace. Prohlásili jsme, že jediné legální orgány jsou ty, které byly demokraticky zvoleny před násilnou vojenskou okupací, tj. před 21.srpnem 1968. Navázali jsme spojení s presidentem republiky Ludvíkem Svobodou, s nímž společně koordinujeme další kroky. Vyjádřili jsme mu plnou podporu.

Občané, obracíme se k Vám s žádostí o pomoc. Naše jednání bude o to účinnější a rychlejší, čím více rozvahy a klidu projevíte Vy. Vyhýbejte se jakýmkoliv srážkám, které by mohly vést k protizásahům. Vstupujte v jednání s místními veliteli cizích vojsk, předávejte jim své rezoluce. Žádejte, aby stáhli své jednotky mimo města a sídliště. Žádejte, aby uvolnili provoz a aby pořádek zabezpečovaly naše orgány VB. Stávkové akce, které se na některých místech připravují, jsou neúčinné. Poškozují především naše národy, naše hospodářství, zejména to, čím my můžeme působit na relativně klidný chod věci. Vyjadřujte svou plnou podporu Dubčekovu vedení, Černíkově vládě, Smrkovského Národnímu shromáždění, Císařově České národní radě, Krieglově Národní frontě. Buďte jednotní a plní důstojnosti, která je hodna lidu vědomého si svého morálního vítězství. Zabraňte všem provokacím, které by mohly poškodit další vývoj událostí. Věříme Vám, opíráme se o Vaši plnou důvěru, kterou nezklameme.

Praha, 22,8,1968 Národní shromáždění ČSSR

/Materiály NS/

V průběhu dne se sešla k mimořádnému zasedání vláda ČSSR.

Vláda Československé socialistické republiky se na svém druhém mimořádném zasedání, konaném dne 22.8.1968 za předsednictví ministryně spotřebního průmyslu Boženy Machačové usnesla:

1/ Trvat na urychleném odchodu okupačních armád.

2/ Opětovně požadovat oficiální jednání s velitelem okupačních vojsk a při tomto jednání požadovat:

a/ okamžité zastavení všech násilných akcí proti obyvatelstvu a zabránit tak ztrátám na zdraví, životech a majetku obyvatelstva i státu,

b/ zajistit působnost vlády na celém území státu a zabezpečit pro vládu nerušené spojení se všemi vládními orgány všech stupňů v krajích a okresech, hospodářskými i jinými institucemi,

c/ umožnit trvalé spojení vlády se všemi informačními prostředky /tisk, rozhlas a televize/ a pro tyto prostředky zabezpečit působení po celém území státu,

d/ obnovit pravomoc národních výborů a jiných podle působení v příslušných oblastech a zajistit jim spojení s vládou.

3/ Za zvláště důležité jednání s velitelem okupačních jednotek považuje vláda uvolnění zadržených členů vlády, zejména jejího předsedy inž.Oldřicha Černíka, ministra obrany inž.Martina Dzúra, aby se mohli ujmout výkonu svých funkcí.

4/ V zájmu udržení nerušeného života všech občanů republiky a plynulého chodu hospodářství je nutné zabezpečit plnou působnost hospodářství, řídících orgánů, především v oblasti průmyslové i zemědělské výroby, dopravních spojů a zásobování veškerými životními potřebami a pohonnými hmotami.

5/ Zabezpečit plynulost v práci banky a ostatních potřeb-

ných ústavů, aby nebylo ohroženo financování a výplata potřebných pro výrobu i mzdy a platy zaměstnanců. Aby nedošlo k porušení v oblasti měnového hospodářství státu, usnesla se vláda, že bez jejího výslovného souhlasu nelze uvolnit finanční prostředky pro okupační armádu.

6/ Materiální zdroje, především potraviny a spotřební zboží, jež jsou na území republiky, jsou určeny především pro zásobování našeho obyvatelstva a naší armády. Použití těchto zdrojů okupačními armádami pokládá vláda za násilný čin, jemuž se jednotliví občané nemohou bránit, aby nedošlo ke krveprolití. Předání těchto zdrojů okupačním armádám se může dít jen na kvitanci, vystavenou velitelem vyšší velitelské okupační jednotky, přičemž tato kvitance musí být potvrzena příslušným národním výborem.

Toto usnesení předkládá vláda současně Národnímu shromáždění k zajištění koordinovaného postupu.

/Průboj, 23.8.1968/

Provolání Ústřední rady odborů a Ústředního výboru odborových svazů

Odbory jednoznačně za vládou

Ustavujte stávkové výbory - chraňte závody!

Jednoznačně se stavíme za stanovisko legální vlády ČSSR vedené inž.Oldřichem Černíkem a přijaté dnes ve čtvrtek.

Na jeho podporu vyzýváme odborové orgány v závodech a podnicích, aby přikročily k ustavování stávkových výborů, ochraně svých závodů a podniků.

Současně se obracíme na všechny odborové orgány a na ustavené stávkové výbory v závodech, aby vlastními

prostředky zabezpečily klid a pořádek ve svých závodech, aby zabránily nepředloženým akcím a v případě potřeby byly připraveny na podporu stanoviska vlády zahájit generální stávku.

Plně podporujeme požadavek o neprodlené uvolnění zadržených členů vlády, zejména jejího předsedy inž.O. Černíka a ministra národní obrany inž.Martina Dzúra, aby se mohli plně ujmout výkonu svých funkcí.

V Praze dne 22.8.1968

Odpoledne. Velení okupačních vojsk vydalo ultimatum k ustavení kolaborantské vlády.

Jak se dozvídáme, prý okupační vojska vydala ultimatum, aby do 18 hodin dnešního dne 22.srpna 1968 byly sestaveny vláda a vedení KSČ, které by souhlasily s obsazením naší vlasti a byly povolným nástrojem okupantů. Podmínkou je, aby v této vládě a vedení KSČ nebyli soudruzi Dubček, Smrkovský, Černík, Kriegel, Špaček, Šimon, Císař. Naproti tomu v této vládě a vedení KSČ musí podle ultimata být Biľak, Pavlovský, Kolder, Indra, Lenárt. Nebude-li toto ultimatum splněno ve stanovené lhůtě, bude nastolen okupační režim se všemi důsledky. Hrozí nebezpečí, že tito kolaboranti se ultimatu podrobí.

Zabraňme rozkolu národa a strany!

Jednota, rozvaha, odhodlanost!

Za Svobodu, za Dubčeka, za Smrkovského, za Černíka!

/Rudé právo, 22.8.1968/

14,50 hod. Zpráva Čs.rozhlasu: Skupina právníků z Ostravy studovala mezinárodní právo a možnost odchodu cizích vojsk v případě, že by president nebo vláda požádali OSN o neutralitu. Je to podle stanov OSN. Ministr Hájek by

mohl toto stanovisko tlumočit.

15,00 hod. Zpráva Čs.rozhlasu: Po Praze jsou vylepovány plakáty vyzývající, aby se obyvatelstvo zúčastnilo velké manifestace na Václavském náměstí. Není vyloučena provokace, aby okupační vojska mohla zasáhnout. Výzva k občanům Prahy - neshromažďujte se!

15,20 hod. Čs.rozhlas oznámil: Budova ČTK je obsazena, redaktoři však pracují dále.

15,25 hod. Čs.rozhlas: Zpráva z parlamentu. V budově parlamentu zasedá stranická skupina komunistů-poslanců. Jednají o tom, jak u velení sovětských vojsk zajistit, aby president, parlament, ÚV KSČ a ostatní instituce měly podmínky k činnosti a aby vojska opustila území ČSSR a tím byla obnovena suverenita státu. Jsou jednotni s národem. Žádají osvobození Dubčeka, Černíka a ostatních z internace. Vystoupil J.Krosnář, který se dožadoval energického jednání se sovětským velvyslanectvím a velvyslanectvími ostatních okupačních zemí. Marie Míková posílá vzkaz: "Jsme spolu s našimi národy, poslanci nezradí, voliči se na nás mohou spolehnout. Chceme svobodu Dubčekovi a ČSSR. Jen, občané, klid!"

15,50 hod. Čs.rozhlas: Dvoučlenná delegace NS měla odevzdat na velvyslanèctví NDR protestní dopis parlamentu a vládě NDR. Poslanci byli přijati zástupcem velvyslance, který se divil, že parlament zasedá a protestuje proti okupaci ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. Jejich jednotky prý jsou zde legálně, byly prý pozvány našimi činiteli. Na dotaz, kterými našimi činiteli, zástupce velvyslanectví neodpověděl. Velvyslanectví protest nepřijalo.

16,20 hod. Informace ministerstva národní obrany: Spojené velení okupačních armád vydalo tento rozkaz:

1/ Neodzbrojovat čs.jednotky.

2/ Opustit prostory, kde jsou umístěna čs.vojska.

3/ Malá místa zcela vyklidit, rozmístit se mimo ně.

4/ Ve velkých městech umístit vojenské jednotky v parcích a na volných prostranstvích.

5/ Upustit od blokování budov státních a stranických orgánů ČSSR.

6/ Banky mají pracovat normálně.

7/ Veškerá spojenecká vojska se budou zásobovat vlastními silami.

16,40 hod. Zahájeno pokračování 26.mimořádné schůze Národního shromáždění. Schůze projednala provolání k připravované demonstraci na Václavském náměstí, informace o zasedání stranických skupin poslanců a o předání protestních dopisů na zastupitelských úřadech. Poslanci se vzájemně zavázali, že nikdo neopustí dobrovolně budovu parlamentu a znovu vyzvali ostatní poslance, aby se dostavili na zasedání. Projednána otázka důvěry vládě.

/Materiály NS/

16,45 hod. Zpráva Čs.rozhlasu: V ulicích Prahy probíhají neustále podpisové akce za odchod okupačních vojsk, za propuštění našich vládních a stranických představitelů, na podporu legálním orgánům státu.

16,50 hod. Situační zpráva Čs.rozhlasu z pražských ulic: Pracovník rozhlasu procházel v těchto chvílích Prahou. Na Václavském náměstí se shromažďují stovky lidí. Za 10 minut má začít manifestace. Rozhlas žádá, aby se všichni rozešli - jde o provokační akci.

Jinak se v ulicích kolem Václavského náměstí a rozhlasu stále shromažďuje mnoho lidí. Zatím se tam nic v posledních hodinách nestalo. Diskutuje se. Opakována žádost k rozejití.

17 hod. Pražané shromáždění na Václavském náměstí uposlechli výzev Čs.rozhlasu a příslušníků VB, upustili od zamýšlené demonstrace a v klidu se rozešli.

Václavské náměstí - čtvrtek 17,00 hod.

Čekali jsme na tuto hodinu napjatě ...

Dlouho před ní Václavské náměstí obklopily okupantské tanky. U Muzea vytvořily dokonalou zeď. Děla a kulomety mířily na chodníky. Tváře vojáků byly zachmuřené a tvrdé.

A na Můstku a podél chodníků se kupily stále větší hloučky lidí, hlavně mladých chlapců a děvčat. Kdosi rozšířil po Praze zprávu, že v pět hodin odpoledne bude na náměstí manifestace. Ta zpráva se ukázala jako provokace, demonstrace měla okupantskému velení poskytnout záminku k tvrdému zásahu a především zdůvodnění své agrese. Ale kdo to ví? Pražané přijížděli na náměstí v nákladních autech ozdobených vlajkami, hloučky rostly, vzrušení narůstalo ...

Dojde k masakru?

Legální rozhlas varuje, upozorňuje na provokaci, jeho výzvu nesou mnozí lidé na velkých plakátech ... Ale pátá hodina se blíží.

Pár minut před pátou dorazily na náměstí vozy VB. Z reproduktoru zní tátovský hlas: "Kluci, neblbněte, rozejděte se, nač okupantům dávat záminku, pochopte, co chtějí ..."

Vozy neustále objížděly náměstí, zdálo se, že do

nekonečna.

V Jindřišské ulici okupantský tank točil věží, jako by už hledal cíl.

A potom přece: pomalu, dost neochotně, ale přece jen se hloučky rozcházely. Po půlhodině byl na náměstí klid.

Výborně! Rozum zvítězil. V klidných ulicích vyhlížejí tanky hrozivěji. A jsou také ještě zřetelněji důkazem agrese proti svobodnému a pokojnému lidu.

/Rudé právo, 24.8.1968/

Bravo Pražané

Včerejší výzva k vyklizení Václavského náměstí, kde se měla sejít mohutná demonstrace proti okupantům, která se mohla stát vítanou záminkou pro vyhlášení stanného práva, byla ukázkou vynikajících vlastností Pražanů v této pohnuté době.

Během velmi krátké doby bylo Václavské náměstí zcela vyklizeno. V jeho vozovce i na chodnících nebyla jediná civilní noha. Nad Václavákem, ještě před několika minutami hlučným, se rozprostřelo absolutní ticho.

Přítomná mládež byla krajně disciplinovaná, ochotně pomáhala několika málo příslušníkům VB, kteří zabraňovali případnému vjezdu automobilů na prostranství.

Včerejší ukázka na Václavském náměstí není ovšem jedinou. Jste báječní, Pražané, Prokazujete, že jste vlastenci v plném smyslu tohoto slova. Překonáváte potíže, způsobené okupací vašeho města důstojně, jak se sluší na svobodné občany hlavního města. Vydržte, vydržme. Naše síla je nezlomná.

/Večerní Praha, 23.8.1968/

18,00 hod. Znovuzahájeno pokračování 85.mimořádné schůze předsednictva NS. /Přítomno 18 členů PNS./ Projednána informace, že president republiky nedoporučuje poslat rezoluci OSN. Připravena rezoluce NS pro případ vyhlášení stanného práva, schválen dopis presidentu republiky a zvolena tříčlenná delegace k jeho předání.

Národní shromáždění Československé socialistické republiky

Vážený a milý soudruhu presidente,

chceme Vám v této vážné chvíli našich dějin především poděkovat za Vaši neutuchající oddanost právu a svobodě naší země, poděkovat Vám za to, že tak pevně a rozhodně hájíte touhy našich lidí po socialismu s lidskou tváří, po suverenitě a nezávislosti.

Ujišťujeme Vás znovu - jako to už mnohokrát učinili členové našeho předsednictva - nejen za sebe, ale i za všechen československý lid - svou oddaností i svou pevnou vůlí setrvat za všech okolností v boji za dodržování ústavy republiky, zákonů a práva.

Slibujeme, že zůstaneme věrni Vám, naší zákonné vládě v čele s Ing. O.Černíkem, našemu předsedovi J.Smrkovskému, předsedovi Národní fronty dr. F.Krieglovi, prvnímu tajemníkovi ÚV KSČ A.Dubčekovi a dalším představitelům našich vrcholných institucí a orgánů.

U vědomí historické zodpovědnosti nás všech za další život naší země, v nejužší součinnosti s nejširšími vrstvami československého lidu prosíme Vás, vážený soudruhu presidente, abyste i nadále věnoval své síly společnému boji, který čestně vejde do dějin našich národů a bude vždy světlou stránkou světových dějin.

Tiskneme Vám srdečně ruku, přejeme Vám dobré zdraví a srdečně Vás pozdravujeme.

Národní shromáždění
Československé socialistické republiky
J.Valo v.r.

V Praze dne 22. srpna 1968
(Materiály NS)

Parlamentní zpravodaj hlásí:

Prozatímní budova parlamentu na náměstí Maxima Gorkého je obšancována vojskem. Děla a kulomety obrněnců jsou výmluvné. Pobouření poslanci se domáhají vstupu do budovy. Po nalezení odpovědného komandira dosáhli aspoň toho, že tank uvolnil dveře na dvě hodiny. Potom řičnící závora opět zapadla.

Přišel jsem později a tak dovnitř pronikám vedlejším vchodem. Nahoru vyjíždím směšně malým nákladním výtahem, sloužícím jídelně. V labyrintu budovy je překvapivě mnoho lidí. Přes nesmírně obtížné přepravní podmínky je tu již přes sto sedmdesát poslanců, také zaměstnanci Kanceláře Národního shromáždění disciplinovaně přišli.

Vojáci, kteří včera podle zpráv do budovy vnikli, nejsou však vidět. A přece jednoho vidím, vyklání se z okna. Od chlapce pomalu odchází poslankyně, typicky rozložitá slovenská matka. "Nevšímejte si ho," prosí, "pověděla jsem mu to. Mám dva kluky staré jako je on, celý život slyšeli to nejhezčí tam o těch /kývla hlavou k oknu/, zeptala jsem se ho, jak mám všechno synům vysvětlit. Pochopil a pláče. Teď chce být sám, aby se dal dohromady, než přijde jeho velitel..."

Největší sál budovy nemohl zdaleka pojmout všechny poslance, tísní se tedy i v přilehlé chodbě. Sčítání přítomných ukazuje, že plenární schůze může vydávat platná usnesení. Hlavním bodem programu bylo Prohlášení Národního shromáždění. (publikováno na jiném místě - pozn.red.)

Prohlášení bylo přijato jednomyslně, pouze poslanec Mestek se zdržel hlasování. (Dalších schůzí se již Mestek neúčastnil.)

Po pracovně přepjatém dnu a večeru uléhají poslanci a poslankyně na podlahy kanceláří, přikryti saky a tím, co našli ve svém kufru. Rozhodli se budovu neopouštět - mohou sice vyjít, ale není dostatečná záruka, že se ještě vrátí. A parlament potřebuje - aby byl vskutku reprezentantem lidu - co nejvíce poslanců.

(Mladý svět, č.35, 1968)

Pozdě večer Vydán rozkaz presidenta republiky vojskům ČSLA.

22.srpna 1968 Praha

Vojska ČSLA v souladu s vydanými rozkazy a nařízeními splnila stanovené úkoly. Velitelský sbor pochopil vážnost situace a svým klidem, rozvahou a pevností velení zbezpeči aby nedošlo k indidentům, které by vedly ke krveprolití.

Velení ČSLA je soustavně se mnou ve styku a všechna zásadní opatření jsou vydávána s mým souhlasem.

Velení ČSLA je ve styku s představitelem spojeneckého velení vojsk. Činí se vše pro to, aby nedocházelo ke konfliktům, které by mohly narušit klid a pořádek. Tím se sna ží přispět k vytvoření příznivějších podmínek k řešení slo žité politické situace.

Jsem přesvědčen, že velitelé, politické orgány a strani ké organizace všech stupňů tento rozkaz správně pochopí a zabezpečí jeho proniknutí do vědomí a činnosti vojsk. Spoléhám na politickou zralost a odpovědnost všech příslušníků armády. Věřím, že příslušníci armády se ani v budoucnu nenechají strhnout k nepředloženým činům, které by mohly vážně ohrozit zájmy našeho lidu a že budou i nadále se stejnou odpovědností a rozvahou plnit mnou vydané rozkazy.

President Československé socialistické republiky
Ludvík Svoboda, v. r.

(Obrana lidu, 23.8.1968)

Ve večerních hodinách pokračovala v jednání čs.vláda.

Vláda ČSSR pokračovala ve svém jednání dne 22.srpna i v večerních a nočních hodinách za předsednictví svého místopředsedy s.dr. L.Štrougala. Zasedání vlády se zúčastnilo 22 jejich členů. Na svém zasedání vyslechli informace přednesené jednotlivými ministry. Vláda se zabývala podmínkami pro svoji další činnost a konstatovala, že stále nepracuje v normálních podmínkách zejména proto, že dále pokračuje okupace země vojenskými silami pěti zemí Varšavského paktu že se její práce nemůže zúčastnit předseda vlády ing. O.Černík a je znemožněna účast některým dalším členům vlády; že vládě není umožněn normální vzájemný styk s NS že nemá možnost získávat dostatek informací o životě v zem

že některé vládní budovy jsou obsazeny, takže vláda nemá k dispozici některé potřebné technické prostředky.
Za této situace se může vláda zabývat pouze běžnými záležitostmi na základě individuálních informací svých jednotlivých členů a dbát o to, aby život země mohl i ve stížených podmínkách pokračovat.
Za tím účelem vyvíjí maximální úsilí, aby byla ochráněna práva občanů a zabráněno dalším ztrátám. Vláda proto jednala s presidentem republiky L.Svobodou, který je shodného názoru, že základní podmínkou pro další činnost ústavních a politických orgánů je uvolnění jejich čelných představitelů ss. Dubčeka, Černíka, Smrkovského, Kriegla a dalších dosud internovaných soudruhů.
President republiky informoval vládu, že po vyčerpání všech možných prostředků, jimiž se snažil dosáhnout tohoto cíle jednání v Praze, se rozhodl vést jednání v Moskvě a požádal vládu, aby určila dva členy vlády do jeho doprovodu. Tímto úkolem pověřila vláda svého místopředsedu s.dr. Husáka a ministra národní obrany generála M.Dzúra. Současně byla vláda informována o jednání předsednictva ÚV NF, které určilo do presidentova doprovodu svého člena ministra spravedlnosti dr. Kučeru. Další složení presidentova doprovodu vláda neprojednávala.
Po odletu presidenta republiky se vláda rozhodla dále pokračovat v řešení běžných otázek života země. O dalším svém postupu rozhodne vláda po návratu presidenta republiky. Vláda se plně cítí vázána svým programovým prohlášením z dubna 1968 ve všech jeho souvislostech, které vycházejí z akčního programu KSČ a bylo schváleno NS a na jehož základě dostala důvěru lidu.
Vláda se proto znovu obrací ke všem občanům, aby za všech okolností zachovali klid a nedávali možnost vzniku konfliktních situací.
Vzhledem k tomu, že došla zpráva o nenormální situaci ve vedení státní bezpečnosti, žádá vláda na návrh ministra vnitra, který se jednání vlády trvale účastní, aby se neprodleně hlásil náměstek ministra vnitra V.Šalgovič vojenské kanceláři presidenta republiky, která mu neprodleně

zprostředkuje styk s vládou.
Podle článku 65 ústavy přísluší po dobu nepřítomnosti presidenta republiky na území ČSSR výkon jeho funkce vládě.
Vláda ve svém jednání dále pokračuje.
(Svobodná ČTK hlásí..., 23.8.1968)

Další komentáře čs. a sovětského tisku ke dni

Přátelé, soudruzi, bratři - Češi a Slováci!

- Od včerejších nočních hodin jsme na nohou. Procházeli jsme ulicemi Prahy, dílnami našich závodů. Naši lidé ve Vysočanech a v Libni včerejšího dne nepracovali. Byli překvapeni stejně tak jako celý národ. Hovořili o situaci a všichni byli zajedno: Stojíme za našimi demokraticky a řádně zvolenými zástupci - prezidentem Svobodou, Dubčekem, Smrkovským, Černíkem.

Ve Vysočanech a v Libni byl poměrný klid: viděli jsme pouze směrem od Kbel přijíždět tanky, obrněné automobily a další vojenskou techniku sovětské armády. Okupanti směřovali směrem ku Praze. Pouze fronty u obchodů s potravinami, fronta u benzinové pumpy na Balabence signalizovaly mimořádné události. V závodech byl včera i dnešního dopoledne klid.

Co Vaši redaktoři Kováka ČKD Praha viděli:

V obvodu Prahy 9 zničená dlažba, refíže, zporážené sloupy. Smutný byl pohled kolem Ústavu národního zdraví ve Vysočanech, kam přijížděly sanitky s prvními zraněnými. Zničené ulice, převálcované automobily jsme viděli po trase v Karlíně, až na Poříč; v Nekázance tanky okupantů rozdrtily desítky automobilů, které byly dalšími tanky vraženy do výkladních skříní a průjezdů obytných domů; mezi těmito vozy byla řada aut se zahraničními čísly - Alfa-Romeo z Říma, Volkswagen z NSR, Taunus s vídeňským číslem atd. Příkopy, Václavské náměstí a přilehlé ulice jsou zničeny pásovými vozidly.

Nejhůře je na Vinohradech kolem rozhlasu: vyhořelé domy, zničené autobusy městské dopravy, desítky osobních aut. Viděli jsme však i raněné, nemocnice Na Františku dnes hlási-

la pět mrtvých. Na našeho fotoreportéra, jehož snímky nejčastěji vídáte na stránkách Kováka, se rozjel tank okupačních vojsk v momentě, kdy jen vytáhl fotografický aparát; redaktor Kováka byl od budovy Rudého práva, kde naše noviny normálně tiskneme, odehnán pažbami samopalů. Dnes ráno, když se další náš redaktor pokoušel fotografovat oblasti Palmovky, byl pronásledován okupačním vojákem se samopalem.

Nemáme však příliš mnoho času a nevíme, jak dlouho ještě budeme moci vykonávat své povolání: proto jen to nejdůležitější a ve stručnosti ze závodů ČKD Prahy 9.

Z dobře informovaných míst jsme se dozvěděli, že soudruh Dubček před svým zatčením a odvezením v transportéru okupačních vojsk propašoval moták, v němž se obrací na pražské občany, zejména na velké závody a především na dělnictvo devátého pražského obvodu s prosbou, aby udrželo své továrny, aby lidé zůstávali v závodech pohromadě - neboť v této soustředěné síle má hlavní město záruku a záštitu. V případě potřeby - končí moták - je to důležitá a možná rozhodující síla, které v případě potřeby by bylo možné použít.

Upozorňujeme vás však: jsme sice silou, budeme-li jednotni - jsme však silou, která tu není proto, abychom pochodovali s vlajkami do ulic.

Naší pomoci bude zřejmě potřeba: Podle zpráv, které jsme dostali, se okupanti budou snažit sestavit nové předsednictvo ÚV KSČ a vládu republiky z nastrčených kolaborantů. Hovoří se konkrétně o Kolderovi, Švestkovi a Indrovi; berte tyto zprávy zatím jako nepotvrzené, ale není šprochu, aby na něm nebylo pravdy trochu. Konečně v uplynulých dnech - soudě podle výroků Švestky a Indry - by tato informace mohla odpovídat pravdě. Účastníci nedávného aktivu funkcionářů v jídelně Elektrotechniky si jistě vzpomenou na prohlášení Koldera, který již tehdy, t.j. asi před dvěma měsíci, vybízel komunisty k tomu, aby nežádali urychlení mimořádného XIV.sjezdu. V posledních 14 dnech jsme četli různé články šéfredaktora Rudého práva Oldřicha Švestky, které měly naprosto demobilizační charakter, které mj. tupily naše dělníky. Ve světle dnešních událostí je nám jasné, co tyto články a prohlášení znamenaly, na které straně tato funkcionáři stáli a dnes zřejmě stojí. Právem se tedy obá-

váme jejich zrady - toho, aby mohli zasednout na vedoucí místa.

Národ je jednotný, lze to vidět a slyšet mezi našimi pracujícími, a to nejen v Praze 9; stejně tak smýšlejí i ve smíchovské Tatře ČKD, v Polovodičích i na všech detašovaných pracovištích. Národ je jednotný, ale i mezi námi jsou zaprodanci a zrádci; dejte si všude pozor na případné provokatéry, řiďte se pokyny, které vydávají celozávodní výbory KSČ, ZV ROH a hospodářské vedení závodu - tyto orgány stojí za našimi legálně zvolenými představiteli.

Co nyní dělat?

Ve všech našich závodech, kde už tato akce začala, podepisujte dál prohlášení, žádající propuštění Dubčeka, Černíka, Smrkovského a dalších představitelů naší vlády a strany, kteří jsou okupačními vojsky kdesi internováni!

Buďte v továrnách, abychom mohli zasáhnout, bude-li toho třeba!

Okupantům dobrovolně nevydávejte továrny, ani jakákoliv zařízení; ustupte pouze hrubému násilí a neriskujte životy - i tak už bylo ztrát a obětí dost!

S okupanty nevyvolávejte srážky, chovejte se k nim korektně, přezíravě, ale v žádném směru jim nepomáhejte, neusnadňujte okupantům pobyt v Československu!

Přesvědčujte své kolegy, aby přišli na svá pracoviště! Zabraňte horkokrevným a zejména mladým lidem v neuvážených akcích, které by i pro naše závody mohly mít tragické následky!

Především: Zachovávejte v závodech klid a pořádek! Uposlechněte pouze pokynů těch orgánů, které stojí za legálně zvolenými představiteli vlády a strany!

Odmítejte provokatéry a případné zrádce! - doufejme však, že se mezi námi nenajdou, že jim nikdo neumožní dezorientovat naše lidi, zanést do závodu chaos!

Naše závody mají dlouholetou tradici - lidé ze Sokolova, Elektrotechniky, Slévárem, Kompresorů, Trakce, Dodavatelského, smíchovské Tatry, Polovodičů a generálního ředitelství - v rozhodujících okamžicích stáli vždy pevně a rozhodně na straně pokroku a demokracie. V této pro náš národ tra-

gické a osudové chvíli jistě nezklameme!
(Legální Kovák, Zvláštní vydání 22.8.1968)

Telegraficky ze závodů ČKD - Praha

Doprava do Vysočan i Libně bude až do odvolání zajišťována autobusy jednotlivých závodů tak, jako tomu bylo dnes. Nic tedy nestojí v cestě, abyste i v dalších dnech přišli do svých továren v co největším počtu. Soudruzi Dubček, Smrkovský, Svoboda a Černík, legálně a demokraticky zvolené státní a politické orgány to potřebují!

Pracující Sokolova jednoznačně stojí za A.Dubčekem a ostatními soudruhy kolem něho, i když jejich osud zatím není sokolovákům znám. Soustružník B.Tymeš nám řekl: "Ani prstem nehneme, kdyby se nás okupanti snažili přimět k práci pro ně. A pokud jde o naši republiku, tak po odchodu ozbrojených sil nedávno ještě bratrských zemí budeme dělat v sobotu i v neděli třeba zadarmo, abychom nahradili škody, které nám tady nadělaly."

Lidé v Lokomotivce zůstávají na svých pracovištích. Personál závodního stravování dělá všechno co v jeho silách, aby bylo zabezpečeno zásobování lidí v závodě. Vždyť - jak říkají - jde o to, aby stravování nebylo překážkou v účasti sokolováků v dílnách i v kancelářích.

Smíchovská Tatra začala dnes ráno pracovat. Ovšem jen do doby, než v okolí závodu začala opět hustá střelba okupačních jednotek. Všichni tatrováci jednomyslně stojí za Dubčekem a rozhodně žádají okamžitý odchod všech nezvaných okupantů.

Dělníci na všech střediscích spustili - ve shodě s výzvou OV KSČ v legálním Čs.rozhlase - ve čtvrtek 22. srpna své stroje, když den předtím - ve středu 21. srpna stroje na celý den ztichly. Práce se opět rozběhla - i když ještě ne plným tempem. Na některých střediscích - např. v lisovně, v cívkárně Elektrotechniky, v provozu turbokompresorů závodu Kompresory byl však již téměř plný počet osazenstva, které se leckdy obtížně, ale přece, dostavilo včas do svého závodu. Také ve Slévárnách, v metálce, ve slévárně oceli i ve slévárně šedé litiny se již pilně pracovalo jako -

podle výzvy OV KSČ v Praze 9 - nejlepší odpověď okupantům.

Osazenstvo Elektrotechniky velmi kladně hodnotilo vystoupení ředitele závodů Ladislava Maryska v závodním rozhlase ve středu 21.srpna. Vyzval zaměstnance ke klidu a vyjádřil podporu právoplatně zvoleným představitelům československé vlády a ÚV KSČ.

Dělníci nám trhali z ruky zvláštní cyklostylované vydání KOVÁKA ČKD, které šlo rychle z ruky do ruky a pak se - leckdy už trochu pomačkané a ušpiněné - octlo na nástěnkách. Naši výzvu přečetl také závodní rozhlas.

CV KSČ, ZV ROH a vedení závodu KOMPRESORY požaduje ve svém dopise, schváleném osazenstvem dílen i technických kanceláří, okamžitý odchod okupačních vojsk. Uznáváme jenom řádně zvolené představitele našeho ÚV KSČ a vlády - soudruha Svobodu, Dubčeka, Černíka, píše se v prohlášení.

Prohlášení shodného smyslu vydal i odborový svaz ÚVOS pracovníků v kovoprůmyslu. Všichni kováci mají heslo: Stoprocentně za Dubčeka, Černíka, Svobodu, za odchod okupačních armád.

Obvodní výbor pracující mládeže Prahy 9 - ČSM - přestěhoval svůj hlavní stan a vydal pro mládež letáky a prohlášení, které se dá vyjádřit heslem: Za Dubčeka - Za Svobodu!

V době naší uzávěrky konala se na ocelárně Sléváren schůze všech dělníků. Přítomni byli i zástupci ZV ROH. Jasné stanovisko Sléváren nenechá jistě na sebe dlouho čekat.

(Legální Kovák, zvláštní vydání 22.8.1968)

Hra na četníky Evropy

Bezprecedentní a hanebný zásah vojsk Varšavského paktu do suverenity československého lidu vyvolává v myslích našich spoluobčanů - ať chceme či nechceme - různé reminiscence. Kdysi si carský despotismus osoboval právo stát se četníkem Evropy. Bylo to pochopitelné. Méně pochopitelná je ovšem skutečnost, že stát, který nesčíslněkrát proklamoval práva národů na svobodu, nezávislost, svrchovanost a svébytnost si vlastně sám plivl do tváře. Sovětský svaz

a jeho spojenci, tedy ti, kterým jsme ještě nedávno říkali bratři a soudruzi, hrubou a nevyprovokovanou anexí Československé socialistické republiky dokázal, že to myslí s úlohou evropského četníka opravdově. Řeči nejvyšších představitelů SSSR, které stručně shrnuji do jednoho výroku "Eto vaše dělo" se ukázaly jako laciné a falešné fráze. Dohody a smlouvy uzavřené v Čierné nad Tisou a v Bratislavě jako pouhé cáry papírů, které je možno kdykoliv roztrhat. Charta lidských práv, jejímiž signatáři jsou také okupanti, je pošlapána.

My, českoslovenští komunisté, budujeme svoji společnost na zásadách marxismu-leninismu, který chceme tvořivě rozvíjet. Především tam, kde je to na základě odlišných nebo specifických podmínek nutné. Naše odhodlání vytvořit socialistickou společnost vysoce humánní a demokratickou, vrátit socialismu jeho lidskou tvář, však nebylo pochopeno. Pochopeno ani nemohlo být. Nemohlo být pochopeno nikoliv z obav o světové komunistické hnutí, ale především proto, aby národy socialistických států nespatřily v československém příkladu cestu hodnou následování.

Otřeseni posledními událostmi znovu přemýšlíme o slovech soudruha Lenina, která pronesl 26. října 1917 na II. všeruském sjezdu sovětů dělnických a vojenských zástupců a který je znám jako "Dekret o míru".

"Je-li kterýkoli národ držen v svazku určitého státu násilím a není-li tomuto národu, přestože projevil takové přání - ať už bylo vysloveno v tisku, na schůzích lidu, v usnesení stran nebo se projevilo bouřemi a povstáním proti národnostnímu útisku - vyhrazeno právo, aby svobodným hlasováním, tak, že armáda anektujícího nebo vůbec silnějšího národa bude úplně ze země odvolána, rozhodl bez jakéhokoliv donucení o formách státní existence tohoto národa, pak přivtělení tohoto národa je anexe, tj. výboj a násilí."

Tento citát, který příléhavě charakterizuje situaci v socialistickém Československu, nebude jistě našim okupantům, chlubícím se přívlastkem - leninovci - neznámý. Doufejme, že i z něho si vezmou poučení a v nejkratší do-

bě opustí svobodnou Československou socialistickou republiku.

(Rudé právo, 22.8.1968)

Naděje je naše.

Osudové chvíle, které prožíváme, nemohou v naší mysli vymazat optimismus. Nemohou nám vzít naději. Naše demokratické a humanistické tradice nám dávají sílu. Naděje není na straně okupantů, naděje je na naší straně. Dává nám ji celá naše historie, dává nám ji vědomí, že se okupantům podařilo něco, oč ve skutečnosti neusilovali a nestáli: vytvořit jednotnou frontu demokracie proti násilí. Zrádci se z této fronty vyloučili sami a nestojí za víc než za pohrdání. I když třeba se budou po nějaký čas pokoušet vystupovat před tváří světa jako naši mluvčí, svět brzy pochopí, že nemluví jménem našeho lidu, jménem toho národa, v jehož dějinách září duchovní tradice cyrilometodějská a svatováclavská, bojovný duch husitství a filosofická hloubka myšlenek J.A.Komenského a T.G.Masaryka.

A proto i ve chvílích, kdy do oken našich domů míří hlavně děl a ulice obsazují uniformovaní hosté, které nikdo z nás nezval a nevítal, uchováváme si neoslabenou víru, že tato jednota vítězně překoná chaos, vládnoucí v řadách okupantů a jejich přisluhovačů. Nemusíme střílet. Nemusíme a nesmíme je provokovat ke srážkám, které by mohly mít tragické důsledky. Naší zbraní je slovo, naší zbraní je pravda. Připomínajíce si naše staré heslo o vítězné pravdě, nemůžeme podléhat smutku. Pravda i naděje jsou na naší straně.

Víme, že nás čeká ještě mnoho těžké práce. Víme, že budeme potřebovat jako málokdy předtím trpělivost, víru a sílu překonat tyto těžké dny. Ale s vědomím, že pravda a naděje jsou na naší straně uchováme si i tyto nezbytné vlastnosti, které nás dovedou k vítězství. Nezapomínejte: naděje je naše!

(Lidová demokracie, 3.zvláštní vydání, 22.8.1968)

Slovo redakce Večerní Prahy

Pražané, včera jsme vám v našem zvláštním vydání slíbili další zprávy. Chceme svůj slib dodržet, i když se podmínky pro naši práci v mnohém zhoršily.

Před budovou Rudého práva stojí od včerejška tanky, jejichž hlavně míří na budovu. Stejně jako naši kolegové z Rudého práva jsme včera v poledne museli pod nátlakem okupačních vojáků redakci opustit. Tento fakt ovšem nemohl zlomit naši jednotu a naši víru ve spravedlnost naší věci, věci celého svobodného Československého národa, který pevně stojí za legálně zvolenou naší vládou vedenou inž. O.Černíkem, za presidentem gen. L.Svobodou, Ústředním výborem Komunistické strany Československa a jeho tajemníkem A.Dubčekem.

Plně věříme, že se dnešní jednání plenárního Národního shromáždění s vládou republiky bude moci uskutečnit ve svobodném prostředí, bez nátlaku okupačních vojsk. Věříme, že výsledky jednání budou zcela v souladu se spravedlivými požadavky všeho našeho lidu a budou se v první řadě týkat požadavku okamžitého odchodu vojsk Varšavské smlouvy ze svrchovaného území Československa, kde nikdo z našich představitelů jejich přítomnost nežádal.

Včera večer a dnes se do Prahy sjíždějí delegáti mimořádného sjezdu Komunistické strany. Soudruzi, srdečně vás v Praze vítáme a přejeme Vašemu sjezdu, který podle posledních zpráv již začal, hodně zdaru.

Milí čtenáři! I v obtížných podmínkách, v kterých zatím pracujeme, vás chceme pravidelně informovat.

Buďme jednotni. Ignorujme okupační jednotky, nedejme žádnou příčinu k akcím ozbrojených složek zahraničních armád. Šetřme své životy, budeme je všichni potřebovat pro práci v samostatné Československé socialistické republice.

Přejeme plný úspěch v práci všem novinářům, kteří ještě mohou vydávat své noviny, děkujeme svobodnému vysílání Československé televize a svobodnému vysílači Městského výboru Komunistické strany Československa v Praze a Československého rozhlasu.

Věříme, že se mezi námi nenajdou zrádci. Věříme, že jednota našeho lidu dojde vítězného konce. Vyhněme se všem

provokacím. Zachovejme klid.

(Večerní Praha, 22.8.1968)

Kolaboranti se derou k moci.

Kdykoliv byl český národ postižen tragédií okupace, vždycky se na jeho neštěstí přiživovali - kolaboranti. Znáte jejich jména, jsou to ti, kteří by chtěli vystupovat jménem ústředního výboru KSČ, jsou to ti, kteří dobře věděli, že v příštím, chystaném nejvyšším orgánu strany by neprošli. Tyto politické mrtvoly se hlásí k životu. Kolder, Indra, Bilak, Barbírek, Mestek a další se ucházejí o přízeň okupantů. Není rozhodující, jaké místo budou zastávat, zda v kolaborantské vládě nebo v najmenovaném orgánu strany. V každém případě, jakmile přijmou jakoukoli funkci v jakémkoli orgánu, který má požehnání okupantů, rozhodli o sobě, o svém charakteru, ale také o svém příštím osudu.

Ukažte jediné jméno zrádce českého národa z doby fašistické okupace z let 1939-45, které by nebylo spjato s opovržením všech čestných lidí. Ukažte jediné jméno zrádce, kterému by se dobře vedlo v jeho touze po moci. Vždycky přišla odplata, ať v té či jiné formě. Takový osud stihne i všechny novopečené kolaboranty. Český národ příliš vytrpěl, aby zapomněl, aby prominul, kdo v kritických chvílích zradil.

Nedělejme si iluze a nedomnívejme se, kolaboranti se derou k moci jenom na vysokých místech. Najdou se takoví v krajských či okresních nebo dokonce místních funkcích a poměrech.

Koho vlastně v takových složitých vztazích máme považovat za kolaboranta? Je jím každý, kdo se ve své práci v jakékoli veřejné funkci podřizuje směrnicím okupantů nebo vyšších kolaborantských orgánů.

Jak máme jednat s kolaboranty? V žádném případě se od nich nenecháme k ničemu nutit, k ničemu přesvědčovat. Nevykonávejme jejich příkazy. Dávejte jim znát své opovržení, ukažte jim, že jste čestní občané svobodného národa, který jen dočasně uvízl v kleštích surových okupačních vojsk a velmocenské politiky některých sovětských poli-

tických představitelů.

Každá okupace vždycky skončila. A s ní končili i kolaboranti, končili a skončí tak, jak si zaslouží zrádci.

(Zemědělské noviny, 22.8.1968)

Výzva římskokatolických biskupů Československé socialistické republiky.

V těchto vážných chvílích našich národů vybízíme Vás, milovaní bratři a sestry, abyste zachovali klid a rozvahu, nedali se nikým vyprovokovat k činům neslučitelným s křesťanským přesvědčením a s důvěrou volali k Pánu, aby naší zemi daroval svobodu a pokoj. Stojíme pevně za legálními představiteli našeho lidu a ujišťujeme je neochvějnou podporou a solidaritou.

Římskokatoličtí biskupové ČSSR

Prohlášení přípravného výboru Díla koncilové obnovy

Drazí bratři a sestry!

V těchto vážných hodinách pro národy našeho státu odevzdáváme plni víry a naděje své osudy do rukou Boží prozřetelnosti. Žádáme Vás, abyste zachovali klid, rozvahu a občanskou statečnost.

Dnes samozřejmě nemůžeme předvídat další vývoj, ale mějme vždy na paměti toto:

1/ Svoboda náboženství je zaručena ústavou, její dodržování musíme neustále vyžadovat.

2/ Zůstaňte věrně sjednoceni se svými pastýři, biskupy, kteří osvědčili již dříve svou věrnost církvi a Svatému Otci.

3/ Seskupte se kolem svých kněží, nedopusťte, aby došlo k dřívější izolaci.

4/ Nedovolte obnovit podobnou činnost, jakou provádělo ÚHKD a k takovému hnutí se nikdy nehlaste.

5/ Pracujte v pastoračních a farních radách. Pracujte

klidně v rámci platných zákonů. K pastoračním a farním radám není třeba schválení podle spolčovacího zákona, neboť jsou součástí církevní struktury.

6/ Rozvíjejte ve svých náboženských obcích činnost zejména liturgickou, katechetickou a charitativní.

7/ Naším apoštolátem nechť je vždy modlitba, oběť a osobní příklad.

Přípravný výbor DKO

/Leták z 22.8.1968/

Z článku sovětské "Pravdy" o vpádu do ČSSR

22. srpna uveřejnila moskevská "Pravda zásadní článek "Obrana socialismu nejvyšší internacionální povinností" který se snaží obšírně zdůvodnit nutnost vojenského zásahu armád pěti zemí Varšavské smlouvy v ČSSR. Článek byl vydán v českém překladu jako samostatná brožura nakladatelstvím tiskové agentury "Novosti" v Moskvě. Brožura byla rozšiřována okupačními vojsky na území ČSSR. Přetiskujeme z ní závažné části, bez jazykových úprav textu.

Straničtí a státní činitelé Československé socialistické republiky požádali Sovětský svaz a další spojenecké státy, aby poskytly neodkladně bratrskému československému lidu pomoc, včetně pomoci ozbrojenými silami.

Tato žádost je vyvolána tím, že se ze strany kontrarevolučních sil, které se spolčily s vnějšími silami nepřátelskými socialismu, vytvořilo nebezpečí pro existující socialistické zřízení v Československu a pro státnost určenou ústavou.

Nutnost přijmout historické rozhodnutí ohledně žádosti o pomoc Sovětského svazu a dalších bratrských socialistických zemí je plně zdůvodněna v prohlášení skupiny členů ÚV KSČ, vlády a Národního shromáždění ČSSR, které je dnes uveřejněno v Pravdě. Tato nutnost byla vyvolána nebezpečím bratrovražedného boje, připravovaného reakcí v ČSSR.

Ve shodě se závazky přijatými na Poradě komunistických a dělnických stran v Bratislavě, na základě zásad nerozborného přátelství a spolupráce a v souladu s dosavadními smluvními závazky vlády SSSR a dalších spojeneckých zemí se rozhodly vyjít vstříc zmíněné žádosti o poskytnutí bratrskému československému lidu nezbytné pomoci. Bratrské socialistické země plní svou společnou internacionální povinnost[...]

x

Naše strana a sovětský lid jsou přesvědčené, že dělnická třída, rolnictvo a čestní příslušníci inteligence Československa i nyní nezměnili svůj poměr k naší společné věci - k výstavbě nové společnosti, že jsou věrné ve svých přátelských citech k našemu lidu a k věci socialismu v ČSSR. 240-miliónový sovětský lid budující komunistickou společnost rovněž nezměnil svůj vztah k Československu a československému lidu. Jsme také věrní přátelství, které naše strany upevňovaly ve všech poválečných letech.

x

Naše strana s pochopením přijala usnesení lednového zasedání ÚV KSČ (r. 1968). Zároveň již tehdy bylo vidět, že vzniklá situace může vést k zeslabení strany československých komunistů a k aktivizaci nebezpečných pro socialismus nálad v jistých kruzích československé společnosti, které jsou pod vlivem buržoasních názorů a imperialistické propagandy.

Tyto obavy byly upřímně a v stranickém duchu vysloveny v rozhovorech vedoucích představitelů KSSS s československými vedoucími činiteli, které se konaly v lednu v Moskvě a v únoru v Praze. Bylo přitom se vší jasností prohlášeno, že volba cest socialistické výstavby, forem a metód stranického řízení společenských procesů spadá do úplné a výhradné kompetence ÚV KSČ, že naše strana nemá a nemůže mít v úmyslu vnucovat KSČ jakákoli doporučení o těchto otázkách. Zároveň vedení ÚV KSČ bylo upozorněno na aktivizaci pravicových revizionistických živlů, které se již tehdy snažily využít vzniklou situaci v zemi pro účely cizí zájmům socialismu.

Tehdy vedoucí činitelé KSČ prohlašovali, že si uvědomují napjatost politické situace v zemi a že podniknou nutná opatření ke stabilizaci situace. Čas však ubíhal, a naše strana se s rostoucím znepokojením přesvědčovala o tom, že skutečný vývoj událostí se stále více lišil od předpovědí československých vedoucích představitelů. Události ukazovaly, že v samotné KSČ se začala vytvářet

situace rozkladu, kolísání a nejistoty. V zemi se aktivizovaly reakční protisocialistické síly opírající se o podporu světového imperialismu.

To vše znepokojovalo nejen naši stranu. Stejně tak byly vážně znepokojeny vývojem událostí v Československu bratrské strany Bulharska, Maďarska, NDR a Polska. Bylo nutné kolektivní setkání a výměna názorů s vedoucími představiteli KSČ a ČSSR. K takové schůzce došlo za společného souhlasu 23. března v Drážďanech.

V Drážďanech českoslovenští soudruzi nepopírali, že se v zemi vyvíjejí některé negativní procesy, že rozhlas, televize a tisk se vymkly kontrole strany a jsou fakticky v rukou antisocialistických živlů, že pravicové síly se konsolidují. Zároveň českoslovenští představitelé prohlásili, že strana vcelku kontroluje situaci a že nejsou důvody pro vážné znepokojení.

Sovětští představitelé a všechny delegace dalších bratrských stran zcela upřímně poznamenali, že podle jejich názorů vypadá situace jinak. Poukázali na reálné nebezpečí, které existovalo v tehdejší situaci. Na základě všech skutečností dospěli k závěru, že existuje takový vývoj událostí, který může vyústit v kontrarevoluční převrat. Delegace KSSS a delegace Bulharské komunistické strany, Maďarské socialistické dělnické strany, Polské sjednocené dělnické strany a Jednotné socialistické strany Německa prohlásily, že podporují vedení KSČ, pozitivní obsah lednového zasedání a že celý jejich postoj směřuje k tomu, aby pomohly československým soudruhům čelit nátlaku drzých antisocialistických živlů, upevnit pozice socialismu v Československu.

Vývoj událostí v následujícím období potvrdil závěry bratrských stran a bohužel nepotvrdil optimismus vedoucích představitelů KSČ. Březnové a dubnové zasedání ÚV KSČ nedokázalo stabilizovat situaci. Navíc, jak ukázal život, pravicové síly začaly zneužívat některých ustanovení akčního programu KSČ schváleného na tomto zasedání ÚV, jako svého druhu legální platformy pro další útoky proti komunistické straně, proti základům socialismu, proti přátelství československého a sovětského lidu.

Znepokojení ještě více zesílilo, kdy pod zřejmým vlivem pravicových antisocialistických sil byla v zemi rozpoutána kampaň diskreditování veškeré předchozí činnosti KSČ, kdy se intenzívně rozvinul proces hromadné výměny stranických a státních kádrů, který podkopával stabilitu společenského zřízení. Byla inspirována vlna protisovětské propagandy v tisku, rozhlasu a televizi, a v ČSSR se zakládaly a legalizovaly svou činnost různé organizace, které se stavěly proti komunistické straně. V takových podmínkách považoval ÚV KSSS za nutné podniknout další kroky, aby znovu zdůraznil své obavy o osudy socialismu v Československu. Přitom byla samozřejmě pochopena i objektivní složitost situace a složitost postavení samotného vedení KSČ. Právě proto ÚV KSSS, který se i nadále vyhýbal veřejných prohlášení a hodnocení, znovu navrhl uskutečnění dvoustranné schůzky. Na této schůzce, která se konala v Moskvě 4. května, hovořili vedoucí představitelé KSČ o vážnosti situaci v zemi. Navíc, prohlásili, že negativní rysy vnitropolitického vývoje v Československu "překračují rámec našich čistě vnitřních záležitostí a dotýkají se bratrských zemí, například Sovětského svazu a Polska". A s tímto nebylo možno nesouhlasit.

Českoslovenští vedoucí představitelé hovořili také o tom, že jsou ochotni učinit nutná opatření, aby zvládli situaci. Řekli tehdy doslova toto: "Nepřítel jedná. Chce obrátit události v zájmu kontrarevoluce".

Přiznávali že nepřítel se především snaží diskreditovat komunistickou stranu, zeslabit její vliv na masy, že se množí požadavky o vytvoření legální politické opozice vůči KSČ, opozice, která mohla být svou podstatou jen protisocialistická. Přiznávali, že "nebudou-li podniknuty rozhodné kroky, může to přerůst v kontrarevoluční situaci". Říkali, že znají konkrétní vinníky a tvrdili, že mají důkazy jejich spojení s imperialistickými kruhy a že bude s tím skoncováno.

Na květnovém zasedání ÚV KSČ bylo uznáno, že hlavní nebezpečí pro socialismus v Československu vychází zprava. Zdálo se, že to opravňovalo k naději, že českoslovenští vedoucí představitelé přejdou od slov k činům. Ochota rozhodně bránit socialistické vymoženosti byla vyjádřena na

poradách tajemníků stranických výborů, na celostátním aktivu Lidových milicí, na četných schůzích stranických organizací v továrnách a závodech.

Naděje zdravých sil ve straně a v zemi, naděje všech přátel československého lidu se bohužel nesplnily. Usnesení květnového zasedání nebyla uskutečněna. Protisocialistické síly vyvinuly útok proti linii květnového zasedání ÚV KSČ. Docházelo k ještě ostřejším projevům antisovětských živlů. Vlna útoků protisocialistických sil se ještě více zvedla koncem června, kdy kontrarevoluční kruhy uveřejnily v tisku prohlášení "2000 slov", které obsahovalo otevřenou výzvu k boji proti KSČ a ústavní moci.

Vedení naší strany upozornilo A. Dubčeka na nebezpečí tohoto dokumentu jako platformy další aktivizace kontrarevolučních akcí. Odpověděl, že předsednictvo ÚV projednává tuto otázku a že prohlášení bude co nejostřeji hodnoceno a budou podniknuta nejrozhodnější opatření. Avšak kromě liberálního odsouzení slovy nenásledovala prakticky žádná reálná opatření.

Všechno to přimělo KSSS a další bratrské strany vytýčit otázku ještě jedné schůzky s vedoucími představiteli KSČ. S takovým návrhem KSSS a další bratrské strany se obrátily na ÚV KSČ, ale bohužel odmítli vedoucí činitelé ÚV účast ve varšavské poradě.

V sedmi posledních měsících došlo tedy mezi sovětskými a československými vedoucími představiteli a vedoucími představiteli dalších bratrských stran k četným kontaktům v nejrůznějších formách, v jejichž průběhu ÚV KSSS neustále zaujímal důsledné a jasné stanovisko.

V čem stručně spočívá podstata tohoto stanoviska?

Za prvé, ÚV KSSS od samého začátku s plným pochopením přijal usnesení ÚV KSČ, směřující k nápravě chyb a nedostatků, k zdokonalování stranického řízení všech oblastí společenského života, k prohloubení socialistické demokracie. Považovali jsme a považujeme tato rozhodnutí za výhradně vnitřní záležitost československých komunistů a všech pracujících ČSSR.

Za druhé, ÚV KSSS stále zdůrazňoval, že zárukou úspěšného uskutečnění přijatých usnesení může být jenom uplat-

nění vedoucí úlohy strany, zachování v rukou strany úplné kontroly nad vývojem událostí. V této souvislosti bylo nejednou upozorněno na to, že oslabení stranického vedení vytváří příznivé podmínky pro aktivizaci pravicových,dokonce vyloženě kontrarevolučních sil, které si vytyčují za cíl diskreditovat Komunistickou stranu Československa a odstranit jí od moci, odtrhnout ČSSR od socialistického společenství a konec konců změnit společenské zřízení v Československu.

Za třetí, ÚV KSSS byl a je toho názoru, že osudy socialistických vymožeností československého lidu, osudy Československa jako socialistického státu, sjednoceného spojeneckými svazky s naší zemí a dalšími bratrskými zeměmi to není jen vnitřní záležitost KSČ. To je společná záležitost celého společenství socialistických zemí a celého komunistického hnutí. Právě proto ÚV KSSS vidí svou internacionální povinnost v tom, aby všestranně přispíval k upevnění KSČ, k zachování a upevnění socialismu v ČSSE, k obraně Československa před imperialistickými úklady. To je naše internacionální povinnost, internacionální povinnost všech bratrských stran, a přestali bychom být komunisty, kdybychom se zřekli plnění této povinnosti.

To je zásadní stanovisko Komunistické strany Sovětského svazu - stanovisko, které se zakládá na principech marxismu-leninismu, proletářského internacionalismu.

x

Hlavní obavy a vážné znepokojení vyvolává v prvé řadě situace, ve které se ocitla Komunistická strana Československa. Především je to proto, že bez upevnění komunistické strany, bez uplatnění její vedoucí úlohy ve všech oblastech společenského života jsou řeči o "zdokonalování" socialismu nevyhnutelně klamem.

V posledních měsících kontrarevoluční síly v Československu neustále prováděly kampaň diskreditace komunistické strany. V důsledku toho vzniklo reálné nebezpečí, že ztratí své vedoucí postavení ve společnosti. K aktivizaci protikomunistických sil přispívalo nesprávné stanovisko, zaujaté částí vedení KSČ, a odchod v řadě otázek od zásad marxismu-leninismu.

Právě četné výzvy některých vedoucích činitelů KSČ "skoncovat s mocenským monopolem komunistů", "oddělit stranu od moci", uplatňovat "rovnoprávnost" KSČ s jinými politickými stranami, zříci se stranického řízení státu, hospodářství a kultury byly původním podnětem pro bezúzdnou kampaň proti Komunistické straně Československa, zahájenou silami, které se snaží zničit KSČ a zbavit jí vedoucí úlohy ve společnosti.

Útoky proti straně byly zahájeny, jak známo, pod rouškou tvrzení, včetně ze strany některých vedoucích činitelů KSČ, že je nutno skoncovat se "zastaralými" metodami práce a přizpůsobit ji k požadavkům dnešního dne. Je pochopitelné, že strana je živým organismem, který se rozvíjí v průběhu vývoje celé společnosti, že formy a metody stranické práce a stranického řízení se mohou a musí měnit v souladu se změnami, k nimž dochází ve společnosti. V tomto případě však nešlo o to, šlo o to, že taková tvrzení ve skutečnosti vedla k porušování základních principů činnosti politické organizace, která měla být řízena a upevňována těmito vedoucími činiteli.

Jedině tímto je možno vysvětlit skutečnost, že nezbytná pro každou stranu sebekritika a kritické hodnocení těch či oněch opatření se proměnily v Československu v bezúzdnou a nebezpečnou kampaň diskreditování veškeré činnosti strany. Využívajíce nerozhodného a kolísavého postoje ÚV KSČ revizionisté a pravicové síly zahájili paušální očerňování veškeré činnosti KSČ v posledních dvaceti letech a odmítají její práva řídit společnost a stát.

O důsledcích toho svědčí následující fakta.

V článku jistého Liehma, uveřejněném 13. června t.r. v týdenníku Literární listy, se pravilo, že KSČ nese odpovědnost za všechny chyby dvaceti let po únoru r. 1948, za všechny nemoce a zločiny ve společnosti, že KSČ uplatňuje svou vedoucí úlohu, i když nemá to morální ani politické právo.

Jeden z aktivních představitelů protistranických sil Hanzelka prohlásil v článku uveřejněném v Mladé frontě 9. června, že půl druhého milionu členů KSČ se prý stali fanatiky, jichž prý využívalo v zájmu své osobní moci několik stranických "despotů".

Na schůzi Klubu mladých v Semilech jistý Tomíček hysterický řval: "Komunistickou stranu Československa je nutno považovat za zločineckou organizaci kterou skutečně byla, a vyloučit ji z veřejného dění". A tento nářek byl ihned uveřejněn v Literárních listech.

Daly by se uvést desítky dokonce stovky podobných projevů. A celý tento proud hysterických projevů zjevně nepřátelských komunismu a socialismu dopadá denně na hlavy pracujících.

Bohužel, vedoucí činitelé ÚV KSČ z toho nevyvodili příslušné důsledky, že zemi ovládla kampaň organizovaná kontrarevolučními silami, jasně inspirovaná imperialistickou, antikomunisticky zaostřenou propagandou. Místo toho, aby se důsledně postavili proti pokusům narušit stranu, pokračovali v rozkládání strany tak, že by z KSČ vznikla amorfní, nevykonná organizace, ve skutečnosti diskusní klub.

V KSČ se začaly fakticky narušovat hlavní leninské zásady organizace stranického života - zásady demokratického centralismu, ideově organizační jednoty strany. Strana byla na začátku legalizace skupin, na počátku rozpadu autonomních, slabě proorganizovaných skupin.

Každý, kdo studoval dějiny komunistického hnutí, kdo zná teoretické dědictví Vladimíra Iljiče Lenina, chápe, že marxistická strana může být jenom tehdy schopná života, jestliže všechny organizace a členové se řídí zásadami demokratického centralismu. Zanedbat kteroukoli stránku této zásady - a to jak demokracie, tak centralismu, zákonitě znamená oslabit stranu a její vedoucí úlohu, změnit ji buď v byrokratickou organizaci, anebo v jakési osvětové zařízení.

Z tiskových zpráv je jasné, že revizionistické živly uvnitř strany usilovaly vytvořit v KSČ takovou situaci, jež by ji změnila v organizaci bez leninských stranických zásad, stranické disciplíny a odpovědnosti, v organizaci rozbředlou a beztvarou.(...)

Světová reakce využívá jakéhokoli oslabení jednoty strany, aby zaútočila na komunisty na socialismus. Proto ten, kdo v takových podmínkách narušuje stranickou jednotu - pomáhá třídnímu nepříteli.

K podkopání vedoucí úlohy KSČ směřovala i hromadná kampaň pro rozbijeni stranických kádrů, která se uskutečňovala v zemi. Kritika jednotlivých vedoucich činitelů, které se dopustili těch nebo oněch chyb, přerostla v paušální požadavek masového odstráněni vedoucich funkcionářů strany. V centru a na místech byli odstraněny mnozí zkušení, oddani věci strany a dělnické třídy lidé, kteří odvážně bojovali proti fašismu v letech hitlerovské okupace, aktivně se účastnili výstavby socialismu v Československu. Vytvořilo se ovzduši opravdové pohromy, "morálního postřilení" kadrů.

Bylo jasně vidět určitá politická linie - odstranit od aktivního politického života ideově a politicky nejsocelenější komunisty, rozhodně vystupující proti pravé opposici. Jinak nelze hodnotit, například, prohlášeni tajemnika ÚV KSČ Č. Císaře, který vyzýval, aby do KSČ byli přijati 200 - 300 tisíc mladých lidí. Tim by byla dána "injekce""stárnouci", podle jeho slov, straně. Tim docházelo k ignorování třídní stránky této důležité otázky.

Linie masového rozvratu vedoucich kádrů nedotkla se jenom stranického aparátu. Byla rozšiřena i na důležité články státního aparátu, na odbory, na svaz mládeže. Byla vyměněna většina členů vlády. Mezi odstraněnými bylo nemálo i takových pracovníků, kteří byli charakterisováni vedením KSČ již po lednu jak spolehliví a vytrvalí komunisté.

Veřejně se prohlašovalo, že komunisté, kteří byli vyhnáni z vedoucích stranických a státních orgánů, v minulosti se dopouštěli chyb ve své prácí. Avšak do jaké míry bylo oprávněné na základě toho klást otázku o politické nedůvěře k tisícům pracovníků, vylučovat lidi z politického života faktícky jen proto, že se aktivně účastnili života strany a země před lednovým plenárním zasedáním?

Mohli jame mít naději, že Předsednictvo ÚV KSČ využije příprav k XIV. mimořádnému sjezdu, který měl být svolán 9 září, aby skoncovalo s ohlupovanim kádrů. Ale nestalo se to tak. Naopak pravicové síly využily příprav k sjezdu k tomu, aby zasadily ránu zdravým silàm strany, daly své lidi do okresních a krajských stranických organisací, vnutili straně svou politiku.

Tisk, kontrolovaný pravičáky, otevřeně se vměšoval do voleb kandidátů na stranické konference a sjezd, ba dokonce uveřejňoval "doporučení", kdo má být zvolen členem budoucího ÚV KSČ, a kdo nemá. Tím se snažil působit nepřípustným nátlakem na delegáty budoucího sjezdu.

Tak tomu bylo. Strana - to není abstraktní pojem. Strana - to jsou lidé, to jsou zásady, zabezpečující akční jednotu komunistů. V takové situaci, když docházelo k zakazování zásad stranického života, k ohlupování stranických kádrů, právem můžeme udělat závěr, že se Komunistická Strana Československa octla v nebezpečí. Stejně nebezpečné pro věc socialismu v Československu bylo i to ,že vedle prudkého zeslabení organisačně-politické práce vedení KSČ fakticky vydalo na pospas pravicovým protisocialistickým silám kontrolu nad prostředkky ideového působení na masy. Četné noviny, rozhlas, televize Československa byly prakticky k disposici určitým seskupením, která sledovala zřejmé protisocialistické cíle. Fakta nesporně svědčí o tom, že tato seskupení působila cílevědomě, usilovala o diskreditaci KSČ a socialismu.

Taková vydání jak jsou "Literární listy", "Mladá fronta", "Práce", "Lidová demokracie", "Svobodné Slovo", "Zemědělské noviny", "Student", "Reportér" prováděli nejzběsilejší protisocialistickou propagandu.

O tom, že masových propagačních prostředků bylo použito nikoliv v zájmu československého lidu, nýbrž k jeho škodě, otevřeně říkali i českoslovenští pracující. Tak účastníci celonárodního shromáždění československého aktivu Lidovych milicí poukazovali na to, že vedení strany a propagační orgány nepodnikaly opatření proti činům reakčních živlů. Nebylo to náhodné, že po schválení známé resoluce považovali dělníci za nutné přijít s touto resoluci na sovětské velvyslanectví a tím, aby byla tlumočena do Moskvy.

Avšak ani tak významnému zhromáždění dělnickùch představitelů nevěnoval československý tisk patřičnou pozornost. Výzva tohoto shromáždění k sovětskému lidu byla dlouho utajována před pracujícími Československa.

Mnozí českoslovenští soudruzi snažili se vyjadřit se k této otázce v tisku, nebylo to však jím umožněno. Sta-

Starému komunistovi s. Jodasovi stěží se podařilo uveřejnit jeho protest proti akcím pravicových protisocialistických sil, které se snažily soustředit ve svých rukou veškeré masové sdělovácí prostředky. Říkal o tom, že v nynější době určitá reakční skupina ve straně, která je dobře organisována a ovládá veškeré sdělovácí prostředky, sprostě útočí v televisi, rozhlase a tisku proti straně. Tato skupina, v níž aktivně působí různé reakční živly, provádí během pěti měsíců tuto kampaň, která neodvratně skončí zničením jednoty strany. Je třeba rozhodně a otevřeně vystoupit proti této skupině, určit její charakter a odhalit před veřejnosti její úmysly.

Situace, která se vytvořila v orgánech informace vyvolává zákonité znepokojení pracujících ČSSR. Dělníci závodu "Auto-Praga" psali ve svém dopise z 18. července: "Jsme kategoricky proti tomu, aby v rozhlase, v tisku a televisi se vytvařela zlosná atmosféra proti SSSR a socialistickým zemím a stranám. I my trneme obavami o budoucnost naší vlasti".

Zkrátka se v Československu vytvořila taková situace, že pravičáci mohli otevřeně vystupovat v tisku s protisocialistickzmi prohlášeními, pořádat demonstrace, mitinky, pod svými kontrarevolučními hesly, kdežto vystoupení, v nichž byla situace v zemi hodnocena s marxisticko-leninských pozic, byla umlčována, jejich autoři byli pronásledováni. Je možno říci, že štvanice proti poctivým komunistům, diskreditace strany, útok proti marxismu-leninismu, proti proletářskému internacionalismu, proti bratrskému přátelství sovětského a československélo lidu probíhaly na očích ÚV KSČ.

Ošpinění komunistické strany, zvláště pak její činnosti za posledních dvacet let, zbíjení kádrů, poskytnutí prostředku masové informace k disposici živlů, útočicích na stranu, pošlapání zásady demokratického centralismu - to všechno demoralizovalo široké vrstvy komunistů, připravovalo je o perspektivu a jistotu, vyvolavalo zmatek ve stranických orgánech a zároveň přispivalo k zesíleni vlivu pravičáků a k aktivizaci činnosti kontrarevolučních sil.

x

Pokus reackce rozrušit Komunistickou stranu, zeslabit posice socialismu v Československu, se doprovázel širokým nástupem na marxisticko-lenínskou ideologii. Ve vystoupeních nepřátel socialismu je jasné vidět metodickost a cílevědomost. Působili z rozličných posic, ale sledovali jeden cíl - podkopat ideově-teoretický základ kommunistů, vyměnit vědecký socialismus za jiné ideologické koncepce.

Československý tisk ochotně dával možnost publikacím přimých nepřátel marxismu-leninismu. Stačí připomenout, že četné československé noviny a časopisy uveřejňovaly články známého trockisty Isaaka Deutschera a úryvky z jeho kníhy.

Ale i na tom se neuspokojily protisocialistické síly v Československu.

Můžeme připomenout tak zvané "Memorandum lidu Československa", napsané organisačním výborem "Strany československých spravedlivých socialistů", jak si říkali - o kterém se mluvilo 14. června v "Mladé frontě". S otevřenou drzostí autoři tohoto paskvile prohlásili:"Zákon který schválíte,musí zakázat veškerou komunistickou činnost v Československu. Zakážeme činnost KSČ a rozhoníme KSČ". Autoři vyzývali zničit díla klasiků marxismu-leninismu.

Tyto požadavky rádi by podepsali hitlerovci, kteří pálili marxistické knihy na městských náměstích Německa.

Poslanec Turošek v Národním shromáždění s přirozeným znepokojením položil otázku:" Kdy a jakým způsobem začne v naší zemi boj proti těmto jevům, které pomlouvají komunistickou stranu a komunisty".

Útoku na marxismus-leninismus v ČSSR, se zůčastnili někteří funkcionáři Komunistické Strany Československa.

Po celé zemi se široce propagoval revisionistický projev tajemníku ÚV KSČ Č. Císaře na slavnostním shromáždění v Praze, věnováném 150.-mu výročí ze dne narození Karla Marxe. Je jasné, že základem tohoto projevu je zřeknutí se leninismu, odmítání jeho mezinárodního významu, odmítání toho, že lenínismus je návodem k činu i za současných

podmínek.

Bohužel, vedení KSČ nemělo odvahu vysoupit s veřejnou kritikou tohoto projevu ve jménu záchrany ideových základů komunistického hnutí v Československu. Naopak, v Československu se rozšířila velká kampaň útoku proti sovětskému tisku, který zvedl hlas protestu proti novým ničitelům marxismu-leninismu.

Mimochodem řečeno, projev Č. Císaře byl zdaleka nejen ojedinělým útokem proti leninismu. Podobná tvrzení možno bylo v poslední době nalézt i v jiných publikacích Československa.

Není divu, protože v Československu byla vytvořena taková atmosféra, ve které útočit proti marxismu-leninismu nebylo jehom modní, nybrž prospěšné, ale bojovat za principiální základy komunistického učení - nebezpečné.

Jak se to vysvětluje? Záleží to na teoretické lhostejnosti některých představitelů vedení, anebo na schválné podpoře těch, kdo by chtěl straně vzít její teoretické zbráně, kdo by chtěl zničit základy ideového stmelení komunistické strany Československa s jinými oddíly světového komunistického hnutí?

Dobře chápeme jak je nutné neustále rozvijet teorii marxismu-leninismu, generalisovat a analisovat nové životní procesy a jevy. Marxismus-leninismus by byl mrtvý, kdyby se nerozvíjel v každém historickém období díky kolektivným úsilím jeho teoretiků a stoupenců. Je však úplně jasné, že tyto projevy se směřovaly nikoliv k rozvoji marxismu, ale k jeho revisi a zničení.

Mezi tím vedení KSČ neudělalo nic pro obhajení ideových posic komunistické strany.

Je vidět, že stále se rozšiřující v Československu nekritický, mimotřídný přístup k některým stránkám dějin státu, působil zeslabením těchto posic.

Vždyť je to pravda, že v poslední době se obrodil kult Masaryka, jenž byl vždy zakletým nepřítelem komunistického hnutí, jedním z inspiratorů intervence proti Sovětskému Rusku. Je podivuhodné, že právě tehdy, kdy v Československu někteří komunisté chválili buržoasního

činitele, na jehož povel se pronásledovala Komunistická Strana Československa, dávaly se zatýkáci rozkazy na její vedoucí funkcionáře včetně Klementa Gottůalda. Zase se vyzdvíhal na štít Beneš, jenž přivedl stát k Mnichovu.

O těchto dějinách, o těchto činitelích musel se pečovat tisk socialistického statu, tisk strany, která má své slavné revoluční dějiny, plné hrdinství, odvahy a srdnatosti, které se projevili v boji za svobodu lidu a nezávislost vlasti? Ztěžka můžeme pochopit, proč se v poslední době československý tisk skoro vůbec ani nezmínil o vynikajících činitelích a organisatorech Komunistické strany, o internacionalistech, hrdinech dělnického a komunistického hnutí, kteří obětovali život v boji proti hitlerovským okupantům, v boji za socialismus, za upevnění přátelství mezi našimi národy.

Místo toho se objevily projevy přišerné svým politickým cinismem, jako na příklad, článek nějakého Mlynárka v "Literárních listech" ze 15. srpna, v kterém autor se pokouší zkreslit celé dějiny KSČ, zvláště po socialistické revoluci v Československu, pomlouvat Klementa Gottwalda a generace odvážných bojovníků Komunistické strany Československa.

A ještě jedno. V poslední době v Československu se velice usilovalo o povzbuzení v lidu nálady, které nemůžeme říkat jínák, než nacionalistická. K tomu směřovala křiklavá propagandická kampaň, umělé zorganizovaná koncem června pro podporu pozic Předsednictva ÚV KSČ před jednáním s Politbyrem ÚV KSSS. Prohlášení k delegaci KSČ před setkáním, které se objevilo při této příležitosti v československém tisku, sloužilo rozpálení právě těchto nízkých nacionalistických vášní.

Někteří vedoucí činitelé ÚV KSČ všemi způsoby popularisovalo tento dokument. Mluvilo se o nem v televisi, jeho autoři byli zvláště vřele přijímání, funkcionáři demonstrativně se objevovali na ulici, kde byla organizovana podpisová akce textu prohlášení. Je snad možné považovat toto za normální metodu příprav k jednáním s přátelskou bratrskou stranou?

Nejvážnější je to, že rozpoutaná podobnými metody masová kampaň v Československu byla namířena nikoliv proti třídním nepřátelům pracujícího lidu Československa, nikiliv proti těm, kteří vskutku ohrožuji bezpečnost republiky, nikoliv proti imperialistům. Byla namířena, ať se to zdá jakkoliv přísterné, proti nejbližším přátelům socialistického Československa, proti Sovětskému svazu a jiným bratrským socialistickým zemím.

V této souvislosti vzniká otázka: něchtělo-li vedení ČSSR brát na vědomí názory svých přátel, něchtelo-li se počitat s jejích hlasem, nechtělo-li jít společnou s ními cestou, v takovém případě, na koho se chtělo orientovat, s kým chtělo jít? A kde chtělo hledat záruku bezpečnosti, suverenity československého národa, jeho socialistických výdobytí proti útoku imperialismu?

Mimochodem řečeno, v uvedeném prohlášení, kolem něhož byla rozpoutáná hlučná kampaň, upoutává pozornost další skutečnost, mající velký význam. Jde o to, že v prohlášení kde se uvádějí historické etapy rozvoje Československa, uplně se zamlčuje Únor 1948, kdy se uskutečnil přechod Československa na stranu socialismu. Pro ty, kteří aspoň trochu sledují rozvoj událostí v zemi během posledních měsíců, je zcela jasné, že toto vynechání není náhodné, odráží určitou politickou koncepci. Jak je vidět, vedoucí KSČ předpokládali, že vzbuzováním nacionalistických vášní je možné zabezpečit nejširší podporu svých posic ze strany širokých vrstev obyvatelstva včetně pravicových sil, včetně odpůrců socialismu. Ale toto je velmi nebezpečná cesta. Nebezpečná především proto, že přivedla vedoucí činitelé KSČ daleko od těch, kteří jsou opravdovými spojenci a skutečnými přáteli KSČ a československého národa.

x

Nepřátelé sovětsko-československého přátelství rozsáhle využili ve svých rozborech ještě jedno téma, které nelze opomenout. V četných článcích v tisku, ve vystoupeních v rozhlase a v televizi houževnatě prosazovali názory, jakoby všechny "svízele" Československa záležely

od toho, že do posledního okamžiku svého rozvoje se řídilo "sovětským" modelem socialismu", který mu byl někym vnucen.

Není třeba snad objasňovat, že toto tvrzení je absolutní výmysl.

Je dobře známo, že Sovětský svaz a Československo mají různé státní zřízení, že formy řešení národnostní otázky se ve mnohém liší a že nemají stejný systém řízení národního hospodářství. Odlišně se řeší i mnohé jiné otázky politického, ekonomického a kulturního života našich národů. Ani jsme nikdy nepomýšleli na to, abychom Československu nebo ostatním zemím vnucovali naše pořádky.(...)

Na základě principů proletářského internacionalismu socialistické země poprvé v historii uskutečnily přechod k všestranné spolupráci a vzájemné pomoci, účastníce se v tomto procesu jako zcela suverení a rovnoprávné státy. Teď již nikdo a nikdy nemůže navléci chomout imperialistické exploatace. Je to velká vymoženost našeho socialistického spojenectví a zároveň základ, možný k uskutečnění rychlého rozvoje ekonomiky socialistických států.(...)

Kromě toho v poslední době řada státních činitelů v Československu, počítaje v to náměstka předsedy vlády O. Šika a některé jiné, vystoupili s kritikou rozvoje ekonomiky Československa a jeho spolupráce s ostatními socialistickými zeměmi. Kritika je ovšem věc nezbytná, ale musí odpovídat dvěma kriteriím: být vědeckou a obektivní, odpovídat zájmům, pracujících v zájmu socialismu. Ale O. Šik vystoupil s takovou kritikou, ve které je ekonomika Československa ukázána jako zaostalá přezrávající krize. Celá cesta ekonomického rozvoje Československa v době socialismu je přeškrtnuta a zamazána černou barvou.

Současně československý tisk se pokoušel vštípit dělnické třídě a celému obyvatelstvu Československa, že nesprávná ekonomická politika, prováděná KSČ, jakoby nedávala možnost pozvedávat životní úroveň národa, že v kapitalistických zemích se žije lépe.

Je však známo, že ve výrobě elektrické energie, oceli, cementu, látek a obuvi, masa a masných výrobků je

Československo před rozvitými kapitalistickými zeměmi Evropy, včetně Anglie, Západního Německa a ostatních. Československo má rozvinuté strojírenství a ve výrobě strojů na jednoho obyvatele zaujímá jedno z vedoucích míst na světě.[...]

Bohužel, diskuse o otázkách ekonomické reformy v Československu probíhala na jiných zásadách. Doprostřed této diskuse byla vyzdvihnuta, z jedné strany paušální kritika cetého předcházejícího rozvoje socialistické ekonomiky a z druhé strany návrhy o záměně plánovitého hospodářství tržním, živelnými vztahy, při poskytnutí širokého prostoru soukromému podnikání. Ekonomické diskuse v ČSSR použily revisionistické a kontrarevoluční elementy se zjevným cílem zvrátit ekonomiku země na kapitalistickou cestu.

x

Vedoucí činitelé ČSSR začali podrobovat přehodnocení řadu důležitých principů v oblasti zahraniční politiky, závazků ČSSR, přijatých ve Varšavské a ve dvoustranné smlouvě se Sovětským svyzem.

Podle sovětsko-československé smlouvy naše země přijaly na sebe závazky spojovat své úsilí a těsně spolupracovat v zabezpečení své bezpečnosti, bezpečnosti jiných států socialistického tábora. Tyto závazky spolu se závazky ostatních socialistických států ve dvoustranných smlouvách a ve Varšavské smlouvě tvoří pevnou základnu spolehlivě zabezpečující bezpečnost každému z jeho účastníků.

Země, které jsou účastníky smlouvy, přijaly slavnostní závazek stát hrudí na stráži vymoženosti socialismu, na ochranu jejich hranic a na ochranu míru v Evropě.

Sovětský svaz stál a stojí za tím, aby tyto závazky byly svatě plněny všemi účastníky smluv, jen takovou cestou je možno zaručit bezpečnost každého z nich. Do této doby Sovětský svaz počítal s tím, že stejný přístup ke svým závazkům v existujících smlouvách projevuje i Československo.

Avšak v poslední době se objevily určité tendence v oblasti zahraniční politiky Československa, zvláště v evropských otázkách, které vyvolávají vážné nebezpečí. Tyto tendence se nejen projevují ve vystoupeních československého tisku, v rozhlase i televizi, ale i v projevech některých oficiálních činitelů. Zvláště jasně byly demonstrovány v prohlášeních ministra zahraničních věcí J. Hájka. Jedná se o časté výzvy k přehodnocení československé zahraniční politiky.

Byly určité pokusy vést úder proti Varšavské smlouvě, zviklat tuto smlouvu. Odpovědný představitel ÚV KSČ V. Prchlík udělal v Praze před novináři veřejné prohlášení, ve kterém se obořil na Varšavskou smlouvu a vyjádřil se pro nutnost přehodnocení její struktury. Zašel ještě dále a očernil činnost politického konsultativního výboru států - účastníků Varšavské smlouvy, který, jak známo, pracuje na úrovni vedoucích činitelů stran a vlád. Bylo možno očekávat, že toto chování bude odsouzeno vedením ÚV KSČ, ale to se nestalo.

Toto je naše společná otázka, otázka účastníků organizace Varšavské smlouvy. Není možno připustit, aby v této organizaci byl udělán průlom. Taková linie je v rozporu s životními zájmy všech zemí, které jsou účastníky organizace Varšavské smlouvy včetně v rozporu se zájmy SSSR.

Závazky socialistických států, přijaté ve smlouvách mezi nimi, vyžadují od jejich účastníků zabezpečení aktivní ochrany svých hranic. A jaká je v tomto směru situace s hranicemi Československa na západě? Z této strany jsou československé hranice prakticky otevřeny.

Vytvořila se taková situace, kdy se do Československa ze západních zemí přímo hrnuli diversanti, špioni, posílaní imperialistickými rozvědkami. Imperialistiští agenti měli možnost tajně přepravovat na území Československa zbraně.

Vážné znepokojení vyvolaly, během posledních událostí, projevy některých československých činitelů v otázkách, týkajících se Západního Německa.

Československým činitelům bylo známo, že Západní Německo neuznává a nehodlá uznat hranice, stanovené v Evropě, včetně hranic mezi NDR a NSR, že Západní Německo dále žádá uznání práv vystupovat "jménem všech Němců", ze jako dříve vyzdvihuje své požadavky na Západní Berlín a pořádá tam různé provokace, že vláda NSR se dosud nezřekla zcela přístupu k jaderným zbraním, nevyjádřila se k tomu, že Mnichovská smlouva je neplatná od samého začátku.

Tím méně se v Československu objevila vystoupení, namířená na sblížení se Západním Německem, na zesílení styků s ním. Věc došla tak daleko, že jménem vlády Československa se oficiálně prohlašovalo, že politika ČSSR v evropských otázkách se musí v mnohém určovat tím faktem, že se Československo nachází mezi Sovětským svazem a Západním Německem.

Ale takovýto přístup je zcela zbaven třídního obsahu. Je v rozporu se všemi historickými zkušenostmi a neodpovídá zájmům bezpečnosti socialistických zemí a samotného Československa.

Někteří činitelé v Československu vyzývali k tomu, aby se zahraniční politika obrátila na stranu západu a byla "méně závislá" na politice Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí. Není těžké zjistit, že za slovem "nezávislost" chtěli schovat snahu odtrhnout zahraniční politiku Československa od politiky zemí socialistického tábora.

Bohužel, podobným vyjádření v ČSSR se nedostalo náležitého odporu.

Našim společným zájmům včetně zájmům bratrského Československa neodpovídá oslabení, ale zesílení spolupráce účastníků Varšavské smlouvy v otázkách evropské bezpečnosti a mezinárodní politiky vůbec. To to zavazuje účastníky smlouvy rozhodně odporovat jakémukoliv druhu provokačních pokusů, které vystupují s požadavkem zrušení Varšavské smlouvy.

Upozorní na sebe tak fakta nepřípustného vztahu k závazkům Československa, vycházejících z Varšavské smlouvy, u příležitosti nedávno provedených vojensko-štábních cvičení zemí Varšavské smlouvy na Československém území.

Proti pobytu vojenských jednotek socialistických zemí, přivedených na území Československa na dobu vojensko-štábních cvičení, byla rozpoutána nesoudružská kampaň. Pobyt sovětských vojenských jednotek byl antisocialistickými a pravicovými silami vykládán jako okupace československého území. Podobá se toto dodržování spojeneckých závazků Varšavské smlouvy? Ne. Spíše se to podobá snahám ztížit prakticky činnost vojenského mechanismu organizace Varšavské smlouvy. Tak nemůže postupovat strana, která se ztotožňuje s přijatými spojeneckými závazky. Tak může postupovat země, která opovrhuje těmito závazky. Účastníci Varšavské smlouvy nemohli z toho neudělat příslušné závěry.

Fakta poslední doby ukazují, že v Československu měl místo zjevný růst antisovětské propagandy, antisovětských vystoupení. Je možno připomenout provokační sraz 2. května na Staroměstském náměstí, kde někteří řečníci vystupovali s antisovětskými prohlášeními. Je možno připomenout urážející vystoupení Procházky, Hanzelky a řady dalších činitelů toho samého druhu. Dále vzpomeňme na četná vystoupení v tisku, rozhlase, televizi, jejichž autoři dělali všechno možné, aby očernili přátelské sovětsko-československé vztahy. Během posledních let, dokonce ze strany kapitalistických států, zřídka se vyskytoraly takové urážky, které přicházely z Československa. Nepřátelé užívali jakýchkoliv záminek, bud případu Šejna, nebo spekulace okolo smrti Jana Masaryka, nebo manévrů armád Varšavské smlouvy aby přilili olej do ohně protisovětských nálad. Objevily se případy rozšiřování antisovětských letáků ve městech, případy urážek sovětské státní vlajky. Podobné činy, rozumí se, nemohly přispívat k zlepšení našich vztahů.

V čích zájmech bylo zasévat nepřátelství vůči Sovětskému svazu? Jedině to bylo v zájmu těch, kteří chtějí vykořenit z paměti československého národa náš společný boj proti hitlerismu v zájmu těch, kterým nejsou drahé socialistické vymoženosti českého a slovenského národa, v zájmu těch, kteří by chtěli likvidovat vymoženosti světového socialismu. Antisovětismus a antikomunismus, jak to vždy bylo, se spojují a doplňují.

Vedoucí činitelé ČSSR ne jednou prohlašovali, že československo-sovětské přátelství neochvějné. Na květnovém plénu ÚV KSČ se ozývaly upřímné hlasy znepokojení stavem našich vztahů. Ale účelné kroky v boji s buržoazně nacionalistickou vlnou s protisovětskými vystoupeními v Československu, se nepodnikaly. Ovšem je možné mluvit krásná slova o spolupráci a solidaritě, o věrnosti spojeneckému závazku, ale nejsou důležitá slova, ale to, co stojí za nimi. Je důležité to, jaké konkrétní činy jdou za deklaracemi.

Není pochybností o tom, že inspirátorům nepřátelské protisovětské kampaně se nepodaří přinutit zapomenout na tu skutečnost, že Československo může zabezpečit svou nezávislost a suverenitu jenom jako socialistická zem, jako člen socialistického tábora.

Reakční síly, snažící se podrýt vztahy ČSSR a SSSR a s ostatními socialistickými zeměmi, tímto způsobem připravovaly československému národu úděl otroctví v jařmu imperialismu.

x

V poslední době v Československu vznikly a začaly aktivně pracovat kontrarevoluční a antisocialistické organizace, které měly udčitou sociální základnu, opírající se o podporu ze zahraničí a čím dál více se snažily uchopit moc. Ve skutečnosti v zemi se zrodila politická oposice, která byla pozvána provést v Československu restauraci kapitalistických pořádků.

Během dvaceti let v ČSSR existovaly nekomunistické strany, které byly členy Národní fronty. Vedení těchto stran provádělo linii na výstavbu socialismu, svojí činností přispívaly k tvůrčí práci určitých nekomunistických sil v zemi. Avšak za posledních 7 měsíců došlo v linii těchto stran k základním změnám. Vedení lidové a socialistické strany ostře změnilo kurs a fakticky se sice ještě ukrývaje za hesla spolupráce s KSČ v rámci Národní fronty věci vedly k vytvoření legální oposice. Ve svých dočasných programech vedení obou nekomunistických stran žádalo stejná práva na moc jako komunistická strana. To bylo na jaře

ale v červnu už nikdo neskýval, že jde o něco jiného, o odstranění komunistické strany od moci a vytvoření nového nekomunistického vedení v zemi.

Role československé sociálně demokratické strany v minulosti je dostatečně dobrě známa. Rozbíjejíc řady dělnické třídy, pravicové vedení ČSDS poskytovalo nejaktivnější podporu reakci v jejím boji proti komunistům a bylo nadějnou oporou buržoasního zřízení.

V roce 1948, kdy čestné revoluční elementy sociálné demokratické strany se spojily s komunisty, ČSDS přestala existovat. Avšak během tohoto roku nehledě na to, že bylo přijato usnesení Národní fronty a ÚV KSČ, zakazující ustanovení sociálně demokratické strany, prakticky se začala obnovovat.

12. června v Praze byl velmi rozšířen dokument s názvem "Posice městského přípravného výbory Československé sociálně demokratické strany ohledně současné politické situace". V dokumentě se konstatovalo, že po dvacetileté přestavce sociálně demokratická strana se vrací k politickému životu, že jakoby nepřestala existovat jak z právnického hlediska, tak "vyjádření určité konkrétní politické koncepce". Spojení s KSČ v červnu 1948 se prohlačovalo "neplatným".

21. června t.r. se v Praze konalo zasedání přípravného výboru československé sociálně demokratické strany a na tomto zasedání se účastnili zástupci sociálních demokratů z různých oblastí Čech a Moravy. Později vznikly okresní a krajské výbory a stovky základních organizací sociálně demokratické strany. Strana začala působit, a to proti KSČ.

V Československu vznikla v posledních sedmi měsících celá řada protisocialistických skupin a organizací. Tyto organizace si dělaly nárok na to, aby sehrály úlohu centra opozice, a čím dále méně skrývaly, že je jejich cílem zlikvidovat socialistické zřízení.

Otevřeně kontrarevoluční organizací byl "Klub 231"; v jeho čele stáli takoví lidé jako starý fašista Brodský, bývalý buržoasní generál Paleček, pro špionáž odsouzení agenti imperialistické rozvědky Rambousek, Čech aj. Všichni jsou zkušenými a zlostnými nepřáteli socialismu.

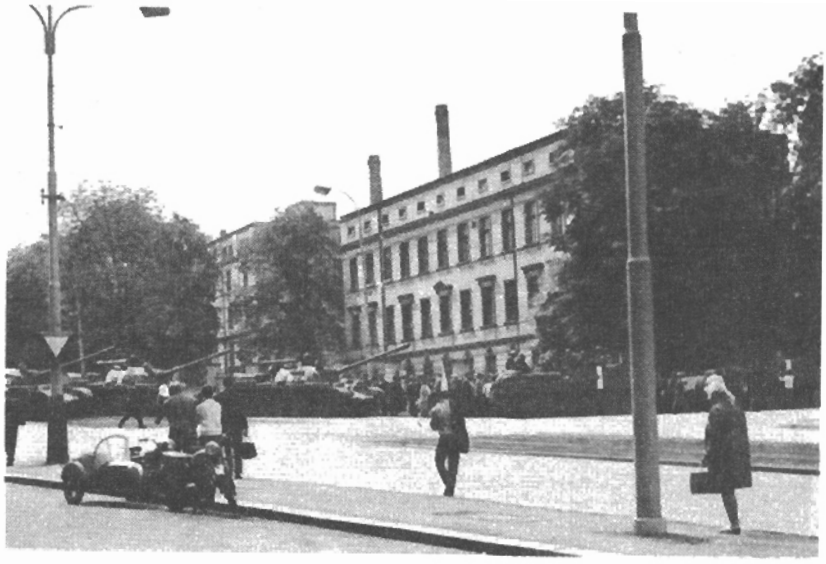

Vojska v blízkosti čs. centrálních armádních úřadů

Vojska v blízkosti čs. armádních úřadů

Nástup tanků k parlamentu

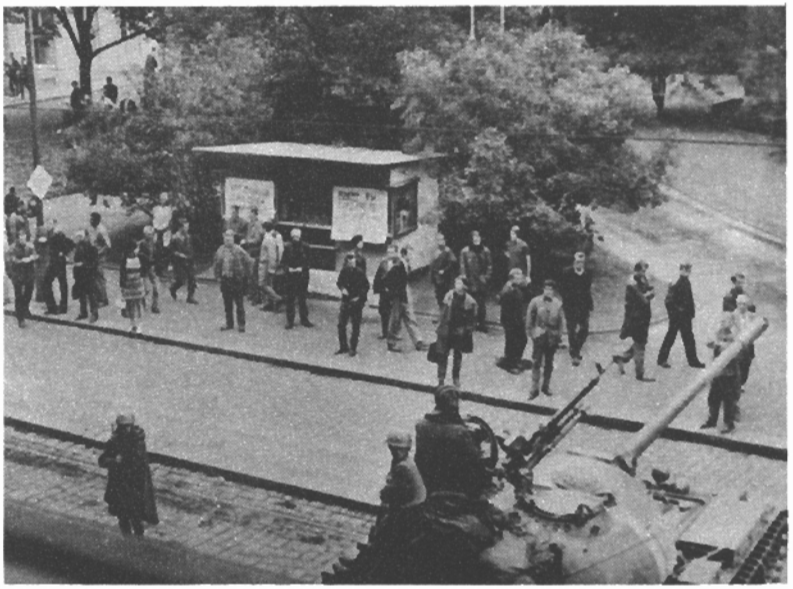

Tanky před parlamentem

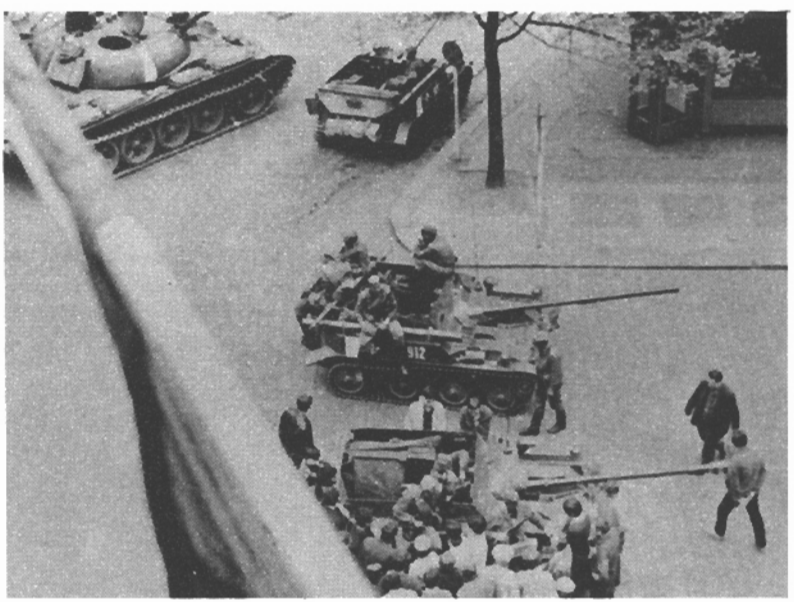

Obsazená budova čs. televize v Jindřišské ulici

Fronty na potraviny - Smíchov

Fronty na potraviny - Žižkov

Mládež 21. 8. 1968 - Průvod k budově ÚV KSČ

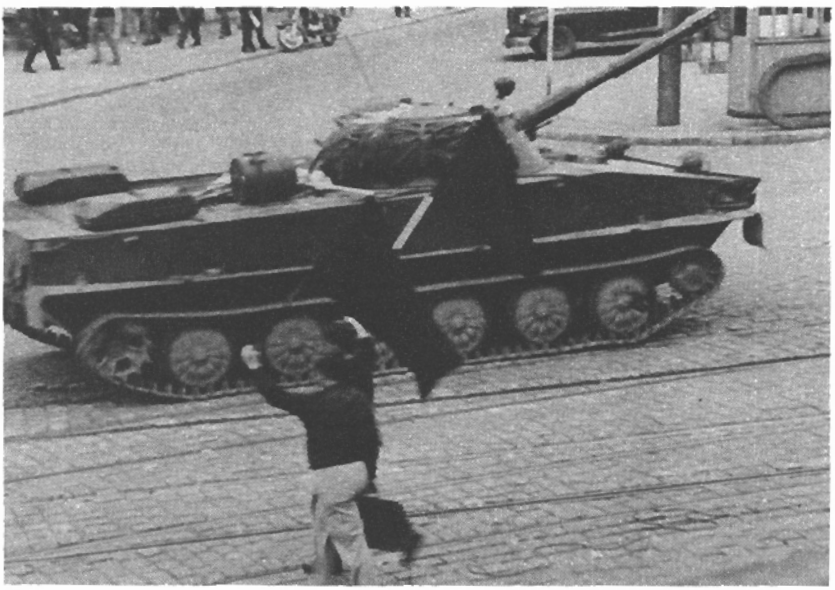

Mládež 21. 8. 1968 - Smuteční vlajky před museem

Auta jedoucí
k rozhlasu

Václavské náměstí

СОЛДАТЫ
ИДИТЕ
ДОМОЙ
DUBCEK-SVOBODA

"Klub angažovaných nestraníků" byl další skutečně protisocialistickou organizací, jež působila velmi aktivně a snažila se do svých řad zapojit inteligenci, dělníky, i příslušníky armády. Ideovým vůdcem tohoto klubu se stal Ivan Sviták svého času vyloučený z řad KSČ. On vypracoval stratégii a taktiku této organizace. V rozsáhlém prohlášení zvěřejněném v časopise "Reportér", nastínil Sviták obraz postupného odstranění komunistů a uchopení moci protikomunistickými živly prostřednictvím mimořádných parlamentních voleb.

"Klub 231" a "KAN" zdaleka nejsou jedinými organizacemi protisocialistického zaměření, jež aktivně působily.

Protisocialistické organizace v ČSSR udržovaly rozsáhlé styky se zahraničními emigrantskými kontrarevolučními centry a se zahraničními buržoasními stranami a kruhy.

Vedoucí činitelé ČSSR tvrdili, že proti opozičním organizacím zákonně zakročí. Neudělali však nic.

O vážnosti situace v zemi a o nutnosti neodkladně zarazit nepřátelské síly jasně svědčí zveřejnění a široká propagace kontrarevoluční platformy obsažené ve výzvě "2 000 slov". Tento dokument zřetelně zaměřený proti KSČ obsahuje otevřenou výzvu k boji proti ústavní moci. Dokument byl široce využit ke sjednocení těch, kdož nejsou spokojeni se socialistickým zřízením, a posloužil jim jako akční program. Není možné si nepovšimnout toho, že autoři této nepřátelské platformy vyhrožovali, že budou obhajovat svou pozici i za cenu použití zbraní. Otevřené vystoupení těchto sil - výzva "2000 slov" - vedlo k rozhodným činům proti nim, podporovaným silami strany a dělnické třídy. Zatím však nenásledovalo nic, co by se dalo považovat za rozhodný odpor kontrarevolučním silám.

To otevřelo cestu dalším projevům podobným, jež na sebe nenechaly dlouho čekat. Skutečnosti dokazují, že v posledních dnech a týdnech, reakce a protisocialistické organizáce zesílily svou podvratnou činnost proti komunistické straně a lidové moci. Štvanice na poctivé a socialismu oddané komunisty nabyla ještě otevřenějšího a zvrhlejšího rázu.

Pod heslem "odstranit konservativce z orgánů státní moci" se stále častěji objevovaly požadavky na vypsání voleb do Národního shromáždění před termínem. Záměrem představitelů pravicových organizací bylo dosáhnout ve volbách porážky KSČ. Šlo totiž o zjevný pokus o kontrarevoluční převrat.

Snahou kontrarevoluce bylo uchopit moc potichu, bez ozbrojeného konfliktu, počítala však i s jinými možnostmi. Známé odhalení ukrytých zbraní svědčí o tom, že reakce nevylučovala ani možnost ozbrojeného střetnutí s obhájci socialismu. Vytvořil se svaz důstojníků bývalé benešovské armády "Svaz zahraničních vojáků". Za hranicemi, v bezprostřední blízkosti Československa se soustřeďovaly početné skupiny kontrarevolucionářů, z nichž někteří do ČSSR pronikali se zbraněmi. Sviták na schůzi konané na Karlově universitě otevřeně prohlásil, že v zájmu prosazení zásad demokratizace a k dosažení absolutní svobody nevylučuje ani občanskou válku.

Následkem činnosti pravicových, protisocialistických a kontrarevolučních sil vzniklo v Československu reálné nebezpečí kontrarevolučního převratu a zničení socialistických vymožeností. A zejména tato skutečnost se stala hlavní příčinou obav Komunistické strany Sovětského svazu a ostatních bratrských stran o politický vývoj v Československu a jeho zaměření.

Ústřední výbory Bulharské komunistické strany, Maďarské socialistické dělnické strany, Jednotné socialistické strany Německa, Polské sjednocené dělnické strany a Komunistické strany Sovětského svazu udělaly všechno, aby přátelsky pomohly KSČ i lidu Československa překonat nebezpečnou krizi a politickými prostředky zvítězit nad rostoucími silami kontrarevoluce.

Po květnových rozhovorech zástupců Komunistické strany Sovětského svazu a Komunistické strany Československa v Moskvě ústřední výbor KSSS několikrát navrhoval nové bilaterální jednání s vedením KSČ za účelem posouzení vzniklé situace. Vedoucí představitelé KSČ se však tomu vždy vyhýbali pod různými záminkami.

Vedoucí představitelé řady bratrských zemí - členů Varšavské smlouvy - věrní zásadám internacionalismu a vycházejíce z pocitu solidarity s bratrským Československem a z odpovědnosti za osudy socialismu v Evropě se rozhodli svolat společnou schůzku s vedoucími činiteli ČSSR a v soudružském duchu projednat situaci, jež se vytvořila, najít její řešení a nabídnout jim pomoc. Bohužel vedoucí činitelé KSČ tento návrh nepřijali a do Varšavy nepřijeli. Situace však byla taková, že u bratrských stran byly ke svolání takové schůzky všechny politické a morální důvody.

Varšavská schůzka znovu potvrdila plnou jednotu pěti komunistických a dělnických stran, jejich neochvějnou semknutost, a rozhodnost postavit se proti pokusům kontrarevolučních sil.

Rozbor kontrarevolučních a protisocialistických projevů v Československu přesvědčivě dokazuje, že nebyly náhodné nýbrž organizované. Projevy nesly zřetelné známky zaměření a účelů protisocialistických sil, důslednost a koordinace všech pravičáckých revizionistických sil uvnitř KSČ, které se otevřeně snažily kontrarevolučně působit uvnitř země za podpory z vnějšku.

Všechno svědčí o tom, že události byly řízeny organizovanými kontrarevolučními silami, jež měly rozsáhlé spojení uvnitř země, v souladu s činnosti protisocialistických sil v prostředcích masového sdělení a ve spolupráci s nejrůznějšími kluby a druhými politickými stranami. Kontrarevoluční síly rozrušily i nejdůležitější orgány ochrany státu. Lidé, kteří prosazovali kontrarevoluční cíle, byli ve spojení se zahraničními rozvědkami, a s cizími imperialistickými kruhy. Až donedávna někteří z organizátorů kontrarevolučních sil se snažili zůstat v pozadí. Pravicové elementy měly své lidi v řídících orgánech KSČ a byly přesně informovány o všech událostech. To ještě dále zvyšovalo nebezpečí probíhajících událostí a vyžadovalo zásadního postupu předsednictva ÚV KSČ, jeho všech členů i členů vlády ČSSR. Přitom však někteří členové předsednictva ÚV KSČ a vedoucí představitelé vlády jednali v rozporu s usneseními předsednictva ÚV KSČ i v zásadních otázkách. Tak například člen předsednictva ÚV KSČ F. Kriegel nejenže neodporoval protisocialistickým živlům, ale v podstatě se solidarisoval s autory

kontrarevolučního jednání, jako v případě svého televizního interview s autory "2000 slov".

KSSS a druhé bratrské strany socialistických zemí na tuto skutečnost několikrát upozorňovaly vedení KSČ. Naše zkušenost z politického boje shodně se zkušeností ostatních bratrských stran nás učí, že nad nebezpečím kontrarevoluce není možné zavírat oči anebo se od něho prostě odvrátit. Kompromisní přístup, úmyslné podceňování nebezpečí a navíc pohrávání si s kontrarevolučními silami vytvářejí reakci prostor zaměřit se na zničení socialismu. Vycházejíce z rozboru skutečností a jevů, jež probíhaly v ČSSR , bratrské strany zdůrazňovaly, že v Československu dochází k masovému útoku na socialismus a že při tomto útoku hrají aktivní úlohu kontrarevoluční síly. Při uskutečňování tohoto protisocialistického útoku se objektivně spojily vnější imperialistické síly, síly kontrarevoluce a pravicové revizionistické živly uvnitř Komunistické strany Československa.

Komunistické a dělnické strany socialistických zemí ve snaze pomoci bratrům-komunistům a všem pracujícím ČSSR, zabránit nebezpečnému obratu událostí v Československu podnikaly k tomu všechno, co bylo v jejich silách. Tomuto účelu sloužily schůze Politbyra ÚV KSSS a Předsednictva ÚV KSČ v Čierné nad Tisou a poté porada zástupců šesti komunistických stran socialistických zemí v Bratislavě. Na těchto schůzích ujišťovali zástupci ÚV KSČ, že podniknou nezbytná konkrétní opatření ke stabilizaci situace v zemi, upevnění a obraně socialistických vymožeností. Avšak po schůzi v Čierné a poradě v Bratislavě neudělaly vedoucí orgány ČSSR nic k tomu, aby se postavily na odpor kontrarevoluci. Naopak pravicové protisocialistické síly aktivizovaly svou činnost. Tyto síly si vytyčily zcela určité cíle: zbavit KSČ její vedoucí úlohy v rozvoji socialistické společnosti - k tomu zahájily široký útok proti autoritě strany, organizovaly kampaň osočování a pomluv.Tyto síly snažily se rozvrátit a svést komunistickou stranu a socialistickou společnost v Československu s ideové platformy vědeckého komunismu na cestu reformismu a sociální demokracie - proto aktivizovaly útoky proti marxismu-leninis-

mu, jako celistvému, tvořivému učení, proti leninismu. Vytyčily si cíl změnit politickou podstatu Československé socialistické republiky - převést ji ze socialistické platformy po kolejích sociální demokracie k buržoásní republice.

Uskutečnění těchto cílů by plně odpovídalo zájmům imperialistů. Právě proto, nikoliv z jiných důvodů, nikoliv z náhodné lásky k socializmu a demokracii, k pracujícím Československa podporovaly tak aktivním způsobem imperialisté a jejich propaganda znepokojující vývoj událostí v Československu.

Po schůzi v Čierné a poradě v Bratislavě rozvinuly pravicové kontrarevoluční síly svoji aktivitu. Protisocialistické živly organizovaly podpisové akce pro zrušení Lidových milicí. Tyto akce byly doprovázený mitínky a demonstracemi protisocialistického charakteru.

Docházelo k hrubému umlčování komunistů, kteří vystupovali na těchto shromážděních , bylo použito proti nim násilí. V tisku znovu byla zahájena zběsilá protisocialistická hysterie. Je známo,jakým pronásledováním reakce byli vystaveni 99 zaměstnanců závodu Auto-Praga, a to jen proto, že se odvážně postavili na obranu socialistických vymožeností dělnické třídy a přátelství národů Československa a Sovětského svazu. Organizovaná podvratná činnost dosáhla v posledních dnech svého vrcholu - byl podniknut otevřený útok na budovu sekretariátu ÚV KSČ v Praze.

V průběhu jednání v Čierné nad Tisou se projevilo rozdělení sil v Předsednictvu ÚV KSČ. Zatímco menšina členů Předsednictva v čele s A. Dubčekem vystupovala s otevřeně pravicových, oportunistyckých pozic, zaujala většina členů Předsednictva principiální linii a potvrdila nutnost rozhodného boje proti reakčním antisocialistickým silám, proti shovívavosti vůči reakci.

Avšak pravicové revizionistické živly ve vedení komunistické strany a vlády Československa zmařily plnění dosažené v Čierné nad Tisou a Bratislavě dohody o obraně pozic socialismu v Československu, o boji proti antisocialistickým silám, o odporu úkladům imperialismu. Ve snaze skrýt své pravé záměry frázemi o obraně socializmu tito

lidé ve skutečnosti chtěli jen získat čas a tím napomáhali kontrarevoluci. V důsledku jejich zákeřných, zrádných akcí vzniklo reálné nebezpečí pro socialistické výmoženosti v Československu. Na arénu politického života v Československu vystoupila skalní reakce.

V prohlášení skupiny členů ÚV KSČ, vlády a Národního shromáždění se zdůrazňuje, že extremistické síly neuposlechly výzvám strany a aktivizují svou podvratnou činnost, aby za každou cenu vyvolaly v zemi konflikt stůj co stůj. Šlo o všechno, co vytvořili pracující ČSSR v posledních dvaceti letech, o všechny výmoženosti socializmu. Byla ohrožena nejenom cesta socialistické demokracie, kterou nastoupil lid ČSSR v lednu, nýbrž samotné základy socializmu, samotná republika.

Vytvořilo se ovzduší naprosto nepřijatelné pro socialistické země. Za takové situace bylo nutné jednat, a to jednat cílevědomě a rozhodně, neztrácejeje čas. Právě proto rozhodl Sovětský svaz a další socialistické státy uspokojit žádost stranických a státních činitelů ČSSR o poskytnutí bratrskému lidu neodkladné pomoci, včetně pomoci ozbrojenými silami.

Osudy socialistického Československa jsou drahé a blízké národům všech socialistických zemí, které nemohou souhlasit s tím, aby naši společní nepřátelé svedli Československo s cesty sovializmu a vytvořili nebezpečí jeho odtržení od socialistického společenství. Příliš těžké oběti přinesly naše národy, příliš mnoho krve prolily v úkrutných bojích minulé války, v boji za sociální a národní osvobození, aby umožnili kontrarevoluci odtrhnout Československo od rodiny socialistických států.

Obrana socializmu v Československu není vnitřní záležitostí lidu této země, nýbrž je i problémem obrany pozic světového socializmu. Právě proto poskytujeme podporu národům Československa v obhájení vydobytí socializmu. Když poskytujeme bratrskou internacionální podporu našim československým soudruhům-komunistům, všemu československému lidu, plníme svoji internacionální povinnost vůči ním, vůči mezinárodním komunistickým, dělnickým a národněosvobozeneckým hnutím. A tato povinnost je pro nás nade všechno.

(Obrana socialismu nejvyšší internacionální povinností, Článek z novin "Pravda" 22. srpna 1968. Nakladatelství tiskové agentury "Novosti", Moskva)

Zpráva TASSU o situaci v Československu 22.8.1968
(rozšiřováno okupačními vojsky v překladu jako leták)

Podle zpráv, které docházejí z Československa, zůstává situace v zemi vcelku normální. Průmyslové a zemědělské podniky, státní úřady pracují jako obvykle. Československé obyvatelstvo uposlechlo výzvy presidenta ČSSR L. Svobody a zachovává klid, vědomo si své občanské odpovědnosti. Velitelství spojeneckých vojsk, které je v kontaktu s velením Československé lidové armády pomáhá zajišťovat vnitřní i vnější bezpečnost československého socialistického státu.

Jak již bylo sděleno, protisocialistické síly se pokoušejí narušit normální život v zemi, způsobit komplikace rozněcováním nacionalistických vášní a nepřátelství k zdravým vlasteneckým silám Československa, oddaným věci socialismu, a k bratrským zemím, které přišly československému lidu na pomoc.

Nepřátelské živly se snaží stůj co stůj zostřit situaci a dopouštějí se přitom těžkých zločinů. Tak například zatkly člena předsednictva ÚV KSČ, hlavního redaktora listu Rudé právo, soudruha Švestku, a vydaly zvláštní číslo těchto novin - orgánu ÚV KSČ - s útoky na SSSR a ostatní socialistické země. S. Švestka byl vysvobozen ze zajetí sovětskými vojsky.

Kontrarevoluční síly, zejména v Praze, se uchylují k nebezpečným akcím. V centru Prahy zorganizovali diverzi - zapálili čtyři sovětské obrněné transportéry a způsobili požár v sousedních budovách. Tito diverzanti se snaží také vyřadit z provozu spojovací a dopravní prostředky, narušit zásobování obyvatelstva potravinami.

Kontrarevolucionáři uvedli do chodu předem připravené ilegální vysílačky a tiskárny. Pomlouvačné výmysly a falsifikáty, vyráběné kontrarevolucionáři a šířené touto cestou, přebírá imperialistická propaganda, která se snaží je vy-

dávat za výraz oficiálního stanoviska ČSSR a jeho veřejného mínění.

Tytéž souvislosti má i neodůvodněný pokus některých západních velmocí zavléci na jednání Rady bezpečnosti OSN tzv. "otázku Československa". Na neodůvodněnost tohoto pokusu poukázal dne 21. srpna večer ministr zahraničních věcí ČSSR, který zdůraznil, že Československo nepřistoupí na jeho projednávání v OSN, protože otázky vzájemných vztahů Československa a ostatních socialistických zemí si řeší tyto země samy, v rámci socialistického společenství.

Večer dne 21. srpna v československém radiu znovu vystoupil president ČSSR L. Svoboda s projevem, ve kterém se obrátil k obyvatelstvu země s výzvou, aby zachovalo klid a chránilo základní pilíře socialismu, svobody a demokracie.

x x x

Četná veřejná shromáždění, vystoupení, rezoluce a dopisy pracujících SSSR i ostatních socialistických zemí svědčí o naprostém a všeobecném souhlasu a podpoře opatření podniknutých na obranu socialistických vymožeností v Československu. Tato opatření nacházejí solidární podporu také u mnoha komunistických a dělnických stran, mezi pracujícími a představiteli pokrokových sil.

Realistický postoj začínají zaujímat i někteří státníci řady buržoazních zemí. Je samozřejmé, že imperialistické kruhy, které sázely na odtržení Československa od společenství socialistických států, se nemohou smířit se zmařením svých nadějí. Pokračují i nadále v tom, že kolem československých událostí vytvářejí atmosféru napětí a politické hysterie. V tomto směru obzvlášť vynikají vládnoucí kruhy v Bonnu. Ty doslova běsní a tak mimoděk odhalují své propočty, které spojovaly s činností kontrarevolučních sil v Československu.

Situace byla 22. srpna vcelku klidná. Přesto však protisocialistické síly v Praze pokračovaly ve své podvratné činnosti a snažily se zasévat mezi obyvatelstvo nervozitu a nejistotu. Tomuto účelu jako dosud slouží relace ilegál-

ních vysílaček a vydávání kontrarevolučních letáků. V jednotlivých obvodech Prahy jsou vylepovány štváčské plakáty s pomlouvačnými výpady proti významným československým stranickým a státním činitelům, ale také proti spojeneckým vojskům. Na ulicích se objevily automobily s tlampači, které přenášejí relace ilegálních vysílaček.

Ilegální vysílačky a ilegální publikace, rozšiřují různé falsifikace nejhoršího druhu. Přímé služby jim v tom poskytují některé oficiální osobnosti. Tak např. O. Šik, J. Hájek, F. Vlasák a Š. Gašparík prohlásili, že budou plnit "za hranicemi československého území" vládní funkce, k nimž je mimochodem nikdo nezplnomocnil.

Všichni, komu je drahá věc socialismu v Československu, rázně odmítnou pretence zbankrotovaných politiků i těch, kdo stojí za jejich zády, vystupovat jménem ČSSR.

Podle zpráv, které docházejí z Československa vojáci spojeneckých armád se ctí a důstojností, sebekázní a pochopením svých povinností pomáhají svým třídním bratrům - pracujícím Československa, uhájit věc socialismu, odstranit nebezpečí hrozící bezpečnosti a suverenitě ČSSR.

Na ulicích a náměstích měst a vesnic je často možno vidět, jak vojáci a důstojníci spojeneckých vojsk přátelsky besedují s obyvatelstvem, odpovídají na nesčetné otázky, pomáhají správně hodnotit politickou situaci a objasnit ušlechtilé cíle, které plní jejich vojska.

22. srpna 1968

(Překlad z moskevské "Pravdy", 23.8.1968.)

PÁTEK 23. SRPNA

0.30 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS. Z programu: Přijato provolání adresované SNR; uloženo s. Valovi tlumočit presidentu republiky doporučení, aby za žádných okolností neopustil území republiky; souhlas s tím, aby presïdent využil všech možností k jednání; projednány některé dokumenty pro plénum NS. (Materiály NS.)

Slovenské národní radě

Drazí soudruzi,
plénum Národního shromáždění ČSSR za účasti 169 poslanců z českých zemí i ze Slovenska zasedá nepřetržitě od 21. srpna 1968 a usneslo se jednomyslně na prohlášeních, jež Vám zasíláme s opisem na vědomí a s prosbou, abyste nám pomohli seznámit s nimi co nejširší kruhy slovenské veřejnosti. Prosíme Vás, abyste nás i Vy v zájmu jednotného postupu informovali o svých akcích a návrzích.
Při této příležitosti zasíláme Vám upřímné bratrské pozdravy. Prosíme Vás, abychom zůstali svorni a jednotni v boji proti okupaci naší země, v boji za svobodu a nezávislost, abychom zůstali věrni zásadám socialistické ústavy a práva, abychom věrně sloužili životním zájmům a potřebám našich národů.
Hájit rozvoj socialistického Československa, pečovat o blaho našich národů znamená nezradit našeho prosidenta Ludvíka Svobodu, s. Dubčeka, s. Černíka, s. Smrkovského, Kriegla, Husáka, s. Špačka, s. Císaře a další zákonné představitele našich vedoucích orgánů.
Ať žije bratrská spolupráce Čechů a Slováků!
Ať žije jednotné, federalizované a svobodné, socialistické Československo!

V Praze dne 23. srpna 1968 Predsednictvo Narodniho shromaždění

(Materiály NS. Vè 2,14 hod.předáno Čs. rozhlasu k vysílání.)

8.22 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS. Z programu: Znovu jednáno o zamítavém stanovisku k odjezdu presidenta republiky (president měl odlišné stanovisko a slíbil, že po příjezdu podá zprávu NS); zpráva o situaci v zemi; příprava dokumentů pro plénum NS. (Materiály NS.)

Před úsvitem skončilo 1. zasedání Ústředního výboru KSČ zvoleného na mimořádném XIV. sjezdu KSČ.

Komuniké z I. zasedání nově zvoleného ÚV KSČ

1. ÚV KSČ zvolený mimořadným XIV. sjezdem strany se sešel v přítomnosti ústřední kontrolní a revizní komise dne 22. srpna 1968 v nočních hodinách na svém I. zasedání a zvolil své předsednictvo ve složení:
soudruzi: Dubček A., Smrkovský J., Černík O., Špaček J., Kriegel F., Šimon B., Císař Č., Šik O., Šilhan V., Slavík O., Hrdinová L., Matějíček V., Kabrna B., Hejzlar Z., Litera J., Goldstücker E., Vojáček B., Hübl M., Moc Z., Šimeček V., Husák G., Zrak J., Ťažký A., Sádovský S., Colotka P., Turček J., Pavlenda V. a Zamek A.

2. Plénum ÚV KSČ zvolilo jednomyslně prvním tajemníkem ÚV KSČ s. Alexandra Dubčeka.

3. Plénum ÚV KSČ zvolilo člena předsednictva ÚV KSČ s. V. Šilhana tajemníkem ÚV KSČ a pověřilo jej řízením předsednictva ÚV po dobu nepřítomnosti prvního tajemníka soudruha Dubčeka.

4. Plénum ÚV KSČ přijalo pro nejbližší období politická a organizační opatření k řešení vážné politické situace v zemi.

5. Plénum ÚV KSČ, které je jediným právoplatným vedoucím orgánem strany v období mezi zasedáními sjezdu, žádá všechny nižší stranické orgány, aby se ve své činnosti řídily výhradně pokyny tohoto legálního ÚV a jeho předsednictva.

(Rudé právo, 24. 8. 1968.)

Prohlášení slovenských delegátů XIV. sjezdu KSČ

V pátek časně ráno se po značných obtížích dostavili do Prahy na mimořádný XIV. sjezd KSČ další řádně zvolení delegáti

slovenských krajů. Po základní informaci a setkání se členy nového ÚV KSČ podepsali toto prohlášení:
Podepsaní řádní delegáti XIV. mimořádného sjezdu, kteří se dostavili z dopravních důvodů opožděně, byli informováni o jednání sjezdu členem předsednictva ÚV KSČ soudrunem Literou a prohlašují: Žádáme, abychom byli považováni za řádně přítomné účastníky sjezdu.
Ing. Ott. Pezlar (Svidník), J. Gula (Spišská N. Ves), ing. Karol Járek (Nové Zámky), Choma (Košice), Lupták (Zvolen), Tamáš (Košice), Požgay (Detva), ing. Viktor Roth (Michalovce), Medel (Zvolen), Ján Marejka (Čadca), Štefan Chovanec (Čadca).

(Rudé právo, 24. 8. 1968.)

6,15 hod. Čs. rozhlas vysílal zprávu o tom, že gen. Kodaj je jedním, který se přihlásil po okupaci k Dubčekovi a okupaci odsoudil. (Podle zprávy Hlavní politické správy.)

6,30 hod. Čs. rozhlas vysílal rozhovor s poslancem NS s. Poledňákem. Hovořil o tom, že strana nemá důvodu vstupovat do ilegality. Byl zvolen nový ústřední výbor KSČ. Na otázku, zda může parlamentní jednání ovlivnit situaci rozhodujícím způsobem odpovídá, že situace je velmi složitá, zatím však ji nemáme v rukou my. Nejsou to naše tanky a naši vojáci. NS považuje za svou povinnost, aby vykonalo vše pro to, aby tyto nenormálnosti, dá-li se použít tohoto jemného výrazu, byly likvidovány. Na další otázku, zda se podařilo vyřešit kádrové změny s. Poledňák odpovídá, že ještě ne.

V ranních hodinách Čs. rozhlas vysílal příkaz velitele okupačních vojsk v Praze o zákazu vycházení občanů Prahy v hodinách 22,oo-5,oo z 23.-24. 8.

7,20 hod. Čs rozhlas: Dnes v 6,oo hod. konala se schůze předsednictva OV KSČ Praha 2. Uznává pouze předsednictvo ÚV KSČ zvolené na XIV. mimořádném sjezdu KSČ.

V dopoledních hodinách vyšlo P r o h l á š e n í v e d e n í Ú s t ř e d n í r a d y o d b o r ů a ÚV o d b o r o v ý c h s v a z ů. Vedení ÚRO a ÚV odborových svazů, které je ve stálém spojení s ústavními činite-

li, presidentem L. Svobodou, Národním shromážděním a vládou republiky, se staví jménem pěti a půl miliónů odborářů za opatření přijatá mimořádným XIV. sjezdem Komunistické strany Československa a za sjezdem zvolený ústřední výbor a jeho předsednictvo v čele s Alexandrem Dubčekem.

Plně podporujeme výzvu XIV. sjezdu ke všem občanům, aby dnes ve 12,00 hodin vstoupili do jednohodinové protestní generální stávky, jako projev nesouhlasu proti bezprávnému pobytu okupačních armád pěti států Varšavské smlouvy na území naší republiky. Jednohodinovou manifestační stávkou vyjádříme podporu legální vládě a Národnímu shromáždění, požadavek na okamžitý odchod okupačních vojsk a na uvolnění vedoucích představitelů soudruhů Dubčeka, Černíka, Smrkovského, Kriegla a dalších k výkonu jim svěřených funkcí.

Nikdy neuznáme vládu nebo kterékoli orgány složené ze samozvanců a odmítáme jakoukoli kolaboraci s okupačními orgány a jednotkami.

Vyzýváme odborové orgány a stávkové výbory, aby zajistily klidný průběh dnešní stávky a po jejím skončení zabezpečily znovu zahájení práce! Obracíme se na pracovníky ve zdravotnictví a na jiných citlivých úsecích - vyjádřete svůj protest symbolicky! Vyzýváme všechny odborové orgány a stávkové výbory k bdělosti a k připravenosti na realizaci dalších pokynů.

Vedení ÚRO a ÚVOS.

8,20 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Neustále docházejí z celé republiky resoluce požadující neutralitu Československa.

Neutralita?

Politik nejsem, nevyznám se ve vojenských věcech a skutečně bych těžko zaujímal kvalifikované stanovisko k požadavkům neutralizace naší země, které jsou od včerejšího večera tak časté.

Vím jen toto: historická zkušenost mého národa už dlouhá léta vytváří pro tuto psychologii předpoklady. Lidé ze všeho nejméně chtějí válčit. A vědí, že každý ozbrojený konflikt v Evropě by šel přes nás. Vědí, proč záleží Varšavskému paktu na naší západní hranici. Vědí, že je naše země

pouze vojenský prostor, na němž se odehraje - v případě světové války - první ničivé střetnutí.

Můžeme se divit požadavkům o neutralizaci?

Československo má už od dob první republiky silnou armádu, ale s výjimkou zahraničního odboje ji nesmělo nikdy použít. Kdykoli bychom si měli na svoji obranu skutečně armádu mobilizovat, je to vždy ohrožení samé národní existence. - V r. 1938 pro spiknutí Západu, v roce 1968 pro to, že nestřílet odpovídalo našemu reálnému postavení.

Napadlo mě nyní, co napadá jistě většinu těch, kdo požadují neutralitu onoho neuralgického bodu střední Evropy této chvíle, bodu, který je naším domovem: vždyť léta budujeme, udržujeme armádu, ale ve chvílích, pro které se armáda buduje, se chováme jako neutrální stát. Nedobrovolně, vynuceně a tedy také bez výhod neutrálního statutu.

Nevím, zda by byla neutralizace to pravé řešení, ať zasadní, nebo jen okamžité. Zda by to bylo to pravé řešení vojenské a politické. V posledních třech dnech však nejde ani o pacifistické nálady, ani o zbabělost, ani o abstraktní úvahy, ale o prostý výraz zoufalství z našeho postavení.

Jestliže lidé volají po neutralitě de jure, je to faktická neutralita proto, že si uvědomují faktickou neutralitu, do níž jsme paradoxně násilím historie vždy zhovu vrháni.

(Literární listy, 23.8.1968.)

8.25 hod. Čs.rozhlas vysílal výzvu ke všem poštovním doručovatelům a trafikantům, aby dali pozor na provokatéry a nepředávali nikomu seznamy odběratelů tisku (Literárních novin, Reportéra atd.) a jakékoli adresy. Nikoho neznáte, nic nevíte.

8.45 hod. Čs.rozhlas vysílal projev presidenta republiky:

Projev presidenta republiky Ludvíka Svobody

Včera, to je 22. srpna jsem měl jednání s představiteli Sovětského svazu v Praze o řešení situace, vzniklé vstupem vojsk sovětských a dalších zemí na území Československa, zejména o obnovení řídící funkce ústavního orgánu Československé socialistické republiky. Poté, co toto jednání nevedlo k uspokojivému výsledku, požádal jsem v ranních hodinách členy vlády, kteří v tuto dobu ještě dlí na Hradě, o souhlas pro přímá jednání s nejvyššími představiteli Sovětského svazu. Dnes ráno tlumočil velvyslanec Sovětského svazu

v Praze kladné stanovisko sovětského vedení. Spolu se mnou odjíždějí na jednání: dr. Husák, Dzúr, Piller, Bilák, Indra a dr. Kučera. O své cestě budeme informovat Národní shromáždění republiky. Obracím se touto cestou na vás, vážení občane, upřímně vám děkuji za dosavadní podporu a důvěru a prosím vás, abyste i nadále podporili můj další postup. Naléhavě vás žádám, abyste zachovali rozvahu a zdrženlivost, abyste svým uvědomělým postojem pomohli vytvořit příznivé podmínky pro nadcházející jednání se sovětskými představiteli. Doufáme, že vyjdeme z této situace, která hrozí tragickými důsledky pro náš lid a naši vlast, se ctí a ujišťujeme vás, že jdeme dále cestou demokratického rozvoje naší socialistické vlasti v duchu odkazu lednového pléna ÚV KSČ. Předpokládáme, že se vrátíme již dnes večer a že o výsledku jednání budeme ihned po svém návratu ústavní orgány i vás, vážení občané, informovat.

(Zemědělské noviny, 24. 8. 1968.)

9.00 hod. Rozhovor s akademikem Frant. Šormem.

Vědci proti potupné okupaci

Je devět hodin ráno. - Před budovou Národního shromáždění na Gorkého náměstí bezmocně postává skupina poslanců. Nemohou se dostat dovnitř. Je mezi nimi i předseda Čs. akademie věd akademik František Šorm. Na dotaz o postoji presidia ČSAV k situaci říká:" Budova ČSAV byla obsazena včera v dopoledních hodinách okupačními vojsky. Presidium je jednoznačně proti. Jeho jménem jsem podal protest prostřednictvím sovětského velvyslance. Ujišťuji naše národy, že na vědecké pracovníky se mohou spolehnout. V jejich řadách se nenajde zrádce. Všichni vědci - mohutná fronta inteligence - podpoří svobodu, samostatnost, suverenitu našeho státu. A právoplatně zvolené zástupce v čele s presidentem Svobodou, předsedou vlády Černíkem, Smrkovským, Dubčekem.

Mé osobní pocity jsou ještě hlubší, neboť jsem od roku 1958 členem Sovětské Akademie věd. Nikdy jsem si nedokázal představit, že bych se mohl dočkat takové potupy od přátel, kterým jsem léta důvěřoval."

(Večerní Praha, 23. 8. 1968.)

9,20 nod. Zpráva Čs. rozhlasu: Dnes ráno telefonovala z kanceláře presidenta spolehlivá osoba: President si přál, aby celá veřejnost věděla, že cestu do Moskvy uskutečňuje na svůj popud a že kolaborantskou vládu nepodepsal.

Telefonická informace od s. presidenta L. Svobody

V této době odlétá, nebo již odletěl, president republiky do Moskvy. Doprovázejí ho dva tři členové vlády, dva tři členové nového ÚV. Jeho zeť a dr. Novák, přednosta Kanceláře presidenta republiky. President si přál, aby celá československá veřejnost věděla, že cesta se uskutečňuje na jeho přání. Prohlašuje, že o d o l a l n á t l a k u, věří, že toto jednání povede k dobrým výsledkům. Ujišťuje, že n e p o d e p s a l návrhy na kolaborantskou vládu. 23. srpna 1968 v 9,45 hodin. (**Obrana lidu, 23. 8. 1968.**)

9,30 hod[?] President republiky L. Svoboda odletěl s doprovodem do Moskvy.

V dopoledních hodinách. Stanovisko NS k odletu presidenta do Moskvy:

Plénum NS přijalo toto sdělení pro veřejnost:

Národní shromáždění projednalo informaci o odletu presidenta republiky Ludvíka Svobody do SSSR. President republiky výslovně požádal, aby NS nepřijímalo do návratu žádné usnesení. NS - používajíc ústavního práva - vyjádří se znovu k otázce návratu presidenta republiky.

NS se plně ztotožňuje s presidentem republiky, že je třeba zachovat rozvahu, abychom neztěžovali jeho jednání, jež, jak sám zdůrazňuje, nesmí vést ke kapitulaci.

Věříme, že soudruzi Svoboda, Husák a Dzúr, jako členové ÚV zvoleného na XIV. sjezdu, přispějí ke zdaru jednání v duchu dosavadních zásad a resolucí XIV. sjezdu KSČ. Věříme pevně, že jednání povede k nastolení legální vlády inž. Černíka, k uvedení do funkcí soudruhů Dubčeka, Smrkovského, Kriegla, Císaře a dalších, k nimž jsme se mnohokrát spolu s naším presidentem přihlásili.

(Práce, 24. srpna 1968.)

10,00 hod. Rezoluce np. Pražská stavební obnova, závod Ú 01 Presidentu ČSSR Ludvíku Svobodovi

Představenstvu Národního shromáždění
Vládě ČSSR
ÚV KSČ

Všichni zaměstnanci závodu Ú 01 n.p. PSO se staví za prohlášení mimořádného XIV. sjezdu KSČ.
Plně stojíme za legálně zvolenými ústavními činiteli, presidentem Ludvíkem Svobodou, předsedou NS Smrkovským, předsedou vlády Ing. Černíkem a nově zvoleným výborem KSČ v čele se s. Dubčekem. V žádném případě nebudeme spolupracovat s činiteli dosazenými okupanty.
Požadujeme, aby v případě, že nedojde do 24 hodin k jednání o neprodleném odchodu všech okupačních vojsk, aby Národní shromáždění, vláda a president republiky vyhlásili v důsledku jednostranného pošlapání Varšavské smlouvy neutralitu a aby o tom neprodleně uvědomili OSN a vyžádali jeho další zásahy.

V Praze 1, dne 23. 8. 1968 v 10 hodin.

Předseda ZV ROH:	Předseda ZO KSČ:	Ředitel záv.:
v.r.Holub	v.r.Zavřel	v.r. Galle
Holinková		

V dopoledních hodinách vydala Čs. akademie věd Provolání k vědcům celého světa.

Vědcům celého světa

Československá socialistická republika byla protiprávně okupována vojsky Sovětského svazu a některých dalších států Varšavské smlouvy. Tím byla nejhrubším způsobem porušena naše státní suverenita, zásady mezinárodního práva a charty Organizace spojených národů. Okupanti internovali na neznámém místě předsedu Národního shromáždění, předsedu vlády, prvního tajemníka ÚV KSČ. President republiky, Národní shromáždění a vláda, pokud jim ještě nebyla okupanty činnost znemožněna, žádají v naprostém souladu s jednoznačným míněním všeho lidu kategoricky okamžitý odchod cizích vojsk.

Hospodářský a kulturní život naší země je vážně narušen. Okupanti zasáhli též do činnosti Akademie a československých vysokých škol. Budova presidia Akademie byla vojensky obsa-

zena, jsou obsazovány některé ústavy Akademie a fakulty vysokých škol, hrozí persekuce předních československých vědců. Je vážné nebezpečí, že protiprávní okupace se bude prohlubovat, že **č e s k ý a s l o v e n s k ý národ znovu** ztratí svou samostatnost, že bude brutálním vnějším zásahem přerušena cesta demokratického a humánního socialismu, na kterou náš lid vstoupil před několika měsíci.

V této situaci, která je velmi vážná nejen pro naši zemi, nýbrž i pro celý svět, obracíme se na Vás se žádostí, abyste všestranně podporovali naši věc a přispěli k obnovení svobodného života naší vlasti.

V Praze dne 23. srpna 1968 Československá akademie věd.

Obrázek z pražských ulic.

Honička na auta

Praha, 23. 8. 11, hod. Tramvaje ve středu města stále nejezdí, zato motorová vozidla křižují už všemi směry. Ulice jsou plné lidí. Všichni mají na šatech trikolory. Auta jsou polepená nápisy: Vraťte nám Dubčeka. Na budovách visí portréty presidenta republiky a prvního tajemníka strany. Před chvílí hlásil legální vysílač MV KSČ, aby byla zadržena vozidla značek AE 4001 a ABA 7119, která jedou zatýkat naše představitele. Tato rukou psaná a dokonce už i cyklostylovaná výzva je na každém domě, který míjím. Plakáty s výzvou mají chlapci připichnuty na zádech. Na náměstí Republiky stojí stále sovětské tanky. Jejich hlavně míří k mostu. Se sovětskými vojáky už nikdo nediskutuje. Lidé je přecházejí nevšímavě. Zato všude velkými písmeny azbukou stojí: Idite damoj! Nestrelajte nas! Tanky patrolují u Státní banky. Někdo tu pohotově vylepil plakát:

Na obranu státní banky
nejsou třeba ruské tanky.
Vždyť to ho... co tam máme,
sami sobě uhlídáme.

Před ministerstvem dopravy oznamuje jeden občan, že na vlastní oči viděl zadržení automobilu poznávací značky AE 4001. Stalo se to prý u Perly . Mládež pohotově reaguje. Škrtá tuto značku na všech výzvách a doplňuje je o další čísla aut pronásledovatel, jak je hlásil rozhlas.

Před žádným potravinářským obchodem jsem neviděla frontu. Fronty stojí jen v parčíku u Dětského domu. Tisíce lidí se podepisují do archů. Žádají vyhlášení neutrality ČSSR.

Z aut rozhazují zvláštní vydání novin, provolání nového ÚV KSČ, seznamy jeho členů. Desítky ochotných a dobrovolných kolportérů sbírají balíky a rozdávají noviny a letáky chodcům.

Nevím, kdo organizuje mládež, ale její pohotovost a obětavost je bezpříkladná. Dopoledne začínají vyvěšovat a malovat nové výzvy: Od 12 do 13 hodin vyklidte ulice. Praha bude mrtvým městem. Vyhlašujeme hodinovou generální stávku.

Na Václavském náměstí je plno diskusních hloučků. Debatují ukázněně. Ani tady si nikdo nevšímá sovětských vojáků. Jen k tankům přichází několik mládenců a lepí na ně plakaty: Jděte domů! Vraťte nám Dubčeka! Mladičký voják, sedící na tanku, volá na důstojníka. Ten strhává s tanku plakáty a unaveně krčí rameny. Zdalipak cítí okupanti hanbu? Patrně ano, jejich oči těkají, snaží se vyhýbat tvářím kolemjdoucích.

Blíží se dvanáctá hodina. Václavské náměstí se pomalu vyprazdňuje. Lidé nepotřebují rozkazy, tato kázeň je uvědomělá. Na Dětský dům vylepil někdo obraz Waltra Ulbrichta. Je tu vypodobněn jako Rudý Vinettou. Od Národní třídy se ozývá skandování: Neutralitu! Dubčeka! Svobodu!

Je dvanáct hodin. Po celé Praze se rozezněly sirény. Začala generální stávka. Ve 12,35 se na Poříčí ozývá střelba. Není bohužel PRVNÍ.

(Politika, č. 1, 24. 8. 1968.)

10,57 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze pléna NS. (Přerušeno ve 12,08 hod.) Přítomno 170 poslanců a dva členové ČNR. Z programu: Schválen jednomyslně dopis ÚV KSČ zvolenému na XIV. mimořádném sjezdu KSČ; zpráva o jednání místopředsedy NS J. Valo s presidentem republiky a stanovisko PNS k odletu (stanovisko schváleno po obšírné diskusi bez druhého odstavce); jednomyslně schváleno poděkování pracovníkům rozhlasu, televize a tisku. (Materiály NS.)

Dopis Národního shromáždění ústřednímu výboru Komunistické strany Československa, zvolenému na XIV. sjezdu KSČ dne 22. srpna 1968

Vážení soudruzi, V Praze dne 23. srpna 1968

s upřímnou radostí jsme přijali zprávu o zasedání XIV. sjezdu KSČ. Jeho delegáti reprezentují plnoprávně zvolené zástupce stranických organizací, jejich rozhodnutí jsou platnými stranickými dokumenty.

Národní shromáždění, poslanci všech stran Národní fronty se celým srdcem staví za politické prohlášení XIV. sjezdu. Zjišťujeme v něm pokračování politické linie lednového pléna ÚV KSČ, obohacené o všechny pozitivní rysy demokratického socialismu, v kterých se v souladu s akčním programem KSČ uplatňují demokratické a humanistické tradice národů naší socialistické vlasti. Ztotožňujeme se plně s Vámi v hodnocení současné situace. Odmítáme hrubé porušení suverenity našeho státu vpádem okupačních armád. Žádáme jejich okamžitý odchod a plné uplatnění všech legálních orgánů státu.

Pozdravujeme nový ústřední výbor KSČ. Respektujeme Vás jako nejvyšší orgán strany.

Věříme pevně, že Vaše činnost bude dále rozvíjet demokracii naší socialistické společnosti, že se bude opírat o úzkou spolupráci se všemi stranami a společenskými organizacemi Národní fronty, že bude získávat svou každodenní socialistickou politikou všechny občany naší země, že bude dbát o to, aby socialismus měl u nás lidskou tvář. Je to jediná cesta k tomu, aby komunistická strana hrála i v dalším vývoji vedoucí úlohu, což si všichni bez rozdílu stranické příslušnosti upřímně přejeme.

Národní shromáždění ČSSR je připraveno dát všechny své síly k tomu, aby novému ústřednímu výboru KSČ pomáhalo v upevnění socialistické zákonnosti a v realizaci občanských práv a svobod, v uskutečňování podmínek pro pokojnou práci a šťastný život našich občanů. Přejeme si, aby pod vedením nového ÚV KSČ se soustředily všechny nejlepší síly naší země k jejímu skutečnému všestrannému rozkvětu.

Přejeme Vám, vážení soudruzi, mnoho úspěchů ve Vaší odpovědné práci.

Ať žije svobodné, nezávislé, suverenní, demokratické a socialistické Československo!

Národní shromáždění
Československé socialistické republiky.

(Materiály NS.)

Prohlášení NS

dne 23. srpna 1968 o činnosti rozhlasových a televizních pracovníků a všech technických pracovníků a redaktorů tisku, pracovníků polygrafie a pomocných služeb, jež zabezpečují jejich činnost

Národní shromáždění Československé socialistické republiky na svém zasedání 23. srpna 1968 jednalo o činnosti rozhlasových a televizních pracovníků a všech technických pracovníků a redaktorů tisku, pracovníků polygrafie i pomocných služeb, jež zabezpečují jejich činnost. Všichni poslanci vysoce oceňují neobyčejnou iniciativu a aktivitu rozhlasových a televizních pracovníků i pracovníků tisku a děkují jim za sebe i jménem všeho československého lidu za obětavou vlasteneckou činnost, za hrdinnou práci, na niž vděčný lid této země nikdy nezapomene.

Zasloužili jste se, milí soudruzi, o to, že se ustavičně realizuje jednota vedoucích ústavních orgánů naší vlasti a nejširší veřejnosti, i Vaší zásluhou se šíří a mohutní vlastenecké hnutí, napřimují se nám páteře, upevňuje se naše odhodlání vzepřít se okupaci, čelit nástrahám zrádců a zbabělců.

Vaše obětavá práce, jakož i resoluce, usnesení a jiné projevy jednotné vůle našeho lidu a jeho orgánů, které nám zprostředkováváte, jsou nesmírnou oporou nám, zákonným představitelům lidu Československa, v naší činnosti.

Věříme, že s Vaší pomocí bude možno ještě účinněji vést všechen náš lid ke klidu, k rozvaze, k důstojnému postoji vůči všem provokacím.

Ještě jednou srdečné a upřímné díky, ještě jednou se hlá-

síme ke společnému heslu: Věříme Vám, důvěřujte nám!

Národní shromáždění ČSSR

(Materiály NS.)

11,00 hod. Čs. rozhlas vysílal zprávu o tom, že dnes v 11, 00 bylo obsazeno Karolinum.

Dopoledne. Obrázek z pražských ulic.

Na prahu třetího dne okupace

Václavské náměstí. Srdce okupované Prahy, v pátek v dopoledních hodinách, obraz, který symbolizuje současný obraz země, přepadené cizími vojsky. Sovětské vojenské kamiony a gaziky, z nichž se výhružně ježí hlavně samopalů a kulometů, jsou doprovázeny pískotem a nenávistnými pohledy: Proč jste přišli? - Co tady chcete? To jsou otázky, které lze číst v každém pohledu našich občanů, v každém gestu zaťaté pěsti. A které je také možno slyšet takřka v každém z hloučků, kupících se kolem bojové techniky okupantů. Sovětští vojáci většinou mlčí nebo se odvolávají na vyšší rozkazy, mnozí se pokoušejí argumentovat: Vaše vláda nás pozvala... Těžko chápou, že národ se ve své drtivé většině neztotožňuje s ubohou skupinkou zrádců, jichž jména již visí na vývěskách na každém kroku. Již ve čtvrtek jsem viděl otřesnou scénu: Mladý chlapec ukazoval sovětskému vojákovi zakrvácené a prostřílené noviny, památku na kamaráda, který zemřel pod kulkami agresorů:"Eto váša rabota". Sovětský voják sklopil hlavu.

(Lidová demokracie, 4. zvláštní vydání, 23. 8. 1968.)

Dopoledne vysílal Čs. rozhlas zprávu, že okupační vojska obsadila hlavní správu VB v Bartolomějské ulici.

V dopoledních hodinách vyjádřil Svaz českých novinářů toto stanovisko:

Dne 23. srpna se v Praze sešlo předsednictvo Svazu českých novinářů, rozšířené o představitele deníků, se zástupci koordinačního výboru tvůrčích svazů a přijalo toto usnesení:

Znovu vyslovujeme plnou podporu Svobodovi, Dubčekovi, Černíkovi i Krieglovi. Stavíme se jednoznačně za nový ústřed-

ní výbor, řádně zvolený na XIV. mimořádném sjezdu. Tento ústřední výbor chápeme jako jediný oprávněný vedoucí orgán strany. Jiné tak zvané orgány nemají právo nikoho zastupovat; jsou to orgány nejen bez pravomoci, ale také beze cti. Jsou to orgány zrádců.

Dále jsme projednali podmínky pro vydávání svobodných novin a informací. Apelujeme na všechny novináře, aby poskytovali největší možnou podporu svobodnému tisku. Znovu vám připomínáme, že jakákoli služba v televizi, rozhlasu a tisku, jež umožňuje zveřejňovat zprávy cenzurované, nařízené nebo přímo koncipované kolaboranty, znamená zradu. Kdo takto zradí, i kdyby své úmysly jakkoli před sebou a lidem chtěl vysvětlit, bude okamžitě všemi prostředky oznámen a přestává být členem Svazu českých novinářů.

Děkujeme všem, kteří s nesmírnou obětavostí a pochopením umožňují, aby noviny vycházely, rozhlas mluvil a náhradní televizní vysílání pokračovalo. Děkujeme pracovníkům spojů, rozhlasu a televize, děkujeme zaměstnancům tiskáren a PNS, děkujeme dobrovolným kolpoltérům. Věříme, že i nadále v této vlastenecké činnosti vytrvají.

(Rudé právo, 24. 8. 1968.)

11,35 hod. Čs. rozhlas sděluje, že okupační televize vysílá na kanálu 1 a 7; naproti tomu naše televize připravuje vysílání na 3. pásmu.

12,00-13,00 hod. Jednohodinová generální stávka, k níž vyzval XIV. mimořádný sjezd KSČ.
Podle některých zpráv chtějí během této stávky zaměstnanci některých závodů vyjít do ulic. Hlasatelé čs. rozhlasu však varují: Nechoďte do ulic, nedávejte příčinu ke konfliktům, neopouštějte pracoviště. Nedejte se zlákat lidmi jako Kolder, Bilak a dalšími Ignorovat okupační armády.

Zprávy o průběhu generální stávky

Pátek, 12,00 hodin - vyklidit ulice

Od Národního muzea jde dolů Václavským náměstím řada mladých. Drží se za ruce a volají:"Vykliďte ulice!" Za nimi zůstává prázdná široká plocha náměstí. Začínají houkat sirény, klaksony. Vojáci v tancích se rozhlížejí kolem. Ne-

vědí, co se děje. Pozorují budovy po obou stranách, pátrají po oknech. U některých tanků se uzavírají poklopy. Kulomety a děla se otáčejí, hledají cíle. Ale není na koho střílet, nikdo neprovokuje. Lidé, celý národ vstoupil do generální stávky, kterou vyhlásila naše Komunistická strana.

Václavské náměstí je najednou pusté, jen prach zvedá papíry, plakáty. Zůstávají jen tanky, vojáci. Nikdo kolem nich, žádní naši lidé. Tak ukázněně projevují svůj klid, solidaritu a rozhodnost, kterou chtějí vyjádřit plnou podporu Svobodovi a Dubčekovi.

Ve 13,00 hod. se Václavské náměstí znovu zalidňuje. Všichni tleskají a volají:"Dubček, Svoboda!" Od Můstku směrem nahoru se valí proud těch, kteří ukázněně demonstrovali. Generální stávka ukázala smýšlení mladých i starých, mužů i žen: Jsme se Svobodou a Dubčekem, podporujeme nové vedení KSČ.

(Rudé právo, 24. 8. 1968.)

Jak se dělá propaganda

V pátek 23. srpna v poledne začala hodinová stávka. Po celém hlavním městě se rozezněly sirény. Pražené vyklidili ukázněně ulice. Ani před budovou Rudého práva Na poříčí nebylo živé duše. Zato uvnitř je již od středy 40 okupantů, kteří obsadili redakce i tiskárnu.

Několik minut po poledni najednou přijely dva sovětské obrněné transportéry a sovětští vojáci začali pálit do oken Rudého práva, obsazeného také sovětskými vojáky. Okna, ale i stěny od přízemí až po čtvrté patro nesou stopy stovek střel. Ti, co z krytů pozorovali tento přepad, nerozuměli. Všechno se pak vyjasnilo, když se na obrněnci vztyčil sovětský kameraman, který začal akci točit. Příští týden se objeví v sovětských kinech žurnál o boji s československou kontrarevolucí. Právě tento snímek bude ukazovat, jak revanšističtí nebo imperialističtí agenti přepadli budovu ústředního orgánu komunistické strany. A ono to vlastně z té druhé půlky bude pravda; skutečně to byl imperialistický přepad.

Nevíme, jaký krycí název dalo sovětské velení pro tuto akci. Ale považujeme ji v každém případě za velice důležitou.

Poslalo do Prahy se štábem kameramanů i ředitele moskevského studia dokumentárních filmů, důležitého pána - a taky velmi znalého. Alexej Semin točil v Československu už mnoho filmů o přátelství československého a sovětského lidu. A teď se to hodí.

(Politika, č. 2, 26. 8. 1968.)

Generální stávka

Praha (od našich zpravodajů) - Byla všeobecná a jednotná, tak jako je jednotný postoj našich pracujících k bezprávné okupaci ČSSR. Ve dvanáct hodin zastavily práci všechny závody a všechna pracoviště s výjimkou těch, jejichž provoz zajišťuje bezprostřední potřeby obyvatelstva. Lidé zastavili práci s tím, že ji po hodině znovu zahájí. Jsou však zároveň připraveni vstoupit do generální stávky znovu, kdykoli si to situace vyžádá.

Ž e l e z n i č á ř i n e z k l a m o u

V železničním depu Praha-Vršovice je nebývalé ticho. V kruhu lokomotiv, pod vysokým komínem, na němž je velký nápis "Družba nět okupácija", projednávají železničáři svou rezoluci. Samozřejmě jsou proti okupaci, stojí pouze za našimi legálními představiteli, plně uznávají ústřední výbor zvolený na XIV. sjezdu strany - vědí však také, že od nich občané očekávají více. Nikdy nepropůjčíme železnice k posilování okupace! I kdybychom byli přinuceni. Každý z nás zná hodně způsobů, jak ochromit přepravu. Nikdy nepovezeme okupační jednotky, ledaže by se vracely nazpět a my k tomu dostali příkaz od lidí, jimž plně věříme. Nebudeme ale ani přepravovat nic, co by i jinak republice škodilo - munici, nebo podobný náklad; všichni jsou povinni přesvědčit se, co ve vagónech vezou. Mluví se o vlaku s rušícími stanicemi - tudy neprojedou...

Přesně ve třináct hodin vstupují strojvedoucí na lokomotivy a pískáním odhlašují dnešní stávku. Odpovídají továrny, hlas sirén překrývá celé město.

Ve vysočanské Pragovce fungoval stávkový výbor, ustavený odborovou organizací, už od čtvrtka od rána, tedy ještě před výzvou ÚRO. Generální stávku odsouhlasily všechny odborové

úseky stoprocentně, samozřejmě včetně signatářů dopisu uveřejněného v moskevské Pravdě. Také dopisy, vyjadřující oddanost našemu ÚV v čele s A. Dubčekem a vládě s presidentem Svobodou a ing. Černíkem, byly odeslány ze závodu po odhlasování všemi pracujícími Auto-Pragy. V pátek dopoledne před stávkou navštívili závod příslušníci naší branné moci, vyslovili jim svou solidaritu v generální stávce a ujistili je, že smýšlí stejně jako všechen lid a že v tom smyslu budou vždy jednat. Lidové milice v Pragovce jsou výtečně připraveny k ochraně svého závodu před případným vpádem okupantů za pomoci straníků i nestraníků

Závodem jde jeden hlas: Pro okupanty dělat nebudeme. Zároveň si však hospodářští pracovníci i odboroví funkcionáři, kteří rovněž odmítají spolupráci s okupanty, uvědomují, jak obrovské škody zavinil zásah jednotek Varšavského paktu. Už několik dní se v závodě nepracuje, lidi jsou rozrušeni a výroba v důsledku toho desorganizována. Když si uvědomíme, že jedna směna v Pragovce reprezentuje výrobu v hodnotě dva milióny Kčs, jsou ztráty v celostátním měřítku zaviněné vpádem okupačních jednotek přímo fantastické.

(Práce, 23. 8. 1968.)

Prohlášení pracujících závodu Elektrosignál v Praze 7

Presidentu republiky s. Ludvíku Svobodovi
Vládě ČSSR
Národnímu shromáždění ČSSR
Ústřednímu výboru KSČ, zvolenému na XIV. mimořádném sjezdu KSČ
Ústřední radě odborů
Velvyslanectví SSSR v ČSSR
Velvyslanectví PLR v ČSSR
Velvyslanectví BLR v ČSSR
Velvyslanectví MLR v ČSSR
Velvyslanectví NDR v ČSSR

Prohlášení pracujících závodu Elektrosignál v Praze 7

KSČ nastoupila v lednu cestu obrody socialismu. Začala důrazněji rozvíjet jeho demokratické a humanistické principy,

v souladu s podmínkami naší vývojové etapy. Věřila, že budou respektovány zásady svrchovanosti a nevměšování a jednáním všechny řešeny/sporné otázky. Z toho vycházelo vedení naší strany při všech polednových dvoustranných a mnohostranných jednáních. Tato politika obsažená v akčním programu ÚV KSČ a její postupná realizace získala naší straně nebývalou autoritu a podporu.

Zajištění a urychlení této cesty mělo být podnětem jednání mimořádného XIV. sjezdu, jehož příprava se již dokončovala. V předvečer tohoto sjezdu vojska SSSR, PLR, BLR, MLR, NDR bez jakýchkoli důvodů a bez souhlasu legitimních a vládních a stranických činitelů, proti vůli našeho lidu násilně obsadila naše území. Byla pošlapána svrchovanost Československa, spojenecké svazky a Varšavská smlouva i dohody v Čierné a v Bratislavě. Někteří vedoucí činitelé státu a strany byli protiprávně zatčeni, izolováni od lidu a zbaveni možnosti vykonávat funkce, byla obsazena řada objektů ústředních orgánů. Došlo tak k těžkým bezprávím. Na základě tohoto, my pracující na závodě Elektrosignál provedli jsme dne 23. 8. ve 12,00 hod. hodinovou generální stávku na podporu těchto požadavků:

1. Propustit okamžitě na svobodu všechny internované představitele strany, vlády, Národního shromáždění, České národní rady a ÚV Národní fronty a umožnit jim, jakož i presidentu republiky ničím nerušený výkon funkcí.

2. Okamžitě obnovit všechny občanské svobody a práva.

3. Neprodleně zahájit urychlený odchod okupačních armád.

Žádáme Vás, jako zvolené zástupce odborově organizovaných pracujících naší republiky, abyste vyvíjeli mnohem větší iniciativu k současným událostem a navíc, abyste navázali styk se všemi odborovými ústřednami celého světa a požádali je o naši morální podporu.

Za pracující závodu Elektrosignál
členové stávkového výboru

12,20 hod. Výzva Čs. rozhlasu k železničářům: Zastavit vlak č. 5579, který stojí u Č. Třebové a veze rušící a zaměřovací přístroje.

12,30 hod. Zpráva z pražských ulic.

Střelba na náměstí Republiky

Je kolem půl jedné. Ve středu Prahy se ozývají výstřely. U Václavského náměstí, kde děla sovětských tanků manévrují, tank 019 se dává do pohybu. Projíždí také nákladní automobil, na němž kromě dvou sovětských vojáků sedí i tři civilisté. Nedlouho poté sirény oznamují konec generální stávky. Teprve pak se od očitých svědků dovídáme, že se střílelo na náměstí Republiky. Důvod? Z jedoucího motocyklu tandémista filmoval postavení sovětských jednotek. Prý šťastně vyvázl.

Kolem 13,30 hod. vidíme, jak z Jindřišské ulice přijíždějí obrněné transportéry. Vedle vojáků sedí dobře živení kameramané, zřejmě z SSSR. Lidé pískají, mnozí se otáčejí zády...

(Práce, 23. 8. 1968.)

12,30 hod. Čs. rozhlas: Stanovisko předsednictva ÚV KSČ k současné situaci.

V pátek ve 12,30 přednesl ve svobodném vysílači Čs. rozhlasu Praha ing. Věnek Šilhan, pověřený řízením předsednictva ÚV KSČ až do doby, než se vrátí s. Dubček z internace, stanovisko předsednictva ÚV KSČ k současné situaci v Československu i ve straně:

Především poděkoval jménem celé strany a všech občanů republiky pražským závodům, které mají rozhodující podíl na uskutečnění sjezdu. Stejný dík patří Lidovým milicím, které aktivně a obětavě zajistily osobní bezpečnost delegátů a staly se tak za nejobtížnějších podmínek znovu prvními a spolehlivými obhájci věci strany a všeho lidu.

Dnes stojíme před novou, mimořádně závažnou událostí. Delegace našich představitelů státu a strany, kterou vede president republiky armádní generál Ludvík Svoboda, odletěla k přímým jednáním do Moskvy. Chci k tomu jménem předsednictva ÚV zaujmout stanovisko.

President republiky armádní generál Ludvík Svoboda má naši plnou důvěru a podporu. Plnou důvěru mají i ti členové delegace, kteří byli zvoleni na sjezdu, soudruzi Husák a Dzúr. Pokud jde o další členy delegace, budeme se k nim chovat tak, jak oni se při tomto mimořádně závažném jednání zachovají k usnesení nejvyššího orgánu strany, mimořádného XIV. sjezdu.

Usnesení mimořádného sjezdu především zdůrazňuje bezodkladný odchod všech okupačních vojsk z území naší republiky. V této otázce nepřipouštíme žádný kompromis, i když i nadále zůstáváme realisty a neuzavíráme se žádné rozumné dohodě, jako jsme se jí neuzavírali v celém polednovém vývoji. Zcela jednoznačně však trváme na obnovení plné suverenity našeho státu. Chceme věřit, že delegace dosáhne pokroku ve věci normalizace vnitřního života naší republiky i jejích vnějších vztahů. V tomto směru začal pracovat ÚV strany na zajištění již předem přijatých usnesení.

Hrubé porušení naší státní suverenity vážně narušilo základní hodnoty a jistoty, na nichž bylo budováno naše mezinárodní postavení. Nelze se proto divit, že na různých místech republiky byl vznesen požadavek, aby president republiky vyhlásil neutralitu naší země. Předsednictvo ÚV strany považuje za nutné zaujmout k této otázce své stanovisko.

Není možné ani na chvíli pochybovat o tom, na koho padá odpovědnost za vznik hluboce nenormální situace v naší zemi. Nebyly to naše státní a politické orgány, které pošlapaly ideu spojenectví se Sovětským svazem a některými dalšími zeměmi Varšavské smlouvy. Celá naše polednová politika vycházela naopak z předpokladu, že dosavadní spojenecké svazky, očištěné od všeho, co brání jejich plnému a zdravému rozvoji, budou nadále tvořit úhelný kámen čs. zahraniční politiky. Proto i mimořádný XIV. sjezd konstatoval, že Československo, které své spojenecké závazky a povinnosti nenarušilo, nemá ani v budoucnosti nejmenší zájem na tom, aby žilo v nepřátelském vztahu s ostatními socialistickými státy a jejich lidem, a to ani s těmi, jejichž vlády se k nám v současné době chovají nepřátelsky. Předsednictvo ÚV KSČ vyslovuje proto přesvědčení, že

tragická zkušenost z 21. srpna 1968 musí být podnětem k hluboké obrodě vztahů mezi socialistickými zeměmi, na principech skutečného internacionalismu. Demokratická podstata internacionalismu byla už dávno vyjádřena principem, že nemůže být svobodný ten národ, jenž druhému národu svobodu odpírá. Tento ideál je dávným ideálem socialistů.

Cíle, které z něho vyplývají pro národní a státní orientaci ČSSR v celém společenství evropských národů a zvláště pak ve společenství národů socialistických zemí, nelze vyjádřit a realizovat prostým požadavkem neutrality. Víme ostatně, že neutralita sama o sobě ještě národní a státní suverenitu nezajišťuje. Vyžaduje houževnaté úsilí a posílení všech prvků mezinárodní bezpečnosti, mír a klid v Evropě. [Prvních šedesát hodin okupace nám, přátelé, kromě hory bolestí, zklamání, roztrpčení a společného utrpení, přineslo jeden základní poznatek. Mravní síla národů, vnitřní myšlenková jednota, občanská statečnost a vyspělost obou našich národů se v těchto dnech projevily tak přesvědčivě a jednoznačně, jako málokdy v celých známých dějinách.]

Překvapující akceschopnost a vynalézavost obrovského počtu řadových občanů, trvalá snaha všech podílet se alespoň kouskem na společném obtížném díle, to všechno se stalo neodmyslitelnou a také rozhodující součástí našeho života.

Dovolte mi přátelé, abych právě v této souvislosti vyslovil vřelý dík komunistům, všem ostatním občanům naší republiky, kteří často s největším vypětím sil poskytovali plnou podporu delegátům našeho včerejšího sjezdu.

To jsou pojítka, která jsme v minulých letech velice postrádali.

Právě v této chvíli a v těchto souvislostech vás snad potěší zpráva, že předsednictvo naší strany už dnes zahájilo svou činnost, je ustaven a pracuje nový sekretariát. I za těchto zcela mimořádných podmínek dochází k normalizaci činnosti ústředních orgánů strany.- [V nejbližších dnech se bude konat mimořádný sjezd KSS. Předsednictvo ústředního výboru KSČ vysílá na tento sjezd delegaci ve složení: Libuše Hrdinová, Štefan Sádovský, František Vodsloň a Josef Zuda.

Mimořádnému sjezdu bratrské strany na Slovensku i naší delegaci přejeme co nejlepší podmínky k rokování a dobré výsledky.

A konečně mi dovolte, abych se jménem ústředního výboru a předsednictva naší strany obrátil na okresní a krajské výbory strany.

Ve své práci zachovejte největší možnou míru legality. Pracujeme ve své vlastní zemi a pro tuto zem. Nepodléhejte psychóze ilegality. Bez vážných důvodů nesahejte po ilegálních metodách práce. Jestliže si to však okolnosti vynutí, pak použijte všech prostředků, abyste zabezpečili akceschopnost strany, za kterou jsme odpovědni všem občanům.]

Drazí spoluobčané, to, co jste všichni společně dokázali v uplynulých šedesáti hodinách, zhodnotí historie jako zcela ojedinělý důkaz mravní síly a jednoty dvou malých národů v neveliké zemi.

(Práce, zvláštní vydání, 24. 8. 1968. Odstavce v závorce doplněny podle tištěného letáku Zpráva ústředního výboru KSČ.)

Po 13 hod. Členská schůze ZO KSČ Vojenského historického ústavu vyloučila ze svého kolektivu kolaboranta gen. pluk. Rytíře. (Zpráva Čs. rozhlasu z 24. 8. 1968, 12,35 hod.)

Dopis předsedy České národní rady dr. Č. Císaře XIV. mimořádnému sjezdu KSČ

Drazí soudruzi, soudružky!

Vřele vítám a podporuji Vaše usnesení a rozhodnutí, děkuji Vám za důvěru, se kterou jste mě zvolili za člena ÚV KSČ.

Jsem připraven plnit všechny úkoly, které mi budou uloženy. Zatím je mi to znemožněno.

Byl jsem ráno 21. 8. 1968 zadržen, ale podařilo se mi uniknout. Jsem pod ochranou čestných komunistů a vlastenců.

Žádám Vás, abyste pomohli zabezpečit činnost České národní radě a jejím komisím. Musíme bezpodmínečně splnit povinnosti, spojené s přípravou nového státoprávního uspořádání i za těžkých podmínek. Hodlám uspíšit svolání pléna České národní rady. Předpokládám, že mi to bude umožněno. Předpokládám také, že mi bude umožněno toto zasedání řídit. Stejně tak předpokládám, že mi bude umožněno zúčastnit se

práce nového ÚV KSČ a jeho předsednictva.

Očekávám, že se sjednotí úsilí strany, Národní fronty a všeho lidu v čele s novým ÚV KSČ, všemi ústavními orgány ČSSR, že se mu podaří dosáhnout stažení všech okupačních jednotek, plně obnovit státní suverenitu a vytvořit podmínky pro normální život v naší vlasti.

Posílám Vám bojový pozdrav a přeji Vaší práci úspěch. Na shledanou,soudružky a soudruzi!

Podepsán Čestmír Císař

(Práce, zvláštní vydání, 23. 8. 1968.)

13.50 hod. Čs. rozhlas: Svobodný vysílač městského výboru KSČ přejmenován na legální svobodný vysílač ústředního výboru KSČ.

Rezoluce Hlavního výboru KSČ na MNO a Celoarmádního přípravného výboru KSČ vyjádřila podporu výsledkům XIV. sjezdu a nově zvolenému ústřednímu výboru.

Komunisté na MNO za výsledky XIV. sjezdu strany

Ústřední výbor KSČ
P r a h a

Drazí soudruzi,
komunisté i nekomunisté MNO s radostí přijali zprávu o jednání a výsledcích mimořádného, XIV. sjezdu KSČ. Bezvýhradně přijímáme a podporujeme všechna dosud přijatá usnesení a prohlášení tohoto sjezdu a učiníme vše pro jejich realizaci.

Již v průběhu jednání sjezdu jsme vyjádřili své naprosto jednoznačné stanovisko, ve kterém jsme sjezd ujistili svou plnou podporou. Budeme dále pokračovat v činnosti v duchu našeho prohlášení z 22. 8. 1968.

Rozšířené plénum HV KSČ MNO spolu se členy přípravného výboru celoarmádního KSČ vyjadřuje svou plnou důvěru a neochvějnou jednoznačnou podporu, Vám, nově zvolenému ÚV KSČ, v čele se soudruhem Dubčekem.

Za představitele nejvyššího orgánu strany v jakýchkoli jednáních uznáváme jedině soudruhy, řádně zvolené XIV. mimořádným sjezdem KSČ.

Vyzýváme všechny komunisty a ostatní příslušníky ČSLA,

aby nadále důstojně řešili všechny situace, zachovali rozvahu, plnili rozkazy našeho vrchního velitele presidenta republiky s. Ludvíka Svobody. Vytvořme tak co nejpříznivější podmínky pro jednání našich ústavních představitelů.

V Praze dne 23. srpna 1968 HV KSČ MNO a CAPV KSČ

(Obrana lidu, 23. 8. 1968.)

Dopis pražských milicí s. A. Dubčekovi

Vážený soudruh A. Dubček, první tajemník ÚV KSČ, velitel LM ČSSR.
Na vědomí s. Ludvíku Svobodovi, presidentu ČSSR a O. Černíkovi, předsedovi čs. vlády.

Vážený soudruhu,

příslušníci lidových milicí v Praze v těchto pro celý národ těžkých dobách projevili vysokou kázeň a řídí se pokyny předsednictva ÚV pro ozbrojené síly ČSSR, jejichž součástí Lidové milice jsou. Ubezpečujeme Tě, jako svého velitele, že i nadále se řídíme rezolucí, přijatou na celostátním aktivu LM dne 9. června 1968 v Praze a že plně stojíme za nově zvoleným ÚV KSČ. Jsme připraveni při normalizaci stavu plnit všechny úkoly ve spolupráci s VB a ČSLA zabezpečit úkoly a pořádek, který je základním předpokladem pro plnění akčního programu strany při rozvoji socialismu v ČSSR.

V Praze 23. srpna 1968.

(Rudé právo, 25. 8. 1968.)

V průběhu dne přijaly orgány a organizace KSČ Státní bezpečnosti a čs. rozvědky stanoviska k situaci vzniklé okupací a k pokusům o jejich zneužití proti zájmům čsl. lidu.

Zatýkání na Hlavní správě VB

Podle sdělení očitých svědků přijely v pátek před polednem k budově Hlavní správy Veřejné bezpečnosti v ulici na Perštýně automobily s vysokými sovětskými důstojníky - příslušníky NKVD. Ptali se po náčelnících hlavní správy, a když je nenašli, prohlásili, že naší Veřejné bezpečnosti

pomohou při udržování pořádku v Praze. Před budovou stojí dva ozbrojení vojáci vojsk Varšavské smlouvy. Proslýchá se, že k zatýkání našich předních činitelů a odpovědných pracovníků nezískali okupanti nikoho z příslušníků Státní bezpečnosti, a proto si podobnou činnost zajišťují zcela sami. Vedoucí pracovníci Hlavní i městské správy VB byli včas varováni a krátce před příchodem okupačních důstojníků odešli do bezpečí.

Plénum hlavního výboru KSČ při ministerstvu vnitra projednalo na své mimořádné schůzi současnou situaci a vyslovilo podporu našemu vedení strany a státu v čele se soudruhy Dubčekem a Svobodou. Nesouhlasí s nesmyslným obsazením území bez vědomí a proti vůli všech našich stranických a státních orgánů a všech občanů. Předsednictvo hlavního výboru prohlašuje v souhlase s názory všech útvarových výborů, že se nenechá zneužít k akcím, které by byly v rozporu se zájmy československého lidu. Plně souhlasí s výzvou branného a bezpečnostního výboru NS, a zvláště pokud jde o činnost bezpečnostních sborů, obrací se na s. Šalgoviče, aby jako řádně jmenovaný náměstek ministra respektoval příkazy našich legálních státních a stranických orgánů a pracoval v souladu s akčním programem KSČ a platnými zákony. Vyzývá příslušníky Bezpečnosti, aby plnili jen ty úkoly, které jsou jim ukládány příslušnými legálními státními a stranickými orgány.

(Rudé právo, 24. 8. 1968.)

Varování před zrádci

Občané,
ve vedení ministerstva vnitra existuje úzká kompromitovaná skupina vedoucích funkcionářů, kteří nejen porušovali socialistickou zákonnost v minulých letech, ale opět nyní, v době okupace ČSSR, nejhrubším způsobem narušují zákonnost, zásady lidskosti a kolaborují se sovětskými bezpečnostními orgány.

Pod vedením náměstka ministra vnitra Šalgoviče, zástupce náčelníka STB J. Ripla a několika dalších, organizovali takzvaná "bezpečnostní opatření" pro hladký průběh okupace a pro likvidaci vedoucích funkcionářů strany a

státu. Osobně organizovali bez souhlasu parlamentu a prokurátora tajná zatčení, provádějí výslech a dosud drží ve vazbě dr. Č. Císaře, čímž opět pokračují v recidivách padesátých let. Podobným způsobem se pokoušeli zatknout předsedu NF dr. Kriegla, který ušel nezákonnému zatčení našimi orgány jen proto, že nezákonnou intervenci provedly sovětské orgány.

V těchto chvílích se připravují už u Šalgoviče za přítomnosti Rýpla, Kožucha, Hubiny a několika dalších zrádců další zatčení progresívních, legálně zvolených státních a stranických funkcionářů. Jenom odpor řadových, poctivých příslušníků Státní bezpečnosti zatím zadržuje realizaci jejich dalších úmyslů.

Zároveň seznamujeme veřejnost s tím, že pod patronací sovětských bezpečnostních orgánů se vracejí do STB dříve pro nezákonnou činnost zkompromitovaní funkcionáři, jako bývalý náměstek ministra vnitra Klíma, býv. náčelníci Špelina a Beran a další. Poctiví řadoví pracovníci odmítají tyto funkcionáře a jejich rozkazy nerespektují.

V minulých hodinách vydal Šalgovič příkaz náčelníkům krajských správ, aby vyčkali příkazů nové vlády.

Vyzýváme všechny příslušníky STB, aby se nepropůjčili prosazování nezákonností, ale navíc aktivně organizovali izolaci zrádcovského vedení STB, a tím navždy znemožnili další jejich nelidskou a kolaborantskou činnost.

Podepsána skupina příslušníků
hlavní správy STB.

Dále jsme dostali tuto zprávu:

Zatímco se do STB vracejí zrádci, bývalí náčelníci Klíma, Špelina, Beran, Bokr a další, došlo k zatčení nových progresívních funkcionářů STB Formánka a Jankerleho 22. srpna asi ve 22 hodin večer.

(Zemědělské noviny, zvláštní vydání, 24. 8. 1968.)

My pracovníci Státní bezpečnosti v Praze-Bartolomějská ulice, jsme v těžké situaci vysvětlovat vám obvinění vznesená proti nám v posledních 48 hodinách v rozhlasových relacích i v jiných formách sdělení rozšiřovaných mezi obyvatelstvem v nichž je tvrzeno, jako by Správa - Stb byla organizátorem různých akcí namířených proti našemu lidu v těchto pohnutých dnech.

Skutečnost je jiná. Celoútvarový výbor KSČ složky Státní a Veřejné bezpečnosti v Bartolomějské ulici za přítomnosti všech předsedů ZO-KSČ již 21. 8. 1968 zaujal stanovisko k situaci vzniklé obsazením republiky vojsky Varšavské dohody. Jednoznačně odsoudil postup vojsk jako hrubé porušení svrchovanosti a suverenity našeho státu a vyslovil plnou podporu politice strany vyjádřené v akčním programu. Postavili jsme se plně za prohlášení předsednictva ÚV KSČ a jasně jsme prohlásili, že se dáváme k dispozici zákonné vládě, Národnímu shromáždění a presidentu republiky. Současně jsme žádali, aby představitelům strany a státu bylo umožněno promluvit k našim národům a vykonávat jejich státní a stranické funkce.

Uvedené stanovisko bylo předáno téhož dne při příležitosti zasedání KV KSČ Středočeského kraje s požadavkem, aby soudruh Piler předal toto prohlášení ÚV KSČ. Předpokládali jsme, že naše stanovisko bude veřejně publikováno. Proč se tak nestalo nám není známo. Byli jsme proto velmi překvapeni, když v nočních hodinách z 22. na 23. 8. 1968 byly rozšiřovány zprávy podobného druhu jak vpředu uvádíme.

Proto byla situace opětně projednávána u příležitosti seznamování se s průběhem a výsledky prvého dne mimořádného XIV. sjezdu KSČ a všichni přítomní, tj. členové CÚV KSČ, předsedové ZO, členové kontrolní a revizní komise a náčelníci všech pracovišť obou složek přijali jednomyslný závěr.

Přihlašujeme se plně k závěrům prvého dne jednání XIV. sjezdu KSČ a podporujeme demokraticky zvolený nový ÚV KSČ.

S plnou odpovědností prohlašujeme, že se nedáme zneužít proti zájmům našeho lidu a budeme plnit jen příkazy našich zákonných ústavních činitelů. Nemáme záruku, že

by v těchto pro naše národy tak pohnutých dnech se některý z našich řad nepropůjčil k činům, které jsou v rozporu s tímto prohlášením. Za sebe však prohlašujeme, že se nedáme zneužít k činům, za které bychom se museli před našimi národy stydět.

V Praze dne 23. 8. 1968

Podepsáni
účastníci rozšířeného zasedání CÚV KSČ při KS SNB Praha.

(Cyklostylovaný leták.)

Rozšířené plénum celoútvarového výboru KSČ na československé rozvědce projednalo na dvých zasedáních dne 22. a 23. srpna 1968 současnou situaci v naší republice. Vyjadřuje své politování nad neslýchaným bezprecendenčním porušením mezinárodních dohod a práv a odsuzuje jednostranný násilný akt okupace naší republiky armádami pěti členských zemí Varšavské smlouvy a žádá odchod okupačních vojsk. Tváří v tvář této realitě vyjadřuje rozšířené plénum celoútvarového výboru naprostou podporu zákonným a ústavním činitelům našeho státu a voleným členům vedoucích orgánů strany odhodlaným věrně plnit akční program KSČ v čele se soudruhem DUBČEKEM, SVOBODOU, ČERNÍKEM a SMRKOVSKÝM. Současně žádá jejich okamžité propuštění z internace, aby jim bylo umožněno nerušené vykonávání jejich funkcí.

Rozšířené plénum CÚV odsoudilo nezákonná opatření provedená v prvních hodinách okupace náměstkem ministra vnitra ŠALGOVIČEM k paralizování činnosti vedení rozvědky a jejího stranického orgánu.

Komunisté čs. rozvědky zdůrazňují, že nebyli a ani nikdy v budoucnosti se nedají zneužít proti ústavním a stranickým orgánům ČSSR a československého lidu.

Rozšířené plénum CÚV se plně ztotožňuje s prohlášením hlavního výboru KSČ ministerstva vnitra. Vítá usnesení XIV. sjezdu a vyslovuje plnou podporu novému ÚV KSČ. S tímto stanoviskem se plně ztotožňují všechny základní organizace KSČ československé rozvědky.

(Rudé právo, 24. 8. 1968.)

Parlamentní zpravodaj hlásí:

Vyjádření k presidentovu odjezdu do Moskvy
Zpráva vlády
Dopis XIV. sjezdu KSČ

Den začíná nepěkně. Kolem jedné hodiny řehtají v blízkosti parlamentu kulomety a samopaly. Za okny světelné střely - prozrazují kulometné hnízdo na střeše nedaleké Státní banky. Kdekdo se klepe zimou, na spánek už není ani pomyšlení. Na chodbách rozhýbávají lidé ztuhlé kosti.

Krátce po zahájení schůze pléna vtrhl na chodbu, na níž také zasedali (a "zastávali") poslanci, vojáček se samopalem. Říkám soudruhu Lomskému, zda by se nešel na něj podívat. Když před vojákem stanul generál s hrudí plnou řádových stužek, většinou sovětských, chlapec vyděšeně skočil do pozoru a mlel hlášení. Armádní generál jej umlčel otázkou "Što ty?" Teď už dokonale popletený voják, úplná hromádka neštěstí, křikl:"Jdu vás ochraňovat!" Poslanec Lomský odsekl, že žádnou ochranu nepotřebujeme a "odvelel" ho pryč.

Tehdy (i následující dny) jsem trnul, jak to s vojáky v budově dopadne. Ze stařičkých Dějin VKS/b se mi připomínala příhoda, která se udála právě před padesáti lety: zasedání Prozatímního parlamentu v Petrohradě chránil ozbrojený voják a prohlásil jednání za ukončené, když se cítil unaven, což se s uspokojením komentovalo jako konec "žvanírny".

K repríze tentokrát nedošlo.

Schůze pokračuje: čtyři ministři informovali Národní shromáždění o zasedání vlády, jehož se účastnilo 22 ministrů. Poslanci vyslovili důvěru vládě ing. Černíka. Vzájemně vyměněné zprávy ukazují naprostou jednotu a shodu v hodnocení celé situace, vyvolané příchodem armád. Jsou jednotni rovněž v názoru na nutné odvolání vojsk z území ČSSR a na okamžité propuštění státních a politických činitelů - soudruhů Dubčeka, Černíka, Smrkovského, Kriegla, Špačka a dalších - na svobodu, aby mohli vykonávat své funkce.

Parlament stejně jako vláda projevil plnou důvěru presidentu Svobodovi při jednání v Sovětském svazu; presi-

dent před odjezdem je ujistil, že nehodlá přistoupit na žádné jednání o změnách ve vrcholných orgánech státních a politických institucí.

Odpoledne se setkává předsednictvo parlamentu s představiteli Národního výboru Prahy, s primátorem a jeho náměstkem. Zástupci Národního výboru ujišťují Národní shromáždění, že uznávají za jediné reprezentanty státní moci legální Černíkovu vládu a Smrkovského parlament.

Večer dostávají nocležníci deky. Většinou se spí ještě na zemi, poslankyně a starší lidé mají spartakiádní lehátka.

Jak den začal, tak i skončil. Střelbou automatických zbraní v těsném okolí budovy. Jeden z důstojníků, usazených v místnosti vedle vrátnice, střílel ven z pistole skleněnými dveřmi.

(Mladý svět, č. 35, 1968.)

14,08 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva Národního shromáždění; přerušeno v 15,00 hod.
Z programu: Zpráva zástupců vlády o jednání s presidentem republiky dne 22. srpna a okolnostech jeho odjezdu; informace o situaci na ministerstvu vnitra a ve Státní bezpečnosti.
Tyto otázky byly projednány na plénu NS konaném od 15,09 do 16,03 hod.

Plénum Národního shromáždění ČSSR za účasti 181 poslanců setkalo se dne 23. 8. 1968 poprvé v těchto pohnutých dnech s vládou ČSSR zastoupenou ministry: Rázlem, Suchardou, Valešem a Borůvkou.

Jménem vlády ČSSR informoval ministr Rázl Národní shromáždění o činnosti vlády. Další členové vlády odpověděli na dotazy poslanců.

Představitelé a členové Národního shromáždění podali informace o činnosti orgánů NS a vyslovili naprostou důvěru vládě Ing. O. Černíka.

Tyto vzájemně vyměněné zprávy ukazují naprostou jednotu a shodu v postoji a v hodnocení celé situace vyvolané příchodem okupačních armád. Projevil se rovněž jednomyslný názor na nutnost dosáhnout odvolání a odchodu okupač-

ních vojsk z území ČSSR a na okamžité propuštění a uvedení do výkonu funkcí internovaných, státních a politických činitelů s. Dubčeka, s. Černíka, s. Smrkovského, s. Kriegla, s. Špačka, a dalších.

Národní shromáždění a vláda konstatují, že projevují plnou důvěru presidentu republiky Ludvíku Svobodovi při jeho jednání v SSSR, informovali se navzájem, že před svým odjezdem president republiky znovu oba orgány ujistil, že nehodlá přistoupit na žádné jednání o změnách ve vrcholných orgánech státních a politických institucí.

Národní shromáždění a vláda budou i nadále udržovat navzájem nejužší styky, aby mohly svorně a jednotně čelit všem provokacím a hájit zájmy československého lidu, jeho svobody, státní suverenity a nezávislosti naší ČSSR.

Národní shromáždění ČSSR

(Materiály NS.)

Sekretariát československého olympijského výboru přijal protestní rezoluci k okupaci ČSSR.

Prohlášení sekretariátu Československého olympijského výboru:

Ke vpádu zahraničních vojsk na území Československé socialistické republiky bez vědomí a souhlasu československých ústavních činitelů sekretariát Československého olympijského výboru připojuje se k prohlášení ÚV ČSTV a k tisícům rezolucí, které přicházejí ze všech stran naší vlasti a vyjadřují jednotnou vůli našich národů.

Nedlouho před zahájením her XIX. olympiády v Mexiku toto hrubé porušení suverenity samostatného státu krutě porušuje olympijskou myšlenku přátelství a míru. Obracíme se na olympijské výbory zemí, které vyslaly k nám svá vojska, olympijský výbor SSSR, Polské lidové republiky, NDR, Bulharské lidové republiky a Maďarské lidové republiky, aby zakročily u svých vlád, aby ihned odvolaly svá vojska z území ČSSR.

Jedině takto bude možno zachovat přátelství našich sportovců se sportovci těchto zemí, jedině takto bude

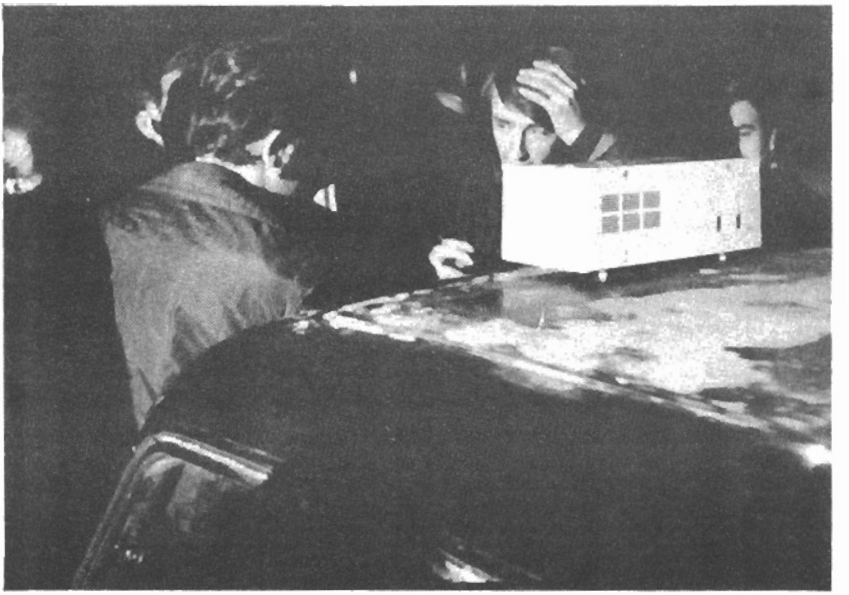

Rozhlas

Střežení budovy čs. rozhlasu na Vinohradské třídě příslušníky VB před obsazením

Pražané ráno 21.8.1968 před budovou rozhlasu

Obsazování Vinohradské třídy

Obsazená Vinohradská

Zdolávání překážek

Hořící barikády u rozhlasu

Akce

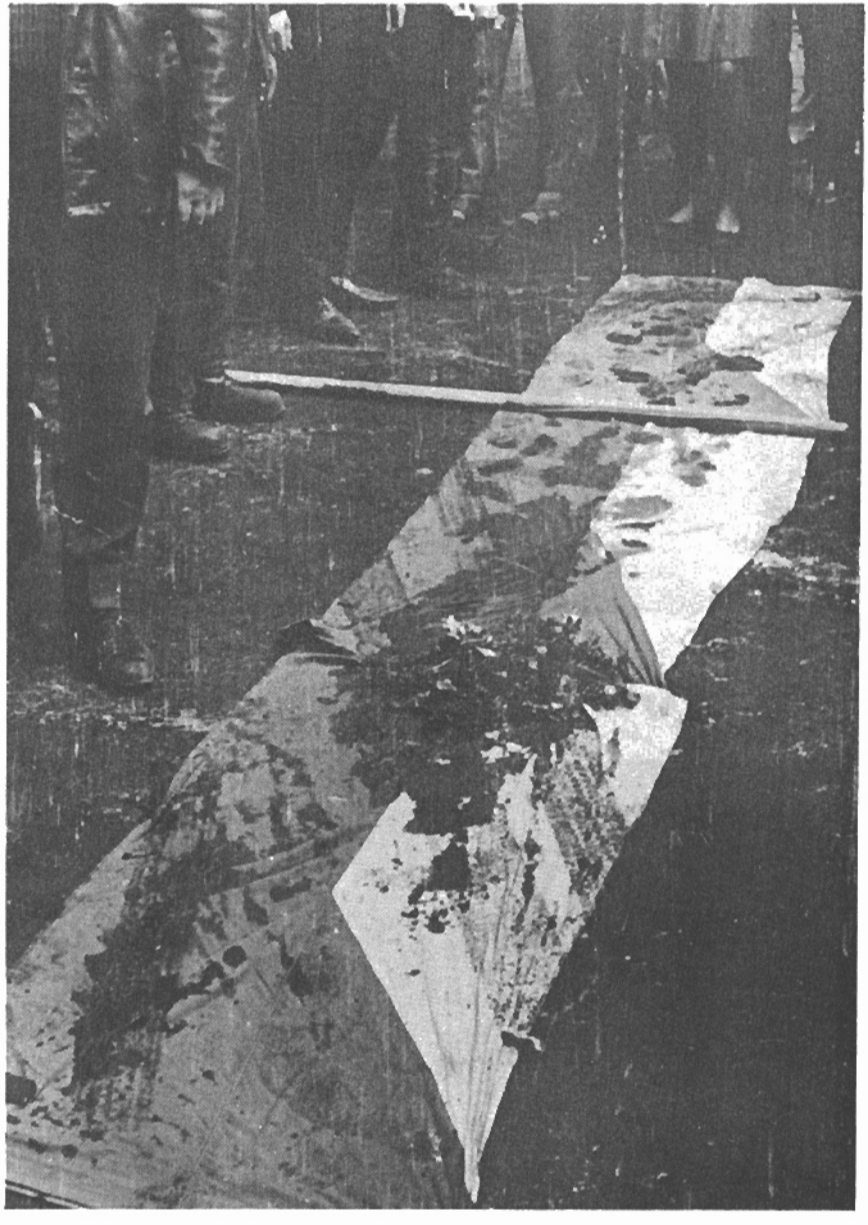

Oběti

Čs. televize - snímky z obrazovky

lze zachovat mír v roce her XIX. olympiády.

(Československý sport, Stadión, 23. 8. 1968.)

14,30 hod. Zpráva Čs rozhlasu. Usnesení ÚV KSČ o sdělovacích prostředcích: Z Rudého práva byl odvolán O. Švestka a šéfredaktorem jmenován J. Sekera. Jako zástupci jmenováni ss. Šulc a Šíp.

15,30 hod. Čs. rozhlas vysílal výzvu adresovanou KANu, aby neorganizoval žádnou akci proti okupantům. KAN nebyl dosud legalizován, byla mu povolena pouze přípravná činnost. Rezoluce a výzvy mohou okupanti považovat za činnost ilegální a tím za záminku k prodloužení okupace. Nyní je nutno podporovat pouze legální instituce.

15,55 hod. Čs. rozhlas: Agentura France Press hlásí, že v 16,45 moskevského času přiletěl president Svoboda do Moskvy. Brežněv, Kosygin, Podgornyj presidenta odvezli autem do Kremlu.

Zpráva z pražských ulic. Odpoledne jel kolem budovy ministerstva vnitra v Praze na Letné vůz pražských pekáren, který rozváží po Praze chléb a pečivo. Bez jakéhokoli důvodu - pokud ovšem nepovažujeme za zločin československou vlajku - zahájili po něm okupanti, střežící budovu ministerstva vnitra, ostrou palbu.

(Svoboda, 25. 8. 1968.)

Odpoledne. Podle údajů městské statistiky v Praze dosáhly škody způsobené za prvé tři dny okupace v městě částky více než 200 miliónů Kčs.

Obrovské hospodářské škody

- Městská statistika o škodách způsobených okupanty
- Jen v Praze ztrácíme denně šedesát pět miliónů korun

Včera odpoledne vydala městská statistika v Praze několik faktů o důsledcích třetího dne okupace. Prozatím nás stála přítomnost okupantů ztrátou na vytvořeném hrubém důchodu více než 200 miliónů Kčs. Každý další den ztrácíme 65 miliónů jen v Praze.

Okupace ochromila chod stranických budov, Pražského

hradu, předsednictva vlády, ČSAV, Svazu čs. spisovatelů, nádraží, letišť, komunikací, bank, budov spojů, důležitých ministerstev (vnitra, národní obrany, těžkého průmyslu), np. Benzina, redakcí deníků, ČTK, televize, rozhlasu.

N e j t ě ž š í z t r á t y - na životech a zdraví našich občanů - nejsou zatím zcela přesně známy. Odhadují se na více než 300 zraněných a kolem dvaceti mrtvých. Nelze vyčíslit obrovské ztráty na národním majetku vzniklé bezohledným počínáním okupantů. Uvedená fakta jsou natolik dílčí, nakolik je narušen chod našeho ekonomického a společenského života.

Jediným prokazatelným radostným aktivem je naprostá jednota našeho lidu, věrného Svobodovi, Dubčekovi, Černíkovi a Smrkovskému. Další fakta budou uveřejňována postupně s konsolidací naší městské statistiky. **(Večerní Praha 24.8.)**

17,00 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: ČTK dále pracuje a dodává zprávy rozhlasu a tisku. Vydává letáky, jimiž informuje občany o situaci.

Pracovníci ČTK vyslovují plnou podporu XIV. sjezdu

1) Vyslovujeme plnou podporu XIV. mimořádnému sjezdu KSČ.

2) Uznáváme jedině nový ústřední výbor KSČ, v čele se s. Dubčekem, kterého z pověření ÚV zastupuje s. Šilhan.

3) Důrazně žádáme okamžité zrušení násilné vojenské okupace ústředního pracoviště ČTK v Praze. Tato okupace dokazuje lživost prohlášení sovětské tiskové agentury TASS, že prý vojska Varšavské smlouvy nezasahují do činnosti legálních československých orgánů.

4) ČZV vyzývá všechny zaměstnance ČTK, aby nepřijímali žádné příkazy od ústředního ředitele ČTK Miroslava Sulka. V hodinách, kdy začínala okupace naší vlasti, přinesl Miroslav Sulek anonymní dokument, jímž měla být okupace zdůvodněna. Zásluhou pracovníků ČTK nebyl tento dokument vysílán ani do Československa ani do zahraničí. Týž text vysílal pak odpoledne TASS.

5) Za další chod ČTK jsou zodpovědni jednotliví šéfredaktoři jednotlivých redakcí ČTK.

6) ČTK nadále pracuje a dodává zprávy legálnímu česko-

slovenskému rozhlasu a tisku, a to v ústředí i v krajích. Pro ČTK platí pouze příkazy orgánů Černíkovy vlády.

Celozávodní výbor KSČ a ROH
svobodné ČTK

(Svět je s námi. Svobodná ČTK hlásí, 23. 8. 1968.)

17,25 hod. Zpráva čs. rozhlasu: V Praze se očekává noční zatýkání. Je vydána výzva k zamalovávání a strhávání názvů ulic a čísel domů, k zamalovávání visitek u bytů a přemalování orientačních tabulí na silnicích a v obcích v celé zemi.

Bezejmenné ulice

Už ve čtvrtek k večeru jsme viděli mnohé názvy ulic zabílené vápnem, stejně tak i směrovky s ukazateli měst. V pátek po poledni se lavinovitě Prahou rozšiřují letáky, aby lidé snímali tabulky s nápisy ulic, nebo je alespoň zabílili. Stejně tak i názvy důležitých úřadů a závodů. Reakce je blesková. Pražské ulice se stávají bezejmenné!

(Práce, 23. 8. 1968.)

Anonymní město

Kdo přišel na ten nádherný nápad...? Na výzvu svobodného vysílání legální stanice "Praha" v okupovaném městě na sklonku pátečního dne, statisíce nejmenovaných a neznámých lidí zničily nárožní tabule se jmény ulic a náměstí, zmizely i tabulky s čísly domů. Někde už neexistují ani jmenovky nájemníků. Praha už nemá Vodičkovu ulici, Karlovo náměstí, Praha vymřela podle jmen a čísel. Praha je pro nezvané hosty mrtvým městem. Kdo se tu nenarodil, kdo tu nebydlí, najde miliónové anonymní město, ve kterém snad najdou okupanti jen nejrůznější výzvy. V češtině i azbuce. Viděli jsme na silnicích napsáno: Moskva - 1800 km. Praha se brání. Proti tankům, dělům a okupačním vojákům. Bez krveprolití. A proti kolaborantům, kteří chtějí svou pomocí při zatýkání poctivých lidí znervóznit národ. Ať tedy platí heslo: pošťák to najde, rošťák ne. Bravo Praho a ostatní města, která následovala a následují!
(Lidová demokracie, 5. zvláštní vydání, 24. 8. 1968.)

V odpoledních hodinách předčasně skončil XXIII. mezinárodní geologický kongres. (Materiály ČSAV.)

Signatáři dopisu sovětskému velvyslanectví ze 16. července ze závodu Auto-Praga ostře odsuzují okupaci:

Signatáři dopisu ze závodu Auto-Praga odeslali včera sovětskému velvyslanectví a našim nejvyšším stranickým a státním orgánům své stanovisko k okupaci ČSSR. Píší v něm, že ve svém dopise uveřejněném v moskevské Pravdě chtěli vyjádřit myšlenku přátelství mezi našimi národy, ale že byl dopis poněkud nevhodně formulován.

Dále píší: (cituji) Tento dopis byl uveřejněn v moskevské Pravdě v době jednání naší stranické delegace s představiteli KSSS v Čierné, což jsme již bezprostředně po zveřejnění pokládali za jeho z n e u ž i t í.

S hlubokým rozhořčením a zklamáním jsme přijali vstup armád Varšavské smlouvy na naše území. Tento čin je v hlubokém rozporu se zásadami přátelství mezi socialistickými státy. Nezákonná okupace našeho státu vojsky Varšavské smlouvy je pro nás, kteří jsme chovali vřelé sympatie k SSSR, hluboce morálním zklamáním.

V závěru požadují, aby okupační armády okamžitě opustily naše území a aby byly nahrazeny veškeré škody, které okupací vznikly. Plně se staví za demokraticky zvolené představitele našeho státu, presidenta Svobodu, předsedu vlády ing. Černíka, předsedu NS Smrkovského a prvního tajemníka ÚV KSČ A. Dubčeka.

V závěru důrazně žádají otištění tohoto svého dopisu v moskevské Pravdě.

(Práce, 24. 8. 1968.)

Komentáře československého a sovětského tisku ke dni.

Ž A L U J I

Já podepsaný činím oznámení pro podezření z napomáhání k vraždě a těžké újmě na zdraví na Aloise I n d r u, Vasila B i l a k a, Drahomíra K o l d e r a, Viléma N o v é h o, J a k e š e a další nám neznámé pachatele.

Jmenovaní jsou podezřelí, že přivolali cizí mocnost, která svým počínáním způsobila dne 21. 8. 1968 smrt Zdeňka P ř í h o d y, nar. 27. 11. 1941, bytem v Praze 2,

Milana K a d l e c e, nar. 26. 9. 1947, bytem v Praze 6 a dalšího nezjištěného mladého muže. Všichni byli pitváni v Ústavu soudního lékařství LFHKU v Praze 10.

Dále byla způsobena těžká újma na zdraví převážně střelnými zraněními více než 65 osobám, ošetřeným dne 21. 8. 1968 na chirurgické klinice prof. Dr. Poláka ve Vinohradské nemocnici. Jejich jména jsou k dispozici v kartotéce této kliniky.

V Praze dne 23. 8. 1968 MUDr. Milan J a r o š.

(Večerní Praha, 27. 8. 1968)

Všem občanům, generální prokuratuře

Soudruhu generální prokurátore!

Žádáme Vás, abyste ve smyslu platných zákonů ČSSR neprodleně zahájil trestní stíhání těch, kteří v nejtěžších a nejtragičtějších chvílích českého a slovenského národa zradili svou vlast Československou socialistickou republiku, kteří zradili Komunistickou stranu Československa a ideály osvíceného humanistického socialismu, kteří spolupracovali a spolupracují s nepřítelem proti legální československé vládě, Národnímu shromáždění a presidentu republiky, kteří se podíleli a podílejí na nepřátelské okupaci.

Ve smyslu této výzvy občanů Vám, soudruhu generální prokurátore , oznamujeme jména těch vlastizrádců, o kterých víme: Kolder, Bilak, Indra, Švestka, Piller, Jakeš, Mestek, Hoffman, Sulek, Rigo, Nový, Rytíř, Lenárt, Šalgovič, Rezek, Rypl, Kožuch, Hubina, Klíma, Špelina, Beran, Bokr.

Občané, zapamatujte si jejich jména.

Pryč s okupanty, smrt kolaborantům!

(Student, nedatované I. zvláštní vydání, asi 23. 8. 1968)

Všem studentům světa

Jsem český student a je mi 22 let. V okamžiku, kdy píši toto prohlášení, sovětské tanky stojí ve velkém parku právě pod mými okny. Hlavně děl jsou namířeny na vládní budovu s tímto nápisem:
Za socialismus a mír. Tohle heslo si tam pamatuji již od

té doby, co jsem byl schopen vnímat věci kolem sebe. Je to však teprve 7 měsíců, kdy tento nápis začal pomalu dostávat svůj původní význam. Po 7 měsíců byla má země vedena lidmi, jejichž cílem bylo dokázat, pravděpodobně poprvé v historii lidstva, že socialismus a demokracie mohou existovat vedle sebe. Místo, kam tito lidé byli odvezeni, je v současné době neznámé. Nevím, jestli je ještě někdy uvidím, či uslyším. Je toho moc co nevím. Například, jak dlouho to bude sovětským vojákům trvat, než se jim podaří umlčet svobodné radiostanice pravdivě informující tento národ. Také nevím, jestli někdy dokončím svou universitu, setkám se se svými přáteli v zahraničí a takhle bych mohl vypočítávat, jenže v této chvíli všechno jaksi ztrácí svůj původní smysl. Ve 3 hod. ráno 21. srpna 1968 jsem se probudil do světa úplně jiného, než byl ten, ve kterém jsem jenom několik hodin dříve šel spát.

Možná, že si myslíte, že se čeští lidé chovali jako zbabělci, když nebojovali. Ale proti tankům nelze jít s prázdnýma rukama. Chtěl bych Vás ujistit, že Češi a Slováci se chovali jako politicky vyspělý národ, který sice může být zlomen fyzicky, ale nikoli morálně. Proto tohle píši. Jediný způsob, kterým nám Vy můžete pomoci je tento: Nezapomeňte na Československo. Prosím, pomozte naší pasivní rezistenci tím, že budete stupňovat tlak veřejného mínění na celém světě. Myslete na Československo i tehdy, až tato země přestane být senzační zprávou pro noviny.

Jediné Československo, které my uznáváme, je Československo svobodné a neutrální.

(Student, nedatované I. zvláštní vydání, asi 23. 8. 1968.)

Zrádci, kteří se derou ke kolaborantským korytům byli by generály bez vojska

Od okupace Československa okupačními vojsky Sovětského svazu a jeho závislých režimů ostatních socialistických zemí uplynulo od této chvíle 63 hodin.

Historie zná mnoho příkladů okupace. Vždycky se okupantům podařilo v nejkratší době sestavit vládu z kolaborantů, eventuálně si ji přivezli sebou. Takováto vláda pak

ihned vždy odsouhlasila postup okupantů a ujala se moci. Touto průzračnou metodou se okupanti vždycky snaží vytvořit před světem i před lidem okupované země zdání legality. Tak to dělal Hitler, Mussolini, ale i korunované hlavy z minulosti a různé vojenské junty.

V Československu se dosud nic takového nestalo.

Měl snad Sovětský svaz a jeho satelité jiné úmysly? Neměl. Měl jenom špatné informace. A to jak ze svých, tak i zrádcovských informací. Okupanti bezesporu předpokládali, že jakmile odstraní Dubčeka, Černíka, Kriegla, Špačka, Císaře a ostatní a donutí presidenta republiky L. Svobodu k poslušnosti, ochromí vojenskou mocí život v republice, že se okamžitě objeví jimi očekávané opozice Dubčekova vedení a z ní pak sestaví poslušnou kolaborantskou vládu. A to nejen v Praze, ale ve všech krajích a okresech.

Uplynulo tedy 63 hodin a záměr okupantů nevyšel. Nevyšel proto, že český a slovenský národ nezradil. Čechům a Slovákům nepadá před okupanty srdce do kalhot. Neprožíváme první okupaci. Známe proto metody okupantů a víme, jak se proti nim postavit.

Především je třeba poděkovat rozhlasu. Jeho geniálním technikům a nesmírně obětavým redaktorům. Dík patří spojařům na území celé republiky, tisícům neznámých lidí, kteří s nasazením vlastního života umožňují, aby proud informací se dostal do každé naší obce, do každé rodiny.

Vozíme zvláštní vydání Zemědělských novin, které vycházejí dvakrát denně, na naše vesnice. Stačí dát výtisky komukoli a on/se sám postará o další distribuci po celé vesnici.

Lidem se tak dostávají nejnovější informace od samého začátku okupace, takže se okupantům nepodařilo desorientovat obyvatelstvo a zorganizovat protidubčekovskou frontu.

Objevili se sice někteří zrádci. Nepřekvapili nás, od nich to naše národy mohly očekávat: Indra, Kolder, Bilak, Jakeš, Švestka, Mestek, Piller, V. Nový, K. Hofman, Rigo. A je možné, že se sem tam najde i některý kolaborant v okresech a krajích. Ale vždycky to budou jenom ojedinělí jednotlivci!

O jejich charakteru si popovídáme, až na to bude čas.

Jedno u nich však bude společné: kariérismus, špinavé ruce, zrada!

Dnes dopoledne jsme slyšeli v rozhlase projev presidenta republiky Ludvíka Svobody, který přinášíme v listě. To je důstojný postoj představitele okupovaného státu! Ludvík Svoboda prohlásil:"Nikdy nepodepíši návrhy na kolaborantskou vládu!!!"

Z rozhlasového vysílání víme, že takové pokusy z řad zrádců jsou. Na sovětském velvyslanectví se o to pokouší velvyslanec Červoněnko.

Možná, že má sliby některých zrádců, kteří už se vidí u okupantských koryt.

Ale předem můžeme prohlásit, že i kdyby se to Červoněnkovi podařilo, budou to generálové bez vojska. Češi a Slováci, ale i jiné naše národnosti, nikdy okupaci nepřijmou!

Věčná hanba těm, kteří použili zbraní proti bezbrannému českému a slovenskému lidu! Kteří se ani neštítili vraždit děti!

Jako vykřičník je událost, která se přihodila v Praze v noci ze čtvrtka na pátek: Na Palackém mostě zastřelila okupantská armáda mladého chlapce, který kolportoval zvláštní vydání "Světa v obrazech", jenom proto, že nechtěl noviny vydat.

Okupanti! Vaše matky a otcové se za vás budou jednou do hloubi duše stydět!!

(Zemědělské noviny, 24. 8. 1968.)

Živi z této cesty nesejdeme!

Vzpomínáte ještě na tuto větu. Milión podpisů potvrdilo naše pevné odhodlání pevně za ní stát. Byla přece v poselství občanů předsednictvu ÚV KSČ před jeho odjezdem do Čierné nad Tisou. Možná, že tehdy jsme si ani pořádně neuvědomili, co všechno znamená. Teď přišla chvíle, kdy je třeba prověřit naše odhodlání, naši pevnost a dát této větě smysl, který skutečně má. My živi z této cesty sejít nemůžeme. Když jedenkrát jsme řekli své slovo, je naší povinností dnes za ním stát.
(Svobodný legální československý rozhlas, 23. 8. 1968.)

Smutná noc

Okamžiky posledních 80 hodin se nejenom mně, ale jistě i nám všem vryjí trvale do paměti. Včerejší podvečerní chvíle budou mít pro mne pečeť promočeného psance, potulujícího se z místa na místo, protože pro komunistického novináře, milujícího pravdu, svobodu a svou zemi není místo, kde by mohl v klidu třeba jen uvažovat.

A tak jsme bloudili ulicemi. První moje zastávka byla na jednom z místních oddělení VB. Tam v hloučku kolem přijímače poslouchali muži v uniformách poslední zprávy. Na stěně visel obraz Alexandra Dubčeka, příslušnost byla jasná. Major, nejstarší z nich, vyprávěl, jakou ranou je pro něho okupace Prahy sovětskými vojsky. Je mu 47 let, prožil dvě tragédie, má šedivé vlasy. Když jsem viděl, jak posílají své chlapce na hlídku na Vinohradskou třídu, byl jsem hrdý, že právě takoví lidé jsou v těchto chvílích v bezpečnosti na místech. "Začátek byl plný lítosti a teď zbyl jen hněv a hnus a bohužel bezmocnost cokoliv podnikat." To byla slova majora na rozloučenou. Když jsem se znovu vydal do města, jeho dlažbu skrápěl déšť. Zmizely tabulky. Na ulicích byly domy bez čísel, ukazatelé směru byly přetřeny barvou. Některé - sklenčné - byly bohužel zničeny. A pak jsem uviděl ruského okupanta na Příkopech v doprovodu české dívky. Ulice byla prázdná. Dívka v tmavomodrých šatech mu česky cosi vysvětlovala a on, nabitý samopal na zádech, poslouchal. A šli spolu dále promočenou pražskou ulicí.

Čím déle bude okupace naší republiky trvat, tím více krys vyleze z děr, tím více kolaborantů a zrádců se objeví. V těchto přetěžkých chvílích, kdy neznáme podrobnosti o osudu našich legálních představitelů, buďme jednotni. Svět nám drží palce, pomáhejte nám všem, kteří za těžkých okolností nepřestáváme pravidelně informovat. Složme všichni tichou přísahu věrnosti republice, svobodě a suverenitě - je jisté, že přijdou ještě těžší chvíle.

(Večerní Praha, 24. 8. 1968.)

Hodina pravdy

V nádherné jednotě, které jsme dosáhli ve stínu hlavní brutálních agresorů, jsou trhliny, jen nepatrné trhliny. Bylo by však dobře, abychom je znali, abychom na ně nikdy nezapomněli ve dnech, které budou následovat, ať už to jsou dny, v nichž budeme všichni pohromadě jako dnes, anebo dny, v nichž budou mnozí mezi námi scházet.

Nezapomeňme nikdy, že v těchto chvílích se vyskytli v našem středu politici, kteří se dali k dispozici okupantům. Jmenovat je zrádci celkem mnoho neříká. Považujme je za bacil, který se do něj dostal a který z něj zase odejde v procesu ozdravění. Politici typu Koldera, Indry, Bilaka, Lenárta, Hoffmana, najdou hrstku následovníků na všech úrovních. Bude to hrstka, která nic neznamená ve 14 a půlmilionovém společenství, ale nezapomeňme na ni. Poučme se z jejího současného postoje a z jejích cílů.

V den okupace naší země se v jedné kanceláři na ÚV ČSTV konala schůzka tří pracovníků této organizace. Šlo na ní především o neobyčejně závažný problém: budou volné funkce, je třeba se jich zmocnit. Jeden z oněch tří to odůvodnil zajímavým způsobem: Je nezbytné zabránit, aby se do funkcí dostali lidé zcela nečestní. Proto je třeba smířit se se situací a hledat možnost obsadit ony funkce. Dva z oněch tří pracovníků aparátu ČSTV se zlomyslnou radostí konstatovali, že oni se nemají čeho obávat, poněvadž se v uplynulých měsících neexponovali. Strach ať mají ti, kdo křičeli, kdo nás přivedli spolu s plesnivými intelektuály k naší dnešní situaci a naletěli sionistickým darebákům. Omluvte, prosím, ono slabomyslné poslední tvrzení, nenarodili jsme se všichni se stejným inteligenčním koeficientem a koneckonců máme všichni právo na život. Zamysleme se však nad oním hlavním problémem: Současná doba možná dá opravdu výtečnou možnost dostat se nahoru, obsadit místo, obsadit funkci, vládnout. Na všech úrovních. U nás v tělovýchově od oddílů a jednot až po Ústřední výbor. Hlavně sovětských a ostatních "spojeneckých" tanků sice sotva přispějí ke zvýšení duševních a osobních kvalit kohokoliv, ale jsou mocenským prostředkem, za něž je možno

se na nějakou dobu skrýt.

Tomu, kdo má stejný úmysl jako oni tři, by však bylo třeba připomenout několik skutečností. Předpokládajme, že má natolik silný žaludek, aby snesl obecné pohrdání a že má tolik odvahy, aby mohl zbytek života ztrávit ve společnosti 14 a půl milionu nepřátel. Předpokládejme, že si své kariéry váží víc než základních hodnot, které činí život životem: cti, práva, slušnosti. Potom však přece jenom nechť uváží jedno - okupanti přicházejí a opět odcházejí. S postupující civilizací se tempo jejich odchodu urychluje. První okupace naší země trvala 300 let, druhá už jen šest let a my všichni jsme přesvědčeni, že časová křivka bude i v tomto případě klesat geometrickou řadou. Okupanti přicházejí a odcházejí, národ, lid však zůstává. A tento lid nezapomíná! Bude dobře vědět za rok, dva, za deset let, dvacet a sto let, kdo v této hodině pravdy obstál a kdo v ní neobstál. Dbá-li někdo o kariéru víc než o čest a zájem své země, ať v této chvíli myslí alespoň na svou kariéru za jeden, dva, deset, či dvacet let.

Od ledna do srpna letošního roku jsme byli humanističtí. Ponechali jsme ve funkcích i ty, o nichž jsme věděli, že mohou zradit. Příště tuto chybu už neuděláme. Byl by to zločin na národu, který si zasloužil osud rozhodně lepší než mu připravuje cizí zvůle, brutální násilí a bezpráví.

(Československý sport, Stadión, 23. 8. 1968.)

Stále bojujeme !

Spoluobčané, soudružky, soudruzi, boj za odchod okupačních jednotek a za svobodu našeho lidu pokračuje. Neochabujte, ale neplýtvejte svými silami. Uvědomte si, že bojujeme beze zbraní, nejen proti půlmilionové armádě, ale proti lži, pomluvám a falešnosti. Okupační armáda úmyslně vyvolává incidenty, které moskevský tisk a rozhlas úplně přetvoří tak, aby dokumentovala kontrarevoluční boj v naší zemi. Nechť nikdo nestojí stranou. Plňte přesně výzvy našeho legálního rozhlasu. Odhalujte ty, kteří se dnes schovávají, aby vyčkali jak to dopadne, a pak nám mohli vládnout. Každý může přispět, i Vy kteří stojíte ve frontách na potraviny. Nedopusťte, aby někteří sobecky vykoupili zásoby

a způsobili nedostatek a hlad. Buďte ukáznění, ale nebojte se. Pamatujte na hrdiny našeho rozhlasu a televize, na naše spojaře, na jejich obrovskou obětavost. Pamatujte na disciplinovanost delegátů XIV. sjezdu KSČ, kteří přes všechny překážky přijeli do Prahy a uskutečnili sjezd, který zarazil ideologii a propagandě okupantů první porážku. Všimněte si elánu a odvahy naší mládeže, která tak nadšeně a neohroženě stojí všude v prvních řadách.

Socialismus ano, otroctví ne. Není cesty zpět!

(Nedatovaný cyklostylovaný leták, asi 23. 8. 1968.)

Výzva pražských historiků ke spoluobčanům!

V třetí den věrolomné agrese zůstáváme svobodni. Brutální okupace nesrazila náš lid na kolena. President republiky, Národní shromáždění a legální vláda republiky zůstávají na svých místech v rozhodném a nezlomném odporu proti okupaci. Legální čs. rozhlas udržuje nezlomnou vůli po obraně svobody a suverenity naší země. Včera se sešel XIV. mimořádný sjezd KSČ. Máme nové vedení strany, v němž jsou všichni ti, kteří se stali celonárodním symbolem odporu: Dubček, Černík, Smrkovský, Kriegel, Špaček, Císař a další.

Okupantům se nezdařil základní cíl agrese; probíhá třetí den okupace a oni nebyli s to instalovat kolaborantský režim! Klid, statečnost a nezlomná vůle nekapitulovat se staly nejsilnější zbraní lidu proti brutální slepé síle a převaze moderní techniky.

Nadále zůstává nejnaléhavějším úkolem dne boj proti kolaboraci. Okupanti musí zůstat osamoceni! Nejde jen o ty zrádce národního společenství, jejichž jména už známe a kteří byli ochotni sestavit nezákonnou vládu. Jde o všechny ty, kteří by si na kterémkoli místě chtěli přihřát svou polívčičku na hořícím domě vlasti.

Pro svobodný lid není života na kolenou!

(Tištěný leták, 23. 8. 1968.)

Fronta a fronta

Té první frontě patří plným právem velké F, tu druhou musím psát s malým a stydlivým. Ta první je imponující fronta jednoty. Ještě nikdy v dějinách - a domnívám se, že nejen v našich - se nepostavil lid v tak jednotném šiku proti násilí. Ještě nikdy neprojevil tak naprostou solidaritu. Okupanti jistě nepočítali s tím, že se u nás nenajde kolaborantská klika, která bude ochotně plnit příkazy sovětských míst. Do této chvíle hledá okupant marně. Nenašel ani nikoho, kdo by byl ochoten ex post ospravedlnit nehorázný zákrok proti suverenitě svobodné republiky. Doufejme, že takové lidi nenajde a že tato fronta jednoty potrvá. O té druhé frontě bych rád věřil, že naopak zmizí. Je to fronta, která se denně staví před obchody potravinami. Fronta malověrných lidí, kteří hromadí zásoby ze strachu, že v případném konfliktu vypukne hlad. Nevím, zda někomu pomůže deset kilo mouky, nebo brambor a pár konserv. Ale vím, že víru v tu první frontu bychom měli manifestovat odpovědnějším postojem než je ten, který projevují lidé, stavící se denně před obchody s pečivem a potravinami. Vím, že to leckde situace vyžaduje. Vím, že je třeba nakupovat denní příděl potravin. Vím, že mezi těmi postávajícími je hodně těch, kteří nekupují zásoby. Ale tím spíše je třeba apelovat na lidi, kteří se do front před obchody denně staví a kteří buď ze strachu, buď ze spekulace komplikují naši situaci. Prošli jsme tvrdou zkouškou nervů a ukázali jsme pevnou odhodlanost. Nenarušme ji malichernostmi, nenarušme ji zbytečnostmi.

(Lidová demokracie, IV. zvláštní vydání, 23. 8. 1968.)

Cizinci s trikolorou

Na klopě měl trikoloru, mluvil francouzsky a anglicky a byl to Ital. Stáli jsme na rohu Staroměstského se dvěma příslušníky VB, on přišel s pasem v ruce a kde prý mu prodlouží vízum.

"Jeďte domů", říkáme. Vysvětluje, že vlastně domů nemůže, že byl až do těchto dnů přítelem Sovětského svazu a členem Komunistické strany Itálie, že tady teď musí

počkat, všechno vidět a všechno si hlavně promyslet, protože chce doma mluvit, jaké to skutečně bylo. "Zatím nejsem moc schopen přemýšlet. Viděl jsem mladé lidi, jak jen šli po ulici a najednou drdrdrdrdr, začali padat na zem a tekla krev. Členové Komunistické strany Itálie myslí nějak jinak, než tihle sovětští komunisté a přesto jsme vlastně všichni v jedné straně - nevím ..."

Po pražských ulicích chodí Francouzi, Angličané, Němci i jiní cizinci s naší trikolorou na klopě.

Děkujeme jim, že stojí na naší straně.

(Mladá fronta, 23. 8. 1968.)

Hyeny stále řádí

Ve chvílích, kdy je třeba rozvahy a klidu, nacházejí se jednotlivci, kteří se snaží nenormálních poměrů zneužít. V pozdních večerních hodinách byl vykraden automat Jizera na Václavském náměstí. Na štěstí příslušníci Veřejné bezpečnosti zadrželi tři mladíky s plnými pytli lupu, v němž nechyběla ani pokladna. Díky ráznému zásahu podařilo se zadržet i jejich deset pomocníků.

(Lidová demokracie, V. zvláštní vydání, 24. 8. 1968.)

Komentář zvláštního dopisovatele moskevské PRAVDY z Prahy útočící na XIV. mimořádný sjezd KSČ

Nezákonná sešlost

Včera se kdesi v Praze konala tajná sešlost, svolaná pravicáckými revizionistickými živly, kterou oni nazývají "mimořádným sjezdem KSČ". Ilegální vysílačky rozhlásily narychlo slepená usnesení této sešlosti a složení "nového vedení", sestaveného většinou z lidí, známých svými revizionistickými a někdy i otevřeně kontrarevolučními názory. Ilegální tiskárny tyto "materiály" vytiskly a jugoslávská agentura TANJUG, která na sebe vzala pochybnou úlohu reklamní agentury tohoto podniku, ji rozšiřuje v zahraničí.

Jak vlastně došlo ke svolání této sešlosti, jež vrhá stín na dobré jméno strany? Bylo to takto. Brzy po lednovém (1968) plénu ÚV KSČ využily pravé, revizionistické síly, dočasného oslabení stranického vedení a přešly do

útoku proti zdravým silám strany, pod heslem "demokratizace společnosti". Jejich jediným cílem bylo zmocnit se vedení strany a odstranit kádry věrné marxismu-leninismu.

Původně měl být sjezd strany svolán až v příštím roce. Dozrálo mnoho velkých a závažných problémů, které bylo třeba promyslet a vyřešit, aby se upevnily základy socialismu v Československu, aby se dosáhlo odstranění dřívějších chyb a zajistil patřičný rozvoj vnitrostranické demokracie. K tomu všemu bylo třeba času. Pro konání sjezdu v příštím roce se vyjádřila většina krajských konferencí strany.

Avšak jednoho dne se všechno změnilo: straně bylo vnuceno rozhodnutí svolat mimořádný sjezd na 9. září letošního roku. Do sjezdu zbývalo pramálo času. Na jeho programu měly být otázky prvořadé životní důležitosti: současná situace, státoprávní uspořádání, schválení nových stanov strany a jiné. Avšak ti, kteří se chtěli rychle zmocnit vedení strany a vnutit jí svůj nový kurs, znamenající zradu leninismu, jak ukazuje průběh událostí, nedělali si velké starosti s přípravami k projednávání těchto otázek. Pro ně byla důležitá jediná věc: co nejrychleji svolat sjezd a nadiktovat mu svou vůli, aby tak předešli odhalení svých špinavých cílů.

V průběhu příprav ke sjezdu ti, kdo s ním spojovali prosazení těchto nebezpečných plánů, dokázali v několika měsících zastrašit, uštvat a demoralizovat značnou část stranického aktivu a poctivých komunistů na závodech a v úřadech. Pro poctivé komunisty se vytvořila nepředstavitelná atmosféra a statisícům členů strany byla znemožněna aktivní činnost.

Bylo využito všech prostředků, aby na sjezdu měly zajištěnu většinu revizionistické živly. Mezi delegáty, zvolenými na sjezd, bylo jen 17 % dělníků. Zato však mezi delegáty byli lidé, kteří se netajili nepřátelstvím k základním myšlenkám leninismu, jako například autoři kontrarevolučních prohlášení "Dva tisíce slov" a jiných stranč a socialismu nepřátelských článků a projevů.

Přípravy, tak jak je prováděly pravičácké síly, došly nakonec tak daleko, že nad stranickými kádry, obhajujícími marxisticko-leninské pozice, visel jakýsi Damoklův meč:

každou chvíli se jim vyhrožovalo předčasným svoláním sjezdu, štvalo se proti nim v tisku, až se vytvořila atmosféra politického teroru. Vyhrožovalo se rovněž rozpuštěním Ústředního výboru KSČ.

Rozhodnutí bratrských stran poskytnout dělnické třídě a Komunistické straně Československa okamžitou pomoc v boji za zachování a upevnění základů socialismu, narušilo všechny plány pravičáků, kteří se proto rozhodli urychleně provést svůj záměr. Byli by rádi dodali zdání zákonnosti svému počínání, kterým se chtěli bezohledně vypořádat se zdravými silami strany a rozpoutat nepřátelství k bratrským stranám a národům socialistických zemí.

A tak už 21. srpna vysílaly ilegální vysílačky výzvu sjezdovým delegátům, aby se okamžitě dostavili do Prahy. Je charakteristické, že přitom byli upozorňováni, aby v žádném případě nechodili na ÚV strany, ale šli na smluvené tajné adresy.

Včera se tato tajná sešlost konala. O jejím nezákonném charakteru svědčí fakta. Byla svolána přes hlavu ÚV KSČ. Mandáty účastníků sjezdu nikdo neprověřoval. Mezi přítomnými nebyli delegáti Komunistické strany Slovenska - i sami organizátoři této sešlosti oznámili, že ze Slovenska přijelo "jen několik lidí".

Ale jakápak zákonnost u těch, kteří si kladou nezákonné cíle? Nepokládali ani za nutné udržet zdání jakýchsi sjezdových jednání - vyslechnout referáty, provést diskusi atd. Všechno bylo provedeno bleskově: byla přijata usnesení směřující k roztržce s bratrskými stranami a zeměmi a vyzývající k boji proti jejich ozbrojeným silám, jež přišly československému lidu na pomoc.

To hlavní, proč se to všechno podnikalo, byl pokus zmocnit se vedení strany. Ilegální vysílačky vysílaly seznamy lidí, zvolených do ústředního výboru a jeho předsednictva. Tyto seznamy výmluvně svědčí o tom, že tu jde o protistranické spiknutí, jehož cílem je odstranit z vedení strany nejlepší věrné syny KSČ a nahradit je politickými dobrodruhy, kteří jsou všeho schopni.

21. srpna se pak v ilegálních vysílačkách a novinách

ještě vystupňovala zběsilá štvanice proti vedoucím členům ÚV, kteří zůstali verni leninismu. Jak už bylo sděleno, člen předsednictva ÚV KSČ s. O. Švestka byl chycen rozzuřenými protistranickými živly v redakci Rudého práva. V Praze byly vylepeny plakáty se šibenicí, kterou se vyhrožovalo jinému členu předsednictva ÚV KSČ s. Bilákovi. Štvanice se zaměřila i na jiné vedoucí členy strany.

Kdo se to tedy pokouší vystupovat nyní v úloze vůdců samozvaného ústředního výboru? Jsou tu známá jména. Je mezi nimi Císař, jehož odpadlictví od leninismu bylo prokázáno řadou jeho veřejných projevů, především jeho referátem ke 150. výročí narození K. Marxe. Je tu Šik, jehož revizionistické názory v oblasti ekonomiky jsou rovněž dobře známy; teď horlivě pracuje v zahraničí jako jeden z dirigentů pravičáckých sil. Je tu Goldstücker, který v posledních měsících mnohokrát vystupoval v Československu i mimo ně s protisocialistickými prohlášeními. A vedle nich jsou tu dosud málo známé podezřelé osoby, jako je jakýsi Šilhan, který byl až dosud zcela nenápadným ředitelem stavebního ústavu a nyní se náhle vyšvihl až do funkce muže "pověřeného vykonáváním povinností prvního tajemníka ÚV KSČ". Tito lidé se celý čas schovávali za zády druhých a čekali na svou chvíli. Nyní se tedy plně odhalili jako nepřátelé strany a československého lidu a snaží se využívat klíčového postavení vedení k tomu, aby podlomili základy socialismu. Svědčí o tom zcela přesvědčivě první Šilhanovy kroky, o nichž se zmíníme dále.

Ti, kteří se nyní snaží vylíčit věci tak, jako by teď byli zplnomocněni převzít klíčová místa ve straně, zajistili si i patřičné spolupracovníky. Jsou mezi nimi například Kriegl, Slavík, Hübl, kteří se projevili jako zdatní organizátoři pravičáckých sil. Hejzlar a Pelikán, kteří zběsile štvali proti stranickým kádrům v rozhlase a televizi; dále Pavel, který se v padesátých letech podílel na krvavých zákrocích proti nevinným lidem a teď se prohlašuje za ochránce demokracie ve funkci ministra vnitra a který okamžitě utekl, jakmile se vojska bratrských stran přiblížila k Praze; sociálně demokratický panchart Jelínek, šéfredaktor smutně proslulé Mladé fronty, Jan Pro-

cházka, jehož protisocialistické a protisovětské názory byly nejednou kritizovány v tisku socialistických zemí a konečně autoři kontrarevolučních "Dvou tisíc slov" Starý, Hanzelka a jiní.

Konečně figurují jakožto"členové ÚV" i takoví lidé jako je Borůvka, v jehož úřadě - v ministerstvu zemědělství - byl dnes objeven tajný sklad zbraní. Z budovy tohoto ministerstva se střílelo do sovětských vojáků.

Tak vypadají fakta. Svědčí o tom, že aktivizací protisocialistických sil se KSČ dostala do složité situace. Část strany dále pevně stojí na pozicích marxismu-leninismu a proletářského internacionalismu a hájí socialistické vymoženosti a základní zájmy lidu. Tato část strany byla po dlouhý čas vystavena zběsilému štvaní a morálnímu teroru nepřátelských protisocialistických sil. Představitelé této zdravé části strany neměli dokonce ani možnost řádně využívat masových komunikačních prostředků, aby mohli vyvrátit proud úmyslných lží, kterými byli zahrnováni. Druhá část strany podlehla demagogické spekulaci s minulými chybami, kterou prováděli političtí dobrodruzi, a ve zmatku ztratila správnou orientaci, až postupně začala opouštět třídní revoluční pozice.

Političtí dobrodruzi toho využili a bezohledně se snažili zmocnit se vedení strany. "Usnesení" tajného shromáždění, jež se prohlásilo za mimořádný sjezd strany, nelze přirozeně brát vážně. Lidé, kteří si dnes říkají "členové předsednictva ÚV KSČ", zejména pak chvalně známý Císař, který prostřednictvím ilegálního rozhlasu děkoval těm, kteří ho "zvolili", nemohou být považováni za zákonné vůdce strany. Použitím tak nedůstojných metod se jen dokonale odhalili.

Jestliže o tom až dosud někdo pochyboval, pak jeho pochybnosti dnes definitivně vyvrátil samozvanec Šilhan, "pověřený výkonem funkce prvního tajem íka KSČ". Kolem poledne vysílaly západní rozhlasové stanice a tiskové agentury Šilhanovo"Prohlášení", rozšiřované ilegálním rozhlasem z Prahy. Jak sdělila např. AFP Šilhan "dnes prohlásil, že ústřední výbor se vyslovil pro neutralizaci

Československa. "Tato formulace neutrality znamená, že by Československo mělo vystoupit z Varšavské smlouvy. Přitom už za čest minut vysílal "svobodný pražský rozhlas" "seznam" závodů, vojenských útvarů a zástupců civilního obyvatelstva, kteří údajně podepsali ve všech městech po celé zemi rezoluce, žádající neutralitu Československa.

Na tento projev reagoval ministr zahraničí na útěku Hájek, mimochodem také zařazený do "nového ÚV", který toho času měl namířeno z Jugoslávie do New Yorku. Hájka zaujala Šilhanova idea, avšak řekl, že se mu "nezdá realistická."

Uběhly dvě hodiny a Šilhan, který si zřejmě uvědomil, že nasadil příliš rychlé tempo, znovu vystoupil v ilegálním rozhlase. "Upřesnil" se v tom smyslu, že "formule neutralizace Československa nebyla sjezdem podpořena," protože "...neutralita ještě nezaručuje nedotknutelnost země".

"Ještě nezaručuje..." jak tomu rozumět? Neznamená to snad, že účastníkům tajné sešlosti nestačí jen vystoupit z Varšavské smlouvy a přejít k neutralitě, ale že žádají vstup do NATO? Ať už tak či tak, Šilhan hned dodal, že je nyní zapotřebí "hluboké změny ve vztazích mezi socialistickými zeměmi".

Celé toto horečné pachtění nemá ovšem žádný praktický smysl. Českoslovenští komunisté, oddaní věci socialismu, nedovolí podezřelým osobám jako je Šilhan a spol., zmocnit se vedení ÚV KSČ a dělat si, co se jim zlíbí. Jejich podstatná činnost zůstávala už beztak příliš dlouho beztrestná. Teď, když se dokonale odhalili, komunisté lépe uvidí, s kým mají tu čest.

Svolání tajné sešlosti, která si nezákonně přisvojila název sjezdu, znamená otevřený útok proti straně. Ale strana nezahyne. Zdravé síly ji dokáží obnovit. Znovu si získá zaslouženou slávu jednoho z bojových marxisticko-leninských oddílů světového komunistického hnutí.

(Cyklostylovaný překlad blíže neurčené provenience, šířený okupačními vojsky.)

SOBOTA 24. SRPNA

V době od 6. do 20. hod. Byla postupně takřka v plném rozsahu obnovena městská doprava v Praze. V průběhu dne započala i oprava trolejového vedení před Čs. rozhlasem na Vinohradské třídě.

6.20 hod. Čs. rozhlas: G. Husák oznámil z Moskvy, že jednání v Moskvě se též zúčastňují ss. Dubček, Smrkovský, Černík, kteří tam byli přivezeni 22. srpna. (Podle Svobody z 25. 8. oznámil G. Husák z Moskvy, že jednání v Moskvě se zúčastňují i ss. Dubček a Černík. O Smrkovském se nezmínil.)

8.00 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /zasedání trvalo s přestávkou do 12.50 hod./. Z programu: Informace o situaci v Praze a v krajích; páteční generální stávka a živelné stávky; informace o opatřeních vlády; činnost parlamentních výborů; spolupráce s SNR; diskuse o návrhu stanoviska k požadavku neutrality. /Materiály NS./

Národní shromáždění pokračuje.
Předsednictvo Národního shromáždění se sešlo s představiteli Národního výboru hl.města Prahy, primátorem Ludvíkem Černým a s jeho náměstkem M. Havlíčkem. Vyslechlo zprávu o některých naléhavých otázkách života hlavního města. Do té doby, dokud především v odchodu cizích vojsk nebude normalizována situace spočívající v návratu představitelů strany a státních orgánů soudruhů Dubčeka, Smrkovského, Černíka, Kriegla aj. do svých funkcí, považují oba orgány za nutné koordinovat společná opatření především na úseku zásobování, dopravy, zdravotnictví a v přípravě zahájení školního roku. Představitelé národního výboru hl. města Prahy potvrdili znovu, že jedinými representanty státní moci jsou pro ně legální vláda Černíkova a Smrkovského Národní shromáždění. Předsednictvo Národního shromáždění požádalo, aby je představitelé hlavní-

ho města denně informovali.
Této části jednání se zúčastnil i ministr zemědělství Josef Borůvka, který byl pověřen vládou udržovat styk s Národním shromážděním.
Zasedaly rovněž všechny výbory Národního shromáždění, aby projednaly konkrétní program činnosti za dané situace.
Počet přítomných poslanců se denně zvyšuje. Přijíždějí stále poslanci ze Slovenska. Je přítomno 196 poslanců, z toho 47 ze Slovenska.
Po skončení jednání výborů byly vyslány delegace poslanců do průmyslových a zemědělských závodů a státních institucí a delegace ke Slovenské národní radě. Jedna z delegací byla v chmelové oblasti.
Předsednictvo Národního shromáždění vyslechlo zprávu o činnosti národních výborů a považuje za svou povinnost vyslovit poděkování všem pracovníkům, kteří zabezpečují legální činnost národních výborů jako jediných orgánů státní moci v místech, okresech a krajích. Žádá národní výbory, aby ve své činnosti nepolevovaly a zabezpečovaly zásobování a služby obyvatelstvu.
Národní shromáždění stále koordinuje svou činnost s novým předsednictvem ÚV KSČ. Předsednictvo Národního shromáždění posoudilo i otázku ztrát v národním hospodářství. Škody, k nimž dochází v důsledku okupace, doléhají především na naši společnost. Především z tohoto důvodu předsednictvo NS opakuje, že nepovažuje za vhodné řešení protestovat stávkami, které mohou vést jen ke zvyšování škod.
V další části jednání vyslechlo předsednictvo NS zprávu gen. prokurátora doc. dr. Macháta. Dalo pokyn, aby z prokuratur byly propuštěny všechny osoby, které by se řídily pokyny okupačních jednotek nebo jinými pokyny, než stanoví zákony ČSSR nebo direktivy legálních státních orgánů prezentovaných příslušnými ministry.
(Zemědělské noviny, 25.8.1968.)

Rozhodnutí čs. vlády: Šalgovič zbaven funkce

Vláda na sobotní ranní schůzi přijala toto usnesení:
Vláda na základě zprávy ministra vnitra o činnosti STB a vzhledem k tomu, že náměstek ministra vnitra Šalgovič se

nedostavil do vlády, aby podal zprávu o své činnosti a navázal s vládou spojení, odvolává ho z funkce náměstka ministra až do prošetření jeho činnosti. Prohlašuje veškeré jeho rozkazy a jím provedená opatření po 20. srpnu za neplatné.
Řízení státní bezpečnosti přebírá osobně ministr vnitra.

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Rozkaz ministra vnitra

Z rozhodnutí čs. vlády ze dne 24. srpna 1968 byl náměstek vnitra pluk. Viliam Šalgovič zproštěn výkonu funkce a veškerá jím vydaná rozhodnutí z doby po 20. srpnu t.r., která jsou v rozporu s právním řádem ČSSR, včetně kádrových opatření, jsou neplatná. Aby byly zajištěny všechny úkoly ministerstva vnitra, ujímám se sám přímého řízení Státní bezpečnosti:

1. Odvolávám z funkce náčelníka StB Pražského kraje Boh. Molnára a zbavuji ho s okamžitou platností výkonu funkce. Prozatímního náčelníka Státní bezpečnosti Praha určí náčelník KS SNB Praha po dohodě se stranickou organizací.
2. Odvolávám z funkce zástupce náčelníka II. správy HS StB pplk. Josefa Rypla a z funkce náčelníka VII. odboru pplk. Al. Kožucha a zbavuji je s okamžitou platností výkonu služby. Na uvolněné funkce jmenuje nové funkcionáře náčelník HS StB po dohodě se stranickou organizací.
   Současně ukládám náčelníku HS StB, aby se svými zástupci zajistil řádný chod služby v souladu s právním řádem ČSSR, akčním programem strany a zabezpečil tak v souladu s poslednovým vývojem obnovu dobrého jména všech složek ministerstva vnitra.
3. Kádrová opatření, provedená po 20. srpnu 1968 své volně býv. náměstkem ministra vnitra pluk. Viliamem Šalgovičem, na I. správě min. vnitra, jsou neplatná. Ukládám řádně jmenovaným vedoucím funkcionářům I. správy MV, aby se neprodleně ujali svých funkcí a zajistili řádný chod služby na této složce.
4. Náčelníkům HS StB a správ StB ukládám, aby u těch

příslušníků StB, kteří se dopustili trestné činnosti v souvislosti s násilnými opatřeními v naší vlasti, požádali příslušnou vojenskou prokuraturu o zahájení trestního řízení.

V této tak těžké době pro naše národy vláda ČSSR oceňuje postoj a obětavou práci příslušníků SNB. Vyzývám všechny příslušníky SNB i příslušníky ostatních složek MV, aby nadále plnili jen rozkazy svých nadřízených v souladu se zákony republiky a pokyny legální vlády ČSSR.

Ukládám všem příslušníkům SNB a pracovníkům všech složek Národní bezpečnosti, aby vedle řádného plnění svých úkolů pomáhali všemi prostředky a silami všem legálním orgánům zajišťovat zvládnutí složitých úkolů v této mimořádné situaci.

V Praze dne 24. srpna 1968 Ministr vnitra Josef Pavel v.r.

(Práce, 26.8.1968.)

10.00 hod. Čs. rozhlas: V ranních hodinách začala výměna původně nasazených sil okupačních armád.

V dopoledních hodinách zasedalo předsednictvo MV KSČ v Praze.

Zpráva o zasedání předsednictva MV KSČ

V sobotu 24. srpna 1968 zasedalo předsednictvo MV KSČ. Projednalo současnou mimořádnou situaci v Praze. Schůzi řídil člen předsednictva ÚV KSČ a tajemník MV KSČ Praha s. J. Litera. Byla vyslechnuta zpráva o dosavadní činnosti nově zvoleného předsednictva ÚV KSČ. Odpoledne pokračovalo zasedání městského výboru za účasti vedoucích tajemníků obvodních výborů KSČ a přijímalo nezbytná politická a organizační opatření v duchu dokumentů a závěrů XIV. mimořádného sjezdu KSČ. Současně posoudilo nezbytná opatření k zabezpečení života občanů města, narušeného okupačními jednotkami. Vzalo na vědomí kroky, které v tomto směru podnikla rada Národního výboru hl. m. Prahy.

Předsednictvo MV KSČ Praha konstatovalo, že jednou z podmínek jeho normální činnosti je osvobození člena nově zvoleného předsednictva ÚV KSČ a vedoucího tajemníka MV KSČ Praha

soudruha B. Šimona z internace, v níž je od prvého dne příchodu okupačních jednotek do Prahy.
Během zasedání byla proto vyslána delegace předsednictva MV KSČ Praha na sovětské velvyslanectví s naléhavou žádostí, aby byl soudruh Šimon propuštěn a mohl se ujmout řízení pražské městské organizace.
Delegace byla zastavena kordonem vojenských sovětských jednotek, které stojí kolem budovy velvyslanectví, a na její žádost o rozmluvu s velvyslancem SSSR Červoněnkem přišel před budovu atašé A.M.Peršin a sdělil delegaci toto: Sovětskému velvyslanectví není nic známo o internování soudruha B. Šimona. Jako diplomatický zastupitelský úřad nemůže pátrat po soukromých osobách. Není jim také nic známo, že by zadržení B. Šimona provedly vojenské jednotky. Nakonec k údivu celé delegace doporučil, aby se se svou žádostí obrátila na Veřejnou bezpečnost ČSSR. Delegace přesto požádala, aby sovětské velvyslanectví učinilo vše pro vyhledání a osvobození soudruha Šimona.
Krátce po návratu delegace na zasedání předsednictva MV KSČ telefonoval atašé A. M. Peršin a podal předsednictvu tuto informaci.
1. Sovětské velvyslanectví dělá vše pro to, aby byl s. Šimon vyhledán, uvolněn a aby mohl převzít svou funkci. 2. Požádal, aby rodina s. Šimona byla ubezpečena, že se s. Šimonem je vše v pořádku a aby se o něj nerneklidňovala. 3. Dále přislíbil, že jakmile obdrží sovětské velvyslanectví další informace, podá ihned zprávu předsednictvu MV KSČ Praha.

(Rudé právo, 26.8.1968)

Zpráva o situaci v Praze

Sobotní dopoledne v Praze

K vojenským zásahům došlo na Václavském náměstí, Staroměstském náměstí, na Karlově náměstí, u rozhlasu, v okolí ÚV KSČ, na Palackého mostě ze smíchovské strany, u letenského tunelu a na některých místech došlo k menším dílčím zásahům. Jsou obsazeny budovy městského výboru, krajského

výboru a obvodních výborů strany, Státní banka čs. a její pobočky v Praze 1 a 9, dále Obchodní banka, Živnostenská a Investiční banka. Obsazena jsou nádraží Hlavní a Střed. Z pošt mají okupanti obsazenu Městskou telefonní ústřednu, Městskou telegrafní ústřednu, ústředí a Městskou správu spojů a Městskou telekomunikační správu. Redakce pražských deníků a některé tiskárny, např. závodu Svoboda, dále Čs. tisková kancelář, Čs. akademie věd, Svaz spisovatelů, filosofická a právnická fakulta, ústředí novinářů, ministerstva vnitra, zahraničí, zahraničního obchodu a ministerstvo obrany a předsednictvo vlády jsou též okupovány. Okupační jednotky se nacházejí také v nápravném zařízení Pankrác, v rozhlase a televizi. Obsazeny jsou všechny důležité komunikace a mosty, i pobočky n.p. Benzina na letištích Ruzyň a Kbely.

(Lidová demokracie, 5.zvl. vyd., 24.8.1968.)

11.25 hod. Čs. rozhlas vysílal projev V. Šilhana. Děkuje za podporu, která byla poskytnuta ÚV KSČ a XIV. mimořádnému sjezdu KSČ. Děkuje všem institucím, které poskytly materiální fondy, spojení, ubytování atd. Dále hovořil o normalizaci v nenormálních podmínkách, o tom, že ÚV stále těsněji spolupracuje s vládou a Národním shromážděním, sjednocuje postup a prostředky politického vlivu za uskutečnění cílů XIV. sjezdu. Nyní ÚV KSČ promýšlí další postup a očekává přílet delegace z Moskvy. Po příletu bude ihned veřejnost informovat.

President Svoboda vzkázal z Moskvy, aby do příletu delegace nebyla podniknuta žádná opatření, která by ztížila jednání v Moskvě.

XIV. sjezd byl označen za permanentní, nejdůležitějším úkolem bude příští federace. Na otázku reportéra, jaké bude spojení strany s nestraníky a jinými politickými stranami odpověděl V. Šilhan, že mezi komunisty a nestraníky vznikla dnes pevná jednota. To je důkazem, že ÚV KSČ dělá politiku, kterou lid si žádá a očekává. Potvrzuje to i vstup mladých do strany.

Otázka reportéra: Jak to vypadá s pracovníky aparátu?

V. Šilhan odpovídá, že většina v Praze se přihlásila k práci pod novým vedením strany. Téměř všichni se dali plně k dispozici nově zvolenému ÚV KSČ. Pracuje již řada skupin, které dělají rozbory a různé propagační materiály.
Hospodářské otázky: Tyto mimořádné dny přinesou obrovské hospodářské ztráty. Nelze předvídat události, ale tyto ztráty musí být nahrazovány. Nikdo nám nic nedá, musí se sklidit obilí, chmel atd. Jsou již určité přehledy o sklizni z krajů, hodně jsme ztratili, přesto však jsme něco získali - vlastenectví lidí.
Oblast zahraničních styků: V těchto hodinách máme a nadále rozvíjíme mezinárodní kontakty. Dochází nám odpovědi na rezoluci přijatou XIV. mimořádným sjezdem KSČ. Snažíme se objektivně informovat.
(Zkrácený záznam.)

11.45 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: U sovětského velvyslanectví se instalují tři televizní paraboly.

12.00 hod.

Generální prokuratura a hlavní vojenský prokurátor ČSSR sdělují

Vojenská prokuratura provedla na základě zpráv vysílaných rozhlasem o zatýkání našich občanů orgány Státní bezpečnosti a o propuštění vězňů z pankrácké věznice sovětskými orgány šetření a zjistila, že do 12.00 hod. dne 24. srpna 1968 nebyl zatčen příslušníky vojenské kontrarozvědky žádný příslušník čs. armády. Stejně tak žádný příslušník vojenské kontrarozvědky nebyl přítomen při zatýkání civilních občanů.
Obdobnou prověrkou u orgánů Státní bezpečnosti nebylo zjištěno, že by oficiální orgány Státní bezpečnosti zatýkaly příslušníky našeho státu. Zjištěno však bylo, že mimo vedoucí státní činitele byli internováni tři vedoucí funkcionáři Státní bezpečnosti a to podplukovníci dr. Jankrle a Formánek a major Pešek, což provedly orgány sovětského velení. Vojenská prokuratura činí kroky k propuštění těchto funkcionářů.

Šetřením ve věznici na Pankráci a v Ruzyni bylo zjištěno, že do těchto věznic nebyl dodán kromě několika kriminálních živlů žádný z našich občanů. Kromě osob, kterým skončil výkon trestu, nebyl nikdo propuštěn.
Pokud veřejnost je nebo bude informována o zatčení některého z našich občanů, nechť o tom ihned informuje orgány prokuratury. Současně apelujeme na všechny orgány ministerstva vnitra, aby důsledně respektovaly náš právní řád.

(Svobodná ČTK, č.26, 27.8.1968.)

12,10 hod. Čs. rozhlas: Po Praze je rozšiřována zpráva, že A. Dubček byl odsouzen k trestu smrti. Jde asi o provokaci, aby lid prudce reagoval proti okupantům a ti pak mohli náš lid masakrovat.

12,20 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: okupanti prohlížejí všechna auta přijíždějící do Prahy a pátrají po tiskovinách.

12,40 hod. Čs. rozhlas: Dnes celé dopoledne létaly nad Prahou sovětské helikoptéry, které mají lokalizovat všechny vysílačky.

12,40 hod. Čs. rozhlas: Velitelé okupačních jednotek zprostředkovali rozhovor V. Pavlendy s G. Husákem, který je dosud v Moskvě. G.Husák sdělil, že se spolu s A. Dubčekem chce zúčastnit sjezdu KSS. Má se proto počkat až do jejich návratu, k němuž prý dojde brzy.

12,50 hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení rektora Karlovy university v Praze prof. dr. Starého.

13,10 hod. Čs. rozhlas: Nad Prahou létá neustále vrtulník, který shazuje letáky s Provoláním Pěti vlád.
(Uveřejněno v materiálech z 21.srpna.)

13,20 hod. Čs. rozhlas vysílal výzvu zdravotního výboru NS národním výborům, aby pomohly starým občanům, kteří jsou bez pomoci.

13,30 hod. Československý rozhlas začal "štafetové" vysílání. Krajové stanice si předávaly slovo v pravidelném sledu.

Krátce po poledni

V sobotu po obědě obdržela čs. vláda z Moskvy tyto informace: President republiky L. Svoboda i delegace se prý dívají na dosavadní jednání jako na konstruktivní, s vyhlídkou na dvoustranné přijatelné řešení. President republiky i delegace požadují uvolnění zadržených činitelů, aby mohli plně vykonávat své funkce a obnovit činnost ústavních orgánů. Druhá strana to prý přijímá s porozuměním. Další podrobnosti by byly v těchto hodinách předčasné.

Vláda upozorňuje, že podle dohody s presidentem republiky L. Svobodou pouze ona dostává autentické informace.

(Mladá fronta, 2.zvláštní vydání, 25.8.1968.)

13.50 hod. Čs. rozhlas: Dnes ráno došlo na Libeňském mostě k střelbě mezi příslušníky bulharské a sovětské armády.

Odpoledne /?/ Rozhovor s členem předsednictva ÚV KSČ Zdenkem Hejzlarem.

Hovoříme s novým členem předsednictva ÚV KSČ - Pár minut se Zdeňkem Hejzlarem

Volná sobota. Ta, kdy Dubček nemůže myslet na fotbalové utkání, při němž by trošku pookřál, ministr Pavel se nemůže mazlit se zahrádkou a Zdeněk Hejzlar, člen nového předsednictva ÚV KSČ nemá čas myslet na zasloužený víkend. U jeho pracovny si lidé "podávají kliku" - a tak na chvilku jsme to i my.

ZN: Jak vidíš a jak hodnotíš situaci a náladu lidí v této chvíli?

ODPOVĚĎ: Především vidím téměř naprostou jednotu v posuzování tragické situace, do níž se země v důsledku okupace dostala. Náš lid tuto okupaci, která je jenom zcela neuvěřitelnou licoměrností vydávána za pomoc bratrských zemí, jednoznačně odsuzuje a nenechává o svém postoji nikoho na pochybách. Už skutečnost, že se nepodařilo vytvořit nějaké kolaborantské stranické a státní seskupení, a že se v této souvislosti prohlášení "spojenců" o tom, že je někdo do naší země pozval, jednoznačně odha-

luje jako nepravda, je toho nesporným důkazem. V tomto postoji lidu převládá hluboké rozhořčení nad porušením suverenity a nad brutálním zásahem do vnitřních záležitostí země. Mínění lidu se plně shoduje s postojem, který zaujal mimořádný XIV. sjezd KSČ. Naprostá jednota strany a lidu je skutečností.

V postoji naprostého odporu k okupaci se samozřejmě tu a tam projevují určitá nervózní, extrémní stanoviska, která nevycházejí vždycky ze smyslu pro realitu dnešního dne, ať už jde například i o dobře míněné pokusy o masová vystoupení a demonstrace, ať už jde o určitá politická hesla; ale takovéto extremní jevy nejsou dominantou. Je ovšem třeba před nimi varovat, protože zostřují vnitřní napětí a přivádějí potom k nebezpečným srážkám s okupačními jednotkami, při nichž jsou zbytečné ztráty na hodnotách i životech.

ZN: Co bude s těmi soudruhy, kteří jsou internováni, ať už jde o Dubčeka či ostatní? Je to součástí jednání se Sověty?

ODPOVĚĎ: Nelze si představit žádné jiné pojetí jednání: osvobození protizákonně internovaných státních a stranických činitelů, návrat do funkcí a svobodný výkon těchto funkcí, stejně jako okamžitý svobodný chod všech státních a stranických organismů je podle mého soudu podmínkou k jakémukoli dalšímu jednání. Takové stanovisko také zaujal XIV. sjezd. Jménem Československa nemůže v dané chvíli vystupovat nikdo bez Dubčeka, Svobody, Černíka, Smrkovského, neboť národ žádnou jinou representaci neuzná.

ZN: Lidé vydrží, ale doušek povzbuzení jim přijde vhod. Co je v této chvíli nejpovzbudivější?

ODPOVĚĎ: Domnívám se, že sem patří odhodlání našeho lidu dosáhnout znovu plné suverenity státu. Druhou takovou skutečností je, že se podařilo uskutečnit mimořádný XIV. sjezd strany a dát straně nové vedení. Třetí, že presidentem republiky byla zahájena jednání s nejvyššími představiteli Sovětského svazu; je naděje, že tato jednání povedou k příznivým výsledkům, i když bohužel po tom, co

co se stalo, smysl pro realitu říká, že likvidace tohoto stavu nebude jednoduchou, ani krátkodobou záležitostí a že bude vyžadovat značné kázně a uvědomělosti i v řadách našich občanů. Bude to velmi těžké, protože situace se musí řešit v zájmu státu a lidu, ovšem nepůjde to asi tak jednoduše jak by si lidé přáli a jak by odpovídalo smyslu pro spravedlnost.

ZN: Co bys chtěl ještě říci lidem?

ODPOVĚĎ: Rád bych jim řekl, aby setrvali na pevném postoji, odmítajícím okupaci, aby přitom zachovávali klid a rozvahu, protože klid a rozvaha jsou vždycky účinnou zbraní slabších a jsou jediným pomocníkem pravdy v takovýchto sporech. Aby věřili, že ve dvacátém století, v Evropě a v takové zemi, jako je naše, je nemyslitelné, aby byl uskutečněn okupační režim ve jménu socialismu.

ZN: Chtěli jsme vědět, co dělá nově zvolený člen ústředního výboru o "volné sobotě" kromě toho, že si našel čas pro nás ...

ODPOVĚĎ: Nové vedení strany má přirozeně nesmírně obtížné pracovní podmínky. Místnosti a technická zařízení strany jsou blokovány okupačními vojsky. Není pochyb o tom, že se vyskytuje leckdo, kdo by rád toto nové vedení odstranil, a tak práce je vlastně umožňována jenom neslýchanou obětavostí a uvědomělostí pražských funkcionářů, dělníků pražských závodů a milicionářů. Vyvíjí se v obtížných podmínkách, ale nové orgány strany pracují. O volné sobotě v této situaci nemůže být samozřejmě řeči.

ZN: Jsi ve spojení se všemi, které k práci potřebuješ? Nejsou někteří soudruzi nezvěstní?

ODPOVĚĎ: Máme základní potřebná spojení. Podle mých informací nikdo nepřibyl k internovaným soudruhům z počátku těchto tragických událostí. Je velmi potěšitelné, že i soudruh Císař a snad i Špaček jsou na svobodě.

ZN: Jak to vypadá na rozhlasových vysílačkách?

ODPOVĚĎ: Vysílačky - i když v podstatně omezené míře - pracují dále, stejně jako rozhlasová studia. Vysílání rozhlasu ovšem velice trpí technickými a organizačními potížemi, jež vyplývají z toho, že je vyřazena ústřední budova

Čs. rozhlasu; vysílá se díky obrovské obětavosti rozhlasových pracovníků. Je pochopitelné, že se přitom vyskytují některé nedokonalosti v obsahu i formě, protože příliš mnoho záleží na individuálním přístupu pracovníků na jednotlivých pracovištích. Tu a tam proto dochází i k neověřenému zpravodajství nebo k méně kvalitním komentářům apod. Ale veřejnost oceňuje především to, že rozhlas přes všechny obtíže stále ještě pracuje a informuje.
ZN: Chtěl bys ještě říci něco jako člen předsednictva ústředního výboru?
ODPOVĚĎ: Události ve straně kolem mimořádného XIV. sjezdu jsou podle mého soudu historickými událostmi. Strana tím dovršuje polednovou etapu absolutního odklonu od stalinismu a přistupuje ke skutečně československé socialistické politice. Doufám, že se novému ústřednímu výboru přes ohromnou složitost situace podaří udržet ono postavení strany v čele lidu, jak je od ledna získalo, když zakládá možnost opravdu nové, lidové a demokratické politiky v míře, která dosud nikdy a nikde nebyla komunistickou stranou dosažena.
ZN: Domníváš se, že nestraníci, kteří tebe a tvé spolupracovníky obklopují, podávají tím maturitu občanské zralosti ve vztahu ke straně, i když ve straně nejsou?
ODPOVĚĎ: Nepochybně. Toto ohromné ztotožnění strany a lidu, i to, že mezi straníky a nestraníky v této chvíli není rozdílu, je toho důkazem. Mám za to, že organizace strany by měly neprodleně přijímat nové členy do strany, zejména z řad mládeže. Že by měly bez jakýchkoli formalit přijímat všechny, kdo se chtějí přihlásit do strany Dubčeka, Černíka, Smrkovského a dalších, jejichž jména psali na transparenty. Strana by měla ve všech svých organizacích pamatovat na to, že potřebuje do svých řad získat každého, kdo se dnes projevuje jako bojovník za státní suverenitu a československý socialismus.
ZN: Není proti stanovám strany, když se přijímají noví členové, abych tak řekl, "z fleku"?
ODPOVĚĎ: Domnívám se, že mimořádná situace umožňuje i

v tomto směru mimořádná opatření.

(Zemědělské noviny, 25.8.1968.)

14.00 hod. Čs. rozhlas:
Předsednictvo ÚV KSČ prosí předat tuto zprávu: Předsednictvo ÚV KSČ v souladu s vystoupením slovenských delegátů, kterým okupační armády nezabránily účasti na XIV. mimořádném sjezdu KSČ, prosí Slováky, aby nepodléhali desorientačním zprávám o odkladu sjezdu KSS, které vyvolávají v českých zemích znepokojení. Považuje za důležité, aby se sjezd KSS konal za všech okolností a bezodkladně.

14.20 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno v 15.20 hod./. Z programu: Situační zprávy ze závodů; zpráva o jednání a stanovisku některých komunistických a dělnických stran; dále jednáno o situaci v justici. /Materiály NS./

15.20 hod. Čs. rozhlas vysílal informaci V. Pavlendy o jeho telefonátu s G. Husákem: 1) Postupují v duchu mandátu předsednictva ÚV KSS; 2) Usilují o čestné řešení, které diktuje rozum a zájem našich národů; 3) Žádá, abychom jejich úsilí podpořili rozvahou. Vrátí se zítra (tj. dnes, dodává Pavlenda) s dobrými výsledky.

15.25 hod. Vysílač ÚV KSČ: Výzva všem orgánům Lidových milicí na celém území Československa.

Hlavní štáb lidových milicí sděluje:
Důležitá zpráva pro všechny orgány Lidových milicí na celém území Československa. Vzhledem k tomu, že ochranu pořádku na našich závodech považujeme za vnitřní věc dělnické třídy, a protože je nutno zajistit, aby Lidové milice nemohly být zneužity proti zájmům pracujících Československa, vydává předsednictvo ústředního výboru KSČ a hlavní štáb Lidových milicí následující pokyny pro všechny jednotky a štáby Lidových milicí:
1. Proveďte ihned, pokud ještě nebyla uskutečněna opatření platná pro signál Únor. Úkol plňte zatím v civilu.

2. Ruší se všechna dosavadní hesla, protože jimi mohou disponovat nejen československé orgány.
3. Udržujte nepřetržitě těsný styk se svými stranickými orgány a plňte výhradně jenom jimi vydané pokyny.

Podepsáno Předsednictvo ústředního výboru Komunistické strany Československa a hlavní štáb Lidových milicí.

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Odpoledne. První tisková konference čs. vlády.

První tisková konference naší vlády - pod hlavněmi děl
Předsednictvo vlády je zablokováno, na jeho budovu míří ze všech světových stran hlavně tanků, v parčíku na Klárově stojí v palebné posici děla. Banální pohled, ale zbylí turisti se ždibcem odvahy si zaostřují objektivy. Na památku. Předsednictvo vlády je zablokováno, ale vláda pracuje. Dvacetdva ministrů se schází, jedná, rozhoduje, podává o své činnosti zprávy parlamentu, udržuje kontakt s novým vedením strany. Od čtvrtka má naše vláda i některé presidentské pravomoci, protože president je mimo území ČSSR. Pobyt se prodlužuje, lidé jsou neklidní a novináři žádají informace. Tak se sešla v sobotu odpoledne první tisková konference, doslova pod hlavněmi děl. Informují ministři Valeš a Rázl. Několik odpovědí: situace vedla vládu k političtějšímu řízení, teprve teď vlastně pracuje jako skutečná vláda, neřídí jednotlivé resorty - kdyby tento styl přečkal do normálních dob, bylo by to skvělé. Ministr vnitřního obchodu Pavlovský se zúčastnil jen jediné z těchto schůzí, ve čtvrtek se omluvil nemocí své manželky, v pátek nepřišel bez omluvy. Vnitřní obchod tedy řídí I. náměstek ministra.
Jeden člen vlády je v neustálém styku s parlamentem, někdy tam i spává. Ministr Colotka je v Bratislavě, je to právě v těchto dnech velmi účelné, zajišťuje spojení na Slovensko. Členové vlády jsou ve svých postojích pevní, od přijatých stanovisek nikdo neustoupil. Pavel není zatčen, naopak, převzal i úsek státní bezpečnosti, který až dosud spravoval jeho náměstek Šalgovič - ten není

dosažitelný a byl zbaven funkce.
Členové bezpečnosti v Praze se chovají skvěle; je to ostatně znát na dobrém vztahu obyvatelstva k nim. Generální prokurátor se účastní od pátku schůzí vlády; oznamuje, že od úterka nebyl nikdo zatčen z politických důvodů a pravdě neodpovídá ani to, že na Pankráci pustily okupační jednotky z vězení několik lidí. K hlavní věci bylo zpráv bohužel málo: je zajištěno spolehlivé spojení přes naše ministerstvo zahraničí, z Moskvy přicházejí mírné optimistické zprávy, ale každému je jasné, že jednání jsou nesmírně obtížná, Piller, Biľak a Indra nejsou součástí vládní delegace. Kdo je delegoval, vláda neví. Oficiální cestou ani nepřišla informace, jestli se na místě připojil k delegaci někdo další, ani se neví, zda odpovídají pravdě zprávy, že jednání se účastní i soudruzi Dubček a Černík. Ministři by tomu rádi věřili, stejně jako oznámení, že se Dubček zúčastní mimořádného sjezdu Komunistické strany Slovenska. Okupační jednotky se pokoušely jednat s pražským primátorem, ten je však odmítl. Vláda doufá, že se president brzy vrátí. Kdyby dohoda byla pro nás nesnesitelná nebo ponižující, kdyby ji vláda nepřijala nebo abdikovala, je možný i vznik tvrdého okupačního režimu. Naší silou je spravedlnost a jednota - a také ovšem klid bez provokací, k němuž vyzýváme i naše čtenáře.

(Politika 2, 26.8.1968.)

15.35 hod. Zpráva Čs. rozhlasu o situaci v Praze.
Včera byla obsazena telefonní ústředna a odstřelována budova Rudého práva. V noci z 23. na 24. strhávali příslušníci okupačních vojsk plakáty a vylepovali pod ochranou obrněných transportérů provolání vlád zúčastněných na obsazení naší republiky. Za první 2 dny, tj. 21. a 22. srpna bylo v Praze 307 raněných a 18 mrtvých. Z toho 10 zemřelo v nemocnici. Velké průmyslové závody nepracují, avšak část obyvatelstva se dnes, v sobotu dostavila do práce. Potravinářské závody pracují, pekárny a mlékárny však žádají dobrovolníky na 2. a 3. směnu. Horší je situace

s masem a tuky. V okrajových čtvrtích přispívají k zásobování okolní JZD zejména dovozem brambor. Vyskytují se případy zabavování potravin okupačními vojsky při rozvozu. Výrobní závody dávají k disposici dopravní prostředky k rozvozu potravin. Podle dohody NV města Prahy s okupačními vojsky bude možno rozvážet potraviny i v noci, ovšem vozy musí být náležitě označeny. Včera se také obnovila městská doprava. Dnes ráno jezdily tramvaje již přes střed města.

Zpráva z Prahy.

Dubčekovy třídy

Praha se přes noc změnila. Okupanti strhávali hesla, plakáty a výzvy k občanům! Zbytečné! Ráno se objevili nové. Praha je jediný velký plakát. Okupanti jděte domů!
A ještě jednu změnu zažila Praha v noci. Na výzvu čs. legálního rozhlasu byly strženy všechny tabule s označením ulic i domů! Místo nich se na zdech objevily nápisy - Dubčekova třída apod. Tento nápis nese i jedna hlavní ulice v Libni.
Praha se prostě změnila v Dubčekovy třídy. Ať se okupanti nebo zrádci a kolaboranti orientují! Mají podle čeho !!!

"Palba i na pekaře"

Tank proti emběčku

Poblíž sovětského velvyslanectví v ulici Pod Kaštany jel v protisměru sovětský tank. Bezohledně narazil do plně obsazeného emběčka, jehož přední část zcela zdemoloval. Ze srážky s obrněncem vyvázla osádka osobního automobilu s vážnými zraněními.

V sobotu ráno již byly v Praze k dispozici nově vylisované gramodesky s prohlášením mimořádného XIV.sjezdu KSČ!

Podle zprávy z pražských nemocnic bylo zatím ošetřeno 328 čs. občanů, osm jich svému zranění podlehlo. Charakter většiny zraněných byl střelného rázu.

(Svoboda, 25.8.1968.)

V odpoledních hodinách. Velitel okupačních jednotek ve městě vyhlásil zákaz vycházení od 22. do 5. hodiny ranní.

Rozkaz vojenského velitele Prahy a Středočeského kraje č. 3 k opatřením vůči "protisocialistickým" živlům.

24.srpna 1968 Město Praha

Protisocialistické síly se pokouší rušit normální život v Praze a vyvolat komplikace ve městě, přičemž se zaměřují na rozdmýchávání nacionalistických vášní a nepřátelské činnosti proti socialismu oddaným silám hlavního města Československa a proti bratrským národům, kteří přišli lidu Československa na pomoc. Kontrarevoluční, nepřátelské živly, které se snaží, za každou cenu zostřit situaci, sahají k nebezpečným, provokatérským činům a páchají těžké zločiny.

Byli zavražděni příslušníci sovětské armády a zapáleny tanky. Diversanti se pokoušejí rušit spoje a dopravu a tím i zásobování obyvatelstva potravinami.

K zastavení provokatérských, veřejnost ohrožujících činů protisocialistických živlů

rozkazuji:

1. Velitelé armádních částí a jejich oddílů učiní nejrozhodnější opatření proti osobám, které se pokusí přepadnout příslušníky spojeneckých armád, odejmout jim zbraně, znemožnit činnost vojenské techniky a rušit zlomyslně veřejný pořádek.

2. Obracím se znovu na všechny občany města Prahy a Středočeského kraje, na orgány státní moci a veřejné bezpečnosti, aby zabránili veškerým provokatérským pokusům a jakýmkoliv činům nepřátelských osob, které by ohrožovali veřejnost.

Vojenský velitel města Prahy a Středočeského kraje gardový generálporučík I. Veličko.

V průběhu dne jednalo předsednictvo ÚV KSČ se zástupci vlády o politické situaci.

Z jednání politických míst.

Včera jednalo předsednictvo ústředního výboru KSČ se zástupci vlády ing. Suchardou, dr. Kadlecem a M. Galuškou. Znovu byla na tomto zasedání potvrzena naprostá shoda názorů.

Podobné jednání proběhlo i se zástupci Národního shromáždění, kde už je přítomno téměř 200 poslanců, kteří nepřetržitě zasedají. K. Mestek označovaný nápisy na pražských ulicích za vysloveného kolaboranta a zrádce, zaslal Národnímu shromáždění dopis, v němž se distancuje od okupantů. K. Mestek v dopise píše, že si zachová své rozdílné názory, pro něž nepodepsal první prohlášení NS, ale staví se proti okupaci. Toto prohlášení lze považovat za příznak rozkolu v kolaborantských silách.

Předsednictvo ÚV KSČ vyzývá, aby pracující dobře uvážili každou stávku. Stávkám je třeba dát promyšlený politický charakter, aby zapůsobily na veřejné mínění. Stávky, jež přinášejí jen ekonomické škody, nemají politický vliv a okupantům nevadí.

Předsednictvo dále konstatovalo, že se konsoliduje práce aparátu strany pod vedením Martina Vaculíka, který má plnou důvěru předsednictva.

Z Bratislavy přišly věrohodné zprávy, že tam byl spatřen v doprovozu NKVD zrádce Šalgovič, bývalý náměstek ministra vnitra.

Okupanti hrozí, že převezmou pod svou správu železnice, nebudou-li řádně fungovat. Stejně tak vyhrožují, že budou paralyzovat naši armádu, když se nebude chovat jako nedílná součást Varšavského paktu. Naše stanovisko je takové, že železnice musí sloužit našim potřebám. Pokud jde o armádu, podléhá rovněž výlučně československým legálním orgánům a řídí se pouze zájmy našeho lidu.

K dotazům veřejnosti, proč není gen. Václav Prchlík členem nového ÚV KSČ sdělujeme, že gen. Prchlík má plnou důvěru stranického vedení. XIV. mimořádný sjezd KSČ definitivně neskončil a neuzavřel své jednání a generál Prchlík je jedním z prvních kandidátů pro další doplnění ÚV KSČ.

(Zemědělské noviny, 25.8.1968.)

Obrázky z pražských ulic.

Kontrasty

Chodil jsem celé dopoledne ulicemi Prahy a díval se lidem

do tváří. Byla v nich hrdost na svůj národ, na svou vlast, na svého presidenta, na svého Dubčeka, Černíka, Smrkovského, Kriegla, i když jim je okupanti sprostě unesli.

x

Sokolovskou ulicí projíždí okupantský transportér a jakýsi důstojník vyhazuje malé letáčky. Obrací se a čeká, zda je někdo zvedne. Zvedlo je několik lidí, nečetlo a zapalovalo. Transportér jel dál.

x

Na Staroměstském náměstí stojí děla a kulomety, kolem nich vojáci s nabitými samopaly, s prsty na spouštích. Nikdo si jich nevšímá, nikdo se rozmlouvá. Zato několik babiček se svými vnoučaty vytrvale krmí hejno holubů. Nevím, co si v této chvíli myslí sovětští vojáci, ale cožpak ty babičky, děti a holubi také patří ke kontrarevolucionářům?

x

Na Dejvickém náměstí stojí dlouhá fronta před obchodem s potravinami. Kolem ní projíždí starý automobil. Z okna vylítne velký balík svobodných novin. Říkám svobodných, i když ti, co je psali, se musí skrývat ve svém městě. Utíkat před okupanty, ale přesto chtějí dát lidem pravdivé informace. Fronta se vlní, všichni čtou. Opodál stojí okupantský gazík, najednou se rozjede a důstojník, sedící vzadu, hází do fronty také noviny. Lidé je trhají, zašlapávají, házejí do koše.

x

Před parlamentem za tanky stáli dva ruští vojáci. Špinaví, unavení, nevím, zda také hladoví. Šel kolem starší pán. Zastavil se a začal rozmlouvat. Znal prý několik statečných osvoboditelů, kteří v 45. roce přinesli Praze svobodu. Ty jsme zvali do svých bytů, nechali je vyspat, dali najíst a všechno, co jsme mohli. Vás nechceme!!! Přišli jste nevítáni, nežádáni! Vojáci stojí, odpověď jsem neslyšel. Už nevědí co odpovědět, snad by také byli rádi ve svém městě, spali na své posteli. Bude to brzo?

(Práce, zvláštní vydání, 24.8.1968.)

18.40 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno v 19.28 hod/. Dopis ÚV KSČ Národnímu shromáždění; informace námě stka ministra zahraničních věcí. /Materiály NS./

19.30 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze pléna NS /přerušeno v 20.30 hod./ Přítomno 179 poslanců.
Z programu: Informace o jednání s ÚV KSČ; informace o stavu průmyslu, o styku s SNR a situaci na Slovensku; informace o zahraničnépolitických událostech. /Materiály NS./

Již čtvrtý den trvá schůze Národního shromáždění. Budova parlamentu je obležena cizími vojsky, poslanci je neopouštějí. Poslanci si však domácí vězení uložili sami; dovnitř byli sice po jisté kolizi vpuštěni, ale není tu záruka, že jim k opětovnému vstupu nebude zase bránit tank.
Na dvě stě poslanců z celé republiky, z toho asi pětina ze Slovenska, se na výzvu předsednictva parlamentu dostavila a téměř dvoutřetinová většina zaručuje platnost každého rozhodování. Přítomní jsou až na řídké výjimky pevně rozhodnuti splnit povinnost, uloženou jim voliči: uhájit nezadatelná práva ČSSR. Odhodlání projevili již první den při hlasování o Prohlášení Národního shromáždění k agresi. Pouze poslanec Mestek se zdržel hlasování, proti šesti bodům Prohlášení nebyl nikdo.
Denní rytmus jednání připomínal dřívější schůze parlamentu, jenže je mnohem bojovnější a v tvrdých podmínkách. Zasedá se v nevelkém sále, kam se nemohou všichni poslanci vmáčkat, mnoho jich zaplňuje přilehlou chodbu. Telefonické hovory se obvykle vedou mezi křestními jmény, není jisté, zda nejsou odposlouchávány. První noc spali poslanci na podlahách kanceláří, pro další se podařilo získat houně a hlavně pro ženy polní lehátka. V noci pod okny parlamentu rachotí salvy z kulometů a samopalů.

Pevnost se nevzdává

Zásobování jídelny je uspokojivé, poslanci ze vzdálenějších míst však mají problémy s prádlem. Nedostatek holicích strojků řešili muži dobrovolnou půjčovnou holícího náčiní,

kapacitu umýváren využívají především ženy. Informaci o dění v republice a ve světě dodávají hlavně tranzistorové přijímače a zvláštní vydání novin a časopisů. Lékařská služba má nejvíc práce s únavou, hlavně večer.
Těžká doba i společný pobyt ve stísněných poměrech vyjasňují vztahy mezi samotnými poslanci. Zasedání se účastňují též někteří z těch poslanců, kteří byli před agresí pěti států terčem kritiky tisku - a až na pár výjimek si vedou výtečně. Z pochopitelných důvodů nepřišli ti někdejší prominenti, kteří již vystupují jako otevření kolaboranti. Bohužel tu však opravdu chybí zatčení soudruzi a ti, kteří se musí před NKVD skrývat. A pak tu samozřejmě nejsou poslanci, které okupace zastihla v zahraničí, nebo vykonávají vládní a významné stranické funkce.
Jednoznačný postoj plenární schůze NS učinil parlament skutečným nejvyšším orgánem moci ve státě, představitelem vůle lidu.
Ani hlavně děl, namířené do oken parlamentu, ani hrozba pozatýkání nedonutí poslance ke kapitulaci. Permanentní schůze má pokračovat až do vyřešení agrese. Na stolech předsednictva se kupí rezoluce důvěry našich občanů k Národnímu shromáždění. Věříme našemu legálnímu parlamentu, že důvěru nezklame. Nemůže, nesmí zklamat!

(Politika č.2, 26.8.1968.)

Ve večerních hodinách. Vláda zveřejnila informaci presidenta republiky o jednání v Moskvě.

Vážení občané!
Československá vláda dostala 24.8. v 18.50 hod. od presidenta republiky armádního generála Ludvíka Svobody tuto informaci:
Naše jednání pokračuje a dosahuje pokroku. Prosím všechno obyvatelstvo, orgány a instituce, abyste byli klidní a rozvážní. Tím nejlépe podpoříte odpovědnou práci presidenta a celé delegace. Předejte československému lidu mé vřelé pozdravy a požádejte jej, aby zabezpečil, aby nám případnými nepředloženými skutky nebyla ztěžována naše

jednání. Předem Vám za to děkuji.

Vláda republiky neprodleně předává tento vzkaz presidenta republiky všemu československému lidu a sděluje, že návrat delegace se dnes (24. srpna 1968) nepředpokládá.

Praha, 24. srpna 1968.

(Tištěný leták.)

20.00 hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení Svazu čs. spisovatelů, v němž se obrací na občany, aby se společně zamysleli nad situací ve třetí den okupace.

22.00 hod. Čs. rozhlas vysílal informace náčelníka gen. štábu ČSLA o rozhovoru se členy čs. delegace v Moskvě.

President L. Svoboda předal co nejsrdečnější pozdravy vedení čs. armády a všem jejím příslušníkům. Dále pozdravy od min. Dzúra, Dubčeka, Smrkovského a ostatních členů delegace. Jednání podle presidenta probíhají velmi solidně. Jejich výsledky však závisí na zachování klidu a zabránění čemukoliv doma, co by mohlo narušit řádné ukončení jednání. Všichni v nejbližší době přiletí domů.

(Text podle telegramu náčelníka gen. štábu vysílaného 25. srpna ve 12.00 hod.)

22.45 hod. Čs. rozhlas vysílal poselství presidenta republiky.

Drazí spoluobčané u nás doma!

Především přijměte všichni srdečné pozdravy od všech soudruhů, kteří mě doprovázejí. Než jsem odjel, řekl jsem vám, že předpokládám návrat ještě týž den večer a podám vám zprávu o výsledcích jednání. Věřte, že bych nezůstával v těchto těžkých chvílích ani o minutu déle, kdyby to naléhavě nevyžadoval zájem naší socialistické republiky, váš všech, našeho lidu. A právě proto, že se náš návrat domů pozdržel a já cítím potřebu se s vámi aspoň na dálku setkat, obracím se k vám touto cestou.

Hned po našem příjezdu do Kremlu jsme začali jednat s vedoucími představiteli SSSR. Považovali jsme za nezbytné, aby se našeho jednání zúčastnili i soudruzi Dubček, Černík a Smrkovský. Mohu vám oznámit, že nyní se tito soudruzi už spolu s námi účastní příprav dalšího jednání. A to je také

důvod, proč jsme prodloužili svůj pobyt v Moskvě. Myslím neustále na vás doma, drazí přátelé, a ujišťuji vás, že zájmy naší vlasti, zájmy socialismu a pokroku, zájmy vás všech, dělníků, rolníků a inteligence určují veškeré naše jednání. Opět se na vás obracím, drazí spoluobčané, jménem svým, jménem soudruhů Dubčeka, Černíka, Smrkovského i dalších zde přítomných soudruhů se žádostí o klid, rozvahu a důvěru. Věnujte se odpovědně své práci v továrnách, na polích, na všech pracovištích. Takovýto váš uvědomělý postoj bude nejlepší podporou našemu dalšímu jednání. Prezident republiky ČSSR Ludvík Svoboda.

(Rudé právo, 26.8.1968.)

Obrázky z pražských ulic.

Předvečer noci plné střelby

Na neděli v noci jsem hovořil dlouho do noci před stanicí Veřejné bezpečnosti na jednom náměstí v Praze s jejími příslušníky. Chtěl bych jen jedno: Podat svědectví, že chlapci v zelených uniformách s červenými distinkcemi a pruhy na čepicích, i ti v kožených kombinezách jsou s námi.

Co chvíli vyjížděly na náměstí tanky a obrněná auta a tuponosé kamiony s nervóznímí střelci. Poprvé jsme si všichni ověřili, co znamená odstranění tabulek s názvy ulic a orientačních ukazatelů. V dál jsem dva tanky, které se bezohlednou rychlostí vřítily na křižovatku dvou ulic a tam se bezradně zastavily. Muži v černých kožených přilbách zmateně zírali na bílou papírovou tabulku se zbrusu novým označením: Dubčekova třída. Zaskřípaly pásy a tanky zmizely, odkud přišly. Za chvíli se rozlehlo staka to samopalů. Dlouhé i krátké dávky, jejichž ozvěny se odrážely od střech okolních domů a znemožňovaly nám odhadnout směr střelby. Příslušník VB si v houstnoucím šeru poklepal významně na čelo. "Málo platný, maj to tady vylízaný."

Ze dvora vyjížděly motorky s jezdci v koženém kabátě a s trikolorami. Co chvíli nastartoval vůz s bílým pruhem. Vyjížděli.

Ti, kteří se vraceli, vyprávěli své denní zážitky: " ... no, a ten náš člověk tomu Rusovi říkal, aby mu napsal, že mu dá adresu. Ať si ale pamatuje, že bude na Sibiři, protože za těch pár dní, co tady byl, je infikovanej demokracií. Ten Rus vám koukal úplně vyděšený ..." A další se přidal k vyprávění s mužskou řízností: "Viděl jsem vojáka, kterej hladil samopal a brečel přitom. Prej měl být už půl roku doma, na Ukrajině. A pořád ho honěj - lidi, podržte se ! on říkal - po cvičení !"
Ze tmy se vynořilo pět vlasatých chlápců s děvčetem. "Jsme z Plzně a jdem Praze na pomoc. Nevíte, kde bychom se vyspali?" Příslušník VB, který stál nejblíž, vyzval druhého: "Vezmi je do noclehárny. Ale jezdit jste sem neměli", dodal ještě ke skupince.
Prošel jsem Prahou, vylidněnou, prázdnou, pomíjím-li okupanty s jejich pancéři. Jen ve Štěpánské, u Václavského náměstí, se jich pár odhodlalo strhnout obrazy Dubčeka, a pár ručně psaných plakátů.
A přece se tato noc potom stala v Praze nocí hrůzy. Nevím, kolik příslušníků VB v uniformách se vrátilo z nočních patrol zdrávo ve svých vozech. Možná, že i oni patří mezi mrtvé. Protože jsou s námi.

(Zemědělské noviny, 25.8.1968.)

V průběhu dne vyšlo první číslo nového týdeníku Politika.

Provolání a prohlášení z 24.8.1968.

Prohlášení České národní rady

Česká národní rada jako politický reprezentant českého národa projednala na své schůzi 24. srpna 1968 výsledky jednání Národního shromáždění a vlády. Prohlašuje, že se plně staví za dosavadní postoj našich legálních ústavních orgánů a že je bude i nadále podporovat. Spolu s NS, presidentem a vládou požaduje bezvýhradně okamžitý odchod okupačních vojsk a úplnou normalizaci života v Československé socialistické republice jako suverenním státě. Ostře odsuzuje ztěžování života a rozvracení pořádku v naší zemi okupanty.

Česká národní rada se jednoznačně hlásí k výsledkům mimořádného XIV. sjezdu KSČ a bude všemi svými silami podporovat splnění jeho závěrů.

Česká národní rada děkuje všem občanům našich zemí za bezpříkladnou obětavost, kázeň a inteligenci, s jakou zvládají všechny překážky, které jim okupanti stavějí v cestu. Zvláště děkuje funkcionářům národních výborů a společenských organizací NF a všem poctivým příslušníkům armády, Veřejné a Státní bezpečnosti, kteří respektují zákony čs. ústavních orgánů. Vyslovuje dík a uznání za fantastické výkony redaktorům i ostatním pracovníkům rozhlasu, televize a tisku, tiskařům, spojařům, dopravákům a všem, kteří zabezpečují plynulé zásobování obyvatel. Česká národní rada obdržela desetitisíce podpisů, které na podporu její činnosti shromáždila pražská mládež z továren i škol a ujišťuje všechny, že splní vše, co od ní očekávají.

Česká národní rada se ztotožňuje se stanoviskem prokurátorů, aby byli zajištěni a řádným soudem potrestáni všichni, kdo se dopustí zneužití své úřední moci v rozporu s ústavními orgány. Zvláště varuje všechny osoby, které by chtěly jednat stejně zločinně jako bývalý náměstek ministra vnitra Šalgovič a pokoušet se zatýkat. Česká národní rada opakuje znovu svá prohlášení z prvního a třetího dne okupace, aby vešla ve všeobecnou známost:

"Bratrům Slovákům!

My, členové České národní rady z Čech, Moravy a Slezska, kteří jsme se mohli sejít v této osudové chvíli, Vás ujišťujeme, že jsme pevně přesvědčeni o zdaru díla, jež jsme započali. Ruku v ruce a ve vzájemné důvěře s vámi dovršíme federativní úpravu soužití našich národů v Československé federativní socialistické republice, jakmile budeme moci svobodně vyjádřit vůli našich národů. Neustupujeme ani za současné situace od rozhodnutí dovršit toto dílo k 28. říjnu."

"Česká národní rada slyšela hlas svého předsedy s. Čestmíra Císaře a ujišťuje ho, že jeho poselství je pro ni nesmírným povzbuzením. Vyzývá své komise, aby nepřerušova-

ly práci za žádných okolností a aby k tomu využily všech možností".

Jsme přesvědčeni, že jednota všeho lidu, bezpříkladně demonstrovaná generální stávkou, zůstane i nadále v těchto těžkých chvílích zachována.

Česká národní rada
V Praze 24.8.1968

(Politika, č.2. 26.8.1968.)

Provolání předsednictva Ústřední rady odborů ke všem pracujícím!

Předsednictvo ÚRO se zabývalo protiprávním postupem vlád pěti států Varšavské smlouvy a obsazením území našeho státu jejich armádami. V plném znění potvrzuje prohlášení přijatá v minulých dnech sekretariátem ÚRO a předsedy odborových svazů a vyjadřuje všestrannou podporu presidentu republiky Ludvíku Svobodovi, Černíkově vládě, Národnímu shromáždění a Národní frontě v čele se soudruhy Smrkovským a Krieglem.

Předsednictvo ÚRO se staví za ústřední výbor Komunistické strany Československa v čele se soudruhem Dubčekem. Co nejrozhodněji žádá, aby ústavním činitelům i právoplatně zvolenému ústřednímu výboru Komunistické strany Československa byla umožněna jejich činnost, aby mohl být co nejrychleji obnoven mírový život v naší zemi - bez přítomnosti okupačních armád.

Vysoce oceňujeme rozvážnost a klid našich občanů v této složité politické situaci a obětavé úsilí pracujících ve všech odvětvích národního hospodářství, neboť to jsou v současných podmínkách naše rozhodující zbraně. Děkujeme všem, kteří v současných osudových chvílích zabezpečují nejzákladnější potřeby našich občanů.

Dělníci, technici, inženýři a ostatní pracovníci v průmyslu, dopravě, ve stavebnictví, zemědělství, ve zdravotnictví i na ostatních úsecích národního hospodářství a společnosti - vydržte ve svém úsilí a zabezpečujte nadále chod výroby pro potřeby našich občanů, nešetřete svých sil a

obětí!
Pracovníci v zemědělství - dokončete sklizeň úrody a zabezpečte tak předpoklady pro zásobování obyvatelstva nutnými potravinami!
Pracovníci potravinářského průmyslu, pekáren, masného průmyslu, mlékáren apod.- pokračujte v obětavém úsilí zajistit dostatek potravinářských výrobků pro všechny naše občany!
Pracující v železniční, nákladní i osobní dopravě, kteří jste nejednou překonávali mimořádné obtíže, dokažte i za dnešních mimořádných podmínek zabezpečit dopravu pracujících do zaměstnání a dovoz surovin a zboží pro průmysl a obchod!
Naléhavě se obracíme na pracovníky ve státním a družstevním obchodě, v restauracích a závodních jídelnách - zabezpečte našim občanům nákup nezbytných životních potřeb a zabezpečte provoz veřejného stravování!
Pracující elektráren, plynáren, vodáren, pracovníci zdravotnických zařízení, telekomunikačních spojů, veřejných sdělovacích prostředků a vy všichni další, na kterých závisí normální život občanů, dokažte i nadále zachovat plynulý chod závodů a zařízení!
Soudružky a soudruzi odboráři!
Naším základním předpokladem pro plnění lidských a humánních cílů odborů a pro uspokojování potřeb a zájmů pracujících je svoboda, státní suverenita a demokratický socialismus. V tom spatřujeme v současné době hlavní záruky dalšího všestranného rozvoje národů Čechů a Slováků!
Upevňujme jednotu Revolučního odborového hnutí, dělníků a inteligence, žen a mládeže, Čechů a Slováků, ve které je naše síla. Zachovejme rozvahu a klid, nepřipusťme chaos a provokace, zajistěte ochranu závodů. Vydržme v úsilí zabezpečit normální chod života v naší zemi a překonávejme potíže, byť budou sebevětší!

V Praze dne 24.srpna 1968 Předsednictvo ÚRO

Vážený soudruhu Šeljepine,

obracíme se na Vás jako na předsedu Všesvazové ústřední rady sovětských odborů v nejtěžších chvílích našeho národa. Naše vlast byla v noci z 20. na 21. srpna 1968 bezdůvodně a bez vědomí a souhlasu presidenta republiky, vlády, Národního shromáždění a ústředního výboru Komunistické strany Československa okupována vojsky Sovětského svazu, Německé demokratické republiky, Bulharské lidové republiky, Polské lidové republiky a Maďarské lidové republiky. Stalo se tak v době, kdy všichni naši pracující, všechen náš lid vynakládal největší úsilí k rozvoji socialistické společnosti, k posílení národního hospodářství a k vzestupu životní úrovně. Miliony našich občanů přispívaly obětavě na Fond republiky, neboť si přály, aby se Československá socialistická republika stala hospodářsky silným a platným členem socialistického společenství. Stalo se tak v době, kdy všechen náš lid pevně věřil ujištění sovětských státníků, vyjádřenému na společné poradě s představiteli naší strany v Čiernej nad Tisou a na schůzce představitelů komunistických stran pěti zemí v Bratislavě, že je naší vnitřní věcí, jak si uspořádáme své poměry v zemi a že suverenita našeho socialistického státu je plně zaručena. Došlo však k tragickému omylu - k událostem, které by mohly mít nedozírné následky pro mezinárodní dělnické hnutí, svět socialismu a komunismu, pro přátelské a bratrské vztahy našich národů.

Obracíme se proto v této těžké hodině naší vlasti na Vás a Vaším prostřednictvím na sovětské odboráře a pracující SSSR s naléhavou výzvou: nedopusťte, aby armáda - dcera její osvoboditelka, jejíž hrdinné činy se nesmazatelně zapsaly do srdcí našich národů, se stala armádou potlačující spravedlivé tužby lidu po svobodě. Žádejte okamžitý odchod Sovětské armády a vojsk Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Bulharské lidové republiky a Maďarské lidové republiky z území ČSSR, aby ústavní čini-

telé, řádně zvolení z vůle lidu, se opět ujali svých funkcí a věci našich národů se vrátily do jejich rukou!

V Praze, 24.8.1968

Předsednictvo Ústřední rady československých odborů

Karel Poláček, předseda.

Prohlášení!

Jménem Vysokoškolského výboru KSČ a stranických organizací vysokých škol v Praze slavnostně prohlašujeme, že se plně stavíme za usnesení XIV. mimořádného sjezdu strany a nový ústřední výbor zvolený na sjezdu. Přistupujeme okamžitě k plnění sjezdových usnesení a také stranickým organizacím na vysokých školách v Praze ukládáme, aby okamžitě přistoupily k plnění usnesení sjezdu podle pokynů, které průběžně dostávají a budou dostávat od právoplatně zvolených stranických orgánů.

Současně vyjadřujeme toto své zásadní stanovisko k nejaktuálnějším otázkám dnešní situace:

1/ Kategoricky žádáme, aby se svých stranických i ústavních funkcí mohli okamžitě ujmout soudruzi Dubček, Černík, Smrkovský, Špaček, Kriegel, Šimon i ostatní internovaní soudruzi a mohli tyto funkce nerušeně vykonávat. Pevně stojíme za presidentem republiky soudruhem Svobodou. Kýmkoliv dosazené a samozvané činitele neuznáváme a jejich pokynů a prohlášení nebudeme dbát.

2/ Žádáme, aby okamžitě opustila území ČSSR okupační vojska armád Varšavské smlouvy.

3/ Po dobu nám vnucené okupace a přítomnosti cizích vojsk na našem území organizujeme práci komunistů tak, aby občané projevovali svůj odpor vůči okupaci rozvážnými formami, aby nedocházelo k nerozvážnostem a k provokacím.

V této těžké chvíli semkněme se kolem nově zvoleného ústředního výboru a každý komunista na svém místě splní beze zbytku své povinnosti vůči národu.

V Praze dne 24. srpna 1968

Vysokoškolský výbor KSČ Praha

(Student, III. zvláštní vydání, 25.srpna 1968.)

Sovětský svaz nepatří na Olympiádu

Celý sportovní svět prožívá letošní rok jako rok olympijský. Po celou historii novodobých olympijských her a také letos v Mexiku nepůjde jen o zlaté medaile, nýbrž především o oslavu tělesné i duchovní kultury národů a jejich přátelské vzájemné vztahy, tak jak to vyjadřuje olympijská charta. Násilné činy proti národům byly vždy olympijským hnutím odsouzeny a provinilé země byly z účasti na OH vyloučeny.

Posledním případem bylo vyloučení JAR pro nespravedlivé chování její vlády vůči černochům. Sovětský svaz byl jedním z nejaktivnějších propagátorů vyloučení JAR.

V těchto dnech však vystupuje Sovětský svaz v roli mnohem hanebnější. Násilná okupace ČSSR je v takovém rozporu s humánním posláním olympijské myšlenky, že Sovětský svaz tím ztratil právo účasti na XIX. olympijských hrách v Mexiku.

Ať žije vznešená olympijská myšlenka a nechť naši českoslovenští sportovci jsou jejími nadšenými nositeli.

Zasloužilý mistr sportu
Emil Zátopek v.r.

(Rudé právo, 24.8.1968.)

Občané svobodného socialistického Československa!

Nemáme jinou možnost spojení s Vámi. Budova svazu byla obsazena okupačními armádami. Pracovníci našich redakcí jsou rozehnáni. Nemůže pracovat ani Mezinárodní organizace novinářů.

Obracíme se na Vás, abychom vyjádřili své přesvědčení, že spolu s námi nezradíte jedinou legální vládu této republiky v čele s ing. Černíkem, že nezradíte nově zvolený ústřední výbor KSČ v čele se soudruhem Dubčekem.

Zachovávejte klid a rozvahu. Naši jedinou zbraní je síla myšlenek. Naší zbraní je přesvědčení, že "Pravda zvítězí". Dnes i v budoucnosti, za jakýchkoliv okolností nepodporujte jakýkoliv pokus okupantů o vytvoření zrádcovských orgánů v tomto státě. Neslyšíte, nevidíte, nevíte, neznáte.

Pomáhejte sobě a stůjte za sebou. Jeden za všechny, všichni za jednoho. Bojkotujte zrádce, bojkotujte jejich rodiny. Nepomáhejte jim.
Pokud budete hovořit se zahraničními návštěvníky. Žádejte je, aby lid jejich země nutil vlády těchto zemí, aby zaujaly rozhodné stanovisko k agresi vůči Československu. Aby dělníci těchto zemí sabotovali lodě agresorů, aby zaměstnanci letišť odmítali přijímat jejich letadla, aby pracovníci obchodů odmítali prodávat příslušníkům agresorů. Žádejte, aby jejich země přerušily diplomatické styky s vládami okupantů. Nejde jen o Československo. Jde o svobodný svět, který chce žít v míru. Připomeňte jim, že již v roce 1939, tím že ponechal svět Československo jeho krutému osudu, dal příčinu ke vzniku II. světové války. Svět má jedinou možnost. Všemi způsoby zabránit tyranii, která se vznáší nad Československem.
Nemáme jinou možnost. Proto prosíme, každého, kdo má možnost psát na psacím stroji: rozmnožujte tento krátký leták, šiřte jej mezi lidem.

I my jsme s Vámi - buďte s námi.

Svaz českých novinářů

(Reportér, nedatovaný tištěný leták, asi 24.8.1968.)

Mimořádné informační zprávy ONV v Praze 3 - druhé vydání

Drazí spoluobčané Prahy 3 !
Obracíme se opět na vás s dalším výtiskem našich informačních zpráv, jejichž cílem je informovat vás o situaci na obvodě, jakož i o úkolech, které je třeba v současném období zajišťovat.
Prožíváme čtvrtý den okupace naší vlasti. Můžeme směle říci, že záměry okupantů se nedaří, protože naráží na značný odpor našeho lidu. Naše legální instituce odrážejí tlak a pokusy okupantů o spolupráci. Také obyvatelé našeho obvodu v těchto kritických dnech stojí jednotně za představiteli našeho státu, kteří mají jeho plnou důvěru. O jednotném postoji svědčí řada příkladů Vaší obětavosti a iniciativy.

Máme zde na mysli především iniciativní odstraňování orientačních tabulí ulic a popisných čísel domů. Protože existuje možnost dalšího zatýkání, žádáme všechny občany obvodu, aby neposkytovali žádné informace o jednotlivých obyvatelích domů, odstranili v domech seznamy funkcionářů a vůbec všechna označení, která by mohla informovat o obyvatelích domů.

Žádáme funkcionáře občanských výborů, členy domovních komisí, aby byli ve spojení se svým poslancem ONV a plnili jen ty úkoly, které jim budou tímto legálním orgánem státní moci uloženy. Vzhledem k tomu, že toto mimořádné vydání je publikováno v omezeném množství žádáme, abyste o tomto pokynu neprodleně informovali další občany a funkcionáře v místě bydliště, s cílem zabezpečit maximální ochranu domů a jejich obyvatel. Jsme s Vámi, buďte s námi!

Informace o zásobování obyvatelstva.

Zásobování je v rámci daných možností zabezpečováno. Dle informace obchodních organisací je běžného koloniálního zboží dostatek. Přednostně jsou zásobovány prodejny nejdůležitějším zbožím ve smyslu povolení nákupu do jedné ruky. Byly překonány obtíže nedostatku benzinu díly účinné pomoci příslušníků naší armády. V sobotu a neděli dopoledne budou otevřeny prodejny chleba, pokud se podaří zabezpečit dodávky. Během dnešního dne se uskutečňuje rozvoz 3 vagonů brambor. Dále upozorňujeme občany našeho obvodu, že s ohledem na výzvu okupačního velitele jsou restaurační závody uzavírány ve 20 hodin a byl vydán zákaz podávání lihovin.

Apelujeme na naše spoluobčany, aby umožnili nutný nákup základních potravin osobám přestárlým a těžce nemocným. Občané v domech, organisujte v tomto směru občanskou pomoc.

Zdravotní situace na obvodě je normální, projevuje se i zde uvědomělost našich spoluobčanů, kteří vyhledávají zdravotnickou pomoc jen v těch případech, kdy je toho akutně zapotřebí.

K dotazům o zahájení školního roku Vám oznamujeme, že bližší podrobnosti o termínu zahájení školního roku budou známy v prvé polovině příštího týdne. Neprodleně Vás budeme informovat.

Školští a kulturní pracovníci na obvodě Prahy 3 vydali provolání, ve kterém se plně staví za nově zvolený ústřední výbor KSČ, za legální vládu a Národní shromáždění ČSSR. Obvodnímu národnímu výboru docházejí návrhy občanů na změnu názvů některých ulic, nesoucích název představitelů SSSR. Jedná se o ulici Kalininovu a Koněvovu.

Těsně před uzávěrkou tohoto mimořádného vydání informačních zpráv jsme obdrželi provolání OV KSČ v Praze 3, které bylo schváleno na mimořádném plenárním zasedání dnes v dopoledních hodinách a z kterého uveřejňujeme podstatnou část:

Obvodní výbor Komunistické strany Československa v Praze 3 vysoce oceňuje a hodnotí jednotu a rozhodnost pracujících našich závodů, se kterou přistoupili k protestní stávce proti okupaci. Celý Žižkov, všichni občané bez rozdílu, byli solidární s Vámi - soudruzi z Tesly, Papíren, s Vámi dopraváci a železničáři, spojaři, pracovníci odborových orgánů stejně tak, jako s Vámi, naši zdravotníci, pracovníci obchodu a služeb a všech podniků a ústavů na obvodě.

Žádost o okamžitý odchod okupačních jednotek podepsalo tisíc občanů našeho obvodu - mladí, staří, ženy i muži - prostě všichni bez rozdílu. Tím znovu dokazují, kde v současné době stojí a co chtějí. Hlas našich sirén na celém obvodě nebyl v průběhu stávky umlčen ani v jediném případě! Byl vážnou výstrahou všem okupantům, byl rozhodným varováním a požadavkem, aby odešli tam, odkud přišli!

Celý národ očekává výsledek jednání presidenta republiky Ludvíka Svobody v Moskvě. Jsme přesvědčeni, že čestně obhájí naše stanoviska, že odmítne jakékoliv ponižující podmínky !!!

Má za sebou podporu naprosté většiny našeho lidu !

Obvodní výbor strany děkuje všem pracujícím a občanům

Žižkova za velkou uvědomělost a moudrost, kterou dosud projevili. Zachovejme si všichni zdravé a oprávněné sebevědomí a rozvahu v následujících hodinách a dnech! Prací vytvářejme hodnoty, které celý národ potřebuje! Jsme přesvědčeni, že naše jednota přinutí okupanty vzdát se svých nesmyslných požadavků a donutí je ihned odejít z naší země a umožnit tak legální činnost stranických a zákonodárných orgánů v čele se soudruhy Dubčekem-Svobodou-Černíkem a dalšími!

Stojíme pevně za novým ústředním výborem zvoleným na XIV. sjezdu KSČ a za městským výborem strany v Praze!

Obvodní výbor Komunistické strany Československa v Praze 3 myslí a spolupracuje s Vámi, podporujte nás !!!

Komentáře ke dni.

Věřit Pillerovi?

Připomeňme si: Byl proti svolání mimořádného sjezdu v těchto mimořádných chvílích. Na sjezd se nedostavil. Nebyl také zvolen do ústředního výboru. Na předsednictvu v oné kritické noci před okupací neměl rozhodné stanovisko.

Také ale berme v úvahu: vzkázal sjezdu, že jedná o uvolnění soudruha Svobody a dalších. A jel s presidentem do Moskvy. Ale jel i Indra.

Věřit, či nevěřit?

Sledovali jsme ho často na různých krajských shromážděních a pocity byly různé. Zdálo se nám, jako by hrál na obě strany. Ale zase jsme si nebyli jisti, jestli nejde o přísnou objektivitu a o umění dosáhnout v dané situaci nutný kompromis. Vybavuje se nám charakteristická scéna po jeho zvolení na krajské konferenci, srdečně si potřásl ruku s Josefem Němcem. Byla to velkorysost vůči poraženému? Nebo teátr pro příznivce Josefa Němce?

Měli jsme možnost vidět ho v první den okupace. Byl totiž jediným členem předsednictva s možností volného pohybu. Na okresu Praha-východ hovořil k některým funkcionářům tam shromážděným. Ptali se ho, jak to bylo s Indrou, Kolderem, Biľakem ... Měli prý výhrady jen proti některým formulacím prohlášení předsednictva. Neřekl, jak to ve skutečnosti

bylo v onu kritickou noc. Neřekl v omezeném shromáždění několika funkcionářů a někdo jiný to řekl v rozhlase celému národu. A dobře, že to řekl. Žadatelům na té schůzce na žádost aby svolal ústřední výbor, když je jediným členem předsednictva s možností jednání, řekl, že si to nemůže prý na sebe vzít. A jediná instrukce, kterou dal, byla: klid, klid, klid ... Sám byl obdivuhodně klidný. Předsednictvo krajského výboru, jehož je vedoucím tajemníkem, přijalo pak rezoluci, která se velmi znatelně liší od všech jiných prohlášení krajských orgánů strany, právě svým klidem, svým umírněným tónem, svým nabádáním k jednání s okupanty. Kolaborantská rezoluce, řekli jsme si, uveřejnili sice, ale pod ní jsme dali: Nesouhlasíme a nabádali: nespolupracovat!
Věřit, či nevěřit soudruhovi Pillerovi?
Ze zrádcovství ho zatím neobviňujeme. Ale z vyčkávacího stanoviska ano. Proto si ho vůči jeho osobě ponecháme také. Jestli prokáže činy, že jsme se mýlili, pak se mu řádi omluvíme.
(Svoboda, 24.8.1968, str.2.)

Podivná okupace

Již počtvrté jsme se dnes probudili do dne, ve kterém rachotí pásy tanků, již čtvrtou noc jsme se vzbouzeli třaskavým zvukem výstřelů. Jsme okupováni. Myslím, že je to ta nejpodivnější okupace, kterou kdy historie zaznamenala. Situace, kdy ten který je napaden a chce se bránit, musí se bránit především tím, aby nepadl jediný výstřel, kdy se brání proti nejhroznějším zbraním jedině svým klidem, rozvahou, vtipem. Okupace, ve které tak mnohým okupačním vojákům tekou po tvářích slzy lítosti a hanby, neboť začínají chápat, že byli podvedeni, že najednou mají střílet do bezbranných lidí, o kterých jim jejich oficiální propaganda 23 roků tvrdila, že jsou jejich přátelé. Byl jsem osobně svědkem situace, kdy posádka jednoho tanku v Opletalově ulici odmítla rozkaz důstojníka rozehnat tlačenici našich lidí kolem tanku bodáky. Zastrčili je proti příkazu do pochvy. Viděl jsem, jak mladičký voják se roz-

vzlykal, když se ho stará žena zeptala - co tomu řekne tvoje matka, ví o tom, že ty, její syn, zde vraždíš pokojné lidi? Ovšem, nedomnívejme se pro tyto případy, že by snad mohli okupační vojáci masově zaváhat, kdyby přišel příkaz začít pálit ze všech zbraní do nás. Určitě ne - pro vojáka je rozkaz, rozkazem. A proto jim dejme najevo vždy znovu a znovu, ale tak, aby to nemohli považovat za provokaci, že jsou zde nevítanými hosty, že jsou naši nepřátelé dnes dokonce úhlavní nepřátelé. Nechť proto jedí jen to, co si dovezli, nedávejme jim pít, nejmenším gestem nedejme najevo třeba jen okamžitou lítost nad jejich postavením. Mají zde své lidi a ti fotografují. Proč by mělo být vašich dobrých srdcí zneužito k propagandě, že jsme se snad s nimi smířili, nebo že je přijímáme jako přátele, když to není pravda. Říkal jsem: Podivná okupace, a je to to pravé slovo. Okupace, kdy všechny ulice jsou polepeny plakáty a výzvami proti okupantům, kdy stále vycházejí svobodné noviny a řekl bych, že jejich počet se neustále zvyšuje, kdy pořád ještě přes veškerou snahu okupantů i zrádců zní svobodný hlas československého rozhlasu z přibývajících studií. Je to okupace, kdy se ozývají veřejné výzvy ke svolání těch a těch schůzí, které mají vysloveně protiokupantské zaměření, kdy se dokonce v neobyčejně obtížných podmínkách podařilo uskutečnit konání mimořádného XIV. sjezdu KSČ. Je to snad všechno proto, že by okupantská moc byla slabá, že by váhala použít násilí? Kdo viděl mrtvé a raněné hned první den jejich příchodu, tak tomu nevěří. Je to podivná okupace proto, že český a slovenský lid svým postojem cizí vojáky doslova šokoval. Zřejmě byli ideologicky připraveni na to, že nás jdou osvobodit, že jim padneme do náručí a teď tiché, ale zjevné nepřátelství, ne kontrarevoluce, ale klid. Těm pánům, kteří tuto brutální agresi připravovali a kteří se nemají právo nazývat soudruhy, nevyšla režie. Jejich jednotky, tak vzdálené od svého centra v Moskvě - jsou zmatené, nevědí si rady. Řekl bych, že právě v tom a v ničem jiném je jiskřička naděje, která nám zbývá, malá, ale přece ještě doutnající. Vytrvejme přátelé!

Vždyť je čtvrtý den okupace a jim se nepodařilo ustavit ani jakýkoliv kolaborantský orgán - nepodařilo se jim vyložit pořádně ani své stanovisko, ani vysvětlit, co chtějí. Vytrvejme - buďme silní, stateční a neúprosní a přitom klidní a rozvážní. V tom je naše síla.

(Svobodný legální československý rozhlas, 24.8.1968.)

Politické fiasko okupace

Okupace ČSSR armádami pěti zemí Varšavské smlouvy vstoupila do čtvrtého dne a i když v tuto chvíli ještě nemůžeme posoudit všechny její aspekty a důsledky, některé dílčí závěry jsou už na místě.

Násilný krok proti Československé socialistické republice otřásl už tak narušenou jednotou mezinárodního komunistického hnutí. Okupaci odsoudily všechny legální komunistické strany z vyspělých zemí Evropy i ostatních světadílů, s výjimkou Komunistické strany Lucemburska, která má jen několik málo členů. Proti okupaci Československa se však vyslovily i komunistické strany a s nimi sympatizující síly na opačném křídle, totiž čínská a albánská strana a možná, že pod jejich vlivem, anebo na základě vlastních úvah, i různé politické síly tzv. třetího světa. Okupací ČSSR tak dokonalo vedení KSSS a dalších komunistických stran rozkol mezinárodního komunistického hnutí, které se dnes rozpadá přinejmenším na čtyři skupiny. Jednu z nich představují strany pěti zemí Varšavské smlouvy, druhou tvoří čínská a albánská strana, třetí vytvářejí komunistické strany západoevropských a dalších hospodářsky vyspělých zemí a konečně tu jsou komunistické strany Rumunska a Jugoslávie. Zdá se, že zamýšlená podzimní konference komunistických stran v Moskvě zůstane jen vidinou a že napříště nebude možno hovořit o jednotném světovém komunistickém a dělnickém hnutí.

Okupace Československa ovlivňuje a ještě ovlivní celkovou mezinárodně politickou atmosféru ve světě, neboť povzbudí všechny pravicové a reakční síly v západních zemích k ofenzívnějšímu postupu vůči pokrokovému hnutí. Už dnes se

- Tisk

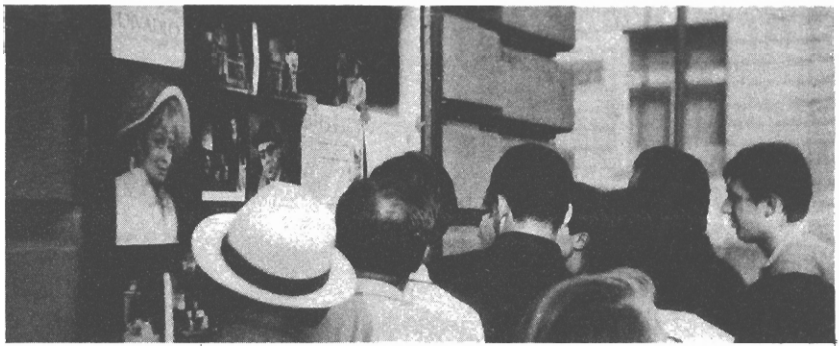

Zahájení plenární schůze NS 22.8.1968 (zleva: Žiak, Zedník, Valo, Mináková)

Jednání kulturního výboru NS 22.8.1968

Z jednání pléna NS 22.8.1968

- Jednání XIV. mimořádného sjezdu KSČ

- Z jednání XIV. mimořádného sjezdu KSČ

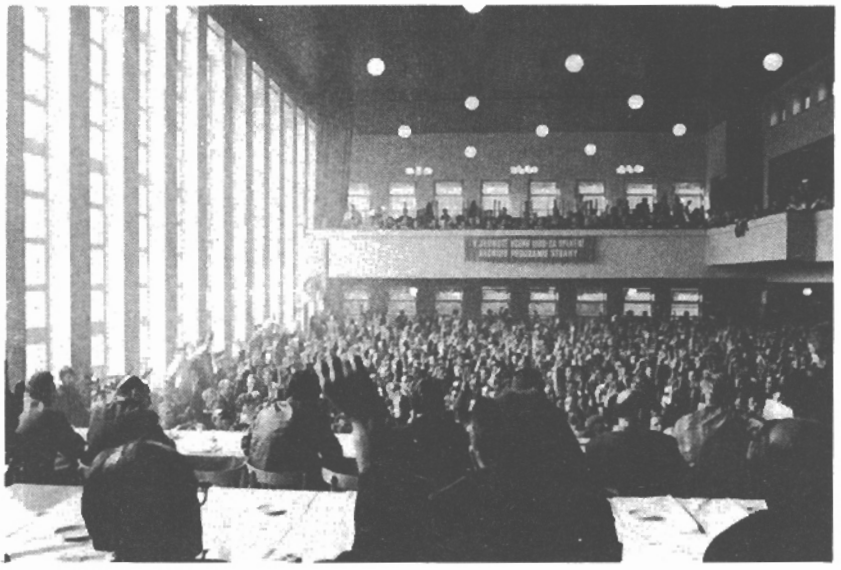

Z jednání XIV. mimořádného sjezdu KSČ

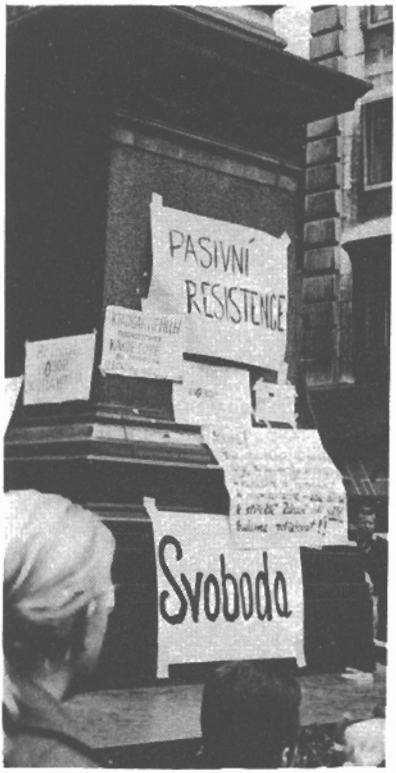

Plakáty - Jungmanův pomník

Plakáty - Dětský dům

Televizní antény u sovětského velvyslanectví

V polích před vinohradským hřbitovem

ozývají hlasy proti připojení NSR ke smlouvě o nerozšiřování jaderných zbraní, jsou a budou ovlivněna jednání o omezení raketového zbrojení a je otázka, jak se změna v politickém ovzduší projeví na střetnutí ve Vietnamu. Násilný vpád do Československa pochopitelně posílí tzv. jestřáby v americkém politickém životě. Vpád do Československa je tak v rozporu se zájmy o mírové dorozumění ve světě, nahrává reakčním imperialistickým silám.
Kromě toho si zaslouží pozornosti i politické fiasko okupace. Vojenský záměr okupačních mocností se sice zdařil, avšak toto se už nedá říci o politické stránce věci. Každá okupační síla usiluje o to, aby už v okamžiku vojenského zásahu vystoupila na její podporu domácí politická síla. Ode dne okupace uplynuly už tři celé dni a řada dalších hodin. Dodnes však okupační mocnosti nedokázaly oznámit, kdo je tedy "z vedoucích politiků" do této země pozval. Dodnes nezískaly širší základnu v domácích kolaborantech, kteří by pomáhali vytvářet dojem, že je tu vůbec někdo, kdo okupační vojska vítá nebo kdo na ně čekal. Je to naprosté politické fiasko. Zasloužila se o ně opravdová semknutost našeho lidu za svými legálními státními a politickými orgány.

(Lidová demokracie, V. zvláštní vydání, 24.8.1968.)

Jsme s Vámi - buďte s námi! Mluvíme k Vám i tištěným slovem

Očekávám, že diváci svobodné Československé televize - a to je takřka všechen náš lid - teď dlouho neuvidí a možná ani neuslyší vlastenecké televizní redaktory-komunisty, které si zvykli vídat, kterým si navykli naslouchat a věřit.
Brutální ozbrojená síla, která se vrhla na celou naši zem, která zničila zatím stovky a časem možná tisíce našich životů, zpustošila naše města, pole a dopravní cesty a která bezpříkladným způsobem potupila národní hrdost a socialistické uvědomění českého a slovenského obyvatelstva, může zastavit, zničit nebo ukrást naše vysílače, může nám vyrazit mikrofon z ruky, může nás zahnat do podpolí. Ale nemů-

že zničit vůli do posledního dechu hledat cesty, jak sloužit našemu lidu. A v tomto hledání vytrváme.
Nikdy se nezpronevěříme zájmům našich lidí. Varujeme, ale zároveň Vás všechny před licoměrností okupantů, kteří budou Vaším očím a uším chtít vnucovat zaprodance, kteří by byli ochotni jim posluhovat proti svému lidu. Nevěřte jim jediné slovo! Kdo to myslí dobře se socialismem, s dělníky a vším pracujícím lidem, nepotřebuje čtvrtmilionové vetřelecké vojsko s tisícovkami tanků, aby je o tom přesvědčil. Mařte jejich špinavou práci, nedovolte jim obelhávat naše lidi. Přijde doba, kdy jejich činy budou sečteny a zváženy. Soudu našeho lidu neuniknou.
Chtěl jsem Vám říci ve chvílích, kdy president Svoboda odletěl do Moskvy něco, co se mi již nepodařilo vyslovit před kamerou. Odletěl tam, jak víte, nuceně ve zčásti velmi špatné společnosti, maje v doprovodu tři lidi, nezaujímající žádnou státní funkci, nezvolené právoplatným XIV. sjezdem KSČ do žádné funkce stranické, a tedy nereprezentující nikoho, než své vlastní poradné osoby a nezvanou soldatesku z ciziny. A chtěl jsem dodat, že s čímkoli president Svoboda z Moskvy přijede, nemohu ničemu důvěřovat, dokud neuvidím a neuslyším na svobodě Alexandra Dubčeka, Oldřicha Černíka, Josefa Smrkovského, Františka Kriegla, Čestmíra Císaře, Josefa Špačka, Josefa Pavla a další čestné vlastence, právoplatné vůdce naší společnosti.
A za druhé, dokud se nestane opět svobodná, akceschopná Komunistická strana Československa, její legální XIV. sjezd, její na tomto sjezdu zvolený ústřední výbor s Alexandrem Dubčekem v čele. Do té doby pokládám všechna slova i činy okupantů a jejich nájemných stvůr za neplatné, našemu lidu škodlivé a nezákonné.
Nikdo z nás nezapomene, že ve chvílích, kdy na potupnou počest presidenta Svobody dali nynější sovětští vládci na Vnukovském letišti a ulicích Moskvy vyvěsit československé vlajky, jejich vojáci v našich obcích odstřelovali mladé lidi, nesoucí tyto vlajky na znamení nezdolnosti našeho vlastenectví. Že když do zvuků naší státní hymny,

uzurpované těmi, kdo jí pohrdají, zaznívaly oslavné salvy z moskevských děl, šířila podobná zde u nás smrt a hrůzu. Že zatím, co na moskevském letišti a v ulicích města "skupiny občanů" skandovaly ono trojnásobné "Přátelství, přátelství, přátelství!" - v této chvíli rozdupávaly pásy tanků a boty vojáků poslední trosky onoho přátelství, které v naší zemi k Sovětskému svazu bylo tak opravdové, jako sotva kde jinde a které nám bylo tak brutálním způsobem vyhnáno z hlav a srdcí.
Přijde doba, kdy nám dny a noci zahájené 21. srpnem 1968 budou připadat jako otřesný, fantastický, neuvěřitelný sen. Ne všichni z nás se té doby dožijí. Ale ona přijde, a je dobře pro ni žít, pro ni pracovat, pro ni bojovat. Je to jediný způsob života, který je důstojný člověka, jediný život skutečně lidský.

(Svobodné televizní noviny č. 2., 24.8.1968.)

S okupanty se nediskutuje - okupanti se ignorují
Vysílání Vltavy = = nachalstvo

Drzému člověku, který se ničeho neštítí a neostýchá, říkají Rusové nachal a jednání, které z takového charakteru vyplývá, nachalstvo. Takové nachalstvo je vysílání Vltavy. Sovětské sesterské stanice Vltavy od našeho ledna zkresleně, nepravdivě nebo také vůbec neinformovaly o Československu, aby národy Sovětského svazu náhodou neporozuměly demokratizačnímu procesu v ČSSR, aby zůstaly nevědomé a souhlasily s okupací naší republiky v tu chvíli, kdy sovětská propaganda udělá z bílého černé: z demokratických státníků agenty imperialismu, z volání po demokratickém socialismu volání kapitalismu. Vltava v tomto duchu pokračuje i dnes! Ignoruje všechny surovosti, které v naší vlasti provádí vojenské samozvané samoděržaví, a lže, když hlásí do éteru, že sovětská armáda a další vojska Varšavského paktu pomáhají chránit československé továrny, úřady, ústavy a občany před kontrarevolucionáři a imperialismem. Mezi vysíláním pouští častušky, české dechovky a Dvořáka, aby se zdálo, jak radostně se v přítom-

nosti cizích vojsk cítíme. A vědí dobře, že žádný poctivý občan naší republiky není už dnes s to nazvat zelené samopalníky Sovětskou armádou, nýbrž jen a jen okupanty!
Hlasatelé Vltavy ve svých nachalských komentářích používají stejných termínů jako my: progresívní vedení, leden 1968, demokracie, socialismus. Nedejte se zmást těmito slovy!
Dejte si pozor! Nikdy nevyslovují jména Svoboda, Dubček, Černík, Smrkovský, Kriegel! Dejte si pozor! Ztrácí-li se vám legální svobodné vysílání Čs. rozhlasu a na týchž vlnách uslyšíte náhle češtinu nebo slovenštinu, neozvou-li se tato jména, neřekne-li hlasatel, že naše národy pevně stojí jen za těmito představiteli strany, vlády a Národní fronty, nevěřte! Nevěřte, nebudou-li jejich zprávy a komentáře znít v duchu hlubokého opovržení nad kolaboranty a zrádci typu Indry, Koldera, Biľaka!
Soudruzi, občané, vlastenci!
Vltava co chvíli něžným hlasem komentuje, že se přátelsky bavíte s vojáky u tanků a obrněnců a že tak projevujete vděčnost za jejich příjezd. To je pro vás mementem:
Ignorujte je, nic jim nevysvětlujte! Nepomůžeme si tím, naopak nahráváme jejich vůli, jejich smutně proslulé, proradné propagandě, kterou chtějí dezinformovat vás a nadále falešně informovat mnohamiliónové obyvatelstvo států okupačních vojsk.
Oni mají děla a rakety. Naší zbraní je křída, pero, slovo a důsledné ignorování! V pochopení tohoto způsobu odboje projevíte velikost a hrdost ducha a národa.

(Rudé právo, 24.8.1968.)

"Bratři" s tvářemi venkovanů

Čtyřiadvacátého ve tři čtvrti na deset večer zněla v Podolí před vodárnou, která je od počátku okupace obsazena ruskými vojáky, dávka ze samopalu. Za chvíli doběhl do blízkého hostince chlapec zakrvácený po celém těle a zhroutil se. A na silnici nedaleko vodárny stálo auto a v něm v tratolišti krve druzí dva chlapci. Když přijela na místo VB, bylo již auto prázdné a svědkové mohli jen říci, že

ranění byli odvezeni do Thomayerovy nemocnice, že vůz byl zasažen střelbou jednoho z okupantů, hlídkujícího na výpadovce, a že ten chlapec, který zakrvácený přiběhl do restaurace, se jmenuje Karel Šárka. V hospodě ho znali všichni, byl odtamtud.

Velitel VB se odebral se svými lidmi do vodárny. Nejdříve ho nechtěli vpustit. Potom mu jeden z okupačních vojáků namířil samopal na záda a vedl jej kordonem obrněnců k svému podplukovníkovi. Stále pod hlavněmi samopalů začal náš velitel jednat. Dozvěděl se, že prý: stráž na silnici zastavovala jedoucí auto typu Žuk máváním ruky a oranžovým světlem baterky, na což řidič reagoval tím, že zvýšil rychlost a zapnul dálková světla. Byly prý vystřeleny pouhé čtyři rány a vůz se po několika desítkách metrů zastavil o hromadu štěrku. Dva chlapci, kteří po Šárkově útěku v autě zůstali, byli prohledáni a okupační důstojník měl již v ruce jakýsi materiál, usvědčující posádku vozu z kontrarevolučních úmyslů. Odmítl však tento materiál vydat. Odmítl také našemu veliteli sdělit své jméno a jméno toho, kdo střílel. Tím slyšení skončilo a náš velitel byl pod samopaly vyveden zase ven.

Mezitím při převozu do Thomayerovy nemocnice zemřeli oba chlapci, kteří zůstali ve voze po osudných výstřelech. Karel Šárka vyvázl životem s poraněním na obou rukách. Před operací ještě mohl říci našem policistům, že mrtví chlapci s ním letáky nerozváželi a že je vzal cestou. On sám si vypůjčil automobil z podolských ledáren a právě se s ním vracel. Více jim neřekl, poněvadž na něj začala působit narkóza. A to je také vše, co ví policie. Případ mohla v poměrech, které u nás vládnou, sledovat jen proto, že jej vede jako krádež vozu.

To auto jsem viděl. Odtáhli je už do ledáren. Stojí tam stranou, potažené plachtou. Těžko se o tom píše. Těžko, poněvadž mohu jenom vyprávět a nezažil jsem to, nejsem jedním z těch, kteří umírali. Co mne hned zarazilo, byly nahuštěné, neprostřelené, netknutelné pneumatiky. Okupanti se tedy ani nepokusili auto zastavit a rovnou vraždili.

A jejich verze o zastavování vozu a mávání rozsvícenou baterkou se mi zdá také pochybná: střílelo se totiž zpředu. Přední okno je vysypané. Na sedadlech a pod pedály jsou krystalky střepů, střepy a krev. Zakrvácená pucvol. Krví potřísněná dvířka. A i ohledání mrtvol dosvědčuje, že se střílelo tak, jak říkám. Nejdřív zpředu, potom zleva, nakonec zezadu, ale to již byla práce, krutá vražda, hotová. Jeden z mrtvých chlapců byl dvakrát zasažen do prsou, druhý dostal ránu přímo do oka. Na zadním sedadle jsou přilepné vlasy, kus vystříkléhо mozku. Střelec mířil dobře a nerozpakoval se. Že zabíjejí ještě děti, to mu zřejmě nevadilo. Škoda, že si nemohl přečíst zakrvácený leták, který na podlaze auta zůstal, škoda, že nemohl! Vím, že se v Praze rozdávají letáky mnohem ostřejší, ale tento, tento mluvil o jaru, o polibcích a o květinách a o míru ... Prvnímu z mrtvých neznámých chlapců bylo sedmnáct let. Byl světlovlasý, vysoký, něco mezi stosedmdesáti a stopětasedmdesáti centimetry, měl na sobě pletenou bundu s černou koženkou vpředu, modré tričko, tmavé kalhoty protkávané bílou nití, černé trenýrky a na nohou tmavé sandály, z nichž jeden zůstal v krvavém autě ... Druhý, střelený do oka, také neznámý, byl asi patnáctiletý, světlovlasý, hubený, vysoký kolem stošedesátipěti centrimetrů, měl na sobě texasky naší výroby, tmavý svetr s podélnými a příčnými červenými, zelenými a modrými pruhy, v kapsách mu našli tužku japonské výroby, pět klíčů s přívěskem Jugoauto, na nohách měl ochozené černé polobotky a na holém těle modré trenýrky. Byla u něho nalezena jedna uruguayská bankovka vhodnotě jeden pesos.
Dva mrtví ze čtyřiadvacátého srpna. Dva chlapci, kteří ještě neměli čas dospět. Děti. Skutečně ještě děti. Mrtvé, zavražděné děti. Počet mrtvých v Praze tedy 25.8. stoupl na osmnáct a dnes, 26.8., jich známe jednadvacet. Mnozí další jsou však pohřešováni. A jsou to hlavně, hlavně chlapci v tom věku, kdy se začínají nosit dlouhé kalhoty a kravaty. Jsou to hlavně, hlavně děti. Světe, otřes se bezmocnou hrůzou, zoufalým vztekem, hnusem a hanbou za

vrahy! V Praze a v Československu střílejí do dětí! Děti vraždí!
Uvědomme si to všichni! A ještě jedno si uvědomujme, pořád a pořád! Že nesmíme ani pomyslit na to, že ti kluci a ta děvčata si to zavinili sami, že nezastavili na zamávání (jestli vůbec okupant mával tou svou baterkou), že jiní mrtví a ranění před rozhlasem nebyli dost opatrní, že někteří si dokonce způsobili smrt tím, že vyhodili náklaďák s municí do povětří a zapálili tanky, ne, tisíckrát ne, taková myšlenka je počátkem vnitřní kolaborace a přijetím stavu, který nám byl vnucen! Všichni mrtví, všichni ranění, všichni, všichni jsou obětmi okupantů! Nezemřeli by, nezemřeli, nebyli by ranění, kdybychom nebyli okupováni! Jsme v právu! Je naším právem dělat všechno, doslova všechno, abychom dali najevo svůj odpor. A jestli jsme rozumní a všechno neděláme, je to naše věc, naše rozvaha! Nelze však, nesmí se ani pouhou myšlenkou, pouhým slovem připustit, že někdo si svou smrt zavinil sám. To bychom rovnou mohli tvrdit, že padlí občané Prahy za pražské Květnové revoluce byli také blázni a nechali-li by Němce v klidu, nikomu by se nic nestalo.
Rozum a rozvaha jsou dobré zbraně, ale mohou být a jsou též výrazem strachu. Oddělme jedno od druhého! Uvědomme si, že se bojíme, uvědomme si to a připusťme to, není na tom nic špatného. Vždyť a to větší bude potom naše odvaha a o to jasnější náš rozum.
Jsou to okupanti a střílejí do nás, Nikdo je nepozval a oni nejsou ničím jiným nežli vrahy. Vrahy bezbranných dětí! Hanba jim!

(Literární listy, zvláštní vydání, 28.8.1968.)

V dějinách se vždy vyskytují okamžiky, kdy se každý musí rozhodnout, jak se zachová a zda je celou svou osobou ochoten hájit spravedlnost proti zvůli, lidskost proti brutalitě. Žít jako stvůra nebo jako člověk je rozhodnutí, které se vyžaduje od každého z nás dnes. Lze snad odolat všemu, uniknout čemukoliv - s výjimkou vlastního svědomí-

tomu nemůže člověk, hodný tohoto jména, uniknout nikdy, a to musí nemilosrdně odsoudit každého, kdo by chtěl kolaborovat. Zdá-li se v okamžiku, že hrubé násilí může zvítězit, jde o dojem chvilkový. Ještě nikdy nebylo možné natrvalo umlčet pravdu, zastavit vývoj, i když se o to pokoušeli sebemocnější okupanti a sebebrutálnějšími prostředky.
Nikdy neuznám žádnou okupaci ČSSR, nespravedlnost a zpátečnictví. Stojím plně za XIV. sjezdem KSČ, za naší legální vládou a za jejími zákonnými představiteli.

PhDr. Frant. Graus, řádný profesor Filosofické fakulty KU, člen-korespondent ČSAV

(Československý časopis historický, zvláštní číslo, 24.8.1968.)

I kdyby byla jakkoli těžká léta, která nastávají, nepovažuji z historického hlediska situaci našich národů za tragickou. Rázný zákrok "spojeneckých" vojsk nám rázem roztál několik vleklých problémů. Je vyléčen komplex "mladšího bratra" a přinášeného osvobození v komplex, který koření v samých počátcích obrození a vrcholí Květnem 1945. Právě tento komplex zevnitř podlamoval sílu k odporu vůči cizí nadvládě. Národy naší země jsou teď jednotny jako nikdy v historii. Nejnázornějším možným způsobem před všemi vystoupil smysl existence společného státu a byl pochopen ve vrstvách vskutku nejširších. Je konec se starým dilematem českého a slovenského národního vědomí - nemůže již být prodlouženou rukou východního despotismu, jeho náplní je nyní obrana humanismu a demokracie bez příměsi carofilských iluzí. Češi a Slováci, ač okupováni soldateskou východoevropských satelitů, nestojí již se svými iluzemi v opozici proti národně osvobozeneckým a demokratickým snahám národů střední a východní Evropy. Jsou jasné společné problémy a společní nepřátelé - nejnadějnější základ pro budoucnost této části světa. Mezinárodní komunistické hnutí je rozvráceno a vrženo daleko zpět. Ale i ono dostalo poslední lekci, která je nutí zbavit se shnilého základu obhajoby a nápodoby "vlas-

ti všech proletářů světa". Je konec s fantastickou vazbou mezi nejdůslednějším revolučním humanismem a stalinistickým byrokratismem. Fronty se vyjasňují.
Iluze padly, je chmurné ráno. Začínáme znova. Základy, které budeme znovu klást, mohou být pevnější.

PhDr Jan Tesař

(Historie a vojenství, nedatované zvláštní číslo, str.6.)

Praha,24.srpna 1968/č.2.
Čtvrtý den
Dnes,v sobotu 24. srpna, je čtvrtý den okupace.
Co se okupantům podařilo?
Podařilo se jim rozbít světové komunistické hnutí. Podařilo se jim rozbít československo-sovětské přátelství. Podařilo se jim poštvat veřejné mínění světa proti sobě.

Co se okupantům nepodařilo?

Zlomit a zkrušit český a slovenský lid
Nalézt dostatečný počet kolaborantů a zrádců, kteří by byli ochotni sloužit.

Přátelé!
Zůstaňte hrdí a pevní.
Celý svět se obdivuje rozhodnému postoji našich národů.
Okupantům sloužit nebudeme!

četkaři.

(Svobodná ČTK hlásí, 24.8.1968.)

Kafkiáda

Jsou unaveni, špinaví, nemají se kde umýt, nikdo jim nepodá vody a musí mít žížeň, ze všech nároží a výkladních skříní na ně volají nápisy: Jděte domoj! Když projíždějí na tancích a obrněných transportérech hlavními ulicemi, provází je pískot. Otcové přišli do našich měst jako osvoboditelé ověnčeni květinami. Nikdy na ně nezapomeneme. Synové jako okupanti svobodné země, jejíž lid se provinil jen jedním: chtěl si ve své zemi budovat socialismus po svém. Ověnčili se nesmazatelnou hanbou.

x

Snad jim někdo řekl, že se jim dostane stejného uvítání jako jejich otcům v roce pětačtyřicet. Diví se, že je všude stíhá opovržení.
"Proč nám projevujete takové nepřátelství?" ptají se.
"Přišli jsme Vám pomoci".
"Proti komu?" ptáte se.
"Proti těm, kteří útočili na vaši komunistickou stranu, na její vedení, na vládu".
"Aha, řeknete si, proto tedy zatkli Dubčeka, Černíka, Smrkovského, Kriegla, Špačka, Císaře".

x

Každý rozhovor začíná slovem:
"Počemu?"
"Byly tady nepořádky. Proto jsme přijeli".
"Zval vás někdo?"
"Vaši dělníci, skupina z vedení KSČ."
"Můžete nám snad někoho jmenovat?" ptáte se.
Chlapec se samopalem v ruce je překvapen, že se vůbec takhle můžete ptát:
"Copak nevíte, že by všechny hned pověsili? Jako ty dělníky, kteří psali dopis moskevské Pravdě".
To se dějou věci! Ale teď už snad by je mohli jmenovat, když je tady tolik zbraní, namítnete.
"Proč se ptáte mě? Zeptejte se Brežněva", říká otráveně chlapec se samopalem v neblahé úloze okupanta.

x

Teď už můžeme být klidní. Podařilo se nastolit pořádek, který nám tolik "chyběl". Tramvaje už zase jezdí, lidé - i když ne všichni - už mohou jít do práce, možná, že časem zmizí fronty před obchody, budete si moci koupit chleba, máslo, mouku, otevřou se restaurace - začne se hrát fotbal a otevřou se banky a pošty, bude zase vysílat televize, možná, že vyjdou i noviny a když ne, sáhneme po nástěnkách. V ulicích hlavního města se nebude střílet jako na Divokém Západě, ani na Museum nebudou střílet kulomety, nebudou se zavírat lidi, nespokojené živly budou vsazeny za mříže. A tak snad po nás budou chtít, abychom

radostně říkali: "Díky vám, přátelé z bratrských zemí, za tuto nezištnou, internacionální výpomoc".

x

My jim dáváme letáky a ilegálně vytištěné noviny, oni nám dávají čerstvé výtisky Pravdy. Obojí je zadarmo. "Čitajte, tam vsjo napisano", říkají lidem bezelstně. Pod hrdým názvem je psána strašna, neuvěřitelná lež: spojenecké vojenské jednotky nehodlají zasahovat do vnitřních záležitostí Československa. Možná, že právě tyto tanky rozsévaly smrt u Rozhlasu, ničily Zlatou Pragu. Možná, že právě jejich děla byla namířena na dveře budovy ústředního výboru KSČ, když odtud vyváděli Alexandra Dubčeka, Josefa Smrkovského, Oldřicha Černíka. Nebo to snad jsou ty, které stály s namířenými děly před Rudým právem, před Svazem spisovatelů, před Svazem čs.-sovětského přátelství?

x

Mohli jste vidět tanky i před rodným domem Franze Kafky na Starém Městě. Kafkiáda dostala svůj konkrétní symbol.

(Politika, č.l., 24.8.1968.)

Politika

Známe onu tvář podobnou lvounu. Široký nos, kosti a obočí jako pěst. Sedlácká postava a ruce jako naběračky. Tihle lidé jsou, v knihách se to říká, poctiví, přímí, neagresivní.
Politika je z těch oborů lidské činnosti, v nichž se tyto vlastnosti objevují hrozně málo a to ještě jen proto, aby se pak bylo čemu smát.
Leonide Brežněve, byl jste prý kdysi dělníkem a dneska jste se dožil toho, že mohla být napsána věta: Brežněv je Hitler. Kdy jste přestal být poctivým člověkem? Bylo to už v té opojné chvíli, kdy jste dosáhl prsty k moci, ucítil její vůni a byla vaše, sáhl na bič a on se pak pohyboval sám, pronesl slovo a vycvičení lidé, chudinky lidé, se začali pohybovat?
Když jste přestal být poctivým člověkem? Tehdy, nebo až

ve chvíli, kdy jste učinil bůhví už pokolikáté co svět stojí, čin, který je připisován Jidáši Iškariotskému? Pro normálního Evropana není příjemné se dívat na líbající se muže a vy jste si v tom liboval - je to ruský zvyk, to vím, ale na mnoho ruských zvyků a manýr jsme si nezvykli. Poslední z nich je váš čin, Jidáši Brežněve. Říkal jste slova: přátelství, věčně a jiná slova. Všichni se pamatujeme. A pak jste políbil Alexandra Dubčeka. Všichni jsme to viděli.

/A hned přistoupiv k Ježíšovi, řekl: Zdráv buď, mistře, a políbil jej. Ale Ježíš řekl jemu: Příteli nač jsi přišel? Tedy přistoupili a ruce vztáhli na Ježíše, a jali ho. Mat, 26,49.50/

Nejímá vás trochu hrůza z toho, že všechno už bylo? Že už jste byl, Brežněve?

Je možné, že v této chvíli už zdaleka nejste ten hlavní, kdo rozhoduje, vojáci už stříleji.

Avšak byl jste to vy, kdo políbil a prodal. Je vám to asi jedno, ale kdesi v Evropě je několik miliónů lidí, jež vás nenávidí!

(Student, II.zvláštní vydání, 24.8.1968.)

NEDĚLE 25. SRPNA

V noci z 24. na 25.8. vnikli sovětští okupanti násilím do budovy ministerstva dopravy v Praze na Příkopech. Údajně hledali zbraně, ve skutečnosti však ničili technické zařízení a postřelili službu konajícího s. Koldu. Druhému pracovníku se podařilo uprchnout. Na tuto skutečnost přišla VB v neděli ráno při střídání služby. Téměř vykrvácený s. Kolda byl dopraven na Bulovku. /OS/

Během noci z 24. na 25.8. Zpráva čs. rozhlasu: Příslušníci sovětské státní bezpečnosti vnikli do budovy čs. ministerstva zahraničí v Praze. Pod ochranou silného vojenského okupačního útvaru prohledali všechny kanceláře, takže ministerstvo zahraničí v současné chvíli nemůže řádně vykonávat svoji funkci.

2.30 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS.
/ Zápis nebyl pořízen./

Prohlášení předsednictva ÚV KSČ.

Co dnes musí dělat komunisté.
Všem členům a funkcionářům KSČ. Usnesení zasílat na ÚV KSČ a sovětské velvyslanectví. Bojujeme za životní zájmy všeho lidu.

Soudružky a soudruzi,

po dlouhých letech získala naše strana letos v lednu do svého čela nové, Dubčekovo vedení, přijala svůj akční program a začala dělat politiku, kterou podporuje obrovská většina lidu. Začali jsme usilovat o socialismus, který by byl opravdu budován pro lidi, který by měl, jak mnohokrát říkal soudruh Dubček, opravdu lidskou tvář.

Nyní je naše vlast obsazena vojsky některých armád Var-

šavské smlouvy. Byla zbytečně prolita krev českých a slovenských lidí. Cesta k politice, kterou jsme chtěli posílit socialismus a upevnit důvěru v politiku KSČ a tím zajistit i její rostoucí politický vliv v zemi, je zatarasena tanky.

Co musí dnes dělat komunisté, aby nastoupenou linii své politiky vůbec mohli v budoucnu zase uskutečňovat?

Ze zkušeností dějin naší strany víme, že nejhorší co se stalo v posledních letech bylo to, že stranu ovládli lidé, kteří neměli důvěru ani komunistů, ani ostatních pracujících, našich občanů. Porušili zásady vnitrostranické demokracie a téměř dva milióny komunistů měnili v nástroj své libovůle, brali členům strany jejich vlastní svobodnou vůli, právo myslet a jednat tak, jak to sami komunisté cítili a považovali za správné.

Rozhodněte sami

Nesmí se stát, aby komunisté v základních organizacích, v okresních a krajských organizacích znovu podlehli tomu, že budou nástrojem lidí, kteří důvěru strany nemají. Sejděte se ihned všude v základních organizacích i v okresech a rozhodněte sami, jakou cestou se dáte.

Mimořádný XIV. sjezd KSČ byl složen z demokraticky a právoplatně zvolených delegátů celé strany. Zvolil nový ÚV KSČ a do jeho čela zvolil ty soudruhy, kteří získali důvěru strany a lidu po lednovém vývoji. Do svého předsednictva zvolil nový ÚV KSČ i ty soudruhy, kteří nemohou svoje funkce vykonávat proto, že jsou internováni proti své vůli i proti vůli ústavních orgánů tohoto státu sovětskými ozbrojenými silami: soudruha A. Dubčeka, O. Černíka, J. Smrkovského, J. Špačka, F. Kriegla, V. Šimona.

Rozhodněte sami v každé organizaci, zda uznáváte za nejvyšší orgán strany tento na XIV.sjezdu řádně zvolený ústřední výbor KSČ nebo zda souhlasíte s tím, aby vaším jménem mluvili lidé, kteří s tímto ústředním výborem nemají nic společného.

Rozhodněte rychle, legálně a demokraticky ve všech stranických organizacích, na plenárních schůzích i ve stranických

výborech, k čemu se hlásíte. Jednejte pak důsledně podle svého rozhodnutí, zveřejňujte stanoviska rozhlasem a tiskem, žádejte pomoc místního rozhlasu, národních výborů i závodního rozhlasu na závodech.

Zasílejte svoje usnesení na adresu ÚV KSČ v Praze a zasílejte na vědomí i sovětskému velvyslanectví v Praze se žádostí, aby je předalo ÚV KSSS a zveřejňovalo v sovětském tisku jako stanoviska československých komunistů.

Někteří z těch, jimž mimořádný XIV. sjezd KSČ nesvěřil vedoucí funkce, které dříve zaujímali, se pokoušejí přesto mluvit vaším jménem. Protestujte proti tomu, ať mluví sami za sebe.

Komunisté členové Lidových milicí, nepodřizujte se těm, kdo mlčky souhlasí s tím, že velitel LM s. Dubček byl proti zákonům tohoto státu, proti vůli sjezdu strany i vůli Lidových milicí internován neznámo kde a proč. Hlaste se podle příkladu pražských Lidových milicí k řádně zvolenému ÚV KSČ a řiďte se jen příkazy jeho předsednictva nebo pléna jako kolektivního orgánu.

Komunisté v Bezpečnosti a v armádě řiďte se jen rozkazy československých ústavních činitelů, Národního shromáždění, vlády a presidenta republiky.

Komunisté v odborech, buďte iniciátory aktivní politické práce v odborech. Podporujeme plně nejsilnější organizaci dělníků a všech pracujících - Revoluční odborové hnutí. Dělníci komunisté i nekomunisté jsou dnes plně jednotni v tom, aby si na závodech naši pracující hájili své zájmy a zjednávali pořádek sami, bez cizího zásahu.

Naše továrny a závody, naše dělnická třída k tomu mají dost sil a ROH nechť se stane mocnou zbraní v obhajobě politických zájmů všech pracujících v dnešní mimořádné době. Odbory jsou legální organizací nás všech. Využívejme je všichni a udělejme z odborových organizací a orgánů velikou sílu dělníků a všech pracujících lidí, kterou se nikdo nemůže odvážit podezírat z protidělnických, protisocialistických cílů. Pracujme všichni v odborech demokraticky a ukažme sílu miliónů odborářů, mobilizujme ji v

zájmu všeho lidu, v zájmu našich národů.

Řídit mohou jen ti, co dostali důvěru

Všichni funkcionáři KSČ jsou odpovědni svému členstvu, komunistům na závodech na vesnicích i v místech. Udržujte stále spojení s okresními výbory strany a nedopusťte, aby vaše okresní organizace začal řídit někdo jiný než ti soudruzi, kterým jste dali důvěru na okresních konferencích. Stejně jednejte ve městech i v krajích. Všude tam, kde by došlo k obsazení sekretariátů strany cizími vojsky, jsou orgány a funkcionáři strany povinni řídit práci komunistů z jiných míst, z místností národních výborů, továren apod.

Nový ústřední výbor KSČ zvolený mimořádným XIV. sjezdem se nemusí bát opřít se o vaši vůli a vaše rozhodnutí v základních organizacích, protože věří, že smýšlíte stejně jako delegáti sjezdu, které jste sami zvolili. Věří vám a potřebuje vaši iniciativu, samostatnost, rozhodnost, spoléhá na vaši vlastní komunistickou odpovědnost.

Věříme, že jednota strany kolem zásad nové polednové politiky je reálnou silou.

Nedejte se nikdy vyprovokovat k tomu, abyste vystupovali z řad strany. Ani kdyby došlo k nejhoršímu, ani kdyby sjezdem právoplatně zvolené orgány KSČ byly násilím umlčeny, nikdy neopouštějte stranu. Oslabit nebo likvidovat členskou základnu KSČ - to by sloužilo jen těm, kdo by chtěli několik všeho schopných, bezpáteřných jedinců vydávat opět za mluvčí československých komunistů.

Víme, že za pomoci tanků a kulometů lze docílit mnoho. Nelze však dost dobře zakázat činnost komunistické strany těmi, kdo údajně přišli "pomáhat" upevnit její vedoucí úlohu.

Upevňujte stranu, přijímejte nové členy do KSČ, dělníky, rolníky, inteligenci, přijímejte mládež, všechny ty, kdo chtějí a jsou opravdu schopni bojovat za politickou linii akčního programu KSČ, za požadavky mimořádného XIV. sjezdu strany. Je povinností komunistů, aby vlastenectví, energii i odvahu mládeže nejenom plně ocenili, ale aby mládeži dali svou politickou zkušenost, rozvahu a jasný

program opravdu socialistické demokracie. Přijímejte do řad strany mladé dělníky i studenty, dejte zaznít hlasu a vůli mladé socialistické generace v naší straně.

Mimořádný XIV. sjezd KSČ plně potvrdil stanovisko poslední řádné schůze předsednictva ÚV KSČ ze dne 21.8.1968, v němž se odsuzuje vojenské obsazení naší republiky bez vědomí presidenta republiky, předsedy Národního shromáždění, předsedy vlády, I.tajemníka ÚV KSČ a těchto orgánů.

Podporujte všude výzvy ke klidu a rozvaze. Odchod cizích vojsk jako základní podmínku jakékoli samostatné tvůrčí politiky naší strany nemůžeme prosadit silou zbraní, ale jen silou morálky a práva. Nebojte se žádat všechny zákonné, legální prostředky, podporujte jenom legální podle ústavy utvořenou vládu, jen podle platných československých zákonů a jiných norem volené funkcionáře státu, strany i všech organizací Národní fronty.

Vyzýváme všechny komunisty, aby aktivně a účinně zamezili jakýmkoli pokusům protisocialistických živlů zostřit situaci provokacemi. S protisocialistickými živly jsme s to vypořádat se sami. Nepřipusťte, aby jejich aktivizace byla záminkou vojenské intervence v naší zemi.

Odložme malicherné spory

Soudružky a soudruzi, odložme dnes všechno, co nás různě rozdělovalo, odložme malicherné spory. Ať je dělítkem jen poctivý postoj k nové, poleDnové politice KSČ a rovná páteř každého z nás. Soustřeďme jednotně úsilí všech komunistů na hlavní dnešní problémy:

1. Žádejme neprodleně, aby se svých funkcí ve vládě, ve straně i v Národní frontě ujali soudruzi A. Dubček, O. Černík, J. Smrkovský, F. Kriegel, J. Špaček a B.Šimon - a to bezpodmínečně všichni.

2. Neuznávejme jako představitele strany nikoho, kdo ke své funkci nemá demokraticky získaný mandát, tj. v ústředních orgánech KSČ nikoho, kdo nemá mandát mimořádného XIV. sjezdu strany.

3. Žádejme úplný odchod cizích vojsk armád Varšavské

smlouvy, s níž je nynější jejich pobyt na území ČSSR jako členského státu této smlouvy v plném rozporu.

4. Varujme před každou provokací a nerozvážností. Krev našeho lidu je tím nejdražším statkem a všechno co může vést k jejímu zbytečnému prolévání je nutno odstranit a účinně všude zabránit tomu, aby ke krveprolití došlo.

5. I kdyby došlo k nejhoršímu, i kdyby brutálním násilím bylo potlačeno vše, co je zaručeno naší ústavou, zákony republiky i stanovami strany - nikdy neopouštějte řady KSČ. Ať v řadách strany je co nejvíce poctivých lidí, dělníků i všech ostatních vrstev, protože zůstane-li strana takto silná dole, bude za čas zase s to vydat ze svých řad schopné politické vůdce a vyvést naše národy z postavení, do něhož je uvrhly přesila moci a násilí.

Soudružky a soudruzi, tímto jednotným postupem všech komunistů zdaleka nebojujeme jen za naši stranu. Bojujeme za životní zájmy obou našich národů a všeho lidu této země. Každý, kdo tomuto lidu nevěří, kdo bude ochoten pošlapávat hodnoty, pro které náš lid bojoval a strádal, bude nakonec vlastním lidem odsouzen. KSČ to nikdy neudělá a nemůže udělat, protože svoje poslání nevidí v tom, aby se stala vládnoucí politickou klikou, ale v tom, aby sloužila zájmům socialismu v této zemi, aby socialistický řád byl šťastným domovem pro náš vlastní lid. V tom vidíme i svou hluboce internacionální povinnost. Spojenectví socialistických zemí a jednota komunistického a pokrokového hnutí v celém světě nemůže být přece dosahována násilím, ale jen důvěrou, spoluprací a vzájemnou pomocí tam, kde si ji každá socialistická země nebo komunistická strana ve jménu společných zájmů opravdu přeje. V tomto smyslu chápe i vedení strany, pověřené mimořádným XIV. sjezdem všechny základní dokumenty mezinárodního dělnického hnutí včetně společného "Prohlášení" šesti stran z Bratislavy ze dne 4.8.1968. Právě s tímto prohlášením jsou však v hlubokém rozporu ozbrojené akce, které proti naší zemi provedli ostatní signatáři tohoto "Prohlášení".

My komunisté jsme vedoucí politickou silou v této zemi.

Prokažme to i nyní svými skutky: důvěřujme svému lidu, kterému plně odpovídáme za naši politiku.

Je tragédií, že pod heslem o pomoci naší straně byla vyvolána situace, která hrozí zahubit důvěru v socialismus, v Sovětský svaz i v ideály komunistického hnutí. Braňme ve jménu tohoto hnutí jeho ideály, udělejme všude všechno pro to, abychom důvěru lidu neztratili, aby socialismus byl u nás i nadále dílem dobrovolné aktivity a iniciativy miliónů našich pracujících lidí, všech českých a slovenských vlastenců.

předsednictvo ÚV KSČ

/Rudé právo, 25.8.1968./

Rozhovor s čs. ministry Miroslavem Galuškou a profesorem Vladimírem Kadlecem.

Vláda se přihlásila svým prohlášením k XIV. sjezdu KSČ a novému ústřednímu výboru. Trváte i nadále na tomto rozhodnutí?

V. Kadlec: - Ano a bezvýhradně. Vláda od začátku stála za požadavkem, aby se sešel mimořádný sjezd KSČ a považovala jej za jediný legální a legitimní orgán strany. Proto se také téměř všichni členové vlády sjezdu zúčastnili. Přítomni jsme byli i proto, aby vláda získala od sjezdu a strany podporu pro svou činnost a funkci ústavního orgánu.

Svět stále zajímá to, zda některý čs. orgán skutečně nepožádal SSSR o pomoc.

M. Galuška: - Vláda si na své schůzi zjistila, že žádný z členů /nemohli jsme pochopitelně mluvit s internovanými členy/ nepožádal o žádnou pomoc. Tím méně vojenskou, ani SSSR ani jiný stát, jehož vojska nás okupovala. Znovu opakuji: Vláda prohlásila a prohlašuje: Okupace Československa je nezákonná!

V. Kadlec: - Zároveň jsme se rozhodli, že za předsedu vlády uznáváme pouze s.ing. Černíka, že žádný z nás nevstoupí do žádné kolaborantské vlády.

Žijeme v okupačních podmínkách. Přesto musíme dělat vše pro to, aby hospodářské ztráty byly co nejmenší. Jaké

prostředky a možnosti má legitimní čs. vláda?
V. Kadlec: - Samozřejmě omezené. Přesto jsme ve styku s ministerstvy a dáváme pokyny k činnosti. Účinnost našich pokynů je samozřejmě snížena nenormálností podmínek. Cílem a snahou vlády je udržet pokud možno chod hospodářství a správy, zejména jeho dnes nejcitlivějších článků - sklizeň, potravinářský a farmaceutický průmysl, zásobování, obchod a bezpečnost.
M. Galuška: - Všechny čs. zastupitelské úřady vykonávají pokyny své legitimní vlády. S vládou, stejně jako s předsednictvem nového ÚV KSČ je ve styku i ministr prof. Hájek, který je jak známo, v New Yorku. Mohu proto jen opakovat: Vláda dělá opatření, aby její ústavní reprezentace byla podepřena i konkrétními činy. Okupační orgány již několikrát slíbily, že umožní vládě její funkci, své sliby však neplní. Trváme proto na zásadě: Východiskem z této situace není jen vytvoření podmínek pro naši činnost, ale především bezpodmínečný odchod všech okupačních jednotek.
Děkujeme vám za rozhovor.

/Rudé právo, 25.8.1968./

7.35 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno v 8,12 hod./ Z programu: Projednán návrh dopisu delegaci do Moskvy a ustavena delegace k projednání dopisu v předsednictvu ÚV KSČ a ve vládě; podmínky pro práci vlády - nedodržení slibu gen. Pavlovského. /Materiály NS./

Ranní zasedání čs. vlády na Pražském hradě. Ve svém nedělním zasedání reagovala čs. vláda na tvrzení některých oficiálních agentur socialistických států, že po Praze jezdí civilní auta se zbraněmi pro síly kontrarevoluce. Vláda odmítá toto tvrzení a prohlašuje, že má pouze sloužit jako záminka k dalším represáliím okupačních vojsk. Vláda rovněž konstatovala, že velitel okupačních jednotek nesplnil dosud slib daný presidentu L. Svobodovi o uvolnění vládních objektů a zajištění činnosti vládních orgánů. Naopak v noci z 24.na 25. srpna vnikli okupanti do dosud neobsazených ministerstev a vládních budov, přičemž odzbrojili jednotky Lidových

milic. V souvislosti s chováním okupantů pověřila vláda naše ministerstvo zahraničních věcí, aby u okupačních vlád protestovalo proti chování jejich vojsk vůči civilnímu obyvatelstvu.
/Svoboda, 26.8.1968./

Aide memoire ministerstva zahraničních věcí velvyslanectvím SSSR, NDR, PLR, MLR, BLR z 25.8.1968

Ministerstvo zahraničních věcí z pověření vlády Československé socialistické republiky sděluje velvyslanectví Svazu sovětských socialistických republik toto:

Vláda Československé socialistické republiky, která svými předchozími nótami uplatnila zásadní požadavky, musí konstatovat, že dosud nebyl splněn ani slib daný presidentu republiky Ludvíku Svobodovi velitelem armád obsadivších Československou socialistickou republiku generálem armády I.G. Pavlovským, podle kterého mělo být neprodleně zabráněno odzbrojování československých jednotek, opuštěny prostory, kde jsou rozmístěna československá vojska, veškeré obce a města měly být vyklizeny a ve velkých městech měly být rozmístěny jednotky jen v parcích a na místech, kde by nenarušovaly dopravu. Podle tohoto příslibu mělo být dále neprodleně upuštěno od obsazení a blokování budov všech státních orgánů Československé socialistické republiky a budov všech orgánů stranických. Mělo být okamžitě zajištěno uvolnění bank a všech dalších budov nezbytných pro normální hospodářský chod země a učiněna důsledná opatření pro docílení samozřejmého stavu, že veškeré zásobování okupačních sil bude zajištěno jen jejich vlastními prostředky a z jejich vlastních zdrojů. Bylo současně přislíbeno, že okupační síly se vyvarují jakéhokoliv použití zbraní vůči všemu obyvatelstvu.

Vláda Československé socialistické republiky vycházejíc ze svých zásadních požadavků, a aniž by se v nich chtěla jakkoliv prejudikovat, musí naléhavě připomenout splnění slibů sdělených přímo presidentu republiky, neboť vadž neprovedením ani podobných základních opatření se dále vytváří napjatá atmosféra, za kterou nemohou než nést plnou

odpovědnost okupační vojska.

Zvlášť závažnou skutečností je to, že nejsou stále dodržovány ani elementární zásady lidskosti ve styku s obyvatelstvem a toto je neustále ohrožováno na životech.

Vláda Československé socialistické republiky se vší naléhavostí a důrazem očekává, že příslušná opatření budou učiněna neprodleně.

Ráno hlásil Čs. rozhlas. V ČKD-Sokolovo nastoupila na směnu, které říkáme Dubčekova neděle, většina zaměstnanců. Přišli i lidé z kanceláří a pokud nemají vlastní práci pomáhají tam, kde je třeba. Ve všech závodech ČKD je naprostý klid, pořádek, závody se všemi důležitými zařízeními a technikou jsou spolehlivě v našich rukou. Na důležitých místech jsou nepřetržité služby, příslušníci LM jsou v pohotovosti, chrání nás.

9,45 hod. Čs. rozhlas. Dnes v 9,45 byl při výkonu služby u Palackého nám. zadržen sovětskými vojáky a odvezen na neznámé místo strážmistr Jaroslav Beran. Vedení městské správy VB proti tomuto nezákonnému zásahu protestovalo, zatím však bezvýsledně.

10,03 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno 10,48 hod./. Z programu: Projednán společný dopis presidentu republiky /doporučeno zatím v Československu nepublikovat/; informace o situaci v Praze a o vojensko-bezpečnostních argumentech okupantů; informace o jednání s představiteli SNR; podnět ke schůzkám krajských klubů poslanců.
/Materiály NS./

V průběhu dopoledne byl uveřejněn otevřený dopis předsedy ČSAV akademika F. Šorma presidentu Akademie věd SSSR M.V. Keldyšovi.

Vážený soudruhu presidente,

již pátý den trvá neodůvodněná, protiprávní násilná okupace naší země armádami pěti států Varšavské dohody, k níž došlo proti vůli všech našich právoplatných ústav-

ních činitelů, presidenta republiky, Národního shromáždění i vlády ČSSR. Politický, hospodářský a kulturní život naší nadevše milované vlasti je ochromen až zcela rozrušen, každým dnem narůstají ztráty na lidských životech i raněných československých občanů i nedozírné ztráty ekonomické. Na obou stranách roste nervosita, která hrozí katastrofou nedohledných důsledků.

Všechen náš lid přijal okupaci s úžasem a krajním rozhořčením a tento násilný akt, jenž snad nemá v historii lidstva obdoby, naprosto odmítá. Nechápe jak je možné, že samostatný stát, a k tomu stát socialistický, je bez jakékoliv výstrahy a proti vůli všeho lidu vojensky obsazen těmi, jež až dosud pokládal za své věrné přátele a spojence. Upřímná láska a bratrské vztahy, které český a slovenský lid choval zejména k národům Sovětského svazu a které vyplývaly ze staletých tradic se rychle mění v pocity těžké křivdy až nenávisti, která může přetrvat desítiletí. A nejen to, s pocitem hlubokého smutku hledím na sovětské vojáky, mladé hochy, kteří nechápou co se děje, nerozumí projevům lhostejnosti a odporu, s nimiž jsou všemi občany naší země přijímáni. I v jejich duších klíčí pocity, které nadlouho ovlivní vztahy mezi našimi národy.

Rád bych, abyste si, soudruhu presidente, uvědomil, že informace o stavu v naší zemi a zejména o postoji obou našich národů, které jsou poskytovány sovětské veřejnosti, jsou zcela mylné a naprosto neodpovídají pravdě. Vojenská okupace ztmelila všechen náš lid bez rozdílu politických názorů v jednolitý celek, který okupaci zcela spontánně odmítá. Výrazem této jednoty je i skutečnost, že plénum Národního shromáždění, jež bylo právoplatně zvoleno v roce 1964, za neuvěřitelně těžkých podmínek nepřetržitě zasedá od počátku okupace. Přes tyto svízelné podmínky je na zasedání přítomno 2/3 poslanců, kteří jednomyslně odsoudili okupaci jako akt násilí a požadují okamžitý odchod okupačních vojsk i propuštění všech internovaných představitelů vlády, strany a Národního shromáždění, k nimž máme plnou důvěru.

Okupace těžce postihla i naši vědu. Budova Čs.akademie věd, v níž jste i Vy byl naším čestným hostem, byla bezdůvodně obsazena příslušníky sovětské armády, přítomní členové a pracovníci akademie byli z ní vyhnáni pod hlavněmi samopalů. Rovněž naše vysoké školy jsou vojensky obsazeny.

Vážený soudruhu presidente,

odpovědně, jako poslanec Národního shromáždění, dlouholetý člen strany i veřejný činitel i jako vědec prohlašuji, že naší zemi nehrozilo nebezpečí kontrarevoluce a že jsme měli vždy dostatek sil zabránit výstřelkům, které se v naší zemi mohly vyskytnout. Ve jménu přátelských vztahů mezi vědci Sovětského svazu a vědci mé země, o jejichž rozkvět jsem, jak dobře víte vždy usiloval, ve jménu zahraničního člena Akademie věd SSSR i všech ostatních zemí socialistického tábora Vás žádám, abyste použil svého vlivu k tomu, aby naše země byla zbavena okovů okupace a aby mohla samostatně budovat socialismus v naší zemi v zájmu všech zemí socialistického tábora i vítězství socialistických ideí v celém světě.

akademik František Šorm v.r.
předseda Československé akademie věd
člen akademií věd SSSR, Polska, Bulharska, Německé akademie věd, Akademie věd Leopoldina, čestný člen Maďarské a Rumunské akademie věd, člen Dánské akademie věd, Bavorské akademie věd, doktor h.c. Státní moskevské university, Svobodné university v Bruselu, čestný člen Britské chemické společnosti a Belgické chemické společnosti, nositel Fritzseho medaile Americké chemické společnosti, medaile J.S. Stasse, nositel zlaté medaile Planckovy aj.
/Materiály ČSAV./

10.56 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze sněmovny NS /přerušeno v 11,37 hod./ Přítomno 193 poslanců. Jednomyslně schválen text dopisu presidentu republiky; projednána informativní zpráva primátora Černého a vysloven dík pracovníkům národních výborů v Praze.
/Materiály NS./

Presidentu Československé socialistické republiky,
Ludvíku S v o b o d o v i,
M o s k v a.

Vážený soudruhu presidente,

celá naše země a všechen náš lid v plné důvěře ve Vás očekává v napětí a s netrpělivostí výsledky Vašeho jednání v Moskvě.

Považujeme za nutné informovat Vás o situaci v zemi od Vašeho odjezdu na základě našich názorů a hodnocení:

Náš lid v naprosté a pevné jednotě, která je ve shodě se stanovisky nového ústředního výboru KSČ, zvoleného legálním mimořádným XIV. sjezdem, ve shodě se stanoviskem Národního shromáždění a vlády, rozhodně odmítá okupaci jako nezákonnou, protiústavní, ničím nepodloženou a žádá odchod okupačních vojsk. Jednotně a po boku našeho lidu vystupují složky Veřejné bezpečnosti, armáda a Lidové milice.

Národní shromáždění a vláda ČSSR nepřetržitě zasedají za obtížných podmínek. Plně stojí za požadavky a názory lidu. XIV. mimořádný sjezd KSČ zvolil právoplatný nový ústřední výbor a předsednictvo a přitom vyslovil plnou důvěru soudruhům Dubčekovi, Smrkovskému, Černíkovi, Krieglovi, Špačkovi, Šimonovi a dalším. Sjezdová usnesení mají plnou podporu celé strany a všeho lidu, jak to mimo jiné ukázala demonstrativní jednohodinová celonárodní generální stávka dne 23.srpna 1968.

Všem těmto orgánům se s pomocí komunikačních prostředků doposud dařilo udržovat poměrně klid v zemi, přesto, že jejich provozní podmínky jsou soustavně ztěžovány, redakce časopisů a tiskárny jsou obsazeny zahraničními vojsky, obsazen je rozhlas a televize. Odpovědní pracovníci, jmenovaní vládou, jsou nuceni hledat s velikými obtížemi náhradní provozy. Došlo již k druhému pokusu o obsazení vysílačky na ministerstvu zahraničních věcí, která je naším jediným spojením s našimi zastupitelskými úřady a rovněž naším jediným spojením s Vámi.

V této situaci naše národy prožívají již pátý den oku-

pace. Napětí se neustále stupňuje v důsledku lidských obětí a materiálových ztrát. Jen v Praze bylo do soboty asi 30 mrtvých a přes 300 raněných. Na Slovensku jsou ztráty údajně ještě vyšší. Tyto ztráty jsou na naší straně. Je těžce demolováno okolí rozhlasu v Praze. Jen s krajním napětím je udržován klid a zabraňuje se střetům. Je stále omezována činnost volených orgánů, okleštovány občanské svobody a práva. Dochází k zatýkání, není dne a noci, aby na pražských ulicích nezněla střelba. Za záminku ke střelbě se využívá cokoli. Dnes v nočních hodinách byly provedeny cizími vojsky prohlídky všech ústředních úřadů, v některých případech zabaveny zbraně Lidových milicí a v budově ministerstva dopravy bylo zbraní použito.

Okupačním orgánům se dosud nepodařilo získat nejmenší podporu a spolupráci obyvatelstva. To zvyšuje jejich nervositu. Národní shromáždění a další orgány v zemi mají důkazy o násilných akcích. Zdůrazňujeme, že nepovažujeme za normální, že mezi námi a Vaší delegací v Moskvě není dostatek informací o obsahu jednání v Moskvě.

Vázne hospodářství, zvyšuje se nebezpečí ztížení zásobování obyvatelstva. Fakticky není možnost vycházení po 22.hodině večerní v Praze. V důsledku toho nefunguje veřejná doprava. Železniční doprava je narušena. Neexistují letecká spojení. Vázne import a export. Zásoby uhlí klesají na krajní mez. To všechno je důsledkem okupačního režimu.

Nebezpečným faktorem je stupňující se únava a nervové vypětí okupačních vojsk a našeho obyvatelstva. Napětí na obou stranách se nyní zvýšilo v důsledku Vašeho nepředvídaně prodlouženého pobytu spolu s ostatními činiteli mimo území republiky.

Drtivá většina komunistických a dělnických stran a veřejné mínění pokrokové části světa odsuzuje zcela jednomyslně okupaci jako akt násilí. V jednání Rady bezpečnosti zůstalo stanovisko SSSR zcela izolováno.

Vážený soudruhu presidente,

vědomi si toho, že jakékoli písemné informace nemohou

vystihnout především atmosféru měst a ducha lidu, usuzujíce podle zpráv TASSu, že sovětské orgány jsou informovány zcela zkresleně a neobjektivně, považujeme za nezbytnou podmínku Vašeho dalšího jednání, abyste byl úplněji a přesněji informován o pravém stavu věcí.

Doporučujeme proto Vaší úvaze možnost, aby Vám tuto informaci podala zvláštní konzultativní skupina složená z představitelů ÚV KSČ, Národního shromáždění a vlády, jejíž příchod do Moskvy byste si po úvaze urychleně mohl vyžádat.

Dále Vám dáváme v úvahu případné dočasné, avšak krátkodobé přerušení Vašich jednání a návrat do Prahy společně se soudruhy Dubčekem, Smrkovským a Černíkem. Tohoto krátkodobého přerušení byste mohl využít k podrobnějšímu seznámení se situací a ke konzultaci s příslušnými orgány.

Posíláme Vám, vážený soudruhu presidente, své srdečné pozdravy s ujištěním plné důvěry.

Předsednictvo NS:
J. Valo v.r.

Vláda ČSSR:
L. Štrougal v.r.

Předsednictvo ÚV KSČ:
V. Šilhan v.r.

/Materiály NS./

Po poledni oznámil Čs. rozhlas: V 11,oo hod. jel po Švermově mostě nákladní vůz zn. Robur, po kterém bylo střídeno. Odražené kulky zranily dva chlapce, z toho 20letého velmi vážně. Kulka zasáhla játra. Je v této chvíli operován. Druhý chlapec byl zraněn lehce. Na Staroměstském náměstí diskutovali chlapci se sovětskými vojáky. Jeden z důstojníků se na jednoho chlapce rozeřval a táhl ho k Husovu pomníku. Chlapec se vzpíral a byl donucen uposlechnout ranou do zátylku. Zůstal pak ležet na trávníku a teprve ve 12,45 byl sovětskými okupačními vojáky propuštěn.

Na dopoledním jednání NV hl.m.Prahy prohlásili styční důstojníci okupačních armád, že na každého, kdo bude v noci psát hesla nebo vylepovat plakáty, se bude střílet. /OS/

Po 12.00 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Byla obsazena městská správa VB v Praze. Řízení podřízených útvarů je tím velmi stíženo. V budově městské správy VB zůstalo 7 sovětských důstojníků.

12.10 hod. Čs. rozhlas: Upozornění národním výborům: Podle rozkazu ministra národní obrany, který podepsal v zastoupení náčelník gen. štábu, mají příslušníci čs. armády poskytnout pomoc národním výborům a dalším legálním státním orgánům. Mohou se tedy tyto orgány na představitele naší armády obracet.

12.30 hod. Čs. rozhlas: Sdělení předsednictva vlády: Vládě republiky je v těchto dnech nepřetržitě zasíláno všemi komunikačními prostředky velké množství rezolucí ze závodů, družstev, institucí a jiných orgánů.

12.35 hod. Čs. rozhlas vysílal protest profesorů a studentů Karlovy university proti obsazení university.

12.40 hod. Zahájeno pokračování 85. schůze předsednictva NS /přerušeno 13,32 hod./. Věnováno diskusi o stanovisku k otázce neutrality.
/Materiály NS./

12.50 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Sovětské jednotky zabavily dnes dopoledne zbraně jednotce LM na Vysoké škole politické v Praze. Rozložily zbraně na nádvoří a fotografují je. Fotografie jim zřejmě mají sloužit jako důkaz kontrarevolučních příprav v Československu. Členy jednotky LM na Vysoké politické škole jsou většinou dělníci a zámečníci.

[Bez časového měření] Čs. rozhlas: Dnes odvezli okupanti zbraně ze skladu LM v ústřední škole KSČ ve Veleslavíně. Ke stejnému činu se odhodlali dnes dopoledne v 9,15 na Národní třídě v Paláci energetiky. O politické výchově v sovětské armádě svědčí rozhovor, který dnes měla jedna zpravodajka se skupinou právě došlých sovětských vojáků a jedním důstojníkem. Máme prý u nás 2 miliony anarchistů a oni odtud neodejdou, dokud je všechny nezlikvidují a to je přece i v našem zájmu. Na poznámku, že snad přece máme právo na

vlastní svobodu, zněla odpověď: Jste na nás závislí, dáváme vám uhlí a naftu. Osvobodili jsme vás a to přece nemůžete do smrti vyrovnat. A zatím jste nám jen za noc na sobotu zastřelili 7 vojáků. Na námitku, že jsme jim sotva mohli zabít někoho holýma rukama, odpovídají sovětští vojáci opakovanými poukazy na nálezy zbraní u Sokolova. Sokolov je jméno, které znají nejlépe z celé republiky.

13,2o hod. Zpráva Čs. rozhlasu. Městská správa VB v Praze upozorňuje občany, že výzvy k zadržení osádek některých vozů nejsou pravdivé. V minulých hodinách docházelo k neoprávněnému šikanování řidičů, kteří plní důležité spojovací úkoly. Vyzýváme občany, aby seznamy vozů nedoplňovali a plakáty s uvedenými značkami aut ničili. Zároveň upozorňujeme, aby se nikdo nedožadoval zjišťování totožnosti držitelů motorových vozidel a pohybu občanů.

13,3o hod. Čs. rozhlas vysílal zprávu o situaci v pankrácké věznici. Z vězení byli propuštěni pouze ti, kteří dovršili svůj trest. Pankrácká věznice je pouze v tzv. prvním ochranném pásmu, proto do samotného areálu věznice nebyli okupanti vpuštěni. Nebezpeční zločinci byli převedeni na takové místo, kde nehrozí nebezpečí, že by jich bylo zneužito.

14,oo hod. Čs. rozhlas: Vlak okupantů, který vezl rušící zařízení byl zastaven v Lysé n. Labem. Náklad je překládán do okupačních helikoptér a odvážen na neznámé místo.

15,o5 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Představitelé sovětské státní bezpečnosti se pokoušejí navazovat spolupráci s orgány vojenské kontrarozvědky. Vyžadují od nich pomoc, kterou naši zásadně odmítají. Jeden z posledních konkrétních případů je hlášen z posádky Mladá. Orgány vojenské kontrarozvědky odmítají mluvit s příslušníky sovětské státní bezpečnosti beze svědků. Takovému jednání jsou vždy přítomni představitelé politických orgánů Čs. lidové armády.

15,1o hod. Čs. rozhlas: Vláda vyslechla zprávu ministra školství o potížích v přípravách nového školního roku. Ministr školství vyzývá, aby podle místních podmínek bylo pokračováno v přípravách na zahájení školního roku.

Komuniké ze sobotního a nedělního zasedání předsednictva Městského výboru Národní fronty v Praze

Předsednictvo MV NF v Praze na základě hodnocení politické situace v městě a v plném souladu s míněním všeho pražského lidu znovu důrazně trvá na neprodleném vytvoření normálních podmínek pro život v našem hlavním městě. Ztotožňuje se plně s tisíci prohlášení a rezolucí všech organizací NF a trvá na plném a svobodném rozvoji činnosti všech legálních politických a státních orgánů v městě, na obvodech a na všech pracovištích bez jakéhokoliv omezování okupačními vojsky. Vítáme prohlášení mimořádného XIV. sjezdu KSČ a stavíme se plně za nově zvolený ÚV a jeho předsednictvo v čele se s. Alexandrem Dubčekem. Trváme na neprodleném osvobození všech dosud internovaných funkcionářů včetně ss. Smrkovského, Kriegla, Šimona a dalších. Vysoko oceňujeme statečný a hrdý postoj a obětavost všeho pražského lidu, zejména mládeže a těch, kteří v těchto pro naše národy obtížných chvílích neochvějně prokazují tisícerými činy své vlastenectví, lásku k hlavnímu městu, politickou zralost a hrdinství. Děkujeme všem funkcionářům organizací NF v Praze za jejich neutuchající aktivitu. Zasíláme pozdravy Pražanů všem pracovníkům hromadných sdělovacích prostředků za nevyčerpatelné zdroje morální síly, kterou nám v každé chvíli poskytují.

Předsednictvo MV NF vešlo ve styk s odpovědnými orgány NVP, kteří je informovali o situaci v Praze. Zejména dnešní noc, naplněná řadou incidentů, jejichž obětí se stalo i několik pražských občanů při výkonu své funkce, ukazuje zjevně, na utužení okupačního režimu v městě, které je v rozporu s dosavadními ujištěními a přísliby sovětského okupačního velitelství. Tato skutečnost nás znepokojuje.

Předsednictvo MV NF spolu s odpovědnými orgány NVP usiluje o bezodkladné navázání styků s presidentem republiky, aby byl informován o napjaté situaci v hlavním městě a svým vlivem se zasadil o zlepšení poměrů.

V této souvislosti předsednictvo MV NF znovu vyzývá pražské občany k dodržování kázně ve výrobě, dopravě, obchodu a zásobování. Přestože podle informací NVP sovětské okupační

orgány ujišťují, že v Praze neplatí žádná omezení, na základě zkušeností z dnešní noci varujeme občany, aby v době od setmění do rozednění opustili ulice města a nevystavovali se riziku represálií ze strany okupačních vojsk. Vzhledem k obtížím, které zde vznikají pro dopravu a zásobování, obracíme se na vedení závodů a odborové orgány k úpravě pracovní doby, aby se zaměstnanci při cestě do práce a z práce nevystavovali zbytečnému nebezpečí. Zabezpečujte i nadále nedotknutelnost svých závodů, pečujte o plynulý provoz především v podnicích potravinářského průmyslu a zásobování města.

Zároveň upozorňujeme na nebezpečí ostrých represálií okupačních vojsk při rozšiřování letáků, tiskovin a plakátů v nočních hodinách.

Vůči příslušníkům okupačních vojsk se chovejte jako dosud - nevšímavě. Klid, kázeň a rozvaha jsou i nadále našimi největšími zbraněmi!

Předsednictvo MV NF v Praze

(Cyklostylovaný leták.)

16,14 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS (přerušeno v 17,47 hod.).
Pokračování diskuse o neutralitě a způsobu, jak publikovat stanovisko k této otázce. Schválen telegram presidentu republiky. Protest proti internaci člena ČNR B. Šimona (do Čs. rozhlasu). Dále jednáno o našem hospodářství. (Materiály NS.)

Obrázky z pražských ulic.

Srpnová neděle

Slunce jako by ještě chtělo vysypat z prázdninové náruče co největší náruč hřejivých paprsků, zlatí ulice, fasády domů i neklidnou hladinu řeky. Ale nádraží, která obvykle nestačí pohltit spoustu Pražanů, s jejich chlebníky, batohy a kufry, jsou neprázdninově ztichlá. První okupační neděle v Praze.

Svobodný legální rozhlas předává štafetu vysílačkám po celé republice, zpráva stíhá zprávu, výzva informaci a prohlášení. Kolikátý den už ...?

Slunečná neděle s líbezným vzduchem, a přece podivná. Vzduch občas rozrývaný bzučením helikoptéry rozhazující okupantské letáky. Výstřely z pušek. Zvuky, které se nedělní pohodou nerýmují. A do toho z rozhlasu v pravé poledne údery věžních hodin a nedělní verše. Jako v každou mírovou neděli. Jako by se nic nestalo. Ale verše nejsou náhodně vybrané k sváteční pohodě. Jsou to slova, jež jsme slyšeli už před mnoha lety. Slova velkého básníka a čestného Čecha. Verše, vzniklé v nejhorších dobách, zaznívají i dnes. Varování a výzva.

- Myslete na chorál !

Neděle prochází dál. Zmatená cizotou jindy vlídného města, přešlapuje na místě. Takový dlouhý, divný den, jehož plány spřádané týden napřed rozsekla ve středu neuvěřitelná zpráva.

Pražské ulice jakoby se zužovaly a zmenšovaly, jakoby se obracely zády k cizím, nepochopitelným lidem a podivným železným obludám, které pokropily jejich dlažbu. Špalíry výkladů se změnily v jednu obrovskou veřejnou čítárnu. Vážné i hněvivé nápisy, plakáty, strohé výzvy. Upozornění. I humor.

Zaplať pánbu, i humor. Obvyklá rozhlasová nedělní knihovnička Zrcadla kultury. Veršovánky i hesla, rozsvěcující pochmurné tváře chodců, je tu i smích, a to je dobré, protože, člověče, humor je velká věc. Ukazuje, že jsi nad situací. Že jsi pochopil její absurditu, že zastrašování na tebe neplatí. Buď si vědom svého místa a své ceny, buď sám v sobě jistý.

Humor, to je jistota zítřka. Je to víra a důvěra v to, že pravda, zdravý lidský rozum, si nakonec proklestí cestu sněžkami banalit a frází o tom, co prý je. Ale co ve skutečnosti není. Humor odkryl pravé tváře polopravdám a farizejským pokrytectvím, jež líbá před zradou na tvář. A odkryl je tak jistě, jak jistý byl zásah "přátelské" zbraně na Václavském náměstí, která symbol Čechie na rampě Národního muzea zasáhla přímo do srdce.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

18,oo hod. Zpráva Čs. rozhlasu: V Praze se vyskytly letáky podepsané našimi představiteli. Je to podvrh okupačních armád!

18,03 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze pléna NS (přerušeno v 18,48 hod.).
Schváleno stanovisko k požadavku neutrality. (Materiály NS.).

Prohlášení NS k názorům, vyjádřeným v rezolucích, které volají po neutralitě

"Národní shromáždění se znovu přihlašuje, jak to již učinilo ve svých usneseních z 22. a 23. srpna 1968 k vládnímu prohlášení z 28. dubna 1968 a k akčnímu programu KSČ, v nichž je úplně jednoznačně vyjádřena spolunáležitost ČSSR k socialistickému společenství. Prohlášení neutrality by bylo právně neúčinné.

Jednostranná deklarace o neutralitě státu nezavazuje žádný jiný stát k respektování neutrality. Trvalá neutralizace je možná jen na základě smluv mezi všemi zainteresovanými státy. Z toho jasně vyplývá právní neúčinnost a nerealizovatelnost jakéhokoli vyhlášení neutrality. Není možno ztrácet ze zřetele, že nejnaléhavějším úkolem dne je odvolání a odchod okupačních vojsk a uvedení do výkonu funkcí jediné zákonné vlády ČSSR v čele s Ing. Oldřichem Černíkem a dalšími ústavními a politickými činiteli - s. Dubčekem, Smrkovským, Krieglem a dalšími. Především splnění těchto požadavků může zabezpečit naší vlasti, aby byla státem socialistickým, suverénním a svobodným."

x x x

Zdůvodnění stanoviska:

Neutralita v dnešním rozděleném světě není prostředkem k zajištění svrchovanosti a nezávislosti naší socialistické republiky, nehledíc k tomu, že jednostranné vyhlášení neutrality nemá žádné právní účinky. Sama neutralita ještě žádnému státu národní a státní svrchovanost nezabezpečila. Z hlediska mezinárodního práva vyhlášení státu o jeho neutralitě nedostačuje a v našem mezinárodním postavení je úplně nevhodné.

Prohlášení neutrality Československé socialistické republiky bylo by jednostranným aktem, který žádný jiný stát k ničemu nezavazuje. Skutečně platná a závazná neutralita by mohla být stanovena jen tak, že by byla akceptována, uznána a garantována všemi mocnostmi, především Sovětským svazem.

V našem případě socialistického Československa tomu však rozhodně není tak. Je tedy volání po neutralitě právně úplně neúčinné a nemůže nám pomoci. Naopak v dané situaci je politicky nesprávné a škodlivé. NS proto nedomyšlené - možná, že upřímně míněné, nepodceňujeme je - ale nedomyšlené a neuvážené snahy a požadavky o neutralitu odmítá.

Signatáři a členové Varšavské smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, kterou jsme uzavřeli v pevné víře, že nám bude zárukou našeho mírového socialistického rozvoje, zárukou ochrany naší suverenity před agresí a válkou, jsou touto smlouvou plně zavázáni. Smlouva však neméně zavazuje i naše spojence. Tedy vice versa, jak nás, tak ostatní smluvní státy Varšavské dohody. Tuto smlouvu jsme uzavírali ve smyslu zásad Charty organizace Spojených národů v zájmu všestranného rozvoje přátelství, spolupráce a vzájemné pomoci a v souladu se zásadou respektování nezávislosti a svrchovanosti států, jakož i zasadou nevměšování se do jejich vnitřních záležitostí.

Podle článku prvého Varšavské smlouvy smluvní strany se zavazují souhlasit s Chartou OSN, zdržet se ve svých mezinárodních vztazích hrozby silou nebo jejího použití a srovnávat své mezinárodní spory mírovými prostředky tak, aby nebyl ohrožen mezinárodní mír a bezpečnost. Varšavská smlouva klade na členské státy mnohé závazky k zabezpečení mezinárodního míru a bezpečnosti od spolupráce při mezinárodních jednáních a vzájemných konzultacích o všech důležitých mezinárodních otázkách až po poskytnutí okamžité pomoci všemi prostředky včetně použití ozbrojené síly v tom případě, když dojde v Evropě k ozbrojenému útoku proti jednomu státu nebo několika státům, které jsou zúčastněny na smlouvě a které smlouvu podepsaly.

ČSSR pevně stála ve všech svých závazcích. Plnila tyto závazky, vyplývající z Varšavské smlouvy. Tyto závazky ze všech svých sil plnila naše republika a nikdy se od nich neuchýlila.

ČSSR zdůraznila svými odpovědnými představiteli KSČ, presidentem republiky, NS i vládou v celém svém poslednovém vývoji, že je i nadále odhodlána ve všech svých povinnostech a závazcích, které vyplývají z Varšavské smlouvy, dostát, a tyto závazky plnit.

Netrváme na ničem jiném než na tom, aby i tuto smlouvu naši partneři důsledně dodržovali, aby to nebránilo tomu, abychom se i my mohli zúčastnit na plnění všech úkolů, které jsou povinností

a právem suverenního a rovnoprávného státu.

NS ČSSR proto znovu v souladu s dosud přijatými rezolucemi k této otázce zaujímá stanovisko, že to vcelku vyžaduje plnění základních požadavků:

1. Umožnit úplný, nerušený a suverénní výkon státních funkcí všem řádně zvoleným a ustaveným ústavním a politickým orgánům ČSSR, které mají plnou důvěru čs. lidu a jejich platným ústavním i politickým činitelů, především těm, kteří jsou protiprávně internováni, tj. prvnímu tajemníku s. Dubčekovi, předsedovi NS s. Smrkovskému, předsedovi vlády s. Ing. Černíkovi, předsedovi NF s. Krieglovi, dále s. Špačkovi, předsedovi ČNR s. Císařovi a dalším.

2. Zastavení bojových akcí a používání bojové techniky a odchod okupačních jednotek pěti členských států Varšavské smlouvy, které jsou na území Československa a jež chápeme v plném smyslu jako okupační vojska.

3. Vytvoření normálních podmínek pro pravidelnou činnost státních a stranických orgánů, jejich funkcionářů a aparátu, obnovení řádné dopravy, služeb a spojovacích prostředků.

NS naší republiky považuje splnění těchto elementárních požadavků za nezbytný předpoklad pro normalizaci státního a hospodářského života, za který se plnou vahou své autority i ze všech sil svými poslanci snaží a zasazuje. Je to základní předpoklad pro obnovení všech základních hodnot, vyplývajících z postavení ČSSR jako suverenní, rovnoprávné a tím i pevně zakotvené součásti celého socialistického společenství států a národů.

NS spolu s ústavními orgány naší republiky se plně zasazuje v rámci dosavadních svých možností, abychom v otázce neutrality vykonali všechno, co je naší povinností, abychom ji odmítli jako neúčinnou.

(Materiály NS.)

18,15 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: v Praze bylo dnes vysazeno asi 800 příslušníků okupačních mocností v civilu vyzbrojených falešnými čs. pasy, kteří hovoří perfektně česky a slovensky. Jsou to údajně příslušníci sovětské státní bezpečnosti a jsou vysíláni do jednotlivých měst. V Bratislavě je jich už asi 40.

K večeru se konala tisková konference s představiteli KSČ.

Lid nepřijme porobu

Představitelé KSČ se sešli v neděli k večeru s vedoucími redaktory našeho svobodného tisku, rozhlasu a televize. Zastupující vedoucí tajemník ÚV KSČ V. Šilhan a člen předsednictva ÚV KSČ Zd. Hejzlar informovali novináře o důležitých otázkách současné situace.

Pozornost novinářů byla upřena především k cestě presidenta L. Svobody do Moskvy a k jednáním, která se tam vedou. Tato jednání se proti očekávání protáhla, nastaly komplikace a není jistota, kdy vlastně skončí, protože se ho nyní zúčastňují také zástupci okupantských států.

V době, kdy odjel president do Moskvy, zhoršili okupanti svými dalšími brutálními zásahy situaci v Praze. Vzniká nebezpečí různých srážek a provokací okupantů, kteří by chtěli jednak masakrovat naše lidi, jednak dokázat, že je u nás nebezpečí kontrarevoluce, a že tu proto musí zůstat na věčné časy.

"Ústřední výbor KSČ, Národní shromáždění a vláda republiky jsou si vědomy velmi vážné situace, která vzniká tím, že president republiky je mimo hranice státu poměrně dlouhou dobu. Během této doby se pro nás situace nejenom nezlepší, ale v jistých okamžicích i zhoršuje. Proto ústřední výbor KSČ, Národní shromáždění i vláda odeslaly presidentu republiky do Moskvy dopis, ve kterém ho informují o situaci, v němž uvádějí různá konkrétní fakta napjaté situace a v závěru dopisu dávají v úvahu, zda by neměl přerušit jednání, vrátit se do Prahy a konzultovat s našimi politickými orgány, aby ho informovaly o situaci lépe, než je to možné pomocí různých zpráv vysílaných do Moskvy. Tak by získal lepší přehled o atmosféře, která u nás vznikla, a podle ní by pak měl při dalších jednáních postupovat," řekl mj. V. Šilhan.

Je důležité, že obdobné stanovisko si zcela sami vytvořili také představitelé ústředního výboru KSS v Bratislavě, žádající urychlený návrat L. Svobody do vlasti.

Zástupce naší redakce, který se této tiskové konference zúčastnil, položil otázku, zda je ústřední výbor KSČ připraven na různé eventuality, až skončí jednání v Moskvě a pre-

sident se vrátí domů. Vyslovil názor, že boj za svobodu a za odchod okupantů nesmí skončit žádným kompromisem, žádným novým oklamáním našeho lidu po vzoru bratislavské rezoluce, ani případně nějakým chácholícím a kompromisnickým výsledkem, za nímž by se ve skutečnosti schovávaly nějaké tajné dohody, které by nebyly lidu sděleny.

V. Šilhan na to odpověděl: "Nepřijmeme takové dohody, které by znemožnily plnění akčního programu KSČ z letošního roku, omezily naše občanské svobody a znemožnily nám provádět započaté reformy v hospodářské a politické oblasti.

Stejně tak nelze přijmout žádné dohody, které by byly v rozporu s programem naší vlády, schváleným Národním shromážděním."

Postoj našeho lidu k tomu, co se zatím nazývá až příliš slušně "jednáním" v Moskvě ... /v novinách vypadl řádek/ ... i pustit vojenskou okupaci naší země, ubránit svobodu, být pány ve svém domě a vyhnat z naší země lupiče.

(Mladá fronta, 1.zvl.vydání, 27.8.1968.)

Vystoupení V. Šilhana na tiskové konferenci ÚV KSČ.

"Já osobně jsem přesvědčen o tom, že nebýt velké politické zralosti na krajských konferencích řádně zvolených delegátů, že by vývoj situace u nás dopadl velmi zle, že by zde nebylo politické, organizované síly, ke které by se upnuly naděje ostatních občanů, těch, kteří chtěli nenormální politickou situaci řešit organizovaně se zachováním páteře. Jsem osobně přesvědčen, že urychlené svolání sjezdu bylo pro stranu záchranou. Totiž okupačními vojsky a jejich orgány byly zatčeny nejlepší síly předsednictva ÚV. Mluvčími zbytku zůstali lidé, jejichž politická stanoviska nebyla vyhraněná ve smyslu progresivního vývoje našeho politického systému a v daném případě by tito lidé nedokázali zabránit rozpadu strany, nedokázali by ji aktivizovat ve směru odporu k okupaci, nedokázali by najít ta politická východiska, která dokázal najít sjezd strany."

Potom hovořil s. Šilhan o cestě naší delegace do Moskvy a v této souvislosti konstatoval:

"Jednání presidenta republiky se protáhlo na delší dobu. Původně se očekávalo, že jednání bude trvat zhruba den,

1 1/2 dne nebo 2 dny, ale dnes již je naše delegace třetí den a nikdo nemá jistotu, že jednání se chýlí ke konci. Jestliže se potvrdí ty zprávy, které máme, že do Moskvy byli pozváni Ulbricht, Gomulka, Živkov a Kadár, pak se dá očekávat, že jednání bude jednak obtížnější, jednak se může prodloužit ještě o další den. ÚV i Národní shromáždění a vláda si byly vědomy vážné situace, která vzniká tím, že president republiky je mimo hranice státu poměrně dlouhou dobu. Během této doby se poměry u nás nejenom nezlepšují, ale v určitých okamžicích se zhoršují. Mám zde na mysli aktivitu okupačních vojsk a to zejména na území Prahy. Vzniká velké nebezpečí různých srážek, provokací, které by měly, kdyby se rozrostly, skutečně nedozírné následky. Proto také ÚV, NS i vláda odeslaly presidentu republiky dopis, ve kterém ho informují o situaci, ve kterém uvádějí řadu konkrétních fakt napjaté situace a v závěru svého dopisu dávají v úvahu, zda by neměl přerušit dočasně jednání, aby se mohl konsultovat s našimi vlastními politickými orgány, aby se lépe informoval o situaci než jak je to možné pomocí různých zpráv zasílaných do Moskvy, aby mohl vstřebat všechnu tu atmosféru, která u nás vznikla a podle ní také v jednáních postupovat." (Čs. rozhlas, 25.8., 18,2o hod.)

19,15 hod. Zpráva vysílače ÚV KSČ: Provoz na civilním letišti v Ruzyni je prakticky zastaven. Přilétají a odlétají jen letadla Aeroflotu. Letadla z Moskvy přivážejí kromě našich turistů další pracovníky sovětské státní bezpečnosti. Ti se ihned na letišti převlékají do jiných civilníchšatů naší čs. výroby. Mají legitimace naší VB i naše občanské průkazy, jakož i velké množství peněz v nových bankovkách.

19,3o hod. Čs. rozhlas vysílal rozhovor s ministrem vnitra J. Pavlem.

Moskevský rozhlas šíří o ministru Josefu Pavlovi, který byl zvolen na XIV. mimořádném sjezdu strany členem ÚV KSČ různé lži o tom, že utekl za hranice a pod. Čs. legální svobodný rozhlas uskutečnil 25. srpna 1968 tento rozhovor:

"Jak vidíte, nejde o žádné zjevení. Sedím tady s vámi v Praze u okna, díváme se na ulici, kde přechází Pražané.

Vpředu vidíte spojky, které mi přináší zprávy, ty se zde vyhodnocují a oni zase odcházejí, aby předávaly mé rozkazy, ať již písemné nebo telefonicky. Vidíte sama, že odtud telefonovat nemohu. Jinak vás chci upozornit, že toto není mé jediné pracoviště. Já takových pracovišť mám více a neustále se přesunuji.

K další otázce, která se týká mé účasti ve vládě. Ujišťuji vás, že ve vládě zasedám, že se zúčastňuji všech prací s mou funkcí člena vlády spojenou, také beru plnou odpovědnost za to, co vláda usnáší. Jak vidíte, že skutečněbezpečnost řídím."

Jak se díváte na práci bezpečnosti v současné složité situaci?

Pavel: "Máte pravdu. Je to velmi složitá situace a ta vytváří naší bezpečnosti mimořádně obtížné podmínky. Mám-li jaksi shrnout svůj názor na práci bezpečnosti, začal bych nejprve bezpečností veřejnou. To je uniformovaná složka. Typracují velmi dobře a nedochází tam k narušení zákona. Pomáhají našim občanům, chrání je před zatčením, pomáhají roznášet letáky, podporují náš rozhlas a televizi a dezinformují okupanty. S nimi jsem velmi spokojen.

Poněkud složitější je to ve Státní bezpečnosti, která byla poznamenána a zdá se, že se někteří z nich propůjčili proti zákonnostem. Je třeba, aby lidé byli opatrní, aby velmi obezřele sledovali tyto lidi, aby jim nemohli ublížit. Na druhé straně však prosím naší veřejnost, aby zbytečně neubližovala těm, kteří jsou označováni za nepřátele, sníž by to bylo prokázáno. Bojím se, aby se jim zase nedělaly nové křivdy. A těm příslušníkům Státní bezpečnosti, kterým se křivdí nějakým způsobem, slibuji, že až se vrátím do budovy ministerstva vnitra, všechno prošetřím a každému se dostane plného veřejného zadostiučinění."

Zpráva z pražských ulic.

Neděle v montérkách

Je sluneční neděle, vroubená okupantskými tanky se zvukovou kulisou poplašných i smrtících dávek z pušek a samopalů. Po ulicích jezdí obrněné transportéry, ale tady, v jedné z našich největších továren, v pražské lokomotivce n.p. ČKD Pra-

ha, zvučí soustruhy, vrtačky a hoří ohřívací pece. Takřka všichni zaměstnanci nastoupili normálně do práce a budou na svých místech odpoledne i v noci.

Jsou tady staří i mladí, kteří se narodili dávno po revoluci a donedávna ještě ani pořádně nevěděli, co je politika a co znamená válka. Teď malují a lepí plakáty, sáčkují pytlíky s moukou, po jednom kilu - aby jejich matky nemusely stát ve frontách a měly z čeho vařit, skládají na nádraží broskve. Jsou všude, kde je jich třeba, kluci, kteří ještě včera brnkali na kytary, a holky, které střídaly v tanečních partnery a přijímaly pozvání na rande.

Hovořím s nimi, jejich tváře jsou skoro ještě stále dětské, ale oči jsou nejlepší legitimace. Jsou vážné a říkají, že za pět dní zestárly o dvacet třicet let. Že dostaly důkladnou životní lekci. Oči hovoří za všechno ... Dostal jsem strašný vztek, šeptá dvacetiletý Pavel. Před třemi lety jsem vystoupil z čeesem. Když přišli okupanti, dostal jsem šok, cítil jsem se sám, co zmůže jedinec proti přesile? A tak jsem přišel na celozávodní výbor a jsem tu ve dne v noci.

Ještě si myslíš, že jsme baštou Antonína Novotného? - říká mi jiný chlapec. Ona to nikdy bašta nebyla, bylo to pár patolízalů, podívej, tam je právě jeden z nich ...

Dívám se tím směrem, po nádvoří fabriky jde starší člověk, hlavu hluboko vraženu mezi ramena.

Pochopil?

Snad. Ale příliš pozdě.

Jde po nádvoří, stydí se a lidé si ho nevšímají.

Je neděle, slunečná neděle, lidé v lokomotivce pracují a na ulicích řvou tanky a samopaly chrlí poplašné a smrtící dávky.

Na město padla noc. Mrtvo je v ulicích, mrtvo je před branami fabrik. Jen pásy okupantských tanků řvou po ztuhlém asfaltu a světlomety bloudí po oknech a zdech. Jakoby hledaly něco, co už šestý den nemohou najít.

V tom mrtvém tichu jdu mezi krabicemi domů, propletám se spletí cest v závodě Elektrotechnika n.p. ČKD, občas se mihne v hustém šeru stín a zas se schová pod plášť srpnové noci. Je noc ze soboty na neděli, utichly stroje a dávno zmlkly všechny legální i nelegální vysílače, ale dělníci bdí.

Jsem teď ve slévárně, jdu mezi formami a odlitky, pod střechou bzučí jeřáby, je to jedno z mála míst, kde proudí život. Lidé ne-

mluví, občas si odplivnou a procedí - syčáci. Syčáci, svině a ještě horší, přiléhavější slova. Zastavuji se u jedné obloukové pece, šlehají v ní plameny, a ten, který tady taví už dvacet čtyři let, je třiadvacet roků členem komunistické strany. Tiskne mi ruku, zatíná pěsti a křičí, že lidé, co zradili, nejsou vůbec lidé, a že to nemyslili nikdy s dělníky dobře. Dubček je měl všechny v lednu dát za mříže. Aby neškodili. Za mříže nebo je zbavit funkcí. Proč se s nimi mazlil, proč věřil? Vím, je to skvělý člověk a má zlaté srdce. A dělníci by mu ten prohřešek proti demokracii odpustili. A Rusové ať táhnou, odkud přišli, rozkřičí se najednou znovu a jeho kletby se mísí s hukotem pece.

Je mrtvá srpnová noc. Balím se na zemi do spacího pytle. Vedle mne leží mladý člověk, delegát čtrnáctého sjezdu - kde je Kapek, ptám se ho, Kapek je zrádce, zamumlá ze spaní, o Kapkovi nám nemluv, ozve se ze všech koutů.

Přestal pro ně existovat - Kapek. Ale co znamená jeden kolaborant a zrádce proti poctivým.

Vždyť je jich tady v ČKD, v jedenácti závodech přes dvacet tisíc.

(Mladá fronta, 1. zvláštní vydání, 26.8.1968.)

Prohlášení předsednictva ÚRO.

Předsednictvo Ústřední rady odborů a předsedové všech ústředních výborů odborových svazů vysoce oceňují obětavost pracujících, kteří nastoupili tuto neděli na Dubčekovu směnu.

To dokazuje, že pochopili význam výroby v průmyslu, zemědělství, dopravě pro zásobování obyvatelstva v této složité politické situaci. Věříme, že i v dalších - pro naši socialistickou republiku a oba naše národy rozhodujících dnech - prokážete nemenší úsilí a obětavost. Buďte jednotní, rozvážní a bdělí, jen tak zvítězíme.

Předsednictvo ÚRO
25.8.1968 a předsedové ÚVOS

Stanovisko pracujících z ČKD Praha.

ČKD Praha stojí za výsledky XIV. sjezdu

Pracující ČKD Praha z pražského průmyslového centra ve Vy-

sočanech a Libni uvítali zasedání a výsledky XIV. sjezdu KSČ, za které se bezvýhradně stavějí.

Uznáváme za své mluvčí nově zvolený ústřední výbor KSČ a jeho předsednictvo, odmítáme s hlubokým opovržením snahy několika dřívějších funkcionářů, kteří se svou zradou sami vyloučili z řad strany i národa. Provedeme ukázněně a rozhodně všechna přijatá usnesení i další usnesení a pokyny nově zvoleného ÚV KSČ a jeho předsednictva - říkají dále ve svém prohlášení. Tímto svým postojem i praktickými činy navazujeme na revoluční tradice dělnického hnutí v Praze 9.

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Stanovisko Čs. strany socialistické,
Čs. strana socialistická pro socialismus a demokracii

V neděli 25. srpna zasedalo v Praze předsednictvo ÚV Čs. strany socialistické, které zhodnotilo poslední události a vydalo toto stanovisko:

1/ Práce Čs. strany socialistické se ani v těchto těžkých chvílích nesmí zastavit. Je nutné, aby práci strany v krajích iniciativně řešily KV a na okresech OV.

2/ KV a OV Čs. strany socialistické budou ve své práci vycházet z usnesení ÚV a Prohlášení ÚV ze zasedání 23. srpna t.r. a rozvíjet ji na základě svého humánního, demokratického a vlasteneckého programu po boku KSČ a ostatních politických stran a dalších složek NF.

3/ Další pokyny pro činnost stranických složek budou vydávat legální Čs. rozhlas, Čs. televize a Svobodné slovo jako ústřední orgán strany. PÚV vyzývá všechny KV strany, aby s krajskými redakcemi samy zajistily vydávání krajských vydání Svobodného slova. Vydávání budou řídit předsednictva KV.

4/ Bratr ministr dr. Kučera zastupuje v Moskvě z pověření a rozhodnutí všech organizací Národní fronty. Na práci NS, které trvale zasedá, se podílí převážná většina našich poslanců.

5/ Předsednictvo ÚV Čs. strany socialistické zdůrazňuje nutnost jednoty neformální NF, vyzývá ke klidu a moudrosti a oceňuje úsilí našeho lidu a jeho věrnost ústavním orgánům.

(Svobodná ČTK hlásí, cyklostylovaný časopis, č. 17,26.8.68)

Výzva Ústředního výboru Socialistické akademie.

Praha, pátý den okupace.

Ústřední výbor Socialistické akademie volá všechny své členy, lektory a dobrovolné spolupracovníky. Přátelé, dejte všechny své síly ve prospěch legálně zvolených státních a stranických orgánů. Neposkvrňte své jméno zradou a kolaborací s okupanty. Za presidenta Svobodu, za Černíkovu vládu, za Smrkovského parlament, za ÚV KSČ v čele s Dubčekem.

ÚV Socialistické akademie

(Slova svobody, cyklostylovaný časopis.)

Vzkaz místopředsedkyně NS M. Míkové.

Posílám jménem všech poslankyň Národního shromáždění vzkaz a poselství našim československým ženám a matkám. Při svém nepřetržitém jednání myslíme stále na vás. A na naše děti a zabezpečujme s velkouuodpovědností všechny úkoly, které souvisejí s naší československou samostatností. Svůj pevný postoj nejlépe my ženy vyjádříme tím, že budeme na svých pracovištích plnit své úkoly a zabráníme jakýmkoliv hospodářským otřesům, které by těžce ohrozily naši životní úroveň. Před prozatímní budovou Národního hsromáždění stojí tanky. Není lehké domluvit se s novináři. Je to svým způsobem moták. Odjíždí nás na Slovensko pět. Věříme pevně, že se dohodneme. Věřte nám, že jsme stále s vámi a buďte s námi i vy!

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Z otevřeného dopisu komunistů důstojníků pražské posádky.

Lekce o přátelství

Důstojníkům okupačních armád
na území ČSSR!

Věrolomnou okupací naší vlasti, které jste se účastnili, kterou jste řídili a uskutečnili, byla nejen hrubým a v historii socialistického revolučního hnutí bezpříkladným způsobem narušena suverenita spřáteleného socialistického státu, brutálně znemožněna činnost jeho ústavních a lidem řádně zvolených orgánů, politických představitelů a svobodná vůle všeho československého lidu. Tato okupace je zároveň těžkou a ničím neopodstatněnou urážkou Československé lidové ar-

mády, všech československých vojáků a důstojníků - vašich někdejších soudruhů a bratrů ve zbrani.

Náš lid věnoval po celých 23 let nové státní samostatnosti velké úsilí a nemalé osobní oběti -často značně větší než některé jiné socialistické země- aby si vybudoval pro svou ochranu a bezpečnost silnou, moderní, dobře vyzbrojenou a vycvičenou armádu.

Také v této, pro naši vlast nelehké době, byla naše armáda plně s to dostát svým vlasteneckým a internacionálním povinnostem a ochránit zemi před jakýmkoliv potenciálním nepřítelem. Nebyla připravena jen na jedno - na ránu do zad od svých vlastních přátel a spojenců.

Přišli jste v noci, zaskočili jste zemi spící a armádu obrácenou čelem proti nepříteli na západní hranici. Plnoprávnému členu Varšavské smlouvy, československé lidové armádě, jste upřeli její nejvýsostnější a nezadatelné právo - chránit bezpečnost, suverenitu a svobodu vlastní země.

Ve své nadutosti jste šli tak daleko, že jste se pokoušeli a dosud pokoušíte převzít bezprostřední ostrahu našich hranic od vojsk naší Pohraniční stráže, izolovat její zkušené velitele, kteří zde znají každý kámen a perfektně ovládají složitý systém ochrany hranice, do něhož jste se pronikli. Riskovali jste tím incidenty, které by mohly mít nedozírné následky nejen pro vás, ale i pro mír v celé Evropě, přestože jste vojáci a víte, jak snadno může takový incident vzniknout. Nejen tedy ti, kteří vás poslali do naší země, ale i vy sami jste si počínali a počínáte krajně hazardérsky a nezodpovědně.

Pokud jsme volní, chodíme kolem vás, díváme se na spoušť, kterou jste během několika dní způsobili v naší zemi, a je nám hořko. V srdci nás pálí hluboká urážka a pocit zrady - zrady od těch, které jsme považovali za své bojové druhy na život a na smrt a kteří nám nyní svým nehorázným a nesmyslným počínáním v ulicích našich měst "dávají lekci přátelství a pomoci".

Špatnou, velmi špatnou službu socialismu a komunismu prokazuje ten, kdo své představy o něm vnucuje druhému národu bokákem.

Ať si to přejete nebo ne, vaše postavení v naší zemi je postavením agresora!

Skončete s touto hanebnou úlohou, neslučitelnou se ctí důstojníka socialistické armády!

Vraťte se domů! Dožadujte se energicky na svých velitelích a státních činitelích svého odchodu z území ČSSR!
(Rudé právo, 25.8.1968.)

Dopis čs. sportovců Mezinárodnímu olympijskému výboru.

V některých zahraničních zprávách se objevily zatím neověřené poznámky o tom, že předseda MOV A. Brundage odmítá zatím komentovat výzvu k bojkotu sportovců pěti okupantských zemí, protože nedostal žádné oficiální stanovisko našeho olympijského výboru. To už je nyní jen otázkou času, protože náš Čs. olympijský výbor poslal předsedovi MOV na jeho lausannskou adresu zcela oficiální dokument. Pro závažnost jej citujeme celý:

"Vážený pane presidente",
jak jistě víte z oficiálního prohlášení čs. vlády a Národního shromáždění z 21.8.1968, vnikla bezprávně vojska pěti zemí na území ČSSR a okupovala nás. Čs. ústavní činitelé protestovali proti této okupaci, které se stala bez jejich vědomí a souhlasu a žádají okamžitý odchod cizích vojsk z našeho území. Tímto činem, který je ve vážném rozporu s mezinárodním právem a s olympijskou myšlenkou míru a přátelství mezi národy, je vážně ohrožena účast ČSSR na hrách XIX. olympiády a i její samotné uspořádání. Tento čin vyřazuje sportovce pěti zemí z olympijských her, protože se jejich země zpronevěřily olympijským ideálům a Všeobecné deklaraci lidských práv OSN. Vážený pane presidente, Čs. olympijský výbor se na Vás a výkonný výbor MOV obrací se žádostí na projednání tohoto našeho dopisu a současně prosí, abyste požádal členy MOV z uvedených pěti zemí, aby intervenovali u svých vlád za okamžité ukončení tohoto násilí a tak pomohli zachránit přátelství sportovců všech zemí světa a hry XIX. olympiády. Prohlašujeme, že čs. sportovci a Čs. olympijský výbor, tak jako všechen náš lid se s okupací naší země nikdy nesmíří!"
(Československý sport, 25.8.1968 /Stadión/.)

21.45 hod. Zvláštní zpráva z vlády.

Vláda obdržela v neděli 25. srpna ve 21.45 hodin večer tento vzkaz:

Drazí spoluobčané,
srdečně vás pozdravujeme jménem celé naší delegace.
Během dnešního dne bylo dále jednáno a budeme pokračovat i v noci. Víme, že na nás myslíte. I my myslíme na vás.
Oceňujeme váš klid a rozvahu, které jsou nám zde velkou podporou. Prosíme vás, abyste takto vytrvali i nadále.
Ještě jednou vás zdravíme a myslíme na všechny doma.

Vaši: Svoboda, Dubček, Černík, Smrkovský a ostatní.

(Večerní Praha, 26.8.1968.)

Reportáž z Prahy.

Praha - město nepokořené!

CO vlastně? co hledají? Co si myslí?
CO? Proč? Jak? Slova víří v hlavě jako
kolotoč
pak náhle výstřel a ticho
jaké bývá před bouřkou
v hlavě mi svitlo
Už vím, vidím rudou barvu
proboha lidi teče tu krev!

Je nedělní odpoledne, sladce teplé srpnové nedělní odpoledne s modrou oblohou, stojím na Jungmannově náměstí a čtu tento plakát, podmalovaný rudou barvou, nevím, čím mne právě on zaujal mezi tolika jinými. Je to tak trochu básnička, zkratka, pocit jednoho z těch mladých lidí, kteří se tu hemží kolem pomníku zabarikádováni bedničkami od zeleniny, malují, vylepují, hloučku lidí předčítají zprávy ze zvláštních vydání novin, vystavují podpisové archy. Po Národní třídě projíždí sem tam obrněný vůz, samopaly v rukou okupantů připraveny k palbě. A brýlatý mladík čte dál poslední zprávy a občas se zadívá k hloučku naslouchajících: "Vidíte lidi, nemějte strach, vždyť mohu ještě mluvit..." Nad jeho hlavou visí napsáno na bílé ceduli: "Prosíme občany, kteří zjistí, že jsme sledováni, aby nám podali zprávu nebo kolaboranta odevzdali na VB. Děkujeme."

Je sladce teplé, srpnové, nedělní odpoledne. Z Václavského náměstí se ozvalo několik výstřelů. A chlapec, stojící u pomníku, znova opakuje: "Vidíte, vždyť mohu ještě mluvit..."

Smrt zdá se být v tuto chvíli bez své obvyklé tragické váhy. Zatím s ní nepočítáme, její představu zatím nedokážeme věsnat do tohoto odpoledne. Pokud přijde, bude to jen jaksi mimochodem. Zatím žijeme jako ve snu, ze kterého se za chvíli probudíme - zazvoní budík, my si zchroupneme snídani a poběžíme klidným rá-nem do práce... Ještě jsme si nepostačili zvyknout, přeorientovat se na jiné dimenze.

Zrovna na tohle myslím, když jdu na Václavské náměstí. Jakou má život, jeho vyježdění koleje, silnou setrvačnost. Lidé, ve svátečních šatech, se procházejí. Někteří dokonce jezdí s kočár-ky, se svými nejmenšími. Milenci se drží za ruce. Skupinky dospě-lých se živě baví, opisují si různá hesla, vyměňují letáky. A při tom všude na nárožích visí stručné sdělení: Raněné a mrtvé hlaste na telefonní číslo 38 20 45.

Na Václavském náměstí se kolem 14. hodiny okupanti pokusili napojit na tlampač kolaborantskou rozhlasovou stanici. Ale jak se ozvala první slova, náměstí odpovědělo hvízdotem, až uši okupan-tům zaléhaly. Několikrát svůj pokus opakovali a posléze zanecha-li marné snahy. Jak to komentovala starší občanka: "Chtěli nás školit o milovaným Novotným, ale nevyšlo jim to."

Nedá mi to. Kroky mě vedou na stará, známá místa.

Staroměstské náměstí.

Jako by věděli, co toto místo znamená pro lid této země. Tady se musí zvlášť dobře "hlídat". Hlavně kolem dokola. A mladí lidé tu sedí docela obyčejně na obrubníku chodníku, jeden vedle druhého, jaksi zamyšleně se opírají o dlažbu tohoto náměstí, o dlažbu, která byť pod pásy tanků, nemůže být přece nikdy jiná než naše.

Z oken sekretariátu obvodního výboru KSČ Praha 1, z oken se-kretariátu našeho obvodního výboru, se znuděně koukají okupanti. Ještě před několika dny jsem do této budovy chodila s příliš vel-kou samozřejmostí. Teď vidím, že tato samozřejmost nebyla tak sa-mozřejmá - a že jsou věci, kterých si člověk teď a napříště bude poněkud více vážit.

A blížím se k naší redakci, ve které se ubytovali cizáci a sa-mozvanci. Chci v tuto chvíli kolem tohoto místa alespoň přejít a věřím, že to má v tomto dni svůj smysl. Hlaveň, která míří do chodby, je kusem kovu. Ale my jsme my, víme jeden o druhém - i o vás.

Neděle v nepokořeném městě se pomalu rozplývá do soumraku. Li-

dé spěchají k domovům, minulé noci je už poučily. Na Jiráskově mostě stojí ještě poslední skkpinky našich, kteří se klidně, trpělivě, snaží vysvětlit několika vojákům, že vnesli do naší země zmatek a že pro nás bude štěstím, až odejdou. Ivani právě dostali čerstvý výtisk Pravdy a mají zmatek v hlavách. V novinách se píše něco jiného, než vidí a slyší kolem sebe. Blábolí o ilegálních vysílačkách nemajíce ánunk o Československém rozhlase. Domů prý pojedou hrozně rádi, až u nás bude vše normální.

Jenže na to, co je normální, mohou být názory různé. V byzantštině má toto slovo jiný smysl než v češtině či slovenštině.

Na ostrůvcích tramvají a trolejbusů stojí zneklidnění cestující. Chtějí domů, ale je už po sedmé hodině a někteří tvrdí, že už nic nepojede. Černovlasá paní s kufříkem se ptá: "Nevíte, jestli je stanné právo od osmi nebo až od desíti?" To nikdo neví. Bývá dobrým zvykem stanné právo, toto krajní, nejkrajnější opatření, alespoň vyhlásit. To respektovali i fašisté, když zabírali naši republiku. Vylepili tehdy o stanném právu plakáty. Naši novodobí okupanti se tím však neobtěžují a jednoduše - střílejí. Několik životů, které padly v Praze za oběť minulé noci, je toho důkazem.

A konečně, v těchto okamžicích, když píši tyto řádky, ozývá se z vnitřní Prahy - jak se říká - palba jak o Božím těle. V blízkých ulicích slyším i přesuny těžké techniky.

Pátá noc okupace. Praha je temná, mlčenlivá. Nepokořené město.

(Reportér, č. 35, 26.8.1968.)

Zprávy a komentáře ke dni.

Politikové a kompromis

Mnohokrát byla politika pojmenována jako umění kompromisu. Nepochybně půjde o kompromis i v těchto dnech. Už to, že naši vedoucí představitelé jsou nuceni jednat, je kompromis; přepadení a obsazení země je přece možno jen příkře odmítnout. Ale síla tanků, letadel a raket se dovede prosadit; v Moskvě jednali s představiteli, odpovědnými za agresi, naši vedoucí státní a straničtí činitelé, z nichž někteří tam

byli odvlečeni, jiní možná právě proto tam odletěli "dobrovolně". Právě tato pochybná "dobrovolnost" ukazuje na charakter kompromisu, jímž takové jednání je.

Ale vzniká otázka vážnější, než zda jednat či nikoli. Je to otázka, o čem jednat a jak, co připustit a co nepřipustit, s čím souhlasit a co odmítnout. A tu stojí naši představitelé před vážnější otázkou: nabídnou-li agresorům příliš málo, přestane s nimi partner jednat; nabídnou-li příliš mnoho, bude je vlastní lid považovat za zrádce a odmítne uznat výsledky jejich jednání. Existuje vůbec nějaká mezimožnost? Může veliký Sovětský svaz v této své hanebné hodince požadovat něco méně než zradu? Je vůbec možné něco, co by bylo ještě nazvat kompromisem?

Všichni si uvědomujeme, že se naši "spojenci" ocitli v politicky bezvýchodné situaci; potřebují, abychom najejich brutalitu odpověděli nízkostí - potřebují to proto, aby nemuseli pohrdat sebou. Tomu dovedeme rozumět, ale většina nebo přinejmenším velká část národa na to ani v nejhorší situaci nebude chtít přistoupit. Dobrovolně nikdy; možná ani tenkrát, až celý národ bude sražen na kolena. Ale situace se vyhrocuje, všechno jde mílovými kroky kupředu. Zatímco v prvních dnech stačil poměrně malý kompromis, nepostačí zítra ani nejhorší zrada. Odpor malých skupin (k nimž nutně dojde) bude postačujícím důvodem k největším represáliím. Všechno nasvědčuje tomu, že se teroru nevyhneme nebo alespoň že to není v naší moci. Proto je každý komrpomis zbytečný a škodlivý. Je jím pouze možno narušit dnešní obdivuhodnou národní jednotu.

Zvláštnost a mimořádnost naší současné situace spočívá také v tom, že v našich možnostech už není žádné politické řešení, tedy ani politický kompromis. Kéž by u nás všichni lidé pochopili, že politické východisko neexistuje; kéž by to pochopili zejména naši vedoucí politikové. Pak to snad pochopí i naši okppanští "spojenci". Nejsme nyní na tahu; naši partneři jsou v nezávidění-hodné situaci, neboť neexistuje pro ně žádná možnost, jak tuto partii vyhrát. Mohou učinit jediné: sporotvně uznat svou porážku - anebo kopnout do šachovnice. Se vší brutalitou, ale také s naprostou bezmocností. Neboť největší moc znamená zároveň největší bezmoc.

(Slova svobody, cyklostylovaný časopis.)

Naučení těchto dnů.

Bratrská vojenská pomoc 5 států Varšavské smlouvy třídním bratřím v Československu zahnala rychle všechny reakční a protilidové síly v naší zemi do jejich doupat, a to konečně umožnilo československému lidu promluvit naprosto svobodně, otevřeně, bez zbytečného taktizování. Vojenský zásah můžeme klidně nazývat agresí, obsazení republiky okupací, zastřelení občanů okupované země vraždou. Všechno to sjednotilo nebývalou měrou lid republiky, národy republiky a odkrylo národní rysy, které jsme v sobě dosud ani netušili. Dalo nám to také mnohá ponaučení.

Jedním z nich je to, že Komunistická strana Československa je skutečně politickou a sociální silou, bez níž v této zemi nelze uskutečňovat ideály svobody, demokracie a socialismu. Projevilo se to zcela jasně ve všech kritických okamžicích okupačních dnů: lidé trnuli strachem, zda ještě někdy uvidí vedoucí představitele strany, kteří byli odvlečeni, radovali se, když se dozvěděli, že některému z nich se podařilo uprchnout, dělali vše pro to, aby se uskutečnil sjezd KSČ, manifestačně se přihlašovali k jeho závěrům.

Druhou stránkou tohoto ponaučení je fakt, že Komunistická strana Československa by se asi v prvých hodinách okupace dostala do rukou zrádců a její legální představitelé, pracovníci a delegáti byzmohli jen velmi málo, kdyby se na jejich stranu nepostavili ti, kteří byli v minulosti většinou na obtíž a kteří ani v posledních měsících, ať už třeba z jakýchkoli důvodů, nebyli přijímáni vždycky s naprostou důvěrou. Myslím tím novináře, spisovatele, kulturní pracovníky. Co by se asi stalo, kdyby v prvních hodinách okupace se nepodařilo udržet rozhlas a televizi, kdyby rozhlasoví a televizní pracovníci a všichni, kteří jim dodávali zprávy a komentáře, nedokázali zburcovat národ a sjednocovat jej za odvlečenými vedoucími činiteli státu a strany? S tím souvisí další ponaučení. Jak by mohli udržet novináři a rozhlasoví a televizní pracovníci rozhlas, televizi a tiskárny pro legálního presidenta, legální Národní shromáždění, legální vládu a Komunistickou stranu Československa, kdyby jim nepomáhali nesčetní pracovníci, kteří zajišťují provoz komunikačních prostředků technicky, energií a kolportážní činností, tedy technici, dělníci a mládež?

Mnoho mýtů se rozplynulo, a to je dobře. Neboť namísto nich nastoupilo poznání. Poznání, že ať před okupací smýšleli ti či oni o těch či oněch jakkoli, tedy intelektuálové o některých vedoucích činitelích strany, ti o novinářích, mládež o dělnických milicích, dělníci o spisovatelích, všem ve skutečnosti leží na mysli prospěch této země, svoboda jejích obyvatel. A ti, kteří to ještě nevěděli jasně, to nyní pochopili, snad to mohu tak říci, bytostně. Že bez svobody a nezávislosti v této zemi nebude nic dobrého.

A snad nejpozoruhodnějším naučením - naučením na obou stranách - je poznatek Čechů, že Slováci opravdu nechtějí rozbít společnou republiku, a Slováků, že bez Čechů by jejich život byl tragédií. Posloucháme-li naše legální vysílače, přesvědčujeme se o tom, z každé drobné zprávy, a mnohdy jsme přitom až dojati. Myslím, že především my Češi bychom na to neměli nikdy zapomenout.

Na obrazovky západoněmecké televize vyjely sovětské tanky mnoho večer první den okupace Československa, monstrózně rozkomíhané v záběrech jedoucí kamery, neuvěřitelné, neuvěřitelné, i když o nich doléhaly zprávy po celý den z postupně umlkávajících českých a slovenských vysílačů. Obrazy z Prahy, Brna, Bratislavy viděny v cizí zemi mají zvláštní atmosféru - tyto fantastické snímky setkání pražských hippies s oholenými lebkami kulometčíků, tyto nedokonalé obrazové dokumenty dokonalé-dokonané historické události. Následují první ohlasy z New Yorku, Londýna, Paříže, Říma - jeden jediný hlas úžasu, odporu, odsouzení. V Oslo sedí naulici davy studentů a skandují: Dubček-Svoboda. Zahalen do krupobití z rajčat a vajec, v pískotu přijíždí sovětský velvyslanec, aby podal zprávu Kiesingrovi. Nové zprávy, referáty, první úvahy znalců. Tento program trvá mnohem déle než dosud rekordní relace ve dnech kubánské krize. Pro lepší orientaci Němců, kteří jsou na výsost rozhořčeni tím, že na tomto hanebném přepadu má - 30 let po Hitlerovi - opět podíl německá armáda, se do programu vsouvají dvě aktuální filmová pásma. První podává stručnou obrazovou rekonstrukci události od ledna tohoto roku, od československého ledna, včetně širokého slibu Eto vaše dělo, záběrů z pražského Hyde Parku, rozhovoru s otcem Alexandra Dubčeka až k té defilírce věčného přátelství stoupající za zvuků Pochodu mrtvých revolucionářů k bratislavskému Slavínu. Druhý film je,

jak praví komentátor, pro domo nostra, pro Němce, aby si připomněli výkony fašistického Německa. A tak následují rychle za sebou - dr. Edvard Beneš s úsměvem humanistické důvěry; lord Runciman distinguovaně mává listinou, na niž se podepsal on i Herr Hitler; Tiso vyhlašuje před velkým krucifixem slobodný štát; šílející sudetští ordneři; sám vůdce a říšský kancléř s pravotočivě vykroucenou paží nad Prahou - a další obrázky, které vstoupily do našich učebnic dějepisu.

Nejčerstvější údaje na závěr oné televizní relace, zprávy o prvních Češích a Slovácích zavražděných okupanty tě vrhají do přítomného času. Co bude zítra? Být daleko od domova, mít s ním kontakt pouze skrze kusé, ale neuvěřitelné obrazy, nechává otázku bez odpovědi. Ale co bude zítra pro historii, má už teď jednoznačnou odpověď. Těm, kteří se vydávali za naše přátele a bratry, ochránce a zachránce, se podařilo jedním rázem nemožné: zrušit a předstihnout Mnichov. Učinit z 15. března 1939 idylickou historku. A vymazat květen 1945.

(Slova svobody, cyklostylovaný časopis.)

Lenine, probuď se!

To je nejčastější nápis na stěnách pražských domů. Má však ještě pokračování: "Brežněv se zbláznil!" - Nic jiného nevystihuje tak přesně a lapidárně situaci, v které se nalézáme. Její neuvěřitelnost, absurdnost, doslova bláznivost, neboť něco podobného, podle úvahy všech normálních Čechů a Slováků a vůbec normálních lidí na světě, mohl podniknout jen člověk šílený.

Praha je polepena plakáty. Nic nevadí, že sovětští okupanti (věřte, těžko se mi píše toto pojmenování, ale je, bohužel, pravdivé), strhávají nápisy z oken autobusů (dnes vyjely s nápisy: SOS-OSN), z výkladních skříní se staly ohromné nástěnky, hlavně uvnitř města.

Účastní se všechny vrstvy národa, jak je možno posuzovat podle obsahu. Od citátů ze Seneky, vylepených zřejmými intelektuály na Poříčí, po výjevy čistě lidové, výstižné a vtipné. Kolik básníků se to zrodilo! "Dubčekovi slivovici, Novotnému přes palici!" hlásá jeden nápis. - Šest let jsme na vás čekali, sto let na vás nezapomeneme!" čteme jinde a člověk se nad tím zamýšlí. Jaké vztahy se tu porušily, co se všechno zničilo mezi námi a

SSSR, jaké škody, doslova věčné škody vznikly mezinárodnímu dělnickému hnutí!

Známý český humor, kterým jsme si dovedli pomáhat vždy a všude, převládá. "Ivane, jdi rychle domů, Nataša ti chodí s Koljou! Máma." Psáno česky a rusky. Jak by mohli sovětští vojáci neumět a nečíst? - "Co řekneš doma matce - u nás jsou mrtví?" ptá se jiný nápis s krutou vážností tohoto faktu."Ztratili jsme bratrů pět - nevadí, teď je s námi celý svět!" A další: "Zdravstvuj, brácho z velké Rusi, jak ti slouží samopal! A což teprv když se musí uspolechnout povel - pal!"

Helikoptéra - okupantská - létá nad městem a shazuje provolání. Naše vláda a představitelé KSČ prý požádali o pomoc proti kontrarevoluci. Kdo? - Nikoho nejmenují. Jsou to asi ti, pro něž platí zákon o vlastizradě, napsaný na výkladních skříních: zákon č. 91 - 090/2079. A tak letáky putují rychle do kanálů, lidé je trhají a někde je zapalují. - Mnohde ještě teče po papíru čerstvá barva, vápno na stěně se rozlévá. "Naše mrtvoly nepotřebují vaši pšenici!"

Mimochodem, Praha ztratila přes noc ulice a mnohdy i čísla domů. Včerejší noc, kdy se čekalo zatýkání, přijalo město v pohotovosti. V nepřestajném lijáku odmontovali chlapci (a někdy to byli docela malí kluci), názvy ulic a čísla domů, zamalovávali nebo rozbíjeli směrovky na rozcestí, aby se ve městě vyznali jen ti, kteří se tu vyznat mají.

Praha je zkrátka na nohou. Dnes, na den sv. Anny, kdy před 54 lety byla vyhlášena první světová válka a kdy Švejk na vozíku invalidů "táhl na Bělehrad". Odraz té švejkoviny se zachytil v dnešních pražských ulicích. Té švejkoviny v dobrém smyslu.

(Rudé právo, 25.8.1968.)

Praha okupovaná, ale nepokořená

Šestý den okupace ...

Šest dnů zkoušky charakteru národa a každého z nás. Ani 6 dnů okupace však nezlomilo naši národní hrdost. Pražané se nesmiřují s tímto postavením svého krásného města, své milované vlasti. A není to lehké. Střelba v noci ze soboty na neděli, střelba, která může každou chvíli započít znovu, kde mohou být další mrtví, vyžaduje víc než klid. Protože klid by mohl být spojován s lho-

stejností. Vyžaduje nejvyšší ukázněnost od každého občana, nejvyšší míru trpělivosti, sebeovládání. Stále platí heslo: Nic nevíme, nic neznáme, ale pamatujeme si všechny zrádce a kolaboranty! P o m á h e j m e j e d e n d r u h é m u !!!

(Pražské noviny, 25.8.1968.)

Mluvila jsem denně s presidentem

Je unavená, nevyspalá, zdrcená. Na otázku, zda včera odjížděl do Moskvy z vlastní vůle a bez jakéhokoliv nátlaku, říká: "Jsem o tom přesvědčena. Telefonoval mi, že se vrátí do Prahy ještě večer a že hned zavolá." Je ráno a president republiky Ludvík Svoboda ještě nezavolal.

Máte obavy?

"Ano. Myslím však, že není možné, aby ustoupil jakémukoliv nátlaku. Věřím, že splní všecko, co řekl ve svém projevu před odjezdem. Znám jej dlouho. Je to člověk nesmírně čistého charakteru. Věřím mu. Vím, jak hluboce se jej dotklo toto napadení naší republiky Sověty a jejich spojenci."

Myslíte, že president Svoboda jel do Moskvy s důvěrou v dobré výsledky, anebo proto, aby vyčerpal maximum prostředků?

"Já jim nedůvěřuji a on s nimi má už zkušenosti z toho, co prožil v Rusku za druhé světové války. Předtím, než se stal hrdinou Sovětského svazu, seděl před soudem trojky, který zpravidla znamenal smrt. Vyšel z toho proto, že jim neustále říkal pravdu o sobě, že se nenechal donutit, aby sám sebe nazval protisovětským agentem. Nezalekl se jich tehdy, vydržel a nakonec získal jejich důvěru. Jsem přesvědčena, že stejně nekompromisní je i teď.

Nedá si nic vnutit. Byl stále informován o bezpříkladné jednotě našich národů v těchto dnech. Zpočátku měl jen obavy, protože bylo málo zpráv ze Slovenska. Vím však, že věděl o stanovisku některých jednotek na Slovensku, které prohlásily, že jsou rozhodnuty v případě, že okupanti neopustí naši zem, odejít z celými útvary do hor."

Drama těchto dní se jí dotýká umocněno dlouhým přátelstvím s rodinou presidenta. Podrobnosti neví, neboť telefon může být v těchto dnech zákeřný. Jak je to s jeho domácím vězením, o němž se zpočátku hovořilo?

"Hrad je neprodyšně zablokován tanky a děly. Uvnitř hradních prostor měl však volný pohyb. Tam nebyl omezován. Mohl kdykoliv přecházet ze své vily v Jelením příkopě na Hrad. Stejně tak jeho rodina."

Jak jste to viděla?

20. srpna večer volal. Ptal se, jak se mám. Řekla jsem mu, že se dívám na televizi. On prohlásil, že jde spát, že už toho má dnes dost. V jednu hodinu po půlnoci však telefonoval náhle jeho tajemník, že jsou na ÚV KSČ a že má tragickou zprávu, abych se držela. Nejprve jsem myslela, že se něco stalo presidentovi. S tím není nic - řekl. Ale nemohu vás nechat spát, musíte to vědět - Sověti nás okupují. Zmohla jsem se jen na slova: V jaké je kondici?

Tajemník mi odpověděl, že president je bledý, rozrušený, pohled na něho je neradostný. Už jsem neusnula. Ve čtvrt na sedm ráno, to bylo tedy 21. srpna, mi volal sám president. Říkal, abych neměla starost, že je v pořádku, že se cítí dobře, že je s ním jeho zeť dr. Klusák i dcera, kteří jsou mu oporou. Během dne volal pak ještě třikrát asi v tom smyslu, že je na Hradě, protože na dvůr vilky v Jelením příkopě dopadají střely.

22. srpna dopoledne mi sdělil, že se chystá jít na prohlídku Prahou. Chtěl vzít tři vozy ověnčené vlajkou presidenta. Pak k tomu však nedošlo, protože se rodina a tajemník obávali o jeho zdraví. Dále také říkal, že se má sejít odpoledne s Pavlovským a Červoněnkem.

Později mi sdělil, že s nimi jednal od 11,3o do 14,3o hodin a že to nevedlo k žádným závěrům. Vyjádřil prý proto nutnost mluvit s nejvyššími sovětskými místy. Večer pak kolem deváté hodiny mi volal jeho tajemník, který sděloval, že za presidentem přišla skupinka soudruhů z ÚV KSČ. Řekl mi, že po jedné jeho straně sedí Kolder, po druhé straně Biľak a za presidentem že je jeho zeť. Přítomen byl i presidentův lékař, protože Ludvík Svoboda měl v té době zvýšený tlak.

Kolem 23. hodiny mi volal znovu tajemník, že na audienci čeká další skupina - členové vlády. Spím málo, skoro vůbec ne. Když mi potom volal president - bylo to krátce po půlnoci, tedy už 23. srpna - oznámil mi, že jednání skončila a že se chystá do Moskvy.

To jsem nečekala. Reagovala jsem otázkou, jak se cítí. Řekl, že úměrně. Ráno pak kolem šesté hodiny mi telefonoval, že se situace mění. Má prý zprávy, že byla bez jeho souhlasu jmenována nová vláda a že do Moskvy nejede. Bylo však za deset minut osm hodin, když mi sděloval, že přece jen do Moskvy letí. Stalo se tak po další rozmluvě s Červoněnkem, který mu zřejmě oznámil, že jsou ochotni jednat. Pravil mi, že jede se třemi členy legální vlády, se třemi členy legálního ústředního výboru, s dr. Klusákem, dr. Novákem, soudruhem Janků, se svým tajemníkem, svou osobní ochranou a lékařem.

Říkal, že odlétají v 9,3o, že celý den nezavolá a že se ozve večer, až přiletí zpět. Pak mi ještě volali známí lékaři, aby nic nejedl a nepil, aby dal pozor na drogy. To jsem mu ještě dala vědět přes tajemníka, který mi oznámil, že zařídí vše potřebné. Odjížděl prý v dobré kondici. Poznala jsem to také z telefonického rozhovoru. Jeho hlas byl typicky ostrý, vojácký. Nakonec ještě podotkla, jak je důležité, že v Moskvě je s ním dr. Klusák, významný a schopný diplomat. "To mě uklidňuje", poznamenala. (Věříme, že vám budeme moci brzy oznámit, s kým náš redaktor hovořil.)

(Mladá fronta, 25.8.1968.)

Národ zrádcům neodpustí

Černá chmůra sedla na Prahu, prožíváme smutek a žal. Na Národní divadlo je zaměřeno dělo, Akademie věd je sevřená obrněnými vozy, vchod do budovy Svazu čs. spisovatelů hlídají ozbrojení okupanti. A na ulici vidíš auto s nápisem OBSADILI UNIVERSITU KARLOVU!

Chovají se přesně tak jako první okupanti - ba někdy ještě hůř - střílejí po sanitním voze, stisknou spoušť samopalu, aniž byli napadeni.

A přece budou stále víc a víc bezmocní. Jsou v cizí zemi, kulomety nemohou změnit nenávist v přátelství.

V těchto hrozných dnech je jedinou naší zbraní - držet při sobě. Spojuje nás odpor, spojuje nás vědomí pravdy Dubčeka, Svobody, Smrkovského, Kriegla - pravda nás všech.

Spojuje nás prolitá krev našich bratří a sester, plakáty odporu na ulicích, zamalovaná označení domů, státní vlajky na půl

Pocta padlým
(Václavské náměstí 31.8.1968)

Ranění a mrtví (Vinohradská třída)

Ranění a mrtví /U čs. Rozhlasu/

Pohřeb Milana Kadlece, pionýrského vedoucího, v Šárce

Památník na Klárově

Stávka 23.8.1968 od 12.oo - 13.oo hod. - Nádražní ulice na Smíchově

Stávka 23.8.1968 od 12.oo - 13.oo hod. - před hotelem Jalta

Václavské náměstí - před stávkou

Václavské náměstí - během stávky

J. Smrkovský - příjezd k parlamentu 27.8.1968

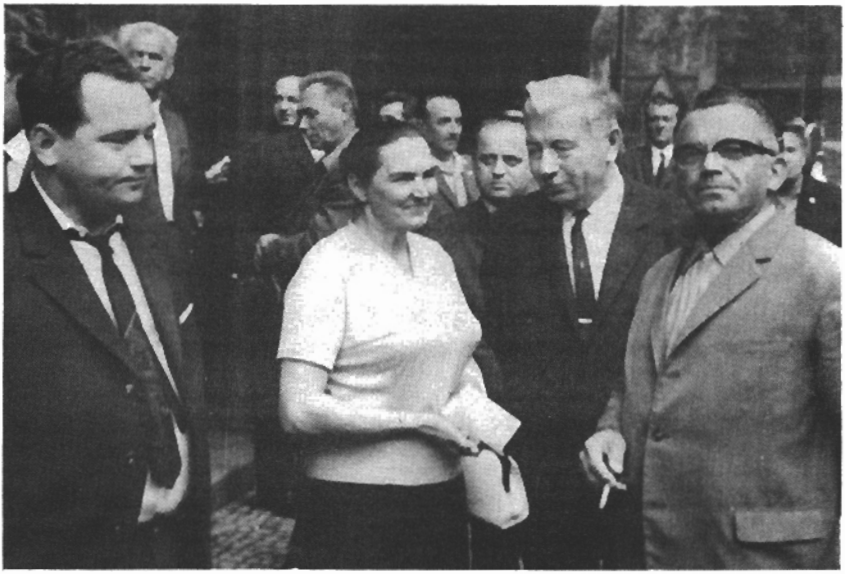

9. 28.8.1968 před kanceláří Národního shromáždění

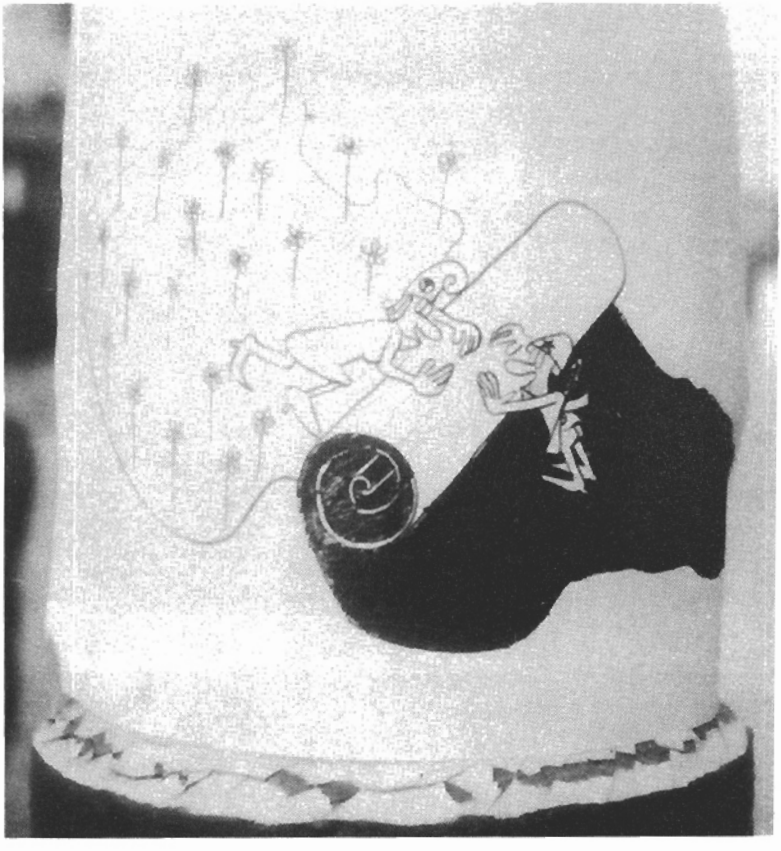

Plakáty

žerdi, trikolora na klopě. Musí nás spojovat hněv proti kolaborantům, zrádcům - zatímco proti vojákům jsme bezbranní silou, proti zrádcům musíme vystupovat. Proud řeky, která teče v sevřených březích, nesmí ještě zastavovat vlastní bahno. Svou řeku si si musíme čistit sami. Jen proboha při všech těch akcích dejte pozor na nevinné - čísla aut jsou ošidná záležitost, mohou se splést, obětí se mohou stát nevinní.

Proti kolaborantům musíme bojovat systematičtěji, efektivněji, za pomoci těch čestných lidí ve Státní bezpečnosti, kteří dobře znají zrádce ve svých řadách. Čím méně jich bude, tím lépe pro nás pro všechny.

Jen národ, který v krušných chvílích se podle svých možností a ze všech sil dovede bránit, je hoden svobody.

Touhu po skutečné svobodě a demokracii dokazujeme každý den od ledna tohoto roku. Dokazujeme ji i v těchto hodinách.

Češi a Slováci se drží za ruce nezlomení, nepoddajní. Jedno je dnes jasné, tyto nádherné národy složily dnešní zkoušku na výbornou. Mohou být pokořeny, mohou být umlčeny, ale nemohou být poraženy. Barbarství nemůže trvale vládnout civilizaci, tím spíše vyspělým a kulturním národům.

Máme jedinou možnost - držet při sobě.

Máme jedinou naději - nemůžeme prohrát.

(Večerní Praha, 25.8.1968.)

PONDĚLÍ 26. SRPNA

Výzva celostátního vedení čs. svobodných spojů

Všem čs. spojařům!

Celostátní vedení československých svobodných spojů vyzývá všechny, kdož pracují na poštách, na pracovištích telekomunikací, radiokomunikací, Poštovní novinové služby a ostatních organizací československých spojů, aby pokračovali dále ze všech sil ve své skvělé pomoci rozhlasovým a televizním relacím svobodných vysílacích stanic ústředního výboru Komunistické strany Československa, zvoleného XIV. sjezdem a legálních ústavních orgánů našeho státu.

Vše pro masové rozšíření legálních informací, které bojují za obnovení práv a svobody demokratického a socialistického zřízení v naší vlasti!

Vše pro jejich rozšíření prostřednictvím rozhlasu, televize, tisku, dálnopisu, telegrafu a telefonu.

Pomáhejte sobě a stůjte za sebou!

Buďte s námi i my jsme s vámi, redaktoři spojových časopisů!

(Svobodné spoje, 26.8.1968, tištěný leták.)

Obrázky ze závodů ČKD Praha

Pracující ČKD neotřesení

Ani šestý den okupace nezastihl národy našich zemí na kolenou. Ráno ve Vysočanech bylo ve znamení lidí spěchajících do zaměstnání. Hrst postřehů jsme si z toho rána odnesli i my:

V dodavatelském závodě byl po celou noc ze soboty na neděli klid. Zaměstnanci se střídají ve střežení objektů. Dnes ráno jich opět desítky přišly do práce, přesto, že

odjezd montérů na vzdálenější stavby (např. na Moravu či Slovensko) se nepředpokládá. Obnoveny však budou akce na stavbách v českých krajích a poblíže Prahy. Zbývající pracovní kapacity se využije k brigádám v závodě a k pomoci všude tam, kde bude třeba posílit zásobování obyvatelstva.

Trakce - Proudy lidí procházejících vstupní branou závodu by za normálních okolností byly všedním obrázkem pondělního rána. To nezvyklé je pouze pečlivější kontrola továrních průkazek. (Sami jsme se o tom na vlastní kůži přesvědčili.) Na CV KSČ jsme hovořili se soudruhem Přibylem. Také on nás ujistil, že noc proběhla v klidu za přítomnosti části osazenstva závodu. Dodal, že je zapotřebí, aby lidé, kteří přišli na obvyklé směny, začali skutečně pracovat. Neumožněme okupantům i nadále rozvracet naše hospodářství. Na práci osazenstva závodu Trakce jsou závislí jejich kolegové ze smíchovské Tatry!

Ve Slévárnách (i když v poněkud omezeném rozsahu) rovněž proběhla nedělní Dubčekova směna. Přesto, že pece na ocelárně i ve slévárně šedé litiny nebyly v provozu, pracovali alespoň vytloukači odlitků. Část noční směny pak přišla jako obvykle i přes ztížené dopravní podmínky.

V závodě je trvale postaráno o hlídkovou službu, zejména z řad příslušníků Lidových milicí. Celozávodní výbor strany zasedá permanentně a je v trvalém styku s funkcionáři základních organizací a se všemi komunisty. Ve vzájemném styku jsou tyto složky i ze všech vysočanských závodů ČKD Praha. Důkazem je i dnešní porada předsedů ZV ROH, konaná krátce po osmé hodině. Včera se nám dostala do ruky výzva slévačů k nástupu sobotní i nedělní směny. Kromě jiného se v ní také praví: "Prohlašujeme, že nic nám není tak cizí jako okupace našeho území. Nezklameme revoluční tradice Kolbenky".

Elektrotechnika - Ráno jsme volali na ZV ROH. Je pochopitelné, že informace po telefonu v této době jsou zdrženlivější než za obvyklých okolností. Spokojme se tedy s tím, že ani Elektrotechnika nevybočuje z pevného svazku

jednoty, rozvahy a klidu projeveného v těchto dnech dělnickými Vysočany. Stanoviska k zákeřnému přepadu okupačních vojsk není třeba opakovat, jsou nám dobře známa.

Poslední zprávy

Pondělní okupační ráno zastihlo Sokolovo takřka v plné polní. Na pracoviště přišlo asi 70 % zaměstnanců a stále docházeli další. Prostě podle toho, jak lidé měli spojení. Dobré je to z vnitřní Prahy, Pankráce, Letné, Dejvic a Střešovic, hůře jsou na tom zaměstnanci bydlící v Zahradním městě a ve Strašnicích. V Lokomotivce zasedalo se svojí pracovní náplní také vedení závodu; hlavním bodem programu bylo zabezpečení provozu. Jak se odhaduje, stojí výpadek závodů v celé republice denně přes 65 miliónů korun. To si v žádném případě nesmíme dovolit, a proto je každá minuta drahá. Na místě není ani zastavení práce na lokomotivách ČME 3. Nezapomínejte, že tento stroj má podle československé typové řady označení T 669 a může plně sloužit v síti ČSD. Kromě toho na spousty ochotných rukou čekají i T 478.1.

Terčem ostré střelby se v noci na dnešek stala závodní jídelna v Sokolovu. Důvod: jeden chodec odmítl dát připálit cigaretu okupačnímu vojákovi a když se tak stalo i ze strany sokolováků, napálil to onen zběsilec do zdi. Psychologická válka, kterou my vedeme proti po zuby ozbrojeným okupantům, tedy působí. Buďme opatrní, aby netekla další krev.

Důvěra v KSČ v těchto dnech stále roste. Projevuje se to i v tom, že se za členy strany přihlašují další lidé. Na sekretariátu ÚV v Sokolovu byli požádáni o tři formuláře přihlášek, z nichž dvě - šlo o studenty- byly předány vysokoškolskému obvodnímu výboru KSČ.

OV KSČ v Praze 5 vysoce hodnotí - jak nám řekla jedna z vedoucích funkcionářek - situaci ve smíchovské Tatře, především pohotovou a účinnou pomoc OV při zajišťování různých akcí.

Téměř 100 % zaměstnanců Kompresorů se dnes ráno šlo na

svých pracovištích a dali povel svým strojům k práci. Pokud jde o nedělní Dubčekovu směnu, nesetkala se s tak velkým úspěchem hlavně proto, že pokyn k mobilizaci přišel již pozdě. Ale i tak se v závodě sešlo asi 40 % normální směny a nějaká práce se přece jenom udělala.

Informační středisko zřídil ZV ROH Kompresorů. Je v něm stálá služba u rozhlasového přijímače a vydávají se dvakrát denně zprávy. Úseková důvěrníci poté okamžitě po dohodě s hospodářským vedoucím svolají několikaminutovou poradu a informují ostatní. Lidé se tak dovídají vše, co se děje nejen v republice a ve světě, ale i operativní zprávy podle potřeb orgánů v závodě.

Odříznutí od světa rozhodně v případě našich fabrik neplatí. Pokud jsou lidé na pracovištích, jde hlas legálních čs. vysílaček do sítě závodních rozhlasů. Ani mimo pracovní dobu studia neutichají. V Sokolovu se například střídají i v noci a ještě obsluhují - v případě potřeby - dálnopis. Jeden ze vzkazů přijali od čs. obchodního zastupitelství ve Frankfurtu nad Mohamem. Naši turisté, ať z kterékoliv západní země, kteří se tam shromažďují, jsou v pořádku.

Hazard s tvůrčí silou - Kromě přímých ztrát ve výrobě znamená okupace v Tatře také ochromení činnosti technického úseku. Konstruktéři a další tvůrčí a koncepční pracovníci nemají naprosto žádné soustředění a klid ke své normální práci. Někteří proto uvažují, že pokud se situace nenormalizuje, budou vykonávat v závodě i mimo něj jakoukoliv produktivní práci, o kterou budou požádáni.

Postoj, který zavazuje. - Závodní výbor v Tatře sice nemůže vykonávat svoji normální činnost, ale přesto mají odboráři velkou zásluhu na vytváření dobré atmosféry, která v závodě panuje. Dnes poděkoval tajemník ZV ROH všem zaměstnancům za obětavé a vzorné chování v nejhorších chvílích života nás a celého národa a požádal, aby tento postoj zachovávali i nadále a pokud možná se klidně věnovali své práci. ZV ROH žádá o podporu této snahy i od zaměstnanců Trakce.

Pohraničníci jdou s tatrováky - V sobotu se setkali zástupci komunistů smíchovské Tatry a Škody s příslušníky hlavní správy Pohraniční stráže v Praze 5. Pohraničníci je ujistili svou podporou s legálním vedením strany a vlády, souhlasem s výsledky XIV. sjezdu a žádali o navázání častějších styků s dělníky závodů Prahy 5. Protože toto přání projevilo i mnoho vojáků základní služby, uvažuje se v Tatře o tom, že spolupráci naváže mládežnická organizace závodu.

Naše pevnost

Dělnické Vysočany a Libeň se proměnily v pevnost. Nikoliv ovšem takovou, jakou by okupanti uvítali, neboť by jim poskytla vítanou záminku k dalším represím a násilnostem. Jistota, klid a rozhodnost jsou v těchto chvílích zbraněmi daleko silnějšími než hlavně ruských tanků a kulometů. Tyto zbraně jsou v našich rukách, v našich srdcích, v našich duších. Co na tom, že pancéřové vozy skrývající ve svých útrobách nevítané "osvoboditele", korzující po ulicích, když jediná slavobrána, která je vítá, je chladné pohrdání lidu, pro který je a zůstává přes všechny štvavé útoky primitivní propagandy jméno Dubček nebo Svoboda svaté.

Závody čekají, práce je připravena

V dílnách i na dalších pracovištích Kompresorů je již několik dnů ruch jako v normální dny, i když ne všude je dost lidí. V neděli se přidali i sokolováci, ale stále jsou ještě v závodě místa, která čekají na svoje obsluhovatele. Proto voláme všechny zaměstnance závodů v Libni a ve Vysočanech, na Smíchově i v Nuslích! Doprava z celé Prahy funguje! Nadále jsou na obvyklých stanovištích k dispozici autobusy, které vás dovezou do vašich továren! Republika nás potřebuje u strojů i v kancelářích. Plníme tím dvojí úlohu: Jednak pracujeme, abychom alespoň částečně pomohli zmírnit ztráty, které nám okupanti nadělali a zároveň střežíme náš majetek. O lidi, kteří do závodů nastupují, je po všech stránkách postaráno.

(Legální Kovák ČKD, Praha, 26.8.1968.)

Prohlášení komunistů Hlavní správy Státní bezpečnosti.

Příslušníci STB proti okupantům

Vzhledem k některým zprávám odporujícím skutečnostem, které se v posledních hodinách objevily v rozhlase a k dotazům některých závodů, jež mají obavy o skutečný postoj příslušníků státní bezpečnosti - vydávají komunisté z hlavní správy STB toto prohlášení:

1/ CÚV KSČ na HS STB v Sadové ulici znovu prohlašuje, že plně stojí za čs. legitimními orgány ústavními i stranickými a ve své práci se řídí jen rozkazy ministra J. Pavla.

2/ Proto, aby se těmto rozkazy mohli řídit, neopustí příslušníci hlavní správy STB budovu pokud k tomu nedostanou příkazy ministra Pavla, nebo pokud nebudou násilím vytlačeni. Vyzýváme příslušníky STB v ostatních objektech, aby následovali našeho příkladu a zachovali tak akceschopnost. Na vysvětlenou veřejnosti uvádíme, že situace příslušníků HS STB v Sadové ulici není snadná, protože tento objekt je obklíčen okupačními vojáky za podpory tanků a rychlopalných děl. Uvnitř budovy hlídkují rovněž okupační vojáci. Slib, daný velitelem okupačních vojsk presidentu republiky L. Svobodovi nebyl ani v tomto případě splněn. Internace zatčených příslušníků hlavní správy STB trvá navzdory tomu, že byly podniknuty rozhodné kroky u okupačních jednotek za jejich propuštění.

3/ Příslušníci hlavní správy STB ujišťují občany, že se plně distancují od početně nepatrné hrstky zrádců, kteří mimo budovu slouží okupantům a ujišťují znovu, že se lidu této země nikdy nezpronevěří a jsou připraveni plnit všechny povinnosti vyplývající ze služební přísahy. Na závěr se obracíme na pracovníky rozhlasu a tisku, aby mnohdy nepravdivé, nebo polopravdivé názory a prohlášení jednotlivců pokládali za anonymní a jako takové je hodnotili. Zaujímání stanovisek za státní bezpečnost jsou oprávněny pouze legitimní stranické a státní orgány.
Celoútvarový výbor KSČ na hlavní správě STB.
(Rudé právo 26.8.1968.)

9.00 - 9.15 hod. Čs. rozhlas: Čtvrthodinová manifestace, při které zněly v Praze všechny sirény, zvonily zvony a houkaly klaxony aut.
V této době, kdy hlavní město manifestovalo na znamení protestu, byly okupační jednotky značně vyděšeny. Na hlavním nádraží se vrhli sovětští důstojníci s napřaženými pistolemi na strojvůdce a nutili, aby přerušil pískání lokomotivy.

9.10 hod. Čs. rozhlas: Na Klárově postřelena v době čtvrthodinové manifestace mladá žena, která byla převezena do nemocnice, kde zemřela.

10.07 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno v 12.25 hod./ Z programu: informace o vztahu světového odborového hnutí k událostem u nás; přehled o situaci v závodech; schválení provolání NS, vlády republiky a ÚRO ke všem pracujícím; informace o opatřeních vlády; schválení návrhu provolání k výročí SNP; zajištění trvalého spojení se Slovenskem. / Materiály NS./

10.40 hod.

Přece mi neodejdeš, můj synu.

Smuteční obřadní síň strašnického krematoria, místo posledního rozloučení. V pondělí dopoledne to však nebyl obyčejný pohřeb po přirozené smrti - tento život byl násilně přerván, život, který teprve nastupoval ke svému rozběhu; Zdeněk Příhoda, jedna z prvních obětí okupace, 27 let. Slovo "okupace" jsem použil bez přívlastku, ačkoliv by zasluhovalo všechno, co vyjadřuje brutalitu, nelidskost, odsouzení za hrůzný čin. Důkaz? Je jich mnoho, ale zde jeden jménem všech - smrt Zdeňka Příhody.
Neměl v ruce žádnou vlajku, nerozšiřoval žádný Leták, žádný samopal nevyprovokoval. Jen první den okupace, která ve svém celku je odsouzeníhodná a v jednotlivostech nelidská, seděl pokojně na svém motocyklu na kraji Vinohradské ulice a čekal, až kolem něho projede okupační gazík a dva ozbrojené vozy. Nedočkal se, ten poslední vůz

neprojel v pokoji, ale jeho řidič se rozhodl zabíjet. Brutálně a bezohledně srazit mladého člověka, bratra dvou bratří a jedné sestry, syna ovdovělé mámy. Úmyslně, jak prohlašují očití svědci. A bezprostředně, možná se škodolibým úsměvem, ujel.

Do strašnické síně se nemohlo vejít tolik lidí, bolesti, zoufalství nad zmařeným životem. Zahraniční novináři se slzami v očích se zmohli jen na prosté: "To jsme ještě nezažili". Tóny husitského chorálu vystřídaly vzpomínky na čestného, nezáludného člověka, který nikomu v životě neublížil. Udělal si uměleckou průmyslovku a poněvadž byl kritický k životu, kterému protektoroval Novotný, nevzali jej na vysokou školu. Oblékl tedy dělnickou halenu a v ní jej jako brigádníka Armabetonu zastihla smrt přinesená na kolech vojenského vozu "třídních bratří". Do sálu se prodrala skupina mladých vzlykajících lidí s čs. vlajkou a transparentem: Přicházíme pohřbít oběti vašeho "osvobozování"! Za studenty, dělníky, přátele, čs. matky, jejichž děti padly v ulicích Prahy, přísahali řečníci, že nikdy na tyto dny a jejich oběti nemůžeme zapomenout.

"Mluvil jsem s Tebou naposledy před týdnem v Rybalkově ulici. Už nikdy se tak nebude jmenovat!" tu přísahu jednoho z řečníků určitě splníme.

A do státní hymny se ozývá srdcervoucí hlas matky: "Přece mi neodejdeš, můj synu ..."

(Zemědělské noviny 27.8.1968.)

před 11. hodinou. Čs. rozhlas: Předsednictvo ÚV KSČ svolává plenární zasedání ÚV a Ústřední kontrolní a revizní komise na úterý 27.8. do Prahy. Jednání se zúčastní vedoucí pracovníci krajských výborů strany.

11.15 hod. Čs. rozhlas: V Praze se dnes sešli členové ÚV svazu družstevních rolníků. Vyzývají všechny členy, aby zahájili činnost.

11.40 hod. Čs. rozhlas vysílal vzkaz presidenta L. Svobody z Moskvy.

Dopoledne. Zpráva o zasedání čs. vlády.

Zasedala vláda

V pondělí dopoledne se konalo zasedání vlády. Byla z něho vydána zejména výzva ministerstva financí k zabezpečení neprodlené výplaty mezd a důchodů. Dále bylo oznámeno, že se z Moskvy vrátil ministr energetiky J. Korčák. Dlel v SSSR na jednání, která byla započata ještě před okupací naší země. Ministr vyjádřil souhlas se stanoviskem strany a vlády v současných dnech a zapojil se do práce ve svém resortu.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Protest čs. vlády radě ministrů SSSR.

Vláda ČSSR radě ministrů SSSR

Vláda ČSSR se obrací na vládu SSSR s naléhavou žádostí o neprodlený a účinný zákrok proti nepochopitelným nepřístojnostem, kterých se dopouští příslušníci vojsk Varšavské smlouvy, jež obsadila ČSSR.

Tyto nepřístojnosti jdou tak daleko, že pokojné obyvatelstvo a dokonce členové československé vlády jsou bez příčin ohrožování na životě. Konkrétně byli dne 25.8.1968 ve 21.45 hodin při návratu ze zasedání vlády na Pražském hradě postřelováni ministr těžkého průmyslu Krejčí, ministr dopravy Řehák a ministr hornictví Penc.

Výsměchem lidským vztahům bylo dokonce obvinění ministra dopravy, že z jeho auta bylo vystřeleno, ačkoliv nikdo ve voze neměl zbraň. Takové věci se dějí přímo pod Pražským hradem, několik hodin po jednání se sovětským velvyslancem v Praze, který přislíbil více spolupráce se zákonnou vládou při zmírňování následků obsazení Československa vojáky pěti států Varšavské smlouvy.

Tyto příklady vám mohou sloužit k tomu, v jaké atmosféře žije obyvatelstvo našeho hlavního města.

Vláda ČSSR žádá proto důrazně radu ministrů SSSR, aby u vědomí své odpovědnosti vyvodila neprodleně závěry z těchto skutečností.

Současně se vláda ČSSR obrací na radu ministrů SSSR se žádostí, aby dala svým vojskům příkaz uvolnit v Praze ve-

řejné budovy, zejména budovu předsednictva vlády, aby tato měla alespoň minimální základní podmínky pro svou činnost, která jí byla fakticky znemožněna. Toto uvolnění přislíbil již ve čtvrtek 22,8. presidentu republiky Ludvíku Svobodovi generál Pavlovský.

(Rudé právo, 27.8.1968.)

Obrázek z pražských ulic.

Šestý den okupace Prahy

V neděli večer se opět vylidnily pražské ulice, hlavní město i nadále zůstalo mrtvým městem bez světel, názvů ulic a čísel domů, městem anonymním pro nenáviděné cizince. Čekaly se jejich provokace. Skutečnost předstihla očekávání.

V Praze-Podolí stříleli okupanti po civilním automobilu - podle prohlášení sovětského důstojníka prý proto, že vozidlo neuposlechlo výzvu hlídky k zastavení. Podle zjištění VB bylo vozidlo čtyřikrát prostřeleno, kabina byla potřísněna krví a mozkovou tkání. Z prostoru podolské sokolovny byli do Thomayerovy nemocnice převezeni čtyři těžce zranění lidé - tři zemřeli, čtvrtý je těžce zraněn. Jeden z mrtvých - asi patnácti až šestnáctiletý chlapec, byl střelen do oka a měl roztříštěnou zadní část lebky. "Hrdinství" sovětských mol̀dců - které dnes už nikoho nepřekvapí. Podle neověřených zpráv došlo v Praze i k několika případům znásilnění. Ženy - vyhýbejte se kontaktům s okupačními vojáky, nevycházejte večer po setmění do ulic!

Dnes v devět hodin ráno se rozezněly po celé republice zvony a sirény - protest občanů suverénního státu proti násilné okupaci, proti barbarství a zvůli agresorů. Do hučení sirén zaznívaly velebné údery chrámových zvonů. Českobudějovický biskup dr. Josef Hlouch vyzval všechny duchovní správce své diecéze, aby hlasy těchto zvonů podpořily jednání našich státníků v Moskvě. Na pražských ulicích houkaly i klaksony vozů zahraničních turistů. Celý svět protestuje - zato moskevské radio hlásí: světová

pokroková veřejnost schvaluje naše opatření ... Nepochybujeme o tom, že mnozí posluchači v SSSR tomu věří, vždyť nemají možnost si poslechnout druhou stranu ...
Sovětští okupanti posedávají na svých tancích. Unavení, promrzlí, mnozí i hladoví. Tváří se sveřepě, avšak pokud lze mezi nimi tu a tam zahlédnout inteligentnější obličej, je zřetelně vidět, že jsou i zmateni. Mnozí z nich se totiž poprvé ve svém životě mohli přesvědčit, jak jsou obelhávání ...
Je pondělí dopoledne, šestý den okupace. Praha již zase není tak docela mrtvým městem - protože je den. Noc patří okupantům, jejich bezmocnému běsnění, den patří pražskému lidu. Nové plakáty a nápisy negují noční práci okupantů, kteří marně a zbytečně dupali po popsaném a tištěném papíru, obchody se plní, tramvaje a autobusy jezdí, občané jdou po své práci. Pracují pro sebe, nikoliv pro okupanty. Sovětští vládcové soudili, že posílají své vojáky mezi stádo, na jaké jsou zvyklí z domova. Středně se zklamali a další zklamání je ještě čekají.

(Lidová demokracie, VIII.zvláštní vydání, 26.8.1968.)

13.00 hod. Čs. rozhlas: Ministerstvo školství oznamuje, že školní rok bude zahájen 2. září.

Parlamentní zpravodaj hlásí.
Pod cedulkou Holení přibyl nápis Fen. Poslankyně také dostaly umývárny, střídají se vždy po třech.
Otázka osobního pohodlí je však podřadná.
Trýzní nás napětí. Zdravotní služba má stále po ruce nějaké pilulky: na uklidnění, na povzbuzení, na spaní.
Protahování jednání v Moskvě je nelidské. Když president odlétával, slíbil, že ještě večer přiletí - a už je tam čtyři dny. Jsme však rádi, že má kolem sebe Dubčeka, Černíka, Smrkovského a další soudruhy.
V naší dobrovolné internaci je hlad - po potištěném papíře. Po každém balíku zvláštního vydání novin či časopisu se jen zaprášÍ. Na stolcích v jídelně, po chodbách jsou slyšet tranzistorové přijímače.

Po schůzovní honičce je večer plenární zasedání parlamentu. I když odjela do Bratislavy skupina delegátů sjezdu KSS, je tu 201 poslanců. Po zhodnocení vnitropolitické i zahraničně politické situace, po zprávě vlády o stavu jednání v Moskvě a po schválení provolání k výročí Slovenského národního povstání je vytvořeno pět mimořádných komisí: Komise bezpečnostní, zdravotní, informační, kulturní a nákupní.

To jsou další opatření pro dlouhodobý pobyt v budově.

Po schůzi se promítá film z prvního dne, natočený televizními pracovníky, a barevný film "Rozmarné léto". Po filmu dostávají poslanci barevné košilé podle své objednávky. Viděl jsem jednoho muže s širokou šíjí, jak si smutně prohlíží pěknou, leč nejspíš dětskou košili. Nákupní komise se nestrefila do čísla límečku.

Kolem půlnoci jsem se setkal u jednoho umyvadla s generálem Lomským. Byl do půl těla obnažen, holil se. Mluvili jsme o parlamentě jako takovém. Přiznávám, že jsem měl dříve hodně výhrad proti parlamentu, ale poslanci se teprve teď nejlíp projevili. Někteří z těch, kteří se tvářili progresivisticky, jako Sulek, otevřeně zradili, zatímco mnozí z kritizovaných pro konzervatismus sehrávají v těchto dnech velkou úlohu. Třeba generál Kodaj projevil velkou odvahu a rozhodnost ve velitelské funkci na Slovensku. Nebo Martin Vaculík, ten zase převzal vedení sekretariátu Dubčekova ÚV KSČ. A takových poslanců bylo víc.

Generál Lomský v debatě řekl myšlenku, která veřejnosti dosud uniká: Parlament byl zvolen před čtyřmi roky, poslanci byli vybíráni dříve používaným způsobem, parlament je jedinou institucí, kterou nikde nikdo nemůže nařknout, že je nástrojem kontrarevoluce, nebo že je ilegální...

(Mladý svět 35, 1968.)

13.10 hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení členů všech ZO KSČ Čs.energetických závodů Praha, generální ředitelství: Protestujeme proti zabavení zbraní naší jednotce Lidových milicí dne 26.8. v 1.30 ráno ze zapečetěné a střežené

zbrojnice, jakož i proti odebírání zbraní ostatním jednotkám Lidových milic.

14.30 hod. Čs. rozhlas vysílal sdělení náměstka ředitele Státní banky československé: dnes dopoledne přišla do jeho banky skupina sovětských důstojníků. Požádala, aby vedení Státní banky přistoupilo na směnu rublů za naší měnu. Vedení Státní banky jejich požadavek odmítlo, protože odporuje čs. předpisům. Poté byla Státní banka okupanty obsazena. O této situaci informovali pracovníci Státní banky vládu a NS.

15.08 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno v 16.30 hod./. Program: informace o celkové vojensko politické situaci u nás i o širších aspektech okupace ČSSR.
(Materiály NS)

15.15 hod. Čs. rozhlas: Jiří Lukáš, který spolupracuje s kolaborantskou televizí, byl dnes ráno vyloučen na schůzi Světa sovětů z KSČ.

15.20 hod. Čs. rozhlas vysílal prohlášení vlády o zásobování a zahájení školního roku.

16.00 hod. Čs. rozhlas: Vláda svolává na úterý 27.8. v 15.00 hod. poradu s předsedy KNV o situaci a dalším postupu.

Odpoledne. Plenární zasedání MV KSČ v Praze.

Zasedal MV KSČ v Praze

V pondělí odpoledne se konalo plenární zasedání městského výboru KSČ za účasti členů městské kontrolní a revizní komise a tajemníků obvodních výborů strany.
Úvodem zasedání poukázal tajemník MV KSČ ing. J. Kotrč na současné nenormální podmínky, v nichž městský výbor musí pracovat: hlavní budova byla cizími vojsky zabrána hned v prvních hodinách okupace Československa; spojení s obvodními výbory strany a s ostatními orgány ve městě je soustavně ztěžováno, ne-li přímo znemožňováno; během šesti dnů bylo předsednictvo MV KSČ donuceno čtyřikrát měnit své pracoviště - pod přímou hrozbou tanků a samopalů.

Přes tyto zcela protiprávní podmínky se podařilo blesko-vě svolat delegáty XIV. sjezdu. Nad zajištěním sjezdu převzala záštitu pražská dělnická třída a lidové milice v Praze. Sjezd impozantně dokumentoval jednotu vlastenec-kých sil pod dobrovolně uznávaným vedením komunistické strany.

Jsme pány v této zemi, komunistická strana má nebývalou důvěru všeho lidu, důvěru, kterou si právem vybojovalo svou zásadovou politikou.

Ovšem je třeba přitom brát v úvahu i některé mimořádné skutečnosti, které mají pochopitelně dopad na podmínky pro stranickou práci. Proto, pokud bude hlavní budova městského výboru zabrána, zřídil MV KSČ svůj sekretariát na Malé Straně na náměstí za kostelem sv. Mikuláše v inter-nátu stranické školy. Sekretariát vede tajemník Stanislav Maxa. (Telefonní linka je 0945 - internát.) Na toto místo je možné se obracet - osobně i telefonicky - se všemi záležitostmi městské stranické organizace. Všichni pracov-níci městského výboru strany pracují, nikdo z nich se nepropůjčil ke kolaboraci a plní i ve ztížených podmínkách obětavě úkoly, které jim ukládá předsednictvo MV KSČ.

V další části schůze referoval primátor hl. m. Prahy ing. L. Černý o současné situaci v zásobování, dopravě.

Dnes odpoledne projednávalo předsednictvo městského vý-boru strany současnou politickou situaci tak, jak se vytvá-ří po návratu naší delegace z Moskvy, a zaujalo k ní svá stanoviska a doporučení, jež bude tlumočit nejvyšším stra-nickým orgánům.

(Večerní Praha, 27.8.1968.)

Odpoledne. Besedy pracujících pražských podniků s některými členy ÚV KSČ, zvoleného na XIV. mimořádném sjezdu KSČ.

Beseda s členy ÚV KSČ

Včera odpoledne se setkali pracující některých pražských podniků s členy nově zvoleného ÚV KSČ, kteří jim podávali informace o své činnosti v uplynulých dnech a sdělovali své názory. Jedné takové besedy se zúčastnil i člen no-

vého předsednictva, který byl i v minulém ÚV. Z této besedy, nebývale obsazené všemi pracujícími jsme vybrali: Paradoxem je, že oni o nás říkají, že jsme v ilegalitě a oni legálním orgánem. My však se pohybujeme volně mezi lidmi zatímco oni musí jezdit v obrněncích.

x

Poslali jsme soudruhu presidentovi a naši delegaci spolehlivou cestou do Moskvy k jednáním řadu našich novin a podrobné zprávy. Bylo nám pak potvrzeno, že zásilku v pořádku dostal.

x

Vyhlásili jsme pro milice heslo Únor. Když jsme zjistili, že nepřátelé se dozvěděli jeho význam, oznámili jsme, že únor neplatí. Naši delegaci v Moskvě pak vytýkali, že se zříkáme tradic z Února 1948.

x

Zprávy z Moskvy od naší delegace určené naší vládě si musíme ověřovat, protože nevíme, nejde-li o podvržená sdělení, zkreslující situaci.

x

Na řadu dotazů o jednotlivých známých osobách pak řekli tuto charakteristiku:
Švestka se v žádných jednáních nepřiklonil ani na tu či onu stranu a teď aby jezdil v panceřáku také.
Kapek odmítl všechny stranické funkce i nabídku na cestu do Moskvy v naší delegaci.
Lenárt v návrhu zrádců měl zastávat jednu z nejvyšších funkcí ve vedení státu. Když se o tom dozvěděl, oznámil, že stojí za polednovou politikou.
Hájka - si přejí sověti rovněž odvolat z funkce a chtějí, aby se připojil v OSN a Radě bezpečnosti k Malíkovi. Bude však trvat na našem stanovisku.
Císaře - se nám podařilo osvobodit a doufám, že ho brzy uslyšíte a uvidíte.

(Večerní Praha, 27.8.1968.)

Rezoluce a stanoviska ze závodů ČKD

Slévárny - V pondělí 26.8. schválili komunisté ze Sléváren

tuto rezoluci: My, komunisté závodu Slévárny ve Vysočanech uznáváme pouze ústřední výbor, zvolený na XIV. mimořádném sjezdu KSČ v Praze dne 22.8.1968. Ujišťujeme náš ÚV KSČ naší plnou podporou v jeho úsilí o zachování naší suverenity v boji za svobodu naší vlasti. - Závodní organizace začala vybírat členské stranické příspěvky na pomoc nově zvolenému ÚV KSČ a také dobrovolný příspěvek na stranický tisk.

x

ČV KSČ Kompresorů vydal dne 26.8. toto stanovisko: Všichni členové stranické organizace v závodě Kompresory se jednoznačně postavili za usnesení ÚV KSČ a za prohlášení mimořádného sjezdu strany. Ve smyslu těchto dokumentů jsme své stanovisko vyjádřili na veřejné celozávodní schůzi, na níž byl mimo jiné vyjádřen důrazný požadavek urychleného odchodu okupačních jednotek.

x

Ženy ze závodů ČKD vydaly a na všech pracovištích podepisovaly výzvu, adresovanou všem sovětským okupačním vojákům v Československu. Ve výzvě se mj. říká: My jsme vás měly rády, byly jsme přesvědčeny o vašem upřímném přátelství; nás osvobodili vaši otcové v roce 1945. Pro vás jsme vyrobili za 23 let nesčetné množství kvalitních strojů v naší továrně. A dnes - v srpnu 1968? Jednáte s námi barbarsky, přišli jste k nám tajně v noci, střílíte nám naše děti, pošlapali jste naše nejsvětější city. Ptáme se vás - proč? Jak nám vaše počínání vysvětlíte - jak to vysvětlíte svému vlastnímu svědomí - doma svým rodinám? Vždyť přece musíte vidět, že nejsme žádní kontrarevolucionáři. Nikoho jsme nezavřeli, nikoho nestříleli, budovali jsme klidně socialismus v Československu. Vyzýváme vás, dokud we vás zbyly ještě jiskřičky v popelu našeho bývalého vzájemného přátelství: vraťte se domů, nechte nás a naše děti klidně žít a pracovat v naší vlasti!

Ženy z ČKD Praha.

x

Venkov zásobuje továrny jídlem

Závodní výbor Sléváren dostal v pondělí 26. srpna tento dopis:
"Vážení soudruzi! Členové JZD Horka Poříčany nastoupili 25.8.1968 na národní směnu za obrodu naší země a na podporu soudruhů Ludvíka Svobody, A. Dubčeka i ostatních vlastenců a na protest proti okupaci naší země. Členové JZD se rozhodli věnovat z dnešní směny občanům Prahy 50 q brambor a příjem peněz za tyto brambory nechť odevzdá přijímatel na Fond republiky jménem našeho JZD. V příštích dnech dodáme Praze další tři vagóny brambor."
První zásilka brambor došla vysočanským slévačům. ZV ROH brambory pohotově rozprodával a peníze věnuje na určený účel.

(Legální Kovák ČKD Praha, 27.8.1968.)

16.10 hod. Čs. rozhlas: VB oznamuje, že všechny výpadové silnice z Prahy budou od 18.00 hod. oběma směry uzavřeny. Okupační jednotky v případě nedodržení tvrdě zasahují. Není vyloučena ani střelba.

16.15 hod. Č. Císař, člen předsednictva ÚV KSČ a předseda ČNR se ujal práce na sekretariátu nového ÚV KSČ.

(Rudé právo, 27.8.1968.)

16.30 hod. Zpráva čs. rozhlasu: Představitelé ministerstva zahraničního obchodu přijali dnes obchodní rady 5 států varšavské smlouvy a pamětním zápisem je požádali o toto: Ministerstvo zahraničního obchodu ČSSR se obrací na ministerstva jednotlivých zemí s důrazným protestem proti jednostrannému narušení plnění závazků, které vyplývají z dlouhodobých uzavřených dohod i ročních protokolů o výměně zboží, k němuž došlo v důsledku současných událostí vyvolaných násilnou okupací čs. území. Tento tragický omyl a krok katastrofálně postihl nejen hospodářský život Československa, ale vedl i ke ztrátě životů čs. občanů. V dalším textu upozorňuje ministerstvo zahraničního obchodu na katastrofální situaci, která vzniká na přechodových bodech a důrazně odmítá jakoukoliv odpovědnost za tento vývoj.

Výzva ústřední rady odborů. Vedení Ústřední rady odborů vyzývá závodní výbory ROH a stávkové výbory ve všech závodech, aby permanentně zasedaly a pomáhaly především zabezpečovat výrobu a zásobování obyvatelstva.

Žádáme všechny krajské a okresní odborové rady, aby udržovaly neustálý styk se všemi závodními výbory ROH ve své oblasti a poskytovaly jim všestrannou pomoc při plnění zmíněných úkolů.

Vedení Ústřední rady odborů a všech ústředních výborů odborových svazů, které je ve stálém spojení s legálními ústavními orgány ČSSR, s Národním shromážděním a s vládou republiky, permanentně a operativně řídí veškerou odborovou činnost.

26.8.1968 Vedení Ústřední rady odborů

Dopis ZV ROH ministerstva národní obrany Ústřednímu výboru KSČ

Vážení soudruzi,

závodní výbor Revolučního odborového hnutí ministerstva národní obrany na své mimořádné schůzi dne 26.8.1968 zaujímá jednoznačně toto stanovisko:

1. plně souhlasíme se svoláním a jednáním mimořádného XIV. sjezdu KSČ, s přijatými usneseními a zvolením nového ústředního výboru;

2. dále se plně ztotožňujeme s Prohlášením Ústřední rady odborů a požadujeme:

- okamžitý odchod okupačních armád
- propuštění všech internovaných státních a stranických činitelů
- umožnění normální činnosti všech legálně zvolených státních a stranických orgánů.

Závodní výbor Revolučního odborového hnutí ministerstva národní obrany. /11 nečitelných podpisů/

Dopis fakultní nemocnice v Praze 2 Ústřední radě odborů.

Vážení soudruzi.

Odboráři základní organizace ROH v Dětské fakultní nemocnici a na Fakultě dětského lékařství UK v Praze 2, se sešli dnes s komunisty na společné celozávodní veřejné

schůzi, aby vyjádřili svůj postoj k okupaci ČSSR a žádáme Vás, abyste Vašim prostřednictvím tlumočil Ústřednímu výboru KSČ, vládě ČSSR, Národnímu shromáždění ČSSR a Ústřednímu výboru Národní fronty, že:

1. Odboráři ZO ROH stojí pevně za legálními představiteli naší strany a vlády v čele se s. presidentem Ludvíkem Svobodou, s. Ing. Černíkem předsedou vlády, s. Alexandrem Dubčekem prvním tajemníkem ÚV KSČ, s. J. Smrkovským předsedou NS, s. Dr. Kriegelem předsedou ÚV NF. Za novým Ústředním výborem KSČ, zvoleným na mimořádném XIV. sjezdu strany v Praze.

   Zcela plně stojíme za usnesením mimořádného XIV. sjezdu strany a jejího nového ÚV KSČ.

2. Plně podporujeme jednání našich legálních představitelů strany a vlády v Moskvě a stavíme se za jejich požadavky.

3. Požadujeme okamžitý odchod okupačních vojsk pěti států Varšavské dohody z naší země a žádáme o okamžité propuštění všech internovaných legálních představitelů strany a vlády.

ZV ROH dětské fakultní nemocnice,
ZV ROH Fakulty dětského lékařství UK v Praze 2.

Dopis odborářů závodu Elektrosignál v Praze

My odboráři závodu Elektrosignál Praha 7, připojujeme se k výzvě Vlády republiky ČSSR, aby jste přerušil Vaše jednání s vedoucími vládními činiteli SSSR a vrátil se s celou delegací do naší vlasti, k projednání situace u nás s ústavními činiteli, tj. Vládou republiky a Národním shromážděním.

Doporučujeme, aby další jednání s představiteli SSSR probíhalo na území naší vlasti.

Praha 26.8.1968.

17.10 hod. Čs. rozhlas: Presidium ČSAV se ve svém prohlášení ohradilo proti tvrzení, že řada mezinárodních kongresů byla organizována imperialisty.

17.25 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno 18.05 hod./
Z programu: vypracován protestní dopis proti internaci s. Kriegla; informace o situaci v hospodářství a o spojení s naší delegací v Moskvě.
(Materiály NS.)

17.30 hod. Čs. rozhlas: Státní banka československá dementuje zprávu o svém obsazení. Není obsazena ani čs. obchodní banka.

Rezoluce vedení Svazu čs. spisovatelů.
Nikdy nezlomí naše odhodlání žít svobodně!
Svobodné vedení Svazu čs. spisovatelů pracuje a jedná. Stanovisko k současné situaci vyjádřili ve své rezoluci: Dlouhé rozpaky mezi tím, má-li Sovětský svaz v socialistickém táboře hrát roli apoštolů nebo četníka, jsou konečně úspěšně překonány. Socialistická velmoc se vrací k vyzkoušeným tradicím kozácké diplomacie. Sovětský svaz se tímto zpátečnickým a fašistickým činem sám zbavil práva hrát vedoucí roli v mezinárodním komunistickém hnutí. Tankovými armádami nelze potlačit touhu národů po svobodě, myšlenky nelze zastřelit. V Československu není tolik kriminálů, které by mohly pojmout všechny ty, kteří dnes zvedají a drží prapor naší vůle po svobodě. Předpokládáme, že budou povoláni k odpovědnosti všichni ti, kteří zasadili tuto smrtelnou ránu prestiži Sovětského svazu a socialismu. L. Brežněv, N. Podgornyj, A. Kosygin, W. Ulbricht, W. Gomulka, J. Kadár, T. Živkov, to jsou jména křižáků našeho století. Obracíme se jménem Svazu čs. spisovatelů, jehož budovy jsou v Praze obsazeny okupanty a střeženy tanky, na intelektuální veřejnost celého světa. Pozvedněte svůj hlas na obranu Československa. Dejte hlasitě najevo podporu proti ničím neodůvodněné agresi. Bojkotujte jakékoliv akce okupantů všude na světě. Zrušte všechny kulturní dohody s touto špinavou aliancí. Až do stažení okupantských vojsk zastavte uvádění jejich filmů, divadel a her, kolportáže jejich tisku. Svoboda je nedělitelná, nejde jenom o nás, jde i o vás. Žádejte, ať ihned dají ruce pryč od

od socialistického Československa. Nikdy nezlomí naše odhodlání žít svobodně a vychovávat ke svobodě i své děti. Mluvili jsme za svobodné vedení Svazu čs. spisovatelů, které pracuje a jedná.

(Rudé právo, 27. 8. 1968.)

18.09 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádného pléna NS. /přerušeno ve 20.00 hod./ Přítomno 191 poslanců.
Z programu: jednomyslně schváleno provolání k výročí SNP a provolání NS, vlády a ÚRO ke všem pracujícím; informace o zdravotní situaci zejména v Praze a o zásobování celé republiky; kritika vlády ve věci spojení s naší delegací v Moskvě.

(Materiály NS.)

Českému a slovenskému národu, lidu Československa!

V předvečer výročí Slovenského národního povstání si zvlášť naléhavě připomínáme, že národní svobody a nezávislosti lze dosáhnout jen bojem sjednoceného lidu, svobodu si nelze vyprosit na kolenou. Svoboda, samostatnost a suverenita Československé socialistické republiky, stejně jako naděje na opravdu lidský, důstojný život Čechů a Slováků a všeho lidu Československa se v našem dějinném vývoji tohoto století dvakrát rodily z boje proti cizí nadvládě, z boje za národní a státní nezávislost. Ve chvílích, kdy jsme po lednu 1968 nastoupili cestu nápravy deformací v našem předchozím socialistickém vývoji a cestu budování socialismu s lidskou tváří, kdy jsme v tomto úsilí začali dosahovat první úspěchy, byla předtím pokojná práce lidu naší země rozrušena. Naše srdce se zachvěla obavami a úzkostí o další osudy našeho státu, obavami o cestu, na niž jsme sami svobodně po lednu vykročili. Hrubou vnější silou je činěn pokus srazit nás na kolena a vnutit nám cizí vůli.

Češi a Slováci,
výročí Slovenského národního povstání nám připomíná, že svoboda obou našich národů, je hlavním nosným pilířem československé státnosti. V paměti se nám vybavuje verš

Jána Kollára:
Sám svobody kde hoden,
svobodu zná vážiti každou.
Doléhá na nás tím mocněji, protože si uvědomujeme, že vojska socialistických zemí, která před dvaceti čtyřmi lety pomáhala bojovníkům za československou svobodu, dnes maří a ničí odkaz Slovenského národního povstání. Stejně jako v roce 1944, kdy se boj slovenského lidu stal součástí mezinárodního bratrství a solidarity, zjišťujeme i dnes, že je národní svoboda nerozlučně spjata se socialistickým vlastenectvím a skutečným internacionalismem.
Češi a Slováci žijí spolu 50 let ve společném státě. Výsledky jejich státního života jsou přes všechny stíny, které na minulém vývoji leží, vysoce aktivní. Společná republika, zvláště pak její socialistická výstavba, umožnila politický, hospodářský a kulturní rozvoj obou našich národů. Poučeni nedobrými zkušenostmi z doby předlednové i z let mezi oběma světovými válkami, jsme se rozhodli založit další státní soužití našich národů na federativních základech. Pracovali jsme, aby 28. října mohlo Národní shromáždění přijmout ústavní zákon o socialistickém federativním uspořádání státu. Práce na tomto zákoně právě v posledních dnech před smutným 21. srpnem velmi slibně pokročily. Řešení obtížných problémů přijatelné pro Slováky i Čechy bylo na dosah ruky.
Češi a Slováci, lide Československé socialistické republiky, Národní shromáždění, poslanci, které jste si zvolili, v této osudové zkoušce, jíž nás dějinné události vystavily, prohlašují slavnostně:
Houževnatě usilujeme o to,
- aby cizí armády opustily území naší republiky;
- aby ústavní orgány ČSSR a jejich představitelé, kteří byli z vůle lidu zvoleni a těší se jeho plné důvěře, svobodně a svrchovaně vykonávali své funkce;
- aby všechen náš lid mohl žít ve svrchovaném státě a sám podle své vůle spravoval své věci;
- aby socialismus v naší zemi vyrůstal ze svobodné práce dělníků, rolníků a inteligence, aby to byl socialismus humánní, odpovídající demokratickým pokrokovým tradicím

národů a národností naší země, aby to byl socialismus uskutečňující zásady akčního programu a mimořádného XIV. sjezdu KSČ;

- aby v úzké spolupráci s Českou národní radou a Slovenskou národní radou, se všemi složkami Národní fronty mohl být projednán a schválen k 50. výročí vzniku Československé republiky připravovaný ústavní zákon o federativním uspořádání ČSSR.

Češi a Slováci, lide Československé socialistické republiky, v těchto osudových zkouškách Vás žádáme a nabádáme:
Setrvejte v bratrské jednotě a solidaritě, v důstojném a rozhodném postoji. Neskloňte hlavu před okupací! Buďte nadále věrni ideálům svobody, demokracie, socialismu a skutečného proletářského internacionalismu. Buďte věrni presidentovi republiky Ludvíku Svobodovi, Černíkově vládě, Smrkovského Národnímu shromáždění, Krieglově Národní frontě, Dubčekovu ústřednímu výboru, zvolenému mimořádným XIV. sjezdem Komunistické strany Československa.
V Praze 26. 8. 1968. Národní shromáždění ČSSR

(Materiály NS.)

Provolání
Národního shromáždění, vlády Československé socialistické republiky a Ústřední rady odborů ke všem pracujícím.

Vážení přátelé, soudružky a soudruzi!
Odpor našeho lidu proti nezákonné okupaci naší krásné socialistické vlasti se stále stupňuje. Oprávněně je požadován odchod okupačních jednotek, propuštění představitelů státních a stranických orgánů a plná legalizace práce zákonných orgánů naší země.
Jako jeden z projevů odporu proti okupantům byla vždy stávka. Předsednictvo NS a vláda ČSSR však upozorňují, že v současné době okupace naší země není vždy stávky používáno v souladu s naším spravedlivým cílem. Upozorňujeme, že pokud je organizováno krátkodobé několikaminutové zastavení práce, působí toto jako symbolický, sjednocující prvek odporu proti okupaci ČSSR. Jinak stávky v současné době působí národnímu hospodářství ČSSR nedozírné

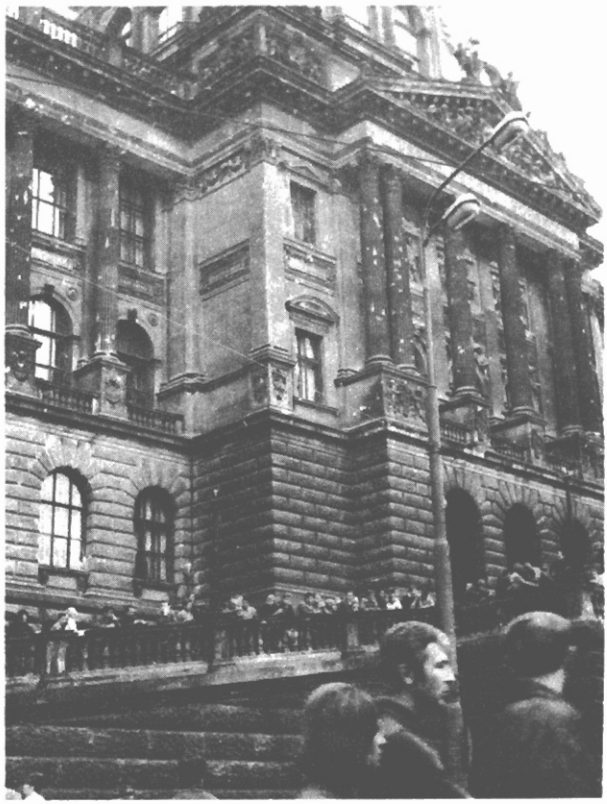

VÍTÁME SVOBO

Ludvík Svoboda

Alexandr Dubček

O. Černík

Č. Císař

F. Kriegel

G. Husák

J. Pavel

M. Dzúr

M. Vaculík

B. Šimon

J. Mužík v Radě bezpečnosti OSN

Jiří Hájek

J.Malík při hlasování o čs. otázce v Radě bezpečnosti OSN

A. Indra

D. Kolder

V. Šalgovič

O. Pavlovský

Gen. Pavlovskij

S.I.Červoněnko - sovětský velvyslanec v ČSSR

Vasil Biľak

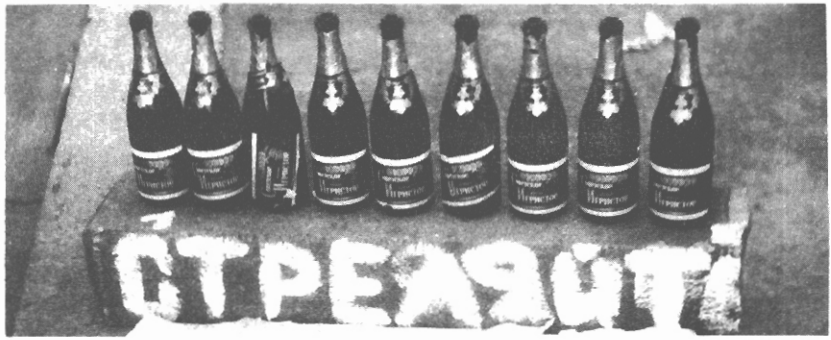

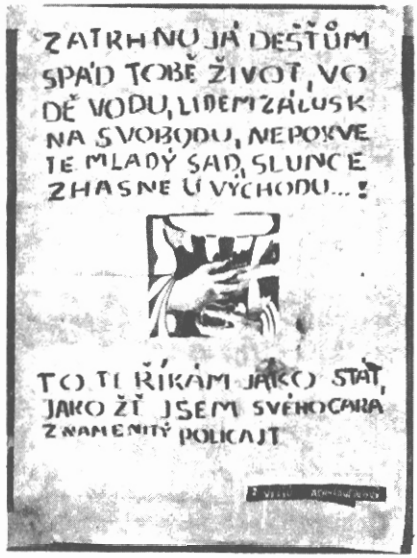
ZATRHNU JÁ DEŠŤŮM
SPÁD TOBĚ ŽIVOT, VO
DĚ VODU, LIDEM ZÁLUSK
NA SVOBODU, NEPOKVE
TE MLADÝ SAD, SLUNCE
ZHASNE U VÝCHODU...!
TO TI ŘÍKÁM JAKO STÁT,
JAKO ŽŤ JSEM SVÉHO CARA
ZNAMENITÝ POLICAJT

NEPLIVEJTE DO VZDUCHU - POŠKODÍTE RUSKÉ BOMBAR

škody a přitom nepostihují okupanty, naopak, dlouhodobé přerušení práce, nekázeň, rozvrat ve výrobě, může okupantům jen pomoci k zavdání příčiny pro tvrzení, že si sami nedovedeme vládnout, k tvrzení, že okupační zásah byl nutný. To žádný poctivý pracující občan naší republiky jistě nechce.

Naléhavě vás proto vyzýváme, abyste poctivě, obětavě, ukázněně a odhodlaně pracovali a v současné době ještě zvýšili své úsilí k vytváření hodnot, které naše země potřebuje. Plňte pracovní příkazy svých soudruhů z vedení podniků, závodů, nedejte se zmást radikalisty, kteří si neuvědomují škodlivost svého počínání a nabádají vás k omezování nebo zastavování práce.

Národní povinností každého občana ČSSR v současné době je disciplínovaná, plody přinášející práce. Plňte i v této pro nás neradostné době i tuto svou vlasteneckou povinnost.

Za Národní shromáždění: J. Valo v.r.

Za vládu Československé socialistické republiky: L. Štrougal

Za Ústřední radu odborů: K. Poláček v.r.

V Praze 26. 8. 1968.

(Vysíláno v čs. rozhlase v 16.15 hod.) (Materiály NS.)

kolem 20.00 hod. Sovětská vojska uvolnila budovu předsednictva vlády.

21.08 hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS /přerušeno v 22.19 hod./

Z programu: informace o činnosti ČNR a koordinaci práce s NS; informace o rozhovoru s předsedou vlády O. Černíkem konaném ve 20.30 hod.; diskuse o spojení s vládou a naší delegací v Moskvě a o vztahu k odjezdu presidenta republiky do Moskvy.

(Materiály NS.)

Komentáře ke dni

Na naší straně je pravda

Věci nelze dlouho nazývat jinými jmény, než jaká k nim skutečně patří. Pojmy nelze nadlouho ani směšovat, ani

zaměňovat. Tak je tomu i s "osvobozením", které se pokusili nalepit na svou agresi proti naší zemi, kterou se pokusili nalepit na okupaci Československa.
Zemi, která nepotřebuje před ničím zachraňovat a od ničeho osvobozovat, která o to nežádá a která to dokonce předem po řadu týdnů výslovně odmítá jako absurdní možnost - takovou zemi nelze "osvobozovat"; takovou zemi lze jen okupovat. Protizákonně, brutálně, bezohledně; žádné "osvobození", ale agrese, žádná "záchrana", ale okupace.

Jsou to nepříjemné pravdy a lze se těžko divit tomu, že se okupantům nelíbí, že je nechtějí číst z asfaltu silnic, ze zdí domů, z lokomotiv na kolejích, z korb kamiónů, z miliónů plakátů po celé zemi a dokonce, v nejednom případě, i z vlastních vozidel a jiné techniky. Nemohou však tuto pravdu sprovodit ze světa a nejméně pak tím, že pod samopaly naženou "domorodce" na silnici a násilím je nutí nápisy strhávat. To je metoda úplně odpovídající i podstatě věci: k jedné surovosti se řadí druhá.
Pravda, je zde cosi zvláštního na tomto případě, cosi, co si nemohou sami připustit, co si musí sami před sebou zastírat a zapírat. Jednají přece "v zájmu socialismu", přicházejí přece jako "třídní bratři", vykonávají "vznešenou internacionální povinnost". Je pro ně zcela nepřijatelné, aby byli srovnáváni s těmi, kteří tuto zemi stejně brutálním způsobem porobili před třemi desítkami let. Je pro ně zcela nepřijatelné, aby je někdo přirovnával třeba k Američanům ve Vietnamu.
Je to sice pro ně nepřijatelné, zuřivě se ohrazují, chrlí kilometry magnetofonových pásků ubohého ospravedlňování a tuny papíru potištěného nabubřelými frázemi, ale na podstatě věci nemohou nic změnit. Neboť 21. srpna nepřišli socialistické Československo osvobodit, ale zdeptat, nepřišli Čechy a Slováky zachraňovat, ale zotročovat.
Není to proti tradici mnoha revolucí v dějinách: osvoboditelé se nejednou během doby měnili v utlačovatele. Je to ovšem proti smyslu a přirozenosti socialismu, proti smyslu a přirozenosti řádu, který měl odstranit nejen útisk tříd-

ní, ale i národnostní, nespravedlnost nejen národní, ale i mezinárodní.
Předpokládá pouze naprostý cynismus a úplnou morální a politickou otrlost, jestliže to, čeho se dopustili na Československu, troufají zvát "osvobozením".
Stačí rekapitulovat - stroze a stručně:
Tajně, ne jako vláda slušného státu, ale jako středověcí spiklenci, se za zády všech legálních orgánů tohoto státu dohodli s hrstkou zkompromitovaných politických mrtvol a fízlů, obávajících se trestu za účast na zločinech padesátých let, a když ve svých formálních kontaktech ještě pořád předstírali dialog, vtrhli do země násilím.
Gangstersky unesli předsedu legální vlády cizího suverenního státu, předsedu legálního parlamentu této země, prvního tajemníka vedoucí politické strany a znemožnili svobodu pohybu a akce hlavě státu, presidentu republiky, nositeli nejvyššího vyznamenání jejich vlastní země.
Pošlapali všechny dohody, které je s touto zemí poutaly, a měli dost drzosti, aby k tomu tvrdili, že tak učinili právě ve jménu těchto dohod.
Surově obklíčili svými tanky a kulomety parlament této země, sídlo hlavy státu, sídlo vlády, vtrhli do sídel čelných kulturních a jiných institucí, během tří dnů zaplavili tuto malou zemi šestadvaceti vojenskými divizemi a půlmilionem vojáků, tisíci tanků a dokonce raketovými zbraněmi, které namířili i na naše hlavní město.
Zahnali do podzemí hlas této země, její tisk, rozhlas a televizi, a pokusili se jí vnutit odporné žvasty, navíc šířené z Berlína (!) urážlivou zkomoleninou naší řeči.
Ačkoli nás formálně váží spojenecké svazky, rozestavili kolem kasáren a zařízení našich ozbrojených sil své tanky a jejich hlavně namířili proti těm, kteří dosud byli jejich spojenci.
Nasadili metodu vojenského a policejního teroru, střílejí po dětech a drtí lidi pásy tanků, ničí vozovky a domy, nešetří ani nejcennější kulturní památky, jak o tom svědčí znetvořené průčelí Národního muzea.
Když narážejí na klid lidu, na zemi, která nenabízí ani

jeden důkaz na podporu nesmyslné záminky k agresi, spouští ze všech hlavní na jeden signál uprostřed noci nesmyslnou palbu - snad aby předstírali sami sobě, že se zde přece jen musí "bojovat".
Přivezli sem vybrané hrdlořezy své tajné policie, aby zatýkali politickou a kulturní elitu našeho národa, aby bylo snadnější uvést na scénu nové Moravce, nové kolaboranty.
Lze snad to vše nazývat "záchranou", lze snad to vše nazývat " osvobozením "?
V čem se to vlastně liší od 15. března 1939? Nejsou zde snad ekvivalenty všeho, co jsme už poznali? Wehrmachtu i gestapa, železa i krve? Bezpráví i zpupnosti, krutosti i bezohlednosti? Může na věci cokoli změnit ten fakt, že místo nepřátel nám toto pělají"přátelé", místo patentovaných agresorů spojenci, místo těch, které jsme čekali, prostě ti, které jsme takto nikdy nečekali?
Mohou od nás čekat, že ve svém odsouzení tohoto zločinu budeme my, vlastní jeho oběť, méně rozhodní, méně výmluvní než celý civilisovaný svět, který je odsuzuje?
Chceme poctivě rozlišovat mezi těmi, kteří nesou za zločinné rozhodnutí hlavní odpovědnost a těmi, kterým připadlo je provést a z nichž mnozí vůbec nevěděli, kde jsou, kam jedou, co provádějí. V takových situacích, jako je naše po 21. srpnu, avšak nebývá snadné takto dlouho rozlišovat.
Mezinárodní soud už před více než dvaceti lety stanovil kolektivní odpovědnost německého národa, a zůstává pravdou, že "nejčestnější povinností vojáka je neuposlechnout zločinný rozkaz". Nelze nám, oběti agrese, předpisovat větší míru politické odpovědnosti za všechny důsledky okupace, než jakou nesou agresoři. Můžeme se ve svých reakcích mýlit, ale na to máme v těchto chvílích svaté právo, protože se bráníme surovému mezinárodnímu zločinu. Ten však není a nemůže být kvalifikován jako omyl, nelze jej odvolat, nelze jej smýt.
Po pěti dnech jsme morálními vítězi. Krátkozraká režie agrese ostudně zkrachovala. Agresoři narazili na tak jednotný odpor obou národů naší země, že to nemá v dějinách

obdoby. Zuřivě a bezvýsledně se hledají autoritativní kolaboranti, aby post festum dodali agresi zdání nějaké "legality". Prostě nejsou. Okupační armáda je zcela izolovaná, bezradná, totálně odmítnutá. V celé zemi zmizely orientační tabule, názvy ulic, čísla domů, štítky na dveřích, země je anonymní a němá. Zatykače a seznamy obětí se stávají bezcennými lejstry. Okupanti obsadili tiskárny, ale noviny vycházejí i několikrát za den a se svobodným obsahem, obsadili rozhlas, ale rozhlas svobodně vysílá, obsadili televizi, ale ani tu neumlčeli. Okupace byla již v těchto prvních dnech politicky poražena, poražena morálně a psychologicky, poražena a zesměšněna před celým světem. Centrálním výrazem této porážky je především to, že přes všechny výmysly o kontrarevoluci a o rozkladu socialistického zřízení v Československu prokázala svou obrovskou životnost právě komunistická strana, která se z vůle lidu celé země znovu v této osudové chvíli postavila do čela národního odporu, do čela boje za socialismus a za státní a národní nezávislost.

Těžko můžeme doufat, že po zákeřnosti a brutalitě, kterou tento agresor ukázal 21. srpna, dojde brzy k příznivému obratu. Dobrodružná, protisocialistická, agresivní politika Březněvovy skupiny v čele KSSS však nemá budoucnost. Je v hlubokém rozporu se samotnými objektivními zájmy Sovětského svazu a sovětského lidu a tento rozpor ji dříve či později pohltí. Do této doby musíme vytrvat, musíme překonat tuto těžkou krizi, musíme obhájit svou pravdu s minimálními obětmi a s maximální rozhodností. Kompromis je nemožný: nemůžeme ztratit víc, než kolik jsme ztratili, nabídnout víc, než kolik nám ukradli. Na naší straně jsou sympatie celého civilizovaného světa, na naší straně je pravda a právo, na naší straně je budoucnost.

(Reportér, č.35, 26. 8. 1968.)

Jak zdecimovat nepřítele

V pátek, čtvrtý den násilné okupace Československa, začalo střídáním stráží. Během posledních dvaasedmdesáti hodin

hodin se valí ze všech stran čerstvé jednotky, které by nahradily morálně zdecimované a unavené divise Varšavského paktu. Pouhé čtyři dny stačily k tomu, aby dvě stě tisíc sovětských, východoněmeckých, polských, bulharských a maďarských vojáků zůstalo sice na svých pozicích a u svých zbraní, ale velitelé okupantů pochopili, že reakce, bystrost a ostražitost, ale i rozvaha jsou narušeny. Není divu. Falešně informováni přijeli do země, kterou osvobozovali jejich otcové, a na každém kroku se setkali s odporem, k němuž není zapotřebí nejmodernější techniky a plánů, které vymýšlejí jejich generálové. Vjeli do měst a vesnic, kde jim lidé vysvětlovali - na základě lidových kursů ruštiny- v jejich rodném jazyce, že přijeli nevítáni, že je nikdo nevolal, že tu není kontrarevoluce, že tu nejsou západoněmečtí revanšisté. Mohli si přečíst desítky hesel, která je nabádala k návratu domů. Pokud si to silou svých zbraní nevynutili, nikdo jim nedal jídlo a nepodal vodu. Lid se k nim obracel zády. Tento spontánní projev odporu Čechoslováků bez zbraní rozložil morálně po zuby ozbrojené jednotky okupantů. Na takový plán by nepřišel žádný generální štáb světa. To se zrodilo v hlavách čtrnácti milionů Čechů a Slováků, kteří odmítají nezvané hosty a tímto psychologickým odporem ukázaly, že lze rozumně a v klidu čelit i nejmocnější armádě. To si generálové v Kremlu nepomysleli!

(Lidová demokracie, VIII.zvláštní vydání, 26. 8. 1968.)

Jaké podmínky

Ve všech zemích světa platí zákon, že podpis na dokumentu vynucený zbraní je neplatný a ten, na němž byl vynucen, jej nemusí dodržovat. Ostatně, v tomto smyslu navrhla rezoluci v OSN i naše delegace a tento požadavek byl součástí širšího návrhu ČSSR na posledním zasedání VS OSN, kde byl také přijat.

Jestliže by k vám v noci vtrhl lupič, zranil vás a donutil s pistolí v ruce k podpisu, že mu dobrovolně vydáte svůj majetek, má tento podpis význam pouze po tu dobu, kdy stojíte před napřaženou zbraní. Naši představitelé v

Moskvě jsou přesně ve stejné situaci. Oba naše národy stojí zraněné před hlavněmi tanků. Svoboda s Dubčekem a Černíkem v Moskvě jsou již několik dní bez informací o situaci u nás. Zatímco jednají, střelba u nás pokračuje.
Prvá podmínka Moskvy o umístění sovětských jednotek na našem území je nepřijatelná, protože tím by zde zůstávala neustále napřažená zbraň. Bylo by možno ji přijmout v případě, že by moskevský vojenský okruh byl po stejnou dobu obsazen výlučně čs. vojenskými jednotkami.
Druhá podmínka má zabránit agitaci proti SSSR. Je plně přijatelná, protože výsledky takové agitace proti SSSR, jakou provedl Kreml obsazením Československa se nedají vůbec srovnat s výsledky agitací těch nejkrajnějších pravicových organizací na Západě. Agitaci proti sobě si provedla Moskva již sama; doplnil bych tuto podmínku jenom tímto dodatkem: čs. představitelé se zavazují, že budou vždy dbát na to, aby se psala a říkala o SSSR jen a jen pravda. A žádat totéž od L. Brežněva.
Třetí, nepřijatelnou podmínkou, požadující znovuzavedení cenzury, se všech pět zemí přiznává, že tato cenzura u nich existuje a všichni již dobře známe, co to znamená. Stokrát opakovaná lež se stává pravdou. TASS si vymyslí zprávu, která koluje po všech pěti zemích a v jejich tisku, rozhlase, televizi se do omrzení opakuje, aby se čtenářům a posluchačům vryla do paměti. Děkujeme, ale cenzuru,zvláště takovouhle, přijmout nemůžeme.
Čtvrtá podmínka na nás žádá vzdát se nároku na neutralitu a zůstat ve Varšavské smlouvě. Volání po neutralitě u nás vzniklo především ve chvíli, kdy Varšavská smlouva byla agresí de facto roztrhána a kdy náš lid najednou uviděl, že mu místo nezávislosti zajišťuje - okupaci. Ideální by bylo, kdyby všechny státy na světě byly neutrální a vojáky propustily do civilu. Naše armáda, která k počtu obyvatel je jednou z největších na světě, nebyla po dobu padesátiletého trvání republiky dosud použita. Náš stát je tak malý a na tak exponovaném místě v Evropě, že ani v budoucnu, pokud bude existovat toto mocenské rozdělení světa, si nemůžeme dělat žádné iluze. Proto je nezbytné

s touto podmínkou souhlasit. Ale i pro ni platí, to, co jsme napsali v úvodu.
Přijetí našich podmínek by však Kremlu nemělo dělat těžkosti. Tak jako tak byli donuceni jednat s legálními představiteli našeho státu a již tím, že s nimi jednají, uznávají naši prvou a druhou podmínku.
Okupanti by zřejmě chtěli nasadit do vlády povolné politiky. Ale přesto ani šestý den okupace není vytvořena kolaborantská vláda. Naopak by spíše mělo být samozřejmým, aby vlády, které se zkompromitovaly dobrodružným tažením proti ČSSR, odstoupily.
Třetí podmínku bychom doplnili o to, aby samy naše orgány dohlížely na úplný a přesně v termínech stanovený odchod okupačních vojsk. Na sliby a smlouvy se po posledních zkušenostech nemůžeme spolehnout. Máme ještě na paměti rychlost, s jakou si balili fidlátka sovětští spojaři a opraváři na červencovém štábním cvičení u nás. Jestliže Moskva dovedla zařídit, že okupační jednotky obsadily naše území přes noc, dovede jistě zařídit i stejně rychlý odchod.
Postrádáme však mj. i nutnost náhrady škod způsobených okupací. Fond republiky, na který všichni přispívali, byl promarněn během prvních hodin okupace.
Nejdůležitější podmínkou je odchod okupačních jednotek. Dokud zde jsou cizí vojáci, nejsou naše jednání rovnoprávná. Svoboda, suverenita, socialismus - to jsou naše podmínky.

(Mladá fronta, 26. 8. 1968.)

Odmítáme vaše provolání

k občanům Čs. socialistické republiky, odmítáme prohlášení vlád Bulharské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Německé demokratické republiky, Polské lidové republiky, Svazu sovětských socialistických republik z 24. srpna. Oslovujete nás "bratři" a "drazí soudruzi", ale text prohlášení rozhazují tíž vaši vojáci z palub vrtulníků, z tanků a z obrněných transportérů, kteří včera i dnes proti

"vašim bratrům a soudruhům" střílejí ze samopalů, kulometů, děl ...

Vaše prohlášení nemůžeme chápat jinak, než jako pokus vlád pěti zemí, které se dopustily nesmyslné ozbrojené intervence do výhradně našich vnitřních věcí a pášou tak zločin proti ideám socialistického internacionalismu - přikrýt svůj postup demagogií.

Okupační vojska vašich zemí k nám nepřišla na žádost legálních představitelů naší komunistické strany a našeho socialistického státu. Nepřišla v souladu s dohodami z Čierné a z Bratislavy. Nepřišla hájit socialismus a zabezpečit pokračování té politiky naší KSČ, kterou vyjádřil leden. Nepřišla hájit svobodu a nezávislost naší vlasti před vnitřní kontrarevolucí a imperialistickými nepřáteli.

Všechna tato tvrzení jsou v naprostém rozporu s fakty a pravdou. Slouží především k dezinformaci lidu zemí pěti signatářů, ale lid Československa, adresát vašeho prohlášení jim neuvěří, protože zná pravdu z vlastní zkušenosti. Ví, že jsou nepravdivá i vaše tvrzení o tom, že prý řada našich politiků ve vedení strany a státu napomáhala kontrarevolučním tendencím k vyvolávání chaosu, přípravě k tomu, aby Československo bylo vyrváno ze společenství socialistických států.

Je to právě vaše ozbrojená agresívní okupantská působnost v naší vlasti, která plní objektivně kontrarevoluční úlohu, neboť způsobuje nenapravitelné škody autoritě idejí socialismu v naší zemi a v celém světě!

Povšimali jsme si dobře, že na rozdíl od původní vaší formulace z 21. srpna, kdy jste prohlašovali, že vaše vojska opustí ČSSR ihned, jakmile prý naše "ústavní a stranické orgány zjistí, že další přítomnost spojeneckých vojsk je zbytečná", nyní prohlašujete: "tato vojska opustí vaše území po překonání stavu ohrožení svobody a nezávislosti Československa". Avšak stav ohrožení naší svobody a nezávislosti vytváří jedině přítomnost vašich vojsk na našem území. Varujeme Vás! Chcete-li svým prohlášením říci, že jste připraveni zůstat v naší zemi nadlouho, pak

náš lid zahrne opovržením a nenávistí nejenom vaše okupantská vojska!
Ještě je čas začít s nápravou tragické chyby! Ale je nejvyšší čas!

(Rudé právo, 26.8.1968.)

Jediná cesta

"První den jsme byli jediná nemocnice s volným přístupem". Doc.MUdr Korčák je ve Vinohradské nemocnici šestý den stejně jako všichni ostatní. Vypadá svěží a čerstvý a to nemůžeme pochopit. Vždyť: "Ve středu jsme přijali 69 raněných. Byla to zranění projektilová - průstřely a zástřely, střepinová poranění útočným granátem, střepinové zástřely tankových roztržených granátů - a to jsou velmi těžká a hluboká zranění. Zástřely do břicha, do krku, do hrudníku, tříštivé zlomeniny končetin".
Ze 69 je dnes na chirurgii 24 zraněných, na plastické chirurgii leží pět pacientů. Z 69 čtyři nežijí.
Zranění jsou převážně mladí lidé. Starší žena, která bydlí na Václavském náměstí, se šla s manželem podívat k rozhlasu, a v tu chvíli to začalo. Manžel ji chránil kabátem, má utrženou přední část pravého chodidla. Ona má roztříštěnou kost pravého bérce a střepinové zástřely do obou očí. "Vidím"! vykřikla ve chvíli, kdy jí do osleplých očí namířilo prudké světlo reflektorů Armádního filmu. "Jsme zvyklí na hodně, to už je naše řemeslo - ale to byl šok i pro nás".
U lůžek každého zraněného voní překrásné karafiáty, mečíky, astry, dar pražských zahradnictví. K mladému muži s roztříštěnou nohou přišel na návštěvu tatínek. Železničář. A vypráví: K vlaku, který veze přístroje k rušení našich legálních vysílačů. "Řeknu vám upřímně, ten vlak se měl zdržet už od Čierné. Nebyl ale nápadný ničím jiným než svou krátkostí - jen osm vagónů. Nejdřív jsme ho chtěli shodit z tratě, ale to by mohlo mít strašné následky. U Olomouce vjel před vlak s nákladní soupravou. Přetrhl ji na tři kusy a spravovalo se to čtyři hodiny. Přesně podle všech předpisů. Pak jsem se zhroutil. V tu chvíli se obje-

vily polské helikoptéry. Další opravář pracoval další čtyři hodiny. Pak se to hnulo do Třebový a dál při stálém opravování jen do Chocně. Odtud jsme je chtěli dirigovat do Polska, ale to už měli mapy. Začali také spěchat, protože už snědli všechno, co měli ve svých dvou salonních vozech. Před Moravany jsme shodili troleje, vlak se do nich zamotal. Ani dvě čety opravářů to ne a ne dát do kupy. Rusové už byli nervózní. Chtěli, aby mašina jela na baterii a těžko jim bylo pochopit, že to nejde, když různá zařízení fungovala. V Pardubicích chtěli páru, ale řekli jsme jim, že tohle je elektrifikovaná trať. V Přelouči byly rozmontované kolejnice, pak shozená trolej, dál chtěli jet jenom přes Hradec. Ve Stéblové opět shozená trolej, je tam jednokolejka, a tak se nedalo nic dělat. Rozhodně ne rychle. Šest sovětských vrtulníků s sebou sebralo jako rukojmí naše dispečery. Natlačili jsme před ně 15 nákladních vlaků, a to nemůže žádné pražské nádraží přijmout ... Odskákaly to naše vlaky, všechno se tak zdrželo, že já jsem přijel do Kolína s úplně prázdným osobákem. Teď je to někde v Lysé nad Labem ... Taková švejkovina nemůže ale trvat věčně".

V nemocničních pokojích voní květiny, asi nejenom v této budově. Do Vinohradské nemocnice přišel kolega ze Zemědělek a předává smutnou štafetu zpráv: v nemocnici na Františku je 7 raněných. Jeden průstřel lebky, jiný má sklem přeřezané tepny na rukou, další průstřel ruky a ledviny, ostatní jsou průstřely okončetin. Na Františku byl jediný mrtvý. Jmenoval se Semjonovič a byl to sovětský voják. Jeho smrt byla stejně bizarní jako všechno: ze samopalu, který měl zavěšený na rameni, vyšla dávka. Hladský průstřel sedacího svalu. Jeho ozbrojení bratři - tak zřejmě zněl jejich rozkaz - odpověděli na výstřel jednoznačně: rozstříleli ho jako řešeto.

Je šestý den okupace. Praha má 314 zraněných, 110 jich leží v nemocnicích. 22 mrtvých. Lékaři mají novou zkušenost. Zkušenost s válečnou chirurgií.

" V této situaci je hlavním úkolem zachovat skutečně prin-

cipy zájmu o člověka a podřídit tomuto zájmu v každém slova smyslu veškeré přítomné i budoucí obtíže. A to je klíč k tomu, abychom si udrželi smysl a úroveň své práce", řekl nám na odchodu jeden z lékařů. Domníváme se, že to je skutečně jediná cesta. Pro všechny.

(Politika 3, 27.8.1968.)

Jménem všech učitelů a studentů stavební fakulty ČVUT v Praze odsuzujeme věrolomnou okupaci ČSSR a žádáme:

1/ Okamžitý odchod všech okupačních armád z území ČSSR,

2/ Okamžité propuštění a návrat všech nezákonně internovaných občanů ČSSR.

3/ Umožnění svobodné práce orgánů legálně zvolených československým lidem.

Považujeme jednání v Moskvě za záměrně protahované a máme obavy o objektivitu informovanosti našich legálně zvolených představitelů o současné situaci v naší vlasti. Protože okupační vojska nepřerušila po dobu jednání své násilné akce, považujeme podmínky jednání za ponižující a nedůstojné. Žádáme proto přerušení jednání a okamžitý návrat všech členů představitelů: Svobody, Dubčeka, Černíka, Smrkovského do naší vlasti. Dvojnásobně poučeni následky jednání z nedávné doby, žádáme naší vládu, aby další jednání byla vedena jen na našem území nebo neutrálním, za využití možnosti přítomnosti pozorovatele OSN.

Vyzýváme studenty a absolventy všech vysokých škol v ČSSR, aby se připojili k naší výzvě, podporovali naše legální představitele a nepřipustili využití svých vědomostí a schopností ve prospěch okupantů a kolaborantů.

Vyzýváme všechny studenty, kteří jsou mimo území ČSSR, aby tuto naši výzvu rozšiřovali v zahraničí a žádali o podporu všechny organizace a pokrokové lidi světa.

V Praze 26.8.1968 Učitelé a studenti fakulty stavební ČVUT v Praze.

Prohlášení zaměstnanců n.p.Mír

Zaměstnanci tiskařských závodů národního podniku Mír co

nejostřeji protestují proti násilnému přerušení výroby a obsazení svých závodů okupační armádou. Denně nám vzniká obrovská ztráta a je nám znemožněno informovat v plném rozsahu naše občany pravidelnými zprávami. Chceme svobodně pracovat!

Žádáme ústřední výbor naší strany, Národní shromáždění a vládu naší republiky, aby okamžitě zajistily bezpečný návrat naší delegace z Moskvy. Prodlužování pobytu v Moskvě nepřispívá ke klidu našich občanů a nasvědčuje, že ze strany okupantů se projevuje neústupnost. Přijeďte, i když se nedohodnete! Nechceme žádný kompromis!

Z důvodů zrady Německé demokratické republiky a připojení se k okupaci přerušujeme smlouvu o přátelství s podnikem Viktoria z Heidenau. Vyzýváme naše přátele z tohoto podniku, kteří při návštěvě našich závodů velmi sympatizovali s naším politickým vývojem, aby protestovali proti účasti armády Německé demokratické republiky na okupaci Československa.

Znovu žádáme:

1. Okamžitý odchod okupační armády z naší republiky.
2. Okamžité propuštění internovaných našich představitelů.
3. Okamžité zastavení vraždění nevinných občanů a propuštění všech zatčených osob.
4. Náhradu všech škod napáchaných okupací.
5. Pokračování v našem poledovém politickém vývoji založeném na svobodě slova a tisku a demokracii.

Slibujeme, že nepodlehneme jakémukoliv nátlaku a odsuzujeme hrstku kolaborantů.

Nechť žije Československá socialistická republika!

Nechť v nejkratší době je opět svobodná!

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Neutralita?

Vojenskou okupací Československa socialistickými státy byla pošlapána nezávislost Československa, základní zásady jeho zahraničně politické orientace. Československo s aktem tak hrubé agrese ze strany svých bývalých přátel nep[illegible]alo,

nebylo na ní připraveno. I lidé, kteří se hlouběji zabývali problematikou vztahů mezi socialistickými státy, něco podobného nepředpokládali. Nikoli proto, že by si snad dělali iluze o zahraniční politice SSSR, ale vzhledem k důsledkům vojenského zásahu v ČSSR pro světový vývoj, světové komunistické hnutí a zvláště pak pro vývoj světového socialismu. Nicméně obavy z důsledků československé cesty k socialismu na vývoj některých socialistických států převážily nad hlasem rozumu, nad politickým realismem. Proto dnes SSSR svou vlastní vinou stojí na pranýři jako představitel nejhrubšího aktu agrese, s nímž jsme se mohli setkat v dějinách mezinárodních vztahů. Aktu agrese vůči zemi, která ve svých poválečných dějinách a ve svém polednovém vývoji více než kdo jiný usilovala o rozvoj přátelských vztahů s SSSR a socialistickými státy, o vzájemné pochopení. Tím hlubší je však vliv vojenské okupace se strany socialistických "přátel" na politické myšlení národů našich zemí, které jsou nuceny revidovat představy a ideje ještě donedávna pokládané za nedotknutelné. Stanovisko naší veřejnosti, vyjádřené s takovou rozhodností a jednotou, již ovlivnilo politiku Československa, představovanou jejími legálními představiteli, a bude ji nesporně ovlivňovati v budoucnosti. To je nutný důsledek agresívního aktu ze strany SSSR a některých dalších socialistických států, jedna z těch nových realit, s nimiž je a bude nutno počítat. Požadavek neutrality, jenž je dnes tak často vyslovován, vyjadřuje oněn hluboký obrat v myšlení naší veřejnosti. Neutralitu žádné malé země nelze ale zajistit samotným vyhlášením neutrality. Tento požadavek je ukvapený a bude okupanty jenom zneužíván. Potřeba současné situace je nutno vyjádřit především rozhodným požadavkem obnovy plné nezávislosti a svrchovanosti naší země. Jako základní požadavek to znamená především odchod cizích vojsk. I když je dnes těžko říci, jak bude potom konkretně vypadat mezinárodně politické postavení Československa a jaké budou podmínky a možnosti jeho zahraniční politiky je jisté již v této chvíli jedno: že to bude socialistická zahraniční politika, vyjadřující důsledně potřeby a zájmy

našich národů v nově vytvořené situaci.

(Politika 2, 26.8.1968.)

Desatero

1. nevím
2. neznám
3. nepovím
4. nemám
5. neumím
6. nedám
7. nemohu
8. neprodám
9. neukážu
10. neudělám

(Večerní Praha, 26.8.1968.)

Všem čtenářům Rudého práva!

Všem komu je drahé socialistické Československo

Po několikadenní přestávce vyvolané všeobecně známými příčinami, čtenáři Rudého práva znovu dostávají do rukou svůj deník, orgán Ústředního výboru Komunistické strany Československa.

Rudé právo zůstává věrno svým tradicím revolučního komunistického tisku, zůstává věrno ideám marxismu-leninismu, zůstává věrno principům proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví.

Jsme orgánem oficiálně zvoleného ÚV, na čele kterého stojí jeho první tajemník ÚV soudruh Alexandr Dubček. Náš orgán nemá naprosto nic společného s ústředním výborem, který byl vytvořen na tak zvaném mimořádném XIV. sjezdu, jehož svolání a průběh představují řetěz porušení nejelementárnějších norem vnitrostranické demokracie, základních to podmínek práce sjezdu.

Naší politickou platformou je důsledná realisace politické linie, jejíž osnovou jsou usnesení lednového pléna ÚV KSČ a Akční program strany. V jejím praktickém uskutečňování budeme vycházet z usnesení přijatých na květnovém plenár-

ním zasedání ústředního výboru. Hodnocení pohybu společenských sil, které bylo provedeno na tomto plénu, bylo plně potvrzeno dalším vývojem.

To znamená, že budeme rozhodně vystupovat proti všem tendencím a pokusům o návrat předlednového období a jeho právem odsouzených metod a praktik. Nepřipustíme, aby se do politického života vrátili lidé zdiskreditovaní před stranou i lidem, kteří nesou odpovědnost za chyby a deformace minulosti.

Budeme nesmiřitelní v boji proti pravým antisocialistickým silám a kontrarevolučním živlům, které využily proces demokratisace naší společnosti k útokům na základy socialismu v naší zemi. Povedeme co nejrozhodnější boj proti nositelům revizionismu, kteří se soustředili na ideologické a organizační rozbití strany.

V těchto dnech, v mimořádně složité situaci, napjaté atmosféře chceme co nejvíce přispět k postupné všestranné konsolidaci a uklidnění. Chápeme, že je to nesmírně složitá úloha. Její plný úspěch závisí především na skutečně pravdivém, objektivním informování občanů, které umožní převážné většině socialismu oddaných lidí prohlédnout falešnou hru a pochopit reálné nebezpečí, které vážně ohrožuje základní zájmy pracujících. Její úspěch závisí na vysoké zodpovědnosti stranických, státních a hospodářských orgánů při normalisaci životních a pracovních podmínek. V Rudém právu tomu chceme napomáhat ze všech sil. Taková je, podle našeho názoru, cesta pro vytvoření podmínek, které umožní odchod vojsk spojeneckých zemí bez rizika ohrožení socializmu v naší zemi.

Bez ohledu na těžké pracovní podmínky budeme se v redakci snažit, aby naše noviny vycházely pravidelně, budeme se snažit, aby naši čtenáři byli pravdivě a rychle informováni. Jsme připraveni zúčastnit se svým podílem na překonávání překážek a organisačním upevněním naší strany, v posílení její vedoucí úlohy, v zabezpečení dalšího úspěšného rozvoje socialismu v naší Československé socialistické republice.

Redakční rada Rudého práva

(Rudé právo, 26.8.1968.) /nelegální/

"XIV. mimořádný sjezd" - neslýchané porušení stanov

Tak zvaný "Ústřední výbor" zvolený tzv. "XIV. mimořádným sjezdem" prohlásil, že je "jediným právoplatným vedoucím orgánem strany v období mezi zasedáními sjezdu a žádá všechny nižší stranické orgány, aby se ve své činnosti řídily výhradně pokyny tohoto legálního ÚV a jeho předsednictva". Tento bezpříkladný podvod, stejně nehorázný, jako celé svolání a organizování ilegální frašky se XIV. mimořádným sjezdem je obsažen v komuniké z I. zasedání tohoto podivného, nelegálního stranického orgánu. V této souvislosti je třeba říci jasně a bez kompromisu: svolat sjezd, rušit mandáty dosavadního ÚV strany a ÚKRK, volit nový ústřední výbor, přijímat výzvy, schvalovat dopisy, rezoluce a dokonce si usurpovat právo na "řízení strany" je činnost protistranická, ilegální, činnost v naprostém rozporu se stanovami strany a jako taková bude posuzována a odsouzena.

V čem spočívá toto v historii naší strany nevídané a neslýchané porušení stanov strany?

1. Právoplatně zvolený a mandátu dosud nezbavený ÚV rozhodl svolat sjezd na 9. září 1968 a podle platných stanov jedině jemu příslušelo právo toto datum změnit. Nikdo jiný k tomu oprávněn nebyl a dosud není.

2. Samozvaně o svolání mimořádného sjezdu rozhodl Městský výbor v Praze, který tím sám sebe povýšil na Ústřední výbor, přestože ÚV KSČ měl plnou možnost otázky data svolání sjezdu posoudit a rozhodnout. Městský výbor v Praze tím hrubě porušil stanovy strany a jeho činnost je třeba hodnotit jako protistranickou.

3. Třetina právoplatně zvolených delegátů sjezdu neměla možnost se sjezdu zúčastnit, protože nevěděli ani o jeho svolání ani o místu konání. Sjezdu se nemohla zúčastnit řada delegátů ze vzdálenějších českých krajů, z Moravy a delegáti ze Slovenska se sjezdu nezúčastnili vůbec. Sjezd proto neměl právo zasedat, a už vůbec ne rozhodovat o celostátních otázkách, nemluvě již o tom, že vůbec neměl

právo volit nový ústřední výbor a ústřední kontrolní a revizní komisi KSČ.

4. Dokumenty, o kterých tzv. XIV. mimořádný sjezd rokoval nebyly posouzeny a schváleny právoplatně zvoleným a mandátu dosud nezbaveným ÚV.

5. Na XIII. sjezdu strany legálně zvolený ÚV neměl možnost informovat sjezd o situaci v zemi, která vyústila až v nutnost příchodu vojsk varšavské smlouvy do naší vlasti.

To vše je důkazem, že tzv. "XIV. mimořádný sjezd" nebyl svolán právoplatně, stanovám odpovídajícím způsobem a že v současných složitých podmínkách naprosto nemohl splnit svoji úlohu. Jeho jednání, jakož i volba nových orgánů strany bylo protistranické a nelze je považovat za právoplatné.
O svolání XIV. sjezdu KSČ v novém termínu může a musí rozhodnout jedině právoplatný Ústřední výbor KSČ volený na XIII. sjezdu strany.
Tento orgán nemůže nahradit nikdo, tím méně extremistické, ultrapravicové síly, které rozložily Městský výbor strany v Praze, které se povýšily do funkce Ústředního výboru a znovu, jako již bezpočtukrát předtím dokázali, že právě ti, kdož mají plná ústav humanismu, obrody a demokracie, demokracii rychle odloží, když se jim přestane hodit.

(Rudé právo, 26.8.1968.) /nelegální/

ÚTERÝ 27. SRPNA

7.25 hod. Čs. rozhlas: Podle zprávy z Moskvy jednání skončilo. Delegace se vrací do Prahy.

7.30 hod. Čs. rozhlas vysílal výzvu, aby opět v devět hodin se na 15 minut rozezvučely všechny zvony a sirény.

7.40 hod. Čs. rozhlas: Vedení Ústřední rady odborů vyzývá všechny závodní organizace ROH a stávkové výbory, aby permanentně zasedaly.

7.45 hod. Čs. rozhlas vysílal informaci svého spolupracovníka, který právě procházel Prahou. Značná část těžké techniky okupantů opustila střed Prahy, ministerstvo národní obrany, Chotkovu silnici, přístupové cesty ke Klárovu; rovněž mosty jsou opět volné.

8.05 hod. Zpráva Čs. rozhlasu: Dnes ráno v časných hodinách se vrátila naše delegace z Moskvy.

8.10 hod. Čs. rozhlas: Kladenská třída a okolí je již po dva dny obsypané Pražany, čekajícími naši delegaci.

8.15 hod. Čs. rozhlas vysílal záznam rozhovoru se Smrkovským po příletu z magnetofonového pásku. - "Těžko se mi mluví. Sklánim se prostřednictvím rozhlasu před národem, který tolik dokázal. Vrátili jsme se všichni. Kriegel také." Neví v jakém pořadí, ale bude mluvit Svoboda, Dubček, Černík a on.

8.22 hod. Zahájení pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS.
Z programu: Vyjádřena nespokojenost s postupem vlády, která NS netlumočila zprávu o uvolnění budovy předsednictva vlády a o ukončení rozhovorů v Moskvě; informace o telefonátu s J. Smrkovským. (Materiály NS.)

10.37 hod. Zahájeno pokračování mimořádné 26. schůze pléna NS (přerušeno v 11,13 hod.) Schůzi řídil s. Smrkovský.
Program: uvítání s. Smrkovského, informační projev s. Smrkovského o jednání v Moskvě. (Materiály NS.)

Parlamentní zpravodaj hlásí.

27.8.

Předběžná zpráva předsedy NS Josefa Smrkovského

V noci rachotily kolem budovy parlamentu tanky a transportéry víc než kdy jindy. Když jsme se ráno podívali z oken, nebylo po nich ani vidu, jen hroudy ornice prozrazovaly, kde stály.

Skupina poslanců se může svobodně procházet kolem vchodu.

Naši představitelé se totiž konečně vrátili z Moskvy. Během dopoledne se očekával příchod předsedy Národního shromáždění soudruha Smrkovského na plenární schůzi. Před parlamentem se sešly davy lidí, zejména mládeže. Československí i zahraniční novináři a filmaři mají plné ruce práce.

Když soudruh Smrkovský předstupuje před poslance - je na rozdíl od bouřlivého vítání venku - nezvyklé ticho. Unaveným, vážným hlasem podrobně informuje o moskevském jednání. Schůze končí bez rozpravy.

Přání tábora lidu, aby promluvil z balkónu, nevyhověl. Spěchá na zasedání ústředního výboru KSČ.

(Mladý svět 35, 1968.)

11,5o hod. Zahájeno pokračování 85. mimořádné schůze předsednictva NS (přerušeno v 12,1o hod.). Pokračováno od 14,o9 hod. Z programu:
opatření k zamezení neklidu v Praze; informace z vlády; diskuse o otázkách souvisejících se závěry moskevských jednání a o organizačním postupu při jejich projednávání; návrh komuniké o činnosti parlamentu. (Materiály NS.)

Komentáře a prohlášení psané před zveřejněním komuniké z moskevského jednání.

Dědicové černosotněnců a gestapáků

Vrátil jsem se z vnitřní Prahy, v nohou mám patnáct, snad více kilometrů. Viděl a slyšel jsem dost a nyní mám psát komentář.

Sedím a nevím, jak se vyhnout silným výrazům, aby to snad nevypadalo nadneseně. Ale co naplat: tvrdá je skutečnost, v níž jsme okupanty donuceni žít; hrubému násilí nelze ří-

kat "nedorozumění", cílevědomé terorizování obyvatel a pokusy o vyprovokování incidentů nejsou ojedinělé a neškodné zábavičky. Gauner zůstane gaunerem, okupant okupantem, vražda není ničím jiným než vraždou - ať už se toto přesné označení reality někomu líbí nebo ne.

Včera jsme psali o rozstřílené sanitce, o krádežích a hrubostech okupantů. Dnes, jak hlásil Čs. rozhlas podle oficiálního sdělení naší vlády, stříleli okupanti i na dva naše ministry, když odjížděli z Hradu; kradli benzín z aut, rozbíjeli výkladní skříně. Naši spolupracovníci nám včera během dne hlásili: u křižovatky Na Harfě, viděli, jak okupanti odebírali našim lidem tranzistorová rádia a na místě je ničili; včera v 15.00 na náměstí Republiky sovětský pancéřový vůz vyvrátil "maják" na refíži; téhož dne okupanti vytloukli další výklad v Bílé labuti; na mostech přes Vltavu vojáci nárazově šacovali i aktovky. A v kom by snad ještě zbyly nějaké iluze, ať se jde podívat do márnic pražských nemocnic. Mrtvý s ustřelenou částí hlavy není však nijak krásná podívaná. Lékař L. je nezvratně přesvědčen, že k řadě zranění (i zabití) došlo po zásahu střelou dum-dum.

Člověk zatíná zuby a do očí se mu derou slzy z bezmocného vzteku. Ale musíme ty zatnuté zuby udržet a zachovat klid, nesmíme okupantům zavdat důvod k masovým represím.

Vysoké školy už obsazené máme, tajná policie okupantů zatýká a odvléká naše lidi, okupanti bez vyzvání a důvodu střílejí za bílého dne po chodcích... hůř jak za nacistů.

Jen nějaké nové Lidice zatím nemáme. Nedejme tedy sami příležitost k tomu, aby k nim došlo. Je možné, že takový nějaký incident by se kolaborantům a dědicům černosotněnců dost hodil.

(Legální Kovák ČKD Praha, 27.8.1968.)

Sloužíme socialistické vlasti, věrni vrchnímu veliteli Československé lidové armády, armádnímu generálu Ludvíku Svobodovi

Příslušníci Československé lidové armády stojí pevně po boku našeho lidu a vždy mu věrně budou sloužit.

Českoslovenští vojáci věrni své přísaze nikdy nezradí ideály zrozené Lednem 1968.

Nikdy se nesmíříme s násilným obsazením naší vlasti a pošlapáním nejzákladnějších práv našich občanů.

V naší armádě není místa pro zrádce a kolaboranty.
27. srpen 1968

Příslušníci Československé
lidové armády

(Tištěný leták)

R e z o l u c e pracovníků n.p. STAVOSERVIS dne 27.8.1968

Kategoricky žádáme, aby světová odborová federace okamžitě, bezvýhradně odsoudila okupaci naší země a požadovala bezodkladný odchod všech okupantů. Jejich přítomnost vážně ničí práci našich lidí a ohrožuje věc socialismu.

V případě, že se tak nestane, navrhujeme zrušit naše členství v této organizaci.

Plně podporujeme stanoviska Svazu pracujících ve stavebním průmyslu a Ústřední rady odborů pokud hájí věc DUBČEKA, SVOBODY, ČERNÍKA a SMRKOVSKÉHO, věc svobody, socialismu a suverenity.

271 podpisů

Světové odborové federaci v Praze,
generálnímu tajemníku Luis Saillantovi

Ústřední rada československých odborů Vás v posledních dnech již několikrát žádala, abyste zaujal Vy osobně i sekretariát SOF rozhodné stanovisko a protestoval proti obsazení ČSSR vojsky pěti států Varšavské smlouvy, jejichž odborové ústředny jsou rovněž členy SOF.

Do dnešního dne jste neudělali nic. Jménem pěti a půl milionu členů československého Revolučního odborového hnutí odsuzujeme tento postoj.

Je to tím zarážející, že sídlo SOF je v hlavním městě naší republiky, takže jste očitými svědky toho, co se děje v naší zemi. Je to nepochopitelné proto, že v minulých dnech již celá pokrokovà veřejnost, odborové organizace všech světadílů, většina odborových ústředen, které jsou členy SOF, ale i členské organizace jiných mezinárodních odborových ústředen vyjádřily plnou podporu spravedlivému boji československého lidu a na jeho podporu organizují stále ve větší míře různé solidární akce.

Vedení Ústřední rady odborů, ÚVOS ve jménu pěti a půl milionu našich členů vyslovují ostrý protest proti Vašemu dosavadnímu

váhavému postoji a žádá, abyste Vy i sekretariát SOF zaujal okamžitě stanovisko.

27. srpna 1968 Vedení ÚRO a ÚVOS

V Praze dne 27. srpna 1968

Vládě Československé socialistické republiky,
Národnímu shromáždění ČSSR,
ústřednímu výboru KSČ
P r a h a

Komunisté i nestraníci v ministerstvu národhospodářského plánování, shromáždění na schůzi dne 27. srpna 1968 prohlašují, že by nebyla pro nás přijatelná taková dohoda, která by

1. legalizovala přítomnost okupačních vojsk na území Československé socialistické republiky;

2. znamenala omezení svobody slova a osobních svobod občanů Československé socialistické republiky včetně voleb ústavních činitelů a orgánů a stranických funkcionářů. Přitom neodmítáme zdrženlivost sdělovacích prostředků v otázkách týkajících se SSSR, NDR, MLR, PLR a BLR;

3. jakýmkoliv způsobem zasahovala do našeho polednového vývoje ve vnitřní i zahraniční politice ČSSR;

4. znamenala neuznání výsledků jednání a voleb XIV. mimořádného sjezdu KSČ.

Spoléháme na Vás a na Vaše prohlášení, že žádná taková dohoda nebude přijata.

Jsme toho názoru, že pro další vývoj socialismu u nás a ve světě JE LÉPE VYSTAVIT SE NÁSILÍ A ZACHOVAT SI ČEST A PŘÍZEŇ POKROKOVÉHO VEŘEJNÉHO MÍNĚNÍ NEŽ PŘIJMOUT POTUPNÉ PODMÍNKY OKUPANTŮ.

Závodní organizace KSČ
ministerstva národhospodářského
plánování

S o u d r u z i , v r a ť t e s e !

Ústřední výbor, vláda a Národní shromáždění vyzvali soudruhy, kteří jednají v Moskvě, aby přerušili jednání a vrátili se. Pokládáme tento požadavek za první a nejnaléhavější požadavek dne, ne-li této minuty a vteřiny.

Přesvědčeli jsme se o primitivitě, jakou byla okupace provedena. Víme, jakou přimitivní psychologii používají ve své propagandě. Ale víme také, že jsou mistry v psychologickém nátlaku na jednotlivce. V osobním psychologickém nátlaku na lidi, kteří jsou členy stejné strany. Totiž, ani ne tak mistři, jako vytrvalci. A celým stalinismem si ověřili nejdůležitější pouţku: Izolovat. Hermeticky uzavřít jakékoliv spojení, jakékoliv podněty zvenčí, jakoukoliv informaci.

Věříme soudruhům! Věříme, že znají mentalitu našeho lidu a vědí o co jde. Nejsme si ale jisti, jestli vědí, jak se strana jako celek k nepoznání, jakoby zázračným proutkem obrodila. Jak v sobě zmobilizovala všechny své nejlepší vlastnosti, které získala z nejsvětlejších stránek historie její a historie našich národů. Soudruzi, naléhavě prosíme, vraťte se a přesvědčte se o situaci. Poznáte, že nemůžeme v suverenitě ustoupit ani o krok. Že jestliže přijmeme kompromis, pak to může být jen kompromis v mezích velkorysosti vůči poraženému. Kompromis jakkoli narušující naši suverenitu a polednovou cestu by byl nejen pro národ nepřijatelný, byla by to i zlá a nenapravitelná rána pro vedoucí úlohu strany. A zejména by to byl smrtící úder pro budoucnost mezinárodního komunistického hnutí. Nejde jen o Československo, jde o další životnost Marxových a Leninových myšlenek. Vy jste jejich prapor převzali, ne zdegenerovaná sovětská strana. Není to velikášství, je to reálná skutečnost. Ten prapor přebíráme, protože vlivem různých okolností ho převzít musíme.

Okolnosti nám ho vnucují. Není proto třeba mluvit o hrdosti, spíš bychom si mohli vzdychnout, že opět náš malý národ musí přinést jisté oběti, ale nedá se nic dělat. Zklamat nemůžeme, to si naše malé národy také na sebe nemohou vzít. Vyznačovali jsme se vždy tím, že jsme v pravý čas věděli co dělat.

Soudruzi, vraťte se! Achillovou patou každého vůdce je jeho spojení s myšlením a cítěním lidu. A až opět navážete jednání, pak za přítomnosti třetího. Aby byly k jednání normální podmínky. Doporučujeme Tita, má rovněž velkou důvěru národa.

(Svoboda, 27.8.1968.)

Myšlenky míru jsou silnější než tanky

Vojenská okupace přišla jako soumrak nad naši zemi. Ustal ži-

vot. Tím více však ožilo spojení mezi lidmi, vzájemné vztahy a pospolitost. Právě touto cestou jsem se dověděl o názoru holandského velmistra šachu J.H.Donnera, který byl náhodou v tuto dobu v Praze. Říkal: tak úžasnou věc jsem nikdy nezažil. Nejsilnější pozemní armáda světa si přibrala ještě čtyři další evropské armády; společně přepadly malou bezbrannou zem a vyvolaly strašný paradox. Na jedné straně stála děla všech ráží, tanky, kulomety, samopaly, a proti nim vyrukovaly do ulic děti, mládež, muži i ženy a začali malovat na papíry na zdi, i na cesty. Malovali domácí prasátka, ruské hvězdy, školáci rychle opakovali azbuku, přesto, že ještě mají prázdniny a pilně se cvičili, jak se píše "Idítě domoj", "Počemu vy k nám prišli"? atd. Kolikrát si vybrali kvůli rýmu i nějaké slovo neslušné, nechť jim to národ promine. Výsledek byl ohromující. V tomto světovém konfliktu, kde na jedné straně byla nepředstavitelná palebná síla, na druhé straně jen myšlenky vyjádřené azbukou, latinkou, obrázky a symboly - z v í t ě z i l o to druhé!

Zvítězily myšlenky a stalo se tak proto, že to byly myšlenky míru. Vidíte, jsou věci, které ani síla tanku nepřemůže.

Emil Zátopek

(Mladá fronta, 27.8.1968.)

Občane!
Je čas rozhodnutí!

Skončilo období, kdy nám okupace připadala jen jako hrůzný sen. Dostala konkrétní a ustálenou podobu vzrušených výzev rozhlasu, novin či plakátů. Podobu rozbitých budov a silnic, ale také hrůznou podobu, vyjádřenou nápisy na zdech: Sovětské automaty obsluhují rychle a bez front.

Je čas rozhodnutí. Každý z nás, občanů této země, se musí rozhodnout, čím se stane před tváří svých blízkých, před tváří národa.

Můžeš být čestným člověkem, či zrádcem, občane. Pamatuj, že zrada začíná drobnými ústupky nepříteli. A zradíš-li, pomáháš tomu, aby tvůj národ ztratil to nejcennější, co má. Svou svobodu a kulturu. Ztratí-li je, budou naše děti, zbavené lidskosti a manipulované cizími samozvanci, potlačovat svobodu jiných.

Můžeme a musíme zvítězit. Máme v čele čestné a statečné zástupce. Dokázali jsme vytvořit jednotnou organizaci odporu. Ne-

jsme sami. Naleptali jsme již velkopanskou nadutost nepřítele. Naše pravda jej ovlivňuje víc, než jeho lži ovlivňují nás.

Vydržíme-li, staneme se skutečnými tvůrci největšího okamžiku novodobých dějin našich národů. A to je hodně, věř mi, občane.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Jde o charakter a vývoj našich národů

V uplynulých třiceti letech jsme prodělali mnohé těžké chvíle, které zanechaly stopy na našem národním charakteru. Byla to hitlerovská okupace, která naše národy nesmírně ponížila, umožňovala, aby se uplatnily špatné charakter y a systematicky zbavovala naše národy jejích duchovních vůdců, kteří by měli vliv na rozvoj národa. Sotva se podařilo vlivy okupace překonat a vytvořit představy našeho socialismu, který by odpovídal charakteru našich národů i jejich novodobé historii, zasáhl do práce naší strany a celého našeho života velmi brutálním způsobem stalinismus. Vytvořil - procesy a celým systémem byrokratické organizace - atmosféru strachu a existenčního ohrožení zvláště některých vrstev našich národů, vnutil nám své pravdy, z nichž mnohé se ukázaly jako falešné, a co víc, nutil celým mocenským systémem lidi, aby přijímali často falešné argumenty - jak to ostatně vidíme i dnes u sovětské propagandy, když chce před vlastními občany ospravedlnit brutální okupaci našeho svobodného socialistického státu jen proto, že chceme tvůrčí socialismus.

Vyžádalo si několik let usilovné práce mnoha komunistů a občanů tohoto státu, než se podařilo odstranit ve straně vedení, které bylo poplatné zahraničním direktivám a pro své pozice bylo ochotno zrazovat i vlastní národ a vnucovat mu postoje, které mu byly cizí jak v oblasti vnitřní politiky, tak i v oblasti ekonomiky, mezinárodní politiky ap. Jen to bylo předpokladem, abychom si začali vytvářet takové podmínky života, které by umožňovaly zdravý vývoj našich národů. Podařilo se to po lednu, i když s mnohými kompromisy - i s tím, že mnozí dogmatičtí politici se dál drželi svých funkcí, i když jim národy vyslovily nedůvěru. Ale přece jsme přikročili krok za krokem k vytváření toho, co jsme nazvali demokratický socialismus, socialismus s lidskou tváří, jehož měřítkem by byl člověk a jeho šťastný život. Začalo ob-

dobí renesance našich národů, které v historii utvářely charakter našich lidí. Úcta k vědění a pravdě, smysl pro spravedlnost, demokratismus ve správě společnosti, uznání lidské osobnosti a jejího práva na vlastní vývoj a s tím spojený humanismus, láska ke svobodě a samostatnosti, rovnost lidí, to vše ožívalo a začínalo blahodárně ovlivňovat život našich národů. Náš lid si začínal vytvářet takovou správu svých věcí, která by umožnila rozvoj jeho talentů a uplatnění jeho schopností i vědomostí, životních zkušeností k prospěchu celé naší společnosti.

Násilná okupace naší vlasti je úderem právě proti tomuto polednovému vývoji. Ukázalo se však, že dobré vlastnosti našich národů nezlomila, nýbrž naopak vyburcovala. Celý svět dnes naše národy obdivuje. Zavazuje nás to k tomu, abychom nepřistoupili na nic, co by toto probuzení našich národů ohrozilo, co by nám vzalo důvěru ve vlastní morální a intelektuální kvality našich lidí a vůli v tomto vývoji pokračovat. Naše národy se proto nemohou zříci životadárných pramenů, z nichž tvoří svoji historii. Okupant jim může dočasně leccos vnutit, ale žádný poctivý Čech a Slovák nic takového dobrovolně nemůže přijmout a uznat.

V tom je naše pozice pevná a nemůže v ní být kompromisu. Naším východiskem musí být nadále v plném rozsahu neokleštěný akční program KSČ a program vlády naší socialistické republiky. Takové je naše stanovisko ve chvíli, kdy se uvažuje o tom, k čemu povedou rozhovory v Moskvě. Domníváme se, že každý poctivý politik v našem státě si to uvědomí a bude podle toho jednat. Jinak by se dostal do těžkého rozporu s vlastním lidem.

Mohu říci, že nové vedení strany si to plně uvědomuje. Uvědomuje si, že komunistická strana a komunisté jsou povinni vyjadřovat mínění i zájem vlastního lidu a usilovně za ně bojovat. V těchto dnech to projevují velmi konkrétními činy. Neustoupí od toho ani v budoucnosti, protože jen to může být základem důvěry lidu ke komunistům.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Krev dětí tekla

Stalo se na Cyrilometodějském náměstí v Karlíně. Obrněný transportér sovětských okupačních vojsk se blížil k domu, na němž asi patnáctiletý hoch maloval azbukou nejobvyklejší nápis těchto dnů: Iditě domoj! Kulometčík na voze obrátil zbraň proti chlapci. Spa-

třila to zena s kočárkem a v bláhové naději, že okupant bude mít aspoň trochu citu, uchopila své půlroční děťátko a postavila se k chlapci. Okupant však jedinou dávkou zavraždil všechny tři.

(Lidová demokracie, IX. zvláštní vydání, Praha, 27.8.1968.)

Fajnová čtvrť

Šestý obvod Prahy býval v mírových dobách nazýván fajnovou čtvrtí. Dejvice, Střešovice, Břevnov, Liboc. Žádné továrny s popílkem a kouřem, jen parky, široké třídy, vily v zahradách, moderní domy. Bydlí tu hodně úředníků. Je zde sídlo četných velvyslanectví, ministerstva národní obrany, generálního štábu, několika výzkumných ústavů a důležitých institucí. V posledních dnech i sídlo největšího počtu okupačních vojsk, měříme-li průměrem ostatních pražských obdodů. Ztěžují dopravu, zásobování, život čtvrti.

V sobotu skládali nováčkové vojenského útvaru v Ruzyni, obklopeni okupanty, vojenskou přísahu. Dvě roty pochodovaly před velitelem útvaru, zněla československá hymna. Ze staré přísahy byla vynechána jediná věta - o přátelství se SSSR. Slavnosti byli přítomni rodiče nováčků, delegáti mimořádného XIV. sjezdu KSČ, obvodního výboru strany a ONV.

Bilance obětí okupace šestého obvodu Prahy v pondělí 27.8. v poledne: 1 mrtvý, 1 těžce raněný, 2 lehce ranění. Pohřeb Milana Kadlece se konal za účasti četných delegací ze závodů a společenských organizací v úterý ve 14 hodin.

První den okupace zahájila mládež podpisovou akcí k prohlášení ONV Prahy 6. Toto prohlášení se staví za naše legální orgány a požaduje okamžitý odchod okupačních vojsk. Hned první den je podepsalo 16 000 občanů.

Obvodní výbor KSČ pracuje v plné legalitě. Denně zasedá plénum, rozšířené o členy obvodní kontrolní a revizní komise a předsedy celozávodních výborů strany. Všechny stranické organizace obvodu vyjádřily souhlas se závěry XIV. sjezdu KSČ a usnesením nového ústředního výboru. Do strany vstoupilo během šesti dnů několik desítek nových členů. V hotelu Transit sesadili komunisté předsedu své organizace, protože si vzal v pohnutých dnech dovolenou a nechoval se tak, jak se na člena strany patří. Okamžitě vstoupilo do této organizace 15 nových členů. Mezi dalšími v těch

to dnech přijatými členy je učitelka mateřské školy Jana Kotherová, pracovnice zahraničního obchodu A. Tachezyová a sazeč R. Čech.

Na sekretariát OV KSČ přicházejí denně občané, nabízejí finanční dary na obnovu města a svou pomoc. Tajemník obvodního výboru strany říká: "Pracujeme legálně. Jsme však připraveni zajistit stranickou práci za všech podmínek. Stížnost máme jedinou: Je špatná kolportáž tisku. Rozhazuje se po ulicích, my jej potřebujeme dostat do závodů".

Okupanti zabavili zbraně Lidových milicí na letišti a na Vysoké stranické škole. Zřejmě i tam bylo podle nich sídlo kontrarevoluce.

Na obvodě Praha 6 pracovaly v sobotu a v neděli všechny závody. Pouze na letišti není možný normální provoz. Pracuje se tam aspoň na konzervaci strojů. Letiště je okupované, ale na 1000 zaměstnanců odhlasovalo rezoluci za svobodu, Dubčeka a Svobodu. Vědečtí pracovníci a další zaměstnanci výzkumných ústavů přišli nabídnout svou pomoc na ONV a OV KSČ. Pomáhají při rozvozu potravin a v úterý jich odjelo 400 na chmelovou brigádu.

Na OV KSČ se přihlásili šoféři, údržbáři, uklízečky a další, kteří pracovali ve službách sovětského velvyslanectví. Žádali o náhradní zaměstnání, neboť tam již nechtějí být. Byla jim opatřena jiná práce.

Ani jeden z příslušníků VB nezradil. Svoji pomoc nabízejí legálním orgánům i příslušníci StB, nyní mimo službu. Zrádce mají na obvodě pouze dva - dělají hlasatele okupantské televize. Jedním z nich je Miloš Hladík, bývalý tajemník MV KSČ pro ideologickou práci.

Zásobování funguje. Jsou otevřeny všechny jesle, mateřské školy a družiny. V družinách se vyvařuje. ONV zajistil péči o osamocené a přestárlé, nemocné občany. Starají se o ně členové občanských výborů, nakupují, uklízejí a vaří jim.

Pionýři na Petřínách organizovali v úterý sběr starého papíru. Na svoji výzvu občanům napsali, že to je na pomoc tiskárnám. Takhle žije v těchto dnech obvod, nazývaný fajnový.

(Politika, 3, 27.8.1968.)

Jakou měl Brežněv informaci?

Okupaci naší země muselo nezbytně předcházet dlouhé období, v němž sovětské vedení shromažďovalo informace. Ty mohly být několikerého druhu, ale nejzávažnější z nich byly dvojí povahy. Jednak agenturní, získávané agenty sovětské špionážní služby v Československu, jednak politické, které zpracovávali pracovníci sovětského velvyslanectví v Praze.

Jak se zdá, špionážní síť u nás zkrachovala a o úrovni práce sovětských diplomatů v Praze svědčí její výsledky. Když se Brežněv rozhodl k intervenci v Československu (a rozhodnutí mu zajisté schválili pánové Ulbricht, Gomulka, Kádár a Živkov), musel přece na základě nějakých informací počítat s tím, že najde ihned lidi, kteří se prohlásí za nové čs. vedení, že alespoň část obyvatelstva přivítá sovětské okupanty, že složky čs. bezpečnosti zneškodní ihned sdělovací prostředky a hromadným zatýkáním zastraší obyvatelstvo.

Nevyšlo mu ani jedno. Svědčí to o zdravém morálním a vlasteneckém jádru našich lidí, ale mnoho to říká o špatné úrovni informátorů sovětského vedení.

A objektivní informace je základem správného rozhodnutí. O tom se snad přesvědčil i Brežněv, jako se o tom přesvědčují i jeho vojáci, kteří bloudí v kolonách našimi městy bez rozcestníků. Budiž alespoň v jednom čest sovětské armádě - na okupaci země je moc mizerně připravena.

Měl by z toho Brežněv a jeho druzi v politbyru vyvodit závěry. Alespoň dva. Rozpustit svou špionážní síť v Československu a raději číst svobodný čs. tisk. A vyměnit své diplomaty v Praze. Těmhle už u nás stejně nikdo ruku nepodá.

(Politika, 3, 27.8.1968.)

Střepy, které se těžko slepí

Málokdy je tak výstižné přirovnání k slonům v porculánu jako v těchto chvílích. Bylo rozšlapáno mnoho vzácného a v mnoha případech nenahraditelného porculánu: v tom se shodují světoví komentátoři, kteří rozebírají invazi do naší republiky. Pokrokoví lidé ve světě zatínají pěsti nad nesmyslností vpádu, který může v očích tolika milionů pošpinit myšlenku socialismu.

Některé závěry komentátorů:

Těžkou ránu pod pás dostaly snahy o evropské sblížení zemí s různým společenským zřízením. Italové, Angličané, NSR, ba i Dánové volají po zesílení NATO.

Soudržnost komunistického hnutí byla otřesena, myšlenky hnutí byly zdiskreditovány. "Je to hrozná chyba", napsal včera v l'Humanité šéfredaktor Andrieu.

Na důvěru národů v možnost harmonie a na obecnou úctu k mezinárodnímu právu byl spáchán atentát.

SSSR ztratil mnoho, mnoho přátel tím, že bez skrupulí vpadl do malé země. V podílnických zemích se zpytuje svědomí a hlásí se výčitky.

Obáváme se, že takové škody opravdu nestály za "otcovský zásah v rodině".

A nyní některé z nesčetných protestních akcí a aktů:

V Londýně včera zasedaly - od roku 1956 poprvé mimořádně - obě britské sněmovny a ostře odmítly okupaci ČSSR. Sněmi Westminsteru zněla hněvivá slova vůdců všech politických stran.

Italský president Saragat svolal parlament k zasedání o vpádu do ČSSR na poledne dopoledne. Bude to poprvé po válce, kdy se poslanci sejdou v době prázdnin. V Římě, v rudé Emilii a Romagni stíhá jedna protestní akce druhou.

V Rakousku proběhla dnes před polednem generální stávka na obranu naší svobody. Včera zastavily práci továrny ve Francii. Holanďané se vyjádřili dnes po poledni dvěma minutami národního ticha.

Francouzská KS vydala již třetí výzvu, aby Sovětský svaz stáhl svá vojska, a vyslovila obdiv důstojnosti Čechů a Slováků postižených trpkou zradou.

(Večerní Praha, 27.8.1968.)

Okupovaná Praha

Rozstřílená. S obětmi na životech. S děly namířenými na lidi, na budovy. Ale nejen taková. Sedm dní už trvá okupace. A přesto je naše město nadále nepokořené. Polepené plakáty, které hovoří jedinou řečí: jděte domů, okupanti! Nikdo vás sem nezval. A šipky, které ukazují: Moskva - 1 800 km.

Ale zatím je město stále okupované, i když se okupanti dnes

stáhli z centra města. Lidé, kteří procházejí kolem Národního muzea, Vinohradskou třídou zatínají pěsti. Protože pražané milují své město. A přísahají si: To vám nikdy nezapomeneme. Ještě naše děti budou slyšet o jednom srpnovém ránu, kdy se na ulicích objevily vaše tanky, budeme jim vyprávět o věrolomnosti a zradě našich přátel.

Ne, nebojte se, nezapomínáme ani na rok 1945, kdy sovětská vojska nám přinesla svobodu. Jsme spravediví a spravedlivě hodnotíme činy.

Praha okupovaná. Naše město, které se nepodařilo, tak jako lid celé naší země, srazit na kolena. My jsme pány ve svém domě, ve svém městě. A tady u nás vy nemáte co dělat!

ODEJDĚTE!

(Pražské noviny, vydavatelství Nové Prahy.)

Co by tomu řekl Lenin

Stalo se to ve středu města. Nejdříve hřmot vrtulníku, pak sprška letáků. Ne, nejsou to letáky, ale něco většího - noviny, tištěné azbukou. Moskevská Pravda. List, který lidé dříve čítali s tužkou v ruce a z níž se i učili ruštině. Dnes je to Pravda, píšící o nás soustavně lži. V nedělním vydání opět stojí, že "kontrarevoluce v ČSSR je stále drzejší..."

Je to otřesné. Ti naši drobní, poctiví a hrdí lidé, milující svou republiku, železničáři, prodavačky, tramvajáci, dělníci, spěchající do fabrik ulicemi, kde dnes čeká zákeřná smrt, řidiči, rozvážející v nebezpečných nočních a ranních hodinách mléko, naše inteligence - to je u Pravdy kontrarevoluce? Tak daleko jste došli, pracovníci Pravdy, že přesto, co museli v Praze vidět vaši korespondenti, nepřestáváte urážet naše poctivé lidi? A přitom obelháváte přes 200 milionů důvěřivých sovětských lidí?

Shora se snášejí výtisky Pravdy, žel, dnes plné lží o Československu. Jak se pak divit tomu, co následuje: lidé ji chytají, snášejí na hromádku a zapalují, jiní s odporem trhají. Tam až jste tedy doveli někdejší nádhernou popularitu Pravdy, založené Leninem! Tak hluboko jste jí dali klesnout tím, že zneužíváte jejích stránek k ospravedlnění okupace a střelby do nevinných, bezbranných lidí? Lenin se musí, jak říká úsloví, obracet v hrobě.

Vám to však, pracovníci Pravdy, zřejmě nebude vadit, abyste zítra nepřinesli další zprávu. Bude v ní asi: "Kontrarevolucionáři v Praze spalují leninskou Pravdu!"

(Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

Jiří Lukáš v nové funkci

Mnoho lidí v těchto dnech ztratilo svou tvář. Někteří ji skrývají. Za obrázky z Plickovy knihy o Praze se skrývá hlasatel okupantské televize Jiří Lukáš, šéfredaktor časopisu Praha-Moskva, bývalý pracovník ÚV KSČ u A. Novotného, a bývalý zástupce šéfredaktora Květů, těsný spolupracovník sovětské agentury APN. Měl by ještě změnit své jméno, nejen skrývat svou tvář. Místo Lukáš by mu slušelo Jidáš, jak uvádí Rudé právo.

Lukáš je typickým kariéristou Novotného režimu, kterému vždy bezcharakterně sloužil a potlačoval vše pokrokové. Byl nakonec odstraněn pro vážné morální přestupky, protože jeho pozice i v aparátu Novotného se tak stala neudržitelnou. Aby však mohl dál hýřit po barech a opíjet se, dostal hezké místo - zástupce šéfredaktora Květů, když předtím byli pokrokoví redaktoři této stranické redakce v několika postupných vlnách tvrdě likvidováni.

(Zemědělské noviny, 27.8.1968.)

Bez kolaborantů jsou vyřízeni

Žádný okupant nemůže nadlouho existovat bez kolaborantů. Proto k základním strategickým cílům našich dnešních okupantů od počátku patřilo vytvoření kolaborantských orgánů a institucí. Jedině jejich prostřednictvím může dostat okupantský režim "legální" fasádu.

Tento strategický plán nevyšel. Ani po šesti dnech okupace nemohou nikým nezvaní přivandrovalci předložit světu žádnou "protektorátní" vládu či jakoukoli jinou kolaborantskou instituci. A to je pro ně nepochybně největší otřes. Bez kolaborantů jsou vyřízeni.

Neděljme si však iluze o tom, že by u nás nebyli lidé ochotní k té nejhorší zradě našich národů - ke kolaboraci. To jenom ta úžasná spontánní jednota, obrovská aktivita naprosté většiny národa, neskrývané opovržení a nenávist zatím zdržují rozhodnutí

těch, kteří vlastně už dávno zradili ve svých myšlenkách. Nenechme proto nikoho na pochybách, že KOLABORACE S OKUPANTY JE TOU NEJ HORŠÍ ZRADOU, NEJTĚŽŠÍM ZLOČINEM PROTI REPUBLICE, který také podle zákonů této republiky bude spravedlivě souzen a stíhán nejtěžšími tresty.

S kolaboranty nebudou mít národy naší republiky nejmenší slitování.

(Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

Jarmila Glazarová

Ani v nejčernějším nejfantastičtějším snu...

V TĚCHTO DNECH, když často zachytím vysílání sovětského rozhlasu, když poslouchám v úžasu ty fantastické, nesmyslné, i prostoduché lži, musím vzpomínat na dobu své práce v moskevském rozhlase. Vidím předsíň studia, kde jsem čekávala na střídání s hlasatelem rakouským, vidím mikrofony, k nimž jsem usedala noc co noc, abych pronesla první větu relace: Moskva hovoří, hovoří Moskva. Tam totiž je začátek mé úcty k SSSR. Tam jsem podávala zprávy o tom, jak vstává z trosek Sovětský svaz, zničený okupanty, jak hrdinsky a obětavě v nejtěžších podmínkách pracuje sovětský lid, vyčerpaný, ožebračený, vykrvácený a plný bolestných ran.

A poznala jsem Leningrad s pamětí ještě docela čerstvou na hrůzy blokády a hladomor. Chodívala jsem po krásných nábřežích a ještě po třech, po čtyřech letech jsem četla a dotýkala se dlaněmi černých nápisů, které nesmyly deště a nerozpustily mlhy a sněhy severských zim. Smrt nemeckým zachvatčikam! Četla jsem Šolochova a jeho Školu nenávisti. Žhavé, zavilé, žulové nenávisti k zachvatčikam, k okupantům.

Psala jsem knihu Leningrad, a chtěla jsem, aby to byla bible statečného, čestného a zoufalého hrdinství, vlastenectví, nejlepších lidských vlastností sovětského člověka.

DVACET ROKŮ JSEM PRACOVALA pro přátelství se Sovětským svazem, pracovala s čistým a přesvědčeným srdcem, a ta práce se dařila, protože jsem pro ni hořela i zapalovala. Jistě dnes ženy v Chomutově myslí na naši besedu, na moji poslední besedu na toto téma, na dvě sovětské profesorky, které se jí zúčastnily, na vroucnost, lásku, a nadšené přátelství, které naplnilo ten vyzdobený sál.

Vzpomínám, jak jsem stála u kolébky fakulty českého jazyka

na moskevské univerzitě, na spolupráci s profesorem Bogatyrovem a jeho prvním česko-ruském slovníku. S jakými pocity asi opouštěl nyní prof. Bogatyrov, po čtyřicet roků náš oddaný přítel, světový kongres slavistů v Praze? Ten může dosvědčit, že nebyly zmatky a nebyla kontrarevoluce v naší zemi.

Před málo dny jsem stála v Treptově u Berlína před velkolepou sochou rudoarmejce s obrovským mečem v jedné a dítětem na druhé ruce. Monumentální a podmanující symbol síly a něhy, vítěze a ochránce. Kolik tam bylo lidí v ten vlahý letní den! Kolik jich oněmělo pod zdrcující silou dojmu, vzpomínek, vděčnosti. Stáli tam lidé všech možných národností, mlčeli, plakali, a člověk tam stál a díval se na hrdinu a dítě, ochoten ke každé oběti, ke každému důkazu, ke každé povinnosti.

KDE JSME SE NADÁLI, že za pár dní ten voják s mečem přijde k nám. A že se na něho budeme dívat uraženi a ponížení, s bolestným, a nevěřícím úžasem, že se jeho meče budeme bát i my, i děti, takové, jaké tam držel v náručí, a on že bude do nás i do těch dětí střílet, ne vítěz, ne hrdina, ale okupant - zachvatčik, přesně to, co se učil nenávidět a trestat nelítostně a s krutou spravedlností.

V těchto dnech denně potkávám v lese ruskou paní, vlídnou a laskavou maminku, která tady ma provdanou dceru. "Jak krásná země, jak vlídná, tolik zahrad a kvetin. A jaká péče o hroby našich synů." - A já si vzpomínám namátkou na hřbitov šesti tisíc sovětských padlých na opavském hřbitově. Armáda okupantů prošla už Severomoravským krajem. Snad si povšimli té láskyplné péče. Nevědí, že naše děti mají ten hřbitov v posloupné péči, že tam každoročně vzplane o Štědrém večeru celý les vánočních stromků. A je to k víře, že během dne, během soudné hodiny se k týmž uniformám obracíme zády? Že nám třeba krvácí srdce, ale vody nepodáme? A že se sovětský voják dívá na náš hrozný zal a hněv a nechápe pranic, protože i on byl oklamán? Propaganda je zřejmě tak všemocná, tak před ní není úniku v těchto režimech, a vytváří takové nepřekročitelné propasti, že v několika málo dnech se přes ně nedaří sklenout žádný most.

A JE TO K VÍŘE pro mne osobně, že píši tyto řádky, plné nářku, zklamání a nezhojitelné lítosti? Když v květnu roku 1945 vyšlo první číslo Rudého práva, nažloutlý list narychlo vytištěný, byly tam články dvou spisovatelek: Marie Pujmanové a můj.

Byl by člověk v nejčernějším nejfatastičtějším snu mohl předvídat, že po 23 letech budou psát do těmito okupanty těžce zkoušeného Rudého práva vyznání svého žalu a rozčarování, které tak nesnesitelně bolí na prahu stáří a na troskách věrné, oddané a láskyplné práce?

(Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

Jan Drda

Nezkřivte jim ani vlas, nedejte jim ani kapku vody

Pero se mi chvěje v ruce, hlas se mi zadrhává. Pětadvacet let jsem učil své děti, aby milovaly Sovětský svaz, aby v Moskvě viděly hvězdu naší jistoty, ručitele naší národní a státní nezávislosti. Teď je to všechno v troskách. Tytéž tváře, tytéž uniformy, které viděly na obrázcích z nezapomenutelných májových dnů, které jsem je učil ctít, jako tváře našich osvoboditelů, vidí teď mé děti vlastníma očima v strašných souvislostech. Vidí je prolévat českou krev, střílet do našich národních památníků, jsou svědky toho, s jak bezpříkladným cynismem unesli neznámo kam A. Dubčeka a O. Černíka - představitele naší suverenity - počet zločinů, k nimž v těchto dnech došlo v pražských ulicích, volá do nebe.

Lžou světu, že prý jsme je zavolali na pomoc, přitom nejsou s to uvést jedno jediné jméno; lžou, že chrání Prahu, ale přitom ji ničí, pásy i kanóny tanků; lžou, že nám nesou bratrskou pomoc, ale přitom český národ nestoudně a nesrozumitelně terorizují. Bojují prý za komunismus - proti českým a slovenským komunistům, usilujícím očistit štít strany. Způsobili, že se v nás zrodilo něco strašného: nenávist k této prolhanosti a nestoudnosti, palčivý pocit urázky, neuhasitelný plamen hněvu. Ale taky něco krásného: hrdost na svůj vlastní lid, všelidová neoblomná jednota, odhodlání vzdorovat až do konce, neustoupit, nepoddat se, nekleknout před okupanty, nepřijmout žádný kompromis! Naši mravní převahu vidí celý svět, snad ji dokonce vidí i mnozí z těch prostých Ivanů a Serjožů, kteří před námi klopí oči na pražských ulicích. Marná sláva, molodci, ať jste osobně sebevíc dobrosrdeční: přišli jste jako okupanti, přišli jste jako noční lupiči, poskvrnili jste naši rodnou zem, naše děti se vás učí a naučí nenávidět, i když my jsme je učili milovat vaše ot-

ce. A my, tátové, se na to díváme v hanbě a bezmoci, ale ne se zlomeným charakterem. Přežijeme tu ránu, překousáme tu hanbu zrady a podlosti; ale přičtěte to svému "načalstvu" a sami sobě, jestliže ze svých srdcí vyvrhneme a vyrveme slova "láska" a "družba". Jste bezectní okupanti a měl atokrát pravdu ten, kdo napsal na pražské zdi: "Nezkřivte jim ani vlas, nepodejte ani kapku vody!"

Rudé právo, legální vydání, 27.8.1968.)

S t r a c h

Viděl jsem v očích okupantských vojáků strach. Hlídali jednoho starého vrátného v průchodu do veliké garáže. Byli to jistě slušní mladí lidé, jistě si ještě před týdnem nepomysleli, že by mohli někoho zastřelit - a přece kousek od místa, kde stáli, padli naši první mrtví. Ten strach, který měli vojáci v očích, byl zvláštního druhu. Ano, každý strach je vlastně stavem, kdy se člověk cítí být bez pomoci. Jenže strach člověka, který má v ruce samopal a za zády skoro milión svých vojáků, svých tanků, obojživelníků a letadel, který je příslušníkem po zuby ozbrojené nejpočetnější armády světa, tento strach je opravdu otřesný. Tito vojáci, tito lidé jsou vlastně bez pomoci - nemají ve svém vlastním, osobním kulturním povědomí nic, co by jim umožnilo pochopit naše občany, kteří se k nim obracejí zády. Tito vojáci se ocitli v situaci ruského izvoščika Váni, o kterém píše A.P.Čechov v jedné své povídce. Váňovi se náhodou dostane do ruky překlad Tří mušketýrů, Váňa knihu přečte, kroutí hlavou a říká: ničeho nechápu, jacísi cizozemci ... jde a upíjí se k smrti.

Ruští vládcové, kteří poručili těmto mladým chlapcům vtrhnout do malé země uprostřed Evropy, uvrhli svoje vojáky zpátky do starého traumatu ruských dějin. Ruské dějiny jsou charakterizovány v podstatné míře splýváním, slučováním věcí "císařových a božích", moci světské ideologie, státu a církve, strany a vlády, prostě tím, co se označuje slovem ceasaropapismus. Ruské dějiny jsou ovšem také dějinami odporu proti této ceeseropapistické tradici, neboť nejlepší mozky Ruska si vždy uvědomovaly, že caesaropapistický model života zbavuje člověka toho nejpodstatnějšího - tvořivosti, že jej vrhá do úděsné pasivity a že tato úděsná pasivita vede k neúctě před sebou samým, vede k otrockos-

ti. Duchovní i vnější svět člověka vydaného této otrockosti je neprodyšně sešněrován a dá se v něm žít pouze a jedině za předpokladu, že takováto neprodyšnost je svatá v pravém smyslu slova svatý. Car prohlásí, že roucho na ikonách všech světců bude malováno zlatě, vzepřít se tomu znamená ne jenom požadovat jinou malířskou techniku, nýbrž i otřást mocí carovou. K tvrzení, že tráva je zelená (prohlásil-li ji některý orgán za modrou), je zapotřebí Koperníkovy odvahy, neboť to znamená stát se svobodným člověkem tváří v tvář mašinérii hrozící světové velmoci. Má tuhle odvahu vojáček, který stojí ve vratech garáže? Asi sotva. Avšak ruští vládcové, kteří mu připravili toto trauma, jsou lapeni svou vlastní lstí. Vždyť tam, kde vládne tak hluboké pohrdání vlastním národem, jemuž jeho TASS smí namlouvat ty nejtasemnicovatější goebelsovštiny, tam, kde si myslí, že pocarštěný marxismus umožňuje nějaké analýzy skutečnosti, tam nakonec Váňa praští knihou Tří mušketýři do kouta a odchází pít, aby zahnal strach.

Ne, nemyslete si, že bych tento strach podceňoval. Právě nejhorší zločiny, nejkrutější zrady vznikly ze strachu. I to, co prožíváme, čeho se na nás dopustili, je zločin ze strachu. Báli se nás. Bojí se nás. Protože jsme i před hlavněmi jejich milionové armády svobodní lidé.

(Sešity, zvláštní vydání, 27.8.1968.)

Ideologie přesily

Člověku se nechce věřit vlastním uším, poslouchá-li v těchto tragických dnech argumenty sovětské propagandy. Údiv, který v nás sovětský tisk vyvolával již od jara, byl dlouho provázen pochybnostmi o informovanosti sovětského vedení. Dnes víme, že tyto pochybnosti nebyly na místě. Dnes jsme už jen rozhořčeni a šokováni cynismem, s nímž tato propaganda osekává objektivní pravdu, aby se vešla do předepsané, primitivní šablony.

Vulgárnost této argumentace je přímo úměrná vulgarizaci myšlenek - jazyk i mozek jsou v naprosté jednotě a není jen věcí československé optiky, jestliže konstatuji, že ideologové KSSS přestali rozumět řeči světového dělnického hnutí a tím i drtivé většině komunistických stran. Mumifikovaný marx-leninismus oficiální sovětské ideologie není dnes ničím jiným než poslušným

vykonavatelem velmocenských zájmů: udržet status quo. Jde o - v historii známé - spojení "církve" se státem, kde ideje zkamení v podpěry nesnášenlivé moci.

Dokladem toho jsou v posledních dnech útoky na XIV. sjezd KSČ. Nemá smysl zabývat se vyslovenými nepravdami a překrucováním. Je dostatečně známo, že delegáti tohoto sjezdu byli demokraticky navrženi v základních organizacích a potom zvoleni na řádných zasedáních okresních a krajských konferencí. Je známo, že byli zvoleni lidé, kteří se distancovali od chyb, které KSČ v uplynulých dvaceti letech pod tuhým vedením Moskvy napáchala, a které ani dnes sovětská propaganda nemůže zapírat.

Je také známo, že delegáti XIV. sjezdu zvolili na přední místa nového ÚV především Alexandra Dubčeka společně s těmi z jeho nejbližších spolupracovníků, kterým se nakonec podařilo prestiž KSČ, zostuzenou a ležící v prachu, vyzdvihnout tak vysoko - jak v Československu nikdy nestála. Důvěra ve vedení KSČ, soudruha Dubčeka a ostatní, jednota všech vrstev národa umožnila něco, co by se jinak nikdy nemohlo podařit: uskutečnění sjezdu o polovinu měsíce dříve a nadto za velmi těžkých podmínek. Okupační vojska se snažila zabránit konání sjezdu - internovala soudruha Dubčeka a mnoho dalších. Nebýt dělníků v továrnách, Lidových milicí a soustředěné pomoci prostých občanů - členů i nečlenů strany - bylo by se okupantům podařilo to, proč vůbec do ČSSR přišli - zabránit konzolidované straně vykročit s jistotou k uskutečňování socialismu lidské tváře, k němuž vzhlíží člověk v druhé polovině dvacátého století - ať je občanem kteréhokoliv státu - s nadějemi.

Neobstojí ani průhledná argumentace sovětských koniašů, že XIV. sjezd probíhal v neregulérních podmínkách - tajně. Stačí listovat dějinami VKSb (i v jejich oficiálně deformované interpretaci), abychom našli četné doklady o tom, že strana se musí v zájmu své akceschopnosti přizpůsobovat objektivním podmínkám. Činila tak i sovětská strana a mnohé její sjezdy v historii dělnického hnutí v Rusku by bylo možno nazvat neregulérními mnohem spíš než legální, demokraticky připravený XIV. sjezd KSČ.

Proč se však stal XIV. sjezd KSČ terčem propagandistické kanonády sovětských ideologů? Pod hlavněmi okupačních tanků to poznáváme již neomylně. KSSS smísila ideologii strany s velmocenskou politikou statních orgánů. Pro ni není rovnosti mezi komu-

nistickými stranami stejně jako pro ni není rovnosti mezi velmocí a jejími satelity. KSSSneuznává již na dvacátém a dvaadvacátém sjezdu závazně deklarované právo suverenity komunistických stran malých jako velkých. Ideologové neostalinismu považují i nadále za své právo rozhodovat s konečnou platností o vývoji všech komunistických a dělnických stran. Myšlení a cítění lidu, jež je zdrojem tvůrčího vývoje socialismu, je pro ideology samoděržaví pouhým objektem manipulace. Výsledkem tohoto anachronismu v myšlení oficiálních sovětských ideologů a vůdců je ono tragické nepporozumění, jež vedlo rozhodující avantgardy dělnického hnutí - komunistické strany nejen v ČSSR, ale v celém světě - tak jednotně k odsouzení okupaci Československa.

Mezinárodní vztahy - politika státu - vždy byla a bude politikou kompromisů. Jinak to snad ani nejde. Myšlenky a ideály lidstva a především vědecké myšlení marxisticko-leninských stran se však nemůže pohybovat kupředu samospádem kompromisů, ale jen a jen obtížnou cestou poznávání. Okupace Československa poskytla celému světu příležitost poznat - že lid, jehož touhy a ideály jsou ideály socialismu, je jediným tvůrcem ideologie a jediným suverénem své politiky.

(Svět práce, zvláštní vydání, 27.8.1968.)

Sloupek Švejka Josefa

"Technika, paní Müllerová, to je ohromný požehnání pro lidstvo," pravil Josef Švejk, nepřestavaje si masírovat nohy. "Tak se podívejte - rádio. Proběhal jsem dnešního dne celou Prahu a teď si pustím rádio Vltava a zjišťuju, že to my běhání bylo zcela zbytečný, jelikož jsem vopominul v Praze to nejpodstatnější. Teprve v tom rádiu Vltava jsem se na základě věrohodnejch zpráv z Moskvy dověděl, a to citýruju doslova, paní Müllerová, že je u nás často možno viděti, jak vojaci a důstojníci spojeneckých vojsk přátelsky besedují s obyvatelstvem, odpovídají na nesčetné otázky, pomáhají správně hodnotit politickou situaci a objasnit ušlechtilé cíle, které plní jejich vojska. Tak to povídali, paní Müllerová, a já vám reknu, že nemít ruce vod mazání, tak si musím utřít z voči slzy dojetí, jak mi je blízkej ten jejich jazyk."

" A hlásili taky, milostpane", přitakala paní Müllerová,"že na-

šli v ministerstvu pana Borůvky tajnej sklad zbraní!"

"Tak to je, paní Müllerová, další doklad pro to, co vám tu vysvětluju: Marná sláva, jasnozřivá informace, to je pro každýho poklad. Vo tom, že byl v ministerstvu zemědělstva odhalen sklad zbraní psaly moskevský noviny v sobotu a taky ho tam statečný okupační jednotky v neděli našly. Voni vlastně daly jenom tý moskevský Pravdě zapravdu. To jsem znal jednoho domovního důvěrníka Vaněčka v Nuslích, který měl ve společné péči všechno obyvatelstvo domu a ten někde slyšel, že všichni inteligenti mají křivou držku. Tak si v noci počkal na jednoho vedoucího Pramene a když se vrátil domů, povídal, že je to pravda, že má taky držku nakřivo. A navíc mu chyběj dva zuby."

"A pak Hájek z ministerstva zahraničí, milostpane, je zase na útěku," zašeptala paní Müllerová.

"Tak, tak, paní Müllerová," pravil Josef Švej, zvedl na okamzik své vážné oči ke své bytné a pak se soustředil na masáž druhé nohy. "Ten pak Hájek je ztracenej talent jak je jasnozřivej. Představte si, paní Müllerová, že byl na tom útěku u jugoslávskýho moře už několik dní předtím, než se náhle spojenecký vojska vodhodlala u nás rozdrtit kontrarevoluci, kdyby ji měla vydupat ze země. A teď ke všemu pan Hájek utíká ještě za moře do Ameriky do Organizace spojenejch národů, což je u ministra zahraničních záležitostí vopravdu neslýcháno."

Paní Müllerová, podpírajíc se o násadu smetáku, sledovala vděčně vývody Josefa Švejka a jen kuse zasahovala do rozpravy.

"A představějí si, milostpane, jak ty rozzuřený protistranický živly v redakci Rudýho práva chytily pana Švestku, takže ho musely vysvobodit ze zajetí sovětskýho vojska!"

Josef Švejk si už zavazoval tkaničky podvlékaček a shrnoval nohavice. Paní Müllerová mu podržela kabát a on se chopil své fajfky.

"Já teď jdu, paní Müllerová, na chvíli ke Kalichu. Doufám, že tam nebude starej Bretšnajdr, že už si ho někdo přišel taky vosvobodit."

(Svět práce, 27.8.1968, zvláštní vydání.)

14.35 hod. Zpráva čs. rozhlasu o dopolední schůzi vlády na Pražském hradě, kterou řídil O. Černík a na niž přišel president Svoboda. Vláda projednala informaci o jednáních čs. vládních a stranických představitelů v Moskvě. Vláda bude v zasedání pokračovat odpoledne. Na této schůzi budou předloženy návrhy k obnově výroby, dopravy a k zajištění klidu a pořádku. Vláda se obrací k obyvatelstvu a hlavně k pražanům, aby zamezili zivelným akcím a rozvahou a klidem podpořili cestu ke konzolidaci na celém území ČSSR. Vláda oznámila, že dnes promluví ss. Svoboda a Dubček, zítra ss. Černík a Smrkovský.

14.4o hod. Čs. rozhlas vysílal komuniké o čs.-sovětském jednání v Moskvě ve dnech 23.-26. srpna 1968.

23.-26. srpna 1968 se uskutečnila v Moskvě čs.-sovětská jednání, kterých se zúčastnili: z československé strany president ČSSR s. L. Svoboda, první tajemník ÚV KSČ s. Al. Dubček, předseda NS, člen předsednictva ÚV KSČ s. J. Smrkovský, předseda vlády, člen předsednictva ÚV KSČ s. O. Černík, člen předsednictva ÚV KSČ a první tajemník ÚV KSS s. V. Biľak, člen předsednictva ÚV KSČ, místopředseda SNR s. F. Barbírek, člen předsednictva ÚV KSČ s. J. Piler, člen předsednictva ÚV KSČ s. E. Rigo, člen předsednictva ÚV KSČ s. J. Špaček, člen předsednictva ÚV KSČ s. O. Švestka, předseda ÚKRK s. M. Jakeš, kandidát předsednictva a tajemník ÚV KSČ s. J. Lenárt, kandidát předsednictva ÚV KSČ s. B. Šimon, místopředseda vlády s. dr. G. Husák, tajemník ÚV KSČ s. A. Indra, tajemník ÚV KSČ s. dr. Z. Mlynář, ministr národní obrany gen. plukovník s. M. Dzúr, ministr spravedlnosti s. dr. B. Kučera, velvyslanec ČSSR v Sovětském svazu s. Vl. Koucký.

Ze sovětské strany gen. tajemník ÚV KSSS s. Brežněv, předseda Rady ministrů SSSR, člen politbyra ÚV KSSS s. Kosygin, předseda Presidia Nejvyššího sovětu SSSR, člen politbyra ÚV KSSS s. Podgornyj, člen politbyra ÚV, předseda Rady ministrů RSFSR s. Voronov, člen politbyra a tajemník ÚV KSSS s. Kirilenko, člen politbyra ÚV KSSS, I. náměstek předsedy Rady ministrů SSSR s. Poljanskij, člen politbyra a tajemník ÚV KSSS s. Suslov, člen politbyra ÚV KSSS, před-

seda Všesvazové Ústřední rady odborů s. Šeljapin, člen politbyra ÚV KSSS I. tajemník ÚV KS Ukrajiny s. Šelest, tajemník ÚV KS Sovětského svazu s. Katušev, tajemník ÚV KSS s. Ponomarijov, ministr obrany SSSR s. Grečko, ministr zahraničních věcí SSSR s. Gromyko.

V průběhu rozhovorů byly v otevřené soudružské diskusi posouzeny otázky týkající se současného vývoje mezinárodní situace, aktivizace machinací imperialismu proti socialistickým zemím, situace v Československu v poslední době i dočasného vstupu vojsk pěti socialistických zemí na území ČSSR. Účastníci vyslovili pevné společné přesvědčení, že v současné situaci je hlavním úkolem uskutečnit společná rozhodnutí přijatá v Čierné nad Tisou, vycházet ze stanovisek a zásad formulovaných na poradě v Bratislavě, jakož i postupně uvést v život praktické kroky vyplývající z ujednání uzavřeného v průběhu rozhovorů. Sovětská strana vyjádřila své porozumění a podporu pozici a vedení KSČ i Československé socialistické republiky, které je rozhodnuto vycházet z usnesení přijatých na lednovém a květnovém plenárním zasedání ÚV KSČ vzájmu zdokonalení metod řízení společnosti, rozvoje socialistické demokracie a upevnění socialistického zřízení na základě marxismu-leninismu. Bylo dosaženo dohody o opatřeních, jejichž cílem je co nejrychlejší normalizace situace v ČSSR. Čs. představitelé informovali o nejbližších zamýšlených opatřeních ke splnění těchto cílů. Ze strany představitelů ČSSR bylo prohlášeno, že veškerá práce stranických a vladních orgánů na všech úsecích jejich činnosti bude zaměřena na zajištění účinných opatření v zájmu socialistického zřízení, vedoucí úlohy dělnické třídy a komunistické strany, v zájmu rozvoje a upevnění přátelských vztahů s národy Sovětského svazu a celého socialistického společenství. Sovětští představitelé vyjadřujíce jednoznačné úsilí národů SSSR o přátelství a bratrství s národy socialistického Československa potvrdili svoji připravenost k nejširší a upřímné spolupráci na základě vzájemné úcty a rovnoprávnosti, územní celistvosti a nezávislosti a socialistické solidarity.

Spojenecká vojska, která dočasně vstoupila na území Československa, se nebudou vměšovat do vnitřních věcí ČSSR. Bylo dosaženo dohody o podmínkách odchodu těchto vojsk z území ČSSR v závis-

losti od normalizace situace v ČSSR. Čs. strana informovala o tom, že vrchní velitel čs. ozbrojených sil vydal příslušné rozkazy v zájmu toho, aby nedošlo k incidentům a konfliktům, které by mohly vyvolat narušení klidu a veřejného pořádku. Dal rovněž příkaz vojenskému velení ČSSR, aby udržovalo spojení s velením spojeneckých vojsk. V souvislosti s projednáváním tzv. otázky o situaci v ČSSR v Radě bezpečnosti prohlásili představitelé ČSSR, že čs. strana nežádala projednání této otázky Radou bezpečnosti a žádá o její stažení z programu jednání. Vedoucí představitelé KSČ a KSSS potvrdili své odhodlání provádět rozhodně na mezinárodním fóru politiku odpovídající zájmům upevnění solidarity socialistického společenství, zájmům míru a mezinárodní bezpečnosti. ČSSR a Sovětský svaz tak jako dosud budou klást rozhodný odpor militaristickým, revanšistickým a neonacistickým silám usilujícím o revizi výsledků druhé světové války a o narušení nedotknutelnosti existujících hranic v Evropě. Znovu bylo potvrzeno odhodlání rozhodně plnit všechny závazky, vyplývající pro obě strany jak z mnohostranných, tak i dvoustranných dohod, které byly uzavřeny mezi socialistickými státy, posilovat obrannou sílu socialistického společenství, zvyšovat efektivnost obranné Varšavské smlouvy. Rozhovory probíhaly v ovzduší otevřenosti, soudružství a přátelství.

(Dokumenty a prameny MZV.)

14,5o hod. Čs. rozhlas vysílal projev presidenta republiky L. Svobody.

Drazí spoluobčané!

Po čtyřech dnech jednání v Moskvě jsme zase mezi Vámi ve své vlasti. Vrátili jsme se společně se soudruhem Dubčekem, Černíkem, Smrkovským i ostatními soudruhy. Ani vám, ani nám nebylo lehko. Svými myšlenkami jsme každým okamžikem byli s vámi, a mysleli jsme na to, jak prožíváte tyto těžké dny. Jsme upřímně rádi, že jsme zase doma s Vámi. S hlubokým žalem jsme přijímali zejména zprávy o ztrátách na tom nejcennějším, na lidských životech a převážně na mladých životech. Hluboce cítíme účast s hořem jejich drahých a přátel.

V našem jednání nás posilovaly nesčíslné projevy vaší důvěry. Upřímně vám za ni všem děkuji. Jsem přesvědčen, že jsme ji nezklamali. Pomáhala nám rozvaha, vysoká kázeň, kterou jste projevovali i vy všichni, Češi i Slováci, pracující, i naše ozbrojené složky.

Události v naší zemi v minulých dnech hrozily každou hodinu nejtragičtějšími důsledky. Jako voják dobře vím, jaké krveprolití může vyvolat konflikt mezi občany a moderně vyzbrojenou armádou. Tím více jsem, jako váš president považoval za svou povinnost, učinit vše pro to, aby k tomu nedošlo, aby neteklа nesmyslně krev národů, které vždy žily přátelsky, ale zároveň aby byly zajištěny základní zájmy naší vlasti a jejího lidu. Nechci tím skrývat skutečnost, že na dlouho zůstanou bolavá místa, způsobená událostmi těchto dnů. Máme však opravdový zájem o obnovení důvěry a upřímné spolupráce mezi zeměmi, které byly osudově spjaty společnou cestou. Místo naší země v dnešním světě je a nemůže být jinde, než v socialistickém společenství. Jak už jsem zdůraznil ve svých předchozích vystoupeních, odjel jsem do Moskvy na jednání po dohodě s vládou republiky s tím, že za východisko v řešení složité situace jsem považoval urychlenou normalizaci činnosti ústavních a jiných legitimních orgánů našeho socialistického státu, společnosti a jejích vedoucích představitelů. Jak jsem vám již sděloval z Moskvy a jak se sami můžete přesvědčit, vracím se společně se všemi těmito soudruhy, kteří se také neprodleně ujímají výkonu svých funkcí, do nichž byli demokraticky ustanoveni a v nichž jste je podpořili svou plnou důvěrou.

Je to první, ale pro nás důležitý krok k normalizaci života v naší vlasti. S tím pochopitelně souvisí i odchod vojsk Sovětského svazu a dalších socialistických zemí z území naší republiky. Dosáhli jsme zejména zásadní dohody o postupném uskutečnění plného odchodu vojsk, do té doby je jejich přítomnost politickou realitou. Rozvaha a kázeň, kterou jste projevovali až doposud, jsou nutným předpokladem pro konečné řešení této otázky. To vám říkám s plnou odpovědností jako president, vlastenec a voják.

Drazí přátelé, v uplynulých dnech jste nás, ústavní představitele státu, vedoucí činitele Komunistické strany Československa zahrnovali projevy důvěry, věrnosti zájmům socialismu. To je veliký kapitál, veliká síla a my s ní počítáme v úsilí o zabezpečení dalšího důsledně socialistického rozvoje naší vlasti. Ve smy-

slu lednového, dubnového a květnového pléna Ústředního výboru Komunistické strany Československa chceme dále rozvíjet socialistický společenský řád, posilovat jeho humanistický, demokratický charakter, jak je to vyjádřeno v akčním programu KSČ a programovém prohlášení vlády. Chceme dále s celou národní frontou budovat svou zemi jako opravdovou vlast pracujícího lidu. Od těchto svých záměrů ani na krok neustupujeme, nedopustíme samozřejmě, aby jich mohli pro své cíle zneužívat ti, komu jsou cizí zájmy socialismu. K tomu musíme nyní všichni rozhodně a cílevědomě zorganisovat svou práci.

Obracíme se na vás všechny, drazí spoluobčané, na vás - dělníky, rolníky a příslušníky inteligence, na vás - mladí přátelé v těchto těžkých dnech, vás volám k jednotě a prosím vás, abyste i nadále prokazovali moudrost a rozvahu.

Spojme všechny socialistické, vlastenecké, tvořivé síly do práce pro blaho lidu naší Československé socialistické republiky!

15,05 hod. Čs. rozhlas vysílal besedu u kulatého stolu s komentáři k moskevskému komuniké.

16,55 hod. Zahájeno pokračování 26. mimořádné schůze pléna NS (přerušeno 18,29 hod.). Přítomno 216 poslanců.
Z programu: přečtení komuniké o moskevských jednáních, diskuse o současné situaci; jednomyslné schválení komuniké o činnosti NS. (Materiály NS.)

Prohlášení k obyvatelstvu

Národní shromáždění ČSSR pracovalo po 7 dní okupace se vší odpovědností a v souladu s vůlí československého lidu.

Na svých stanoviscích k násilnému a protiprávnímu přepadení naší země trvá.

Národní shromáždění se staví za legální orgány zvolené XIV. sjezdem KSČ a plně je respektuje.

Dnes vystřídalo první dílčí informaci svého předsedy s. Josefa Smrkovského, kterého mezi sebou srdečně přivítalo. Plně mu i nadále důvěřuje.

Národní shromáždění ČSSR si vyhražuje právo v souladu

s Ústavou se vší odpovědností posoudit zprávu a návrhy vlády tak, aby byla zachována suverenita a svoboda země, aby dále pokračoval demokratický vývoj naší socialistické republiky.

Národní shromáždění se rozhodlo přerušit svou schůzi do té doby, než vláda podá zprávu a předloží potřebné návrhy. Žádá současně vládu, aby tyto práce, vědoma si jejich neobyčejné závažnosti pro další osudy naší země, pro život všeho našeho lidu, posuzovala s nejvyšší odpovědností.

Národní shromáždění ukládá svému předsednictvu, aby dále pokračovalo ve své práci a vedlo potřebné konzultace. Ukládá současně výborům ústavně právnímu, brannému a bezpečnostnímu a zahraničnímu připravit rozbory všech v úvahu přicházejících otázek.

Národní shromáždění se obrací znovu ke všem občanům s naléhavou žádostí, aby nedávali záminky k jakémukoli zostření situace.

Věříme Vám, důvěřujte nám.

Národní shromáždění ČSSR

V Praze dne 27. srpna 1968

Kolem 17,30 hod. Čs. rozhlas vysílal projev prvního tajemníka ÚV KSČ s. A. Dubčeka.

Drazí moji spoluobčané, soudružky a soudruzi,

těžko se mi hledají slova, kterými bych vyjádřil vděčnost za nesmírné projevy důvěry, kterými jste zahrnuli mě i ostatní soudruhy, na které jste čekali. Vaše vysoká morálka, uvážlivý postup, vystupování a pevně vyjádřené přesvědčení, že se do svých funkcí vrátí všichni řádně zvolení funkcionáři strany a ústředních orgánů nebyly planou vírou. Jsme zase ve svojí práci mezi vámi. Děkujeme vám. Můžeme opět obnovit činnost ústředních orgánů v naší republice, Národního shromáždění a vlády, činnost Národní fronty. Tato činnost, stejně jako život našeho lidu bude probíhat v situaci, jejíž realita není závislá jen na naší vůli. Tuto skutečnost jsme si v plném rozsahu uvědomovali po celou dobu právě tak, jako to pociťujete a jistě si uvědomujete vy všichni. Je velikou zásluhou vaší rozvážnosti, lidu naší republiky, že dbal

na výzvu předsednictva Ústředního výboru KSČ a presidenta ČSSR, soudruha Ludvíka Svobody i vlády republiky, že nedošlo k otevřeným větším střetnutím a k tragičtějšímu krveprolévání. Za každou cenu třeba zabránit dalšímu utrpení a dalším ztrátám, protože tím by se skutečná situace stejně nezměnila a nenormální stav v naší vlasti by se prodlužoval. Jsme-li odhodláni zabránit krveprolévání, neznamená to, že se chceme vzniklé situaci pasivně podřídit, naopak činíme vše abychom našli a jsme přesvědčeni, že najdeme prostor, cesty a prostředky, jak rozvánout a s vámi všemi uskutečňovat politiku, která nakonec povede k normalizaci poměrů. V tomto přesvědčení nás posilňují i výsledky jednání, kterých dosáhli představitelé našeho státu, strany a národní fronty, s představiteli Sovětského svazu, které jsme včera v Moskvě ukončili. Rovněž sovětští představitelé chtějí přispět k normalizaci našich vztahů. Jsme v dnešní realitě postaveni před úlohu, najít východisko z dnešní situace v Československu. Na prvním místě je dnes dohoda o postupném odchodu vojsk pěti států z území naší republiky. Proto nedůvěra, vyvolávaná v tomto směru není opodstatněná a je škodlivá. V této dohodě, v tomto stanovisku je základní předpoklad celé naší další cesty. Dohodli jsme, že vojska z obcí a měst se okamžitě přemístí do vyhražených prostorů. To je ovšem spojené s tím, nakolik budou naše vlastní československé orgány schopné v jednotlivých místech zabezpečovat pořádek a normální život. Vláda republiky v tomto směru již dnes přikročila k příslušným opatřením, aby naše vlastní orgány prováděly opatření k regulaci našeho občanského života. Bylo by proto velmi nerozumné a nebezpečné zdržovat jakýmikoliv akcemi přesuny a nakonec odchod vojsk pěti států z naší vlasti, protože konečným cílem celého našeho snažení je uskutečnit úplný odsun těchto vojsk a to co nejdříve. Na základě jednání v Moskvě vláda již provádí praktické kroky v tomto směru. Chceme ještě dnes v noci, aby z některých míst byla odvedena vojska a uvolňují se některé prostory a objekty v Praze. Pracuje se na dalších opatřeních v tomto směru. Prosíme Vás, vážení spoluobčané, abyste nám pomohli čelit jakýmkoliv provokacím takových sil, které mají zájem na zostření beztak již velmi napjaté situace a které jsou zaměřeny některými lidmi i proti socialismu. V tomto období zvláště potřebujeme pořádek, potřebujeme uvědomělou kázeň a disciplinu

všech našich občanů, obyvatel naší Československé socialistické vlasti tak, jak tomu bylo až doposud. Ba, co víc, v dalším období budeme svoji uvědomělost potřebovat ještě daleko víc. Neboť jde skutečně o mnoho a záleží též na našem postupu, na naší práci, i na tom, jak vy všichni v této naší práci pomůžete. Chci též co nejvážněji upozornit na to, že k normalisaci poměrů patří, aby chování a konkrétní činy každého jednotlivce se neposuzovaly na základě vášní a masové psychózy bez znalostí skutečností. Nesmíme propadat v této složité době vášni a psychóze. V takovém prostředí těžko bychom mohli zvládnout situaci, těžko bychom mohli řídit život v naší vlasti a věřte, že chceme a rozhodně uděláme v tom směru všechno, co na nás závisí.

Normalisace poměrů je základní reálný předpoklad, abychom zase mohli soustředit naše úsilí na to, jak jít dále bez vážných chyb a podstatnějšího zdržení po cestě, které jste spolu s námi tak věřili a myslím, že jí stále věříte. I když dnes žijeme a pracujeme ve složitých podmínkách, ve složitém období. Chápali jsme a chápeme vaši podporu v těchto dnech jako podporu myšlence úspěšnějšího rozvíjení socialismu v naší vlasti tak, jako jsme se to pokusili formulovat od ledného pléna ústředního výboru KSČ a v přípravách na mimořádný sjezd strany. Tím víc nás tato podpora posiluje, tím víc nás zavazuje i v této složité době nevzdat se našeho svobodného úsilí o plnější vyjádření humanistických socialistických zásad.

I když se zdá být jakkoliv paradoxní, že hovořím o tom právě v této době, ale i tak musíme mít víru v naši sílu, víru v náš lid, protože jenom v jednotě a v jednotném postupu, v jednotě našich činů můžeme zabezpečit úspěch naší další politiky. S rozhodnutím, vytvořit podmínky pro pokračování v této politice, pokud možno s nejmenšími chybami se též vracíme ke svojí práci. Nebude to lehké a bude proto třeba vynaložit mnoho úsilí. Taková je skutečnost a z toho musíme vycházet při svojí práci. Ignorování skutečného stavu by mohlo vést v některých místech jen k dobrodružství, anarchii a to je nedobré, to by bylo nedobré pro uskutečňování významných úloh, které máme před sebou. Víte, že nová situace, která je v naší vlasti, staví nás před nové otázky a jsou tu některá nová hlediska. První co potřebujeme, je pokud možno nejrychlejší konsolidace a normalisace situace v naší vlasti. Vím, že to bude velmi složité, ale musíme to chápat jako základ-

ní předpoklad dalších kroků. Právě proto spoléháme, že tak, jak jste nás podporovali doposud, pomůžete na základě reálného posouzení situace svojí další důvěrou a aktivní účastí i dnes a to i v tom případě, že budeme musit uskutečnit i některá dočasná mimořádná opatření, omezující stupeň demokracie a svobody projevu, jakého jsme již dosáhli a které bychom za normální situace dělat nemohli. Ale prosím Vás, abyste si hluboce uvědomili dobu, ve které žijeme. Čím dříve se nám podaří normalisace poměrů ve vlasti a čím větší podporu nám poskytnete, tím dříve budeme moci udělat další kroky na naší polednové cestě. Cestu k řešení našich problémů nechceme hledat sami. Nespoléháme jen na svoje vlastní síly, ale především na síly vaše, na vaši morální sílu, na váš charakter, na vaše samostatné myšlení, které musí být opřené o rozvahu, uváženost a které musí vycházet z reality, která v naší vlasti vznikla. To není možno ignorovat. Tomu neodpovídá takové počínání, kdy se ve vysílání některých rozhlasových vysílačů po vystoupení presidenta republiky, s. Svobody šíří nedůvěra, pochybnosti k výsledkům moskevských jednání a připravovaným opatřením k odsunu vojsk. Velmi naléhavě varujeme před takovým počínáním. Zápalná slova se lehko vypustí do etéru. Je třeba však to spojovat s odpovědností za další oběti na životech, za hmotné škody, které jsou již teď nemalé. Vaše podpora,klid, rozvaha a činnost stranických orgánů na všech stupních, i funkcionářů strany i ostatních masových a společenských organizací v těchto dnech znovu potvrdily zkušenost, kterou jsme získali již od ledna tohoto roku, že je třeba mít těsné spojení s lidem, soustavně se s ním radit, opírat se o jeho rozum a zkušenosti, dbát na jeho názory a vyjádřit je v naší politice. Chceme tak postupovat i nadále. Vím, za jaké ideály bojujete, vím, že nikdy neustoupíte od myšlenky socialismu, humanismu a národní samostatnosti a naší československé suverenity. Věřím, hovořím před tváří vás všech, že ve svém životě nemohu a nechci jednat jinak, než pracovat pro uskutečnění těchto ideálů svého lidu. S touto myšlenkou jsem jednal v minulých dnech s ostatními soudruhy, s touto myšlenkou chci pracovat a sloužit svojí vlasti i v budoucích dnech. Otázek, na které je třeba hledat odpověď, je velmi mnoho. Vy sami nejlépe víte, kolik nových a osudových otázek vyvstalo za poslední týden. Od obnovení pořádku a odchodu vojsk přes řešení mnohých problémů života každého z nás. To všecko vy-

žaduje skutečně promyšlenou odpověď a to co nejdříve. Ubezpečuji Vás, že chci spolu s Vámi náš postup v nové situaci promyslet co nejdříve a také co nejdříve začít postupně řešit nejnaléhavější problémy.

Dovolte mi nyní povědět několik slov všem komunistům, členům i funkcionářům naší strany. Soudružky a soudruzi, my všichni, nechť již pracujeme v základních organizacích anebo i nejvyšších funkcích strany jsme silni jen tehdy, když nám důvěřuje celá strana a když ve stranu důvěřuje lid. O to větší odpovědnost máme za to, abychom v praktické politice uskutečnili všechno, co je v zájmu lidu a to i v současných mimořádných a neuvěřitelně těžkých podmínkách. Největším neštěstím pro stranu by bylo, kdyby se její zdravé jádro, všechny její síly, které probojovaly cestu k poleďnové politice Komunistické strany Československa se teď rozdrobilo, kdyby došlo k nedůvěře uvnitř zdravých sil strany. To by nevyhnutelně znamenalo rozpad síly, která jediná je schopná vyvést naše národy z dnešní složité situace.

Chci, abyste vy, členové a funkcionáři strany, kteří jste v těchto dnech pracovali doma, porozuměli nám, kteří jsme jednali mimo náš domov. Projednáme co nejdříve společně všechny otázky, které vznikly za opravdu mimořádných a výjimečných okolností.

Prosím všechny funkcionáře krajských a okresních výborů, i základních organisací strany, delegáty mimořádného XIV. sjezdu, aby po několik dní v této výjimečné situaci plně respektovali v stranické práci ty pokyny, které ve své funkci jako první tajemník ÚV KSČ vydám. Hovořím o tom proto, že se musím spolu s ostatními soudruhy, kteří pracovali na okresech, krajích a tady v ústředí poradit o dalších krocích, jak sjednotit krok všech komunistů na všech stupních práce, sjednotit krok komunistů, kteří pracovali tady doma k dalšímu uskutečňování politiky naší strany.

Ujímám se současně výkonu své funkce velitele lidových milicí, která mi plyne z titulu funkce, která mi byla svěřena. V nejbližších dnech potom vyřešíme všechny potřebné otázky na jednání pléna ÚV KSČ za účasti zástupců delegátů XIV. sjezdu. Musíme se doslova poradit s těmi komunisty, s těmi vedoucími funkcionáři naší strany, kteří pracovali v tu dobu, když jsem já a ostatní soudruzi nemohl se zúčastnit spolu s nimi na práci naší strany. Celkem otevřeně chci říci, že zkušenosti nás draze použily o tom, že naši politiku musíme dělat rozhodně a důsledně. Musíme však

též dbát, aby současnou důležitou situaci nevyužily ty síly a tendence, kterým je cizí socialismus. Budeme do budoucna rozhodně a důsledně chránit naši socialistickou politiku Československa.

Vážení posluchači, prosím abyste mi prominuli, když tu a tam se projeví nějaká přestávka v této mojí mnoho improvisované řeči a improvisovaném vystoupení. Myslím, že mě chápete, čím je to způsobené. My všichni, kteří jsme v minulých dnech jednali v Moskvě jsme vám hluboce vděčni za rozvážnou a skutečně komunistickou práci. Bez ní by nebylo možné zabránit zostřování situace, udržet rozvahu a zároveň vpravdě morální a politickou jednotu našeho lidu. Chtěl bych zároveň poděkovat příslušníkům armády, sboru národní bezpečnosti a lidových milic za to, že se v nich projevil takový vysoký morální činitel, který přispěl k tomu, aby nedošlo k velkým konfliktům. To je správné, tak je třeba si počínat dále podle příkazu presidenta ČSSR. Vám všem, všemu našemu lidu ze srdce děkuji. Věřte, že vaše důvěra je pro nás všechny závazkem a že na tento závazek nikdy v životě nezapomeneme a budeme se vám vždy cítit za svoje činy zodpovědni. Chápeme svoji práci nejinak než jako službu svému lidu, službu svojí Československé socialistické vlasti. Všichni dnes víme, že další cesta nebude lehká, že bude složitá, protože bude složitější a také delší, než jsme si to donedávna představovali s hlediska uskutečňování Akčního programu, ale nechť už jde život jakkoliv i dnes v této době musíme mít na zřeteli, že musíme další období promyslet, jak uskutečňovat závěry naší poslednové politiky, jak uskutečňovat v této nově vzniklé situaci a podmínkách program naší Komunistické strany Československa, ke kterému jsme se v lednu, dubnu i v dalších opatřeních ÚV KSČ přihlásili. Jinak ani to není možné. I v dalším období na této posici jsme stáli a stojíme dnes a z této naší politiky budeme vycházet i v dalším období.

Národ, náš lid patří společenstvu socialistických národů v ostatních zemích. Věříme, že přes všechno, co se stalo, co dnes prožíváme, se vztahy mezi našimi národy a národy ostatních socialistických zemí upraví tak, aby byly v souladu s touto skutečností. Jinak to ani nemohu říci. Právě proto, že naše národy, Češi a Slováci, jsou hluboce humánně založení lidé, s internacionálním citem a proto vztah k národům druhých socialistických zemí i k národům, lidu, pracujícímu lidu i v Sovětském svaze, i v ostatních zemích cítí svůj internacionální vztah, který nesmíme o-

pustit, protože budeme pracovat nejen dnes, ale i zítra a vztahy v tomto směru jistě budou směřovat k tomu, abychom se s těmito národy dále sbližovali, aby se vztahy upravovaly tak, aby to bylo v souladu a odpovídalo skutečnosti, že naše i jiné národy jsou národy socialistické. Prosím vás, nedopusťte provokaci, nedovolte vnést paniku do našich řad. Nezbývá nám v těžké situaci nic jiného, než napnout všechny síly, všechen rozum, abychom v další práci skutečně obstáli. Nezahyne národ, ve kterém se každý dokáže řídit jak svým rozumem, tak svojím svědomím. Prosím vás všechny, drazí moji spoluobčané, Čechy i Slováky, komunisty a členy ostatních politických stran Národní fronty, prosím všechny dělníky, rolníky, prosím naši inteligenci, všechen náš lid zůstaňme jednotní, klidní, hlavně rozvážní, pochopme že jen v tom a v naší věrnosti socialismu, v naší čestnosti, v našem úsilí a charakterech je záruka cesty vpřed.

Závěrečné projevy a dokumenty nejvyšších státních a stranických orgánů k moskevskému komuniké a k prvé fázi pobytu cizích vojsk na území Československa.

Komuniké ze zasedání ÚV KSČ a ÚKRK

Sjednotit síly k řešení složitých úkolů dneška

Členové ÚV KSČ a ÚKRK, zvolení naléhavým zasedáním XIV. sjezdu KSČ, se na své schůzi dne 28. srpna 1968 rozhodli disciplinovaně podporovat vedení strany v čele se soudruhem A. Dubčekem a přispět ke sjednocení úsilí celé strany zvládnout složité úkoly nynější těžké situace v naší zemi. Jednomyslně dohodnutý politický postup budou nyní realizovat v místech svého působení. Pevnou oporou přitom jsou slova důvěry, vyjadřovaná v množství rezolucí z krajů, okresů a závodů adresovaných ÚV KSČ.

Soudružky a soudruzi, občané ČSSR!

V těchto historických chvílích považujeme za svou povinnost poděkovat vám za bezpříkladnou statečnost, ukázněnost a věrnost myšlenkám demokratického, humanistického socialismu, za vaši jednotu a upřímné vlastenectví. Vysoké morální kvality našeho lidu získaly sympatie pracujících na celém světě a pomáhají překonávat důsledky tragických událostí

v naší zemi.

Zvláště oceňujeme obětavost pracovníků v průmyslu a v zemědělství, ve zdravotnictví a v dopravě, v zásobování a v energetice, nezdolnou vůli všeho lidu při zajišťování chodu našeho hospodářství a základních potřeb lidu. Mimořádný dík patří pracujícím vysočanských závodů v Praze, bez jejichž podpory by nebyla možná politická práce vedoucích orgánů KSČ v kritických dnech.

Děkujeme příslušníkům Lidových milicí za jejich vysokou uvědomělost, pohotovst a obětavost, za jasný postoj po boku našeho lidu. Příslušníci naší lidové armády a rozhodující většina našich bezpečnostních sborů si svým vystupováním získali úctu a vděčnost všech spoluobčanů.

Děkujeme dále všem pracovníkům hromadných sdělovacích prostředků, kteří po ztrátě svých základních pracovišť dokázali za pomoci odborných závodů a mnoha občanů vybudovat iniciativně stanoviště náhradní a v hodinách osudové zkoušky vyjadřovali vůli i city našeho lidu.

Soudružky a soudruzi, občané, vysoko oceňujeme vaši vlasteneckou, socialistickou práci.

Jsme s vámi, buďte s námi!

(Rudé právo, 28.8.1968.)

Všemu československému lidu!

Naši drazí spoluobčané!

Svými myšlenkami jsme každým okamžikem s vámi. Cítíme s vámi a rozumíme vám. Cítíme svou odpovědnost za důvěru, kterou jste nás obklopili. Prosíme vás, ve jménu všeho, co je drahé našim národům: Nedejte se unést svými city k ničemu, co by znamenalo národní katastrofu. Všechno teď závisí na vás, na vašem rozhodnutí. Rozhodujte státnicky a moudře! Víme, že jste toho schopni!

Hlavní otázka dneška zní: dokážeme najít východisko z reálné situace a vládnout si sami v těchto těžkých chvílích? Nebo dovolíme, aby neodpovědnost nerozvážných či síly cizí socialismu vyvolaly zásah vojsk, která jsou na našem území? Chce snad někdo, kdo má rád naši socialistickou vlast, aby se tato vojska zase vrátila do ulic našich měst, z nichž už většina odešla a budou dál odcházet? Myslí snad někdo, že si sami vládnout neumíme? My věříme, že to dokážeme za jakýchkoli podmínek.

Žádali jste, aby se vámi volení představitelé opět ujali svých

funkcí. Jsou vám za to vděčni a zavázáni do konce svých životů. Prosíme vás však v této chvíli o jediné: podpořte to, proč jsme se do svých funkcí vrátili. To, co je podmínkou, aby vaše i naše úsilí mělo smysl. Podpořte snahu o konsolidaci, aby vojska z našeho území mohla začít postupně odcházet a nakonec vůbec odejít. Postavte se spolu s námi proti všemu, co stojí tomuto úsilí v cestě. Pomozte nám zabránit provokacím, zabraňte hazardní hře o osudy našich národů. V tom je celý smysl našeho jednání. To je předpoklad, abychom mohli pokračovat v politice, které jste dali svou důvěru.

Vaše důvěra nás zavazuje. Jsme však povinni v této zemi z vašeho pověření vládnout. Umožněte nám to, žádáte-li od nás, abychom vám sloužili.

Président Čs. socialistické republiky
Ludvík SVOBODA,
Za Národní shromáždění ČSSR J. SMRKOVSKÍ,
za vládu republiky inž. O. ČERNÍK,
za ÚV KSČ A. DUBČEK

(Rudé právo, zvláštní vydání, 28.8.1968.)

Všemu lidu Československa!

Národní shromáždění vycházejíc z jednomyslné vůle lidu vyjádřené ve stovkách resolucí, které docházejí na adresu Národního shromáždění, považuje za nutné prohlásit:

1. Národní shromáždění považuje nadále obsazení ČSSR vojsky pěti států Varšavského paktu za protiprávní, odporující mezinárodním smlouvám, Chartě Spojených národů i Varšavské smlouvě.

2. Národní shromáždění vzdává dík presidentu republiky, představitelům Národního shromáždění, vlády, Komunistické strany Československa a Národní fronty za jejich úsilí při moskevských jednáních a oceňuje jejich úsilí zaměřené k odstranění dnešního nenormálního stavu v naší zemi.

3. Národní shromáždění je přesvědčeno, že jediné místo této země je ve společenství socialistických národů a států.

4. Národní shromáždění je přesvědčeno, že naše armáda je schopna zabezpečit naše západní hranice a žádá vládu, aby důsledně a rozhodně trvala na stanovení a důsledném plnění konkrétních termínů co nejrychlejšího odchodu cizích vojsk z naší země.

5. Národní shromáždění požaduje, aby byla neodkladně umožněna

a zabezpečena nerušená svobodná činnost všech ústavních, vládních a státních orgánů a institucí, všech legálních sdělovacích prostředků. Zároveň trváme na tom, aby byli propuštěni na svobodu všichni naši občané, kteří ještě jsou protizákonně drženi a věznění československými i cizími orgány od 21. srpna 1968.

6. Národní shromáždění zdůrazňuje, že neochvějně setrvává na zásadách a politice vyhlášených a přijatých v akčním programu KSČ a programovém prohlášení československé vlády. Poslanci se zavazují, že vyvinou maximální úsilí, aby náš demokratizační proces probíhal bez rušivých zjevů.

7. Národní shromáždění bude projednávat v nejbližších dnech zprávu vlády o výsledcích jednání v Moskvě a vládní prohlášení. Národní shromáždění vychází stále ze svých dokumentů, které přijalo ode dne 21. srpna 1968.

8. Národní shromáždění vyzývá všechen lid, aby udržel pevnou jednotu, aby zabránil provokacím, které by poskytly záminku k novým zákrokům proti zájmům lidu a našeho státu. Jen rozumem a rozvahou můžeme vyjít ze situace, kterou jsme nezavinili, vrátit se k normálnímu životu byť za těžkých podmínek a pokračovat v budování Československé socialistické republiky podle tužeb a představ jejího lidu.

V Praze dne 28. srpna 1968. Národní shromáždění ČSSR

(Materiály NS.)

Ministr Dzúr k situaci

Stanovisko je UDRŽET KLID

Na otázku našeho zpravodaje, jaké je jeho stanovisko k současné situaci, zejména z hlediska jejích vojenských aspektů, ministr národní obrany odpovídá:

"Platí i nadále dříve vydané rozkazy. Jejich smyslem bylo nedopustit, aby došlo k ozbrojenému střetnutí a masovému krveprolití, aby byla pevně chráněna západní hranice naší republiky. Nevydával jsem žádné další nové rozkazy, zejména s ohledem na ujištění vojsk pěti zemí, že nedojde k pokusům o odzbrojování jednotek naší armády. Mám za to, že nyní je především třeba za žádnou cenu nedopustit konflikty a případné krveprolévání.

V současném napětí i malá provokace by mohla způsobit velký požár s katastrofálními následky. Ano, situace je i nadále mimo-

řádně vážná, ale po našich jednáních v Moskvě jsem jist, že existuje východisko, možné ovšem pouze s podmínkou udržení klidu. Právě jsem odeslal dopis delegátům sjezdu Komunistické strany Slovenska. Říkám tam: Prosím, abyste při jednáních vycházeli z politické reality těžké situace, ve které se naše republika nachází, a uplatnili potřebnou rozvahu a střízlivost. Jsem přesvědčen, že společnými silami obou národů, Čechů a Slováků, pod vedením ÚV KSČ najdeme východisko i z této těžké situace."

(Rudé právo, zvláštní vydání, 28.8.1968.)

28.8. (?) Čs. rozhlas vysílal projev předsedy vlády ing. O. Černíka.

Drazí přátelé, soudružky a soudruzi, s velkým dojetím, předstupuji před vás, abych vám poděkoval za všechny pozdravy a důvěru, kterou jste v uplynulých dnech projevovali vládě a mě osobně. Vracím se do práce v podmínkách mimořádně obtížné situace v naší zemi, která se dotkla našich citů a života našich rodin.

Jak jste už byli informováni, zúčastnil jsem se jednání presidenta republiky v Moskvě. Chtěl bych při této příležitosti, drazí spoluobčané, vysoce ocenit státnickou moudrost, ale i trpělivost, úsilí, rozvahu a politickou prozíravost našeho presidenta Ludvíka Svobody. Dovolte, abych využil této příležitosti a vyslovil mu za to upřímný dík a projev naší hluboké úcty.

Prvním výsledkem moskevských rozhovorů bude obnovení činnosti řádných ústavních orgánů státu a jejich zákonně zvolených vedoucích představitelů. Dohodli jsme se též hlavní zásadu o principu odchodu zahraničních vojsk a urovnání následků jejich pobytu u nás. Máme zájem spolu s vámi na jejich úplném urychleném odchodu. Musíme však být trpěliví a nadále i rozvážní. Tento odchod bude proveden postupně a v několika fázích.

V zájmu normalizace našeho života odejdou nejdříve všechna vojska z měst a stáhnou se do nových prostorů. Jednotlivé fáze úplného odchodu vojsk z našeho území musí být ještě konkretizovány a budou projednávány s příslušnými vládními místy.

Dostali jsme ujištění, že zahraniční vojska se nebudou

vměšovat do vnitřních záležitostí republiky a že řízení všech sfér státní správy zůstává plně podřízeno vládě a ostatním státním orgánům. Konkrétní kroky k upevňování socialistického systému, jehož řešení jsme připravovali nebo nyní připravíme k provedení, jsou naší výlučnou vnitřní záležitostí. Je však třeba pochopit, že je samozřejmé, že nyní jsou ovlivňovány naší mimořádnou situací a budou také mít často mimořádnou a dočasnou platnost. Prosím vás, abyste však pochopili, že jsou to otázky, které budou vyžadovat určitý čas, trpělivost a další jednání. Musíme však pracovat rozhodně, s naléhavou rozvahou a s větší důsledností i proti těm, kteří by chtěli naši socialistickou cestu ohrožovat.

Jednotu lidu, která se v poslední době a zvláště v uplynulých dnech projevila, plně sdílím. Byla nejen vám všestrannou posilou, vzpruhou a nadějí, ale byla vzpruhou a nadějí i pro mne. Chtěl bych vyzdvihnout - pokud to vůbec je možné rozlišovat - především postoj, který v těchto dnech zaujala naše mládež. Její obětavost, její veliká oddanost vlasti nás naplňuje jistotou, že naše generace odevzdá své dílo do dobrých rukou.

Při každém kroku jsme mysleli jen a jen na vás, drazí spoluobčané, na vaše děti, na vaši budoucnost. V takových okamžicích každý pochopí, co je milovat svůj lid, milovat svou vlast, její dějiny i současnost, její kulturu i práci. Znali jsme i vaši důvěru k nám a podporu. Znovu se v této podpoře projevila ohromná síla vlastní národům našeho státu, pevnost ducha a vůle, vyvěrající z dávných historických kořenů.

Měli jsme stále před očima nejen ty hodnoty kulturní, duchovní a materiální, které za staletí vytvořila práce lidu této země, ale cítili jsme také plnou odpovědnost za zachování těchto hodnot pro budoucí generace.

Uplynulé dny se staly obrovskou manifestací jednoty obou našich národů a všech národností. Ukázalo se, jak nesmírně pevný je vztah mezi Čechy a Slováky, a potvrdilo se, že touto zkouškou se ještě více upevnil. Chtěl bych z celého srdce poděkovat zejména celému slovenskému národu za vřelá a upřímná slova, kterými se postavil za uchování jednotné a pevné republiky. Velmi si vážím pevného postoje, který zaujala Slovenská národní rada. Jako předseda vlády chci stát nadále v čele vlády, která zůstane vládou všeho našeho lidu, obou našich národů a všech ná-

rodností, vládou, která požívá plné důvěry dělnické třídy, rolnictva a inteligence, všech složek společnosti a která chce svůj ústavní mandát důvěry, opětovně potvrzený lidem v uplynulých dramatických dnech, splácet oddanou službou věci socialismu a zájmům svrchovaného československého státu.

Zvláště mi dovolte říci několik slov k příslušníkům armády, bezpečnosti a Lidových milicí. V noci z 20. na 21. srpna i v následujících dnech jste splnili příkaz vedení armády, potvrzený předsednictvem ÚV KSČ, presidentem republiky a vládou, a tím jste zabránili krveprolévání nejen vojáků, ale i civilních občanů naší země i velkým hmotným ztrátám. Kdyby se to nebylo podařilo, východisko ze současné situace by bylo nesrovnatelně těžší, rozvaha, organizovanost a kázeň ozbrojených složek je jednou z důležitých podmínek normalizace poměrů v republice.

Máme za to, že je třeba poděkovat vládě republiky, která ve vážných chvílích, bez účasti některých jejích členů, nedopustila, aby se ochromila její činnost a pevně stála s lidem této země a při presidentu republiky. Slibuji vám všem, že i nadále chci jednat tak, abychom vyvedli naši republiku ze složité a obtížné situace a splnili cíle vládního programu. Vždy se přitom budeme řídit zásadou: co lid nedokáže, žádná jiná síla nedokáže.

Vážení přátelé, lidé nám teď kladou se slzami v očích otázku: Je vaše rozhodnutí a váš postoj správný? Jsem rozhodnut pokračovat v politice, jejíž základ položilo lednové zasedání ÚV KSČ. Chci pokračovat v plnění programového prohlášení vlády, neboť jedině na jeho základě dostala vláda důvěru lidu, a to jak na úseku vnitřní, tak i zahraniční politiky, kde je nutno dostát všem závazkům, vyplývajícím pro nás z dvoustranných i vícestranných smluv a jednání.

To se týká i dohod sjednaných v oblasti zahraničního obchodu, kde můžeme trvat na splnění závazků z druhé strany jedině tehdy, budeme-li je plnit také sami. Každý jistě pochopí, že splnění těch dlouhodobých úkolů socialistické výstavby, které považuji za základní, nebylo dříve a tím spíš nebude dnes snadnou záležitostí. Jsem přesvědčen, že vláda, která od samého počátku své činnosti a zvláště nyní dostávala plnou důvěru lidu, bude i v těchto těžkých dnech dávat všechny své síly k zabezpečení vlastních potřeb lidu a k normalizaci veřejného i hospodářského živo-

ta. Věřím, že se budeme moci spolehnout na váš rozum, opřený o cítění našich národů a vysokou státnickou odpovědnost lidu této země.

Činnost vlády chci nyní zaměřit na konkrétní řešení důsledků událostí posledních dnů. K tomu připravuje vláda už nyní některá opatření. Během několika dní vypracuje dokument, s kterým se obrátí na vlády SSSR, NDR, PLR, MLR a BLR, aby co nejdříve bylo zahájeno jednání o postupném odchodu zahraničních vojsk z čs. území. Během dvou týdnů budou připraveny podklady pro hospodářská jednání v Moskvě. V nich budou zahrnuty i návrhy na nápravu důsledků událostí minulých dnů.

Urychleně je nutno normalizovat podmínky pro činnost základních orgánů státu, včetně vlády. Zejména je třeba rychle obnovit spoje a dopravu, posílit složky pro udržování veřejného pořádku, zejména ve velkých městech. Občané by jistě uvítali, kdyby národní výbory organizovaly ve spolupráci s veřejnou bezpečností služby pro zabezpečení pořádku, klidu a bezpečnosti vás všech. Zvláštní pozornost je třeba věnovat normalizaci situace v Praze, a proto chce vláda projednat příslušné návrhy Národního výboru hlav. města Prahy během dvou dnů.

Vláda dnes schválila některá mimořádná opatření, týkající se tisku, rozhlasu a televize, která odpovídají současné nenormální situaci, kdy je třeba uplatnit plně vliv vlády na rozhlas, televizi a ČTK.

Současně je nutno zajistit, aby události posledních dnů nezhoršily základní životní podmínky lidí. Proto je třeba zajistit všemi prostředky sklizeň, zemědělských produktů, neboť škody, které by zde byly způsobeny časovým zpožděním, jsou nenahraditelné. Zajistit plynulé zásobování obyvatelstva základními druhy zboží a palivem na zimu, i zásobování výroby pro její urychlenou normalizaci. Umožnit řádný a plynulý provoz škol a zdravotnických zařízení a peněžních ústavů, výplaty mezd, důchodů a ostatních peněžních dávek. Umožnit návrat domů občanům ČSSR, kteří jsou v zahraničí na dovolené nebo na služebních cestách.

K tomu, aby se životní podmínky lidu nezhoršily, je třeba vynaložit potřebné úsilí k zachování klidu a pořádku. Proto je nutno organizovat rozvážný postup proti silám, které by se pokoušely o rozvrácení občanské kázně, o vyvolávání provokací, atd.

V souvislosti s řešením těchto otázek zahájili jsme jednání o urovnání následků činnosti zahraničních vojsk na národním hospodářství.

Vedle těchto úkolů bude vláda i v těchto mimořádných podmínkách usilovat o dodržování zákonnosti podle našich zákonů a předpisů. Mimořádná opatření, která vyplynou z mimořádné situace, mohou mít jen dočasnou působnost. Nebude to vždy snadné a bude hodně záležet na vašem pochopení a na schopnosti všech orgánů státní správy, především na národních výborech všech stupňů, aby uměly nalézt správnou míru svých rozhodnutí.

Včerejší jednání vlády s předsedy KNV mě přesvědčilo, že národní výbory v minulých dnech sehrály významnou úlohu při řešení nenormálních podmínek života občanů. Děkuji jim za jejich práci a vyslovuji přesvědčení, že budou tak nadšeně a obětavě postupovat i nadále.

Vláda se usnesla, že po zhodnocení vzniklé situace předstoupí v nejkratší době před Národní shromáždění naší republiky s programem normalizace našeho národního života, s programem aktivního odstraňování překážek a nenormálnosti, vyvolaných přítomností cizích vojsk v naší zemi. Musíme nyní všichni na každém stupni řízení přicházet s jasnými, praktickými akty a založit tak národní a morální jednotu na konkrétních činech na každém kroku.

V takovém postupu se projeví postoj našeho lidu k realitě těchto dní. Chápu vaše city, drazí spoluobčané. Věřte však, že z obtížné situace můžeme republiku vyvést jenom s chladnou hlavou. Jedině odpovědně rozumový přístup nám umožní, abychom mohli, byť pomaleji, plnit úkoly, které jsme si dali.

V této souvislosti vás prosím, abyste se vyvarovali unáhlených soudů. V nepřehledné situaci totiž velmi lehce vznikají často protichůdné a značně zkreslené informace. Vyvarujme se toho, aby náš postup i program řešení vzniklé situace nebyl mařen nedomyšleným radikalismem. Jsem přesvědčen, že východiskem ze vzniklé situace je chladný rozum a rozvážný postup.

Obracím se na všechny pracovníky na závodech i v zemědělství, kulturní a vědecké oblasti, na pracovníky všech státních a hospodářských orgánů s výzvou, aby svou pracovní obětavostí pomohli vládě v této vážné situaci. Jsem si jist, že i teď sami najlépe víte, jakým směrem napřít své úsilí tak, aby naše země

neutrpěla další ztráty. Cesta k naplnění našich cílů, z nichž jsme neslevili a nehodláme slevit, bude těžká a namáhavá. Vede jen přes trpělivou, rozvážnou a obětavou práci nás všech. Pevně však věřím, že byť se to dnes zdá sebeobtížnější, idea a dílo socialismu, jeho lidská tvář vyjdou z ČSSR z této těžké doby úspěšně. Je to možné však jen tehdy, budeme-li i nadále jednotni v práci i úsilí o socialistické Československo.

Věřím pevně lidu této země a prosím vás, abyste i vy mně i vládě poskytli důvěru v obtížné a složité práci, která nás čeká ve vytvoření podmínek pro uskutečnění programu dalšího rozvoje socialismu, které jsme vyjádřili v poslednovém vývoji naší země.

(Práce, 29.8.1968.)

29.8. (?) Čs. rozhlas vysílal projev předsedy NS. s. J. Smrkovského.

Drazí spoluobčané naší československé vlasti, drazí přátelé, mluvil jsem k Vám v uplynulé době mnohokrát, možná, že až příliš často. Někdy jsem vyjádřil to, co jste si mysleli a vždycky jsem to poznával - hovořilo se mi lehčeji. Chtěl bych Vám teď říci, že ještě nikdy se mi však nehovořilo tak těžko - jako nyní.

Jen jediná věc, která mi v těchto dnech dávala síly - to jste byli Vy, náš lid, Češi a Slováci i všichni ostatní, kteří jste se v této těžké, snad nejtěžší zkoušce zachovali tak, že se mi nedostává slov k vyjádření svých díků a své úcty k Vám všem. Skláním se před Vámi, skláním se před naším lidem, skláním se před jeho obětmi, skláním se před jeho odvahou a rozvahou.

Nechci opakovat, co už bylo řečeno v projevech presidenta s. Svobody, prvního tajemníka ÚV KSČ s. Dubčeka a předsedy vlády Ing. Černíka. Dovolte mi, abych mluvil osobně, abych řekl, co cítím. Je mi skoro šedesát roků a neprožil jsem toho v životě málo. Můj životopis znáte a víte, že nebyl lehký. Nikdy dříve jsem si nemyslel, že mne v životě čeká ještě něco těžšího, čekají ještě těžší rozhodnutí. Nyní to vím. Uplynulé dny byly tím nejtěžším, co jsem v životě zažil. A vím také i to, že ani další dny, které stojí před námi, nebudou

lehké.

Vím dobře, co je teď hlavním předmětem vašich úvah. Je to i předmět úvah našich, a to ne až ode dneška, ale po celou dobu našeho pobytu v Moskvě: jak to s námi všemi, s celou republikou bude dál.

Není teď času ani místa na pohledy zpět, na bilanci našeho posledního vývoje. Události posledních dnů ukázaly, že jsme ve svém dosavadním úsilí nedocenili některé faktory, které podstatně náš vývoj ovlivňují, především faktory vnější i mezinárodní, z nichž posléze vyroste největší a nejtěžší komplikace našeho snažení. Víte, že se politika naší strany postupně stala předmětem kritiky a tlaku sousedních socialistických zemí, tlaku, který 21. srpna přerostl do hrozivých rozměrů. Naše země byla náhle obsazena obrovskou vojenskou mocí, jíž čelit stejným způsobem bylo absolutně beznadějné a vyloučené.

Bohužel, třikrát žel, není tato situace v historii našich národů nová a neobvyklá. Nejednou se tak stalo v českých a slovenských dějinách a vlastně už po druhé se tak stalo ve dvacátém století. Je v tom tragika malých národů, jejichž vlast je položena do obzvláště citlivého místa tohoto kontinentu. Je v tom tragika úsilí o nové společenské výboje, tragika těch, kteří se snaží jít kus napřed, tragika pokusu národů, které si kladou velké, ušlechtilé cíle.

Takové úsilí nikdy není snadné a u malých národů je dvojnásob těžké, dvojnásobně spojené s rizikem nezdarů, neúspěchů, nepochopení. Myslím, že jsme si tohoto rizika byli vědomi, myslím, že jsme tušili, že za všechno to budeme muset platit, avšak - a to bych rád zdůraznil - nepočítali jsme s takovou cenou, kterou nám přinesla noc z 20. na 21. srpna.

Od toho okamžiku se ve smrtelném nebezpečí ocitlo nejen všechno naše poslední úsilí, ale doslovně nejzákladnější, vpravdě existenční hodnoty nás všech - stát a jeho suverenita, svoboda, řízení našich vnitřních záležitostí, ba i existence a bezpečnost každého občana.

Naše jednání v Moskvě mělo neobvyklý ráz. Vy víte, že jsme tam nepřijeli najednou a jsou Vám známy okolnosti, za kterých se tam kdo z nás dostal a jednal. Myslím, že to nemusím rozvádět, dnes je to pro mne, stejně jako pro soudruha Dubčeka i ostatní ještě příliš těžké a bolestné téma.

Rozhodovat se v této situaci bylo, jak si každý sám rozmyslí, krajně problematické. Obsazení země vojsky Varšavské smlouvy bylo krutou skutečností. Naše spojení s domovem bylo omezené, informací jsme měli zprvu málo, skoro žádné a nejednou jsme byli odkázáni více na víru v pevný postoj našich národů, než na faktickou znalost situace. Dost přesně nám však byl sdělován postoj našich partnerů, tušili jsme i jisté obtíže, v nichž se vnější vojenský zásah politicky octl. Věděli jsme, že svět s námi sympatizuje, že však velmoci přijmou raději kompromisní řešení, než cokoli jiného.

Za těchto okolností jsme byli postaveni před dilema, z něhož nebylo uniknutí.

Mohli jsme odmítnout jakýkoli kompromis a hnát vývoj věcí do situace, kdy cizí vojska zůstanou trvale na našem území se všemi důsledky pro suverenitu státu, politická práva, ekonomiku i pro případné nové lidské oběti, jež by patrně takovýto konfliktní vývoj s sebou přinesl. Podotýkám, že jsme brali do úvahy i to, že v určitém momentu nezbývá než odmítnout jakékoli přizpůsobivé řešení, že někdy je v zájmu cti a charakteru národa lepší nastavit bodáku rozhalenou hruď.

Vedle toho jsme se však domnívali, že přece jen takovýto krajní moment ještě nenastal, že přes všechno, co se stalo, ještě zbývá i druhá možnost, kterou jako politikové, zodpovědní za osudy státu, nesmíme nechat nevyužitou. Proto jsme se posléze pokusili hledat ještě jednou východisko spočívající v přijatelném kompromisu. I v tomto případě jsme si byli vědomi důsledků, zejména morálních a historických, které takové řešení může mít za následek.

Prosím Vás, abyste nám věřili, že náš osobní osud, ač nám jako normálním lidem přirozeně nebyl lhostejný, byl pro nás v tom okamžiku vedlejší. Rozhodujícím momentem pro nás bylo, zda se ještě rýsuje nějaká možnost k tomu, abychom se pokusili vyvést československý stát a socialismus z krize, do které ne vlastní vinou upadl.

Taková možnost se začala rýsovat poté, když se jasný a jednotný postoj českého a slovenského lidu k vstupu cizích vojsk na naše území plně projevil a ovlivnil postoj našich partnerů i naši situaci osobní. V této situaci jsme se posléze rozhodli jít druhou cestou, cestou kompromisu, dávajícího naději na pokračování

v cestě, započaté lednem. To bylo druhou jednající stranou uznáno jako základ možného řešení.

Naše rozhodování ovšem nebylo ani pak lehké. Trvalo prakticky den a noc a byli jsme si vědomi, že rozhodnutí může být lidem a dějinami označeno i za přijatelné i za zrádné, byli jsme si vědomi i problematičnosti a omezení našeho mandátu. Prosím, abyste věřili, že jsme nemlčeli, že jsme se ostře střetli - s našimi partnery, i mezi sebou - že jsme použili veškeré argumentace, která nám byla dostupná.

Z toho všeho nakonec vykrystalizovalo řešení, které už zhruba znáte - především z projevů presidenta, prvního tajemníka ÚV KSČ a předsedy vlády, kteří - na rozdíl od oficiálního komuniké - promluvili jazykem nám všem bližším a srozumitelnějším.

Jak už většinou víte, hlavní body dojednání jsou zhruba tyto:

1. Náš vnitřní život, přetváření československého socialismu v tom duchu, jak byl vyjádřen plény ÚV KSČ od ledna, bude dále pokračovat.

2. Že celý tento politický život nebude řízen žádnou dosazenou vládou, ale všemi dosavadními zákonně zvolenými státními orgány. V tomto směru bude i Národní shromáždění, jehož jsem předsedou, plnit všechny funkce, svěřené mu ústavou a dalšími zákony.

3. Československá zahraniční politika bude dále držet dosavadní kurs.

4. Vojska Varšavské smlouvy obsadila území Československa, jak se praví v komuniké, dočasně a tato vojska, ani jiné orgány těchto zemí se nebudou vměšovat do vnitřních záležitostí naší země a opět z ní - po normalizaci situace v ČSSR - odejdou.

5. Rovněž KSČ bude dál v duchu akčního programu plnit svou politickou funkci v našich národních pospolitostech. Každý soudný člověk jistě uzná, že právě v krizi těchto dnů osvědčila tato naše strana své schopnosti, že byla jedinou reálnou silou, schopnou vést naše národy. Jsme všichni přesvědčeni, že tuto schopnost bude prokazovat i nadále a že, sjednocena kolem Dubčekova vedení, s chladnou hlavou a rozumem vyřeší k prospěchu lednového kursu i všechny své problémy vnitřní.

To jsou zásadní body dohod, ve které moskevské jednání vyústilo. Každý se jistě ptá, jaké jsou jejich záruky.

Otevřeně říkám, že - přes všechnu pomoc přátel, jichž máme nyní mnoho, a jimž upřímně, z celého srdce děkuji - za daného stavu

světa nemá naše země žádnou jinou reálnou garanci a naději než svůj vlastní rozum a hlavně svou jednotu. Seberme tyto všechny své schopnosti, které nám v historii už tolikrát pomohly postavit se pevně na nohy, sevřeme svou vůli, zatněme zuby a jděme dál svou cestou za ideály, které jsme po Lednu napsali na svůj štít.

Prosím vás, abyste po první vlně bolesti a rozhořčení přistoupili k výsledkům jednání s chladnou hlavou a tak říkajíc vzali náš osvědčený rozum do hrsti.

Jde totiž o to:

Vojska Varšavské smlouvy tu nějaký čas mají zůstat, jak o tom hovořil předseda vlády, i když o etapovém jejich odchodu z naší země vláda zahajuje jednání.

Budeme nuceni učinit mimořádná opatření na úseku tisku, rozhlasu a televize, aby se v něm nepsalo a nemluvilo proti zahraničně politickým potřebám a zájmům republiky. Na úseku práva spolčovacího a shromažďovacího vyžadovaná opatření povedou k rozpuštění politických klubů a zamezení vzniku dalších politických stran. Vládě bude třeba dočasně poskytnout některé zvláštní pravomoci. Všechna tato opatření budou učiněna na základě zákonů, které projedná Národní shromáždění v příštích dnech.

Všichni společně chápeme, že jde o zásahy, které zpomalují a ztěžují proces vybudování demokratického socialismu. Věříme, že pochopíte, proč tomu tak má být a nebudete vedení a státu podkládat zlý úmysl. Věříme, že to vše pochopíte jako nezbytný prostředek pro normalizaci situace, k odchodu cizích vojsk a k opětnému urychlení tempa naší socialistické demokratizace.

Mluvím k Vám o výsledcích moskevského jednání u vědomí oné nezměrné odpovědnosti, která dnes leží na bedrech i nejvyššího ústavního orgánu republiky - Národního shromáždění - v jehož čele z Vaší vůle toho času stojím.

Národní shromáždění splnilo se ctí tu úlohu, která mu připadala v uplynulých pohnutých dnech. Zdrcující většina našich poslanců se projevila jako stateční, svrchovaní, svobodní zástupci svého lidu, kteří i za přítomnosti cizích vojsk na našem území dokázali hájit legalitu a svrchovaný výkon práv našich ústavních orgánů.

Se stejnou zodpovědností chce toto Národní shromáždění přistoupit ke své práci v nové situaci, dané po našem návratu z Moskvy.

Národní shromáždění již vydalo své prohlášení k této situaci,

které je Vám známo, a požádalo vládu republiky, aby před ně v nejbližších dnech předstoupila se zprávou o moskevských jednáních, se svým stanoviskem k jejich výsledkům i se svými návrhy na opatření, směřující k všestranné normalizaci života v naší zemi.

Je samozřejmé, že Národní shromáždění projedná tuto zprávu vlády s plným vědomím svých práv, své odpovědnosti a spoluodpovědnosti jako orgán, jehož souhlasu podle Ústavy ČSSSR podléhají jakákoli ujednání, dotýkající se svrchovanosti a územní nedotknutelnosti republiky i jejího vnitřního politického uspořádání.

Naznačil jsem již, jakými cestami se ubíraly naše úvahy během jednání v Moskvě. K nim přistupovalo i vědomí, že se svými stanovisky předstoupíme před náš lid, před ústavní orgány republiky. A že budeme posléze vystaveni i neúprosnému soudu času, soudu dějin. Neboť jsme v těchto dnech stanuli na opravdové dějinné křižovatce, kdy je třeba myslit na základní hodnoty, které je nutno bezpodmínečně uhájit, aby naše národy mohly opět nabrat dech a vykročit vpřed tou cestou, která je jim jedině vlastní, která odpovídá smyslu dějin i smyslu jejich samotné existence.

Váš postoj, drazí spoluobčané, v uplynulých pohnutých dnech demonstroval věrnost smyslu našich dějin způsobem, který našel ohlas, uznání a obdiv v celém světě. Byl nám tou největší posilou v přetěžkém úkolu, který jsme museli plnit za hranicemi své vlasti.

Z celého srdce Vám děkuji, soudruzi dělníci a příslušníci lidových milicí, kteří jste naše závody přeměnili v bašty pevnosti a odhodlání, kteří jste znovu dokázali, jaká historická odpovědnost Vám v této zemi přísluší. Díky i Vám, rolníkům, kteří jste letošního léta museli sklízet plody své celoroční práce a zabezpečovat "chléb náš vezdejší" ve stínu tanků a letadel.

Díky Vám, představitelům vědy a kultury a zvláště pracovníkům tisku, rozhlasu a televize a všem příslušníkům naší inteligence, za váš postoj navazující na nejlepší tradice československé vědy a kultury. A zvláštní díky vám, naše drahá mládeži, budoucnosti této země, díky vám, chlapci a děvčata za váš elán, odvahu i rozvahu. Dík i vám, soudruzi z armády i Bezpečnosti, kteří jste zůstali na straně svého lidu. S díky a úctou se obracím k našim ženám, matkám, které musily projít dny úzkosti, utrpení a hoře, ale které jste nám zůstaly pevnou oporou.

Zvláště bych chtěl dnes, v den výročí Slovenského národního

povstání poděkovat slovenskému národu za postoj k jednotě naší socialistické republiky a ujistit je, že uděláme všechno, aby zákonné rozhodnutí o federalizaci státu mohlo být přijato v předpokládaném termínu, to jest k 28. říjnu t.r. Věřím,že své vzájemné vztahy, státní i stranické, dáme plně do pořádku a že k tomu z obou stran máme dostatek dobré vůle. Prosím, abychom se v tomto směru nedávali vyvést z míry žádnými dočasnými a vedlejšími momenty a klidně a s důvěrou se soustředili na příznivé vyřešení věcí základních.

A naposled - stejně jako s. Černík - bych chtěl jménem Národního shromáždění i za svou osobu poděkovat presidentu republiky armádnímu generálovi L. Svobodovi za to, jak zasáhl v momentu, který byl pro stát i pro nás osobně nejhorší.

Současně, drazí spoluobčané, prosím, abyste měli pochopení i pro nás, na jejichž bedra padlo těžké břímě jednání a rozhodování. I my jsme jednali a rozhodovali se ve stínu tanků a letadel, které byly na našem území.

Ujišťuji vás, že jsme jednali a rozhodovali se jako vlastenci i vojáci . Jako lidé, kteří nemyslí na sebe, ani na své životy, ale na život a budoucnost našich národů. A ve jménu tohoto života a této budoucnosti Čechů a Slováků a vůbec všeho lidu naší země se na vás obracím s výzvou i prosbou, která nás v uplynulých dnech tolik posilovala: jsme s vámi, buďte s námi. Pamatujme na pověstné 3 pruty Svatoplukovy! Nepřipusťme rozkol v našich řadách! Neboť to by pak byla skutečná pohroma a skutečná porážka naší věci, porážka socialismu, naší svobodné Československé socialistické republiky. A to se nesmí stát!!

(Práce, 30.8.1968.)

Rozkaz čs. vrchního velitele

V těchto dnech procházejí naše bratrské národy, Češi a Slováci, osudovými událostmi svého vývoje, které se hluboce promítají v životě Československé lidové armady. Československá lidová armáda jednoznačně podpořila prohlášení předsednictva ÚV KSČ, vlády ČSSR a Národního shromáždění k situaci, která vznikla vstupem 5 armád na území naší republiky. Velitelé, političtí pracovníci a všichni vojáci pochopili váţnost a složitost vnitřní a mezinárodně politické situace. Svou rozvážností a ukázněností pozitivně ovlivnili vývoj vnitřních událostí v zemi, zabránili zby-

tečnému krveprolití, a tím významně podpořili složitá a obtížná jednání naší delegace v Moskvě.

Vysoce oceňuji postoj příslušníků ČSLA v těchto kritických dnech a vyslovuji vám své poděkování. Obracím se na vás, velitele, politické pracovníky a společenské organizace, vojáky a občanské pracovníky, abyste i nadále všestranně podporovali úsilí vedení strany a státu a všeho našeho lidu při urychlené konsolidaci života v naší socialistické vlasti, nedali se strhnout emocemi a vášněmi, které jsou při řešení složitých situací špatným rádcem. Jen klidný, rozvážný a energický postoj nás může véat na cestě, kterou jsme nastoupili pod vedením Komunistické strany Československa v lednu t.r.

Jako vrchní velitel ozbrojených sil Československé socialistické republiky ukládám:

1. Nadále upevňovat v Československé lidové armádě organizovanost, vojenskou kázeň ČSLA a přesně plnit rozkazy a nařízení velitelů a náčelníků a zabezpečit vysoký stupeň připravenosti bojové techniky.

2. Poskytnout všestranou pomoc územním stranickým orgánům a národním výborům při obnově normálního života v naší zemi.

Jsem přesvědčen, že všichni příslušníci armády tento můj rozkaz důsledně splní.

Prezident republiky L. Svoboda
v.r.

(Rudé právo, 30.8.1968.)

Výzva ministra vnitra

Ministr vnitra J. Pavel adresoval všem příslušníkům Národní bezpečnosti a Sboru nápravné výchovy výzvu, v níž se mj. praví: "Všichni občané našeho státu dokázali, že jsou odhodláni bojovat za humánní a demokratický socialistický společenský řád. Spolu s našimi občany, příslušníky Čs. lidové armády a Lidových milicí stáli v jedné řadě i příslušníci Sboru národní bezpečnosti a Sboru nápravné výchovy.

Dovolte mi proto, abych vám touto cestou poděkoval za pevný postoj, jímž jste jasně prokázali oddanost své socialistické vlasti. Jsem přesvědčen, že i nadále budete obětavě a svědomitě plnit úkoly v zájmu všech našich občanů, potřebné pro zachování

pořádku a klidu a tím i k normalizaci vnitřních poměrů ve státě."

(Rudé právo, 30.8.1968.)

Československé mládeži

Chlapci a děvčata,

znovu se na vás v těchto dnech obracíme. Chceme vám ještě jednou jménem organizací mládeže a dětí poděkovat za váš rozhodný postoj a statečné vlastenectví, jež jste projevili vuuplynulech těžkých dnech. Je ho zapotřebí dnes i v budoucnosti.

Boj, který jsme společně započali, není u konce a neskončí, pokud na našem území bude jeden jediný cizí voják. Nikdy se nesmíříme s výsledkem moskevských jednání, i když chápeme, že v současné době jsou našimi hlavními zbraněmi rozum, rozvaha a jednota lidu. I pro mládež je dnes rozhodující to, co ji spojuje - vztah k vlasti, boj proti všem, kteří ji ubližují nebo by chtěli ubližovat.

Příkaz těchto dnů zní - SLUŽBA VLASTI!

V duchu tohoto příkazu zůstáváme i my - vedení ústředního výboru ČSM a vedení jednotlivých organizací dětí a mládeže - na svých místech do té doby, dokud nám to dovolí naše čest a svědomí a vaše důvěra, o níž nás dnes znovu žádáme. Ujišťujeme vás, že nikdy vás i sebe nezradíme. Nikdy neslevíme z postojů, které jsme zaujali od počátku nezákonného vpádu cizích vojsk. Žádáme okamžitý odchod cizích armád a obnovení pošlapané národní suverenity a samostatnosti. Ten, kdo zradil, musí odejít. Chceme socialismus, ale lidský, důstojný, demokratický a svobodný. Proto dejme ještě jednou svou důvěru soudruhům Svobodovi, Dubčekovi, Smrkovskému, Černíkovi, Krieglovi a těm, kteří je bezvýhradně podporují.

Rozhodující jsou naše společné činy. Není jiné cesty, než společný postup všech organizací dětí a mládeže, nás všech.

Služba vlasti dnes znamená - nastupme všichni hned o práce! Organizujme brigády na odstranění způsobených škod, na záchranu úrody, k obnově dopravy, k zlepšení zásobování. pečujme o děti, nemocné a přestárlé.

Ve spolupráci s Veřejnou bezpečností tvořme pořádkové služby.

Naše místo je po boku ústavních orgánů naší republiky, Alexandra Dubčeka a jím vedené strany.

Pracujme s myšlenkou na ty, kteří při službě vlasti položili své životy. Vzdejme hold jejich památce!

Vlasti ku prospěchu, sobě ke cti!

Podepsali zástupci všech
organizací dětí a mládeže ČSSR

V Praze 29.8.1968 14 hodin.

(Mladá fronta, 30.8.1968.)

ÚV NF k současné politické situaci

1. Za základní považujeme zabezpečit odchod cizích ozbrojených sil. Žádáme vládu, aby uzavřela dohodu o časově vymezených etapách, až do úplného odchodu cizích vojsk, aby tak byla obnovena plná suverenita našeho státu.

2. V zájmu normalizace politického, hospodářského a kulturního života v ČSSR žádáme, aby ústavním orgánům, orgánům vlády, Národní fronty a organizacím sdruženým v Národní frontě byla umožněna v nejkratší době normální činnost včetně činnosti publikační. To nám umožní znovu plnit úkoly, před kterými v současné době stojíme.

3. Bezpodmínečně trváme na tom, aby cizí vojska a jiné cizí orgány respektovaly moskevská jednání a nevměšovaly se do našich vnitřních poměrů. Z tohoto důvodu, aby okamžitě byli propuštěni na svobodu protiprávně zadržení občané ČSSR. Spolu s tím vyzýváme vládu, aby suverénně rozhodovala o všech státních záležitostech i v oblasti vnitřní bezpečnosti.

4. Ústřední výbor Národní fronty vyslovuje souhlas s postupem svého předsednictva ve dnech 21.-29. srpna, s jeho protesty proti porušení suverenity ČSSR, které odporují základním normám mezinárodního práva, jakož i všem představám o přátelských a soudružských vztazích mezi socialistickými státy.

5. Vyslovujeme dík našemu lidu za jeho rozvážný, jednotný a pevný postoj v pohnutých dnech, za jeho věrnost svobodě, socialismu a demokracii.

Obracíme se na organizace sdružené v Národní frontě, na všechny občany v ČSSR, kteří si i nadále uchovali národní a občanskou hrdost, aby si nezastírali reálný pohled na skutečnost, abychom znovu mohli společně vytvářet svůj vlastní život.

Vyzýváme všechen lid Československa, aby svým vlasteneckým

pracovním úsilím a uvědomělou odpovědností pomohl zajistit současné hospodářské úkoly a normalizaci našeho života.

Učělejme vše, abychom podali důkaz nezdolné síly a schopnosti i za těchto těžkých podmínek obnovit politický a veřejný život.

Ústřední výbor Národní fronty vysoce oceňuje státnickou moudrost, rozvážnost a důslednost presidenta republiky Ludvíka Svobody, který spolu s politickými a ústavními činiteli soudruhy Dubčekem, Smrkovským a Černíkem projevil v době moskevských jednání a vyslovuje přesvědčení, že za pomoci našich národů, československého lidu, zabezpečí normalizaci našeho života a odchod cizích ozbrojených sil.

Ústřední výbor Národní fronty

(Zemědělské noviny, 31.8.1968.)

EPILOG

Stanovisko čs. lidu k moskevskému protokolu

Nebyli jsme poraženi

Rezoluce celozávodního shromáždění Slévárny ČKD Praha, která byla jednomyslně přijata za přítomnosti asi 2000 pracujících.

Obracíme se tímto provoláním na všechny naše zaměstnance bez ohledu na politickou příslušnost a i na postoj, který do okupace naší země zastávali. Je třeba vám zcela otevřeně říci, že Sovětský svaz je státem imperialistickým se všemi jeho charakteristickými znaky. Není tedy vlastí socialismu ani záštitou socialismu. Pláštěnky socialismu používá tak dlouho, dokud nejsou ohroženy v jakémkoliv ohledu jeho mocenské zájmy. Dojde-li k ohrožení zájmu sovětského impéria, používá prostředků okupace, fyzické, kulturní a politické represe se všemi důsledky z toho vyplývajícími.

Varujeme před klamnou iluzí, že jde o nedorozumění nebo dokonce o omyl. Varujeme před iluzí, že vše bude napraveno a uvedeno do normálních poměrů tak, jak jsme si to představovali. Varujeme před klamnou iluzí, že naši přední straničtí a státní představitelé, kteří byli demokraticky zvoleni, mohli na jednání v Moskvě, kam byli jako otroci odvlečeni a kde s nimi také bylo jako s neposlušnými otroky jednáno - dosáhnout zásadních úspěchů, nebo snad dokonce "neutrality a suverenity".

Varujeme jeden druhého před tou myšlenkou, že bychom se holýma rukama postavili proti sovětským ozbrojeným silám.

Varujeme proto, že za pancéřovými pláty sedí lidé s asiatskými mravy a nízkou kulturou. Jsou to lidé, kteří neznají ani historii tohoto národa a jsou tu jen proto, aby bránili cíle svých imperátorů. Nebude-li u nás pořádek a bude-li to potřeba, dojde k obsazení naší země neomezeným počtem vojsk. Impérium je pro ně vše - národy nejsou ničím.

Varujeme jeden druhého před přeceňováním světové solidarity s naším bojem. Nás to samozřejmě těší, že jsme šli a chceme jít dál po správné cestě. Máme skutečně obrovskou většinu kulturních lidí ve světě na své straně - jejich možnosti jsou však omezené.

Přes všechna naše varování zdůrazňujeme: naše národy, náš československý socialistický stát nebyl poražen, protože nemohl bojovat. Byl sražen na kolena a bude muset, tak jako tolikrát ve svých dějinách, pokusit se z pokleku a s těžkým břemenem vstát a pozvednout oči vzhůru. Co tedy dělat? Jsou mezi námi většinou lidé, zvyklí čelit těžké práci a těžkému životu. Jsou tu lidé inteligentní a velice schopní. Jsou tu lidé stateční, čestní a srdcem opravdoví demokraté. Obracíme se na vás s naléhavou výzvou:

Žijme dál soudružně a čestně, tak jako jsme žili v těchto dnech. Nedejme se v našich názorech na socialismus, demokracii a vlastenectví zviklat. Držme pevně pohromadě a nedovolme, aby byl někdo z našeho středu vyrván.

Nedopusťme, abychom likvidovali ty demokratické instituce, které máme vybudovány, ať jsou to instituce stranické, politické nebo vládní, včetně orgánů odborových, našeho závodního výboru a stranických orgánů. Tyto musí být nástupištěm k tomu, abychom mohli vstát z pokleku, neboť imperátoři dvacátého století někdy potřebují demokratických institucí, aby ekonomicky předstihli druhého imperátora.

Kdo máte ještě sílu a můžete prospět cílům demokratického socialismu, nevystupujte z KSČ. Budeme muset dál pracovat legálně i jinými formami. Kdo můžete, vydržte co nejdéle v řadách Lidových milic.

Co však udělejme všichni - zachovejme vůči všemu, co je sovětské, naprostou pasivitu. Vadí-li Sovětskému svazu, že o nich píšeme a mluvíme, nepišme a nemluvme o nich vůbec. Neberme tedy dočasně na vědomí ani jejich kulturu.

Technici a hospodářští pracovníci, věnujte nadále maximální pozornost ekonomice naší země a závodů. Připravujme ji každým dnem pro demokratický socialismus. Nezapomeňte hlavně na to, že naše cena je především zachování a další rozvíjení našich kádrů.

Odboráři a mládežníci, pracujte neúnavně dál, využívejte všech možností. Bude-li to možné, hodně cestujte, abyste nabrali dosti čerstvých sil.

To je tedy vše, co vám jako členové celozávodních orgánů /strany i odborů/ jsme schopni v této osudové chvíli říci. Jsme hrdi na to, že jsme prozatím nezjistili v našich řadách ani jednoho kolaboranta. Za vaši obětavost v těchto historických dnech a porozumění vám děkujeme. Jsme dále s vámi, buďte i nadále s námi.

Ať žije demokratický socialismus, který je cílem našeho lidského snažení na tomto světě.

Celozávodní výbor ROH
ČKD Praha, n.p.
závod Slévárny

/Avantgarda,č.1, 29.8.1968./

Řekněte národu plnou pravdu !

Stanovisko vysokoškolského výboru.

Občané !

Odmítáme všechny podmínky, které by znamenaly kapitulaci a porušení naší státní suverenity. Takové "podmínky" jsou pro náš národ nepřijatelné - je to kapitulace, která ve skutečnosti znamená skrytou okupaci. Té máme poskytnout zdání legálnosti. Raději otevřenou okupaci, než kapitulaci.

Žádáme, aby naše legální stranické a státní orgány obhajovaly tyto požadavky:

Okamžitý, bezpodmínečný a úplný odchod všech okupačních vojsk a plný přechod správy země na naše státní orgány.

Respektování všech důsledků a principů našeho demokratizačního procesu.

XIV. sjezd a jím zvolené legální orgány strany jsou jediným oprávněným mluvčím KSČ.

Plná náhrada všech škod způsobených okupací.

Občané! Můžeme se bránit jen hrdým a klidným odporem, odporem minulých dní. Nedejme se vyprovokovat. Okupanti na to čekají. Braňte kolaborantům v převzetí funkcí. Pamatujte si je. Všemi prostředky podporujte suverenitu našeho státu a našich orgánů.

My, komunisté vysokých škol v Praze se obracíme k dělníkům pražských závodů s výzvou na vytváření společných výborů na obranu socialismu, svobody a suverenity.

Vysokoškolský výbor KSČ v Praze

/Avantgarda, č.1, 29.8.1968./

Telegram zaslaný ze zasedání vedení ÚV ČSM dne 27.8.1968

President republiky - Ludvík Svoboda, Praha - Hrad
Vláda ČSSR
Národní shromáždění ČSSR

Při všem pochopení Vaší nepředstavitelně těžké situace, při vší úctě k Vaší osobě, k Vaší dosavadní práci na záchranu národa a státní suverenity - nemůžeme přijmout komuniké.

Jsme toho názoru, že dnes o dalším osudu země nemůže rozhodnout ani sám president, ani sama vláda, ani sám parlament.

Žádáme Vás: vyhlašte okamžitě lidové hlasování o výsledcích jednání v Moskvě.

Vedení ÚV ČSM

/Cyklostylovaný leták/

Ústřední výbor KSČ
Praha

Mimořádné zasedání pléna OV KSČ v Praze 1, konané 27.8.1968 po seznámení s informací o moskevských jednáních považuje za nutné zdůraznit:

1/ komuniké, které bylo vydáno, nemůžeme přijmout jako projev svobodné vůle československých představitelů, neboť jednání probíhala za podmínek okupace ČSSR a také proto, že se jednání zúčastnili ti, kdož ztratili právo mluvit za naše národy;

2/ trváme na důsledném ztažení okupačních jednotek a na obnovení plné suverenity ČSSR;

3/ trváme na závěrech, které přijal mimořádný XIV. sjezd Komunistické strany Československa a žádáme, aby XIV.sjezd okamžitě za vedení soudruha Dubčeka pokračoval ve svém přerušeném jednání a aby na základě plné informovanosti o celé, byť kruté pravdy, řešil vzniklou situaci;

4/ v těchto těžkých chvílích stojíme za soudruhem Dubčekem, Svobodou a za opatřeními legálních stranických a státních orgánů naší vlasti.

Obracíme se na všechny občany a žádáme je a prosíme, aby s ohledem na danou realitu zachovali klid, který je dnes jedinou naší zbraní, opřenou o sílu pravdy a rozumu.

Obvodní výbor KSČ, Praha 1

/Cyklostylovaný leták./

Celozávodní výbor Komunistické strany Československa v československých aeroliniích na svém dnešním mimořádném zasedání projednal a zaujal toto jednohlasné stanovisko:

1/ nesouhlasíme s obsahem komuniké a výsledky jednání v Moskvě. Jsme přesvědčeni, že jednání probíhalo v nenormálních podmínkách, pod nátlakem a bez možnosti styku s řádně zvolenými legálními stranickými a vládními orgány. V čs. delegaci vystupovali i lidé, kterým náš lid nepřojevil důvěru.

2/ trváme na prohlášení a usnesení mimořádného jednání XIV.sjezdu strany a jím provedených voleb nového Ústředního výboru Komunistické strany Československa.

3/ žádáme o provedení všenárodního referenda o těchto zásadních otázkách v celé naší vlasti.

K tomuto prohlášení se připojuje i Podnikový výbor ROH a Celozávodní výbor ČSM.

Jménem všech pracujících Československých aerolinií
Celozávodní výbor KSČ ČSA

/Cyklostylovaný leták./

My, pracující n.p. Nářadí Praha 10, který představuje 7061 pracujících, zaujímáme toto stanovisko ke komuniké z moskevských porad, které nám bylo tlumočeno v 15,00 hod. dnešního dne rozhlasem:

1/ Považujeme podmínky, které komuniké stanoví za naprosto nepřijatelné pro oba naše národy a cítíme se trpce zklamáni a zrazeni.

2/ Dohodu spolupodepisovali i lidé, kteří již k podpisu takového dokumentu neměli žádný mandát, a proto nikoho nezastupovali.

3/ Současně vyslovujeme přesvědčení, že podmínky pro jednání naší delegace v zemi, která vyslala svá vojska na naše území nebyly v rámci mezinárodního práva regulérní a byly diktovány z posice síly.

4/ Znovu potvrzujeme, že za jediného a nejvyššího stranického představitele považujeme XIV.mimořádný sjezd KSČ a jím zvolený ústřední výbor. Bez výhrad se stavíme za jím dosud přijatá usnesení.

5/ Žádáme, aby Národní shromáždění jako nejvyšší zákonný orgán našeho lidu dodrželo svá stanoviska vyjádřená v prohlášení z 24. a 26.t.m. Zvláště apelujeme na zaručení ústavních svobod všech našich občanů.

6/ Považujeme nadále plnění akčního programu za základ-

ní linii našeho demokratizačního procesu a plně stojíme za výsledky, kterých jsme při jeho plnění dosáhli od lednového pléna ÚV KSČ.

7/ Vzhledem k tomu, že jsme si vědomi nesmírné obtížnosti a neregulérnosti moskevských jednání vyslovujeme i nadále plnou důvěru soudruhům Svobodovi, Dubčekovi, Černíkovi, Smrkovskému a žádáme, aby za všech okolností setrvali ve svých funkcích.

ZV ROH, vedení podniku, ZO KSČ, LM, ZO SPM.

/Cyklostylovaný leták./

My pracující národního podniku KOH-I-NOOR žádáme důrazně a jednomyslně, aby okupační jednotky okamžitě a bez odkladů opustily celé území naší svobodné a suverénní republiky.

Dále žádáme, aby nebyly prováděny žádné zásahy do správy našich vnitřních věcí. Své záležitosti si v čele s našimi orgány řádně zvolenými podle ústavních a dalších zákonů naší republiky dovedeme řešit sami.

Plně se stavíme za usnesení XIV.sjezdu KSČ v čele se soudruhem Dubčekem a dalšími představiteli nového ústředního výboru KSČ.

Neuznáváme jako představitele strany nikoho, kdo ve své funkci nemá demokraticky získaný mandát, a to dnes i v budoucnosti. To znamená, že v ústředních orgánech KSČ neuznáváme nikoho, kdo nemá mandát mimořádného XIV.sjezdu strany.

Vedení podniku, ZO KSČ, ZO ROH.

/Dopis Ústřední radě odborů./

Závodní organizace KSČ, závodní organizace ROH a všichni pracující národního podniku Elektročas se na dnešním shromáždění na pracovištích usnesli zaujmout toto stanovisko k současné politické situaci:

1/ Nesouhlasíme s formulací komuniké, vydané na závěr jednání představitelů ČSSR a SSSR a žádáme okamžité odvolá-

ní jednotek všech okupačních armád z našeho území, aby bylo možno normalizovat svobodně politický a hospodářský život ve státě.

2/ Stavíme se plně za akční program strany a národní fronty. Věříme, že výsledky jednání v Moskvě jsou maximálním vyjádřením toho, čeho bylo lze docílit za daných podmínek a nátlaku.

3/ Podporujeme plně nový ústřední výbor a jeho předsednictvo, v čele se s. Dubčekem. Znovu potvrzujeme, že ÚV KSČ, který podporuje obrovská většina lidu, byl zvolen na legálním a právoplatném XIV.sjezdu strany. Projevujeme svoji lásku s. Dubčekovi a s. Svobodovi a slibujeme, že budeme plnit jejich vážná slova, která nám řekli po svém návratu z Moskvy.

ZV KSČ, ZV ROH, zástupce pracujících podniku Elektročas.

Národnímu shromáždění Československé socialistické republiky
Ústřednímu výboru KSČ
Vládě ČSSR

Soudruzi,

zástupci Československé socialistické republiky na jednáních v Moskvě plně kapitulovali před brutální silou okupantů. Jejich čin, nezávisle na nátlaku, jemuž byli vystaveni, rovná se zradě této republiky, zradě lidu.

Ratifikací výsledků moskevských jednání ztratíme všechno. Svou svobodu, svou čest, své svědomí. Staneme se - po kolikáté už v naší historii - národem otroků, stádem bez charakteru. Zradíme nejen sebe, ale i historický úkol, který naší zemi připadl: otřást nelidskou stavbou stalinismu a najít lidskou podobu socialistického zřízení.

Proto, chcete-li se dál nazývat zástupci českého a slovenského lidu, chcete-li, aby na vašem jméně navždy neulpěla hanba zrady a ponížení, chcete-li, aby tato chvíle ne-

vešla do dějin našeho národa jako nový Mnichov, učiňte toto:

Národní shromáždění, jako nejvyšší zákonný orgán této země, nechť okamžitě odmítne ratifikovat výsledky moskevských jednání,

Ústřední výbor KSČ nechť okamžitě odmítne výsledky moskevských jednání,

Vláda republiky, nechť okamžitě odmítne výsledky moskevských jednání.

Soudruzi, buďte Čechy a Slováky, buďte komunisty, buďte občany této země. Nechte raději okupanty rozehnat vaše orgány, než abyste podepsali zradu.

/Student, V, zvláštní vydání, 27.8.1968/

Redakce časopisu Student nám předala k uveřejnění text svého dopisu adresovaného presidentu republiky Ludvíku Svobodovi, prvnímu tajemníku ÚV KSČ A. Dubčekovi, předsedovi NS J. Smrkovskému a předsedovi vlády O.Černíkovi.

Vážení soudruzi,

dovolte nám, abychom se vyjádřili k našemu stanovisku k výsledkům moskevského jednání, které vyšlo v posledním V. zvláštním vydání Studenta.

Považujeme ho jak obsahově, tak způsobem napsání za nešťastné. Bylo koncipováno po projevu presidenta republiky a po přečtení komuniké v Čs. rozhlase, ve chvílích, kdy se nám zdálo, že se zhroutilo vše. Že se zhroutilo ještě mnohem víc, než když k nám vtrhla vojska okupantů. Dodnes jsme přesvědčeni, že jsme v této situaci sdíleli pocity většiny obyvatel této země /především té jeho části, která je nám věkově a mentálně blízká/, země, které je zřejmě předurčeno, aby jejími dějinami prostupovaly strašlivé tragédie.

Dosud si někteří z nás myslí, že ideály demokratického socialismu, jenž je tím nejlepším, co lidé tohoto světa sami sobě mohou dát, a za který jsme se v našem časopise

všemi svými silami snažili bojovat, se ani během života naší generace neuskuteční. Ale tady by musel mluvit každý sám za sebe a my vám píšeme všichni.

Trvalo nám snad příliš dlouho, než jsme si uvědomili, že váš postup v moskevských jednáních nelze nazvat zradou. Stanovisko k němu jsme naopak zaujali příliš brzo, mnohem dříve, než jsme byli schopni racionálního myšlení a než k nám pronikly děsivé informace a podrobnosti.

Snad je našemu dopisu rozumět. Snad nám bylo rozumět i v době, kdy jsme vydávali náš časopis, hlavně vaší zásluhou za těch nejlidštějších poměrů, které jakýkoli stát, nejen tato republika, kdy znal.

Snad porozumíte i tomu, že dnes už časopis v tomto redakčním složení vydávat nebudeme, ani kdyby to současné poměry dovolily. Nemůžeme, i když bychom strašně chtěli. Snad porozumíte i tomu.

Redakce časopisu Student

/Mladá fronta, 31.8.1968./

Historický ústav ČSAV v Praze přijal na celoústavním shromáždění dne 28.srpna 1968 dopoledne tuto rezoluci:

Své stanovisko k agresi pěti zemí proti Československu jsme kontinuálně vyjadřovali ve svých prohlášeních a výzvách od prvého dne okupace. Také včera po zveřejnění komuniké o moskevských jednáních a po projevech presidenta republiky a 1.tajemníka ÚVKSČ jsme své stanovisko k situaci vyjádřili v prohlášení předaném legálnímu čs. rozhlasu, které je integrální součástí této rezoluce. Nadále odmítáme nadiktované a pod neslýchaným nátlakem přijaté podmínky a zejména cynické fráze moskevského komuniké. Stojíme bezvýhradně za linií nastoupenou v lednu 1968 a zejména za všemi usneseními mimořádného XIV. sjezdu KSČ, za usneseními a prohlášeními Ústředního výboru, zvoleného na tomto sjezdu. Tak jako v uplynulých sedmi dnech, kdy jsme stejně jako všechen lid rozhodovali o svém postupu a o své činnosti samostatně a podle podmínek, ve kterých jsme žili, chceme si i nadále zachovat vlastní samostatné myšlení a iniciativu.

Není smíření s okupanty. Pro svobodný lid není života na kolenou.

Zasláno: Kanceláři presidenta republiky,
Kanceláři předsednictva vlády,
Předsednictvu Národního shromáždění,
Sekretariátu Ústředního výboru KSČ a ČTK.

Drazí spoluobčané.

Po vyslechnutí komuniké o moskevských jednáních, projevů presidenta republiky a prvního tajemníka ÚV KSČ celé osazenstvo Historického ústavu ČSAV, které se k vám obracelo v uplynulých 7 dnech jménem pražských historiků, prohlašuje:

Pro nás, pro náš národ, pro všechen československý lid není cesty zpět. Už v nezapomenutelném poselství jsme si slíbili, že z nastoupené cesty nesejdeme. Sedm dní, jež nelze nikdy vymazat z našich myslí, znásobilo naše odhodlání a nezlomné rozhodnutí jít vlastní cestou.

Nejcennější výsledek jednotného celonárodního boje a obrany proti okupaci je skutečnost, že lid této země vzal svůj osud do svých rukou. Tento suverénní lid, odhodlaný bránit svou svobodu a nezávislost, musí mít možnost vyslovit se k jakékoli dohodě, jež rozhoduje o jeho osudu možná na celou generaci a musí být respektován každým, kdo chce mít jeho důvěru.

Stojíme bez výhrad za všemi usneseními XIV.mimořádného sjezdu KSČ a za ústředním výborem, zvoleným na tomto sjezdu. Bez uznání výsledků mimořádného XIV. sjezdu KSČ není jednoty strany. To cítíme my, kteří žijeme jako řadoví příslušníci národa mezi lidem, to musí vědět i politikové, kteří mluví jeho jménem a žádají o jeho důvěru.

Jsme pro klid a rozvahu. Nejsme avanturisté, nechceme nesmyslné oběti. Avšak historická zkušenost dávná i ještě čerstvá jednoznačně říká: Každý ústupek v zásadních otázkách při jednání s mocí je krokem na šikmou plochu, krokem na cestu, jejíž konec nelze dohlédnout. To, co se dnes může zdát nevyhnutelným aktem reálné politiky, ukáže se

zítra jako počátek kapitulace.

Stojíme i nadále za pracovníky legálních čs. vysílačů, vyslovujeme obdiv jejich práci, pohotovosti a odvaze, solidarizujeme se s nimi a vyslovujeme jim důvěru.

Není smíření s okupanty. Pro svobodný lid není života na kolenou.

Předáno telefonicky Čs.rozhlasu 27.8.1968 v 19,30 hod.
Nevysíláno.
/Archiv ústavu./

Čs. akademie věd k situaci

Presidium ČSAV projednalo situaci Akademie věd, jejíž sídlo je nadále obsazeno cizími vojáky.

"Členové presidia ČSAV s pochopením a dojetím vyslechli projevy našich zákonných představitelů, zejména prvního tajemníka ÚV KSČ A. Dubčeka. Chápeme situaci, za níž byla vedena jednání těchto představitelů v Moskvě - uvádějí v prohlášení. Konstatují, že nenormální stav, který v naší zemi vznikl vojenským obsazením země, těžce zasahuje i činnost naší vědy. Vyslovují přesvědčení, že základním předpokladem normalizace je neodkladný odchod cizích jednotek. "Situace, v níž se ocitla naše země nás nutí střízlivě, realisticky a věcně se rozhodovat. Takové rozhodování pochopitelně zahrnuje i jisté ústupky, zejména tehdy, rozhoduje-li se pod tlakem přesily. Abychom však mohli rozhodnutí, která za těchto podmínek vznikla, respektovat, musíme mít záruku, že tlaku této přesily nebude dále zneužito."

Presidium ČSAV zdůrazňuje, že podle jeho přesvědčení rozhodně nelze přijmout kompromisy ani ústupky v těchto bodech:

- obnovení plné suverenity ČSSR a neodkladný odchod všech cizích vojsk
- zachování a další rozvíjení demokratických principů života a činnosti státu, strany a celé společnosti bez jakýchkoli vnějších zásahů
- důsledné respektování naší socialistické zákonnosti, zamezení jakékoli persekuce těch, kteří se neprovinili

proti zákonům naší republiky, a naopak potrestání všech, kdo se trestných činů dopustili.

To, co jsme prožili v minulých dnech, nemůžeme nikdy vymazat ze své paměti, i když třeba budeme nuceni o svých pocitech a myšlenkách mlčet. I ve své další práci se budeme řídit zásadou, že povinností vědy a vědců je hledat pravdu a jenom pravdu, a tuto pravdu také důsledně hájit.

/Rudé právo, legální vydání, 29.8.1968./

Presidentu ČSSR s.L. Svobodovi
prvnímu tajemníku KSČ s.A. Dubčekovi
Národnímu shromáždění ČSSR
XIV. sjezdu KSČ
Primátoru hlavního města Prahy

Vyhnáni ze své budovy, pracujíce v provizorních podmínkách, byli jsme až doposud jednotni ve svém odboru i ve svých sympatiích a citech. Chceme v takovéto jednotě setrvat i nadále. Je to těžké, ale pokusíme se o to. Cítíme totiž, že zachování jednotnosti je politicky to nejdůležitější, oč je třeba v těchto dnech usilovat. Jde o jednotu našich národů a především pak o jednotu vedení strany a členstva strany a lidu.

Nemůžeme proto v této chvíli prohlásit nic jiného, než co jsme zastávali od prvního dne násilné okupace naší země.

1. Plně důvěřujeme prvnímu tajemníku KSČ s. Alexandru Dubčekovi. Pochopili jsme jeho projev a chceme se řídit jeho pokyny, neboť v Alexandru Dubčekovi spatřujeme státníka nesmírně charakterního, čistého a lidského.

2. I nadále však chceme pojmenovávat věci pravými jmény - čestnost ctností, lež lží, okupaci okupací. Nikdy nemůžeme zapomenout, čeho se na nás dopustily vedení a armády pěti zemí Varšavského paktu. Je to neodčinitelné politicky i morálně. Bylo zde zrazeno a pošpiněno příliš mnoho, s čím jsme spojovali své životy, než aby bylo možno zapomenout.

3. Chápeme proto výsledky moskevského jednání jako vnucený nátlak, se kterým se neztotožňujeme.

4. Plně se stavíme za výsledky XIV. sjezdu, především

pak za politické hodnocení situace /ze dne 22.8.1968/ XIV. sjezd uznáváme jako jedině platný, za jediné stranické představitele pak uznáváme ty, kdož byli XIV. sjezdem řádně zvoleni do ústředního výboru. Nikoho jiného, zvláště pak nikoho z těch, kdo v těžkých dnech zradili, nejenže neuznáváme, ale se vší rozhodností je odsuzujeme. Požadujeme okamžitý odchod okupačních vojsk a cizích bezpečnostních složek, a se stejnou rozhodností trváme na plné náhradě škod, vzniklých okupací.

5. Prohlašujeme, že neustoupíme z cesty, kterou naše národy, strana, všichni lidé dobrovolně, svobodně a se vší odpovědností nastoupili od ledna letošního roku. I nadále trváme na politických svobodách, bez kterých nelze demokratický socialismus uchovat a rozvíjet.

6. Požadujeme, aby výsledky moskevských jednání projednaly: parlament, ÚV Národní fronty, Ústřední výbor KSČ, permanentní XIV. sjezd KSČ, jakož i mimořádný sjezd KSS.

7. Požadujeme, aby OSN projednala a odsoudila protiprávní okupaci ČSSR.

8. Žádáme neodkladné svolání mezinárodní porady komunistických a dělnických stran do Prahy. Tato porada by měla projednat situaci v mezinárodním komunistickém hnutí a vztahy mezi komunistickými stranami.

9. Požadujeme, aby byla zajištěna bezpečnost a svobodný pohyb všech občanů ČSSR, kteří se neprovinili proti zákonům naší republiky.

10. V zájmu urychlené normalizace vnitřních poměrů v naší vlasti, žádáme primátora hlavního města Prahy, aby bezodkladně projednal s příslušným velitelstvím okupačních armád, aby okupační jednotky, které násilně obsadily sídlo vydavatelství Mladé fronty v Praze 1, Panská č.8, tuto budovu neprodleně opustily a umožnily nám, abychom svou prací mohli spolupůsobit na brzkou konsolidaci situace, vyvolané násilnou okupací ČSSR armádami 5 států Varšavské dohody.

Jednomyslně schváleno shromážděním pracovníků vydavatelství a nakladatelství Mladá fronta.

/Tištěný leták, 28.8.1968./

My, učitelé a studenti Fakulty osvěty a novinářství Karlovy university, shromáždění dne 28. srpna 1968 na veřejné stranické schůzi, jednomyslně prohlašujeme:

V těžké situaci nedávno minulých i přítomných dnů vynikly vysoké morální hodnoty lidu této země, které vstoupí nejen do našich dějin, nýbrž i do historie lidského boje za svobodu a spravedlnost. S tímto vědomím stavíme se plně za soudruhy Dubčeka, Svobodu a Černíka a stojíme pevně za usneseními 14.sjezdu a nově zvoleným ÚV KSČ.

Jako občané svobodného státu a jako komunisté však žádáme, aby byl před námi i před celým světem zdůrazněn fakt, že dočasný ústup od některých principů, za které jsme bojovali, je vnucený diktát. Navíc je moskevské komuniké podepsáno i některými lidmi, s nimiž jako čestní občané nechceme mít nic společného.

Nás, učitele a studenty Fakulty osvěty a novinářství, se zvláště dotýká možnost omezení svobody slova a projevu. Prohlašujeme, že trváme na udržení základních občanských svobod, kodifikovaných všemi revolucemi v minulosti, především pak Velkou říjnovou socialistickou revolucí. Trváme i na tom, aby zůstala zachována vysoká morální úroveň naší tiskové, rozhlasové i televizní publicistiky.

Chápeme, že představitelé naší strany a vlády budou usilovat i v dnešní těžké situaci o uskutečnění spravedlivých požadavků, a ujišťujeme je svou plnou podporou. Chceme se zdržet projevů planého radikalismu i malomyslnosti, nepřijmeme však žádnou formu kapitulace.

Žádáme, aby ÚV KSČ skoncoval se zrádci, kteří se svou kolaborací na věky zneuctili. Nechceme, aby svou přítomností ve straně zneuctívali i nás.

Děkujeme všem studentům i absolventům naší školy, kteří byli v těžkých dnech na svých místech jako obětaví a nadšení publicisté. Věříme, že ani nadále se žádný z nich nepropůjčí k hlásání něčeho, co se vzpírá svědomí a pravdě. Ve vysokých morálních hodnotách zůstává naše největší síla.

Učitelé a studenti FON UK

/Cyklostylovaný leták./

Vážení přátelé Literárních listů,

redakce, která v posledních letech získala vaši důvěru, si v této těžké chvíli klade otázku, jak bude pracovat dál v podmínkách, které se tak radikálně změnily. Chtěla by vám všem také říci, jak se dívá na dnešní situaci, co si myslí o možnostech nás všech do budoucna.

Prohlašujeme:

Dohody, které počítají s jakoukoliv formou okupace Československé socialistické republiky jsou pro československé národy nepřijatelné. Odmítáme moskevské komuniké, jež je v rozporu s usnesením XIV. sjezdu. Představitelé naší strany a státu jednali v neregulérní situaci bez spojení se svými národy a pod hrubým nátlakem. Vynucené dohody nás nezavazují.

Suverenitu našich národů vidíme ve svrchovaném postavení jejich státních a politických orgánů, jež vykonávají svobodně své funkce. Odmítáme proto podmínky, jež tuto svrchovanost fakticky popírají.

Nelze pokračovat v politice důsledného vývoje k socialistické demokracii a znovu přitom zavádět cenzuru.

Redakce Literárních listů je odhodlána vydávat časopis jen tehdy, bude-li moci dále pracovat v souladu se svým přesvědčením a svědomím. Nepřistoupíme už nikdy na "realistickou" politiku filtrovaných pravd.

Ve chvílích násilí se osvědčila jednota našich národů. Projevovala se aktivním odporem, vyznačujícím slušné lidi.

Nedopusťme, abychom nyní, kdy násilí usiluje o svou legalizaci, jednali jinak. S puškami a pistolemi bychom sotvaco dokázali. Leda nesmyslné krveprolití. Hrdinství jedné chvíle je romaticky krásné, ale neúčinné a zbytečné. Hledejte hrdinství trvalého odporu! Buďte nesmiřitelní, nepoddávejte se, ale nepodléhejte hysterii!

Vždyť ani v této reálné situaci nejsme bezbranní. Sedm dní okupace ukázalo, že naše národy jsou schopny vynalézat v nejtěžších podmínkách nové a nové způsoby odporu, nesouhlasu a protestu.

Vyzýváme dnes naši veřejnost a zejména mladé lidi, aby

pokračovali v těchto formách rezistence. Mlčenlivá demonstrace za pochodu nebo vsedě, živé noviny hesel a plakátů na ulicích, ve výkladních skříních a na zdech, bojkot okupantské propagandy a projevy solidarity všech poctivých lidí naší vlasti mají větší sílu, než si myslíte.

Nepřistupujte na morálku oko za oko, zub za zub. Svět se přesvědčil, že neporazitelná síla socialistického a demokratického Československa je v jeho etickém postoji, hodném vyspělého evropského státu.

Upevňovat tuto mravní převahu za všech podmínek dnes i kdykoliv v budoucnu je náš trvalý program.

Byli jsme s vámi! Jsme s vámi! Buďte s námi!

Redakce a spolupracovníci
Literárních listů

/LL, zvláštní vydání, 28.8.1968./

P r o v o l á n í

předsednictva Ústřední rady odborů a předsedů odborových svazů.

Soudružky a soudruzi, odboráři, pracující Československé socialistické republiky!

Od tragické noci z 20. na 21. srpna 1968, kdy vojska pěti zemí Varšavské smlouvy překročila protiprávně naše hranice a obsadila území celé Československé socialistické republiky, prožívají naše národy těžké a pohnuté chvíle. Od té doby žijeme v obavách o osud a budoucnost naší vlasti, o osud socialismu v Československu. Tento tragický zásah má dalekosáhlé následky nejen pro naši Československou republiku, ale pro celé dělnické a pokrokové hnutí.

Dnes, když pohlížíme na příkoří, které naše národy utrpěly, na probdělé noci a dni v obavách o osudy naší země, plně si uvědomujeme, jak všechen náš lid touží po opravdové socialistické svobodě, jak jsou mu cizí všechny formy násilí. Prožité ponížení a urážky naší národní hrdosti ještě více sjednotily náš lid kolem progresívního jádra KSČ a vlády Národního shromáždění a Revolučního odborového hnutí.

Jednota a pevné odhodlání hájit a uhájit suverenitu našeho státu dávala sílu představitelům státu, presidentu republiky, soudruhu Ludvíku Svobodovi, předsedovi vlády soudruhu Oldřichu Černíkovi, předsedovi Národního shromáždění soudruhu Josefu Smrkovskému při obtížných jednáních vedených v Moskvě; naše myšlenky a city i naše důvěra patřily představiteli KSČ soudruhu Alexandru Dubčekovi. Pevně jsme věřili, že tito soudruzi, přes velmi těžkou situaci, zůstanou věrni svému lidu, své komunistické straně, pracujícím ČSSR, a že nezklamou důvěru našich národů.

Naše jednota i důvěra nebyla marná. Projevy členů delegace po návratu z Moskvy nás přesvědčily, že v daných podmínkách učinili vše, co bylo v jejich silách, že vynaložili všechno úsilí, aby práva a přání našeho lidu byla maximálně obhájena. S radostí jsme přijali zprávu, že

soudruzi Dubček, Černík, Smrkovský se mohli znovu ujmout svých funkcí, do kterých byli demokraticky zvoleni, že naše legální orgány mohou opět pracovat.

Avšak oprávněný požadavek československého lidu, aby okupační vojska byla okamžitě stažena, nebyl splněn. Slyšeli jste v projevu soudruha Svobody a Dubčeka krutou a pro nás nepříznivou zprávu. Uznáváme, že jde o tíživou realitu, která nezávisí jen na naší vůli a možnostech. Přes to na odsunu cizích vojsk nadále trváme a nemůžeme souhlasit s tím, aby jejich odchod byl oddalován. Věříme vám, soudruzi, že učiníte vše, a my vás v tom budeme podporovat, aby v dalších jednáních byly získány záruky úplného odchodu cizích vojenských jednotek z našeho území.

Obracíme se k vám, soudruzi a soudružky, odboráři, pracující českého a slovenského národa, abyste zůstali nadále pevni a jednotni v podpoře představitelů našeho socialistického státu. V této době budeme stát pevně, jednotni proti provokacím, které by mohly vést ke ztrátám na životech. Dále bojujme za naše nezadatelné právo sami si neomezeně vládnout a hospodařit ve své zemi. Náš boj si vyžádal v posledních dnech i oběti na životech. Prohlašujeme slavnostně, při památce těch, kteří obětovali svůj život v boji za nám všem tak drahé zásady svobody a suverenity, že těmto zásadám zůstaneme neochvějně věrni.

Děkujeme všem pracujícím v továrnách, zemědělství, stavebnictví, dopravě, v potravinářském průmyslu, zdravotnictví, obchodě, službách, v orgánech státní správy i všem dalším pracujícím za jejich pevný a rozvážný postoj, za jejich obětavé úsilí, aby přes všechny obtíže byly zajištěny potřeby naší společnosti.

Jednota a naše pevné odhodlání byly možné i proto, že jsme byli soustavně o všech událostech informováni. Proto naše vřelé poděkování patří také pracovníkům rozhlasu, televize, tisku a všem těm, kteří umožnili, aby přes veškeré překážky mohli plnit své důležité poslání. Věříme, že i nyní učiní vše pro podporu našich státníků, kteří usilují nadále, aby socialismus měl svoji lidskou tvář.

Věříme, že i nadále učiníte vše pro to, aby chod naší výroby byl uveden do pořádku, aby bylo zabezpečeno vše, co naši pracující a občané našeho státu potřebují.

Naše jednota byla upevněna v pohnutých dnech, které vstoupí do historie českého a slovenského národa.

Upevňujte dále naši jednotu, naši rozhodnost a naši rozvážnost.

Pokračujme dál v procesu obrody společenského a politického života - pokračujme dál v plnění akčního programu Komunistické strany Československa, vytvořme všechny předpoklady, aby byl splněn i program Revolučního odborového hnutí.

Celý pokrokový svět stál v těchto pohnutých dnech s námi. Odboráři bez rozdílu politické příslušnosti denně prokazovali solidaritu s Československou socialistickou republikou. I jim patří v této chvíli naše poděkování, i jim zasíláme naše soudružské a bratrské pozdravy.

J e d n o t o u R O H - z a s o c i a l i s m u s, z a s v o b o d u a s u v e r e n i t u Č e s k o s l o v e n s k é s o c i a l i s t i c k é r e p u b l i k y.

Praha 28.8.1968.

Poslancům Národního shromáždění ČSSR
v P r a z e

28.8.1968.

Vážení soudruzi poslanci!

Pracující závodu ČKD Polovodiče v Nuslích vám děkují za neohrožený postoj a statečnost v tak těžké době, která byla způsobena vpádem cizích vojsk na naše území.

Nedopusťte, aby z našeho veřejného života zmizely osoby, kterým jsme od ledna věřili. Nesmířili bychom se se změnami, které by byly vynuceny okupanty ve funkcích členů vlády, Národního shromáždění a ve všech ostatních funkcích, do kterých byli všichni řádně zvoleni a ustanoveni podle naší ústavy.

Víme, že v současné době není možné okamžitě zbavit

funkcí všechny kolaboranty a zrádce Československého lidu, ale dejte nám svým způsobem na vědomí, že se od nich distancujete.

Máte naši plnou důvěru!

Bude-li jakýmkoli způsobem omezována nebo znemožňována práce ve všech státních a veřejných orgánech, jsme rozhodnuti vyvolat generální stávku.

Jsme přesvědčeni o hluboké pravdě citátu, který by měl být posilou všech lidí dobré vůle na celém světě:

"Zamyslí-li se lidstvo, nastává nová epocha dějin; a lidstvo se nad osudem Československa zamyslelo".

Za pracující o.p. ČKD Polovodiče:

Stávkový výbor
org.čís.104-03-11
Závodní Výbor ROH
ČKD Praha n.p.závod polovodiče
Praha 4, Budějovická 64.

S t a n o v i s k o

předsednictva Obvodní odborové rady v Praze 10

Předsednictvo odborové rady na svém mimořádném zasedání projednalo a plně uvážilo projev presidenta republiky Ludvíka Svobody a prvního tajemníka ÚV Komunistické strany Československa A. Dubčeka. Současně jsme projednali i resoluce ze základních organizací Revolučního odborového hnutí a jejich stanoviska. Předsednictvo odborové rady proto považuje za svou povinnost prohlásit:

Plně si uvědomujeme obtížné postavení našich představitelů na moskevských jednáních. Víme, že jejich rozhodnutí byla ovlivněna hrubou mocí a vedena uvážením, aby nedošlo k obětem na životech našich žen a dětí, které jsou tím nejdražším, co máme. Vyslovujeme plnou důvěru presidentu Československé republiky L. Svobodovi a soudruhům Dubčekovi, Černíkovi a Smrkovskému. Proto co nejrozhodněji odmítáme všechny názory některých jednotlivců, kteří by k nim chtěli vyvolávat nedůvěru.

Nadále považujeme plnění akčního programu ÚV KSČ ne v proklamacích, ale ve svém denním konání za základní linii v celém politickém a hospodářském životě naší Československé republiky.

Za jediného představitele Komunistické strany Československa uznáváme nově zvolený ústřední výbor na mimořádném XIV. sjezdu. Plně osvědčil v těžké době svůj poctivý vztah k tužbám a zájmům našich národů. Jednoznačně se proto stavíme i za závěry sjezdu.

Za základní pilíře našeho politického života považujeme svobodu, suverenitu a humánní demokratický socialismus. Vyžadujeme proto úplný odchod cizích vojsk armád Varšavské smlouvy v co nejkratší době.

Žádáme Ústřední radu odborů a Pražskou odborovou radu, aby Světové odborové federaci sdělily náš protest za to, že nečinně přihlížela k pošlapání všech lidských práv a svobod v Československu aniž by proti tomu protestovala.

V Praze dne 28. srpna 1968. Předsednictvo
Obvodní odborové rady Prahy 10

Pracovníkům legálního svobodného rozhlasu,
televize a všem redaktorům,
kteří v nejtěžších chvílích našich národů
byli s námi

28.8.1968

Vážení soudruzi!

Všichni pracující závodu ČKD Polovodiče v Nuslích se sklání v obdivu před Vaší odvahou a nezlomnou vůlí hájit spravedlivou věc všech poctivých Čechoslováků od počátku vpádu cizích vojsk na naše území.

Vaší zásluhou se nepodařilo okupantům rozvrátit naši jednotu a způsobit chaos, který by znamenal konec všem našim snahám v pokračování ideálů humánního socialismu a vůbec nastoupené cesty po lednovém plénu.

Nemůžeme docenit Vaši obětavost a pracovní vypětí v této mimořádně těžké době, ale slibujeme Vám, že nám budete vzorem při plnění našich úkolů.

Vytrvejte i nadále v této nedocenitelné vlastenecké práci. Chceme slyšet pouze Vaše hlasy, vidět Vaše tváře a číst Vámi psané řádky. V případě, že budete pracovat na jiných úkolech, doporučte takové lidi, kteří Vás důstojně a čestně zastoupí.

Nebudete-li moci sdělovat pravdu, která bude umlčena jakýmkoliv omezením, nesdělujte raději nic.

Nebudeme-li číst Vámi psané řádky, vidět Vaše tváře a slyšet Vaše hlasy, které budou násilně umlčeny, jsme rozhodnuti vyvolat na Vaši obranu generální stávku.

Jsme s Vámi!

Za pracující o.p. ČKD Polovodiče: Org. čís.104-03-11
Závodní Výbor ROH
ČKD Praha n.p.závod Polovodiče
Praha 4,Budějovická 64
stávkový výbor

Závodní výbor ROH
ČKD Praha oborový podnik Závod Lokomotiva-Sokolovo
Praha 9 - Vysočany, Českomoravská č.205 - Tel.822185

Titl.
Ústřední rada odborů
nám. G. Klimenta
P r a h a 3 - Žižkov

28.8.1968

Pracující závodu ČKD Lokomotiva - Sokolovo vyslechli informaci o průběhu jednání v Moskvě a projevují zásadní nesouhlas s přijatými závěry.
Žádáme o projednání a přijetí těchto bodů:

1. Zaručení normální funkce právoplatně zvolených orgánů, t.j. presidenta republiky L. Svobody, vlády republiky pod vedením s.O. Černíka, národního shromáždění pod vedením s. Josefa Smrkovského, ÚV NF se s. Krieglem a ÚV KSČ s prvním tajemníkem s. Al. Dubčekem.

2. Uznání nového ÚV KSČ, zvoleného na mimořádném XIV. sjezdu.

3. Žádáme úplný odchod okupačních jednotek z území ČSSR včetně jejich politických a bezpečnostních složek a poskytnutí náhrady způsobených škod.

4. Okamžité odvolání z funkcí všech kolaborantů a zrádců, kteří již nikoho nezastupují.

5. Zaručení všech občanských práv a demokratických svobod občanů naší republiky a poskytnutí ochrany všem, kteří se v polednovém vývoji a zvláště v posledním týdnu veřejně společensky angažovali.

6. Uznání naší svrchovanosti a vlastní specifické cesty k socialismu v duchu akčního programu KSČ a programového prohlášení vlády ČSSR.

Současně vás, vážení soudruzi, ubezpečujeme, že za vámi pevně stojíme, vyžadujeme si vaše další stanoviska a slibujeme, že neučiníme zatím nic, co by dnešní složitou situaci v naší zemi dále zkomplikovalo.

Za ZV ROH
Kulíšek v.r.

Za vedení závodu
/podpis nečitelný/

Národní shromáždění
Vláda republiky
ÚV KSČ
XIV. sjezd KSČ

Resoluce z aktivu funkcionářů

S pohnutím jsme vyslechli projevy ss. Svobody a Dubčeka a s rozhořčením odsuzujeme nadiktované moskevské komuniké. Po věrolomné okupaci, únosu našich představitelů a násilí konaných okupačními vojsky je akt nelidského nátlaku na naše představitele dalším důkazem mocenské politiky vládnoucích kruhů SSSR, které neváhaly obětovat lidské životy i naše tradiční přátelské vztahy k lidu velkého slovanského národa.

Náš lid, který prožil zklamání zrady Mnichova v r.1939,

je dnes jednotný a odhodlaný nesmířit se s postupnou okupací bývalého přítele.

Vyslovujeme našim představitelům Svobodovi, Dubčekovi, Černíkovi i Smrkovskému poděkování za statečnost během nerovného jednání v Moskvě a ubezpečujeme je o naší plné podpoře ve společném boji za obnovení předokupačního života našich zemí. Nadále těmto našim představitelům plně důvěřujeme, nemůžeme však přijmout obsah a formu moskevského komuniké.

V zájmu zachování jednoty našeho lidu žádáme zveřejnění všech i dílčích dohod ze všech jednání se zástupci okupačních zemí.

Proto prohlašujeme:

1. Nikdy se nesmíříme s okupací našeho území a trváme na okamžitém a bezpodmínečném odchodu okupačních vojsk. Odstranění okupace je prvním předpokladem normalisace života v naší vlasti.

2. Chceme slyšet celou a plnou pravdu a to neprodleně o všech i dílčích dohodách.

3. Stojíme plně za jednáním XIV. sjezdu KSČ, za Ústředním výborem, voleným na tomto sjezdu a ztotožňujeme se se sjezdovými dokumenty.

4. Ve své zemi budeme uvádět v život v plné šíři akční program KSČ přijatý na dubnovém zasedání ÚV KSČ. Chceme realisovat socialismus s lidskou tváří.

Aktiv funkcionářů KSČ, ROH
a ostatních organisací NF
závodu Tesla Strašnice

V Praze dne 28.8.1968.

Manifest sedmého dne

Vzhledem k situaci, za níž se rozhoduje o životě nebo smrti obou našich národů, zaměstnanci závodu Tesla Hloubětín, dělníci a technici, komunisté a příslušníci ostatních složek NF provedli hlasování, kterým každý za sebe a všichni dohromady vyjádřili tímto svůj postoj a nejhlubší přesvědčení:

1. Podporuji s plnou důvěrou svého presidenta Ludvíka Svobodu, prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka, svou vládu vedenou Oldřichem Černíkem, předsedu NS Josefa Smrkovského, NF vedenou Františkem Krieglem.
2. Stojím za akčním programem KSČ a za ÚV KSČ zvoleným na XIV. mimořádném sjezdu strany.
3. Slibuji, že za všech okolností zachovám rozvahu a nevyvolám incident s příslušníky ozbrojených jednotek pěti států a nenechám se nikým a ničím vyprovokovat.
4. Slibuji věrnost socialismu s lidskou tváří.
5. Požaduji zachovat samostatnost, celistvost, suverenitu a občanské svobody ČSSR.
6. Požaduji, aby cizí vojska opustila v nejkratší době území ČSSR se zárukami vyjádřenými tímto mým slibem.
7. Jsem připraven za tyto své ideje a za tento svůj slib položit i svůj život.

Výsledek našeho hlasování zasíláme Národnímu shromáždění ČSSR, závodům Prahy 9 a veřejným sdělovacím prostředkům s výzvou, aby se připojily k tomuto manifestu a provedly všelidové hlasování. Odhlasujeme tento manifest v dnešní den.

V Praze 28. srpna 1968.

Za zaměstnance Tesly Hloubětín:

CV KSČ ZV ROH Vedení závodu ZV ČSS ZV SPM

S nesmírnou bolestí, ale i hořkostí jsme vyslechli rozhlasový projev s. Alexandra Dubčeka. Plně chápeme to, co řekl, i to, co zatím říci nemohl. Jsme však přesvědčeni, že za daných podmínek a za daného poměru sil dosáhl svým neohroženým, statečným a čestným postojem maxima.

Nesouhlasíme však s formulací komuniké o jednání naší a sovětské delegace v Moskvě, která frázemi zatemňuje pravý stav věcí a již spolupodepsali lidé, kteří v té době již neměli k podepsání tak závažného a osudového dokumentu řádný mandát, tudíž také nikoho nezastupovali.

Znovu potvrzujeme, že za jediného a nejvyššího představitele naší strany v nynější situaci považujeme XIV. sjezd KSČ a jím zvolený ústřední výbor. Bez výhrad se stavíme za dosud jím přijatá usnesení.

Samozřejmě, že i v našem závodě budeme normalizovat pracovní podmínky tak, aby škody vzniklé nenormální situací a nezaviněné pracujícími, byly co nejdříve odstraněny. To ovšem předpokládá okamžitý odchod okupačních armád z území ČSSR.

V Praze, dne 28. srpna 1968.

ZO KSČ Vedení závodu ZV ROH
Tesla Holešovice, závod 7 - Vršovice

Předsednictvu ÚV KSČ,
Národnímu shromáždění ČSSR,
Vládě republiky ČSSR

Vážení soudruzi,

s hlubokým soustředěním vyslechli jsme projevy našeho presidenta ČSSR L. Svobody a prvého tajemníka KSČ s. A. Dubčeka. Vycházejíce ze současné reality, která znemožnila svobodné rozhodování našich představitelů, jednajících v Moskvě, a všech slov z učiněných projevů, prohlašujeme, že se plně stavíme za našeho prvého tajemníka KSČ s. Dubčeka, za v š e c h n a u s n e s e n í l e g á l n í h o mimořádného XIV. sjezdu KSČ, za presidenta ČSSR soudruha

Svobodu, za naši vládu v čele se s. Černíkem, Národní shromáždění v čele se s. Smrkovským, národní frontu v čele se s. Krieglem a všechny legální, demokratickou cestou zvolené představitele našeho, tak drahého československého státu.

Žádáme Vás, vážení soudruzi, abyste zvláště v těchto velmi závažných chvílích pro naše budoucí osudy, ve svých funkcích setrvali, dovedli tak náš lid legální cestou k vytčenému demokratickému socialismu.

Trváme na okamžitém odchodu okupačních vojsk, která hrubým způsobem pošlapala naše svobody a ovlivnila myšlení a cítění všeho našeho lidu. Žádáme o urychlené zaplacení všech škod, okupanty na našem území způsobených, i když již nikdy a žádným způsobem nelze odškodnit a nahradit životy našich nevinně zavražděných dětí a občanů!

Vyslovujeme zásadní nesouhlas s komuniké, které bylo podepsáno na závěr jednání v Moskvě. Moskevský diktát nikdy nepřijmeme!

Věřte nám, my věříme Vám!

Za 902 pracujících závodu Kablo Hostivař

CV KSČ ZV ROH Vedení závodu

V Hostivaři dne 28.8.1968.

Tuto rezoluci podepsalo celkem 540 pracujících našeho závodu, kteří pracují v ranní směně. Podpisy zaměstnanců z odpolední a noční směny budou dodány zítra.
Originály podpisů jsou připojeny k rezoluci odevzdané ÚV KSČ.

Za správnost:
CV KSČ ZV ROH

Závodní organisace Komunistické strany Československa
n.p. Závody na výrobu vzduchotechnických zařízení -
závod Malešice

28.8.1968

Společné stanovisko výborů
ZO KSČ a ZV ROH

Ústřední rada odborů
P r a h a

S pocity hlubokého nesouhlasu jsme vyslechli znění komuniké o výsledcích moskevského jednání.

Projevy soudruhů Svobody a zejména Dubčeka nás však přesvědčily o tom, že v daném okamžiku není možno jednat jinak. To si vyžaduje tvrdá, smutná realita těchto dnů.

Zůstala jen víra, že naše legální orgány najdou nejschůdnější východisko z dané situace. Chceme jim k tomu dát potřebný čas.

Rezolucemi posledních dnů jsme dali našim zákonným představitelům plnou důvěru a postavili jsme se za dosavadní výsledky permanentního mimořádného XIV. sjezdu KSČ. Celý národ projevil v těchto dnech svoji vůli tak jednoznačně, jako nikdy dosud. Hlasovacími lístky těchto dosud nejsvobodnějších voleb naší historie byla česky i azbukou napsaná hesla, volebními urnami se staly ulice všech našich měst a vesnic. Nikdo z nás nesleví z takto projevené vůle a důvěry ani písmeno. Jsme i nadále všichni za svými představiteli a věříme, že i oni jsou s námi. Že nepřipustí, aby tak draze získaná jednota národa a důvěra v jeho komunistickou stranu byla narušena. Budeme však i při plné důvěře v naše představitele dbát, aby ani na okamžik neustali hájit akční program strany a polednový vývoj i když víme, že uskutečňování idejí humanitního socialismu bude těžší a zdlouhavější.

Trváme na tom, aby probíhající XIV. sjezd strany řekl své stanovisko k dnešku. Jeho delegáti mají naši důvěru a věříme, že nepřipustí, aby socialismus v tomto státě zase

ztratil svoji lidskou tvář.

Ztráty způsobené našemu hospodářství okupanty jsou obrovské. Je na každém z nás, abychom je sami ještě nezvětšovali. Je proto nanejvýš nutné, aby postupná normalizace zavládla i v běžném pracovním životě ústavu a technického úseku ZVVZ co nejdříve. I to je příkaz dnešní hořké doby, platící od vedoucích přes techniky až po dělníky.

Proto ještě jednou pro všechny ty, kteří v dnešních dobách hledají východisko ze zoufalé situace:

Jsme nadále všichni jednotně s Vámi, pokud i Vy budete s námi!

ZV ROH ZO KSČ

Rezoluce

Zaměstnanci Metalurgických závodů n.p. v Praze 10 Strašnicích předkládají Ústřednímu výboru KSČ, ÚRO a Národnímu shromáždění tuto rezoluci:

1) Považujeme podmínky, které komuniké o moskevských jednáních stanoví, za nepřijatelné pro naši stranu a oba naše národy.

2) Dohodu spolupodepsali lidé, kteří v té době již neměli k podepsání takového dokumentu řádný mandát a tudíž nikoho nezastupovali.

3) Znovu potvrzujeme, že za jediného a nejvyššího představitele naší strany v nynější situaci považujeme XIV. sjezd a jím zvolený ústřední výbor. Bez výhrad se stavíme za dosud jím přijatá ustanovení.

4) Považujeme nadále plnění akčního programu za základní linii práce strany a plně stojíme za výsledky, jichž jsme při jeho plnění od lednového pléna ÚV KSČ dosáhli.

5) Žádáme, aby neprodleně pokračoval ve svém jednání XIV. mimořádný sjezd a zaujal stanovisko ke vzniklé situaci v naší zemi. Předpokládáme, že bude stejně jako dosud

vycházet ve svém jednání ze základních zájmů obou našich národů.

6) Jsme si vědomi složitosti a obtížnosti moskevských jednání a proto nadále vyslovujeme plnou důvěru soudruhům Svobodovi, Dubčekovi, Černíkovi a Smrkovskému a žádáme je, aby za všech okolností setrvali ve svých stranických a státních funkcích.

7) Požadujeme okamžitý odchod cizích vojsk z našeho území (případně stanovení termínu co nejkratšího odchodu a oznámení našemu národu).

8) Požadujeme v plné výši náhradu všech škod, způsobených okupačními armádami SSSR, NDR, BLR, MLR, PLR.

Schváleno všemi zaměstnanci dne 28. srpna 1968.

ZV KSČ Vedení závodu ZV ROH

Čs. automobilové opravny, Národní podnik hl. města Prahy
Závod č. 2. U seřadiště 7, Praha - Vršovice

28.8.1968

Zaměstnanci závodu ČSAO, závod č.2 v Praze 10 ve Strašnicích se zájmem a netrpělivostí vyslechli Komuniké moskevského jednání, projev presidenta republiky s. Ludvíka Svobody, jakož i soudruha Alexandra Dubčeka, prvního tajemníka KSČ.

S plným pochopením složitosti a nesmírné obtížnosti těchto moskevských jednání, projednali závěrečné komuniké a oba projevy našich nejvyšších představitelů strany a státu na své schůzi dne 28. srpna 1968.

Z tohoto shromáždění vyslovují tyto své názory a stanoviska:

1) Podmínky obsažené v komuniké považujeme za nepřijatelné i s uvážením všech okolností a nátlaku, ve kterém moskevská jednání probíhala.

2) Pro další řízení a vedení naší republiky a KSČ vyslovujeme plnou podporu a důvěru soudruhům Svobodovi, Dubče-

kovi, Černíkovi, Smrkovskému a Krieglovi s přesvědčením o nutnosti společného a jednotného úsilí ve věci obhájení suverenity našeho státu.

3) Znovu prohlašujeme, že jediným a právoplatným představitelem KSČ je mimořádný XIV. sjezd a jím řádně zvolený Ústřední výbor KSČ. Bez výhrad podporujeme všechna usnesení až dosud přijatá XIV. sjezdem.

4) Žádáme maximální urychlení odchodu vojsk Varšavské smlouvy a všech osob s tímto souvisejících z území našeho státu.

5) Jako základní linii plně uznáváme a podporujeme přijatý akční program, jakož i všechny výsledky, kterých bylo od lednového pléna ÚV KSČ dosaženo.

6) Žádáme, aby byly vyčísleny všechny hmotné škody, vzniklé obsazením republiky armádami Varšavské smlouvy a nekompromisně požadována náhrada těchto škod u všech na invasi zúčastněných států.

Tuto rezoluci schválilo celkem 112 přítomných zaměstnanců našeho provozu.

Ústřednímu výboru KSČ
Národnímu shromáždění ČSSR
Vládě ČSSR

S hořkostí a pocitem křivdy vyslechli jsme komuniké o jednání mezi představiteli ČSSR a SSSR, projev našeho presidenta republiky s. Ludvíka Svobody a projev našeho prvního tajemníka ÚV KSČ s. Alexandra Dubčeka.

Z celozávodní schůze, svolané 28.8.1968 posíláme vám tuto jednomyslnou resoluci:

1. Bezvýhradně věříme soudruhům Svobodovi, Dubčekovi, Černíkovi, Smrkovskému a ostatním soudruhům, kteří jednali v Moskvě jménem našich národů a z pověření našich národů.

2. Slibujeme podporu jejich dalšímu jednání a prohlašuje-

me, že co oni rozhodnou, rozhodnou i z vůle naší a naším jménem.

3. Chápeme komuniké jako akt našim národům vnucený za nenormálních okolností.

4. V žádném případě nesouhlasíme s tím, že nás při moskevských jednáních zastupovali také lidé, kteří pro tato jednání neměli od nikoho pověření a jednali tedy sami za sebe. Žádáme, aby tito lidé měli po této národní tragedii konečně odvahu odejít z veřejných i politických funkcí.

5. Hlásíme se k usnesení lednového pléna ÚV KSČ, stavíme se za akční program KSČ a Prohlášení vlády ČSSR, které se staly záležitostí celého národa.

6. Plně souhlasíme s prohlášením mimořádného XIV. sjezdu KSČ.

Sjednoceni jednáním z pozice síly slibujeme znovu našim vrcholným, řádně zvoleným orgánům plnou podporu v jejich dalším konání.

Jménem 1826 zaměstnanců n.p. TOS Hostivař,
nositele Řádu práce:

Národnímu shromáždění Československé republiky

Vážení soudruzi,

tak jako všichni poctiví občané Československé socialistické republiky s rozhořčením odmítáme komuniké z moskevského jednání. Víme, že bylo přijato naší delegací pod nátlakem sil, kterým za situace, která se vytvořila, nebylo možno čelit.
Plně se ztotožňujeme se závěry XIV. sjezdu Komunistické strany Československa a požadujeme, aby tento sjezd, jako permanentní, projednal vzniklou situaci a zaujal k ní svoje stanovisko.

Požadujeme, aby sjezd projednal možnost svolání schůzky představitelů všech komunistických stran světa na území ČSSR, neb neutrální půdě k projednání vzniklé situace v našem státě.

Žádáme o okamžitý odchod c i z í c h okupačních vojsk z naší samostatné republiky.

Žádáme, aby vláda a Národní shromáždění ČSSR mohla vykonávati svobodně a zákonným způsobem své funkce.

Požadujeme, aby zajištění a internovaní občané naší republiky dnem okupování, byli okupačními vojenskými úřady propuštěni na svobodu a aby nadále bylo zastaveno další zajišťování a internování občanů.

Požadujeme, aby vláda ČSSR vyžadovala náhradu a úplné zaplacení všech škod, způsobených nezákonnou okupací naší vlasti jednotkami pěti států varšavské smlouvy.

Vyslovujeme plnou podporu ústavním představitelům ČSSR, zejména presidentu republiky arm. gen. Ludvíku Svobodovi, prvnímu tajemníku ÚV KSČ Alexandru Dubčekovi, předsedovi NS Josefu Smrkovskému a předsedovi vlády Ing. Oldřichu Černíkovi.

V Praze dne 28.8. 1968.

Podnikový výbor ROH
Montované stavby n.p.
Praha 1, Revoluční 7

Resoluce zaměstnanců konstrukce rozvaděčů, přístrojů a usměrňovačů EPM - Modřany

Zaměstnanci konstrukce rozvaděčů, přístrojů a usměrňovačů vyslovují plnou důvěru naší legální vládě, soudruhům Svobodovi a Dubčekovi, avšak zásadně nesouhlasí se závěrečným komuniké z jednání v Moskvě.

1) Trváme i nadále na bezpodmínečném a okamžitém odchodu okupačních vojsk.
2) Žádáme úplnou náhradu škod vzniklých okupací naší re-

publiky.

3) Stojíme za výsledky jednání XIV. mimořádného sjezdu KSČ a tento považujeme za právoplatný.
4) Požadujeme, aby jednání o násilném přepadení ČSSR bylo dáno na pořad jednání OSN.
5) Požadujeme, aby občanům ČSSR byla zaručena všechna práva, která jsou zakotvena v ústavě ČSSR, včetně svobody tisku a svobody projevu.

Žádáme ÚRO, aby okamžitě k této resoluci zaujala jasné stanovisko v legálním čsl. rozhlase, tisku a případně televizi.

V Modřanech dne 28.8.1968.

E l e k t r o p ř í s t r o j, národní podnik
závod v Modřanech

Ústřední rada odborů
P r a h a

28.8.1968

V příloze Vám zasíláme text prohlášení zaměstnanců n.p. Elektropřístroj Modřany ze dne 28.8.1968.

Očekáváme od Vás jakožto vrcholného odbor. orgánu, že urychleně zaujmete nekompromisní stanovisko k událostem v naší vlasti a že představitelé Ústřední rady odborů vystoupí se zásadním stanoviskem a seznámí s ním v Čs. rozhlase a televizi veškeré členstvo ROH.

Čekáme na Vaši rychlou a nesmlouvavou akci a jsme s pozdravem

Pravda vítězí!

ZV ROH

28.8.1968

R e s o l u c e :

Na dnešní společné schůzi ZV ROH,CZV KSČ a vedení podniku n.p. Elektropřístroj Modřany byla přijata následující resoluce:

Zdravíme naše představitele, zejména presidenta Svobodu, s. Dubčeka, Černíka a Smrkovského po jejich návratu z Moskvy a ujišťujeme je, že věříme, že dělali všechno, co mohli, aby v nerovných podmínkách zvolili pro naše národy nejmenší zlo a že mají i nadále naši plnou důvěru. Tuto důvěru chceme vyjádřit tím, že přes naše zklamání zachováme podle jejich přání klid a pořádek, zůstaneme jednotní a s nadějí budeme očekávat další vývoj událostí.

Přesto považujeme za nezbytné svobodně prohlásit před celým světem, že mimořádnou situaci vnucenou našim představitelům neuznáváme a našimi požadavky i nadále zůstávají:

1. Co nejdřívější odchod všech cizích vojsk
2. Plná náhrada všech způsobených škod
3. Důsledné vyloučení všech zrádců a kolaborantů z našeho středu
4. Plné zachování všech občanských svobod a lidských práv
5. Pokračování obrodného demokratického procesu nastoupeného v lednu

Žádáme naše představitele, aby nás otevřeně a pravdivě informovali o průběhu i podmínkách vzešlých z moskevských "jednání" - naše národy si to za týden statečného a rozvážného postoje plně zaslouží a plná informovanost o tom, co bylo a o přijatých závazcích nám ulehčí chápání toho, co přijde.

Apelujeme na prokázané morální a charakterové vlastnosti našich národů, aby toto stanovisko podpořily a znemožnily tak vyplout na povrch bezcharakterním jedincům, kterým se nejedná a ani nikdy nejednalo o socialismus, ale jen o osobní prospěch. Proto s rozhořčením přijímáme, že pod moskevským komuniké jsou podepsáni i lidé, kteří ztratili právo

nás zastupovat.

Za jediné oprávněné představitele považujeme ty, které zvolil legální XIV. sjezd KSČ, za jehož dosavadní výsledky se plně stavíme.

Žádáme, aby jednání mimořádného XIV. sjezdu okamžitě pokračovalo a zaujalo stanovisko k situaci vzniklé ve straně a státě.

Nenormální situace byla vyvolána vpádem vojsk na naše území a bude normalizována jen jejich odchodem.

Se Svobodou, Dubčekem, Černíkem a Smrkovským za svobodu - pro každého občana i pro celou naši vlast!

Byli jsme a budem!

CZV KSČ Vedení podniku ZV ROH

Zasláno:
Národnímu shromáždění Praha
Předsednictvu vlády Praha
ÚV KSČ Praha
S. Ludvík Svoboda - president ČSSR
Čs. rozhlas - svobodný Praha

Národnímu shromáždění ČSSR
Vládě republiky ČSSR
Ústřední radě odborů
Ústřednímu výboru KSČ

Stanovisko pracovníků Technickoekonomického výzkumného ústavu hutního průmyslu v Praze 4

S pochopením a hlubokým pohnutím jsme vyslechli v rozhlase dne 27. 8. 1968 projevy presidenta s. Ludvíka Svobody a prvního tajemníka ÚV KSČ s. Alexandra Dubčeka.

Konstatujeme, že nemůžeme vážit klady a zápory výsledků jednání v Moskvě jak vyplývají ze strohého komuniké a projevů našich představitelů. Věříme, že Vy jako lidu odpovědný a lépe informovaný orgán tak učiníte při vědomí odpovědnosti za dnešek i naši budoucnost.

Ubezpečujeme Vás, že plně důvěřujeme zástupcům našeho státu a naší KSČ, presidentu republiky s. L. Svobodovi, prvnímu tajemníku ÚV KSČ s. A. Dubčekovi, předsedovi Národního shromáždění s. J. Smrkovskému a předsedovi vlády s. Ing. Černíkovi a přislibujeme jim plnou podporu v další práci.

Víme, že v současné komplikované situaci se musíme řídit rozumem, avšak, že též musíme hájit čest československého lidu a jeho KSČ. Proto na svém shromáždění jsme znovu odsoudili

- násilí, neoprávněnou a neospravedlnitelnou agresi pěti států proti ČSSR;
- metody jednání s vrcholnými představiteli československého lidu, jeho státními a stranickými funkcionáři;
- nerovné podmínky při moskevských jednáních dané usnesením stranických a státních funkcionářů k těmto jednáním.

Hluboce nás zarmoutily výsledky moskevských jednání, dané zřejmě diktátem přesily. Sdělujeme, že nesouhlasíme:

- se setrváním okupačních vojsk v ČSSR, jejichž přítomnost brání normalizaci našeho politického, hospodářského a společenského života a žádáme jejich urychlený odchod;
- se žádostí československé strany k OSN o stažení záležitosti agrese Bulharska, Maďarska, NDR, Polska a SSSR

z pořadu jednání orgánů OSN;
- se zastupováním československého lidu a jeho KSČ těmi, kteří k tomu nemají právoplatný mandát daný československými zákony či XIV. sjezdem KSČ.

Plně stojíme za dosavadními výsledky polednového vývoje, za jejichž vrchol pokládáme závěry mimořádného XIV. sjezdu KSČ. Jsme přesvědčeni, že pevný postoj naší strany bude mít kladnou morální odezvu nejen u nás, ale i v ostatních komunistických a dělnických stranách světa.

Žádáme, aby byly veřejně a státními vyznamenáními oceněni za svou vlasteneckou činnost pracovníci našeho legálního rozhlasu a televize a všichni ti, kteří projevili mimořádnou statečnost v uplynulých těžkých dnech od 20. 8. 1968.

Ujišťujeme Vás, že v důvěře ve Vaši práci a rozhodnutí chceme zůstat klidní a rozvážní a učiníme vše k rychlé normalizaci práce našeho ústavu.

Jsme s Vámi - buďte s námi !

Za vedení ústavu:
Ing. V. Dostál

Za závodní org. ROH
Ing. J. Bláha

Za závod.org.KSČ
M. Spurný
předseda.

OV ROH
P r a h a 4
Táborská ul.

V Praze dne 28. 8. 1968

My učitelé a ostatní zaměstnanci Základní devítileté školy v Praze 4, Pankrác II, čp. 1593 stojíme pevně za všemi našimi demokraticky zvolenými státními orgány, za presidentem Ludvíkem Svobodou, za ÚV KSČ v čele se s. Dubčekem, za Černíkovou vládou a Smrkovského parlamentem a za usnesením XIV. sjezdu KSČ.

Jsme velmi roztrpčeni okupací naší země, a proto trváme na úplném a urychleném odchodu všech vojsk.

V tomto duchu budeme také vychovávat děti, které nám jsou svěřeny.

ZV ROH
Základní devítiletá škola
Praha 4

Ústřední výbor
Komunistické strany Československa
P r a h a

28. srpna 1968

Rezoluce ZO KSČ a ZV ROH závodu Chirana Strašnice

Po vyslechnutí komuniké z moskevských jednání, projevu presidenta republiky s. Svobody, vedoucího tajemníka ÚV KSČ s. Dubčeka a po vyslechnutí prohlášení Národního shromáždění podepsaného presidentem republiky, předsedou Národního shromáždění s. Smrkovským a předsedou vlády s. Ing. Černíkem zaujali zástupci pracujících našeho závodu toto stanovisko:

1. Podmínky, které moskevské komuniké stanoví, považujeme pro oba naše národy za nepřijatelné, zvláště proto, že je spolupodepsali lidé, kteří v této době již neměli pro podepsání takového dokumentu řádný mandát a tudíž nikoho nezastupovali.

2. Znovu potvrzujeme, že za jediného a nejvyššího představitele naší strany v nynější situaci považujeme XIV. sjezd a jím zvolený ústřední výbor. Bezvýhrad se stavíme za dosud jím přijatá usnesení.

3. Považujeme nadále plnění akčního programu za základní linii práce strany a plně stojíme za výsledky, jichž jsme při jeho plnění od lednového pléna ÚV KSČ dosáhli.

4. Žádáme, aby neprodleně pokračoval ve svém jednání XIV. mimořádný sjezd a zaujal stanovisko ke vzniklé situaci v naší zemi.

5. Žádáme okamžité uvolnění veškerých veřejných budov a spojovacích prostředků, aby byl co nejdříve obnoven normální chod našeho života.

6. Zároveň žádáme, aby cizí armády, které neodůvodněně obsadily naše území, co nejrychleji opustily naší republiku.

7. Navrhujeme, aby naše vláda požadovala náhradu veškerých škod způsobených cizími armádami.

8. Jsme si vědomi složitosti a obtížnosti moskevských jednání a proto nadále vyslovujeme plnou důvěru soudruhu Svobodovi, soudruhu Dubčekovi, soudruhu Ing. Černíkovi a

soudruhovi Smrkovskému a žádáme je, aby za všech okolností setrvali ve svých stranických a státních funkcích.

CHirana, Strašnice
ZO KSČ Vedení ZV ROH
závodu

V Praze dne 28. 8. 1968

Národnímu shromáždění
republiky československé
P r a h a

Soudruzi,

my pracovníci n.p. N Á Ř A D Í Praha projednali jsme dnes na celozávodní schůzi situaci, která vznikla po jednáních našeho presidenta, zástupců naší vlády, zástupců ÚV KSČ jakož i některých dalších nelegitimních příslušníků naší strany s představiteli Sovětského svazu v Moskvě ve dnech 23. až 26. srpna t.r.

Uznáváme práci našich legálních a řádně zvolených představitelů za situace, ve které byli a věříme, že dělali vše co bylo v jejich silách.

Vyjadřujeme souhlas se XIV. mimořádným sjezdem KSČ, který pokládáme za jediný legální a s jeho usnesením, jakož i s nově zvoleným Ústředním výborem v čele s Alexandrem D u b č e k e m.

Prohlašujeme, že budeme pokračovat v cestě započaté naším lednem v budování socialismu v duchu demokracie a humanismu. Rozhodně a důsledně budeme odstraňovat chyby minulosti.

Jelikož při posledních jednáních v Moskvě nemohly být splněny oprávněné požadavky obou našich národů na územní suverenitu a záruky plných demokratických svobod pro naše občany, byli naši oficiální představitelé nuceni přijmout opatření ve smyslu moskevského jednání, aby tím zabránili ještě brutálnějšímu násilí, které by se mohlo přeměnit v genocidu, aby zmírnili utrpení našeho lidu.

Žádáme, aby o našem nesouhlasu s touto situací byly

vyrozuměny parlamentní výbory všech spřátelených států. Nechceme a nemůžeme připustit před celým pokrokovým světem, aby na naší straně a na našem lidu zůstal stín podezření z nečestného jednání či zbabělosti.

Chceme a budeme spolupracovat v míru a přátelství na zásadách vzájemného respektování a uznání naší suverenity s pracujícími všech zemí, které budou zastávat alespoň zásady slušného lidského chování mezi národy.

NÁŘADÍ PRAHA
Vedení podniku
ZV ROH ZO KSČ.

Výzkumný ústav polygrafický, Pštrossova 21, Praha 1

Ústřední rada odborů
Praha 1 Praha, dne 28. 8. 1968

My členové ZO KSČ spolu se všemi pracovníky našeho ústavu, členy ROH pokládáme za samozřejmou povinnost postavit se plně za soudruha Alexandra Dubčeka a ostatní představitele ÚV KSČ řádně zvolené na XIV. mimořádném sjezdu KSČ, jakož i za všechny naše svobodně zvolené ústavní orgány.

Jakékoli formy omezování svobody myšlení a projevu považujeme za porušování základních lidských práv a nátlak na naše orgány vyvíjený v tomto smyslu považujeme za hrubé vměšování do vnitřních záležitostí našeho státu.

Nevěříme a nikdy neuvěříme, že jakékoliv potlačování osobních svobod a humánních rysů sociálních myšlenek a socialistických principů může být zárukou pokroku lidstva.

Rozumíme dobře řeči zbraní a nehodláme v žádném případě prorážet hlavou zeď. Vojenskými prostředky se však nedají trvale řešit ideologické rozpory mezi socialistickými státy.

Proto nesouhlasíme s násilnou okupací a žádáme úplný odchod okupačních vojsk a obnovení naší státní suverenity.

ZO KSČ a ZV ROH
Výzkumný ústav polygrafický

I. tajemníkovi ÚV KSČ s. Alexandru Dubčekovi
Všem členům ÚV KSČ
Delegátům 14. mimořádného sjezdu KSČ
OV KSČ v Praze 4
Presidentu republiky s. Ludvíku Svobodovi
Předsedovi vlády ČSSR
Předsedovi Národního shromáždění ČSSR

Všichni zaměstnanci n.p. Mikrotechna Praha 4 Modřany přijali komuniké o výsledku moskevských jednání s pocitem hořkosti a rozhořčení, protože z něho vyplývá, že podmínky dohody jsou jednostranným diktátem a že byly na našich zástupcích vynuceny.

Chápeme a chceme i my vycházet ze současné reálné skutečnosti, ze které zajisté vycházela i naše delegace, avšak nesouhlasíme a nikdy se nesmíříme s přítomností cizích vojsk na našem území a odmítáme jakoukoli formu znovu zavedení cenzury.

Protestujeme proti tomu, že komuniké podepsali za československou stranu lidé, kteří svůj mandát ztratili a kteří již nikoho nezastupovali.

Máme i nadále plnou důvěru k jednání prvního tajemníka KSČ s. Alexandra Dubčeka a budeme ho v další obtížné práci a jednání plně podporovat.

Trváme na návratu k legálním a normálním podmínkám našeho života a žádáme:

- okamžitý odchod okupačních armád z území našeho státu a úhradu všech škod vzniklých následkem okupace
- uznání dosavadních výsledků jednání mimořádného 14.sjezdu KSČ a zvláště nově zvoleného ÚV KSČ
- normalizaci podmínek práce pro všechny demokraticky zvolené orgány státní i stranické a předem odmítáme jakékoli snahy o nedemokratickou změnu vjejich složení
- pravdivou a úplnou informovanost nejširší veřejnosti o všech dosavadních i nastávajících jednáních
- potrestání všech osob, které v minulých dnech porušily platné zákony ČSSR.

Žádáme veřejné ocenění a poděkování všem novinářům a pracovníkům tisku, rozhlasu a televize, kteří v uplynulých

dnech svou historickou prací zamezili nesmyslnému krveprolití v našich městech a zasloužili se o udržení jednoty všeho našeho lidu. Žádáme, aby všichni i nadále zůstali na svých pracovištích.

1 100 zaměstnanců
np. Mikrotechna, Praha 4, Modřany.

Praha 4, Modřany 28.8.1968

Ústřední rada odborů
Praha

Vážení soudruzi,
pracující závodu Elektrosignál v Praze 7 se sešli 28. 8. 1968 na celozávodní schůzi po projevu presidenta ČSSR s. L. Svobody a prvního tajemníka KSČ s. Alexandra Dubčeka a přijali toto stanovisko:

1. Vyslovujeme i nadále plnou podporu a důvěru presidentu ČSSR s. Svobodovi, prvnímu tajemníku ÚV KSČ s. Dubčekovi, předsedovi vlády republiky s. Černíkovi a předsedovi Národního shromáždění s. Smrkovskému. Věříme, že uvedení soudruzi s pomocí svých orgánů, které řídí, najdou ze současné situace to nejlepší a nejpřijatelnější východisko pro oba naše národy.

2. Komuniké přijaté v Moskvě považujeme za tragické. Jsme si však vědomi, v jakém prostředí, za jakých okolností a pod jakým tlakem bylo podepsáno.

3. Stojíme za rezolucí mimořádného XIV. sjezdu KSČ a za ÚV zvoleným na tomto sjezdu. Poskytneme nově zvolenému ÚV KSČ plnou podporu při zajišťování politiky strany, která byla nastoupena na zasedání lednového pléna ÚV KSČ a budeme podporovat uskutečňování akčního programu strany, který se stal pro nás jedinou generální linií.

4. Vycházeje ze současné reality jsme si vědomi, že jakákoli nejednota a projevy nejednoty by vedly k anarchii v naší zemi. Nechceme, aby byl vyvolán stav, který by se musel řešit silou, což by zavedlo naše národy k další tragédii.

5. Budeme věnovat veškeré svoje úsilí ke konsolidaci poměrů v naší vlasti. Byli jsme si vědomi, že veškerá naše podpora, kterou jsme Vám poskytovali Vás posilovala ve Vaší těžké a odpovědné práci. Proto si uvědomujeme, že i v nastávajícím období potřebujeme pořádek, uvědomělou kázeň, disciplinu všech, abychom Vám ve Vaší práci i v budoucnosti maximálně pomáhali.

Soudruhu Dubčeku, rozumíme všemu co jsi řekl. Rozumíme i tomu, co jsi neřekl. Věříme Ti a podporujeme Tě.

Pracující závodu Elektrosignál.

Závodní organizace KSČ
Závodní organizace ROH
Organizace pracující mládeže
np. PAL, Praha 9, Kbely

Národnímu shromáždění ČSSR
v P r a z e

Vážení soudruzi poslanci !

My, zaměstnanci n.p.PAL, Praha 9-Kbely, jsme s pohnutím vyslechli projevy soudruhů Svobody a Dubčeka a jsme přesvědčeni, že dělali pro naše národy vše co bylo možné, avšak nesouhlasíme s předloženým kompromisním stanoviskem, projednaným za nerovných podmínek.

Prohlašujeme a trváme na tom, že zdrojem veškeré moci v tomto státě je lid této země a jím volené státní a stranické orgány. Žádná jiná skupina lidí, byť v nejvyšších funkcích, nemůže bez souhlasu lidu přijímat a uzavírat podobné dohody. Plně se stavíme za prohlášení Národního shromáždění i vlády, za usnesení mimořádného XIV. sjezdu KSČ a žádáme okamžitý odchod vojsk pěti států Varšavské smlouvy, její dodržování a plné respektování státní suverenity Československa.

Okamžitým odchodem vojsk budou vytvořeny normální podmínky pro činnost československých ústavních a politických orgánů. Trváme na zachování všech občanských svobod a demokratických práv, včetně svobody projevu.

Žádáme odsouzení viníků obsazení státu, vyčíslení a náhrady veškerých hmotných škod, které naší vlasti vznikly. Politiky, kteří se v rozhodujících chvílích národa zkompromitovali, neuznáváme.

Chceme dále pracovat s rozumem a rozvahou a prosíme proto soudruhy Svobodu, Dubčeka, Černíka a Smrkovského - kteří byli v době jednání odděleni od národa - aby se opřeli o všechny poctivé občany této země a společně s nimi pokračovali v uskutečňování akčního programu KSČ a budování suverenního socialistického Československa.

CV KSČ ZV ROH ČSM
P A L, np.
Praha 9-Kbely, Čs.armády

Stejnopisy tohoto dopisu byly ještě předány na tato místa:

President ČSSR,s. Svoboda	ÚV Národní fronty, Praha
Vláda ČSSR, Praha	ÚRO, Praha
ÚV KSČ, Praha	ČTK, Praha
Československý rozhlas, Praha	Československá televize, Praha

Datum poštovního razítka 2. 9. 1968

Obvodní odborová rada
V Olšinách 80
Praha 10 - Strašnice

My, pracující n.p. Pérovna Hostivař jsme s pohnutím vyslechli komuniké a další zprávy o jednání našich představitelů v Moskvě. S obsahem komuniké nesouhlasíme, jelikož bylo zřejmě přijato pod nesmírným nátlakem. Zápornost našeho stanoviska je znásobována značnou nedůvěrou, kterou máme k dalším přijatým závazkům s jejichž obsahem jsme dosud nebyli seznámeni. Žádáme naše legální orgány, aby je v nejkratší době a v plném rozsahu zveřejnily.

Naši vedoucí představitelé mají naši plnou důvěru a mohou se otevřeně a s veškerou důvěrou obrátit se všemi starostmi a těžkostmi na náš lid, jelikož poslední politika KSČ vycházela z potřeb a tužeb obou našich národů. Proto vůbec nepochybujeme o legalitě XIV. sjezdu KSČ a budeme respektovat jedině jeho kádrová opatření a politická usnesení.

Statečnost našich občanů, kteří veřejně bojovali za nezávislost proti okupantům pokládáme za legální plnění občanských povinností a žádáme naše státní orgány, aby zabránily jakémukoliv jejich pronásledování.

Pochopili jsme smysl osudového projevu Alexandra Dubčeka po jeho návratu z Moskvy. Vyjadřujeme své hluboké a upřímné poděkování všem legálním členům naší delegace, kteří zřejmě udělali vše, co bylo v jejich silách v dané situaci možné.

Jsme přesvědčeni, že uskutečnění našich národních ideálů a plné státní suverenity je reálnou možností, byť i nesmírně těžce a obtížně dosažitelnou. Proto budeme prosazovat plnou jednotu všech našich pracujících k uskutečnění socialismu, humanismu, demokracie a nezávislosti. K dosažení těchto cílů nepotřebujeme násilí, zvůli ani cizí jednotky.

Nezhyne národ, ve kterém se každý dovede řídit jak svým rozumem, tak svým svědomím.

Originál byl zaslán Národnímu shromáždění se 498 podpisy.

Hostivař, 28. 8. 1968

Pracující n.p. Pérovna
ZO KSČ ZV ROH
Praha 10, U Kabelovny.

President republiky s. L. Svoboda
První tajemník ÚV KSČ s. A. Dubček
Předseda vlády s. inž. O. Černík
Předseda Národního shromáždění s. J. Smrkovský

Všichni pracující národního podniku Grafotechna v Praze 9 po vyslechnutí komuniké z moskevských jednání a po vyslechnutí projevu presidenta republiky s. Ludvíka Svobody a projevu prvního tajemníka ÚV KSČ s. Alexandra Dubčeka vyjadřují své hluboké zklamání nad výsledky moskevských jednání. Přes to jsme přesvědčeni, že naše delegace učinila vše, co bylo v daných podmínkách možné. Jsme také přesvědčeni, že jednání budou dále pokračovat a vytvoří se příznivější podmínky pro další rozvoj demokratického socialismu v naší vlasti.

Věříme presidentu republiky, novému vedení naší strany a naší vládě, že se společnými silami přičiní o to, aby všechna cizí vojska v nejkratší době opustila naší vlast a politický i hospodářský život u nás se konsolidoval v duchu naší cesty, kterou jsme nastoupili od ledna letošního roku a kterou vyjadřuje akční program strany. Vyjadřujeme též souhlas s výsledky a usnesením XIV. mimořádného sjezdu KSČ.

Nedopusťte, aby nikdo z těch, kteří v minulých dnech zradili národ, byli připuštěni do jakýchkoliv politických či hospodářských funkcí. Požadujeme také, aby byly zveřejněny osoby, které žádaly o zásah cizích armád a po zásluze je potrestejte! Současně žádáme, aby byla zajištěna osobní nedotknutelnost všem hrdinům rozhlasu, televize a všech ostatních sdělovacích prostředků i všem občanům, kteří se správně postavili za stanovisko celého národa. V dalších Vašich jednáních prosazujte, aby našemu státu byly nahrazeny všechny hmotné škody, vzniklé okupováním naší vlasti, když morální škody a ztráty na lidských životech nikdo nahradit nemůže.

Slibujeme presidentu republiky, novému vedení strany a naší vládě, že v nynějších vážných chvílích se budeme řídit jejich pokyny a zabráníme jakýmkoliv unáhleným akcím. Vydržte, abychom společným úsilím docílili vítězství demokratického a skutečně lidského socialismu v naší vlasti!

V Praze 9, dne 28. srpna 1968

Grafotechna, np.
Praha 9 - Vysočany

ZV ROH, podnik. ředitelství a
ZV ROH, závod 01

ZO KSČ, podnikové ředitelství a
ZO KSČ, závod 01, Opravárny

Národnímu shromáždění ČSSR
Vládě ČSSR
Ústřednímu výboru KSČ
Ústřední radě odborů

My, pracovníci Výzkumného ústavu lihovarů a konzerváren v Praze, jsme včerejšího dne vyslechli netrpělivě a ještě s nadějí očekávané komuniké o moskevských jednáních i projevy presidenta republiky s. Svobody a s. Dubčeka. Naše zklamání však bylo hluboké.

Pochypili jsme projevy s. Svobody a především s. Dubčeka, kteří nám převedli otřesný a šokující text komuniké do nám srozumitelné řeči. Jsme bez velkých iluzí.

Nikdy se však nesmíříme s postupem a násilím, které v posledním týdnu použily proti nám vlády pěti zemí Varšavské smlouvy. Okupaci se všemi následky, celý průběh i závěrečné komuniké z moskevských tzv. porad považujeme za hrubý a násilný akt velmocenské politiky, vyplývající z neschopnosti pochopení demokratizačního vývoje a problémů u nás. Ještě odpornější je však úloha a postoj skupiny zkompromitovaných politiků proti jejichž přítomnosti "při jednáních" v Moskvě ostře protestujeme a nikdy neuznáme dohody uzavřené těmito qislingy.

Oceňujeme a vážíme si postoje našich předních politiků a jsme rádi, že se mohou ujmout opět svých funkcí, do kterých byli zvoleni. Chápeme a stavíme se za jejich činy, protože jim věříme. Víme, že jim i nám zbývá ne příliš prostoru pro svobodnou práci. Nekompromisně však požadujeme, aby okupační vojska beze zbytků v co nejkratší době opustila území naší republiky.

Ujišťujeme Vás, že budeme podporovat Vaše snahy o normalizaci poměrů v naší vlasti a pokračování přerušené cesty polednového vývoje u nás. Uvědomujeme si, že k tomu můžeme nejúčinněji přispět svým klidem a rozvahou.

Závěrem chceme vyjádřit naše uznání hrdinství pracovníků sdělovacích prostředků v této pohnuté době.

V Praze dne 28. srpna 1968

ZV ROH
ZO KSČ
Výzkumný ústav lihovarů a konzerváren

P r o h l á š e n í

Všichni zaměstnanci našeho ústavu se na mimořádné schůzi dne 28. 8. 1968 ráno usnesli plně podpořit prohlášení nového ÚV KSČ, které bylo publikováno ve svobodném rozhlase dne 27. 8. 1968.

Vyjadřují svou podporu vedoucím činitelům strany a státu, soudruhům Dubčekovi, Svobodovi, Černíkovi, Smrkovskému a dalším a věří, že na moskevských jednáních dosáhli maxima toho, co v dané situaci bylo možné. Současně žádají legální vládní a stranické orgány, aby pevně obhajovaly cestu k humanistickému socialismu, nastoupenou letos v lednu a slibujeme, že je budeme ze všech sil podporovat celým svým jednáním a prací.

Především chceme zdůraznit, že:

1. Komuniké z moskevských porad, přijaté našimi zástupci pod hrubým nátlakem a hrozbou tragických následků okupace, je pro naše národy zahanbující a nemůže být přijatelnou trvalou zárukou normalizace našeho života.

2. Žádáme okamžitý odchod okupačních vojsk, která právě svou přítomností způsobují nenormální situaci v naší zemi.

3. Nikdy se nesmíříme s trvalým omezováním občanských svobod, vyjádřených v Deklaraci lidských práv, zejména s cenzurou sdělovacích prostředků.

Oceňujeme postoj všech pracovníků legálních informačních prostředků, kteří v této mimořádné době rozhodující měrou přispěli k prosazování jednotné vůle celého národa a věříme, že jejich postoj bude oceněn a že ÚV KSČ se za tyto pracovníky plně postaví.

Tímto naším prohlášením doplňujeme a potvrzujeme naše stanoviska, která jsme přijali na své schůzi 26. 8. tr. a jež jsme předali OV KSČ Praha 4.

V Praze dne 28. srpna 1968.

ZV ROH ZO KSČ

Výzkumný a vývojový ústav dřevařský, Praha 4

P R O V O L Á N Í

předsednictva ústřední rady odborů a předsedů odborových svazů

- -

Soudružky a soudruzi, odboráři, pracující Československé socialistické republiky !

Od tragické noci z 20. na 21. srpna 1968, kdy vojska pěti zemí Varšavské smlouvy překročila protiprávně naše hranice a obsadila území celé Československé socialistické republiky, prožívají naše národy těžké a pohnuté chvíle. Od té doby žijeme v obavách o osud a budoucnost naší vlasti, o osud socialismu v Československu. Tento tragický zásah má dalekosáhlé následky nejen pro naši Československou republiku, ale pro celé dělnické a pokrokové hnutí.

Dnes, když pohlížíme na příkoří, které naše národy utrpěly, na probdělé noci a dny v obavách o osudy naší země, plně si uvědomujeme, jak všechen náš lid touží po opravdové socialistické svobodě, jak jsou mu cizí všechny formy násilí. Prožité ponížení a urážky naší národní hrdosti ještě více sjednotily náš lid kolem progresívního jádra KSČ, vlády, Národního shromáždění a Revolučního odborového hnutí.

Jednota a pevné odhodlání hájit a uhájit suverenitu našeho státu dávala sílu představitelům našeho státu, presidentu republiky soudruhu Svobodovi, předsedovi vlády soudruhu Oldřichu Černíkovi, předsedovi Národního shromáždění soudruhu Josefu Smrkovskému při obtížných jednáních vedených v Moskvě; naše myšlenky a city i naše důvěra patřily představiteli KSČ soudruhu Alexandru Dubčekovi. Pevně jsme věřili, že tito soudruzi, přes velmi těžkou situaci, zůstanou věrni svému lidu, své komunistické straně, pracujícím ČSSR, a že nezklamou důvěru našich národů.

Naše jednota i důvěra nebyla marná. Projevy členů delegace po návratu z Moskvy nás přesvědčily, že v daných podmínkách učinili vše, co bylo v jejich silách, že vynaložili všechno úsilí, aby práva a přání našeho lidu byla maximálně obhájena. S radostí jsme přijali zprávu, že soudruzi Dubček,

Černík, Smrkovský se mohli znovu ujmout svých funkcí, do kterých byli demokraticky zvoleni, že naše legální orgány mohou opět pracovat.

Avšak oprávněný požadavek československého lidu, aby okupační vojska byla okamžitě stažena, nebyl splněn. Slyšeli jste v projevu soudruha Svobody a Dubčeka krutou a pro nás nepříznivou zprávu. Uznáváme, že jde o tíživou realitu, která nezávisí jen na naší vůli a možnostech. Přesto na odsunu cizích vojsk nadále trváme a nemůžeme souhlasit s tím, aby jejich odchod byl oddalován. Věříme Vám, soudruzi, že učiníte vše, a my Vás v tom budeme podporovat, aby v dalších jednáních byly získány záruky úplného odchodu cizích jednotek z našeho území.

Obracíme se k Vám, soudruzi a soudružky, odboráři, pracující českého a slovenského národa, abyste zůstali nadále pevni a jednotni v podpoře k představitelům našeho socialistického státu. V této době budeme stát pevně, jednotni proti provokacím, které by mohly vést ke ztrátám na životech. Dále bojujme za naše nezadatelné právo sami si neomezeně vládnout a hospodařit ve své zemi. Náš boj si vyžádal v posledních dnech i oběti na životech. Prohlašujeme slavnostně, při památce těch, kteří obětovali svůj život v boji za nám všem tak drahé zásady svobody a suverenity, že těmto zásadám zůstaneme neochvějně věrni.

Děkujeme všem pracujícím v továrnách, v zemědělství, stavebnictví, dopravě, v potravinářském průmyslu, zdravotnictví, obchodě, službách, v orgánech státní správy i všem dalším pracujícím za jejich pevný a rozvážný postoj, za jejich obětavé úsilí, aby přes všechny obtíže byly zajištěny potřeby naší společnosti.

Jednota a naše pevné odhodlání byly možné i proto, že jsme byli soustavně o všech událostech informováni. Proto naše vřelé poděkování patří také pracovníkům rozhlasu, televize, tisku, spojů a všem těm, kteří umožnili, aby přes veškeré překážky mohli plnit své důležité poslání. Věříme, že i nyní učiní vše pro podporu našich státníků, kteří usilují nadále, aby socialismus měl svoji lidskou tvář.

Věříme, že i nadále učiníte vše pro to, aby chod naší výroby byl uveden do pořádku, aby bylo zabezpečeno vše, co

naši pracující a občané našeho státu potřebují.

Naše jednota byla upevněna v pohnutých dnech, které vstoupí do historie českého a slovenského národa.

Upevňujme dále naši jednotu, naši rozhodnost a naši rozvážnost.

Pokračujme dál v procesu obrody společenského a politického života - pokračujme dál v plnění akčního programu Komunistické strany Československa, vytvořme všechny předpoklady, aby byl splněn i program Revolučního odborového hnutí.

Celý pokrokový svět stál v těchto pohnutých dnech s námi. Odboráři bez rozdílu politické příslušnosti denně prokazovali solidaritu s Československou socialistickou republikou. I jim patří v této chvíli naše poděkování, i jim zasíláme naše soudružské a bratrské pozdravy.

J e d n o t o u ROH - za socialismus, za svobodu a suverenitu Československé socialistické republiky.

P r o h l á š e n í

zaměstnanců závodu "METRO - 04", Vodní stavby, přijaté na mimořádné schůzi DV ROH dne 29. 8. 1968

---

1. Podporujeme plně prohlášení Národního shromáždění zveřejněné dne 28. 8. 1968 ve svobodném rozhlase.

2. Stavíme se za ss. Svobodu, Dubčeka, Smrkovského a další a rovněž za ÚV KSČ schválený na mimořádném 14. sjezdu KSČ.

3. Považujeme:

a) výsledek jednání v Moskvě za diktát, se kterým nesouhlasíme protože naši představitele jej podepsali pod nátlakem a vedeni obavami o naše životy,

b) výsledek jednání v Moskvě pouze za návrh, který musí být následně posouzen a potom eventuelně přijat či zamítnut Národním shromážděním, jako nejvyšším zákonodárným orgánem v ČSSR.

4. Zvláště zdůrazňujeme, že pronásledování neb perseluce proti pracovníkům rozhlasu, televize a všem ostatním pracovníkům, kteří po dobu přítomnosti okupačních vojsk na

našem území pracovali v těžkých podmínkách za účelem informovanosti celého československého národa, považujeme za nezákonné a nepřípustné. Žádáme, aby v tomto směru byla urychleně učiněna potřebná opatření.

ZV ROH ZO KSČ
Vodní stavby
Praha 7, Dělnická 25

Ústřední radě odborů
Praha
Podpisové archy jsou přiloženy k dopisům na ÚV KSČ a Národní shromáždění ČSSR.

Rezoluce
ze shromáždění učitelek a správních zaměstnanců mateřských škol v Praze 4, které se konalo dne 29. 8. 1968

- -

My, pracovnice mateřských škol obvodu Prahy 4 chceme vychovávat naše děti v míru, radosti, chceme je učit svobodně žít, myslet a rozhodovat, chceme je vychovávat ve svobodné občany naší socialistické vlasti.

Po důkladném projednání výsledků moskevských jednání jsme došly k následujícím závěrům, které zasíláme ÚV KSČ, Národnímu shromáždění, vládě a ÚRO:

1) Rozhodně nesouhlasíme s tónem moskevského komuniké, které ani slovem neocenilo půlroční práci naší obrozené vlasti, ani slovem neodsoudilo násilné přepadení naší země.

2) Plně se stavíme za obrodný proces započatý v lednu t.r. a vynaložíme všechno úsilí, aby akční program KSČ se stal nikoliv cárem papíru, ale reálnou, naší prací naplněnou skutečností. Plně se stavíme za výsledky jednání XIV. sjezdu.

3) Žádáme urychlený odchod okupačních vojsk a náhradu způsobených škod.

4) Důrazně trváme na odchodu zkompromitovaných pracovníků, kteří nikoho nezastupují. Obhajujeme úsilí těch, kteří se tak obětavě a nezhroženě postavili za obrodný

proces v naší vlasti.

5) Na den 31. 8. 1968 vyhlašujeme na všech mateřských školách v obvodu Prahy 4 pracovní směnu, aby bylo umožněno rodičům, které nastupují na mimořádné směny se těchto směn zúčastnit.

Jménem všech zaměstnanců mateřských škol obvodu Prahy 4
ZO KSČ ZV ROH

Lidová škola umění v Praze 4, ředitelství, Lounských 129/4
Praha 4 - Nusle

Obvodnímu výboru KSČ v Praze 4
Obvodnímu výboru ROH v Praze 4

Všichni členové ZO KSČ LŠU v Praze 4-Nuslích spolu se všemi členy ZO ROH, tedy všichni zaměstnanci naší školy na společné schůzi, konané dne 29. 8. 1968 vyjadřují své následující stanovisko k současným událostem.

1) Stojíme plně za demokraticky, celým národem zvolenými představiteli vlády ČSSR a KSČ, tj. za presidentem republiky arm. gen. s. L. Svobodou, předsedou vlády ČSSR ing. O. Černíkem, předs. Národního shromáždění s. J. Smrkovským, předs. nár. fronty dr. Krieglem, předsedou České národní rady drem Č. Císařem, za prvním tajemníkem KSČ s. A. Dubčekem a všemi ostatními legálními představiteli naší strany a vlády. Uvědomujeme si vážnost a obtížnost celé současné situace a vynasnažíme se, abychom všemi svými silami přispěli k dobrým výsledkům těžké práce naší strany a vlády.

2) Komuniké o jednání našich představitelů v Moskvě považujeme za výsledek nenormální situace a vycházejíce z této vnucené situace si uvědomujeme, že jediná naše další cesta je zachování jednoty všech složek našeho národa a v plné podpoře uvážených usnesení naší strany a vlády ČSSR.

3) Plně se stavíme za právoplatnost XIV. sjezdu KSČ, který se konal v naprosto mimořádných podmínkách a byl plně oprávněn vyjádřit se ke vzniklé politické situaci a

zvolit nový ústřední výbor.

Uvědomujeme si plně, že jedině jednota a semknutost našich národů, politická a pracovní vyspělost a kázeň každého jednotlivce, budou nutné k vyřešení všech nesmírně obtížných problémů v současné tragické situaci.

Současně žádáme co nejrychlejší odchod všech okupačních vojsk.

Zaměstnanci Lidové
školy umění, Pha 4

Presidentu Československé socialistické
republiky
Vládě Československé socialistické
republiky
Národnímu shromáždění Československé
socialistické republiky
Ústřednímu výboru Komunistické strany
Československa

Drazí soudruzi !

Pracující Leteckých opraven ve Kbelích se sešli dnešního dne na své celozávodní schůzi a zaujali toto stanovisko:

Nezastíráme, že nás zveřejněné komuniké z jednání v Moskvě neuspokojilo. Víme, že takovéto komuniké mohlo vzniknout jedině při jednáních v nerovných a neobvyklých podmínkách.

Velmi pozorně jsme vyslechli projevy svého presidenta armádního generála s. Ludvíka Svobody a prvního tajemníka ÚV KSČ s. Alexandra Dubčeka a dobře jsme jim porozuměli.

Vědomi si však vážnosti situace, do které se naše národy nikoli svou vinou dostaly, budeme usilovat i nadále o to nejcennější - o udržení jednoty a semknutosti všech vrstev našich národů.

Prohlašujeme, že pevně stojíme za legálně zvoleným ÚV KSČ na XIV. sjezdu strany v čele s jeho prvním tajemníkem s. Alexandrem Dubčekem a za všemi ostatními legálně zvolenými orgány v čele s presidentem republiky armádním generálem s. Ludvíkem Svobodou, předsedou vlády s. inž. Oldřichem Černíkem, předsedou Národního shromáždění s. Josefem Smrkovským.

V těchto osudových dnech se budeme řídit pokyny jedině těchto orgánů.

Očekáváme pokyny ke konsolidaci našeho společenského a hospodářského života. Přičiníme se o to, aby podíl naší účasti při tomto úsilí byl co největší.

Považujeme za nutné však zdůraznit, že výsledek tohoto úsilí je odvislý m.j. od jednoho ze základních požadavků - tj. o d s u n u c i z í c h v o j s k z našeho suverenního státu v co nejkratší době.

Pracující Leteckých opraven ve Kbelích

R u k u v r u c e

Pověření zástupci organizací KSČ ČKD TRAKCE a právnické fakulty KU v Praze se sešli dne 28. 8. 1968 a konstatují:

- naprostou shodu svých dříve samostatně přijatých rezolucí, které nepřijímají moskevské komuniké (viz přílohy)
- i nadále uznáváme za jediné právoplatné nejvyšší stranické orgány XIV. mimořádný sjezd a jím zvolené orgány
- žádáme okamžité obnovení činnosti XIV. sjezdu
- vyzýváme Národní shromáždění a vládu ČSSR k nekompromisnímu odmítavému postoji vůči stále trvající vojenské okupaci naší vlasti
- obě organizace budou v duchu přijatého stanoviska udržovat stálou akční jednotu.

Celozávodní výbor KSČ
právnické fakulty University Karlovy
Celozávodní výbor KSČ
ČKD Praha závod TRAKCE

(Avantgarda, čís. 1, 29. 8. 1968.)

N o v á g e n e r a c e p r o m l u v i l a

Mladí sokolováci vyjadřují způsobem jim vlastním svoje současné city, které je možno vyjádřit jedním velikým PROČ? Mnozí z nich, protože teprve nedávno skončili školní docházku, nechápou, jak se to, čeho jsou dnes svědky, slučuje s tím, co se ve školách učili. Proto se ptají

těch zkušenějších - a chápou. Jen tak si lze vysvětlit jejich dopis Národnímu shromáždění, v němž mimo jiné žádají, aby poslanci dosáhli projednání situace v ČSSR na zasedání Valného shromáždění OSN. V dalším stanovisku, zaslaném ÚV KSČ čteme:"Jednoznačně stojíme za výsledky prvního dne jednání mimořádného XIV. sjezdu KSČ a podporujeme pouze orgány na tomto sjezdu zvolené."Tento dopis končí ujištěním, že mládežníci z Lokomotivky jsou připraveni pomoci, kdykoliv to bude třeba. A do třetice od mládí Sokolova: jsou to řádky adresované Svazu českých novinářů. Děkují v nich za dosavadní statečnou práci lidem ve sdělovacích prostředcích a slibují, že jsou připraveni poskytnout kdykoli pomoc a ochranu všem, kteří ji budou potřebovat. To všechno jsou slova generace, nad kterou již leckdo lámal hůl.

(Legální kovák ČKD Praha, v okupaci čís. 12, 30. 8.1968.)

- - - - - - - -

Č e s k o s l o v e n s k é m l á d e ž i

Chlapci a děvčata,
znovu se na vás v těchto dnech obracíme. Chceme vám ještě jednou jménem organizací mládeže a dětí poděkovat za váš rozhodný postoj a statečné vlastenectví, jež jste projevili v uplynulých těžkých dnech. Je ho zapotřebí dnes i v budoucnosti.

Boj, který jsme společně započali, není u konce a neskončí, pokud na našem území bude jeden jediný cizí voják. Nikdy se nesmíříme s výsledkem moskevských jednání, i když chápeme, že v současné době jsou našimi hlavními zbraněmi rozum, rozvaha a jednota lidu. I pro mládež je dnes rozhodující to, co ji spojuje - vztah k vlasti, boj proti všem, kteří ji ubližují nebo by chtěli ubližovat. Příkaz těchto dnů zní - SLUŽBA VLASTI !

V duchu tohoto příkazu zůstáváme i my - vedení ústředního výboru ČSM a vedení jednotlivých organizací dětí a mládeže - na svých místech do té doby, dokud nám to dovolí naše čest a svědomí a vaše důvěra, o níž vás dnes znovu žádáme. Ujišťujeme vás, že nikdy vás i sebe nezradíme. Nikdy

neslevíme z postojů, které jsme zaujali od počátku nezákonného vpádu cizích vojsk. Žádáme okamžitý odchod cizích armád a obnovení pošlapané národní suverenity a samostatnosti. Ten, kdo zradil, musí odejít. Chceme socialismus, ale lidský, důstojný, demokratický a svobodný. Proto dejme ještě jednou svou důvěru soudruhům Svobodovi, Dubčekovi, Smrkovskému, Černíkovi, Krieglovi a těm, kteří je bezvýhradně podporují.

Rozhodující jsou naše společné činy. Není jiné cesty, než společný postup všech organizací dětí a mládeže, nás všech.

Služba vlasti dnes znemaná - nastupme všichni ihned do práce ! Organizujme brigády na odstranění způsobených škod, na záchranu úrody, k obnově dopravy, k zlepšení zásobování. Pečujme o děti, nemocné a přestárlé.

Ve spolupráci s Veřejnou bezpečností tvořme pořádkové služby.

Naše místo je po boku ústavních orgánů naší republiky, Alexandra Dubčeka, a jím vedené strany.

Pracujme s myšlenkou na ty, kteří při službě vlasti položili své životy. Vzdejme hold jejich památce !

Vlasti ku prospěchu, sobě ke cti!

Podepsali zástupci všech
organizací mládeže a dětí ČSSR.

PŘÍLOHY

VÝBĚŘ NÁPISŮ Z PŘAŽSKÝCH ULIC

Přišli ...

Že přišli včas
to napsal kdysi Nezval
- a uvítal je šeříkový květ.
Dnes jsou tu zas,
třeba je nikdo nezval.
Teď na nás míří jejich kulomet.
Proč jsou tady
nevědí. "Prijechali" -
a na svých tancích vezou středověk:
Smrt s "Vltavou".
A ti nám namlouvali,
jak "volno u nich dýše člověk"!
Jednota , klid jsou zbraně naší země.
Soud světa okupanty nemine.
Jen nezradit!
"... zní právo v jícnu temně..."
Snad zešíleli. Vzbuď se, Lenine!

Sovětské automaty vás obslouží rychle a bez čekání.

Poznali jste civilizaci, táhněte domů!

Ruské tanky, ruské zbraně? - český národ kálí na ně!

Zapřáhněte pluhy za tanky a zvorejte si Sibiř!

Ivane, jdi domů, Nataša ti courá s Koljou!

Z tanků se dá střílet - ne vládnout!

Zpráva TASSu:
Naše vojska byla v ČSSR vítána květinami ...
My dodáváme: ... ale byly ještě v květináčích.

Nová sovětská častuška.

1. Splet si Ivan kombajn s tankem,
na záda si možnu dal.
Opasek si pevněj utáh,
do ruky vzal samopal.

2. Kontrarevoluce řádí,
jedem Praze pomoci,
Na cestu si posvítíme,
proto jedem za noci.

3. "Co je to civilizace?"
ptá se Ivan zděšeně.
"Tady mají lidé domy
a my spíme na seně."

4. Aby se civilizaci
trochu více přiblížil,
krade lidem tranzistory,
jak ho Brežněv naučil.

JARNÍ ROMANCE (podle Jar. Vrchlického)

Byl jednou jeden kouzelník
ten v Kremlu bydlel hradu
líbal se v Čierné nad Tisou
a připravoval zradu.

Na hlavě vždycky máslo měl
a náruč plnou kvítí
a na rtech sliby přátelství
a na hranicích šiky.

Tomu se jednou zastesklo
u stalinových slují
a chtěl se jíti podívat,
kam demokraté plují.

Od ledna slyšel o zemi,
kde básník volně zpívá,
lid o svých věcech rozhodne
a strana k tomu kývá.

Vzal do ruky svůj hrozný kyj,
v tu zemi poslal tanky
a těšil se, jak zničí vše
a získá zrádce taky.

A těšil se, jak v OSN
umlčí svět vetem
a zprávu o svém poslání
pošle celým světem.

Však běda, jaká proměna,
hned celý svět je proti
a celý národ jedno je
a nebojí se smrti.

Kam vkročil zas ten starý skyt,
zas krev a smrt a slzy,
i rozpláče se kouzelník
a sám si hlavu srazí.

Lojza Zbořil:

Soudruhu Dubčekovi a spol. na cestu veledůležitou

Nezapomeňte, spojenci,
že v českém znaku stojí l e v ...!
Ten z kostí je a ze svalů
a ne ze slámy nebo z plev...
Že ta moravská orlice,
jež s mlékem roní také krev,
je k boji vždycky ochotna,
jak o tom svědčí její z p ě v ...!
Nezapomeňte, lide náš
na slezskou č e r n o u orlici...!
Ta za své černé bohatství
mívala z l a t o v truhlici...
Nezapomeňte, soudruzi,
slovenských štítů velebných...!
Než znovu klesnout v otroctví,
raději padnem vedle nich...!

Včerejším bratřím.

Tys přišel střílet nevolán -
napsali chlapci na nábřeží -
je to tak prosté, sevřeš zbraň,
namíříš, stiskneš - a už leží!
Co na tom, že byl bezbranný,
tos přece nemoh', nechtěl vědět
a pak - proč ti lez do rány,
jsi přece doma! Brežněv svědek.
Žes zabil dítě? Bože chraň -
(ty jeho vyčítavé oči)
Tak zase pevněj sevři zbraň
a svět se pořád, pořád točí.

Z pražských plakátů z 21. - 27. srpna 1968

KLID
JEDNOTA
PEVNÉ
NERVY
HROZNĚJŠÍ ZBRAŇ
NEŽ HLAVNĚ DĚL!

PROSEROU TO!

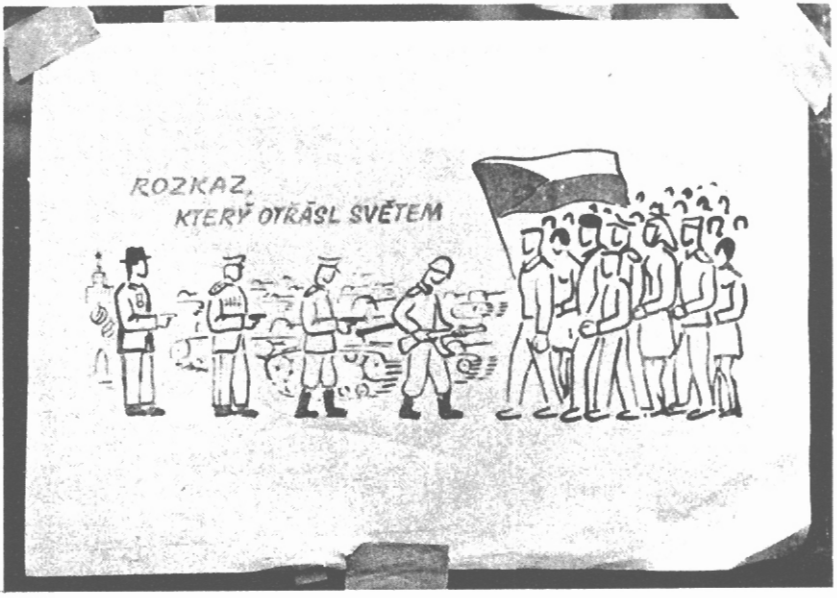
ROZKAZ,
KTERÝ OTŘÁSL SVĚTEM

LENINE, VZBUĎ SE
BREŽNĚV SE
ZBLÁZNIL!

PRAVDA JE
VÍC NEŽ MOC

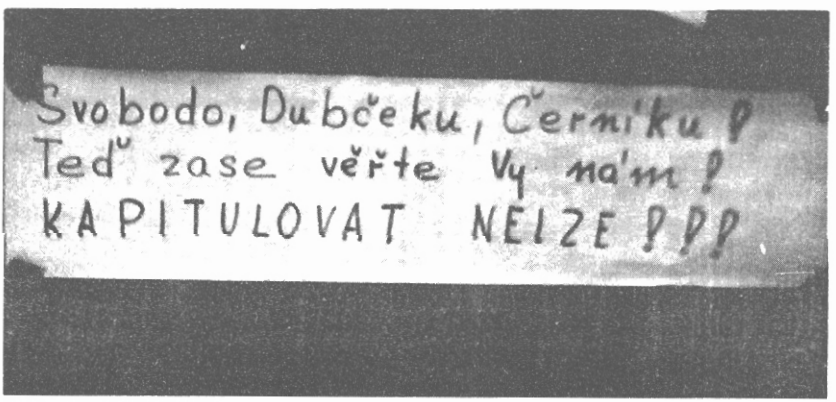
Svobodo, Dubčeku, Černíku!
Teď zase věřte Vy nám!
KAPITULOVAT NELZE!!!

Občané!

Mimořádný XIV. sjezd KSČ vyzývá všechny občany naší republiky

k jednohodinové stávce

na protest proti okupaci naší vlasti.

Tato stávka se uskuteční v pátek 23. srpna 1968 od 12.00 do 13.00 hod. V tuto dobu nevycházejte na ulici. Na ulicích našich měst a obcí ať zůstanou pouze okupanti. Mohou aspoň tak přemýšlet o své hanbě.

Приказ.

Я, представитель войск Варшавского договора, старший лейтенант Орлов Юрий Александрович, приказываю прекратить работу до 22 августа до 13 часов всем работникам и членам Президиума Чехословацкой Академии наук и освободить все помещения Академии наук ЧССР.

подпись от [illegible]

VÝZVA !!!

Občané !

Zatemněte všechna okna nebo nerozsvěcujte. Vypněte neóny a veškeré světelné reklamy. Pracovníci veřejného osvětlení, nerozsvěcujte pouliční svítilny.
NOČNÍ PRAHA - MRTVÉ MĚSTO !!
Odstraňte a [illegible] zbylé názvy ulic a čísla domů - neničte je však, zatemněte [illegible]. Odstraňte v domech orientační tabule, odstraňte [illegible] na dopisy. Pošťák vás zná - nepřítel ať bloudí.
Oznamte tuto výzvu všem svým známým a sousedům !
ZNEMOŽNĚTE OKUPANTŮM ORIENTACI !!

ZO KSČ z Prahy 2

Spoluobčané !

Děláme vše pro vaše zásobování bez ohledu na čas a námahu! Buďte ukázněni v nákupech a usnadněte nám práci! Netvořte fronty, nehromaďte zásoby. Prosíme, uposlechněte naší výzvy, informujte i své sousedy a známé. Pomůžete k normalizaci zásobování.

Pracovníci
potravinářského obchodu

LIDOVÉ MILICE

jako součást ozbrojených složek obrany státu
se přípojují k výzvě adresované armádě a nevydají
okupantům svoje zbraně
Slibují všemu lidu, že tyto zbraně budou použity
jen proti nepříteli!

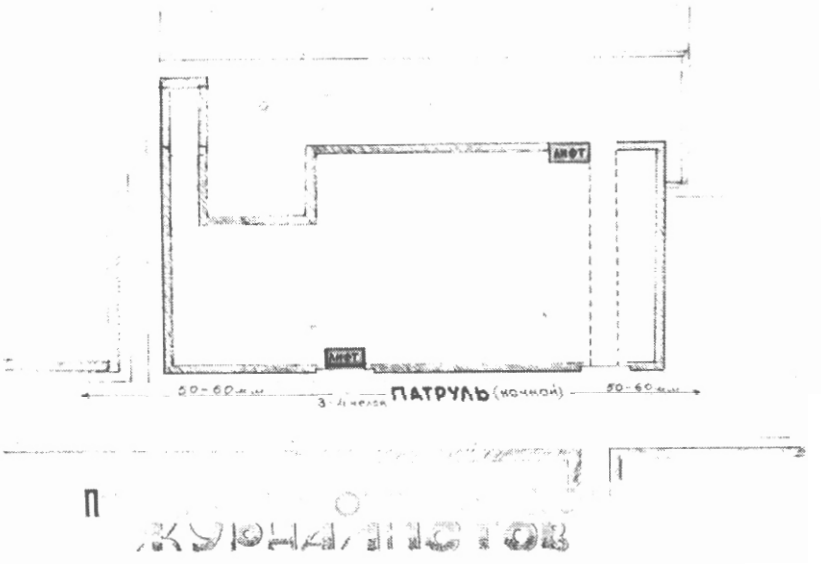

MY ČESKOSLOVENŠTÍ VOJÁCI,

věrni slovům přísahy, kterou jsme složili ústavním činitelům svrchované Československé socialistické republiky prohlašujeme:

1) Nikdy dobrovolně nevydáme z rukou zbraně jež nám byly k ochraně státní samostatnosti svěřeny.
2) Za žádnou cenu nebudeme spolupracovat s okupačními vojsky, ani jim nebudeme poskytovat nijakou podporu.
3) Naopak v souladu se svým posláním budeme spolupracovat s naším lidem za udržení moci našich legálních institucí a proto budeme plnit rozkazy svých legálních velitelů, k nimž máme důvěru.
4) Stojíme plně za naším vrchním velitelem prezidentem, armádním generálem Ludvíkem Svobodou, předsedou vlády Oldřichem Černíkem a představitelem naší komunistické strany Alexandrem Dubčekem.
5) Hluboce litujeme, že naše upřímné přátelství s armádami Varšavské smlouvy bylo pěti těmito armádami tak věrolomně zrazeno.

AŤ ŽIJE SVOBODA, DUBČEK!

MILÉ DĚTI,

JISTĚ I VY JSTE INFORMOVÁNY OD SVÝCH RODIČŮ V JAKÉ TĚŽKÉ SITUACI SE NACHÁZÍ NAŠE VLAST.

PROSÍME VÁS, NECHOĎTE SAMOTNÉ PO ULICÍCH, NEZASTAVUJTE SE U CIZÍCH VOJÁKŮ. NEBUĎTE ZVĚDAVÉ NA TANKY, DĚLA A VOJENSKÉ VOZY.

TITO VOJÁCI BY MOHLI I VÁS, DŮVĚŘIVÝCH DĚTÍ, ZNEUŽÍT.

NĚKDE SE VÁS UŽ SNAŽILI UPOUTAT PROMÍTÁNÍM ZÁBAVNÝCH FILMŮ, MOC VÁS PROSÍME, NEVŠÍMEJTE SI TOHO! NA KAŽDOU OTÁZKU OKUPANTŮ A LIDÍ, KTEŘÍ SE VÁS BUDOU NA ULICÍCH PTÁT - NIC NEVÍŠ, NIC NEZNÁŠ, NIKOHO JSI NEVIDĚL, NA NIC SE NEPAMATUJEŠ!

SVÝCH SIL A SVÉHO DŮVTIPU POUŽIJTE TAM, KDE JE VÁS ZAPOTŘEBÍ. POMÁHEJTE RODIČŮM V PÉČI O MLADŠÍ SOUROZENCE, POMÁHEJTE NÁM VŠEM V PÉČI O STARÉ A NEMOCNÉ LIDI.

JSTE DĚTI NAŠEHO NÁRODA A VĚŘÍME VÁM!

UPOZORNĚNÍ PRO VŠECHNO OBYVATELSTVO REPUBLIKY

POZOR! POZOR! POZOR!

Podle některých zpráv z různých oblastí země dochází v průběhu dnešní noci k pravděpodobnému vystřídávání okupačních jednotek. Nové jednotky dosud nebyly ve styku s obyvatelstvem. Neznají situaci v naší zemi, navíc přicházejí do prostředí poznamenaného okupací (poškozené budovy, plakáty, mimořádná opatření), které je jim pravděpodobně líčeno jako důsledky působení kontrarevoluce.

PROTO POZOR!

Situace nucených styků se může zítřejší a další dny podstatně zhoršit. Buďte si toho vědomi a jednejte proto podle toho důstojně, hrdě, v duchu dnešních dní, ale neriskujte v diskusích své životy. Jsou příliš drahé, chraňte je pro Československou socialistickou republiku.

ZNÁTE NÁS! VĚŘTE NÁM! ZVÍTĚZÍME!

Desatero:

1. Nevím
2. Neznám
3. Nepovím
4. Nemám
5. Neumím
6. Nedám
7. Nemohu
8. Neprodám
9. Neukážu
10. Neudělám

Na ochranu naší banky
nepotřebujeme vaše tanky,
my to hovno, co tam máme,
sami sobě uhlídáme.
Když byl hovna větší kus, ukrad nám ho bratr Rus.

Na garmošky zahráli a kdo bude tancovat?
Jedině kolaboranti.

Optimismus je nedostatek informací!
Připsáno: a pesimismus to je přání okupantů.

Spisovatelé, novináři
nedopouštějte Bílou horu našich mozků.

- - -

Okolo lesa pole lán,
jede, jede z lesa pán,
na ruském ocelovém oři,
kam vjede, vše kolem boří
jede, jede k nám.

A v Praze z tanku hop hop hop
a na činžáky klop klop klop
hola hej, otevřete mi dveře,
já zbloudil jsem při hledání zvěře
dejte vody pít!

Však marně, nikdo neotvírá
divná tucha srdce svírá
co to? Jaké to vítání -
mám hlad, chtěl bych snídaní
jsem rodný bratr váš.

Stokráte nás podupali jako kroupy klas,
stokráte jsme z hrobu vstali a vstaneme zas.

S bolestí v srdci oznamujeme všem přátelům na světě, že nás navždy opustila naše velká
Láska k SSSR
Opustila nás navždy po drasticky chybném zákroku p. dr. Brežněva a spol.
Za pozůstalé: Všichni poctiví občané ČSSR
Poslední s Bohem nejpozději za 1 měsíc

Pro trampy tu máme apel, místo na kamp jedem na chmel!
Nesmíme ho nechat shnít, nebylo by pak co pít.

Jak to, že ruská Pravda píše samou lež?

Rudí bratři! Vraťte se do svých rezervací. Vinetou.

Tak dlouho jsme prohlubovali naše přátelství, až jsme na dně.

Novinky týdne: Mňačko: "Smrt si říká DRUŽBA".
Nový: "Sám a sám - Sovětský svaz".

Telegram: Brežněv - Moskva
V pražské porodnici se včera narodilo 12 kontrarevolucionářů - stop - pošlete další tanky. Dopisovatel moskevské Pravdy.

Ignorujte agresory!

Obraz Wericha: Text: Co tomu říkáte, pane Werichu?
"Nejhorší je, když mi někdo začne svobodu nebo nějaké štěstí vnucovat mocenskými prostředky. Někdo potřebuje ke štěstí vyhrát bitvu a zabít pár tisíc lidí, někomu stačí hrát si s jízdenkou od tramvaje. Mně k tomu stačila vždycky obyčejná láska."

Tri dni ma naháňali
ešte ma nedostali ... Cisař

Se Sovětským svazem
na věčné časy -
do hrobu.

Báli jsme se západu,
napadli nás z východu.

Dubčeku, ty zlatej kluku,
nepodávej Rusům ruku.

Lenin by se styděl, kdyby vás tu viděl.

Žádnej neví, kde jsou
Domažlice,
žádnej neví, kde je
Hradec,
ptej se nás německy, rusky
i maďarsky,
žádnej nevíme nic vůbec.

Ruský vojíne, co řekneš doma svým dětem, až se tě zeptají, proč jsi byl v ČSSR?

Sláva a čest tomuto národu,
této zemi, tolikrát krví zbrocené,
tolikrát od přátel zrazené
a přece nepokořené.

Co nebudeme moci napsat do novin
napíšeme na zeď,
co nebudeme moci napsat na zeď,
nepřestaneme si myslet.

Ivane, jdi domů, chceme jít do školy.

Moskva.
Rozhovor Švejka s Brežněvem.
Švejk: Tak co, pane Brežněve, jak to vedem?
Brežněv: Vítězství je naše. Obrozené Německo je jeden klíč, poslušné Polsko druhý klíč, Maďarsko a Bulharsko jsou další klíče.
Švejk: To já znal jednu paní ze Žižkova, ta měla celej svazek klíčů. Jednou šla na záchod a než našla ten pravej klíč, tak se posrala.

Všechny síly dejte k tomu,
ať Rusové táhnou domů.

To se brácha ale splet,
když vzal na nás kulomet.

Co uvidíte v našich kinech:

kino:		
	Čierná nad Tisou	Ztracené iluze
	Moskva	Mordová rokle
	Varšavská smlouva	Velké manévry
	Praha	Někdo to rád horké
	Ruzyně	Noc plná překvapení
	Václavské náměstí	Cabiriiny noci
	Čs. rozhlas	Hoří, má panenko
	SBČS	100 000 dolarů na slunci
	ČSSR	Není míru pod olivami
	SSSR	Svět patří nám
	Dubček	Rio Bravo
	Svoboda	Návrat
	Císař	Muž který věděl příliš mnoho
	Šalgovič	Konec agenta W4C
	Okupant	Alice v zemi divů
	Kolaborant	Na každého jednou dojde
	Vltava	Celý svět se směje
	TASS	Baron Prášil
	Pravda	Strašidla ze Spessartu
	OSN	Spravedlnost přichází
	Národ	Vstanou noví bojovníci

Z národních písní:

20 let jsem u vás sloužil
a nic jste mi nedali,
potom jako na zloděje
tanky na mě poslali.

Všechno zlato, co jsem dostal,
do Prahy jsem uložil,
"přítel" Brežněv, jako vždycky,
o všechno mě připravil.

"Bratr" Rus byl hospodářem
a Novotný skladníkem,
já jsem tady, chudák, zůstal
s vytřepaným chlebníkem.

Brežněve, na bodácích jde vše,
jenom ne sedět. Češi.

Až budem umírat
budeme vzpomínat
na Mnichov, na Lidice -
a na vás nejvíce!!!
A proč že nejvíce? -
a proč ne kytice?
To, že jste nás objali
až kosti praskaly,
to, že jste nám zákeřně
nůž do zad vrazili!
Soudruzi sověti,
pročpak i do dětí?
Copak vám dělají?
Ty zbraně nemají!

A všechno lidské do prachu se kácí
v záplavě podlosti a zrad,
do očí všem jim hledět budeš
a POHRDAT a POHRDAT.
A nechat zuřit lež a špínu,
jež na pravdu d n e s chce si hrát,
jen stisknout zuby, polknout slinu
a POHRDAT a POHRDAT.

Vrazili nám do zad nůž, ale nesmíme to říct,
ztěžovali bychom situaci.
Nakopli nás, ale musíme se tvářit,
že je to jen tak mezi přáteli.
Svlékli nás, ale musíme dělat,
že jsme nikdy žádný oděv neměli.
Zmlátili nás, ale musíme mlčet,
kdybychom se ozvali, byla by to provokace.
Velký tluče malého a ten se má rozbitými ústy
pokusit o úsměv a říci, že si to vlastně zavinil sám.
Pane Bože,
to se s nimi máme zase v budoucnu bratříčkovat?

Okupace na bodácích, jenom krátce potrvá,
naše víra až v oblacích, ta i věky přetrvá.

České hlavy my jsme tvrdé,
pokořit se nedáme.
Budem stále proti Ruadm,
naši vůli nezláme.

Nemůžeme se radovat, ale nemusíme zoufat.

Stůjte pevně za lednem, až se zase pozvednem.
Kompromis bývá zrada!

PROJEVY ČESKOSLOVENSKÝCH ZÁSTUPCŮ V RADĚ BEZPEČNOSTI VE DNECH 21. - 24. SRPNA 1968

Projev stálého zástupce Československa v Radě bezpečnosti J. Mužíka, 21. 8. 1968.

Chtěl bych především zdůraznit následující body.
Zaprvé, jednám podle výslovných pokynů ministra zahraničních věcí Československé socialistické republiky dr. Hájka, jehož mnozí z vás znají jako svého bývalého kolegu.
Zadruhé. Chtěl bych vyjádřit svou vděčnost vám, pane předsedo, a těm členům Rady bezpečnosti, kteří umožnili československé delegaci zúčastnit se diskuse, při které jde, tak jak tomu bylo před třiceti lety, o otázku svrchovanosti Československa.

V souvislosti s tímto pozváním Radou bezpečnosti jsem obdržel pokyn, abych informoval členy Rady bezpečnosti o následujících poselstvích, které obdržela Československá mise od ministra zahraničních věcí Československé socialistické republiky v průběhu dnešního dne.

První poselství došlo v brzkých ranních hodinách dnešního dne a je to prohlášení předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa, které zní:
/ Prohlášení je uveřejněno na str. 6 této dokumentace/.

Později ráno dnešního dne jsme dostali následující prohlášení ministra zahraničních věcí z 21. srpna 1968:
/Tamtéž, str. 57/

Toto prohlášení ministra zahraničních věcí bylo předáno tisku s dodatečnou připomínkou, že text byl sdělen radiovým spojením a může být neúplný, odpovídá však smyslu poselství.
Zatřetí, během dne jsme dostali následující prohlášení deseti členů vlády: /Tamtéž, str.49/.
23. srpna 1968 / ? / ve 2.oo hod. odpoledne zdejšího času dostala Stálá mise Československa následující prohlášení předsednictva Národního shromáždění: /Tamtéž,str.51-52/.

Prostřednictvím Československé tiskové kanceláře obdržela Stálá mise zprávu o zasedání československé vlády: /Tamtéž, str. 55-56/
Posléze bych chtěl přečíst výzvu presidenta Československé socialistické republiky, Ludvíka Svobody, jejíž znění jsem dostal těsně před odchodem na tuto schůzi. Prohlášení presidenta Republiky vysílané rozhlasem 21. srpna 10.30 hod. večer: /Tamtéž, str.64/

Na závěr svého projevu bych chtěl zdůraznit ještě jednou, že naše vláda v uplynulých týdnech mnohokrát prohlásila, že změny v Československu po lednu byly zaměřeny pouze na zlepšení socialistického systému, aby se republika přiblížila vznešeným cílům svobodnějšího socialismu, který by nastolil všechna lidská práva a svobody, což by mělo být nedílnou součástí každého socialistického systému. Věříme, že jednota našeho lidu a jeho oddanost věci socialismu nám umožní dosáhnout cílů, po kterých touží všichni pokrokoví členové lidské společnosti.

Druhý projev stálého zástupce Československa v Radě bezpečnosti J. Mužíka 21. 8. 1968

Bude mi snad dovoleno, abych jako representant Československé socialistické republiky se stručně vyjádřil k bodům, které se přímo nebo velmi úzce dotýkají mé země?

Zaprvé Únor 1948. My, Češi a Slováci se nestydíme za Únor 1948. Naopak jsme na něj velmi hrdi, protože Únor 1948 znamenal vítězství nad snahami reakce zvrátit vývoj v poválečném Československu nazpět. Nové vedení země a Komunistické strany Československa často zdůrazňovalo, že v žádném případě nepůjdeme zpět do doby před Únor 1948 či před 5. leden t.r.

Zadruhé, pokud se týká smrti bývalého ministra zahraničních věcí Československa Jana Masaryka, šetření, které nařídila vláda Československa a které bylo dokončeno asi před měsícem, došlo k závěru, že to byla sebevražda. Tento závěr byl založen především na západních pramenech,

zvláště těch, o kterých zde již byla tuto noc zmínka, tj. svědectví dvou velmi blízkých osobních tajemníků ministra Jana Masaryka, kteří opustili Československo v roce 1948 a žijí doposud v zahraničí.

Zatřetí. Myslím, že je omylem srovnávat nynější vývoj v Československu s Maďarskem v roce 1956. Snad je společná jedna věc, totiž chyby, jichž se dopustilo vedení země a strany a které byly způsobeny nedostatkem zkušeností a tím, že se v minulosti nerealizoval socialismus v takové zemi; avšak to, co se stalo v Maďarsku byla kontrarevoluce, která byla rozdrcena Sovětskou armádou. Nebyl jsem v tu dobu v Československu. Jako státní úředník jsem se zúčastnil konference v zahraničí, ale má rodina, která žila v Praze v blízkosti sportovního stadionu, my po mém návratu vyprávěla, co se dělo v neděli 4. listopadu, když návštěvníci footbalového utkání, celý stadión, který nemůže být podezříván z žádné politické indoktrinace, jak si myslím, vypukl v jásot, když se dozvěděl o vítězství nad kontrarevolucí v Maďarsku.

V této souvislosti bych rád zdůraznil, že mimo faktory, o nichž jsem se již zmínil a které strana a vláda rozpoznaly, hrály v deformacích, které se v Československu vyvíjely, úlohu některé vnější faktory, které ve velmi podstatné míře přispěly k jejich vzniku; především studená válka, která byla tehdy úmyslně vyvolána imperialistickými silami, jež chtěly snížit ekonomickou sílu socialistických zemí závody ve zbrojení, které způsobily deformace v naší ekonomice, a diskriminace a embargo, které vyvolávaly autarktické tendence v ekonomice Československa a přispěly tak k deformacím, jejichž důsledkům musíme čelit ještě nyní.

Konečně bych rád poděkoval zástupcům těch zemí, jejichž pověst byla vždy čistá a jasná nebo - jestliže není možné vyloučit historii -, které se kdysi a navždy vzdaly úmyslu vládnout jiným národům a vnucovat jim svou vůli, které nezacházely se zeměmi jako s "banánovými republikami", ani nevedly agresivní válku z jejích vlastní země proti chudým, ale svobodomilovným lidem na jiných kontinentech.

(Rusky): Pane předsedo, protože mám slovo, rád bych také učinil poznámky k prohlášení zástupce Svazu sovětských socialistických republik velvyslance Malíka. Snažil jsem se zde přečíst fakta a myslím, že není co dodat. Avšak v souvislosti s některými body jeho prohlášení, jakoby Československo později bylo připraveno likvidovat veškeré socialistické vymoženosti a jakoby současně byla ohrožena bezpečnost ostatních socialistických států bych se rád ještě jednou pokusil přesvědčit velvyslance Malíka, že vláda Československé socialistické republiky, Komunistická strana Československa a strany Československé národní fronty vždy usilovaly a budou se vždy snažit chránit práva pracujících a současně i bezpečnost socialistického tábora. Chránit opravdově. To je společná věc, jak zde bylo řečeno, ale přesevšechno je to závazek a záležitost každé socialistické země, která lépe než ostatní socialistické země zná konkrétní podmínky pro budování socialismu a jeho vývoj ve své vlastní zemi.

Projev stálého zástupce Československa v Radě bezpečnosti J. Mužíka, 22. 8. 1968.

Pane předsedo, mám tu čest informovat Vás, jakož i ostatní členy Rady bezpečnosti, že situace v Československé socialistické republice se zhoršila v důsledku okupace cizími ozbrojenými silami. Dnes ráno jsme obdrželi od ministerstva zahraničních věcí - podtrhuji od ministerstva zahraničních věcí Československé socialistické republiky následující tiskový kabelogram o situaci v zemi:

"Dnes nevyšly žádné noviny s výjimkou zvláštních vydání Svobodného slova a Zemědělských novin, které byly distribuovány bezplatně a obyvatelstvo bylo informováno pouze svobodnými rozhlasovými stanicemi krajských výborů Komunistické strany Československa v Praze, Plzni, Budějovicích, Hradci Králové, Ústí nad Labem. Kromě tajných rozhlasových stanic, jejichž umístění není známé, vysílá čas od času také okupační rozhlasová stanice Vltava.

Dubček, Kriegel, Špaček, Smrkovský jsou nadále internováni. President Svoboda obklíčen na Hradě. Osudy ministra Pavla, ministerského předsedy Černíka a dalších ministrů nejsou známé. Včera se sešlo 17 členů vlády pod předsednictvím Machačové-Dostálové. Vláda vydala výzvu k lidu a požaduje, aby internovaní funkcionáři byli propuštěni, aby okupační armády odešly, a aby byla umožněna činnost ústavních činitelů. Včera večer hovořil president Svoboda v oficiálním rozhlase. Odsoudil okupaci jako akt síly a vyzval k upevnění důvěry k principům akčního programu. Měl rozhovory s vládou a oznámil, že se s ní setká také dnes a pravděpodobně osobně i s ministerským předsedou Černíkem. Dnes se sešel mimořádný sjezd Komunistické strany Československa. Dnes v 9. hod. dopoledne se sejde Národní shromáždění s členy vlády, kteří nebyli internováni. Z toho důvodu okupační jednotky slíbily umožnit přístup k budově Národního shromáždění. Doprava je v Praze paralyzována. Krajští funkcionáři jednají s velícími důstojníky okupačních vojsk a dosáhli včera v Plzni, Budějovicích a na jiných místech, že vojska budou stažena ze středu měst. Přes naši snahu jsme dosud neuspěli v navázání oficiálních kontaktů s představiteli okupačních armád. Prohlášení vojenského velitele Prahy a středočeského kraje bylo šířeno mezi obyvatelstvem, nad nímž vykonává velitel okupačních armád de fakto práva vládní moci. Prý se vytvořila skupina kolaborantů v Ústředním výboru. V této souvislosti se uvádějí Biľak, Kolder, Indra a Barbírek. Většina obyvatelstva podporuje Dubčeka, vůdce Komunistické strany Československa, presidenta Svobodu a Černíkovu vládu."

Rád bych dodal, že jsme tento kabelogram obdrželi dnes v 9.oo hod. dopoledne. Od té doby nemáme z tohoto zdroje žádné jiné zprávy o situaci v Československu.

Přes shora popsanou situaci se zdá, že okupační jednotky neuspěly, aby vnutily československému lidu představitele, kteří nebyli zvoleni. Stálá mise obdržela poselství, že se minulou noc sešla většina členů ÚV Komunistické strany Československa, zcela podporuje stanovisko předsed-

nictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa z 21. srpna - o němž jsem již měl tu čest Vás informovat včera - a rozhodlo se, že bude zasedat nepřetržitě.

Jiná zpráva konstatuje: "Mimořádný sjezd Komunistické strany Československa se sešel v Československu. Sjezd dal ultimatum sovětským a ostatním okupačním silám, aby odešly ze země a propustily všechny stranické a vládní činitele. Jestliže tento požadavek nebude splněn, bude vyhlášena generální stávka v celém Československu, která začne v pátek v poledne."

V souvislosti s úvahami Rady bezpečnosti, týkající se situace v Československu, rád bych zdůraznil tyto body:
Zaprvé, okupace Československa cizími ozbrojenými silami je zcela nezákonná.
Zadruhé, pouze legálně zvolení ústavní činitelé jsou skutečnými představiteli Československé socialistické republiky a jejího lidu a proto jim musí být umožněno vykonávat svobodně jejich ústavní funkce bez nezákonného vměšování se okupačních sil.
Zatřetí, všechny akce cizích okupačních sil v Československé socialistické republice jsou nezákonné.
Začtvrté, úplné a okamžité skončení okupace, odchod všech okupačních sil z území Československé socialistické republiky a úplná obnova suverenity a územní integrity Československé socialistické republiky jsou bezpodmínečně nutné.

Ministr zahraničních věcí Československé socialistické republiky Dr. Jiří Hájek je na cestě do New Yorku, aby se zúčastnil zasedání Rady bezpečnosti. Doufáme, že bude mít dostatek příležitosti, aby objasnil postavení naší země v detailech.

Na závěr bych rád zcela jasně prohlásil, že socialismus je jedinou věcí za kterou bezvýhradně stojíme, nechtěli bychom jej poškodit víc, než se již stalo. Idea socialismu je svatá nejen nám, nýbrž celému pokrokovému lidstvu.

Projev ministra zahraničních věcí Dr. Jiřího Hájka, přednesený v Radě bezpečnosti dne 24. srpna 1968.

Jako člen a odpovědný představitel ústavní vlády ČSSR, chápu se slova v tomto významném orgánu světové organizace. Činím tak s pohnutím, smutkem a lítostí, poněvadž předmětem jednání je tragická událost a tragická situace v mé zemi. Není vinou vlády ČSSR, že její vztahy k některým druhým socialistickým zemím se dostaly na Radu bezpečnosti a staly se předmětem debaty, do níž zasahují i jiné nesocialistické země, debaty, ve které se objevily i jisté protisocialistické argumenty. Odpovědny za to jsou ty vlády socialistických zemí, které bez ohledu na dohodnuté zásady vzájemných vztahů, mnohokrát proklamované a naposledy slavnostně stvrzeny společnou deklarací jejich nejvyšších představitelů v Bratislavě 9. srpna, bez ohledu na smluvně stvrzené bilaterální i multilaterální vzájemné závazky, sáhly k použití síly a obsadily vojensky v noci z 20. na 21. srpna území Československé socialistické republiky.

Tento akt použití síly nelze ničím ospravedlnit. Neudál se na výzvu ani prosbu čs. vlády ani žádného jiného ústavního orgánu republiky. Prohlášení presidenta republiky, Národního shromáždění, vlády i předsednictva Ústředního výboru KSČ, o nichž, pokud je mi známo, byla Rada informována, o tom jasně hovoří. Pokud v některých z 5 zemí, jejichž vlády se účastňují násilné akce proti ČSSR, se hovořilo o žádosti nějakých ústavních či politických činitelů, nebylo uvedeno ani jediné jméno a pokud je čs. vládě známo, taková žádost nebyla nikdy učiněna.

Vojenské obsazení ČSSR nelze rovněž ospravedlňovat starostí o vnější bezpečnost ČSSR a plnění povinností na úkolech společné obrany zemí Varšavského paktu. Vláda ČSSR tyto povinnosti svědomitě a důsledně dodržovala a nenechávala nikoho na pochybnostech, že i nadále je odhodlána i schopna tak činit. Toto bylo mnohokrát vyjádřeno a ani vlády 5 zemí netvrdí, že ČSSR v okamžik okupace hrozilo iminentní nebezpečí vojenské agrese zvenčí - proti němuž ostatně čs. armáda byla připravena a schopna se bránit, jak za svých návštěv v květnu až čer-

venci uznali i vedoucí vojenští velitelé Varšavské smlouvy.

Vojenskou okupaci ČSSR nelze ospravedlnit ani argumenty o domnělém nebezpečí kontrarevoluce. Tyto argumenty samy o sobě jsou právně neplatné. Ale nehledě ani k naprosté neplatnosti a nicotnosti takového argumentu, považuji za nutné prohlásit, že vláda ČSSR byla až do okupace plně pánem situace na svém území, kde vládl socialistický řád. Fungovaly orgány veřejné správy a moci lidu, rozvíjel se intenzivní politický život, založený na socialistické koncepci společnosti, pluralitě společenských organizací semknutých v Národní frontě a uznávajících vedoucí úlohu dělnické třídy a KSČ. V průběhu procesu, jejž KSČ zahájila v lednu 1968 a jehož podstatou bylo odstranění byrokratických deformací, plné uplatnění humanistického a demokratického obsahu i smyslu socialismu a oživení politické aktivity i iniciativy lidu, rozvinula se všestranná diskuse. Její rozvoj podstatně posílil jak socialistické a vlastenecké uvědomění, tak i vedoucí úlohu Komunistické strahy, založenou na přirozené autoritě vyplývající z iniciativy myšlenky koncepce, činu. Touto cestou jsme posilovali pozitivní široký proud politické iniciativy, vedený Komunistickou stranou a čelili jsme extremistickým silám a jevům. Odvážím se říci, že za vedení Alexandra Dubčeka a jeho spolupracovníků dosáhla KSČ takové přirozené autority a nepopíratelného vůdcovství v obou národech naší země, Čechů a Slováků, jakou po dlouhá léta neměla. Svědčil o tom i spontánní, mohutný proud socialistického vlastenectví, jak se rozvinul zejména v letních měsících a jak se projevoval v konkrétních činech pracovního úsilí i dobrovolných darů na fondy, potřebné pro řešení rozsáhlých ekonomických problémů a úkolů.

Tyto kladné, opravdu vlastenecké a socialistické projevy lidové iniciativy zatlačovaly zcela na okraj našeho politického života ony negativní jevy protisocialistické, které znepokojovaly nás i naše přátele a které - ať objektivně, ať vědomě a záměrně - mohly být spojenci sil nepřátelských socialistickému Československu. Byli a jsme si jejich existence vědomi. Nepodceňovali jsme je, čelili jsme jim. Považovali

jsme ovšem za správné činit tak především širokou lidovou iniciativou, jež by tyto negativní síly izolovala a umožnila pak plnou účinnost i administrativního zásahu, kterého se pochopitelně žádný stát nemůže zříci a kterého jsme se nechtěli zříkat ani my. Právě v posledních dnech a týdnech bezprostředně před okupací správnost a účinnost naší metody začala přinášet plody.

Býval bych o tom nehovořil, poněvadž se jedná o vnitřní záležitost naší země, nebýt toho, že jsem měl dojem z protokolů, že někteří představitelé, kteří se snažili ospravedlnit kroky proti Československu na těchto skutečnostech trvali a předkládali je zkresleně. Chtěl bych poukázat na takové státníky a politické osobnosti socialistického světa jako je jugoslávský president Tito a jeho kolegové, jakož i předseda rumunské Státní rady Nikolai Ceausescu a jeho kolegové, kteří se o tom právě nedávno přesvědčili během svého pobytu týden před osudnou okupací. Jejich svědectví jen potvrzuje to, co vláda ČSSR i vedoucí politikové života země, ÚV KSČ s plnou odpovědností prohlašují tváří v tvář okupačním silám i světové veřejnosti, což znamená, že Československo před srpnovou okupací bylo a zůstávalo oddané věci socialismu, socialistického budování a rozvoje, věrné, ochotné a způsobilé plnit své závazky vůči společenství socialistických zemí v Evropě . Jeho vnitřní život se rozvíjel solidně na socialistických základech a k socialistickým cílům. Jeho vedoucí politická síla, KSČ, prožívala proces hluboké vnitřní regenerace, v němž se posilovala, všestranně aktivizovala a získávala stále širší autoritu a oporu v celém lidu. Národní Fronta, založena za vedení KSČ pevně na socialistických principech, upevňovala se jako rámec politického života země. Negativní jevy a jejich působení v masových sdělovacích prostředcích dostávaly se do izolace a mezi všemi, kdož byli zodpovědni za sdělovací prostředky a jejich působení ve veřejném životě se upevňovala uvědomělá dobrovolná kázeň, která tyto všechny výrazy uváděla na správnou míru. Nic tedy neopodstatňovalo obavy a pochybnosti o nebezpečí kontrarevoluce v ČSSR. Čs. vláda měla plně situaci v rukou a měla i dost prostředků k tomu, aby eventuální útok proti základům socialismu odrazila.

O organizovanosti, kázni našeho politického života, socialistické a vlastenecké uvědomělosti lidu, o opravdové vedoucí úloze dělnické třídy a KSČ v národech ČSSR svědčí skutečnost, jak reaguje celá naše země na fakt okupace. Naprostá věrnost a poslušnost legálním orgánům, neuznávání příkazů okupačních vojsk, důsledná úspěšná snaha udržet fungování Komunistické strany jako páteře národního života, urychlené uskutečnění 14. sjezdu KSČ, který pod tlakem okupace přijal usnesení rozhodně požadující konec okupace a projevil neochvějnou věrnost vedení A. Dubčeka - je možno najít výraznějšího důkazu i nyní pro to, jak špatně znali naši situaci, jak špatně rozuměli našemu lidu a našemu vývoji ti, kdo se domnívali, že mají oprávnění do něho zasahovat takovými prostředky, jako je okupace?

Jestliže něco ohrozilo vážně věc socialismu v ČSSR a hrozí ji zkompromitovat ve světě, je to právě necitlivý a nezákonný postup těch vlád, které provedly okupaci území socialistického Československa, kteří narušili okupací řádný chod hospodářského, sociálního a politického života v ČSSR, znemožnili ústavním orgánům a demokraticky zvolenému vedení plné uplatňování suverénních práv i plnění úkolů, jimiž je lid pověřil, protože jak víte, některé z těchto vedoucích osobností se dostaly do velmi obtížné situace!

Právě toto omezení možností dalšího plnění svobodné politické práce, právě toto násilné, i když díky lidové iniciativě jen částečné "vacuum iuris" přináší největší nebezpečí pro věc socialismu v ČSSR. Těžce poškozuje a hluboce zraňuje přirozené city přátelství, které náš lid choval a chová k národům SSSR, Polska, Bulharska, Maďarska i NDR. Zároveň ovšem vytváří v daleko větší míře než předtím prostor pro to, aby tyto city, naděje a víra v socialismus skutečně lidský, které se setkaly s tanky okupace, se zvrhly ve frustraci a negativismus se všemi důsledky antisocialistických postojů části obyvatelstva. I když se tomu v těžké situaci snažíme čelit, nemáme k tomu plné možnosti, neboť je nám v tom bráněno okupací. Odpovědnost za tyto důsledky náleží ovšem plně těm, kdo okupaci nařídili.

Nebezpečí je také v mezinárodním ohlase tohoto činu. V daleko širší míře, než kdykoli předtím vytváří se situace pro působení propagandy a akce sil nepřátelských socialismu a míru, které se budou snažit využít okupace ČSSR k antikomunistickým, antisovětským štvanicím, k odmítání a popírání politiky mírového soužití, k očerňování a pomlouvání celého socialistického společenství a jeho úlohy v úsilí o zabezpečení míru, k ospravedlňování útočné politiky imperialismu ve Vietnamu, na Středním Východě a kdekoli jinde. Mezinárodní situace, která jevila v poslední době některé slibné známky zlepšování, se opět zhoršuje, napětí vzrůstá. Také za tyto důsledky, nesmírně závažné pro věc světového míru, patří odpovědnost těm, kdo rozhodli o okupaci. Vláda Československé socialistické republiky v souladu se svým lidem nedá se nikdy propůjčit k tomu, aby svými činy jakkoli přispěla k těmto negativním důsledkům a napomáhala úmyslům nepřátel socialismu a míru. V této souvislosti bych chtěl prohlásit, že naše delegace se plně distancuje od jakéhokoliv pokusu snižovat nebo popírat existenci NDR i kdyby tyto pokusy měly být spojovány s výroky podpory pro ČSSR. Zůstává jedním z principů naší zahraniční politiky, že existence dvou německých států je jedním z předpokladů mírového uspořádání a vytvoření účinného systému evropské bezpečnosti. Rozhodně odmítáme, aby naše jména a dnešní situace v Československu byla užívána k útokům na věc socialismu a komunismu, v kterou dále neochvějně věříme. Češi a Slováci rozhodli se pro socialistickou cestu dobrovolně a z vlastní iniciativy a nemají v úmyslu z této cesty sejít. Po zkušenostech Mnichova a imperialistické fašistické okupace, po hrdinském boji a osvobození, v kterém sovětské armády hrály takovou vynikající úlohu, dali se touto cestou v r. 1945 a pod vedením Komunistické strany odrazili v roce 1948 útok na domácí i zahraniční reakce na tuto svou cestu. V roce 1968 opět za vedení Komunistické strany přikročily k rozhodnému odstraňování deformací, které se do tohoto vývoje dostaly v 50. létech, poškozujících věc socialismu a k budování své vlastní cesty socialistického vývoje, formování takového společenského a politického modelu, který by odpovídal jak hluboce humanistickému obsahu a smyslu socialismu,

tak naším demokratickým tradicím a mentalitě, jakož i významným úkolům vyplývajícím ze současného období rozvoje lidské společnosti, vědecko-technické revoluce i úsilí o mír a spolupráci mezi národy. Je nutné zdůraznit, že národní specifika Čechů a Slováků ovlivněná jeho pokrokovým, revolučním, demokratickým a humanitním dědictvím, podmiňuje jejich myšlení a váže je úzce ke kulturním proudům Evropy a světa v minulosti i současnosti, vytváří typický cit pro logickou integraci intelektuálních zdrojů světa a koruntuje všechno hlubokým smyslem pro správné a krásné. To vše se objektivně odráží v morálních i estetických vlastnostech celého čs. lidu. Toto všechno se jasně odrazilo v celém našem politickém vývoji od ledna 1968, který, a to bych chtěl znovu zdůraznit, směřoval k socialistickým cílům, stál pevně na socialistických základech a nikdy neměl v úmyslu opustit souvislosti socialistického společenství.

Současná okupace zasadila této naší cestě těžkou ránu. Prožíváme hluboké zklamání, urážku a ponížení, těžší o to, že přišlo odtamtud, kde jsme se toho nejméně nadáli a odkud jsme to nejméně zasluhovali. Říkáme to se smutkem, ale bez nepřátelství. Věříme, že k tomuto osudnému činu došlo na základě nesprávných úvah, nesprávných informací, nesprávného hodnocení situace. Československá vláda, v souladu s cítěním lidu nadále chce jít důsledně cestou socialismu a obnovovat i upevňovat své svazky bratrství se zeměmi socialistického tábora včetně těch, s nimiž tyto svazky byly narušeny a poškozeny nedávnými událostmi. Jsme si vědomi toho, co nás s nimi poutá, nezapomínáme na tradici těchto svazků, nikdy jsme nezapomněli, jak tyto svazky jsou pro nás důležité a doufáme také, že naši partneři si uvědomí, jak je důležité a prospěšné pro ně mít tyto svazky na základě rovnosti a respektování suverenity a nezávislosti. Nezapomínáme také za co vděčíme národům Sovětského svazu i jiným národům bratrských zemí. Vysoce oceňujeme v této chvíli hluboké porozumění a skutečné činy bratrské pomoci, které našemu obrodnému procesu i našemu lidu v této chvíli projevují bratrská Jugoslávie a Rumunsko. Považujeme to za projev skutečného socialistického internacionalismu.

Přejeme si jen, aby vlády pěti socialistických zemí u vědomí jednoty našeho lidu tváří v tvář okupačním jednotkám i u vědomí nebezpečných důsledků okupace brzo pochopily, jak obrovskou a tragickou chybu učinily a provedly její rozhodnou a rychlou korekturu a reparaci. Bylo způsobeno příliš mnoho škod a je proto naléhavě nutné nepřipustit hromadění dalších. Spolu s naším lidem a světovou veřejností doufáme, že současné jednání presidenta ČSSR Ludvíka Svobody a jeho delegace v Moskvě k tomu přispěje. I v této těžké chvíli, kdy vůči nám těchto pět zemí své povinnosti neplní, považujeme nadále pro sebe za závažné zásady a cíle naší socialistické zahraniční politiky: Usilovat o porozumění, jednotu a úzkou spolupráci socialistických zemí při respektování národních zájmů a specifik každé z nich. Usilovat v duchu mírového soužití o zabezpečení míru a široké mezinárodní spolupráce v duchu Charty, podporovat pokrokové úsilí národů celého světa v boji proti kolonialismu, imperialismu, proti agresi jakéhokoli druhu ať ve Vietnamu, na Dálném a Středním východě či v Karibské oblasti. To nám dává plnou legitimaci, abychom s veškerou důrazností se stavěli proti porušování mezinárodních závazků tam, kde jde o nás.

To jsou zásady, o které se vláda republiky opírá, když požaduje, aby cizí vojska - i když přátelských zemí - okamžitě opustila naši zemi, a aby byla plně obnovena její suverenita po celé zemi. Pravomoc a funkce ústavních činitelů i politických orgánů a jejich členů musí být plně respektována. V souladu s míněním všeho našeho lidu a s usnesením XIV. sjezdu Komunistické strany, považujeme akty okupačních orgánů za nelegální. Doufáme, že přijetí této pozice, kterou naše vláda a všechny ústavní orgány plně obhajují může tvořit základ budoucího uspořádání. Pouze na této základně bude možno, aby československý lid se pokusil společně s úsilím ostatních bratrských zemí odstranit neblahé důsledky současné okupace a pokračovat ve svém úsilí o rozvoj vyspělé socialistické společnosti odpovídající jeho tradicím, jeho mentalitě i potřebám doby. Na tomto základě bude možno, jak věřím, zahojit hluboké rány a obnovit přátelské svazky s národy těch zemí, jejichž vlády nesou odpovědnost za jejich současné zhoršení.

Na tom základě bude možno, aby Československo jako člen OSN také znovu věnovalo své síly konstruktivnímu úsilí o mezinárodní spolupráci a zabezpečení míru na celém světě.

Jsme si plně vědomi toho, že vlastní řešení situace spočívá na vládách pěti zemí, které okupovaly naši zemi a v jednáních s ústavními orgány ČSSR. Věřím však, že Rada bezpečnosti může přispět takovému řešení, zaujme-li moudrý postoj, pomůže-li vytvořit příznivou atmosféru pro účinné a urychlené vyřešení situace a vytvořit tak základnu, kterou jsem se zde snažil nastínit.

(Materiály OSN)

Tento svazek dokumentů byl připraven k tisku Historickým ústavem ČSAV v Praze pro studijní účely. Jakékoliv přetiskování dokumentů je podmíněno svolením vydavatele.

Praha, září 1968 Výtisk je neprodejný.

Vilém

PREČAN

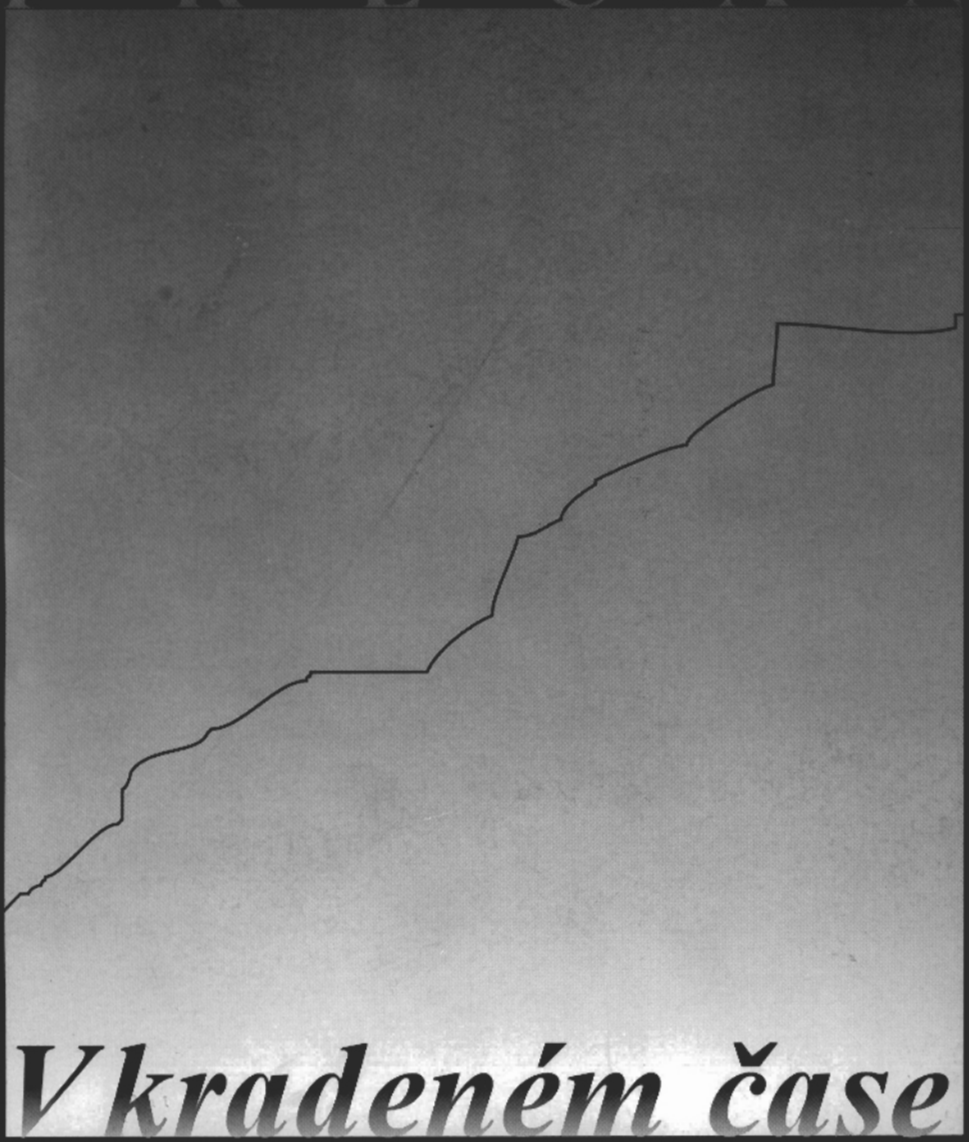

V kradeném čase

Výběr ze studií, článků a úvah z let 1973 - 1993

PŘEDBĚŽNÁ DOKUMENTÁRNÍ ZPRÁVA O ČERNÉ KNIZE

První verzi tohoto textu V. Prečan připravil v únoru 1988 pro plánované cizojazyčné vydání Černé knihy, *které se posléze nerealizovalo. Novou verzi pro československý reprint knihy autor dokončil 2. ledna 1990 a ihned ji odeslal faxem do Prahy. Oproti textu Zprávy v publikaci* Sedm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968. Dokumentace *(Praha: Academia 1990, s. 387–406) zde vynecháváme (až na poslední odstavec) druhý oddíl „Česká historiografie v druhé polovině šedesátých let", jehož podstatné myšlenky jsou obsaženy v příslušných pasážích článku Historiografie a moc v Československu 1948–1984, který je součástí knihy* V kradeném čase. *Poslední odstavec tohoto vynechaného oddílu (začíná slovy „vznik a zveřejnění dokumentace...") je zde začleněn do úvodního oddílu Zprávy.*

Na podzim 1968 vyšla v Československu nákladem tří tisíc výtisků pětisetstránková kniha s takřka stovkou ilustrací. Měla prozaický název: *Sedm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968. Dokumentace.* Byla označena jako studijní materiál pro vnitřní potřebu a nebyla k dostání v žádném knihkupectví. Přesto se zpráva o její existenci záhy rozšířila po celé zemi a do poloviny prosince 1968 prošly informace o vydání *Sedmi pražských dnů* celým světovým tiskem s výjimkou Sovětského svazu a jeho tehdejších satelitů.

Černá obálka knihy a události, jež kniha dokumentovala, způsobily, že se pro ni – v rozporu s intencí jejích vydavatelů – velmi brzy ujalo pojmenování *Černá kniha*. Pod tímto názvem – *Česká černá kniha* (*The Czech Black Book, Das tschechische Schwarzbuch*) – vyšla, opět bez přičinění vydavatelů, dvě z prvních cizojazyčných vydání; je známo, že překladových vydání bylo mnoho, a nikdo si dosud nedal práci, aby sestavil jejich bibliografii.

Osudy této knihy, přetištěné ze strojopisné předlohy bez další sazby rovnou na nekvalitní hrubý papír, byly mimořádné. Je to snad jediná

kniha v novodobých československých dějinách, kvůli níž došlo k mezistátní diplomatické korespondenci; nejméně dvakrát se jí zabývalo předsednictvo československé vlády a několikrát o ní jednalo nejvyšší grémium vládnoucí Komunistické strany Československa. Kvůli ní obešli uniformovaní policisté několik málo měsíců po jejím vydání osm set československých institucí, jimž byla kniha zaslána, převážně archivů a knihoven, s příkazem, aby ji „zatkli" a postarali se o splnění sovětského požadavku, aby byla kniha „stažena z oběhu".

Třebaže šlo o legální publikaci vědeckého ústavu Československé akademie věd, stala se předmětem rozsáhlé vyšetřovací akce Generální prokuratury ČSSR a Správy vyšetřování Státní bezpečnosti v letech 1970–71; trestní stíhání bylo formálně zastaveno až v roce 1980. Vyšetřovací spis číslo ČVS-VS-11/110-70 má skoro pět set stran, nepočítáme-li dalších mnoho set stran takzvaných dokumentů; jen samotné výslechové protokoly dvou historiků obviněných z trestného činu pobuřování, posléze překvalifikovaného na podvracení republiky, zaplňují 180 stran strojopisu. V průběhu vyšetřování byly vyslechnuty tři desítky svědků; byli povoláni prodejní znalci, aby předložili o knize posudky, jež měly podepřít obvinění z inkriminovaných trestných činů; kromě toho byl do spisu založen takzvaný znalecký posudek Ústavu československých a světových dějin ČSAV.

Příběh této jedné knihy, pravděpodobně ojedinělý v dějinách světového písemnictví moderní doby, je součástí dramatických dějů, jež otřásaly Československem v roce 1968 a pak ještě nějakou dobu poté. Ba ještě víc: osudy této knihy a její peripetie těsně souvisejí s osudy a peripetiemi pokusu československého lidu získat pro svou zemi svobodu a suverenitu.

Vznik a zveřejnění dokumentace *Sedm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968*, jakož i obhajoba práva a povinnosti historiků připravit a vydat tuto knihu, původně nesená celou historickou obcí i veřejností, byly koneckonců výsledkem tehdejšího vzepětí rodící se občanské společnosti, k níž se historická obec počítala. Postoj historiků byl součástí dobového étosu: nešlo o nové zpolitizování historie pod jinou firmou či v rámci jiného ideologického schématu, šlo o výraz občanského i profesionálního sebevědomí lidí, kteří pociťovali zodpovědnost za osud své země, za její budoucnost i za záchranu všeho, co patřilo k dědictví její minulosti, dávné i zcela nedávné, k čemuž se jako historikové cítili povoláni i povinováni.

Když jsem začal v únoru 1988 psát tuto dokumentární zprávu pro tehdy plánovaný a posléze nerealizovaný zahraniční reprint *Sedmi praž-*

ských dnů, ukládal jsem si v mnohém směru rezervu. V Československu byl u moci politický a policejní establishment, který svou legitimitu odvozoval od sovětské invaze jako „bratrské pomoci proti kontrarevoluci". Byla to tematika citlivá politicky i policejně; mnozí herci našeho příběhu, který se udál v době před dvaceti lety, byli stále ještě postižitelní. Nemohl jsem tušit, zda si přejí být jmenováni či nikoli, a nemohl jsem se jich ptát, aniž bych je uváděl do rozpaků, a hlavně do nebezpečí spoluúčasti na nějakém novém trestném činu nebo je nějak jinak kompromitoval.

Proto jsem se tehdy rozhodl uvádět fakta jen o svém podílu na vzniku a vydání *Černé knihy*, a to podobně jako při někdejších policejních výsleších, kdy jsem při diktování svých výpovědí do policejního protokolu nešetřil pouze ty, kteří ve službách mechanismu čistek při svých svědeckých výpovědích vystupovali jako svědci obžaloby a chovali se jako udavači. Kladl jsem si rezervu také v případě těch, kteří neměli šťastný den v době, kdy byli vyslechnuti jako svědci, později však osvědčili statečnost tváří v tvář normalizačnímu režimu.

Necítím se ani v této chvíli, na konci roku 1989, když beru do ruky necelé dva roky starý koncept a narychlo ho rediguji do konečné podoby, zbaven povinnosti respektovat skutečnost, že se záležitost stále ještě dotýká žijících lidí. Termín pro přípravu *Černé knihy* k překvapivému novému vydání v Praze je však tak krátký, že nejsem s to ani nyní, ve svobodných poměrech, vyžádat si odsud ze zahraničí souhlas těch, jež bych rád v této dokumentární zprávě jmenoval. A stejně tak nemohu kromě někdejšího kolegy, blízkého přítele a „spolupachatele" Milana Otáhala konzultovat nikoho, jehož vzpomínky by doplnily mezery v mé vlastní paměti. Ukázalo se dokonce, že není schůdné ani řešení, jež bych za normálních okolností považoval za jediné možné, že by totiž tato dokumentární zpráva byla napsána dvěma autory, mnou a kolegou Otáhalem. Proto se tedy v nadpisu tohoto textu hovoří o „předběžné" zprávě. Snad později, dejme tomu za deset let, nebude nic z toho, co patří do této historie, už tak citlivé, jak je tomu ještě dnes; a delší čas umožní vyjasnit okolnosti některých detailů, jež prezentovány nyní, bez dalšího zkoumání, by mohly příběh zkreslit víc, než když je zcela pominu.

Bezpochyby mnohé z toho, co jsem zažil před dvaceti či jedenadvaceti lety, mi v paměti vybledlo, leccos jsem asi zcela zapomněl. Jako historik si potvrzuji, že moje paměť by sama o sobě mohla po dvaceti letech vydat svědectví, jež by bylo pramenem pouze druhého či třetího řádu. Naštěstí jsem se při psaní této zprávy mohl opřít o mnoho docho-

vaných písemných pramenů; jde o materiál, který je uložen v archivu Čs. dokumentačního střediska nezávislé literatury v západoněmeckém Scheinfeldu nebo v mém archivu osobním.

Na prvním místě je to kopie souboru korespondence někdejšího Historického ústavu ČSAV (jeho ředitelství a různých složek v ústavu činných) vedené od září 1968 do konce roku 1969 v souvislosti se vznikem, distribucí a později pronásledováním knihy *Sedm pražských dnů*; k tomu patří interní zprávy pro různé adresáty, zápisy o různých zasedáních a jednáních, jakož i mé tehdejší osobní záznamy jako jejich účastníka.

Měl jsem dále k dispozici celou složku svých poznámek, konceptů a rozvrhů práce na dokumentaci ze srpna a září 1968. Zachovala se také veškerá korespondence – možná stovky dopisů z celé republiky – týkající se distribuce knížky, žádostí o zaslání studijních výtisků apod., která obsahuje četná svědectví o tom, jak byla knížka ve veřejnosti přijímána.

V průběhu vyšetřování, jemuž jsem byl podroben, a zejména v srpnu 1971, kdy jsem dostal podle zákona do rukou – žel bohu na omezenou dobu – celý spis, měl jsem možnost seznámit se s řadou dokladů, které jsem do té doby neznal, a udělat si z nich opisy či aspoň poznámky. Takto jsem opsal a propašoval z vyšetřovny v Ruzyni (později i do zahraničí) schéma celého vyšetřovacího a trestního spisu, text českého překladu sovětské protestní nóty z prosince 1968, část korespondence prezídia ČSAV ve věci *Černé knihy*, výňatky z výslechových protokolů spoluobviněných a řady svědků. Zachoval jsem si také část svých vlastních poznámek psaných v průběhu celkem šestnácti výslechových sezení s mým vyšetřovatelem majorem Kudrnou (pokud se tak opravdu jmenoval), záznamy pro paměť napsané bezprostředně po skončení prvních dvou výslechů dne 20. a 21. dubna 1971 a úřední rozhodnutí, jež mi byla jako obviněnému z trestného činu doručena.

Historický ústav ČSAV v srpnu 1968

Také Historický ústav ČSAV, přední pražské badatelské pracoviště v oboru československých a světových dějin, se ve druhé polovině šedesátých let postupně vymaňoval z područí marxleninské ideologie a zapojoval se do procesu emancipace historické vědy, proměňující ji z nástroje sloužícího k legitimizaci komunistického režimu na disciplínu vůči němu nezávislou a kritickou. Ústav měl kolem stovky zaměstnanců, z toho více než padesát vědeckých a odborných pracovníků, v jeho čele byl

akademik Josef Macek a sídlil v budově někdejšího Lobkovického paláce v Jiřské ulici na Pražském hradě.

Hradní areál byl invazními vojsky obsazen od první okupační noci a na pracovišti tedy nebylo možno se sejít. Byli jsme proto nejprve v telefonickém styku nebo jsme se scházeli v menších skupinách v bytech a tak jednali o tom, co dělat, jak reagovat na vpád, komu adresovat protesty, na které kolegy v zahraničí se obrátit s žádostí o solidaritu s Československem. Současně jsme byli v kontaktu s kolegy z jiných historických pracovišť, s přáteli z redakcí časopisů, s nimiž jsme spolupracovali, a podobně. Výsledkem takových rozhovorů a porad prvního dne bylo prohlášení Historického ústavu k situaci, které vysílal Čs. rozhlas pozdě večer 21. srpna.[1]

Naše požadavky se kryly s těmi, jež byly v těch dnech společné prakticky všem. Dávali jsme své síly k dispozici jako historikové a publicisté i jako občané, kdekoli nás bylo zapotřebí. Hodnotili jsme jako nejcennější výsledek prvního dne okupace, „že se nezformovala ani kolaborantská vrstva, ani klika zrádců naší suverenity". Prohlášení varovalo s poukazem na Mnichov 1938 před kapitulací a cenou, jež se za kapitulace platí, a končilo výzvou, která se potom v různých obměnách stala mottem dalších našich prohlášení, že totiž pro nás - pro svobodný lid – není života na kolenou.

Během dvou dnů se našlo náhradní sídlo pro zaměstnance ústavu, kteří byli v Praze a nebyli vázáni povinnostmi jinde, jako například ředitel ústavu Macek, který se jako poslanec Národního shromáždění v budově parlamentu aktivně podílel na jeho práci od prvního dne. Od třetího dne okupace, jak jsme tehdy počítali čas, jsme se scházeli v místnostech pro dějiny přírodních věd v Mikovcově ulici číslo 5, malé uličce za Národním muzeem.

Tam jsme volně přicházeli, hodnotili situaci, zde se koncipovaly letáky a další prohlášení, odtud jsme byli v telefonickém styku s rozhlasem a redakcemi „svobodných" novin, jak se jim tehdy říkalo, zde se diskutovalo o tom, jak mohou historici nejvhodněji přispět k celonárodní rezistenci; to byla naše burza informací. A tam začali pracovníci Historického ústavu vydávat letáky jménem „pražských historiků", které pro nás tiskla jedna libeňská továrna, tuším na barviva.

V Mikovcově ulici také vzniklo 24. srpna 1968 několikastránkové zvláštní číslo *Československého časopisu historického*, do něhož napsali

---

1 *Sedm pražských dnů. 21.–27. srpen 1968. Dokumentace.* Praha: Academia, 1990, s. 65 n.

svá stanoviska k situaci a svá tehdejší „vyznání víry" šéfredaktor časopisu profesor František Graus a někteří další pracovníci ústavu (část z nich později – na začátku roku 1970 – svá prohlášení veřejně odvolala).

Stanovisko ústavu z 27. srpna, které bylo koncipováno večer po projevech prezidenta Svobody a generálního tajemníka KSČ Dubčeka, bylo sice při odeslání do rozhlasu schváleno jen menší skupinou pracovníků ústavu, avšak bylo autorizováno celoústavním shromážděním o den později a stalo se integrální součástí rezoluce tohoto shromáždění. Pravilo se v něm:

„Nejcennější výsledek jednotného celonárodního boje a obrany proti okupaci je skutečnost, že lid této země vzal svůj osud do svých rukou. Tento suverénní lid, odhodlaný bránit svou svobodu a nezávislost, musí mít možnost vyslovit se k jakékoli dohodě, jež rozhoduje o jeho osudu možná na celou generaci, a musí být respektován každým, kdo chce mít jeho důvěru. (...)

Nejsme avanturisté, nechceme nesmyslné oběti. Avšak historická zkušenost dávná i ještě čerstvá jednoznačně říká: Každý ústupek v zásadních otázkách při jednání s mocí je krokem na šikmou plochu, krokem na cestu, jejíž konec nelze dohlédnout. To, co se dnes může zdát nevyhnutelným aktem reálné politiky, ukáže se zítra jako počátek kapitulace. (...)

Není smíření s okupanty. Pro svobodný lid není života na kolenou."

V rezoluci z celoústavního shromáždění 28. srpna se dále pravilo: „Nadále odmítáme nadiktované a pod neslýchaným nátlakem přijaté podmínky, a zejména cynické fráze moskevského komuniké. (...) Tak jako v uplynulých sedmi dnech, kdy jsme stejně jako všechen lid rozhodovali o svém postupu a o své činnosti samostatně a podle podmínek, ve kterých jsme žili, chceme si i nadále zachovat vlastní samostatné myšlení a iniciativu."[2]

František Graus – ředitel Macek byl opět v parlamentě – pronesl tehdy projev, z jehož dochovaného stručného záznamu cituji: „Dobrovolně nesmíme ustupovat v ničem. Nejhorší by byly nálady, že se nedá nic dělat. Bylo by zpozdilé dělat si iluze. Naší zbraní však může být pasivní rezistence. Nikdy nesmíme uznat skutečnosti, s nimiž nesouhlasíme. Okupaci nemůžeme nikdy označovat jinak než jako okupaci. Nikdy nesmíme přistoupit na slovník a argumentaci okupantů.

Je nutno vytvořit společnost slušných lidí. Zde je hlavní úkol vědeckých pracovníků a historiků. Mohou říkat spoustu věcí, aniž je převádějí do politického slovníku. Mohou nás umlčet, ale nikoho nelze

2 *Tamtéž*, s. 328 n.

přinutit, aby mluvil tak, jak chtějí okupanti. Nejvyšší autoritou každého jednotlivce je jeho svědomí a nejdůležitější jeho oporou je kolektiv; každý je oporou kolektivu. Na všech společenskovědních pracovištích je nutno vytvořit takovou koalici slušných lidí, která nedovolí obětovat kohokoli ze slušných lidí a nedovolí jakoukoli kolaboraci. Musí to být jednolitý celek, který nepřipouští jakoukoli zradu."

Citoval jsem tak obšírně proto, aby bylo zřejmé, v jakém ovzduší a cítění se zrodilo rozhodnutí o tom, že nejadekvátnějším příspěvkem historiků k národní věci v dané situaci bude vypracovat co nejrychleji zprávu o tom, co národ zažil a jak se zachoval, a přispět k tomu, aby pravda o týdnu, kdy „lid vzal svůj osud do vlastních rukou", nemohla být nikdy zcela zamlčena.

Jak *Černá kniha* vznikala

Myšlenka dokumentace se zrodila nepochybně už v Mikovcově ulici nad stohy materiálu, který se tam začal zcela spontánně shromažďovat přičiněním pracovníků ústavu. V poznámkách, které jsem sepisoval v noci 24. srpna 1968 před dvoudenním zájezdem na Slovensko, je mezi vzkazy k práci na náhradním pracovišti Historického ústavu pro nejbližší den také bod „Praha v boji proti okupaci". To byl jeden z prvních pracovních názvů zamýšlené dokumentace. Ve svých poznámkách z pozdější doby jsem našel argumentaci ve prospěch titulu „Sedm pražských dnů", který byl tematicky širší a umožňoval bez dalšího vysvětlení zahrnout i materiály pocházející z aktivity okupantů. Jisté je, že rozhodnutí připravit dokumentaci k vydání bylo prezentováno na prvním celoústavním shromáždění, konaném znovu v budově na Pražském hradě 28. srpna 1968, už jako hotová věc. V tomto smyslu pak byla záležitost podrobně prodiskutována před koncem srpna u ředitele ústavu Macka s vedoucím oddělení nejnovějších dějin Otáhalem a se mnou, vědeckým pracovníkem téhož oddělení.

Tvůrčí záměr, s nímž práce začínala a který pak byl stručně vyložen v úvodu k dokumentaci, lze shrnout takto:

a) dokumentovat dění v hlavním městě Československa během prvních sedmi dnů obsazení cizími vojsky, tj. do večera 27. srpna, do chvíle, kdy veřejnost měla možnost obeznámit se s obsahem takzvaného moskevského komuniké (nikoli moskevského protokolu);
b) dokumentovat všechny sféry života s těžištěm na politickou oblast a přinést doklady o typických politických reakcích pro různé vrstvy obyvatelstva, pro různá pracovní a životní prostředí;

c) dokumentovat smýšlení lidí, jak se zrcadlilo v politické publicistice i v ulicích města;
d) dokumentovat dramatické okamžiky i všední život; vzít v úvahu i ty dějové faktory, které zasahovaly do života v hlavním městě prostřednictvím rozhlasu;
f) psané texty měl doplňovat fotografický materiál; šlo o to ukázat tváře osobností obou táborů – představitelů rezistence i prosovětských kolaborantů, dále typické záběry z pražských ulic – cizí vojska i jejich protivníky, mladé lidi nesoucí československou vlajku zbrocenou krví usmrceného kamaráda, fronty před potravinovými obchody, plakáty.

Časovému rámci knihy bylo ovšem nutno učinit jisté koncese, například tím, že byly zařazeny rozhlasové projevy předsedy vlády Černíka a předsedy parlamentu Smrkovského, i když byly proneseny až 28., respektive 29. srpna; podobně se výbor z prvních ohlasů na moskevské komuniké a na projevy čtyř státníků po návratu z Moskvy neomezoval datem 27. srpna.

Omezení na Prahu bylo dáno povahou shromážděného materiálu, který byl příliš fragmentární, než aby mohl poskytovat obraz o celé republice, a současně vědomím velikosti úkolu, který na tomto poli zbýval. Úvod ke knize proto obsahoval výzvu pro historiky, archiváře, instituce a občany v celé republice k soustředěnému sbírání pramenného materiálu a k podobným edičním podnikům na různé úrovni regionální a tematické, jež měly ve svém souhrnu vytvořit podmínky pro práci na pozdější celostátní dokumentaci Sedm *československých* dnů.

Neměli jsme v úmyslu konspirovat, třebaže při zahájení práce – jak zjišťuji ze svých tehdejších poznámek – nebylo jasné, jak se poměry budou vyvíjet a kdo bude moci být uveden jako editor a vydavatel. Situace v Historickém ústavu, v Akademii věd a koneckonců ve státě ovšem umožnila, že příprava dokumentace se stala ve všech ohledech normálním pracovním úkolem ústavu, jenž vystupoval při vydání knihy vůči veřejnosti jako badatelské středisko pečující o shromáždění všech dostupných pramenů. Vydavatelsky pak šlo o účelový tisk ČSAV, financovaný Akademií a zadaný v tiskárně jako běžná tiskárenská objednávka.

Budiž řečeno, že původní záměr byl širší, než kolik se podařilo uskutečnit. V rozvrhu obsahu dokumentace, který jsem sepsal, nacházím takové body jako: statistiky, mapka obsazení, mapka srážek a střelby, charakteristika jednotlivých dnů, fáze života města, vývoj forem rezistence, vývoj styků obyvatelstva s okupanty.

Měli jsme v úmyslu zjistit a ověřit přesné údaje nebo data o takovýchto událostech: které a jak početné vojenské jednotky překročily

hranice a kdy došly do Prahy, do Brna, do Bratislavy; kdy byly obsazeny nebo obklíčeny budovy jako letiště, sekretariát ÚV KSČ, předsednictvo vlády, Hrad, parlament, rozhlas; kdy a kde se střílelo v ulicích, jak pracovala Sověty řízená „československá" rozhlasová stanice Vltava; kdy byli odvlečeni a kde byli internováni vedoucí představitelé státu a komunistické strany; jak probíhalo jednání o kolaborantskou vládu; jaké byly osudy československých občanů v pěti státech, jejichž vojska se podílela na invazi; jak zasedala a jakou činnost vyvíjela vláda pod vedením ministryně Machačové. Měli jsme v úmyslu obstarat údaje o průběhu jednání v Moskvě, o jeho fázích a účastnících – a ještě mnohé jiné.

Naše záměry byly limitovány časem, který jsme měli k dispozici, a nejistotou, jak se bude situace vyvíjet. Spěchali jsme, za každou cenu jsme chtěli být hotovi co nejdříve. Hnala nás obava, že by za několik dnů či za týden mohlo být už definitivně pozdě, že se může stát něco, co by znemožnilo vydání publikace v zamýšlené podobě.

Musela se vykonat spousta práce. Mnoho novin a letáků bylo sebráno spontánně už v průběhu práce v Mikovcově ulici. V posledních třech čtyřech srpnových dnech bylo možno ještě pořídit zajímavé fotografické snímky v pražských ulicích (týkalo se to hlavně nápisů a plakátů). Ale to bylo jen torzo materiálu, který byl zapotřebí, aby se dala pořídit systematicky uspořádaná dokumentace jako základ příští edice pramenů.

Materiál, o který šlo, nebyl soustředěn na jednom místě. Bylo nutné začít jej systematicky sbírat, a přitom nejít s bubnem na zajíce – sovětská zpravodajská služba mohla mít své lidi všude. Bylo třeba obejít instituce a získat materiál od nich, využít všech osobních vztahů a kontaktů s pracovníky v centrálních úřadech a zjistit, kde kdo co má, aby se mohl materiál alespoň vypůjčit k ofotografování nebo k přepsání. V té době nebyly k dispozici kopírovací přístroje, fotografovalo se pouze tradičním způsobem; pracovníci fotooddělení ústavu dělali doslova zázraky.

Díky rozsáhlým stykům, jež se neformálně vytvořily v průběhu „sedmi dnů", se nám dostal do rukou tiskový materiál shromážděný ministerstvem zahraničí i dokumentace, kterou připravilo Národní shromáždění a prezidium ČSAV. Dověděli jsme se, že v pražském Informačním ústředí Organizace spojených národů lze získat materiál ze zasedání Rady bezpečnosti. Využili jsme kontaktů s filmaři na Barrandově, abychom obohatili soubor ilustrací knihy o snímky z filmových záznamů, které natočili. Podobně jsme doslova zakopli o soukromě pořízené magnetofonové záznamy snad celého vysílání takzvaného svobodného čes-

koslovenského rozhlasu, jak bylo slyšitelné v Praze. Nebylo lehké přesvědčit jejich majitele Aloise Svobodu (tehdy šéfredaktora časopisu *Politika*), třebaže to byl blízký přítel, aby nám pásky zapůjčil, ale zpracovat je bylo daleko těžší. Nicméně právě přepis těchto záznamů poskytl nejcennější materiál při sestavování chronologicky uspořádané kostry celé dokumentace.

Šli jsme pramenům a svědectvím vstříc: sám jsem navštívil některá místa, kde jsme doufali nalézt údaje pro doplnění chybějících kamínků v mozaice dějů, ověřit u přímých účastníků té či oné události zprávy, jež sice prošly tiskem, ale mohly se zakládat jen na pověstech a dohadech. Některé důležité písemnosti nás vyhledaly samy – například svědecké vyprávění o noci z 20. na 21. srpna v centrále Státní bezpečnosti v Praze. Ani v tomto případě jsme nepřijali materiál nekriticky: obrátil jsem se na člověka, o němž jsem věděl, že má možnost ověřit důvěryhodnost tohoto svědectví. Trvalo to několik týdnů, než jsem tento materiál dostal zredigovaný a opravený nazpět; byl jedním z posledních, který se zařazoval do dokumentace – až 3. října 1968.

Podobných písemností jsme však získali poměrně málo a vlastní spisový materiál centrálních úřadů jsme neměli k dispozici žádný. Nejenže na to nebyl čas, tehdejší mimořádné podmínky ani neumožňovaly takový materiál si opatřit: příliš daleko jsme se odvažovat nemohli, abychom se neocitli v pasti byrokratické schvalovací mašinerie. Byli jsme tedy převážně odkázáni na materiál, který tak či onak „ležel na ulici", přesněji: byl nějakým způsobem v průběhu oněch sedmi dnů zveřejněn. Jak už bylo řečeno: neznali jsme například „moskevský protokol", protože ten byl – a zůstal – tajný; o něm jsme dokonce ani moc nevěděli. (V knize je závažná tisková chyba. Epilog je označen jako reakce na „moskevský protokol", správně má být uvedeno „komuniké z takzvaného jednání v Moskvě".)

Sestavovatelé dokumentace měli tedy k dispozici prameny tohoto druhu:

a) Nejdůležitějším zdrojem informací pro knihu byl tisk, především takzvaný svobodný tisk – nouzová „svobodná" vydání novin a časopisů vycházejících v Praze, včetně novin, které vydávaly velké pražské průmyslové závody. Doplňkem a protiváhou domácího „svobodného" tisku byl oficiální tisk sovětský;
b) soubor letáků vydávaných „svobodnými" organizacemi a institucemi, osazenstvy závodů, úřadů apod.; stejně jako v případě tisku byly shromážděny letáky, jež na území Prahy rozšiřovala cizí vojska;

b) soukromě pořízené magnetofonové záznamy vysílání „svobodného" rozhlasu;
c) materiál z centrálních institucí vydaný tiskem nebo jako rozmnožený strojopis (např. Národní shromáždění, ČSAV); dokumentace z Rady bezpečnosti jako oficiální tisk OSN, získaná v příslušné informační kanceláři v Praze;
d) osobní svědectví psaná nebo ústní, jež se podařilo shromáždit do 20. září;
e) fotografický a filmový materiál vlastní, z Barrandova a od soukromých osob;
f) plakáty, pouliční nápisy, říkanky a průpovídky, karikatury.

Vydání a distribuce knihy, její další osudy do dubna 1969

Na přípravě rukopisu dokumentace pracovalo celkem 15 zaměstnanců ústavu (včetně písařek a technického personálu), někdo udělal víc, někdo méně: málokdo se mohl věnovat výhradně jen tomuto úkolu, protože ostatní práce ústavu se nezastavila a politicky vzbouřená doba vtahovala svými požadavky na čas do víru aktivity doslova každého. Definitivní redakci jsme dělali s kolegou Otáhalem v prvním týdnu října; rukopis daleko přesáhl původní úvahy o brožuře v rozsahu 50–150 stran. Pak už se přepisoval na takzvané kovolisty a šel do tiskárny. Také náklad, o němž se rozhodlo v říjnu, byl daleko vyšší, než předpokládaly původní úvahy z konce srpna.

Na titulní straně je dokumentace datována „září 1968", což byla pravda jen poloviční. Kniha byla jako rukopis zpracována, jak už řečeno, do začátku října, vytištěna však byla až v listopadu. Nevím přesně, v který den byl doručen do ústavu celý její náklad, ale k hromadné distribuci nedošlo před 20. listopadem. Průvodní dopis přiložený k výtiskům rozesílaným poštou byl datován 25. listopadu; dopisy příjemců potvrzující zásilku nesou datum 27. listopadu a pozdější. Přesto se i v úřední korespondenci ústavu jako doba vytištění knihy uvádělo září 1968. Důvodů pro tuto kamufláž bylo více a snad budou jednou detailně rekonstruovány.

Náklad knihy, který se vykazoval počtem 2900 výtisků (jen o deset méně, než kolik jich skutečně bylo), byl distribuován podle přísného klíče dohodnutého ve výboru tehdejší závodní organizace KSČ se zástupcem ředitele ústavu. Seznamy, jež se úředně vedly, evidovaly však pouze počet adresátů, většinou státních, podnikových, závodních a ji-

ných archivů, ústředních státních a politických institucí, spisovatelských, novinářských a jiných organizací (měly přece také své archivy!), nikoli však počet výtisků, které byly na určitou adresu doručeny nebo předány. Bylo tedy 800 adresátů, mezi něž se rozdělilo 2900 výtisků. Pro Slovensko bylo rezervováno 500 kusů knihy; odvezlo je do Bratislavy nákladní auto jednoho velkého závodu a uloženy byly ve zbrojnici tamějších Lidových milicí, než mohly být v prosinci 1968 distribuovány.

Okolo 5. prosince 1968 jsme s kolegou Otáhalem sepsali interní zprávu pro ředitele ústavu Macka, který se v těch dnech vracel ze zahraničí. Zaznamenali jsme v ní toto: „Kniha se setkala s velkým kladným ohlasem a není nadsázkou říci, že Historický ústav se stal nejznámější a vysoce oceňovanou institucí Akademie. Dostali jsme mnoho děkovných dopisů (mnohé z nich jsou velmi dojemné), mnoho lidí telefonovalo. Z jedné továrny v severních Čechách, kde to dostali pro závodní archiv, nám dokonce volali, že vstoupí do stávky, kdybychom měli nějaké potíže.

Negativní ohlas z politických míst je daleko menší, než se dalo předpokládat. Věcí se zabývalo velmi zběžně také předsednictvo ÚV KSČ na začátku minulého týdne (zřejmě kol 25.–26. listopadu). Přednesl ji Jakeš, který byl ovšem špatně informován a domníval se, že obsahuje materiály rehabilitační komise. V té době už měl knihu Dubček, Černík (kabinet předsedy vlády požádal dodatečně dopisem o 3 výtisky mimo ty, které dostal Černíkův sekretariát pro archiv předsednictva vlády a k informaci předsedy) a snad také prezident Svoboda.

V úterý 3.12.1968 jsme byli ústředním výborem požádáni o informaci o této dokumentaci a jejím účelu. Domníváme se však, že jakýkoli postih by vyvolal obrovský odpor vědecké a kulturní veřejnosti. (V této souvislosti upozorňujeme, že sobotní celoakademická stranická konference doporučila prezidiu připravit druhé vydání knížky.)

Otázkou distribuce se zabýval stranický výbor spolu s Pavlem Olivou. Určila se dosti přesná kritéria a v podstatě se podařilo je udržet. Bylo to ovšem nesmírně obtížné. Do ústavu táhla „procesí" s písemnými žádostmi a telefonní provoz ústavu se v posledních dvou třech týdnech ztrojnásobil... Z celkového počtu 2910 výtisků, které jsme dostali z tiskárny, zbývá k dnešnímu dni nerozděleno asi 500 výtisků...

Je to někdy těžké být tvrdý a neposlat výtisk. Tak jsme např. od jedné paní odkudsi ze Sázavy dostali dopis s padesátikorunou, prosí o výtisk na dobírku a děkuje nám za to, že jsme nenechali hanobit národ. Soukromé dopisy se množí zejména po zprávách zahraničního rozhlasu; vídeňskou zprávu přetiskla navíc v pátek 28. listopadu Lido-

vá demokracie. V poslední době se také množí volání některých institucí po dalším vydání, někdy nabízejí finanční příspěvek..."

Korespondence okolo knihy přibývalo, také proto, že se dospělo k závěru, že je nutno chránit autorská práva ústavu a zajistit, aby bez souhlasu Akademie nevyšly překlady (jednoznačně bylo dohodnuto, že takový souhlas dán nebude). Ústav reagoval také řadou dementi na různé zprávy a dohady tisku. Považovali jsme nakonec s kolegou Otáhalem za nejdůstojnější reagovat na všechny dotazy v interview, které jsme poskytli časopisu *Reportér;* bylo otištěno v čísle z 23. ledna 1969. Vzniklo okolo toho dost diskusí, zda byl tento krok vhodný a taktický. Zdálo se nám důležité informovat širší veřejnost o tom, co obsahuje a jak vznikla kniha, o které se tolik mluví a kterou si nelze koupit, a považovali jsme za čestné přihlásit se k ní i jmenovitě, jestliže jsme převzali zodpovědnost za její definitivní redakci. Nebylo přitom důvodu chlubit se. Tehdy se už vědělo o negativní sovětské reakci, začínalo být jasné, že se za knížku bude platit, a hledaly se spíše argumenty na obranu proti útoku, k němuž se schylovalo. Závěr rozhovoru ocituji i s pasáží, kterou cítím po letech jako příliš obranářskou:

„Domníváme se, že historik musí jít svou cestou a plnit společenské poslání své profese za každé situace a nesmí jít cestou kompromisů, které jsou v politice nezbytné. Nesledovali jsme v žádném případě nějaké politické cíle, byli jsme si vědomi současné reality, a proto jsme tento materiál vydali jen jako studijní a pro vnitřní potřebu. Naše tvrzení dokazuje i fakt, že v knize není ani slovo našeho komentáře, registrujeme události formou kroniky a uveřejňujeme k nim příslušné články z novin, popř. letáky či jiné materiály. Uveřejnění těchto materiálů není tedy vyjádřením našeho stanoviska, ale tyto články byly součástí skutečnosti, kterou obrážely – a vzhledem k zásadám vědecké práce je nutno uveřejnit celý dokument bez úprav."

O tom, že Leonid Brežněv *Černou knihou* rozčileně bušil do stolu při jednání s československou delegací v Kyjevě 7.–8. prosince 1968 jako důkazem o tom, že normalizace nijak nepokročila, jsme zaslechli povídat ještě před Vánocemi. O sovětské protestní nótě z 27. prosince 1968 vešlo ve známost něco málo až v lednu. Celou jsem ji četl až v srpnu 1971 při „seznamování s výsledky vyšetřování" v centrále Státní bezpečnosti v Ruzyni. Ve vyšetřovacím spise byla založena v českém znění, jež ocituji doslova bez jakýchkoli oprav:

„Vláda Svazu sovětských socialistických republik upozorňuje československou vládu na to, že v Československu byl vydán a je rozšiřován sborník 'Sedm pražských dnů. 21. – 27. srpen 1968. Dokumentace'.

V uvedeném sborníku, pojmenovaném 'Černá kniha', byly shromážděny protisovětské výplody, které se v Československu objevily po 21. srpnu t.r., texty letáků, plakátů, hesel, novinových článků, anonymních výroků, rozhlasových a televizních vystoupení aj. Sestavovatelé sborníku se pod rouškou objektivního výkladu faktů a výpovědí očitých svědků a tendenčním výběrem různých materiálů snaží překroutit politiku Sovětského svazu vůči bratrskému Československu, zasít nesvár mezi sovětský a československý lid.

V materiálech 'Černé knihy' se nevázanou formou, nezřídka za použití neslušných výrazů, znevažuje zahraniční i vnitřní politika Sovětského svazu. Dochází to tak daleko, že je SSSR srovnáván s imperialistickými státy, nazýván 'četníkem Evropy'. Používajíce stereotypních výmyslů antikomunistické propagandy, pokoušejí se sestavovatelé sborníku připisovat Sovětskému svazu 'nelidskost', 'diktát', 'barbarství', 'zvířeckost', 'provádění politiky masového ničení československých občanů'. Stránky sborníku jsou plny pomluv o sovětských ozbrojených silách. Nepřátelsky jsou vypodobňovány sovětské oficiální osobnosti.

V 'Černé knize' jsou shromažďovány materiály, které mají naladit československou veřejnost proti moskevskému protokolu. Ve sborníku je obsažena přímá výzva k obyvatelstvu, aby nikdy nesouhlasilo s moskevským protokolem, ačkoli jsou na něm, jak známo, podepsáni vedoucí činitelé KSČ a ČSSR. Je jasné, že to vše může jen ztížit úsilí o realizaci dohody dosažené v Moskvě a normalizaci situace v Československu i sovětsko-československých vztahů na základě této dohody.

Výzva, s níž se iniciátoři vydání sborníku obracejí k 'celé republice', aby byly shromažďovány podobné dokumenty a publikace, nemůže být chápána jinak než jako snaha pod zámínkou zájmu historie podpořit a pokračovat v protisovětské, nacionalistické kampani. Hrubé zfalšování skutečnosti, které sborník obsahuje, nemůže mít nic společného s historickou vědou.

Zaslouží si pozornosti, že do materiálu sborníku je propašována myšlenka o nutnosti změny zahraničněpolitické koncepce Československa a přechodu od spolupráce se socialistickými zeměmi k politice neutrality Československa.

Je známo, že sborník je rozšiřován jak v institucích ideologického a politického profilu, tak i v závodech v Praze, Bratislavě, Brně a jiných městech. Kromě toho byl sborník rozšířen i mimo Československo. Nepřátelé socialismu využívají již dnes 'Černou knihu' aktivně k podvratné činnosti proti socialistickým zemím. Její materiály slouží pro zlostné insinuace takových rozhlasových stanic jako 'Svobodná

Evropa', 'Německá vlna', 'Hlas Ameriky' aj. Podle zpráv buržoazního tisku byl sborník přijat do arzenálů protikomunistických center v západním Německu, Francii, Itálii a Rakousku.

V Sovětském svazu si povšimli té skutečnosti, že přípravu a vydání sborníku provedl Historický ústav Československé akademie věd a organizátorem a hlavním sestavovatelem 'Černé knihy' se stal ředitel ústavu a člen ÚV KSČ Macek. Tato okolnost vede k závěru, že se protisovětské kampaně, která dosud v Československu pokračuje, zúčastňují československé oficiální instituce a lidé, kteří zaujímají vlivné postavení v soustavě utváření veřejného mínění, a že rozšiřovatelé protisovětské slátaniny mají k dispozici široké možnosti a prostředky pro svou špinavou práci.

Vydání sborníku 'Sedm pražských dnů' spolu s pokračujícím zveřejňováním v tisku protisovětských materiálů svědčí o tom, že pravicové protisocialistické živly se nesetkávají s odporem a pokračují ve své podvratné činnosti, snažící se zostřit situaci, zmařit úsilí o normalizaci situace v ČSSR, o zlepšení sovětsko-československých vztahů. Vydání sborníku je v zřejmém rozporu s ustanovením moskevských dokumentů z 23.–26. srpna, a také komuniké o jednání v Moskvě z 3.–4. října, podle nichž se československá strana zavázala učinit nezbytná opatření k zastavení protisocialistických, protisovětských vystoupení v zemi. Takové akce se nikterak neshodují ani s usnesením listopadového pléna ÚV KSČ, směřujícím k upevnění a rozvíjení přátelské spolupráce mezi Československem a Sovětským svazem.

Během sovětsko-československých jednání, která probíhala v Kyjevě ve dnech 7.–8. prosince, vyslovila sovětská strana svůj názor na vydání 'Černé knihy'. V Sovětském svazu se očekávalo, že budou učiněna příslušná opatření, která by potvrdila dobrou vůli československé strany vůči Sovětskému svazu. Jsme však nuceni konstatovat, že československá strana neučinila patřičné závěry z těchto oprávněných připomínek, které byly v souvislosti s tím vyřčeny při setkání v Kyjevě.

Sovětská vláda hodnotí vydání sborníku 'Sedm pražských dnů' a jeho rozšiřování v Československu jako akt hrubého porušení moskevských dohod, jako pomluvu politiky Sovětského svazu a urážku sovětského lidu. V souvislosti s tím vyslovuje vládě ČSSR svůj protest.

Sovětská strana očekává, že příslušné orgány ČSSR učiní okamžitá opatření k zastavení rozšiřování uvedeného sborníku, jeho stažení z oběhu a povolají k zodpovědnosti osoby, které se podílely na jeho vydání. Doufá, že československá strana zaujme zásadní stanovisko k uvedené publikaci a seznámí s ním československou veřejnost.

Sovětská vláda vyslovuje přesvědčení, že v souladu s úsilím o upevňování sovětsko-československých vztahů najde československá vláda možnost, jak ochránit naše přátelství před akcemi nepřátelských protisocialistických sil."

* * *

Sovětský zájem o knihu povzbudil aktivitu různých složek ministerstva vnitra, což se projevilo v několika agresivních dopisech, jež do ústavu nebo na prezidium ČSAV došly koncem ledna 1969. Ústav reagoval žádostí generální prokuratuře o expertizu v tom smyslu, že vydání knihy bylo zcela zákonné, a dalšími kroky na obranu legality svého postupu. Kromě toho připravoval dopis upozorňující na nebezpečí omezování svobody vědecké práce všechna pracoviště, jimž byla kniha zaslána.

20. února 1969 se knihou zabývalo předsednictvo vlády; jednotlivé body vládního usnesení lze rekonstruovat z korespondence složek ČSAV jen částečně: měla být zastavena další distribuce knihy a Historickému ústavu se přikazovalo, aby požádal všechny adresáty o vrácení publikace. Historický ústav se formálně podřídil, dopisy byly odeslány, ale jinak hájil právo jednat podle zásad profesionální etiky. Ústavní rada Historického ústavu se 17. března 1969 usnesla sdělit prezidiu ČSAV, že ústav nepovažuje předsednictvo vlády za ústavní orgán, se kterým by se mělo jednat o těchto záležitostech.

Předseda Akademie profesor Šorm podal 14. dubna předsedovi vlády Černíkovi písemnou zprávu, v níž uzavíral, že „způsob i rozsah vydání a rozšiřování publikace je plně v souladu s oprávněními, která má Historický ústav" a že „vydání a rozšiřování studijního materiálu 'Sedm pražských dnů' nezakládá žádné důvody pro disciplinární postih pracovníků Historického ústavu ČSAV, kteří za ně odpovídají". A 15. dubna 1969 se Kolegium historie ČSAV usneslo udělit výroční odměnu kolegia patnáctičlennému kolektivu pracovníků Historického ústavu, kteří se podíleli na přípravě *Sedmi pražských dnů*.

Doba frontálního útoku

Kolektiv se sice vzápětí odměny zřekl s tím, že práci na publikaci považoval za svou profesionální a občanskou povinnost, zpráva o aktu vyznamenání skupiny těch, kdo na knize pracovali, se však stala pro Gustáva Husáka záminkou k útoku na publikaci v prvním jeho projevu po zvolení do čela KSČ v dubnu 1969.

Historický ústav tehdy ještě zaujal jednoznačné stanovisko. Přípis z 5. května 1969, adresovaný Husákovi, nesl razítka a podpisy všech

ústavních činitelů a složek, od ředitele Josefa Macka přes stranickou a odborářskou organizaci až po „výbor Národní fronty", pozůstatek jakési bratrské jednoty z Mikovcovy ulice. Tlumočil jednomyslné stanovisko ústavního shromáždění z 28. a 29. dubna, v němž se odmítalo označení dokumentace – „tohoto edičního činu", jak se pravilo v přípise – za protisovětské nebo protisocialistické a obhajovala se legalita i oprávněnost vydání knihy. Historický ústav nezůstal sám: postavil se za něj Společný výbor závodních organizací KSČ pracovišť ČSAV a další složky ČSAV.

Nicméně normalizátoři už byli v ofenzivě. *Rudé právo* otisklo 15. května 1969 prohlášení výboru Klubu přátel sovětské vědy a kultury a přípravného výboru Levé fronty s útokem na Historický ústav a *Sedm pražských dnů*. Vedle toho začaly privátní útoky a vyhrožování, především formou anonymních telefonátů, jež měly zastrašit ty, které si Státní bezpečnost a další aktéři v pozadí vytipovali za terč odvety.

Po dovolených a po velkolepých manévrech proti „antisocialistickým silám" při prvním výročí srpnové invaze, poté když v aparátu komunistické strany získaly převahu síly rozhodnuté znovunastolit poměry před rokem 1968, začala se drobit jednota „slušných lidí" v ústavu, kterou František Graus rok předtím označil za podmínku *sine qua non*. Zatím to byla jen trhlina nepatrná, šlo jen o jednoho dva lidi.[3] Avšak poté když se stal úřadujícím místopředsedou ČSAV akademik Kožešník, když byla přijata mimořádná zákonná opatření suspendující dosavadní práva zaměstnanců ve vědě a na vysokých školách, přibližovala se doba, kdy začali jedni uvažovat o tom, jak využít nové konjunktury, a druzí o tom, jak v situaci blížícího se pogromu zachránit svůj pracovní stůl nebo údajně „ústav pro vědu", třeba i za jakoukoli cenu.

Nad Historickým ústavem se zatahovaly mraky nejčernější. Akademik Macek tehdy učinil vše, co bylo v jeho silách, aby úder od ústavu odvrátil. Ve zprávě hlavního normalizátora ČSAV Kožešníka předsedovi vlády Černíkovi, datované 17. listopadu 1969, se uvádělo, že „akademik Josef Macek... převzal plnou politickou i odbornou odpovědnost za negativní politické důsledky vydání a rozšiřování publikace [a že] přednesl v závěru projednávání věci na zasedání presidia ČSAV 5.11. 1969 v této souvislosti žádost, aby nebyl potvrzován pro další výkon funkce člena prezidia ČSAV... jakož i své rozhodnutí rezignovat na funkci ředitele".

Kožešník ve zprávě sděloval, že prezidiu ČSAV se nejeví dostatečně opodstatněný právní postih autorů publikace a že prezidium i přítom-

3 Jedním z nich byl Jaroslav Purš. (Pozn. autora z prosince 1993.)

ný představitel ÚV KSČ Jaroslav Obzina (pozdější ministr vnitra) považují realizaci návrhů akademika Macka za uzavření řešené otázky. Avšak s jednou výhradou: „To ovšem nevylučuje možnost vyvození dalších závěrů vůči jednotlivým osobám, jejichž nesprávný postup v této věci by byl dodatečně zjištěn a doložen."

Kola normalizace se roztáčela stále rychleji a Historický ústav byl první na řadě; i jeho jméno muselo zmizet. V rámci „reorganizace" započaté 1. března 1970 byl přejmenován a dostal nového ředitele. A v dubnu 1970, rok od Husákova projevu, bylo zrušeno oddělení nejnovějších československých a světových dějin, do 1. března 1970 vedené doktorem Milanem Otáhalem, které bylo potrestáno první jako viditelný viník za *Černou knihu*. Tím se ovšem existenční perzekuce v reorganizovaném ústavu nezastavila a postupně postihla mnoho dalších vědeckých a odborných pracovníků.

Tehdy však už nebylo žádných fór, na nichž by bylo možno hájit práva a povinnosti historiků, tisk a ostatní média byla znormalizována. Nebylo odvolání, nebylo nikoho, kdo by se historiků zastal, uprostřed čistek probíhajících po celé zemi bylo jisté jen to, že za troufalost, s níž vztáhli ruku po svobodě a jednali podle svého svědomí, se bude platit daň. Kostky byly vrženy a karty rozdány, byla uvolněna cesta k zúčtování. Po politicko-administrativním rozhodování vedoucím k postihu existenčnímu byl už jen krůček k perzekuci policejně trestní. Brzy mělo dojít i na ni.

Trestní stíhání

První písemností ve vyšetřovacím spisu ČVS-VS-11/110-70 je majorem Nogou podepsané usnesení z 20. července 1970 o zahájení trestního stíhání – bez udání pachatele – a to za trestný čin podle par. 104 trestního zákona, který se vztahoval na údajné hanobení státu světové socialistické soustavy a jeho představitele; nejvyšší trestní sazba podle tohoto paragrafu byla dvě léta odnětí svobody.

Poté je zařazen záznam z následujícího dne – 21. července 1970, v němž se pravilo: „Na základě rozhodnutí vedení ministerstva vnitra a vyššího stranického orgánu bylo vyšetřování v trestní věci vydání publikace 'Sedm pražských dnů', tzv. Černá kniha, kterou v srpnu až září 1968 sestavil kolektiv bývalého HÚ ČSAV v Praze, z důvodů možného vyvolání emocionálních nálad proti KSČ a SSSR přerušeno na neurčitou dobu."

Následující list spisu obsahuje přípis vyšetřovatele Nogy z 20. září 1970 Generální prokuratuře, v němž se oznamovalo, že byla v trestní věci vyšetřena řada svědků. Ani slovo o tom, že bylo vyšetřování přerušeno anebo že by bylo obnoveno. Při studiu spisů jsem stál častěji před podobnými hádankami. Údaje byly pozoruhodně kusé, do spisu bylo zřejmě zakládáno především to, co mělo dokumentovat korektnost vyšetřování.

První svědek byl vyslechnut 21. července 1970, a byla to výpověď klíčová z hlediska kvalifikace „nepřátelských úmyslů" budoucích jmenovitě obviněných.[4] Do 20. září, kdy major Noga podával další zprávu, bylo vyslechnuto celkem 15 svědků, až na jednu výjimku vesměs zaměstnanců už reorganizovaného ústavu. Bylo příznačné, že jako svědkové nebyly povolány osoby, proti nimž bylo později vzneseno obvinění. Z vedení výslechů svědků vyplývá, že existovala zákulisní režie, ve spisech nezachycená: od počátku věděli, koho vyberou za hlavní viníky.

Major Noga sdělil nakonec 24. února 1971 prokuratuře České socialistické republiky předběžný výsledek vyšetřování, v němž uzavíral, že byla „vyslechnuta řada svědků, kteří se ve své podstatě shodují v tom, že za skladbu, vydání a distribuci uvedené publikace nesou plnou zodpovědnost dr. Vilém Prečan, dr. Milan Otáhal a Viktorie Čečková", a oznámil, že 2. března 1971 bude proti této trojici zahájeno trestní stíhání na svobodě.

Vzhledem k onemocnění dr. Otáhala došlo k dalšímu odkladu a k prodloužení vyšetřovací lhůty, takže trestní stíhání proti jmenovaným třem osobám bylo zahájeno až 20. dubna 1971. Obvinění kvalifikovalo údajnou trestnou činnost jako pobuřování podle par. 100 trestního zákona, přičemž v průběhu pozdějšího vyšetřování byl z obvinění vynechán pasus o pobuřování proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky; nejvyšší sazba odnětí svobody tři léta.

Vyšetřovatel posléze zastavil – 30. června 1971 – trestní stíhání proti Viktorii Čečkové, takže zbyli pouze dva obvinění. Začátkem srpna byl zpracován trestní spis proti PhDr. Milanu Otáhalovi a spol., v polovině srpna 1971 bylo vyšetřování formálně ukončeno takzvaným seznamováním s výsledky vyšetřování. Všechny návrhy obviněných a obhájců, předložené při této příležitosti, byly zamítnuty jako bezdůvodné.

K procesu nedošlo. Údajná trestná činnost obou obviněných byla v roce 1973 překvalifikována na podvracení republiky podle par. 98, kde byla nejvyšší trestní sazba až deset let ztráty svobody. Pro mě

4 Tímto svědkem byl dr. Jurij Křížek. (Pozn. autora z prosince 1993.)

skončilo trestní stíhání *via facti* okamžikem vystěhování z Československa v červenci 1976. Trestní stíhání proti dr. Milanu Otáhalovi bylo zastaveno až v roce 1980.

Kolega Otáhal nadiktoval do protokolu 6. srpna 1971 své *ceterum autem censeo* jako už předtím mnohokrát v průběhu vyšetřování: „O vydání publikace bylo rozhodnuto podle běžných zásad platných při vydávání vědecko-dokumentačních materiálů. Byl jsem a jsem dosud přesvědčen, že tato publikace nezakládá skutkovou podstatu trestného činu."

Sám jsem tehdy napsal – 24. srpna 1971 – po seznámení s trestním spisem dopis Gustávu Husákovi, pro řadu osobních důvodů právě jemu. O chystaném procesu jsem uvedl toto (překládám ze slovenštiny, v níž jsem dopis koncipoval): „Až se tedy bude konat soud, bude souzena kniha dokumentů, sestavených nahrubo, ale nezfalšovaných, budou souzena fakta, která jsme tehdy znali a k nimž jsme měli tehdy přístup. Budou souzeni historikové za to, že plnili, co jim přikazovala jejich profesionální povinnost.

Pokud jde o mne, budu se hájit až do konce, tak jako jsem začal, a v souladu se svým přesvědčením (...) Kromě pravidel trestního stíhání za „pobuřování" existují i pravidla, která pro sebe považuji za závazná jako historik, k nimž jsem se dopracoval, zejména od roku 1963, a jejichž oprávněnost budu hájit, i když snad nebudou v souladu s představami prokurátora a soudců (...) Nepůjdu cestou těch svědků, kteří ze strachu, ze zbabělosti, ze zlé vůle, z kariérismu, prospěchářství a politického oportunismu „ztratili paměť", všelico si povymýšleli nebo zapomněli na svědomí (někteří z nich ho měli). Ale nepoženu nikoho k zodpovědnosti za křivou výpověď. Existuje dost písemných dokumentů od září 1968 do konce roku 1969, od Historického ústavu až po vládu, o něž se může obhajoba opřít."

***

Celý příběh *Černé knihy* by se dal zobecnit jako příklad postoje a jednání jedné ze součástí občanské společnosti ve státě, jehož totalitní struktura sovětského typu byla v hluboké krizi. Autoři-sestavovatelé knihy působili v oficiálních strukturách, šlo o oficiální publikaci Akademie věd pořizovanou za státní peníze; publikace byla legálně rozšiřována z oficiální instituce jiným oficiálním institucím. Autoři obhajovali legalitu a legitimitu svého počínání poukazem na právo na vědeckou svobodu a na publikaci výsledků své práce; do krajnosti bránili všechny institucionální možnosti v rámci daného establishmentu, jichž užívali podle svého profesionálního a občanského svědomí. Možná je

to však příliš abstraktní. Poučení z příběhu o *Černé knize* se dá vyjádřit i jinak.

Ještě před odjezdem z Československa v létě roku 1976 jsem náhodou potkal na ulici jednoho z kolegů, který pro dokumentaci udělal kus práce; jako svědek se při výslechu zachoval nestatečně a nyní se mi chtěl omlouvat. Řekl jsem mu tehdy: Má-li člověk hodně velké štěstí, jednou za život se mu dostane příležitosti podíiet se na něčem, co ho přerůstá a co ho přetrvá. Zříci se toho je totéž, jako když Petr zapřel Krista. Nemám ti nic za zlé, je mi tě jen líto, protože ses zřekl možná toho nejlepšího ve svém životě.

Neřekl bych to dnes jinak.

Poznámka autora z prosince 1993:

Kauza *Černé knihy* měla v roce 1990 kupodivu pokračování. V prosinci onoho roku mi byl doručen přípis rehabilitačního odboru Generální prokuratury České republiky ze 7.12.1990 (VII Pz 683/90) o tom, že trestní stíhání proti mně v dané věci bylo 30.11.1990 s konečnou platností zastaveno. V odůvodnění se uváděly skutečnosti, které byly pro mě nové. Nejpodstatnější novinkou bylo to, že v březnu 1972 byla proti Milanu Otáhalovi a mně podána žaloba, která pak byla za necelých šest týdnů vzata zpět. O tom jsme tehdy neměli ani potuchy. Dále jsem se dověděl, že po mém vystěhování bylo trestní řízení v mém případě pouze přerušeno. Proto se v něm muselo po mém návratu do Československa formálně pokračovat, bylo však vzápětí zastaveno s odůvodněním, že stíhaný skutek „nikdy nebyl a není trestným činem, postup byl v rozporu s trestním zákonem i trestním řádem, s čl. 28 Ústavy č. 100 ze dne 11.7.1960 ve znění pozdějších ústavních zákonů a s Všeobecnou deklarací lidských práv, jakož i s Mezinárodním paktem o občanských a politických právech uveřejněným pod vyhláškou č. 120/1976 Sb.".

Tím však neměla kauza skončit. Později jsem byl povolán na Generální prokuraturu, abych se k věci vyjádřil jako svědek v trestním stíhání zahájeném proti JUDr. Jaroslavu Krupauerovi, který v letech 1974–1989 vykonával funkci generálního prokurátora České socialistické republiky, a nyní se vyšetřovalo, zda ve své funkci neporušil tehdy platné zákony a nemá být postaven před soud. Dal jsem tehdy svou výpověď do protokolu, na věci jsme však neměl zvlášť velký zájem, tím spíš, že všechno ostatní z mé každodenní práce bylo pro mě důležitější než tento kus minulosti. Proto jsem se také s lehkým srdcem omluvil na první určený termín k zahájení procesu s Krupauerem, který byl určen na jakési mně zcela nevyhovující datum v prosinci 1992.

Nicméně se ukázalo, že nemohu soud zcela ignorovat, a tak jsem se nakonec ocitl v jednací síni Obvodního soudu pro Prahu 4 ve Spálené ulici v Praze, kde

bylo zahájeno hlavní líčení dne 20. ledna 1993. Byl jsem povolán jako svědek a současně jako „poškozený", protože jeden z bodů obžaloby, podle níž měl Krupauer jako generální prokurátor ČSR porušit zákon, se týkal trestního stíhání proti Milanu Otáhalovi a mně. Jako osoba poškozená jsem měl oproti normálnímu svědkovi práva navíc: bylo mi ponecháno na vůli, zda se zúčastním celého jednání; kromě toho – jak jsem se dověděl – jsem měl právo nahlédnout do obžalovacího spisu.

Tehdy jsem ještě netušil, že tohoto práva využiju. Kdybych byl vyslechnut krátce po zahájení hlavního líčení, asi bych byl podal krátkou formální výpověď a věc by pro mě skončila. Čtení obžaloby a výpověď obžalovaného však zabraly tolik času, že moje výpověď přicházela v úvahu až pozdě odpoledne, kdy jsem měl jinou, v mých očích mnohem závažnější povinnost, a proto jsem se soudu v půl druhé odpoledne pro ten den omluvil. Pět hodin soudního přelíčení, a zejména Krupauerovo stanovisko k obžalobě a jeho reakce na výslech vedený předsedou senátu probudily můj osobní zájem o jeho kauzu. Hájil se tím, že plnil pouze pokyny svého nadřízeného, generálního prokurátora ČSSR, a svá rozhodnutí se pokoušel interpretovat tak, že vlastně byla disidentům na prospěch. Ke všemu mne svou výpovědí na věci osobně zainteresoval a přiměl mě k tomu, že jsem se jí začal zabývat více, než jsem měl původně v úmyslu; řekl totiž něco, co se dotklo mé cti a pobouřilo mě.

Ve snaze bagatelizovat skutečnost, že v rozporu se zákonem v roce 1976 zpětně sankcionoval překvalifikování trestného činu, který byl v původním znění obvinění ze zákona amnestován už v únoru 1973, pokusil se Krupauer očernit mě a učinit ze mne chráněnce režimu; uvedl totiž, že moje někdejší styky s G. Husákem v době, kdy byl Husák vědeckým pracovníkem Slovenské akademie věd a já jsem se s ním stýkal jako historik, zaručovaly mou beztrestnost v kauze *Černá kniha*.

Přelíčení bylo odročeno na 17. února 1993; byl jsem rozhodnut připravit se na svou výpověď studiem spisů, abych si také pro sebe ujasnil, jak to vlastně bylo s žalobou z roku 1972 a proč byla záhy po podání vzata zpět. Nakonec sice nebylo času příliš mnoho, dvě krátká dopoledne těsně před termínem líčení, nicméně se mi podařilo ve věci se vyznat, takže jsem si mohl připravit vlastní expozé k příslušnému bodu obžaloby. Soud mi dal slovo a předseda mi na výslovný dotaz potvrdil, že mám právo nejen odpovídat na otázky, ale uvádět skutečnosti, jež by přispěly k objasnění případu, a podílet se tak na dokazovacím řízení. Této možnosti jsem plně využil a přednesl jsem asi půlhodinový výklad. Krupauera to pak vedlo ke konstatování, že postup soudu byl neregulérní: dokládal, že okolností, že jsem jako poškozený měl právo nahlížet do spisů, byl zmařen smysl mé výpovědi jako svědka.

Nejde mi teď o mou výpověď jako celek, třebaže možná maloučko přispěla k tomu, že Krupauer byl v tomto bodě, jediném z pěti bodů obžaloby, uznán

vinným a odsouzen (trest mu pak byl tak jako tak změněn na podmíněný). V dalším chci jen co nejstručněji uvést, co nového jsem se dověděl ze studia spisu 6 T 82/92 oproti podkladům, jež jsem měl k dizpoci v době dokončování Předběžné dokumentární zprávy o *Černé knize*.

Byla to především hojná spisová korespondence Generální prokuratury ČSSR z prvních měsíců roku 1972. Byl připraven nástin obžaloby v trestní věci proti „PhDr. Milanu Otáhalovi a spol.", který dostal s datem 12. ledna 1972 k posouzení a ke schválení zamýšleného postupu tehdejší I. náměstek generálního prokurátora ČSSR dr. J. Krupauer. Ten vyslovil souhlas s navrhovanými opatřeními a podepsal koncept informace pro 14. oddělení ÚV KSČ. V ní bylo věnováno hodně místa obavám, že připravovaný soudní proces vyvolá nežádoucí pozornost západního tisku. Zejména se poukazovalo na to, že při domovní prohlídce u dr. Jana Tesaře v listopadu 1971 byl nalezen koncept dopisu adresovaný „čelnému poúnorovému emigrantu" historiku dr. Radomíru Lužovi, v němž Jan Tesař „vyzýval k organizování kampaně proti ČSSR po nařízení hlavního líčení proti PhDr. Milanu Otáhalovi a spol.". Přijetí dopisu prý Luža šifrovanou formou potvrdil. Přesto všichni zúčastnění na přípravě procesu a podání žaloby trvali, pouze doporučovali, jaká mají být učiněna opatření, aby „do jednací síně neměly přístup nepovolené osoby".

Pokyn k vypracování obžaloby byl vydán 18. února a obžaloba samotná – podaná obvodním prokurátorem pro Prahu 1 na M. Otáhala a V. Prečana – nesla datum 6. března 1972. Byla zaslána Obvodnímu soudu na Praze I; dostal ji k nahlédnutí také dr. Krupauer a parafoval ji 18.4.1972. Mezitím však došlo už 14. dubna 1972 k obratu: vedoucí speciálního odboru Generální prokuratury ČSSR uložil podle pokynu generálního prokurátora O. Dolejšího prokurátorovi speciálního odboru Generální prokuratury ČSR, aby neprodleně „...ve věci II/4 GPt 05/72 – obviněný Dr. Milan Otáhal a spol. – dal okamžitě prostřednictvím městského prokurátora v Praze obvodnímu prokurátorovi pro Prahu 1 pokyn ke zpětvzetí obžaloby a spis ponechal... v trezoru".

Z citovaného záznamu, datovaného 14.4.1972, dále vyplývalo, že podobně se postupovalo v několika dalších politických kauzách: okamžitě se stahovala žaloba proti Ing. Karlu Bočkovi (byl v srpnu 1968 generální ředitel uranových dolů, později byl trestně stíhán, leč z vazby se mu podařilo uprchnout) a spis obviněného Luďka Pachmana (byl ve vazbě) měl být ponechán v trezoru. Naproti tomu se mělo beze změny pokračovat v přípravě soudního řízení v trestní věci proti Janu Šabatovi a spol. a ve vyšetřování proti MUDr. Milanu Šilhanovi, který byl spolu se skupinou obviněných také ve vazbě.

Ve spisech však není žádný přímý doklad o tom, proč k takovému rozhodnutí došlo. Až v dopise Generální prokuratury ČSSR z 12.8.1976 adresovaném Kanceláři prezidenta republiky (šlo o to, jak odpovědět M. Otáhalovi na jeho opakovanou stížnost, proč nebyla v daném případě uplatněna amnestie z února 1973)

nalezneme pasáž, jež po mém soudu zaměřuje další pátrání po příčinách dvou protichůdných rozhodnoutí – z července 1970 a z dubna 1972 – správným směrem. Psalo se tu: „S ohledem na složitou situaci v mezinárodním dělnickém hnutí a pro okolnosti stojící mimo vliv orgánů trestního řízení bylo k zahájení trestního stíhání přikročeno až v červenci 1970 po upozorněních v tisku a obvinění pro trestný čin pobuřování bylo vzneseno až v dubnu 1971. Výše naznačené okolnosti bránily a dosud brání meritornímu vyřízení věci."

V materiálech z bývalého archivu ústředního výboru KSČ se jednou možná najdou záznamy, na jejichž podkladě se zjistí nade vší pochybnost, jak došlo k rozhodnutí ze 14. dubna 1972, snad dokonce vyjdou najevo i skutečnosti o jednání v té věci se sovětskými místy. Při soudním jednání 17. února 1993 jsem uvedl, že zatím považuji za klíč k odpovědi komuniké ze 17. února 1972 o zasedání politbyra Komunistické strany Francie (FKS) uveřejněné v deníku *l'Humanité* (zpráva o něm byla zveřejněna svého času v časopise *Svědectví*, roč. XI, čís. 43 z roku 1972). Politické byro FKS informovalo o výsledcích jednání svého člena R. Leroye v Praze, kde byl přijat 11. února 1972 G. Husákem. Klíčová věta zní: „Na otázku týkající se právě probíhajících zatčení nám soudruh Husák odpověděl, že v Československu nebyl a nebude nikdo zatčen ani souzen za politickou aktivitu v letech 1968–9, že v Československu lidé nebudou zatýkáni pro své politické názory a že socialistická zákonnost bude přísně respektována." (Citováno podle *Svědectví*.)

Rozhodnutí ze 14. dubna 1972 se zdají odpovídat danému vzorci: Bočkův případ, kauza *Černá kniha* a Pachmanovo stíhání souvisely s událostmi zmíněných let, proto měly být uloženy k ledu. Zato případ Jana Šabaty a druhů, který se týkal informačního letáku občanům před volbami na podzim 1971, a také stíhání lékaře Šilhana, navazující na aktivity po roce 1969, do výše uvedené kategorie nepatřily a měly být dovedeny do hořkého konce, což se vynesením soudních rozsudků v létě 1972 stalo.

U kauzy *Černé knihy* příslušné orgány nevěnovaly včas dostatečnou pozornost důsledkům prezidentské amnestie z února 1973, jež automaticky zahrnovala trestné činy takzvaného pobuřování podle par. 100 trestního zákona. A tak se dostaly do situace pro ně nemilé v okamžiku, kdy obvinění Otáhal a Prečan požádali o písemný doklad o tom, že trestní řízení proti ním bylo zastaveno.

O tom poskytuje soudní spis J. Krupauera bohaté doklady. Jisté je, že už koncem srpna 1973 byl na Generální prokuratuře ČSR zpracován rozbor v dané věci, z něhož jednoznačně vyplývalo: „Vztahuje se tedy na trestnou činnost obou obviněných ustanovení článku III. rozhodnutí prezidenta republiky ze dne 23.2. 1973 o amnestii." (Na tento rozbor se odvolávalo o pět let později i stanovisko městské prokuratury v Praze ze srpna 1979, když konstatovalo, že opatření Generální prokuratury ČSR z 18.4.1974 o změně kvalifikace daného trestného činu na podvracení republiky nebylo namístě.)

Přesto dal v září 1972 vedoucí odboru dr. Fišer pokyn, že se v dané věci neučiní žádné opatření, a v lednu 1973 byla věc dále odložena s odůvodněním, že „nejsou prozatím podmínky ke konečnému rozhodnutí". V okamžiku, kdy přišla žádost od mého obhájce dr. G. Bystrého o „písemné vyhotovení usnesení o tom, že trestní stíhání bylo zastaveno", datovaná 14.3.1974, musela ovšem prokuratura jednat. Rozhodování bylo takové, jaké bylo: odmítnutí argumentace o amnestování a překvalifikování trestného činu, jež odporovalo platným zákonným ustanovením; toto rozhodnutí bylo datováno 18.4.1974. V té době byl už J. Krupauer generálním prokurátorem ČSR.

Nicméně osudným se mu stal až jeho souhlas se stanoviskem vypracovaným referentem dr. Krátkým 5.3.1976; stanovisko bylo vyprovokováno další stížností neústupného Milana Otáhala. V uvedeném spisu byla překvalifikace trestného činu označena za zákonnou; tvrdilo se tu mimo jiné, že „případná změna v právní kvalifikaci není vyloučena ani po vydání rozhodnutí o amnestii". Jaroslav Krupauer v předtištěné rubrice „Generální prokurátor" rukou připsal, že se stanoviskem souhlasí, a přičinil svou parafu s datem 9/3 [1976]. O sedmnáct let později byl za to bývalý generální prokurátor České socialistické republiky podmíněně odsouzen k 18 měsícům vězení.